

דוח תקופתי לשנת 2011

דוח תקופתי לשנת 2011

פרק א:	תיאור עסקי התאגיד
פרק ב:	דוח הדירקטוריון
פרק ג:	דוח בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי
פרק ד:	דוחות כספיים
פרק ה:	הצגת נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים המיוחסים לחברה
פרק ו:	פרטים נוספים על התאגיד
פרק ז:	נספחים

פרק א': תיאור עסקי התאגיד

תוכן עניינים

5	הגדרות	
7	1.	תיאור ההתפתחות הכללית של עסקי התאגיד
7	1.1	פעילות התאגיד ותיאור התפתחות עסקיו
8	1.2	תרשים מבנה אחזקות הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2011
9	1.3	תחומי פעילות
11	1.4	השקעות בהון התאגיד ועסקאות במניותיו
11	1.5	חלוקת דיבידנדים
15	2.	מידע כספי לגבי תחומי הפעילות של החברה
15	2.1	ריכוז תוצאות הפעילות
16	2.2	מידע כספי לפי תחומי הפעילות של התאגיד
25	3.	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
25	3.1	מידע כללי על תחום הפעילות
56	3.2	מוצרים ושירותים
70	3.3	פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים
73	3.4	לקוחות
74	3.5	שיווק והפצה
78	3.6	ביטוח משנה
78	3.7	ספקים ונותני שירותים
79	3.8	תחרות
82	3.9	הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה
85	4.	ביטוח רכב חובה
85	4.1	מידע כללי על תחום הפעילות
92	4.2	מוצרים ושירותים
93	4.4	לקוחות
93	4.5	שיווק והפצה
93	4.6	ביטוח משנה
94	4.7	ספקים ונותני שירותים
94	4.8	תחרות
95	4.9	הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה
96	5.	ביטוח רכב רכוש
96	5.1	מידע כללי על תחום הפעילות
99	5.2	מוצרים ושירותים
100	5.3	פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים
100	5.4	לקוחות
101	5.5	שיווק והפצה
101	5.6	ביטוח משנה
102	5.7	ספקים ונותני שירותים
102	5.8	תחרות
102	5.9	הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה
104	6.	ביטוח כללי אחר
104	6.1	מידע כללי על תחום הפעילות
110	6.2	מוצרים ושירותים
113	6.3	פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים
113	6.4	לקוחות
114	6.5	שיווק והפצה
114	6.6	ביטוח משנה
115	6.7	ספקים ונותני שירותים
116	6.8	תחרות
118	7.	ביטוח בריאות
118	7.1	מידע כללי על תחום הפעילות
121	7.2	שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיותו ובתמהיל הלקוחות
122	7.3	גורמי הצלחה קריטיים בתחום הפעילות והשינויים החלים בהם
122	7.4	תחליפים למוצרי תחום הפעילות
122	7.5	מבנה התחרות והשינויים שחלו בתחום
122	7.6	שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום

122	מוצרים ושירותים	7.7
123	פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים	7.8
125	שיווק והפצה	7.9
125	ביטוח משנה	7.10
126	ספקים ונותני שירותים	7.11
126	תחרות	7.12
128	שירותים ומוצרים פיננסיים	.8
128	מידע כללי על תחום הפעילות	8.1
131	מוצרים ושירותים	8.2
134	פילוח הכנסות ורווחיות מוצרים ושירותים	8.3
134	לקוחות	8.4
134	שיווק והפצה	8.5
135	תחרות	8.6
136	ספקים ונותני שירותים	8.7
136	מימון	8.8
136	מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד	8.9
147	הסכמים מהותיים	8.10
151	תיאור עסקי התאגיד - עניינים הנוגעים לפעילות הקבוצה בכללותה	.9
151	סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד	9.1
154	מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד	9.2
170	השקעות	9.3
178	ביטוח משנה	9.4
183	ספקים ונותני שירותים	9.5
184	הון אנושי	9.6
194	שיווק והפצה	9.7
195	רכוש קבוע ומתקנים	9.8
196	עונתיות	9.9
198	נכסים לא מוחשיים	9.10
199	הליכים משפטיים	9.11
200	מימון	9.12
201	דירוג ודירוג אשראי	9.13
201	סיכונים סביבתיים ודרכי ניהולם	9.14
202	מיסוי	9.15
202	יעדים ואסטרטגיה עסקית	9.16
208	משטר תאגידי	.10
208	כללי - ישיבות הדירקטוריון וועדותיו	10.1
209	ועדות דירקטוריון	10.2
211	קצין ציות	10.3
213	קוד אתי	10.4
216	ניהול סיכונים	.11
216	מדיניות ניהול הסיכונים	11.1
216	תהליכי העבודה	11.2
216	דין בגורמי סיכון	11.3
220	עמדת הדירקטוריון בעניין אופן ניהול הסיכונים	11.4

**חלק א': פעילות התאגיד
ותיאור התפתחות עסקיו**

פרק זה נערך בהתאם לתקנה 8 לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970 (להלן: "תקנות ניירות ערך"), ואולם האמור בתקנות 8(ב), 8א ו- 8ב לתקנות ניירות ערך לעניין הדוח התקופתי, אינו חל ביחס למידע בדוח התקופתי של תאגיד שאיחד או איחד באיחוד יחסי מבטח או שהמבטח הוא חברה כלולה שלו, ככל שמידע זה מתייחס למבטח.

בשל היות עיקר החזקותיה של החברה תאגידיים שהינם מבטחים (מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ובאמצעותה גם מנורה מבטחים פנסיה בע"מ ושומרה חברה לביטוח בע"מ), נערך רובו של פרק זה בהתאם לחוזרי המפקח על הביטוח, אשר החילו את תקנות ניירות ערך האמורות על מבטחים, בשינויים המתחייבים מאופי הפעילות של מבטחים, לעיתים, תוך קביעת פירוט שונה מהנדרש לפי התקנות האמורות.

סעיף השירותים הפיננסיים, בפרק זה, נערך בהתאם להוראות התוספת הראשונה לתקנות ניירות ערך (פרטי תשקיף, וטיוטת תשקיף - מבנה וצורה), התשכ"ט-1969.

פרק זה בדוח התקופתי, העוסק בתיאור החברה, התפתחותה ועסקיה ותחומי פעילותה, כולל גם מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. מידע צופה פני עתיד הינו מידע בלתי וודאי לגבי העתיד, המבוסס על האינפורמציה הקיימת בחברה במועד פרסום הדוח וכולל את הערכות החברה או כוונותיה, נכון למועד פרסום הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או המשתמעות ממידע זה. במקרים מסוימים, ניתן לזהות קטעים המכילים מידע צופה פני עתיד על ידי הופעת מילים כגון: "החברה/הקבוצה מעריכה", "החברה/הקבוצה סבורה", "בכוונת החברה/הקבוצה", "צפוי/ה" וכדומה, אך ייתכן כי מידע זה יופיע גם בניסוחים אחרים. מידע צופה פני עתיד המופיע בדוח זה מתייחס אך ורק למועד בו הוא נכתב. החברה אינה מתחייבת לעדכן או לשנות מידע זה ככל שמידע נוסף או שונה בקשר למידע כאמור יגיע לידיעתה.

פרק זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח ו/או תקנון, לפי העניין.

יש לקרוא את הדוח התקופתי, על כל חלקיו, כמקשה אחת.

הגדרות

למונחים המפורטים להלן תהיה בפרק תיאור עסקי התאגיד המשמעות הרשומה לצידם, אלא אם נאמר במפורש אחרת:

"איגרת חוב מיועדת" - איגרות-חוב ממשלתיות לא סחירות בעלות תשואה מובטחת המונפקות לקרנות פנסיה ולחברות ביטוח, מכוח חוק המילוה (חברות ביטוח), התשכ"ג-1962, ומתוקף הסכמים שנחתמו עימן;

"גוף מוסדי" - מבטח וחברה מנהלת;

"דמי ביטוח", "פרמיה" - הסכום שעל המבוטח לשלם למבטח בהתאם לתנאי הפוליסה לרבות דמים;

"דמי גמולים" - הסכום שמשלם עמית (שכיר, עצמאי ומעסיק) בקרן פנסיה או עמית בקופת גמל עבור הביטוח הפנסיוני או החיסכון בקופת הגמל, לפי העניין;

"דמים" - סכומים המשולמים על ידי המבוטח לכיסוי הוצאות המבטח, כגון: דמי רישום, או לכיסוי תשלומי חובה כגון: מסים והיטלים שונים;

"הדוחות הכספיים" - הדוחות הכספיים המבוקרים של החברה ליום 31 בדצמבר 2011;

"השקעות חופשיות" - השקעות של נכסי הקבוצה שלא באמצעות איגרות חוב מיועדות;

"התחייבות חיתומית" - התחייבות לרכוש ניירות ערך המוצעים על פי תשקיף אם לא ירכוש אותם הציבור או התחייבות לרכוש ניירות ערך המוצעים על פי תשקיף כדי למכור אותם לציבור;

"חברה מנהלת" - חברה המנהלת קרן פנסיה או קופות גמל אשר קיבלה רישיון לכך, בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005;

"חוזרי המפקח" - חוזרים, ניירות עמדה והבהרות המתפרסמים על ידי הממונה או המפקח;

"חוק הייעוץ הפנסיוני" - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים), התשס"ה-2005;

"חוק השקעות משותפות בנאמנות" - חוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994;

"חוק החברות" - חוק החברות, התשנ"ט-1999;

- "**חוק חוזה הביטוח**" - חוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981;
- "**חוק הפיקוח**" - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981;
- "**חוק ייעוץ השקעות**" - חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995;
- "**חוק ניירות ערך**" - חוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968;
- "**חוק הפלת"ד**" - חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975;
- "**חוק קופות הגמל**" - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005;
- "**חיתום**" - תהליך אישור הצעת הביטוח ופעולת תמחור הפוליסה המבוצעת, בין היתר, בעזרת הנחות אקטואריות (למעט לעניין סעיף 8 בפרק זה (מוצרים ושירותים פיננסיים), לגביו ראה הגדרת "התחייבות חיתומית" להלן);
- "**חתם**" - מי שהתחייב בהתחייבות חיתומית;
- "**מוצר פנסיוני**" - כהגדרתו בחוק הייעוץ הפנסיוני;
- "**המפקח**" או "**המפקח על הביטוח**" או "**הממונה**" - הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר שהוא גם המפקח על הביטוח, כהגדרתו בחוק הפיקוח;
- "**פקודת מס הכנסה**" או "**הפקודה**" - פקודת מס הכנסה [נוסח חדש];
- "**פרמיה שהורוחה**" - פרמיה המתייחסת לשנת הדוח;
- "**שייר**" - יתרת סיכון המוטלת על המבטח לאחר העברת חלק מהסיכון למבטח משנה;
- "**תקנות דרכי ההשקעה**" - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דרכי השקעת ההון והקרנות של מבטח וניהול התחייבויותיו), התשס"א-2001;
- "**תקנות ההון המינימאלי**" - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (הון עצמי מינימאלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998;
- "**תקנות החישוב**" - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984;
- "**תקנות פרטי דין וחשבון**" - תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998;
- "**תקנות קופות הגמל**" - תקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964;
- S&P - Standard & Poor's - חברת דירוג אשראי בינלאומית;
- למען הנוחיות, בפרק זה, תהיינה לקיצורים הבאים, המשמעות הרשומה לצידם, אלא אם כן צוין במפורש אחרת:
- "**החברה**" - מנורה מבטחים החזקות בע"מ;
- "**הקבוצה**" - החברה והחברות שבשליטתה, במישרין או בעקיפין;
- "**מנורה מבטחים ביטוח**" - מנורה מבטחים ביטוח בע"מ;
- "**מנורה מבטחים גיוס הון**" - מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ;
- "**מנורה מבטחים גמל**" - מנורה מבטחים גמל בע"מ;
- "**מנורה מבטחים מהנדסים**" - מנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ (בשמה הקודם - החברה לניהול קרן ההשתלמות למהנדסים בע"מ);
- "**מנורה מבטחים נדל"ן**" - מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ;
- "**מנורה מבטחים פנסיה**" - מנורה מבטחים פנסיה בע"מ;
- "**מנורה מבטחים פיננסיים**" - מנורה מבטחים פיננסיים בע"מ והחברות בשליטתה, אלא אם כן צוין במפורש אחרת;
- "**סוכנות אורות**" - אורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ;

"שומרה" - שומרה חברה לביטוח בע"מ והחברות שבשליטתה, אלא אם כן משתמע או צוין במפורש אחרת;

1. תיאור ההתפתחות הכללית של עסקי התאגיד

1.1 פעילות התאגיד ותיאור התפתחות עסקיו

1.1.1 מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן: "החברה") הינה חברת החזקות, אשר בעלי השליטה בה הינם ניידן אסטבלישמנט ופלמס אסטבלישמנט, תאגידי זרים הרשומים בואדוז - ליכטנשטיין המחזיקים ב- 61.86% ממניות החברה (לעיל ולהלן: "התאגידים הזרים"). התאגידים הזרים מוחזקים בנאמנות עבור מר גורביץ כנהנה יחיד ובלעדיו.

נכון למועד הדוח, החברה עוסקת, באמצעות חברות בנות בשליטתה, בכל ענפי הביטוח העיקריים, ובכלל זה ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, הכולל פנסיה וגמל, ביטוח רכב (חובה ורכוש), ביטוח כללי אחר וביטוח בריאות. בנוסף, עוסקת החברה, באמצעות חברות בנות נוספות בשליטתה, בפעילות בתחום שוק ההון והפיננסים, ובכלל זה בניהול קרנות נאמנות, ניהול תיקי השקעות וחיתום. לחברה גם פעילויות נוספות (שאינן מהוות "תחום פעילות" כהגדרת המונח בתקנות ניירות ערך (פרטי התשקיף וטיטות תשקיף, מבנה וצורה), התשכ"ט-1969), כגון השקעות בנדל"ן בחו"ל באמצעות חברות בשליטתה.

1.1.2 החברה התאגדה בישראל (פלשתינה) בשנת 1935 כחברה פרטית בשם משרד לאחריות כללית בע"מ ולאחר מס' שינויי שם, במהלך השנים, שינתה בשנת 2006 את שמה לשמה הנוכחי.

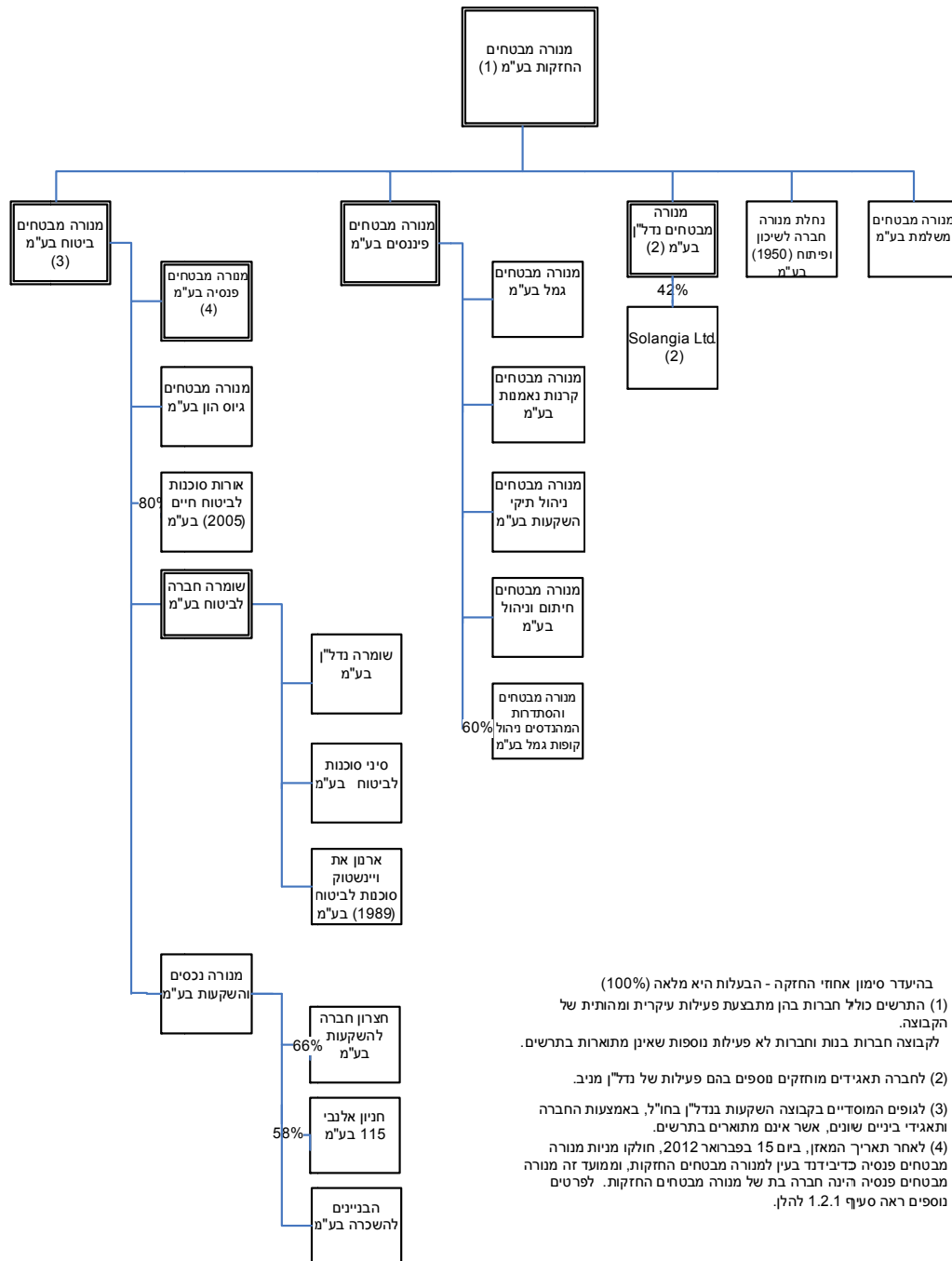
1.1.3 בשנת 1982 בוצעה הנפקה לציבור של מניות החברה בבורסה לניירות ערך בתל-אביב בע"מ והחברה הפכה לחברה ציבורית.

1.1.4 החל ממועד התאגדותה של החברה, עסקה החברה בתחומי ביטוח שונים בעצמה ובאמצעות חברות בנות בשליטתה.

1.1.5 בשנת 1998 פוצלו עסקי הביטוח של החברה לחברה בת בשליטתה, הנקראת כיום מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן: "מנורה מבטחים ביטוח"). בשנת 2001 מוזגה מנולייף - מנורה חברה ישראלית לביטוח חיים בע"מ, חברה בת של החברה, שעסקה בתחום ביטוח החיים, לתוך חברה בת אחרת של החברה, מנורה מבטחים ביטוח.

1.2 תרשים מבנה אחזקות הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2011

להלן תרשים סכמטי של מבנה האחזקות של הקבוצה, נכון למועד הדוח. רשימה מלאה של החברות המוחזקות של החברה מפורטת בחלק השישי לדוח התקופתי, במסגרת תקנה 11 לתקנות ניירות ערך ("דוח פרטים נוספים").

1.2.1 החל מחודש אוקטובר 2004 מנהלת החברה, באמצעות מנורה מבטחים פנסיה בע"מ (בשמה הקודם: מבטחים קרנות פנסיה בע"מ) (להלן: "מנורה מבטחים פנסיה"), חברה בבעלותה ובשליטתה המלאה של מנורה מבטחים ביטוח, את קרן הפנסיה החדשה המקיפה - "מבטחים החדשה" (בשמה הקודם: "מבטחים יותר"), שהינה קרן הפנסיה החדשה הגדולה בישראל (להלן: "מבטחים החדשה") ואת קרן הפנסיה הכללית "מבטחים החדשה פלוס" (בשמה הקודם: "מבטחים משלימה"). ביום 15 בפברואר, 2012, לאחר תאריך המאזן, חילקה מנורה מבטחים ביטוח את מניות מנורה מבטחים פנסיה,

כדיבידנד בעין, לחברה. החל ממועד זה, מנורה מבטחים פנסיה הינה חברה בת של מנורה מבטחים החזקות. לפרטים נוספים ראה באור 41 לדוחות הכספיים.

1.2.2 בשנת 2005 החלה החברה, באמצעות חברה בת בבעלות מלאה, מנורה מבטחים פיננסים בע"מ (להלן: "מנורה מבטחים פיננסים"), לעסוק בפעילות בתחום שוק ההון, הפיננסים והגמל. לפרטים בדבר הפעילות בתחום השירותים הפיננסיים המתקיימת בחברה נכון למועד דוח זה, ראה סעיף 8 להלן.

1.2.3 מנורה מבטחים גמל בע"מ (להלן: "מנורה מבטחים גמל") הוקמה כחברה בת של מנורה מבטחים פנסיה בשנת 1999, והתחילה לפעול בתחום קופות הגמל וההשתלמות בשנת 2003. בשנת 2005 הועברה הבעלות במנורה מבטחים גמל למנורה מבטחים פיננסים. פעילותה של מנורה מבטחים גמל בענף זה מתפתחת הן בדרך של רכישת פעילות של קופות גמל קיימות והן בדרך של הקמת קופות גמל חדשות. לפרטים בדבר פעילות ניהול קופות הגמל המתקיימת בקבוצה, ראה סעיף 3 להלן.

1.2.4 בחודש אוגוסט 2005, הוקמה מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ (להלן: "מנורה מבטחים קרנות"). בשנת 2006 החלה את פעילותה, עת שרכשה את מרבית פעילות ניהול קרנות הנאמנות של אגוד קרנות נאמנות (א.ק.ן) בע"מ מבנק אגוד לישראל בע"מ וכן את רוב פעילות ניהול קרנות הנאמנות של עמדה ניהול קרנות נאמנות בע"מ מבנק מזרחי טפחות בע"מ. לתיאור פעילות ניהול קרנות הנאמנות המתקיימת בקבוצה נכון למועד דוח זה, ראה סעיף 8 להלן.

1.2.5 בשנת 2006 החלה החברה, באמצעות מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ, להשקיע בנדל"ן בחו"ל, והחל משנת 2010 החלה החברה להשקיע גם פרויקטים של אנרגיה סולארית בחו"ל.

1.2.6 בחודש דצמבר 2007, רכשה מנורה מבטחים ביטוח את מלוא מניות שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "שומרה"). זמן קצר לאחר מועד רכישת שומרה, בחודש דצמבר 2007, רכשה שומרה את מלוא מניות סיני מורשי חיתום סוכנות לביטוח (1989) בע"מ (בשמה הנוכחי: "ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ") (להלן: "סוכנות ארנון את וינשטוק"). שומרה עוסקת בעיקר בתחומים של ביטוח רכב (חובה ורכוש) וביטוח רכוש וכן מחזיקה בסוכנויות הביטוח סיני סוכנות לביטוח בע"מ וסוכנות ארנון את וינשטוק ובנכסי נדל"ן (באמצעות שומרה נדל"ן בע"מ).

1.2.7 בנוסף, לחברה השקעות במספר חברות בנות נוספות כמתואר בתרשים שלעיל. חלק מנכסי הנדל"ן - משרדים ומקרקעין - של החברה מוחזקים על ידי מנורה מבטחים נכסים והשקעות בע"מ.

1.2.8 ביום 29 במרס 2011 חתמה מנורה מבטחים ביטוח על הסכם לרכישת מלוא (100%) המניות הנכללות בהון המניות המונפק והנפרע של הבנק לפיתוח תעשייה בישראל בע"מ. ביום 4 במרס 2012, לאחר תאריך המאזן, הושלמה העסקה, לאחר קיום כל התנאים המתלים, לרבות אישור בית המשפט למיזוג ואישור רשות המסים. לפרטים נוספים ראה סעיף 9.5 לדוח הדירקטוריון וכן באור 40 לדוחות הכספיים.

1.3 תחומי פעילות

הקבוצה עוסקת בתחומי הפעילות הבאים:

1.3.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח: תחום פעילות זה כולל את פעילויות ביטוח החיים, המנוהלות באמצעות מנורה מבטחים ביטוח, והכוללת חסכון פנסיוני במסגרת פוליסת ביטוח ובנוסף ניסוי לאירועים ביטוחיים הנובעים מסיכונים שונים במהלך חיי הפרט, כגון: ביטוח למקרי מוות, נכות ואובדן כושר עבודה. בנוסף, בתחום החיסכון ארוך הטווח, הקבוצה מנהלת קרנות פנסיה, גמל והשתלמות, באמצעות חברות בנות - מנורה מבטחים פנסיה, מנורה מבטחים גמל ומנורה מבטחים מהנדסים.

1.3.2 ביטוח כללי: הפעילות בביטוח כללי מנוהלת באמצעות מנורה מבטחים ביטוח ושומרה וכוללת את תחומי הפעילויות הבאים:

1.3.2.1 **ביטוח רכב חובה:** פעילות התחום הינה מתן כיסוי ביטוחי לנזק גוף שנגרם כתוצאה משימוש בכלי רכב מנועי, כנדרש על פי דין. הפעילות כוללת שיווק ומכירה של פוליסות ביטוח רכב חובה.

1.3.2.2 **ביטוח רכב רכוש:** תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בשיווק ומכירה של פוליסות לביטוח נזקי רכוש לרכב, לרבות נזקי צד ג' הנגרמים על ידי כלי רכב מבוטחים.

1.3.2.3 **ביטוח כללי אחר:** תחום זה כולל את יתר ענפי הביטוח הכללי, שאינם נכללים בענפי ביטוח רכב חובה או ביטוח רכב רכוש. הביטוחים העיקריים בתחום זה הינם ביטוחים מסוג חבויות, ביטוח רכוש וביטוח בריאות (טווח קצר) וכן פעילויות שלא נכללו בתחומי פעילויות אחרים.

להלן פירוט הענפים העיקריים הנכללים בתחום ביטוח כללי אחר:

ביטוח חבויות: ענף זה כולל את פעילות הקבוצה בשיווק ומכירה של פוליסות לביטוח חבויות כלפי צדדי ג'.

ביטוח רכוש: במסגרת ענף זה פועלת הקבוצה בשיווק ומכירה של פוליסות ביטוח רכוש אשר אינו נכלל במסגרת הפוליסות המוצעות בתחום ביטוח רכב רכוש.

ביטוח בריאות (טווח קצר): במסגרת ענף זה פועלת הקבוצה בשיווק ומכירה של פוליסות, פרט וקבוצתיות, לביטוח תאונות אישיות ולביטוח מחלות ואשפוז (ביטוח נסיעות לחו"ל וביטוח עובדים זרים ותיירים)¹.

יצויין, כי החל מיום 1 בינואר 2012, לאחר תאריך המאזן, הועברו מרבית ביטוחי בריאות, הנכללים בתחום ביטוח כללי, לתחום הבריאות (ראה סעיף 1.3.3 להלן).

יתר ענפי ביטוח כללי: למנורה מבטחים ביטוח פעילויות אחרות, לא מהותיות בענפי ביטוח כללי כגון: ביטוח ערבויות ביצוע וערבויות פיננסיות, ביטוח ערבות חוק המכר, ביטוח דמי מחלה (לכיסוי חבות מעסיקים כלפי עובדיהם לתשלום ימי מחלה, על פי דין) וסיכונים אחרים.

1.3.3 **ביטוח בריאות:** החל מיום 1 בינואר 2011, ובשל שינוי במבנה הארגוני של הקבוצה, מוגדר ענף ביטוח בריאות כתחום פעילות נפרד אשר מאחד תחתיו פוליסות ביטוח בריאות שונות לטווח ארוך, וכן מדווה כמגזר נפרד החל מדוחות הכספיים של החברה לרבעון הראשון של שנת 2011. תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בשיווק ומכירה של פוליסות מענפי הבריאות לטווח ארוך, ובכללן ביטוח מחלות ואשפוז, ביטוחי שיניים, ביטוח סיעודי וביטוח מחלות קשות. הביטוח נעשה במסגרת פוליסות מסוג פרט וקולקטיביים. הפוליסות הנמכרות במסגרת הענפים האמורים מכסות את מגוון הנזקים (למעט מוות ממחלה) הנגרמים למבוטח כתוצאה ממחלות ו/או מתאונות. תחום זה מנוהל בקבוצה באמצעות מנורה מבטחים ביטוח.

יצויין, כי החל מיום 1 בינואר 2012, תחום בריאות, מאחד תחתיו גם את מרבית פוליסות ביטוח הבריאות השונות לטווח קצר, אשר הועברו אליו מתחום הביטוח הכללי.

1.3.4 **שירותים ומוצרים פיננסיים:** במסגרת תחום זה מנהלת הקבוצה את הפעילויות הבאות: ניהול קרנות נאמנות, ניהול תיקי השקעות ומתן התחייבויות חיתומיות, וזאת באמצעות החברות מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ, מנורה מבטחים ניהול תיקי השקעות בע"מ ומנורה מבטחים חיתום וניהול בע"מ, בהתאמה, המצויות בבעלותה של מנורה מבטחים פיננסיים.

1.3.5 **פעילויות אחרות:** בנוסף, לחברה פעילויות אחרות, שלא נכללו בתחומי הפעילות שלעיל משום שאינן מהותיות דיין על מנת להוות תחום פעילות נפרד, ביניהן פעילות ייזום פרויקטים והשקעות בנדל"ן והשקעה בפרוייקטים של אנרגיה סולארית, בחו"ל, באמצעות מנורה מבטחים נדל"ן, ופעילות השקעה בחברות בנות נוספות, כמפורט בסעיף 9.3.6 להלן.

¹ ענף מחלות ואשפוז כולל גם ביטוח הוצאות רפואיות וביטוח שיניים, אך מאחר והפוליסות בענפים אלו הינן פוליסות לטווח ארוך, נכללו בתחום בריאות, החל מיום 1 בינואר 2011 (לפרטים נוספים ראה סעיף 7 להלן).

כמו כן, מחזיקה הקבוצה בשלוש סוכנויות ביטוח: סוכנות ארנון את וינשטוק וסיני סוכנות לביטוח בע"מ, באמצעות שומרה, וסוכנות אורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ (להלן: "סוכנות אורות"), באמצעות מנורה מבטחים ביטוח, והכל כמפורט בתרשים מבנה ההחזקות של החברה.

תיאור תחומי הפעילות של הקבוצה יעשה בנפרד, למעט בעניינים הנוגעים לכלל תחומי הפעילות של הקבוצה, אשר יתוארו יחדיו, במסגרת סעיף 9 להלן.

1.4 השקעות בהון התאגיד ועסקאות במניותיו

לא בוצעו השקעות בהון החברה בשנתיים שקדמו למועד דוח זה וכן לא התבצעו עסקאות מהותיות שנעשו על ידי בעלי עניין בחברה מחוץ לבורסה. יצוין, כי בשנת 2008, הונפקו מניות במסגרת ומכוח תכנית מניות למנכ"ל החברה, לחברת נאמנות, עבורו. לפרטים בדבר תכנית המניות למנכ"ל החברה, ראה סעיף 9.6.7 להלן וכן באור 34 לדוחות הכספיים.

1.5 חלוקת דיבידנדים

בשנתיים שקדמו לתאריך הדוח, החברה לא חילקה דיבידנדים.

**חלק ב': מידע כספי על תחומי
הפעילות של התאגיד**

2. מידע כספי לגבי תחומי הפעילות של החברה

2.1 ריכוז תוצאות הפעילות

בסעיף זה מובאים נתונים בדבר תוצאות הפעילות של הקבוצה. בנוסף לנתונים המוצגים בסעיף זה, ראה הסברים לתוצאות בהמשך דוח זה, במסגרת תיאור המידע בכל תחום פעילות של הקבוצה וכן בדוח הדירקטוריון.

מידע כספי אודות תוצאות תחומי הפעילות (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
241,209	212,090	(27,663)	רווח (הפסד) מתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
74,946	78,570	126,375	רווח מתחום ביטוח רכב חובה
40,129	6,367	(47,083)	רווח (הפסד) מתחום ביטוח רכב רכוש
100,098	71,603	45,260	רווח מתחום ביטוח כללי אחר
99,234	11,826	51,290	רווח מתחום ביטוח בריאות
29,868	10,339	6,749	רווח משירותים ומוצרים פיננסים
8,279	43,920	(63,943)	אחר*
593,763	434,715	90,985	רווח לפני מסים על הכנסה
190,793	152,768	52,685	מסים על הכנסה
402,970	281,947	38,300	רווח נקי
מיוחס ל:			
402,798	281,616	37,816	בעלי המניות של החברה
172	331	484	זכויות שאינן מקנות שליטה
402,970	281,947	38,300	רווח נקי

2009	2010	2011	
312,234	230,755	(40,416)	רווח (הפסד) כולל מתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
187,921	83,815	73,872	רווח כולל מתחום ביטוח רכב חובה
64,941	7,248	(55,297)	רווח (הפסד) כולל מתחום ביטוח רכב רכוש
139,013	73,262	26,782	רווח כולל מתחום ביטוח כללי אחר
102,359	13,643	47,046	רווח כולל מתחום ביטוח בריאות
29,868	10,339	6,749	רווח כולל משירותים ומוצרים פיננסים
170,768	42,199	(103,532)	אחר*
1,007,104	461,261	(44,796)	רווח (הפסד) כולל לפני מסים על הכנסה
334,556	160,205	8,397	מסים על הכנסה
672,547	301,056	(53,192)	רווח (הפסד) כולל
מיוחס ל:			
672,375	300,725	(53,676)	בעלי המניות של החברה
172	331	484	זכויות שאינן מקנות שליטה
672,547	301,056	(53,192)	רווח (הפסד) כולל

(* כולל בעיקר הוצאות מימון, תוצאות פעילות שאיננה מוגדרת כתחום פעילות והכנסות מהשקעות שאינן משויכות לתחום פעילות מוגדר.

2.2 מידע כספי לפי תחומי הפעילות של התאגיד

2.2.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

ביטוח חיים (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
1,537,349	1,700,745	1,680,902	פרמיות ברוטו
1,425,028	1,587,554	1,562,323	פרמיות בשייר עצמי
79,307	193,325	94,232	דמי ניהול, נטו
98,763	63,332	(113,740)	רווח (הפסד) לפני מיסים
169,788	81,997	(126,493)	רווח (הפסד) כולל לפני מיסים
14,534,005	16,453,030	16,519,430	סך התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו
4,329,994	4,590,258	4,774,977	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
10,204,011	11,862,772	11,744,453	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה

קרנות פנסיה (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
3,650,839	4,203,323	4,976,058	דמי גמולים שנגבו
246,964	279,447	323,313	הכנסות מדמי ניהול, נטו
91,872	96,015	90,986	רווח לפני מיסים
91,872	96,015	90,986	רווח כולל לפני מיסים
27,811,825	34,114,481	37,628,016	סכום נכסים מנוהלים

קרנות גמל (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
700,341	715,827	798,342	דמי גמולים שנגבו
63,302	76,259	84,796	הכנסות מדמי ניהול
50,574	52,743	(4,909)	רווח (הפסד) לפני מיסים
50,574	52,743	(4,909)	רווח (הפסד) כולל לפני מיסים
11,357,486	12,618,235	13,069,008	סכום נכסים מנוהלים

לפירוט בדבר התפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בתחום ביטוח החיים וחיסכון ארוך טווח ובכלל זה התפתחות הפרמיות ודמי הגמולים, התפתחות הכנסות מדמי ניהול בפנסיה ובקופות הגמל וכן התפתחות הרווח (ההפסד) והרווח (ההפסד) הכולל, לפני מיסים, ראה סעיפים 3.1, 3.2 ו-4.4.1 לדוח הדירקטוריון ובאור 19 לדוחות הכספיים.

2.2.2 ביטוח רכב חובה (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
621,979	602,065	634,780	פרמיות ברוטו (כולל דמים)
600,968	490,029	620,373	פרמיות בשייר עצמי
74,946	78,570	126,375	רווח לפני מיסים
187,921	83,815	73,872	רווח כולל לפני מיסים
2,178,784	2,365,254	2,460,992	סך התחייבויות ביטוחיות-ברוטו
259,302	262,020	280,670	הפרשה לפרמיות שטרם הורווחו
			תביעות תלויות:
1,836,849	1,941,557	1,980,161	הערכה אקטוארית
28	17	190	תוספת/גריעה בין הערכה האקטוארית להפרשה בדוחות הכספיים
82,605	161,660	199,971	סכום צבירה

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בתחום ביטוח רכב חובה, ובכלל זה בדבר התפתחות הפרמיות והרווח לפני מיסים, ראה סעיף 4.3 להלן וכן סעיפים 3.1, 3.3, 4.4.2.1 ו- 4.4.2.4 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

התפלגות הרווח בשייר של תחום הפעילות (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
22,863	15,922	(15,493)	רווח (הפסד) בגין השנים הפתוחות*
2006	2007	2008	שנת חיתום שהשתחררה
15,010	40,418	78,507	רווח בגין שנת החיתום שהשתחררה
37,073	22,230	63,361	התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים הקודמות
74,946	78,570	126,375	סה"כ רווח שדווח
13,530	17,093	(16,664)	פעילות שלא נכללת בחישוב העתודות
(16,397)	(33,451)	(5,274)	הפסד מעסקי הפול

(* הרווח (הפסד) בגין שנים פתוחות כולל את הרווח (הפסד) בגין פעילות שלא נכללה בחישוב העתודות.

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בדבר התפלגות הרווח (ההפסד) בשייר, ראה סעיף 4.1 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

נתונים בדבר שנות החיתום 2011 - 2004 (באלפי ש"ח):

2004	2005	שנות חיתום סגורות			שנות חיתום פתוחות			שנת חיתום
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	
479,770	508,804	497,166	529,829	557,314	622,253	603,110	642,737	(1) פרמיה ברוטו (כולל דמים)
								רווח (הפסד) בשייר בגין שנת החיתום מצטבר לתאריך 31.12.2011
125,902	62,700	42,804	56,957	85,605	6,293	(558)	(7,658)	(2)
								עודף הכנסות על הוצאות בשייר
-	-	-	-	-	99,889	49,521	40,448	(3)
								השפעת ההכנסות מהשקעות על הרווח / העודף המצטבר בגין שנת החיתום
107,139	104,500	102,034	105,917	100,012	86,876	36,042	16,233	(4)

1. החל משנת 2004 ועד לשנת 2011 חל גידול בפרמיות בעיקר עקב הגידול בהיקף המכירות. בשנת 2010 נרשמה ירידה בפרמיות, כתוצאה מתיקון חקיקה לפיו הועברה האחריות בגין ההוצאות הרפואיות לקופות החולים, תוך העברת 9.4% מהפרמיות לקרנית- קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים.

2. בשנים 2004-2006 חלה שחיקה ברווחיות עקב תחרות והורדת תעריפים. החל משנת 2007 חלה עלייה ברווחיות עקב שיפור בחיתום ובתעריפים. בשנת החיתום 2011 נרשם הפסד (לא כולל הצבירה), עקב מדיניות מנורה מבטחים ביטוח שלא להוון התביעות התלויות, בעוד דמי הביטוח הנגבים מחושבים בהנחת היוון.

3. בשנת 2011 עודף ההכנסות משקף פרמיה מורוחת של חצי שנה בלבד. הירידה בעודף ההכנסות בשנים 2009-2011 נובעת מכך שטרם הצטברו הכנסות מהשקעות.

4. הירידה בהכנסות מהשקעות נובעת מכך שעל פני השנים טרם הצטברו רווחי השקעות.

2.2.3 ביטוח רכב רכוש (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
877,843	902,069	904,352	פרמיות ברוטו (כולל דמים)
675,426	668,572	740,669	פרמיות בשייר עצמי
40,129	6,367	(47,083)	רווח (הפסד) לפני מיסים
64,941	7,248	(55,297)	רווח (הפסד) כולל לפני מיסים
551,567	578,640	634,749	סך התחייבויות ביטוחיות-ברוטו
375,675	391,432	404,629	הפרשה לפרמיות שטרם הורווחו
			תביעות תלויות:
175,892	187,093	230,120	הערכה אקטוארית
			תוספת/גריעה בין הערכה האקטוארית להפרשה בדוחות הכספיים
-	115	-	

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בתחום ביטוח רכב רכוש, ובכלל זה בדבר התפתחות הפרמיות והרווח (ההפסד) לפני מיסים, ראה סעיף 5.3 להלן וכן סעיפים 3.1, 3.3 ו- 4.4.2.2 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

פרמיות הביטוח אשר מקורן בפוליסות ביטוח לגביהן נרכש כיסוי ביטוח משנה בשיעור העולה על 90% (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
105,607	65,138	-	סך פרמיות ברוטו
42,044	4,560	-	סך פרמיות בשייר

ביטוח כללי אחר (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
777,996	775,153	815,760	פרמיות ברוטו (כולל דמים)
376,973	364,062	402,448	פרמיות בשייר עצמי
100,098	71,603	45,260	רווח לפני מיסים
139,013	73,262	26,782	רווח כולל לפני מיסים
1,244,770	1,388,812	1,430,135	סך התחייבויות ביטוחיות-ברוטו
278,551	283,930	300,726	הפרשה לפרמיות שטרם הורווחו

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בתחום ביטוח כללי אחר, ובכלל זה בדבר התפתחות הפרמיות והרווח לפני מיסים, ראה סעיף 6.3 להלן וכן סעיפים 3.1, 3.3, 4.4.2.3 ו- 4.4.2.4 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

להלן נתונים בתחום פעילות זה, המוצגים תוך הבחנה בין ענפי ביטוח חבויות וביטוח רכוש ואחרים:

ביטוח חבויות (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
245,908	239,570	232,198	פרמיות ברוטו (כולל דמים)
136,358	125,711	134,538	פרמיות בשייר עצמי
48,581	35,675	16,258	רווח לפני מיסים
79,663	37,059	650	רווח כולל לפני מיסים
897,395	984,473	1,001,065	סך התחייבויות ביטוחיות-ברוטו
98,473	99,521	94,552	הפרשה לפרמיות שטרם הורווחו

תביעות תלויות בגין ענפים שהוערכו על ידי אקטואר:

2009	2010	2011	
496,388	502,425	539,093	הערכה אקטוארית
4,747	2,747	1,329	תוספת בגין הערכה אקטוארית
125,860	154,837	163,040	סכום הצבירה

תביעות תלויות בגין ענפים שלא הוערכו על ידי אקטואר:

2009	2010	2011	
94,577	105,409	94,640	הערכת מחלקת התביעות את התביעות המזוהות
5,646	5,963	6,093	תוספת לתביעות התלויות בגין אירועים שאירעו אך טרם דווחו (IBNR)
71,704	113,571	102,318	סכום הצבירה

פרמיות הביטוח אשר מקורן בפוליסות ביטוח לגביהן נרכש כיסוי ביטוח משנה בשיעור העולה על 90% (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
49,652	55,971	37,946	סך פרמיות ברוטו
9,634	10,950	6,779	סך פרמיות בשייר

התפלגות הרווח בשייר של ענף ביטוח חבויות (אלפי ש"ח):

2009	2010	2011	שנת דיווח
(14,601)	(9,089)	(24,689)	רווח (הפסד) בגין השנים הפתוחות*
2006	2007	2008	שנת חיתום שהשתחררה בשנת הדיווח
43,016	17,881	35,187	רווח בגין שנת החיתום שהשתחררה בשנת הדיווח
20,166	26,883	5,760	התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים הקודמות
48,581	35,675	16,258	סה"כ רווח שדווח
(10,833)	(7,060)	18,152	פעילות שלא נכללת בחישוב העתודות

(* הרווח (ההפסד) בגין שנים פתוחות כולל את הרווח (ההפסד) בגין פעילות שלא נכללה בחישוב העתודות.

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי, בדבר ביטוח חבויות, ראה סעיף 6.1.4 להלן וכן סעיפים 3.1, 3.3, 4.2 ו- 4.4.2.4 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

נתונים בדבר שנות חיתום 2004-2011 בגין ביטוח חבויות (באלפי ש"ח):*

שנות חיתום סגורות			שנות חיתום פתוחות				שנת חיתום		
2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011		
200,929	222,793	236,419	247,048	247,925	243,343	238,707	228,000	פרמיה ברוטו (כולל דמים)	
71,218	51,935	37,495	(9,257)	35,306	(2,934)	(13,542)	(23,603)	רווח (הפסד) בשייר בגין שנת החיתום מצטבר לתאריך 31.12.2011 (1)	
-	-	-	2,185	2,974	49,692	43,952	26,133	עודף הכנסות על הוצאות בשייר (2)	
34,910	38,106	42,398	35,804	35,714	19,198	8,594	2,329	השפעת ההכנסות מהשקעות על הרווח / העודף המצטבר בגין שנת החיתום	

1. השינוי ברווחים על פני השנים, נובע מהתפתחות בהערכת התביעות.

2. בשנת 2011 עודף ההכנסות משקף פרמיה מורווחת של חצי שנה בלבד. הירידה בעודף ההכנסות בשנים 2009-2011 נובעת מכך שטרם הצטברו הכנסות מהשקעות. הירידה בהכנסות מהשקעות על פני השנים, נובעת מכך שטרם הצטברו רווחי השקעות.

2.2.4 ביטוח רכוש (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
532,088	535,583	583,562	פרמיות ברוטו (כולל דמים)
240,615	238,351	267,910	פרמיות בשייר עצמי
51,517	35,928	29,002	רווח לפני מיסים
59,350	36,203	26,132	רווח כולל לפני מיסים
347,375	404,339	429,070	סך התחייבויות ביטוחיות-ברוטו
179,878	184,409	206,174	עתודה לסיכונים שטרם חלפו

תביעות תלויות בגין ענפים שהוערכו על ידי אקטואר:

2009	2010	2011	
167,497	219,930	222,493	הערכה אקטוארית של התביעות התלויות
-	-	403	תוספת/גריעה בין הערכה האקטוארית להפרשה בדוחות הכספיים

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי בתחום ביטוח רכוש, ובכלל זה בדבר התפתחות הפרמיות והרווח לפני מיסים, ראה סעיף 6.3 להלן וכן סעיפים 3.1, 3.3 ו-4.4.2 לדוח הדירקטוריון ובאור 18 לדוחות הכספיים.

פרמיות הביטוח אשר מקורן בפוליסות ביטוח לגביהן נרכש כיסוי ביטוח משנה בשיעור העולה על 90% (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
106,564	103,004	82,501	סך פרמיות ברוטו
17,482	17,204	15,611	סך פרמיות בשייר

2.2.5 ביטוח בריאות

להלן מידע כספי אודות תחום הפעילות:

2009	2010	2011	באלפי ש"ח
291,790	312,328	325,929	פרמיות ברוטו
200,862	217,214	224,519	פרמיות בשייר
99,234	11,826	51,290	רווח לפני מיסים
102,359	13,643	47,046	סך כל הרווח כולל לפני מיסים
491,936	586,199	634,622	סך ההתחייבויות הביטוחיות ברוטו

ביטוח סיעודי:

2009	2010	2011	באלפי ש"ח
45,148	50,407	57,620	פרמיות ברוטו
35,260	39,494	44,798	פרמיות בשייר
58,531	(7,785)	22,312	רווח (הפסד) לפני מיסים
58,630	(6,161)	20,050	סך כל הרווח (הפסד) כולל לפני מיסים
332,564	415,747	438,074	סך ההתחייבויות הביטוחיות ברוטו

ביטוח בריאות אחר:

2009	2010	2011	באלפי ש"ח
246,642	261,921	268,309	פרמיות ברוטו
165,602	177,720	179,721	פרמיות בשייר
40,703	19,611	28,978	רווח לפני מיסים
43,729	19,804	26,996	סך כל הרווח כולל לפני מיסים
159,372	170,452	196,548	סך ההתחייבויות הביטוחיות ברוטו

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי, בדבר ביטוח בריאות, ראה סעיף 7.2 להלן וכן סעיפים 3.1, 3.3, 4.4.2 ו- 4.4.2.4 לדוח הדירקטוריון ובאור 20 לדוחות הכספיים.

2.2.6 שירותים ומוצרים פיננסיים

פעילות תחום שירותים ומוצרים פיננסיים אינה כוללת את חלקו של ענף הגמל בתוצאות אשר נכלל בתחום חיסכון ארוך טווח (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
			סך ההכנסות
74,089	99,995	87,312	הכנסות מדמי ניהול ועמלות מחיצוניים
5,961	2,468	1,987	הכנסות מדמי ניהול ועמלות שלא מחיצוניים
29,492	3,166	(384)	הכנסות (הפסדים) מהשקעות, נטו
109,542	105,629	88,915	סך כל ההכנסות
11,429	12,137	7,856	עלויות המהוות הכנסות של תחומי פעילות אחרים
58,924	76,071	71,502	עלויות אשר אינן מהוות הכנסות של תחומי פעילות אחרים
70,353	88,208	79,358	סך כל העלויות
9,321	7,082	2,808	הפחתת מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים
29,868	10,339	6,749	רווח לפני מיסים
203,800	211,271	187,285	סך נכסים במאזן

לפירוט בדבר ההתפתחויות שחלו בנתונים המוצגים במידע הכספי, בדבר פעילות שאינה ביטוחית, ראה סעיף 8.3 להלן וכן סעיפים 4.2, 4.3 ו- 4.4.4 לדוח הדירקטוריון.

**חלק ג': תיאור ומידע על תחומי
הפעילות של התאגיד**

3. ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

3.1 מידע כללי על תחום הפעילות

תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בענפי ביטוח החיים, הפנסיה וקופות הגמל.

ענף ביטוח חיים

ענף ביטוח החיים מעניק כיסוי לאירועים ביטוחיים הקשורים למצבו הכלכלי של האדם והנובעים מסיכונים שונים, כגון: מוות, אובדן כושר עבודה, נכות (להלן: "ריסק"), כאשר ישנן תוכניות ביטוח המשלבות בתוכן גם מרכיב של צבירה כספית (להלן: "חיסכון"). השילוב בין שני המרכיבים (ריסק וחיסכון) בפוליסה משולבת או בפוליסות נפרדות תלוי בבחירת המבוטח ובצרכיו האישיים. פוליסות ביטוח חיים הינן פוליסות ארוכות טווח הניתנות לרכישה באופן עצמאי או במסגרת יחסי עובד מעביד כשכיר או כבעל שליטה ("ביטוח מנהלים"). פעילות הקבוצה בענף ביטוח החיים מתבצעת באמצעות מנורה מבטחים ביטוח, חברה בת בשליטתה של החברה. בשנת 2006 החלה הקבוצה במכירת פוליסות ביטוח חיים המבוססות על חיסכון טהור (ללא רכיב ריסק) - בעיקר במוצרי TOP FINANCE.

ענף הפנסיה

ענף הפנסיה מעניק למבוטחים אפשרות לחיסכון פנסיוני לטווח ארוך (פנסיית זקנה), וכן כיסוי למקרה נכות (פנסיית נכות) ומוות (פנסיית שאירים). פעילות הקבוצה בענף הפנסיה מתבצעת באמצעות מנורה מבטחים פנסיה, הפועלת כחברה מנהלת של קרנות פנסיה - חברה בת שבתקופת הדוח הייתה בשליטתה המלאה של מנורה מבטחים ביטוח, והחל מיום 15 בפברואר 2012 מצויה בבעלותה המלאה של החברה.

ענף קופות הגמל

ענף קופות הגמל מעניק לחוסך (להלן: "עמית") אפשרות חיסכון נוספת לטווח בינוני או ארוך תוך קבלת הטבות מס שונות ואפשרות (בתנאים מסוימים) למשיכת הסכומים שנצברו כסכום חד פעמי. קופות גמל אישיות לתגמולים הן קופות גמל לטווח ארוך (בהתאם לתיקון חוק הגמל, בקופות הגמל האישיות לתגמולים המשיכה בסכום חד פעמי תתאפשר רק בהתקיים תנאים מסוימים ורק בגין סכומים הנובעים מהפקדות שהופקדו בהן עד סוף שנת 2007. לעניין הפקדות שנערכו בהן מינואר 2008 ואילך הן פועלות כקופות גמל לא משלמות לקצבה). קרנות השתלמות הינן קופות גמל לטווח בינוני. קופות גמל אישיות לפיצויים הן לטווחים משתנים בהתאם לתקופות ההעסקה והעדפות העמית (לעניין הפקדות שנערכו בהן מינואר 2008 ואילך פועלות גם הן כקופות גמל לא משלמות לקצבה, אך ניתן למשוך מהן את כספי הפיצויים בסכום חד-פעמי, גם אם אלה הופקדו בהן מינואר 2008 ואילך). קופות מרכזיות לפיצויים (שנסגרו לפי הוראות תיקון חוק הגמל בפני הפקדות בגין עובדים שלא בוצעו הפקדות בגינם עד לתום שנת 2007, ולפי אותן הוראות נסגרו כליל בפני הפקדות משנת 2011 ואילך) וקופות גמל למטרות אחרות הינן בדרך כלל קופות גמל לטווח קצר, המיועדות לעמיתים מסוגים מסוימים בלבד. פעילות הקבוצה בענף קופות הגמל מתבצעת באמצעות מנורה מבטחים גמל, חברה בת בשליטתה המלאה של מנורה מבטחים פיננסים, ובאמצעות מנורה מבטחים מהנדסים (בשמה הקודם - החברה לניהול קרן השתלמות למהנדסים בע"מ) חברה בת בשליטתה של מנורה מבטחים פיננסים.

אופי המכירות, סוגי הפוליסות, תוכניות הביטוח, קופות הגמל והפנסיה הנמכרות לציבור הרחב בתחום ביטוח החיים והחיסכון ארוך הטווח מושפעים מאוד משינויים רגולטוריים, ממדיניות הקבוצה ומהצרכים וההעדפות המשתנים של הלקוחות.

3.1.1 מבנה תחום הפעילות והשינויים בו

בשנים האחרונות חלו שינויים רבים בתחום ביטוח החיים והחיסכון ארוך הטווח, אשר השפיעו או עשויים להשפיע על פעילות הקבוצה בתחום, וזאת לאור שינויים במדיניות הממשלתית אשר הינה בעיקרה מתן העדפה מכרעת לחיסכון במסלול הקצבתי (ביטוחי מנהלים ועצמאיים במסלול קצבה וקרנות פנסיה) על פני המסלול ההוני (קופות גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים וביטוחי מנהלים במסלול הוני), זאת כדי להבטיח יכולת קיום בכבוד של האזרחים לאחר גיל הפרישה.

מדיניות זו של הממשלה באה לידי ביטוי ברפורמות מקיפות בענף (בין רפורמות אשר הוצאו אל הפועל נכון למועד דוח זה ובין רפורמות עתידיות, כפי שיתואר בהמשך), אשר

עניינן, בין היתר, שינוי מבנה המוצרים בתחום, שינוי הטבות המס אשר ניתנות לחוסכים לטווח ארוך, תוך מתן עדיפות לחוסכים במסלולים המיועדים לקצבה.

להלן יתוארו בתמצית עיקרי הרפורמות אשר הונהגו בענף בשנים האחרונות (לפרטים אודות רפורמות עתידיות המוצעות על ידי הממשלה, ראו סעיף 3.1.1.4-3.1.1.18 להלן).

3.1.1.1 ועדת בכר

בחודש נובמבר 2004, פורסם דוח הצוות הבין משרדי לעניין רפורמה בשוק ההון בראשות מנכ"ל משרד האוצר דאז, ד"ר יוסי בכר (לעיל ולהלן): "ועדת בכר" ו- "רפורמת בכר". מטרת רפורמת בכר הייתה להביא לביסוס מבנה תחרותי בשוק ההון ולשיפור תפקודו, זאת באמצעות צמצום הריכוזיות והגברת התחרות בשוק ההון, מזעור ניגודי העניינים בקרב הגופים הפועלים בשוק ההון והרחבת הפיקוח והבקרה על גופים אלה ועל השולטים והמחזיקים בהם. ברפורמת בכר נכללו מספר עקרונות ושינויים משמעותיים שהשפיעו, ועוד צפויים להשפיע, על הענף (אשר עוגנו באמצעות חקיקה עניפה בתחום פעילות זה), וכמפורט להלן:

- **הסטת הדגש בשוק לכיוון הלקוח הסופי, קרי - העובד - בעקבות רפורמת בכר מידת מעורבותו והשפעתו של העובד בבחירת המוצר הפנסיוני שבו יפקיד את כספיו הינה גבוהה יותר. נושא זה בא לידי ביטוי, בין היתר, במתן אפשרות ללקוח לבחור את המוצר הפנסיוני (ואת החברה המנהלת) המתאימים לו ביותר, לאחר שקיבל ייעוץ מיטבי (Best Advice) מהיועץ/מפיץ או המשווק הפנסיוני. תפיסה זו של הסטת הדגש בשוק לכיוון הלקוח הסופי צפויה להמשיך ולבוא לידי ביטוי בהוראות שייגזרו מהתכנית להגברת התחרות בשוק החיסכון הפנסיוני שפרסם המפקח כמפורט בסעיף 3.1.1.7 להלן.**

- **הסדרת העיסוק בייעוץ ושיווק של החיסכון הפנסיוני - במסגרת רפורמת בכר הוסדר תחום הייעוץ, השיווק ודרכי ההפצה של המוצר הפנסיוני, ובכלל זה נקבעה הפרדה בין תפקידי היועץ/מפיץ לבין תפקידי המשווק, תוך מתן אפשרות לבנקים לשמש כיועצים/מפיצים בלבד ותוך הבחנה בין סוגי העמלות, אשר רשאי כל אחד מבין בעלי התפקידים האמורים לקבל. לפרטים נוספים ראו סעיפים 3.1.3.1(ס"ק 5) להלן.**

- **שינוי מבני וכניסת הבנקים לענף הייעוץ הפנסיוני - בעקבות המלצות ועדת בכר (אשר עוגנו בחקיקה) הותר לבנקים לשמש כיועצים/מפיצים בלבד תוך חיובם למכור את קופות הגמל אשר בניהולם. בהתאם, ענף קופות הגמל, אשר נשלט עד לאותו מועד על ידי הבנקים, נשלט כיום בעיקרו על ידי חברות ביטוח ובתי השקעות. כניסת הבנקים לתחום הייעוץ הפנסיוני, בשל פריסתם הגדולה ונגישותם הרבה לציבור, תגרום, קרוב לוודאי, להגדלת חלקם של הבנקים בפעילות ההפצה בתחום, דבר העשוי להשליך על ערוצי השיווק וההפצה הקיימים של מוצרי חיסכון ארוך הטווח ועלותם. להערכת הקבוצה, למרות שחלפו כ- 5 שנים מאז "חקיקת בכר", כניסת הבנקים להפצת מוצרים פנסיוניים נמצאת עדיין בשלביה הראשונים. רק לאחר שהבנקים ישלימו את היערכותם, ויעסקו בהפצת כל המוצרים הפנסיוניים הן לעצמאיים והן לשכירים, ניתן יהיה להעריך את השפעתו המלאה של השינוי, שבשלב זה טרם מוצה במלואו. הערכת החברה הינה מידע צופה פני עתיד המבוסס על ניתוח ההתפתחות בתחום, ייתכן וצפי זה לא יתממש במקרה של תיקוני חקיקה נוספים או במקרה והתנהגות הבנקים ו/או הצרכנים תהיה שונה.**

- **הגבלת נתח שוק ומניעת ריכוזיות - במסגרת רפורמת בכר נקבע, כי לא יינתן היתר לרכישת מבטח או קופת גמל או להחזיק בהם, אם נתח השוק של הרוכש או המחזיק, לרבות של בעלי השליטה בהם וגופים שהם שולטים בהם, בתחום החיסכון לטווח ארוך גבוה מ-15% משווי סך כל נכסי תחום החיסכון לטווח ארוך. בהתאם לנתונים שפרסם**

הממונה בחודש דצמבר 2011, סך נכסי החיסכון לטווח ארוך, נכון ליום 30 בספטמבר 2011, עמד על כ- 528.5 מיליארדי ש"ח. בהתאם, נתח השוק המקסימאלי המותר נכון למועד הנ"ל הוא כ- 79 מיליארדי ש"ח. הקבוצה מחזיקה, נכון ליום 30 בספטמבר 2011, ועל בסיס הנתונים הנ"ל בכ- 11% מסך נכסי החיסכון לטווח ארוך.

3.1.1.2 פנסיית חובה

גורם נוסף, אשר השפיע רבות על תחום החיסכון ארוך הטווח, הינו צו ההרחבה להסכם הקיבוצי הכללי מחודש נובמבר 2007 (אשר תוקן בחודש אוגוסט 2011) הקובע הסדר של פנסיית חובה לכל עובד, והמחיל את הוראות ההסכם הקיבוצי בדבר חובת עריכת ביטוח פנסיוני על כלל העובדים השכירים במשק. הוראות ההסכם הקיבוצי וצו ההרחבה האמורים (להלן, בצוותא: "הסדר פנסיית חובה") קובעות כי הביטוח הפנסיוני לפיהם לעובד, שלא יבחר במכשיר אחר, יבוצע בקרן פנסיה חדשה מקיפה. מכאן שהסדר פנסיית חובה הכניס עובדים שכירים, שבעבר לא חסכו כלל, למעגל החוסכים לטווח ארוך, בעיקר בענף הפנסיה. בהתאם להסדר פנסיית חובה, שיעורי ההפרשות מהשכר שחובה לבטוחו בביטוח פנסיוני (השכר בפועל אך לא יותר מהשכר הממוצע במשק), יעלו באופן הדרגתי מדי שנה, החל מהפרשות בשיעור של 2.5% מהשכר עם כניסתו לתוקף של ההסכם הקיבוצי (ראשית שנת 2008), ועד לשיעור של 17.5% החל משנת 2014. הסדר פנסיית חובה חל על נשים מגיל 20 וגברים מגיל 21 והחבויות בגינו לא יחולו על מי שפרש מעבודתו בגיל פרישת חובה ומקבל קצבה, שאינה קצבה מהמוסד לביטוח לאומי או על מי שיש לו הסדר פנסיוני מיטיב - העדיף על פני ההסדר המתואר לעיל. נכון למועד דוח זה, חובת הביטוח הפנסיוני הינה בתוקף בחלוף 6 חודשי עבודה אך אם לעובד הסדר ביטוח פנסיוני קודם, תקום החובה לבטוחו, בתוקף מיום עבודתו הראשון, כעבור 3 חודשי עבודה בלבד. בשנת 2010 שיעור ההפרשה לטובת ביטוח פנסיוני הסתכם לכדי 7.5% (סך הפרשות על חשבון עובד ומעביד) והחל משנת 2011 שיעור ההפרשה לביטוח פנסיוני הסתכם לכדי 10% (סך הפרשות על חשבון עובד ומעביד).

בחודש ספטמבר 2010 נחתם הסכם קיבוצי בין ההסתדרות ולשכת התיאום של ארגוני המעסיקים המתקן את ההסכם הקיים לביטוח פנסיוני מקיף במשק (פנסיית חובה) ולפיו בשנת 2014 יוגדלו שיעורי ההפקדה במסגרת הסדר פנסיית חובה כך שהם יעמדו על 17.5%. כאמור, בחודש אוגוסט 2011 אישר שר התמ"ת את צו ההרחבה להסכם הקיבוצי הכללי (מסגרת) לביטוח פנסיוני מקיף במשק בין לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים לבין ההסתדרות הכללית מספטמבר 2010. צו ההרחבה המתוקן, משפר את תנאי צו ההרחבה הקודם (מיום 1.1.2008) תוך החלתו על כלל העובדים השכירים במשק. התיקון, בעיקרו, כולל: (1) הוספת מדרגת פנסיה נוספת של 17.5% הפרשה מהשכר בתוקף מה-1.1.2014 ואילך; (2) הבהרה כי אם יש לעובד הסדר מיטיב אך טרם חל עליו, יחול עליו צו ההרחבה לפנסיית חובה עד לתחילת מועד ההסדר המיטיב; (3) הבהרה כי עובד שיש לו הסדר מיטיב אך רכיב הפיצויים בו נופל מהשיעור שנקבע בצו ההרחבה לפנסיה חובה, על המעסיק להפריש לפחות את רכיב הפיצויים בשיעור שנקבע בצו ההרחבה; (4) הבהרה כי הצו לא חל על מי שהתקבל לעבודה לאחר שעבר את גיל הפרישה ומקבל קצבה שלא מהמוסד לביטוח לאומי (כלומר, קבלת קצבה מהביטוח הלאומי אינה פוטרת את המעסיק מחובתו על פי צו ההרחבה).

כאמור, הסדר פנסיית חובה קובע הסדר מדורג לגבי שיעורי דמי הגמולים מן השכר המבוטח, המוערך כשכר נמוך יחסית, וכתוצאה מכך חלק מדמי הגמולים שהופקדו בגין עובדים אלה בשנים 2008 עד 2011 היו בסכומים נמוכים יחסית, והקבוצה מעריכה כי גם הסכומים

שיופקדו בשנים הקרובות לפי הוראות הסדר פנסיית חובה צפויים להיות בסכומים שאינם מהותיים, בהשוואה לסכומים המתקבלים עבור עובדים שאינם מבוטחים במסגרת הסדר פנסיית חובה. יחד עם זאת, גידול בשיעור ההפקדה מהשכר צפוי להיות בשיעורים "הרגילים"; משמע - בשנת 2014, 17.5% מהשכר צפוי להגדיל את הגבייה במסגרת הסדר פנסיית חובה בהשוואה לשנים הראשונות להחלת ההסדר. הערכת החברה הינה מידע צופה פני עתיד המבוסס על ניתוח הוראות הסדר פנסיית חובה, ייתכן וצפי זה לא יתממש במקרה של תיקוני חקיקה נוספים או במקרה והתנהגות הצרכנים תהיה שונה.

3.1.1.3 העדפת המוצר הקצבתי על המוצר ההוני

מדיניות הממשלה בעשור האחרון הינה כאמור עידוד החיסכון ארוך הטווח שמיועד לקצבה החל מגיל פרישה. על פי פקודת מס הכנסה והתקנות שהותקנו מכוחה, ניתנות הטבות גדולות יותר כאשר הלקוח רוכש קרן פנסיה או פוליסה לקצבה. בשלהי שנות ה-90 של המאה שעברה תוקנו תקנות קופות הגמל כך שעצמאי שחוסך במסלול הקצבתי יוכל לקבל את החיסכון שצבר אך ורק בדרך של קצבה, ואילו משיכת החיסכון בסכום הוני כרוכה במיסוי גבוה. החל משנת 2000 חל הכלל גם על החיסכון בפוליסות לביטוח מנהלים שייעודן לקצבה. סכום הקצבה שיקבל המבוטח הינו תוצאה של חלוקת סך החיסכון הצבור שלו במקדם קצבה שנקבע בהתאם להוראות הפוליסה. בעקבות השינוי האמור ולאור הארכת תוחלת החיים שינו חברות הביטוח את מקדמי הקצבה בפוליסות המשווקות מאותו מועד ואילך. בפוליסות המשווקות לאחר השינוי יקבל הלקוח קצבה חודשית נמוכה יותר מאשר קבל לקוח שרכש פוליסה בתקופה קודמת והגיע לסכום חיסכון זהה. החל משנת 2001 הנפיקה הקבוצה פוליסות לקצבה אשר, בהתקיים תנאים מסוימים, רשאי המבוטח לשנות את מקדם הקצבה הנקוב בפוליסה לאחר קבלת אישור מהמפקח לביצוע השינוי.

לאור תיקון 3 לחוק הגמל, אשר עיקריו יפורטו להלן, הוחלט על הפיכת המקדמים המפורטים בפוליסות הללו (שהונפקו משנת 2001) למקדמים אשר מגלמים הבטחת תוחלת חיים למבוטח. החל משנת 2008, בעיקר בעקבות תיקון חוק הגמל, החלה הקבוצה גם בשיווק פוליסות ביטוח חיים הכוללות התחייבות למקדם קצבה במועד הנפקת הפוליסה, דהיינו התחייבות לקיבוע מקדם הקצבה על בסיס שיעורי התמותה הידועים במועד הנפקת הפוליסה (במובחן משיעורי התמותה במועד הפרישה) אך ללא הבטחת תשואה, כך שכספי הצבירה וסכום הקצבה שתשולם לגמלאי יהיו צמודים לרווחי ההשקעות שיושגו בפועל. כמו כן, החליטה מנורה מבטחים ביטוח, בשנת 2009, על הענקת נספח המבטיח מקדם קצבה בפוליסות קיימות (לרבות פוליסות לא משלמות לקצבה) החל מינואר 2008. הסדר פנסיית חובה וכן תיקון חוק הגמל, כמפורט לעיל, מהווים נדבך נוסף בבסיס מדיניות הממשלה כאמור. להערכת החברה, הסדרי הפנסיה הכוללים במשק הישראלי יביאו שכירים רבים שבעבר לא חסכו כלל, להיכנס למעגל החוסכים לטווח ארוך, אולם עיקר ההשפעה הינה בענף הפנסיה.

עיקרי תיקון מס' 3 לחוק קופות הגמל

בהמשך לאמור לעיל, הצעד העיקרי שנעשה בהקשר של העדפת המוצר הקצבתי בשנים האחרונות היה תיקון 3 לחוק הגמל, כפי שיתואר להלן.

עובר לתיקון האמור ניתן היה להפקיד את כספי החיסכון בשני מסלולים עיקריים: (1) קופות הוניות - בהם כספי החיסכון ניתנים למשיכה בעת הפרישה בתשלום חד פעמי ו- (2) קופות קצבתיות - בהן כספי החיסכון ישולמו כקצבה (פנסיה) חודשית ואינם ניתנים למשיכה בתשלום חד פעמי.

בחודש ינואר 2008 נחקק חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון מס' 3), התשס"ח-2008 (לעיל ולהלן: "תיקון חוק הגמל"), אשר ביטל את ההבחנה בין המסלולים האמורים החל מינואר 2008, כך שממועד זה ואילך כלל הכספים המופקדים בקופות הגמל האישיות, שנוהלו כקופות הוניות עד סוף שנת 2007 (קופות גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים ופוליסות

ביטוח חיים הוניות הכפופות לתקנות (גמל) - יהיו מיועדים למטרות קצבה בלבד, וקופות הגמל האמורות יהפכו לקופות גמל לא משלמות לקצבה, דהיינו קופות שרשאיות לשלם את כספי התגמולים שהופקדו בהן משנת 2008 ואילך רק על דרך של העברתם לקופות גמל משלמות לקצבה (שהן קופות המורשות לשלם תשלומי קצבה חודשיים לעמיתים, כגון קרנות הפנסיה החדשות ותכניות ביטוח חיים קצבתיות). בתיקון חוק הגמל נקבע כי לא יחול שינוי לעניין משיכת כספי הפיצויים בסכום הוני (בהתקיים התנאים הנדרשים לשם כך) ולעניין מעמדם של הכספים שהופקדו בקופות ההוניות עד לסוף 2007 אשר ימשיכו להיות כספים הוניים, וכי ניתן יהיה להוון גם תשלומי קצבה ככל שהם עולים על סכום קצבה מזערי שנקבע לעניין זה.

במסגרת תיקון חוק הגמל תוקנה גם פקודת מס הכנסה, ונקבעו בה הטבות מס אחידות לגבי כלל קופות הגמל האישיות (קרנות פנסיה, קופות גמל לא משלמות לקצבה וביטוחי מנהלים), הועלתה התקרה המותרת להוצאה לצורך רכישת כיסוי ביטוחי לאובדן כושר עבודה לעובד והוכרה הוצאה לצורך רכישת ביטוח שאירים קצבתי לשאירי המבוטח כמעניקה זיכוי ממס (בכפוף לתקרות שנקבעו לעניין זה). בנוסף, נקבעו תקרות שכר והכנסה מבוטחת לעניין רכישת הכיסויים הביטוחיים האמורים.

עיקרי תיקון מספר 5 לחוק קופות הגמל

בהמשך לאמור לעיל, בחודש נובמבר 2010 פורסם חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון מס' 5 והוראת שעה), התשע"א-2010 הכולל, בין היתר, תיקונים בעניינים שנבעו מתיקון מס' 3 לחוק קופות הגמל ובנוסף הוסרו מגבלות מסוימות על פעילות חברות מנהלות. התיקון לחוק מאפשר לחברה מנהלת לעסוק בעיסוקים אחרים הנוגעים למוצרים פנסיוניים אשר נאסרו בעבר. כך, הותר לחברה מנהלת של קרן ותיקה לנהל מוצרים אחרים (לרבות קרנות ותיקות אחרות). עם זאת, נותר עדיין האיסור על ניהול יותר מקרן פנסיה חדשה מקיפה אחת. בנוסף, הוראת השעה נועדה להסדיר את המצב החוקי ביחס לעמיתים, אשר לא היו מודעים לשינוי החקיקתי שנבע מתיקון מס' 3 והיא מאפשרת לכל אחד מהגורמים הבאים לפנות לחברה המנהלת בדרישה להחזרת הכספים (בכפוף לתשלום מס על רווחי הון): (א) מי שהיה עמית עצמאי ביום 31.12.2007 והמשיך להפקיד כספים בקופת גמל לתגמולים (קופה לא משלמת) ומלאו לו 60 ביום 31.12.2007; (ב) מי שהיה עמית-עצמאי בקופת גמל לא משלמת לקצבה במועד תחילתו של תיקון מס' 5 ה"ל, ומלאו לו 60 שנים ביום 31.12.2007; (ג) מי שהיה מוטב של עמית שנפטר, והכספים הצבורים בחשבונו של הנפטר הועברו לחשבונו בקופת גמל לא משלמת לקצבה; (ד) מי שהיה עמית בקופת גמל אישית לפיצויים, שהיה זכאי למשוך את הכספים מהקופה האמורה, והכספים כאמור (כספי הפיצויים), הועברו למרכיב התגמולים בחשבונו של העמית בקופת גמל לא משלמת לקצבה.

3.1.1.4 רפורמת הניוד במוצרים הפנסיוניים

בחודש מרס 2008 הותקנו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (העברת כספים בין קופות גמל), התשס"ח-2008 (להלן: "תקנות הניוד"), לפיהן ניתן לבצע העברות של סכומים צבורים בין קופות גמל שונות, ובמקרים מסוימים - גם אם הן מסוגים שונים, תוך מניעת האפשרות להעברה מקופת גמל למטרת קצבה לקופת גמל הוגית. התקנות האמורות נכנסו לתקפן באופן מלא בינואר 2009, עם הרחבת הניוד גם לפוליסות ביטוח חיים.

הואיל ובשוק קרנות הפנסיה החדשות הייתה קיימת אפשרות להעברת כספים בין קרנות פנסיה באופן קל ופשוט יחסית וללא עלויות מצד הלקוח, הרי שהתקנת התקנות לא הביאה לשינוי מהותי בהקשר של התחרות בין קרנות הפנסיה לבין עצמן, תחרות ששררה גם לפני התקנת התקנות. מאז כניסתן לתוקף של התקנות מבוצעות בפועל גם העברות נכסים בין קרנות הפנסיה לבין קופות גמל אחרות (בעיקר קופות גמל לא משלמות לקצבה ותכניות ביטוח מנהלים), ולהערכת הקבוצה היקף הנכסים שמועברים מקרנות הפנסיה לקופות אחרות כאמור קטן מהיקף הנכסים שמועבר

מהקופות האחרות לקרנות הפנסיה. לפרטים נוספים אודות תקנות הניוד ראו סעיף 3.1.3.1(ס"ק 13) להלן.

3.1.1.5 הקמת מסלוקה פנסיונית

בחודש אוגוסט 2009 פרסם המפקח מזכר הבנות לשיתוף פעולה לקידום מערכת מרכזית למיתוג מסרי מידע ולסליקת כספים בתחום החיסכון הפנסיוני (להלן: "המסלוקה"). במסגרת המזכר, הודיע המפקח כי בכוונתו לקדם את הקמת המסלוקה לצורך ייעול הליכי העבודה הקשורים בהעברת מידע וכספים בשוק החיסכון הפנסיוני וזאת על רקע ההתפתחויות של השנים האחרונות. תפקידיה העיקריים של המסלוקה יהיו העברת מידע דו צדדית בין הגופים המוסדיים, היועצים הפנסיוניים והסוכנים הפנסיוניים, העברת מידע בין המעסיקים והמפיצים לבין הגופים המוסדיים וסליקת כספי החיסכון הפנסיוני. בחודש יוני 2010, פרסם המפקח הוראות ביניים לעניין דרכי פעולתה של מערכת הסליקה הפנסיונית ובחודש מרס 2011 פורסם חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (עיסוק בייעוץ פנסיוני ובשיווק פנסיוני) (תיקון מס' 3), התשע"א-2011, ובו בוצעה הסדרת הליך רישוי של חברה להפעלת מערכת סליקה פנסיונית ומנגנוני הפיקוח על חברה כאמור. הוראות התיקון לחוק מסדירות את סמכויות הממונה לקביעת הוראות הנוגעות למתן רישיון לחברה להפעלת מערכת סליקה פנסיונית וכן הוראות ביחס לדרכי פעילותה וניהולה של מערכת סליקה פנסיונית והוראות בדבר הממשל התאגידי שיחול בה, מתוך מטרה להגן על ענייני משתמשי המסלוקה ומקבלי השירות מהמשתמשים ולמניעת ריכוזיות בתחום הייעוץ והשיווק הפנסיוני. כמו כן, התיקון לחוק קובע כללים לעניין פיקוח הממונה על אבטחת המידע המועבר במסלוקה.

בחודש מאי 2010 הוקמה חברה פרטית בשם המסלוקה לחסכון ארוך טווח בע"מ, שמטרתה להקים, לייסד ולנהל מסלוקת מידע וכספים בתחום החיסכון ארוך הטווח בעבור כלל הגופים המוסדיים, היועצים הפנסיוניים והסוכנים הפנסיוניים, ולהסדיר את ממשקי העבודה ביניהם. בעלי המניות של החברה הם גופים מוסדיים שונים (ובהם מנורה מבטחים פנסיה), וכן תאגידי בנקאיים ומפיצים נוספים. המפקח ונציגיו משמשים כמשקיפים במוסדות חברה זו, ומלווים את התנהלותה. בחודש אוגוסט 2011, בעקבות אי-שביעות רצון משרד האוצר מקצב התקדמות הקמת המסלוקה הפנסיונית על ידי החברה הנ"ל, פרסם משרד האוצר הזמנה להשתתף בהליך מיון מוקדם, שהינו שלב ראשון במכרז להקמה של מערכת סליקה פנסיונית מרכזית ולהפעלתה (להלן: "הפרויקט"). ההזמנה כוללת פירוט של עקרונות מרכזיים להקמה והפעלת מערכת סליקה פנסיונית מרכזית, כגון; התנאים למתן רישיון לחברה להפעלת המערכת וחובת קבלת היתר שליטה מאת הממונה. בחירת הגוף להקמת הפרויקט מחולקת לשני שלבים - הליך מיון מוקדם ושלב ההזמנה להציע הצעות (RFP), במסגרתו יוזמנו המציעים אשר ימצאו מתאימים בתום הליך המיון המוקדם להגיש את הצעותיהם לביצוע הפרויקט. המידע המועבר באמצעות המערכת יישמר לפרק הזמן הנדרש למתן השירותים בלבד כשהכוונה היא לחייב את הגופים המוסדיים ובעלי הרישיון להתחבר למערכת.

בחודש פברואר 2012 פורסמה טיוטת חוזר שעניינה "חובת שימוש במערכת סליקה פנסיונית מרכזית" בטיטת החוזר מפורטות הפעולות שיש לבצען באמצעות מערכת הסליקה. במכתב הנלווה לטיטת צויין כי בשבועות הקרובים צפויים להתפרסם מסמכי המכרז להקמת מערכת הסליקה (RFP) כאשר מסמכים אלו יועברו למספר מציעים שעמדו בתנאי הסף בהליך המיון המקדים (PQ). כמו כן צויין כי בסמוך למועד פרסום מסמכי המכרז יפורסם מידע רלוונטי נוסף למשתמשי מערכת הסליקה, כגון: הפעלת מערכת הסליקה, השירותים ופרטי התשלום בגינם. דמי השימוש עבור שירותי מערכת הסליקה ייקבעו במכרז ויחולו על המשתמשים בשירותי המערכת בהתאם לתועלת שהם עשויים להפיק מהשימוש בה. ההצעה הינה כי הגופים המוסדיים ישתתפו בשיעור מהותי מעלות הפעלת המערכת לפי היקף הנכסים שהם מנהלים. משכך, בכוונתם לקבוע כי בכפוף לאישור ועדת המכרזים, בשנה הראשונה הגופים המוסדיים יישאו ב- 70% מסך עלות

הפעלה השנתית שתקבע, בשנה השנייה 65%, בשנה השלישית 60%, בשנה הרביעית 55% ובשנה החמישית ואילך 50%. שאר המשתמשים יישאו ביתרת העלות לפי היקף השימוש שלהם בפועל בשירותי מערכת הסליקה, בהתאם לתעריף קבוע לפעולה.

במקביל לקידום הקמת המסלוקה הפנסיונית, פרסם הממונה מספר חוזרים וטיוטות חוזרים, שמטרתם לייעל את תהליכי העבודה ולהסיר חסמים טכנולוגיים. במסגרת זו, פורסם בשנת 2010 חוזר שענייניו **קידוד קופות גמל**, ובשנת 2011 פורסמו חוזר שענייניו **מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני** וכן טיוטת חוזר שעניינה **ייפוי כח לבעל רישיון** (לפרטים נוספים ראה סעיף 3.1.3.1 (תחת חוזרים וטיוטות המפקח), בהתאמה). בנוסף, בנובמבר 2011 פורסמו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיונים) (אבטחת מידע במערכת סליקה פנסיונית מרכזית), התשע"ב-2011** (לפרטים נוספים ראה סעיף 3.1.3.1 (תחת הצעות חוק וטיוטת תקנות). לאחר מכן, בחודש מרס 2012 פרסם המפקח **מכרז להקמת מערכת סליקה פנסיונית מרכזית ותפעולה**, אשר הועבר למספר מציעים שעמדו בתנאי סף בהליך מיון מוקדם, בבקשה לקבל מהם הצעה להקמת ותפעול מערכת הסליקה.

3.1.1.6 רפורמת דמי הניהול המרביים

בחודש פברואר 2012, לאחר תאריך המאזן, אושרו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (דמי ניהול), התשע"ב-2012 (להלן, לצורך ס"ק זה: "התקנות"), שעניינן קביעת תקרות לדמי ניהול שרשאים גופים מוסדיים לגבות בגין קופות גמל וקופות ביטוח שבניהולם כדלהלן:

בקופות גמל: החל משנת 2013 - שיעור דמי הניהול לא יעלה על 1.1% מהצבירה ועל 4% מההפקדות השוטפות; והחל משנת 2014 - שיעור דמי הניהול לא יעלה על 1.05% מהצבירה ועל 4% מההפקדות השוטפות. ממקבלי קצבאות זקנה ושאימים ניתן יהיה לגבות דמי ניהול בשיעור שלא יעלה על 0.6% מהצבירה.

בקופות ביטוח (פוליסות ביטוח חיים): בפוליסות חדשות שיופקו החל מ-1.1.2013 - יחולו השיעורים המפורטים לעיל בנוגע לקופות גמל. לגבי פוליסות שבתוקף לפני המועד האמור, לא יחול שינוי בתקרת דמי הניהול.

התקנות אינן משפיעות על גובה דמי הניהול המרביים שניתן לגבות, בין היתר, בקרנות פנסיה מקיפות, בקופות גמל מבטיחות תשואה, בקופות ביטוח מבטיחות תשואה, בקרנות השתלמות, בקופות גמל מרכזיות או בקופות גמל למטרות אחרות. בנוסף, קובעות התקנות, כי בחשבונות של עמיתים שהקשר עימם נותק או של עמיתים שנפטרו, כעבור פרק הזמן שנקבע בתקנות האמורות לעיל לאיתור העמית המנותק או המוטבים לפי העניין, יופחתו דמי הניהול בגין חשבונות העמיתים הנ"ל ל-0.3% מהיתרה הצבורה במונחים שנתיים. לפרטים נוספים ראה סעיף 3.1.3.1 לעניין תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (איתור עמיתים ומוטבים), התשע"ב-2012. **לתיאור הערכות הקבוצה לגבי השפעת התקנות, ראה גם סעיף 9.2 לדוח הדירקטוריון.** בחודש מרס 2012, עברה בקריאה ראשונה הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון מס' 8) (שיעור מזערי של דמי ניהול) התשע"ב-2012, במסגרתה מוצע לקבוע, כי שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, יהיה מוסמך לקבוע סכומים ושיעורים מזעריים ומרביים של דמי ניהול וכן סכומים ושיעורים מירביים של הוצאות.

3.1.1.7 התכנית להגברת התחרות בשוק החיסכון הפנסיוני

נכון למועד פרסום הדוח, עומדות על הפרק מספר הצעות לרפורמות ושינויים בשוק ביטוח החיים והחיסכון ארוך הטווח, אשר חלקן טרם גובשו או אושרו, לפי העניין. להלן יובאו פרטים עיקריים בדבר הרפורמות האמורות לעיל:

בחודש נובמבר 2010, פרסם המפקח, תוכנית להגברת התחרות בשוק החיסכון הפנסיוני במטרה לצמצם את ההבדלים בין מוצרי החיסכון הפנסיוני השונים, להגביר את השקיפות של שוק החיסכון הפנסיוני על כלל השחקנים

שבו, להיטיב את טיב המוצרים המוצעים ומחירם וליצור בסיס השוואה אחיד בין המוצרים (להלן: "התכנית להגברת התחרות").

בעקבות פרסום התכנית להגברת התחרות פורסמו הוראות וטיוטות רגולציה חדשות, כדלקמן:

- טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(דמי ניהול), התשע"א-2011 (להלן, לצורך ס"ק זה: "התקנות"), שעניינן קביעת תקרות לדמי ניהול שרשאים גופים מוסדיים לגבות בגין קופות גמל וקופות ביטוח שבניהולם, אשר אושרו, כאמור בחודש פברואר 2012, ראה סעיף 3.1.1.6 לעיל.
- תזכיר חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים) (תיקון מס' ___), התשע"א-2011, שפורסם בחודש מרס 2011, ובמסגרתו מוצע להקל באיסור הקיים כיום, לפיו יועץ פנסיוני שהוא תאגיד בנקאי אינו רשאי להתקשר עם מעביד או עם ארגון מעבידים לעניין מתן ייעוץ פנסיוני לעובדיהם, ולהסמך את הממונה לקבוע הוראות וקריטריונים לעניין התקשרות שכזו. עוד מוצע בתזכיר לקבוע כי מעסיק לא יוכל להתנות ביצוע עסקה במוצר פנסיוני בביצועו על ידי בעל רישיון מסוים, ובכלל זה: בעל רישיון המספק למעביד שירותי תפעול. כמו כן, המעביד לא יוכל להתנות כי כל שירות אחר אשר עליו לספק לעובד, ובכלל זה: שירותי התפעול עצמם או מתן הטבה לעובד, יותנו בביצוע העסקה כאמור באמצעות בעל רישיון מסוים. בנוסף, מוצע להחיל על בעלי רישיון את החובות החלות על מבטח לעניין הגשת דוחות והודעות לממונה, כן מוצע להחיל על בעל רישיון את האיסור החל על מבטח לעניין התניית ביטוח, כך שבעל רישיון לא יתנה קניית מוצר פנסיוני אחד בקניית מוצר פנסיוני אחר, ממנו או מאדם אחר, וזאת למעט אם קיבל אישור לכך מהממונה.
- טיוטת חוזר גופים מוסדיים בנושא דמי ניהול במכשירי החיסכון הפנסיוני, שפורסמה בחודש מרס 2011, ובה מוצע לקבוע הוראות לפיהן גוף מוסדי יהיה רשאי להציע לעמית שיעור נמוך של דמי ניהול מהשיעור המרבי הקבוע בדין ובלבד שההצעה האמורה תהיה תקפה לפחות לשנתיים. כמו כן, בהתאם לטיוטה מוצע לקבוע כי כל הודעה לעמית לגבי שינוי דמי ניהול תימסר לא יאוחר מחודשיים, ולא מוקדם מארבעה חודשים, טרם מועד השינוי.
- טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(כיסויים ביטוחיים בקופות גמל), התשע"א-2011 וטיוטת חוזר גופים מוסדיים לעניין רכישת כיסויים ביטוחיים באמצעות חברה מנהלת, שפורסמו בחודש פברואר 2012. טיוטת התקנות מציעה לקבוע, כי חברה מנהלת תהיה רשאית לרכוש עבור עמית וקופת גמל רשאית לקבוע בתקנונה כיסויים ביטוחיים לאריכות ימים, סיכוני מוות ונכות ואלו בלבד. המבטח יבחר בהליך תחרותי שאישר הדירקטוריון. צד קשור יכול להיבחר כמבטח בתנאי כי הציע את התנאים המיטיבים ביותר. הטיוטה אף קובעת תנאים לכיסוי הביטוחי הנרכש באמצעות חברה מנהלת ולעניין שמירת הכיסוי הביטוחי ביחס לעמית לא פעיל; טיוטת החוזר מציעה לאפשר לחברות מנהלות לשווק לעמיתיהן כיסוי ביטוחי, תוך הענקת רישיון סוכן תאגיד ביטוח פנסיוני לחברה המנהלת שיוגבל לשיווק כיסוי ביטוחי לסיכוני מוות ולסיכוני נכות, כאשר הכיסוי יוענק באמצעות ביטוחי פרט על חשבון העמית (דמי ביטוח עבור ביטוח פרט של מבטח, שהוא צד קשור לחברה המנהלת, יהיו בגובה דמי הביטוח הנהוגים במועד הקמת הפוליסה, עבור ביטוח בעל מאפיינים דומים המשווק על ידי המבטח). כמו כן, אוסרת טיוטת התקנות על חברה מנהלת לרכוש פוליסת ביטוח קבוצתי לעמיתי קופת הגמל מכספי החברה המנהלת. במסגרת טיוטת החוזר מוצע לבטל את חוזר גופים מוסדיים 9-15-2008 בעניין "ביטוח משלים לעמיתים בקופות הגמל ובקרנות הפנסיה". בעקבות השינויים בטיוטת

התקנות, כאמור לעיל, פורסם תיקון לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשס"ה-2005, במסגרתו הוצע לבטל את הסעיפים המתייחסים לתנאים לרכישת ביטוח חיים קבוצתי בקופת גמל וכן את הביטוחים שניתן לרכוש במסגרת קופת ביטוח בשיעור של 35% מהתשלום החודשי המשולם עבור מרכיב התגמולים. בחודש מרס 2012, לאחר תאריך המאזן, אישרה ועדת הכספים של הכנסת את טיוטת התקנות האמורה.

- **טיוטה שנייה של תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דמי עמילות), התשע"ב-2011,** אשר פורסמה בחודש אוקטובר 2011, במסגרתה מוצע, בין היתר, להסדיר את אופן תשלום דמי העמילות למספר בעלי רישיון במקביל במסגרת מעבר לקוחות בין סוכני ביטוח, לקבוע שעמלת שירות תשלום לסוכן ביטוח באמצעות תשלום כספי באופן ישיר; לקבוע מגבלות שונות בנוגע לתגמול סוכן ביטוח בשל עמידה ביעד מכירות (לרבות משך תקופת המדידה, אופן מתן התגמול, תוך הבחנה בין מוצר ביטוח שאינו מוצר פנסיוני, שלגביו נקבעו מספר אופני תשלום, לבין מוצר פנסיוני שלגביו נקבע שהתשלום יהיה תשלום כספי במישרין), לקבוע תנאים נוספים בנוגע לדמי העמילות שישולמו בשל מוצר ביטוח שאינו לתקופה קצובה, לרבות היחס בין דמי העמילות המשולמים בכל אחת מ-5 השנים הראשונות לעומת דמי העמילות המשולמים בשנה הראשונה וחובת גילוי למבוטח על דמי העמילות המשולמים לסוכן.

- **טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (עמלות הפצה) (תיקון מס' _____), התשע"א-2011,** אשר פורסמה בחודש מרס 2011, במסגרתה מוצע לקבוע הוראות לפיהן מבטח (ולא רק חברה מנהלת) יוכל לשלם עמלת הפצה בגין מוצרים פנסיוניים שבניהולו ואשר לגביהם ניתן ללקוח ייעוץ פנסיוני. כן מוצע לקבוע מודל לעמלת הפצה אחידה במסגרת ביצוע עסקה בשלושת סוגי המוצרים הפנסיוניים: קופת גמל, קרן פנסיה חדשה וביטוח מנהלים. מודל עמלת ההפצה המוצע קובע שיעור עמלת הפצה מרבי של 0.2% מהצבירה ועד 2% מההפקדות השוטפות לאותם מוצרים (על בסיס חישוב חודשי). במקרה שבו דמי הניהול הנגבים נמוכים משיעור עמלת ההפצה המרבית כאמור לעיל מוצע לאפשר תשלום עמלת הפצה מופחתת בשיעור של 40% מדמי הניהול בגין הצבירה ו/או ההפקדות השוטפות, לפי העניין. לגבי קרן השתלמות, אשר שונה באופייה מהמוצרים הפנסיוניים המוזכרים לעיל, מוצע להותיר את תקרת עמלת ההפצה המותרת בשיעור מקסימאלי של החלק השנים עשר של 0.25% מיתרת הנכסים הצבורים בקרן לטובת הלקוח בכל חודש.

לטיוטת הוראות הרגולציה הנ"ל, ככל שתתקבלנה, השלכות אפשריות על קיטון בהכנסות וברווחים, קיטון במכירות חדשות, הגדלת כח הבחירה הניתן לעובד תוך הקטנת ההשפעה של הסוכן על בחירת העובד ושיפור הכדאיות של גופים בנקאיים לפעילות בתחום הייעוץ הפנסיוני.

המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות כמפורט לעיל, הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה. נכון למועד פרסום הדוח ולאור העובדה שמדובר בטיוטת תקנות והוראות רגולציה בלבד, היישום בפועל עשוי להיות שונה באופן מהותי מזה שנחזה והוא תלוי, בין היתר, בנוסח הסופי של התקנות והוראות הרגולציה ובהתנהגות הגורמים השונים בענף הנוגעים לעניין.

3.1.1.8 המודל החכ"מ (חיסכון כספי מותאם) - הקמת מסלולי ברירת מחדל

- בחודש ינואר 2012 פרסם המפקח טיוטה שלישית של תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), (הקמת מסלולי ברירת מחדל), התש"ע-2010, יחד עם טיוטת חוזר שלישית שעניינה התאמת מסלול

ההשקעה למאפייני העמית (להלן: "טיוטות המודל החכ"מ"). על פי טיוטות המודל החכ"מ, על כל גוף מוסדי לנהל בכל אחת מקופות הגמל שבניהולו מספר מסלולי השקעה, אשר יהוו ברירת מחדל עבור עמיתים (לרבות עמיתים קיימים במסלולים הכללים הקיימים) שלא בחרו במסלול אחר, בהתאם לאחת מ-2 החלופות הבאות: (i) לפחות שלושה מסלולים לעמיתים שטרם מלאו להם 60 ומסלול לעמיתים בני 60 ומעלה, או (ii) מסלולי השקעות אשר בכל אחד מהם מצויה קבוצה של עמיתים בטווח תאריכי לידה מסוים. עוד מוצע, כי בכל מקרה, הכספים העומדים כנגד התחייבויות לפנסיונרים (בקופות גמל משלמת לקצבה - קרן פנסיה ותכנית ביטוח מנהלים קצבתית) יושקעו במסלול השקעה נפרד. מלבד מסלולי המודל החכ"מ ימשיכו להתקיים מסלולי ההשקעה המתמחים.

המודל המוצע אינו מיועד לחול על קופות גמל מרכזיות, קרנות פנסיה ותיקות, קרנות השתלמות, קופות גמל בניהול אישי, קופות גמל מבטיחות תשואה וקופות גמל למטרה אחרת.

3.1.1.9 הרפורמה בעניין הנהגת תוכניות ביטוח ותקנוני קופות גמל

בחודש ספטמבר 2011, פורסמו תזכיר חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון מס' 1), התשע"א-2011, תזכיר חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תיקון מס' 1), התשע"א-2011, וטיטות נוהל הודעה על הנהגת תכנית ביטוח ותקנון קופת גמל, המציעים להתאים את הוראות הדין לגישת פיקוח המתאימה יותר למבנה השוק המודרני, בהתאם להתנהלות הנדרשת ממדינת ישראל לאור הצטרפותה לארגון ה-OECD ולאור עקרונות דירקטיבת SOLVENCY II. במסגרת זו מוצע לשנות את אופן הנהגת מוצרים, כך שגוף מוסדי יידרש להודיע על מוצר (חדש או עדכון תנאים של מוצר קיים) לפני תחילת שיווקו, אך לא יידרש להמתין לאישור הממונה כתנאי לתחילת השיווק. שינוי זה יגדיל את מרחב הפעולה של הגופים המוסדיים מחד, ומאידך יגביר את אחריותם לאיכות המוצרים שהם מנהיגים. בהתאם לטיטות הנוהל, המוצר החדש (או השינויים במוצר קיים) ייכנסו לתוקף לאחר 30 יום ממועד הגשת ההודעה (שלה יצורפו מידע ומסמכים בהתאם למפורט בנוהל), אלא אם הממונה הודיע על התנגדותו למוצר/שינוי, כולו או חלקו, בתוך התקופה האמורה. לממונה שמורה הרשות להודיע על התנגדותו גם לאחר כניסת המוצר/השינוי לתוקף, מטעמים של שמירה על עניינם של העמיתים, מניעת פגיעה ביכולתה של הקופה לקיים את התחייבויותיה וטעמים המנויים בחוק. בנוסף הוצע לערוך התאמה ביחס להוראות הקובעות סנקציות פליליות ו/או עיצומים כספיים למי שפעל על אף התנגדותו של הממונה, או שלא בהתאם להודעת החברה בקשר למיזוג או להעברת הניהול בקופה (כמפורט להלן). טיוטת החוזר הנ"ל קובעת את הפרטים שיש לצרף להודעה על הנהגת תוכנית ביטוח חדשה, הקמת קופת גמל חדשה או על שינוי בתקנון קופת גמל, לרבות נספח המגדיר את רמת הפירוט הנדרשת בנספח האקטוארי הנלווה לתכנית ביטוח או לתקנון קופת גמל. טיוטת החוזר צפויה להיכנס לתוקף ביולי 2012 ולבטל את חוזר גופים מוסדיים 2006-9-4 וחוזר ביטוח 2005-1-35 העוסקים בעניין זה.

3.1.1.10 מודל "הטבה משלימה" (הוועדה לבחינת הטבות בחסכון הפנסיוני)

בחודש פברואר 2011, הוקמה ועדה לבחינת הטבות המס בחסכון הפנסיוני. בהתאם לפרסומים בעיתונות, מסתמן כי המלצות הוועדה יהיו ביטול הטבות המס הניתנות כיום בגין הפרשות העובד לחיסכון הפנסיוני, ובמקומן תשלם המדינה את ההטבה באמצעות הפקדת כספים ישירות לחסכון הפנסיוני של העובד, כאשר מטרת המודל היא להביא לחלוקה שוויונית בהטבות המס ולפשטות במבנה הטבות המס לפנסיה. נכון למועד פרסום הדוח, טרם התפרסמו המלצות הוועדה.

3.1.2 תיאור של ענפי הביטוח והכיסויים הביטוחיים שנכללו בתחום

3.1.2.1 ענף ביטוח החיים

כללי

- הקבוצה משווקת תוכניות ביטוח המשלבות ביטוח למקרה ריסק וחיסכון, ביניהן פוליסות ביטוח פרט, פוליסות ביטוח קבוצתיות, פוליסות ביטוח מנהלים ופוליסות ביטוח לעצמאיים. הכיסויים הביטוחיים המשווקים על ידי הקבוצה הינם כיסוי ריסק, כגון: מוות, אובדן כושר עבודה, נכות, וכן חיסכון.
- פוליסת ביטוח חיים הינה חוזה בין מבטח למבוטח/בעל פוליסה (להלן: "הלקוח") אשר מגדיר את החובות והזכויות של שני הצדדים. שינוי בחוזה ניתן לבצע בהסכמת שני הצדדים. פוליסות ביטוח חיים הנן נכס בידי הלקוח. סכום הביטוח והחיסכון הצבור בהן אמורים לתת מענה לצרכי הלקוח בעיתות משבר או בהתקיים אירוע אחר בחיי המבוטח (כגון מוות, אובדן כושר עבודה או פרישה). בשנות החמישים של המאה שעברה הוחלט על הצמדתן המלאה של הפוליסות על מרכיביהן השונים למדד המחירים לצרכן, הווה אומר - הצמדת סכום הביטוח למקרה מוות, למקרה אובדן כושר עבודה, ערך הפדיון (סכום החיסכון הצבור בפוליסה) והפרמיה המשולמת על ידי הלקוח. הבטחת ההצמדה כאמור על ידי חברות הביטוח התאפשרה כתוצאה מהנפקת אג"ח ייעודי לנושא זה על ידי ממשלת ישראל (לפרוט ראה סעיף 9.3.7.1 להלן). עד שנת 1976 ההצמדה למדד בוצעה מדי חצי שנה, בפברואר ובאוגוסט של כל שנה (לפי המדד שפורסם ב- 15 בינואר בגין חודש דצמבר וביולי בגין חודש יוני, בהתאמה). כשגברה האינפלציה במדינה הוחלט על מעבר להצמדה מידי חודש בחודשו. בשנת 1991, וכחלק מהרפורמה בשוק ההון, הפסיקה המדינה להנפיק לחברות הביטוח אג"ח ייעודי כאמור על פוליסות חדשות ולכן הוחל בשיווק פוליסות שאין בהן הבטחה להצמדה למדד של החיסכון. פוליסות אלה (ששווקו החל מ-1991), מכונות "פוליסות משתתפות ברווחים". מרכיב החיסכון בפוליסות מושקע על ידי חברות הביטוח בהתאם לתקנות דרכי ההשקעה והנחיות המפקח. התשואות שהושגו על ידי החברות, בניכוי דמי ניהול נזקפים לחשבון הפוליסה של המבוטח. בשנים האחרונות פותחו מסלולי השקעה רבים ומגוונים והמבוטח רשאי להנחות את המבטח באיזה ממגוון המסלולים להשקיע את כספי החיסכון שלו בהתאם לצרכיו והעדפותיו.
- במסגרת מגמה להגברת השקיפות, בפוליסות ביטוח חיים שמשווקות החל מינואר 2004 מפורטים בתנאי הפוליסה, אופן פיצול התשלום המגיע למבטח, דהיינו הסכום והאחוז מדמי הביטוח שמוקצים לכיסוי ההוצאות (דמי ניהול מפרמיה/מגביה), האחוז והסכום המוקצים לרכישת הכיסויים הביטוחיים וסכום היתרה המועברת לחיסכון. כחלק ממהלך זה הותאמו כל תוכניות ביטוח החיים הכוללות מרכיב חיסכון.
- בהמשך לנייר עמדה של המפקח מחודש דצמבר 2006 שכותרתו "קווים מנחים למוצר ביטוח חיים משולב בחיסכון", משווקת החברה החל מחודש אפריל 2007, פוליסות לביטוח מנהלים ועצמאיים חדשות ופוליסות פרט חדשות. בפוליסות אלה הוגדרו היקף ומועדי כניסה לתוקף של חבות החברה בכיסויים הביטוחיים ובוטלו קנסות משיכה (ראה גם סעיף 3.2.1 להלן). בפוליסות לביטוח מנהלים ועצמאיים תקופת הביטוח בכל רכיבי הפוליסה נקבעה לפחות עד גיל פרישה ובפוליסות לביטוח מנהלים בוטלה הגדרת המעסיק כבעל הפוליסה. יצוין, כי לאור תיקון 3 לחוק הגמל, משווקת הקבוצה, החל משנת 2009, פוליסות לביטוח מנהלים ועצמאיים המוכרות כקופת גמל משלמת לקצבה או כקופת גמל לא משלמת לקצבה, לפי המקרה. להרחבה בנושא מוצרים ושירותים בתחום הפעילות ראה סעיף 3.2 להלן.

3.1.2.2 ענף הפנסיה

- ענף הפנסיה מעניק למבוטחים את האפשרות לחיסכון פנסיוני לטווח ארוך. שוק הפנסיה כולל קרנות פנסיה ותיקות (אשר נסגרו בפני הצטרפות עמיתים חדשים בשנת 1995), קרנות פנסיה חדשות מקיפות וקרנות פנסיה חדשות כלליות. בשנת 2003 מינה הממונה מנהלים מיוחדים למרבית קרנות הפנסיה הוותיקות, הורה להעמיד למכירה את החברות המנהלות של קרנות הפנסיה החדשות שהיו בבעלות קרנות הפנסיה הוותיקות האמורות, והנהיג שינויים בתקנוני קרנות הפנסיה הוותיקות, וזאת בעיקר על מנת להתמודד עם בעיית הגירעון האקטוארי של אותן קרנות. החברות המנהלות של קרנות הפנסיה החדשות העיקריות נמכרו לחברות הביטוח, ובמסגרת זו נרכשה מנורה מבטחים פנסיה בידי מנורה מבטחים ביטוח. מכירת החברות המנהלות של קרנות הפנסיה החדשות לחברות הביטוח הביאה לשינוי מבנה התחרות בתחום חיסכון ארוך הטווח בכללו ובענף הפנסיה בפרט.
 - בניגוד למצב ששרר עד לחקיקת בכר, לפיו רמת המעורבות של העובד בקביעת סוג ומאפייני ההסדר הפנסיוני שלו הייתה נמוכה יחסית, והשפעתם של המעבידים הייתה גבוהה יותר, המגמה המסתמנת מרפורמת בכר הינה להסיט את הדגש לכיוון הלקוח הסופי, קרי - העובד, כך שמידת מעורבותו והשפעתו תהיה גבוהה יותר (ראה סעיף 3.1.1.1 לעיל).
 - בנוסף, מתפתחת בשוק הפנסיה מגמה של הצטרפות אישית של יחידים לקרנות הפנסיה, תוך הסתייעות במתווכים הפועלים לפי הוראות חוק הייעוץ הפנסיוני, בחסות חופש הבחירה שניתן לאותם יחידים מכוח חוק קופות הגמל.
 - בענף זה מנהלת הקבוצה, במסגרת מנורה מבטחים פנסיה, שתי קרנות פנסיה המעניקות כיסויים לפנסיות זקנה, נכות ושאיירים: "מבטחים החדשה", שהינה קרן פנסיה חדשה מקיפה שזכאית לסבסוד תשואה חלקי באמצעות אגרות חוב ממשלתיות מיועדות ו-"מבטחים החדשה פלוס", שהינה קרן פנסיה חדשה כללית. מסגרת ההתקשרות עם המבוטחים היא תקנון הניתן לשינוי על ידי החברה המנהלת באישור או על פי דרישת הממונה.
 - הכנסות הקבוצה בענף זה הינן מדמי ניהול המתקבלים מהקרנות כאמור והוצאות הקבוצה בענף זה הינן הוצאות התפעול השוטף של פעילות הקרנות. מנורה מבטחים פנסיה היא חברה מנהלת של קרנות פנסיה בהתאם לחוק קופות הגמל ובהתאם לחוק הפיקוח, ולצורך כך הינה בעלת רישיון מבטח בענף ביטוח פנסיוני. להרחבה בנושא מוצרים ושירותים בתחום הפעילות ראה סעיף 3.2 להלן.
- להרחבה בנושא מוצרים ושירותים בתחום הפעילות ראה סעיף 3.2 להלן.

3.1.2.3 ענף קופות הגמל

- ענף זה כולל ארבעה תתי-ענפים שונים: קופות גמל לא משלמות לקצבה (הפועלות גם כקופות גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים לעניין כספים שהופקדו בהן עד תום שנת 2007), קרנות השתלמות, קופות מרכזיות (קופה מרכזית לפיצויים, וקופת גמל מרכזית להשתתפות בפנסיה תקציבית) וקופות גמל למטרות אחרות. פעילות הקבוצה בענף הגמל משלבת מכירות חדשות, כמו גם ניהול הנכסים שהופקדו בעבר בקופות הגמל וטרם נמשכו.
- ענף קופות הגמל הושפע בעיקרו מרפורמת בכר אשר כללה, בין היתר, שורה ארוכה של שינויים הנוגעים לחברות מנהלות של קופות גמל, לרבות הפרדה, ככל האפשר, בין הבנקים ובין הבעלים של קופות הגמל. כמו כן הגבלת נתח השוק של הגופים המוסדיים השונים בכל

הנוגע להחזקת אמצעי שליטה בקופות הגמל, שינוי דפוסי השייך וההפצה של קופות הגמל (הגדרה של תפקיד היועץ/מפיץ במובחן ממשווק), הסדרת המשטר התאגידי של חברות המנהלות קופות גמל, הגברת הפיקוח, האחריות (הן האזרחית והן הפלילית), והאכיפה ביחס לחברות אלו.

להרחבה בנושא מוצרים ושירותים בתחום הפעילות ראה סעיף 3.2 להלן.

3.1.3 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים

פעילות הקבוצה בתחום זה כפופה להוראות הדין החלות על מבטחים, קרנות פנסיה וקופות גמל, לרבות הוראות חוק הפיקוח וחוק קופות הגמל והתקנות שהוצאו על פיהם וכן להוראות המפקח, כפי שמתפרסמות מעת לעת ולהוראות הממונה כמפורט להלן.

3.1.3.1 כללי

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות (הצעות חקיקה, טיוטת תקנות, חוזרים וטיטות חוזרים של המפקח) שפורסמו בשנת הדוח, ואשר לא פורטו במסגרת אחד הנושאים אשר נמנו בסעיפים הקודמים לעיל.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בכלל פעילותה ראה סעיף 9.2 להלן.

הוראות החוק והתקנות

• חקיקת בכר

בחודש אוגוסט 2005 נתקבלו בכנסת שלושה חוקים שחוקקו לפי הצעת הממשלה, בהסתמך על המלצותיה של ועדת בכר (לעיל ולהלן): "חקיקת בכר":

חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות וניגודי העניינים בשוק ההון בישראל (תיקוני חקיקה), התשס"ה-2005 (להלן: "חוק הגברת התחרות") - חוק זה נועד ליצור מבנה תחרותי בשוק ההון בעיקר באמצעות צמצום הריכוזיות ומזעור ניגודי העניינים אצל הגופים הפועלים בשוק ההון והרחבת הפיקוח והבקרה על גופים אלה ועל השולטים בהם. ליישום האמור נכללו בחוק תיקונים עקיפים למספר דברי חקיקה, ובכלל זה חוקי הבנקאות השונים, בעיקר לעניין הסדרת הפרדת הבעלות של הבנקים מקופות הגמל וקרנות הנאמנות שבבעלותם, תוך קביעת הוראות מעבר לעניין זה בהתחשב בנתח השוק וההון העצמי של הבנק או מי מטעמו, עובר לחקיקת בכר, וקביעת תחומי פעולה חדשים בהם יורשו לעסוק הבנקים ובפרט ייעוץ פנסיוני וייעוץ או שיווק השקעות; חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות תוך הסדרת הרישוי לפעילות של שיווק השקעות וחוק השקעות משותפות בנאמנות; חוק הפיקוח תוך הרחבה והעמקה של הפיקוח והבקרה על מבטחים וסוכנים ועל השולטים בהם (ראה הרחבה לעניין זה בסעיף 9.2.2 להלן); ומספר חוקים נוספים אחרים.

• חוק קופות הגמל

בחוק זה הוסדר לראשונה בחקיקה ראשית תחום הפעילות של קופות הגמל (לרבות קרנות הפנסיה) שעוגן עד אז בתקנות קופות הגמל. בחוק קופות הגמל נקבעו, בין היתר, הוראות לעניין רישוי חברה מנהלת, היתרי שליטה בחברה כאמור, הגבלות על החזקת אמצעי שליטה בחברה מנהלת, בלעדיות העיסוק, מינוי אורגנים ובעלי תפקידים בחברה מנהלת, הסדרת אישור לקופות גמל, תקנון הקופה ואופן שינוי, כללים לעניין תשלומים לקופה ומשיכת כספים ממנה, דרכי השקעת כספי הקופה וניהול נכסיה, פיקוח על הקופה ודיווחים לממונה ולעמיתים.

במסגרת חוק קופות הגמל נקבעה לראשונה זכותו של עובד לבחור את קופת הגמל בה יפקיד מעבידו את הכספים עבורו, ככל שיש לעובד זכות להפקדת כספים על שמו בקופת הגמל (אף אם הזכות נקבעה במקורה לגבי קופת גמל פלונית); בהקשר זה נקבע כי במידה והעובד הזכאי לא בחר בקופת גמל מסוימת בהתאם לזכותו זו, תהא ההפקדה בקופת הגמל שזוהתה נקבעה בדין או בהסכם המעניק לעובד את הזכות להפקדת כספים על שמו בקופת גמל; כמו כן הוסדרה מערכת היחסים שבין העמיתים לבין החברה המנהלת.

חוק קופות הגמל מסמיך את המפקח להטיל עיצומים כספיים על העובר על חלק מהוראות החוק. בהקשר זה, ראה גם פרטים נוספים בדבר חוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 בסעיף 9.2.2 להלן.

מכוח חוק קופות הגמל הותקנו מעת לעת תקנות שונות, המסדירות נושאים שונים בקשר עם קופות גמל (לרבות קרנות פנסיה) וחברות מנהלות ובכללם, כללי השקעה לגופים מוסדיים, הוצאות המותרות בניכוי לגוף מוסדי, שיטות שערך לגבי נכסים שונים בקופות הגמל, חובת השתתפות על חברה מנהלת באסיפות כלליות ועוד.

לפירוט אודות תיקונים מס' 3 ו-5 של חוק קופות הגמל - ראה בסעיף 3.1.1 לעיל.

• **חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009-2010), התשס"ט-2009 (להלן: "חוק ההתייעלות")**

חוק ההתייעלות ביצע תיקון לחוק הגמל לעניין מגבלות על ניהול קופות גמל על ידי חברה מנהלת. על פי התיקון, על חברה מנהלת נאסר לנהל יותר מקופת גמל אחת מכל סוג מסוגי קופות הגמל שפורטו בתיקון, למעט במקרים מסוימים שפורטו. החוק מסמיך את שר האוצר, לקבוע תנאים לעניין אי תחולת האיסור על חברה מנהלת שמתקיימים לגביה תנאים מסוימים שיקבעו על ידו. בחודש יולי 2010 פורסם תיקון מס' 7 לחוק ההתייעלות במסגרתו תוקנו הוראות תיקון מספר 4 לחוק הפיקוח, ונקבע כי חברה מנהלת של קופות גמל לא תנהל יותר מקופת גמל אחת מכל סוגי קופות הגמל המפורטות בחוק החל מיום 1 בינואר 2012 (במקום החל מיום 30 ביוני 2011). כמו כן נקבע, כי ההוראה האמורה לא תחול על קופות גמל מרכזיות לפיצויים.

• **חוק גיל פרישה, התשס"ד-2004**

חוק זה, אשר תוקן לאחרונה ביום 29 בדצמבר 2011, קובע את הגיל שבו ניתן לחייב עובד לפרוש מעבודתו בשל גילו, ואת הגיל שבו עובד רשאי לפרוש פרישה מוקדמת וליהנות מגמלה. במסגרת החוק נקבע שהגיל שבו ניתן לחייבת עובדת לפרוש מעבודתה בשל גילה יעלה באופן הדרגתי מגיל 62 ל-64, אלא אם עד לתום שנת 2016 תאשר ועדת הכספים המלצות של השר לגיל פרישה אחר, על בסיס המלצות ועדה ציבורית לבחינת גיל הפרישה לאישה שנולדה עד לשנת 1955.

• **חוק הייעוץ הפנסיוני**

בחוק זה הוסדר העיסוק במקצועות הייעוץ או השיווק הפנסיוני. נקבעו בו, בין היתר, הוראות בדבר חובת הרישוי כיועץ או משווק פנסיוני, תנאים ודרישות כשירות לעניין זה, חובות, איסורים והגבלות לעניין ייעוץ או שיווק פנסיוני, התאמת המוצר לצרכי הלקוח, החובה ליתן ללקוח ייעוץ מיטבי ("Best Advice"), מתן מסמכים המנמקים בכתב את כדאיות החיסכון הפנסיוני והמלצת היועץ, גילוי נאות לגבי היותו משווק או יועץ, זיקתו ליצרנים השונים, תוך קביעת חובות אמון וחובת זהירות ואיסור על ניגוד עניינים אפשרי בין היועץ או המשווק ללקוח, והוראות בדבר פיקוח הממונה על פעילות בעלי המקצוע הנ"ל וחובות רישום ודיווח. לפרטים אודות תיקון מס' 3 של

חוק זה בנוגע להקמת מסלקה פנסיונית - ראה סעיף 3.1.1 לעיל. בהקשר זה, פרסם המפקח בחודש דצמבר 2008 חוזר הבהרה בקשר לצירוף עמיתים לגוף מוסדי בקשר עם סעיף 13 לחוק הייעוץ הפנסיוני. בחוזר הובהר, כי כל קשר של יחיד עם בעל רישיון, מהווה ייעוץ פנסיוני או שיווק פנסיוני, לפי העניין, וזאת בשל מהות עיסוקם. על כן, לא ניתן לבצע עסקה ללא הליך של ייעוץ פנסיוני או שיווק פנסיוני. כמו כן, הובהר בחוזר מקרים בהם לא יחול סעיף 13 לחוק הייעוץ הפנסיוני, כגון מקרה בו יחיד פונה ביוזמתו לגוף מוסדי ואותו גוף מוסדי פסיבי לחלוטין ואינו נוקט כל פעולה שיווקית אל מול אותו יחיד, כגון הצטרפות דרך אתר האינטרנט, או כאשר ההצטרפות נעשית ע"י המעביד למוצר פנסיוני שהוגדר כברירת מחדל בהתאם לסעיף 20(ב) לחוק קופות הגמל.

עוד נקבעו בחוק הייעוץ הפנסיוני הוראות לגבי העיסוק בייעוץ פנסיוני של תאגיד בנקאי ובכללן תנאים לקבלת היתר של יועץ פנסיוני לתאגיד בנקאי וכן הוראות המגבילות לפרק זמן קצוב את אפשרותו של תאגיד בנקאי לספק ייעוץ פנסיוני בקשר עם מוצרים פנסיוניים המנוהלים בידי חברות הביטוח, אף אם היה קיים בידם רישיון יועץ פנסיוני לפי החוק האמור. עוד נקבע בחוק הייעוץ הפנסיוני, כי יועץ פנסיוני רשאי לקבל עמלת הפצה מחברה מנהלת, בשיעור מרבי שייקבע בתקנות, ובלבד שחישוב העמלה ייעשה ללא תלות במוצר שעליו המליץ היועץ ללקוח. בהקשר זה פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (עמלות הפצה), התשס"ו-2006, בהן נקבעו עמלות ההפצה המרביות שניתן לשלם ליועץ פנסיוני.

• חוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג-1963

חוק זה קובע, בין היתר, כללים לעניין ההפקדות בקופות הגמל של מרכיב הפיצויים ולעניין כלל ההפקדות בקופות גמל לקצבה, ובכלל זה לגבי פוליסות הכפופות לתקנות קופות הגמל (ביטוחי מנהלים) וקרנות הפנסיה, וכן הוראות הגנה על כספים שהופקדו כאמור מפני עיקול, שעבוד, החזרה או העברה.

• חוק הגנת השכר, התשי"ח-1958

בהתאם להוראות סעיף 19 לחוק הגנת השכר, על קופות גמל לפעול לגביית חובות ממעביד, שכן קופות הגמל יהיו רשאיות להשתחרר מחבותן לזקוף לזכות עמית, באופן רעיוני, תשלומים אשר המעביד חייב בהעברתם, אך בפועל לא התקבלו בקופה ולהקנות בגין תשלומים אלה זכויות מלאות, רק אם יוכיחו כי לא התרשלו או כי חלו נסיבות אחרות המצדיקות שחרור שכזה מחבות.

• פקודת מס הכנסה

בפקודת מס הכנסה קבועות הטבות מס הניתנות עקב הפקדת כספים בקופות גמל, ובכלל זה לגבי פוליסות הכפופות לתקנות קופות הגמל (לעצמאיים וביטוחי מנהלים) וקרנות הפנסיה, והטבות מס הניתנות לכספים המשתלמים מהן.

בחודש ינואר 2008 תוקנה הפקודה במסגרת תיקון חוק הגמל (ראה סעיף 3.1.1 לעיל ופסקה (א) בסעיף זה). בתיקון האמור נקבעו הטבות מס אחידות לגבי כלל קופות הגמל האישיות (קרנות פנסיה, קופות גמל לא משלמות לקצבה וביטוחי מנהלים), באופן של השוואת שיעור הזיכוי הניתן בגין הפקדות במכשירים אלה לשיעור אחיד של 35% מן ההפקדה עד התקרה שנקבעה לעניין זה. כמו כן, הועלתה התקרה המותרת להוצאה לצורך רכישת כיסוי ביטוחי לאובדן כושר עבודה לעובד (מ- 2.5% מהשכר ל- 3.5% מהשכר) והוכרה הוצאה לצורך רכישת ביטוח קצבתי לשאירים (בשיעור של עד 1.5% מההכנסה המבוטחת) לצורך קבלת הזיכוי כאמור. בנוסף, נקבעו תקרות שכר

מבוטח והכנסה מבוטחת לעניין רכישת הכיסויים הביטוחיים האמורים.

• **תקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 (לעיל ולהלן: "תקנות קופות הגמל")**

תקנות אלה מסדירות נושאים שונים הנוגעים לניהולן של קופות גמל, קרנות פנסיה, ביטוחי מנהלים וביטוח חיים לעצמאיים. בין עיקרי הנושאים המוסדרים בתקנות אלה ניתן למצוא את כללי ההשקעה, קביעת שיעורי ההפרשות המותרים להפרשה לטובת חיסכון פנסיוני לעניין עמיתים שכירים ולעניין עמיתים עצמאיים, וכן קביעת אפשרויות המשיכה של הסכומים הצבורים בהם.

התקנות מחייבות את קופות הגמל וחברות המנהלות קופות גמל, לערוך ביטוח אחריות מקצועית לכיסוי חבותן בשל מעשה או מחדל רשלני כלפי העמיתים, וכן לכיסוי מעילה באמון של עובדיהן כלפי העמיתים. הביטוח ייעשה בסכומים ובתנאים הקבועים בתקנות השקעות משותפות בנאמנות (הון עצמי וביטוח של מנהל קרן ונאמן ותנאי כשירות של דירקטורים וחברי ועדת ההשקעות), תשנ"ו-1995, ובאופן שיכסה תביעות בשל אירועים שאירעו בתקופת הפוליסה גם אם הוגשו בתוך שנה מתום תקופת הפוליסה. סכום ההשתתפות העצמית בפוליסה הנדרשת מוגבל בתקרה הקבועה בתקנות קופות הגמל.

בחודש פברואר 2008 התקין שר האוצר הוראת שעה לתיקון תקנות קופות גמל, לפיה ניתן יהיה להפקיד בכלל קופות הגמל לקצבה (משלמות ולא משלמות) כספי פיצויים, עד שנת 2013, גם אם ההפקדות ברכיב תגמולי המעביד נמוכות מן ההפקדות המינימאליות הנדרשות לעניין זה, ובלבד שההפקדות ברכיבי התגמולים אינן נופלות מן ההפקדות הנדרשות לפי הסדר פנסיית חובה.

בחודש דצמבר 2010 התקין שר האוצר הוראת שעה נוספת לתיקון תקנות קופות גמל לפיה ניתן יהיה להפקיד במהלך 2011-2012 את רכיב הפיצויים לקופות גמל לא משלמות לקצבה גם בהיעדר הפקדת המינימום הנדרשת במרכיבי התגמולים בקופות גמל לקצבה לפי הוראות תקנות קופות גמל.

• **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (בקשה לרישיון, הכשרה, התמחות ובחינות של סוכני ביטוח, יועצים פנסיוניים וסוכני שיווק פנסיוני), התשס"ו-2006; תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (אגרות), התשס"ו-2006; תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (פטור מחובת התמחות או בחינות של סוכני ביטוח, יועצים פנסיוניים וסוכני שיווק פנסיוני), התשס"ו-2006 (להלן: "תקנות הפטור")**

התקנות האמורות מסדירות את תהליך הכשרתם של היועצים הפנסיוניים והמשווקים הפנסיונים, את תהליך הרישוי שלהם, את תשלום האגרות הכרוך ברישוי ואת הפטורים שיינתנו מהתהליכים האמורים באופן מלא או חלקי. תקנות אלה החליפו את תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (רישיון לסוכן ביטוח), התשכ"ט-1969.

• **צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של מבטח וסוכן ביטוח), התשס"ב-2001 (להלן בפסקה זו: "צו הביטוח") וצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של קופת הגמל וחברה המנהלת קופת גמל) התשס"ב-2001 (להלן בפסקה זו: "צו קופת הגמל")**

צווים אלו מטילים על חברות הביטוח, סוכני הביטוח והחברות המנהלות של קופות הגמל חובת זיהוי לקוחות, דיווח, ניהול ושמירת מסמכים שונים. צו הביטוח חל רק על תכניות ביטוח חיים בעלות מרכיב חיסכון. צו קופת הגמל מחייב קופת גמל או חברה מנהלת של

קופת גמל בקשר עם קופת הגמל שבניהולה לרשום ולשמור את פרטי זיהוי העמית המעוניין להפקיד בחשבון עמית עצמאי בקופת גמל. כמו כן, הצו מחיל חובות דיווח ואימות פרטים בגין ההפקדות ומשיכות בסכומים האמורים בצו. צו קופת הגמל לא חל על קרנות פנסיה.

ביום 3 ביולי 2011 פורסמה **טיוטת צו איסור הלבנת הון**, המאחדת ומשלבת תחת מסגרת אחת הנוגעת לכל הגופים המוסדיים, את הוראות צו הביטוח ואת הוראות צו קופת הגמל. בין היתר מציעה הטיוטה להרחיב את תחולת הצו גם ביחס לקרנות פנסיה, לחייב את הגוף המוסדי לבצע "הליך הכרת לקוח" (KYC - Know your Client) בטרם פתיחת חשבון (לרבות בירור מקור הכספים, עיסוק בעל החשבון, מטרת פתיחת החשבון ועוד), להרחיב את תחולת הצו גם על עמיתים שכירים שהינם בעלי השליטה בחברה המעסיקה אותם, להוסיף חובות מוגברות בנוגע לאיש ציבור זר, להוסיף חובות ביצוע בקרה שוטפת על הפעולות בחשבון ביחס להליך KYC ולמידת הסיכון של העמית להלבנת הון ועוד. במקביל, מוצע להקטין את הסכום החייב בדיווח בגין הפקדה ומשיכה בחשבון, הפקדות מצטברות לשנה וכן בדיווח בגין הלוואות שמעל 50,000 ש"ח. בנוסף, מחייבת הטיוטה גוף מוסדי לקבוע מדיניות, כלים וניהול סיכונים בנושא איסור הלבנת הון. הטיוטה כוללת בנוסף נספח, ובו רשימה של פעולות, שיכול שיראו אותן כפעולות בלתי רגילות שבגינן נדרש דיווח נפרד לרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור. הטיוטה כוללת הוראות מעבר ביחס לחשבונות קיימים במועד תחילת הצו - באופן שההוראות יחולו במועד ביצוע פעולה יזומה באחד מחשבונות העמית בקופה/קרן הפנסיה.

• **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (העברת כספים בין קופות), התשס"ח-2008 (להלן: "תקנות הניוד")**

התקנות, ביחד עם חוזרים אשר פורסמו בעניין זה על ידי המפקח, מעת לעת, קובעים כללים שנועדו לאפשר לעמיתים לבצע העברת כספים, באופן קל ופשוט ככל שניתן, בין קופות גמל מאותו סוג (לרבות קרנות פנסיה וקופות ביטוח), ואף העברת כספים מקופות גמל הוניות לקופות גמל לקצבה. בחודש דצמבר 2011, פורסמה **טיוטת תיקון לתקנות הניוד וטיטת תיקון לחוזר שהוצא מכוחן**. במסגרת טיוטת תיקון תקנות הניוד נוספה, בין היתר, הוראה המסדירה באופן נפרד ומהיר יותר את העברת הכספים בין קופות המנוהלות על ידי אותו גוף מנהל, נוספה חובת פיצוי העמית ע"י הגוף המנהל של קופה מקבלת במקרה שבו איחר הגוף המנהל של הקופה המקבלת בהעברת הבקשה, הובהר כי במסגרת חישוב התשואה של קרן פנסיה חדשה בגין איחור בהעברה יש להתחשב גם בתשואה הדמוגרפית והוחלפו ההוראות שמסדירות את איחודם ופיצולם של חשבונות. במסגרת טיוטת תיקון החוזר קוצר, בין היתר, משך הזמן שבמסגרתו על הקופה המעבירה להודיע על קיומה של מניעה להעברה מ-10 ימי עסקים ל-3 עסקים, נקבע שבקשת עמית לא פעיל ובקשת עמית פעיל שמנייד רק יתרה צבורה ולא מנייד הפקדות שוטפות יפקעו אם לא יועברו לקופה המעבירה בתוך 60 ימים ממועד חתימת העמית על הבקשה, התווסף פרק המסדיר בקשות העברה בין קופות המנוהלות על ידי אותו גוף מנהל, נוסף נספח המציג את נתוני התשואה של הקופה המעבירה בתקופת האיחור, כאשר על הקופה המקבלת להעביר לקופה המעבירה בתוך 2 ימי עסקים דרישה לתשלום, נוספה חובת הודעה למעסיק ע"י הקופה המעבירה על הניוד, כאשר הניוד כולל גם את רכיב הפיצויים, וזאת בתוך 15 ימים ממועד העברת הכספים, ועוד.

• **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (קופת גמל בניהול אישי), התשס"ט-2009 (להלן: "תקנות קופת גמל בניהול אישי")**

תקנות אלו קובעות את האפשרות לנהל סוגי כספי חיסכון של עמית עצמאי שהוגדרו בתקנות וכספי קרן השתלמות, באמצעות קופת גמל

בניהול אישי, אשר תנוהל על ידי העמית או מנהל תיקים מטעמו, תחת מגבלות השקעה מסוימות, שיבוקרו על ידי החברה המנהלת.

ביחס למגבלות על פעילות ברוקראז' באמצעות צד קשור קובעות התקנות, כי בכפוף לקיום הליך תחרותי, חברה מנהלת או משקיע מוסדי, לפי העניין, רשאים לרכוש או למכור ניירות ערך באמצעות צד קשור ובלבד ש: (1) העמלות בשל רכישות או מכירות כאמור לא יעלו על 20% מסך כל העמלות ששולמו בשל כלל הרכישות והמכירות שביצע המשקיע המוסדי במהלך השנה; (2) העמלה שתשולם לצד קשור בשל רכישה או מכירה כאמור לא תעלה על העמלה שתושלם לזוכה בהליך התחרותי, שאינו צד קשור, בשל עסקה זהה או דומה.

• **תקנות עבודת נשים (מועדים וכללים לתשלומים לקופת גמל), התשס"ח-2008 (להלן: "תקנות עבודת נשים")**

לפי הוראות התקנות, עובדת בשמירת הריון ועובדת בחופשת לידה זכאיות להמשך ההפקדות השוטפות בגין בקופות הגמל בתקופת שמירת ההיריון ובתקופה שבעדה הן זכאיות לדמי לידה מהמוסד לביטוח לאומי. הזכאות האמורה חלה, בשינויים המחויבים, גם לעניין עובד המצוי בחופשת לידה בגין לידה של בת זוגו.

• **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (רכישה ומכירה של ניירות ערך), התשס"ט-2009**

בתקנות אלה נקבעו מגבלות לעניין רכישת ניירות ערך בידי גוף מוסדי המנהל השקעות תלויות תשואה (קרן פנסיה, קופת גמל, פוליסת ביטוח חיים משתתפת ברווחים), אם אותם ניירות ערך משווקים או מופצים באמצעות צד קשור לגוף המוסדי, או שצד קשור כאמור הוא החתם בהנפקת אותם ניירות ערך.

• **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות) (תיקון), התשע"ב-2012**

ביום 29 לפברואר 2012, לאחר תאריך המאזן, אושר התיקון לתקנות הנ"ל במקביל לחוזר גופים מוסדיים, אף הוא בנושא הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות, אשר תאריך התחילה שלהם הינו ביום 1 במרס 2012. במסגרת התיקון לתקנות, נקבעה הוראת שעה שתעמוד בתוקף עד ליום 31 בדצמבר 2013, לפיה נוספו הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות בנכסי קופת גמל במסגרת עמלות ניהול חיצוני. בנוסף, הוגדרו מקרים נוספים שמוכרים כהוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות בנכסי קופות גמל, כמפורט להלן - (i) לא יותר מ-80% מההוצאה המשולמת בגין ניהול תובענה ייצוגית או תביעה נגזרת (כל עוד אינה משולמת לצד קשור), ובלבד שוועדת ההשקעות אישרה מראש את סבירות ההוצאה ביחס לסכום ההשקעה בנכס נשוא התובענה/תביעה הנ"ל ו- (ii) דמי הניהול הנגבים ע"י מנפיק תעודות סל שבו השקיעו קופות הגמל, ובלבד שלפחות 75% מהתחייבויות החשיפה של תעודת הסל הן בגין נכסים זרים (לא הונפקו בישראל ואינם נסחרים או מוחזקים בישראל), ובלבד שמנפיק התעודה אינו צד קשור - ביתר הוצאות ההשקעה בגין תעודת סל שכזו, אם יהיו כאלו, תישא החברה המנהלת מתוך דמי הניהול שהיא גובה. במקביל אושר להמשיך ולהכיר בהוצאות בעד הליך דירוג פנימי שביצעה חברה מנהלת או צד קשור שלה לשם הערכת סיכון הלווה או ההלוואה כהוצאה ישירה רק בגין הלוואות שניתנו עד ליום 31 בדצמבר 2011, ובכפוף לקבלת אישור מראש של 2/3 מהנציגים החיצוניים בוועדת ההשקעות. בחוזר נקבע כי על חברה מנהלת למסור לוועדת ההשקעות דיווחים רבעוניים בדבר תשלום הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות בנכסי קופת הגמל, על מנת שזו תבחן את סבירותם ביחס להיקף הנכסים המנוהלים, הדיווח יימסר לגבי כל מסלול השקעה או קופה בנפרד.

• **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (השתתפות חברה מנהלת באסיפה כללית), התשס"ט-2009**

התקנות קובעות, בין היתר, חובת השתתפות בהצבעה של משקיע מוסדי לגבי כספי העמיתים, באסיפה כללית של תאגיד שהוא בעל זכות הצבעה בו בנושאים המנויים בתקנות, תוך הגדרת מקרים בהם יידרש אישור של נציגים חיצוניים להצבעה והוראות ביחס להתקשרות עם גורם מקצועי לצורך גיבוש המלצות הצבעה באסיפות. בהמשך לתקנות, קבע המפקח, בחוזר אשר פורסם מטעמו, את חובתו של משקיע מוסדי לקבוע ולפרסם באתר האינטרנט שלו את הנושאים הבאים: מדיניות ההצבעה; אופן הצבעה בפועל לרבות ציון העובדה כי ההצבעה הייתה בהתאם למדיניות ההצבעה שלו או של גורם מקצועי שעומו התקשר; אמות מידה ביחס לאיכות הממשל התאגידי בתאגידיים בהם הינו שוקל להשקיע. בנוסף, פרסמה לאחרונה הרשות ניירות ערך הנחייה בנוגע לפרסום תוצאות הצבעה של גופים מוסדיים בנסיבות מסוימות.

• **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופת גמל או קרן פניסה), התשע"ב-2012**

בחודש פברואר 2012, לאחר תאריך המאזן, פורסמו תקנות אלו וכן חוזר בעניין דרישות הון מחברות מנהלות, המכיל הוראות נלוות לתקנות. התקנות מגדירות את ההון העצמי הנדרש מחברה מנהלת. על פי התקנות, ההון העצמי ההתחלתי הנדרש מחברה מנהלת יעמוד על סך מינימאלי של 10 מיליוני ש"ח (למעט חריגים) (להלן: "סכום ההון העצמי ההתחלתי"). ההון העצמי המזערי הנדרש מחברה מנהלת בתאריך הדוח לא יפחת מהגבוה מבין - סכום ההון העצמי ההתחלתי, או סכום מצרפי של: (א) 0.1% מהנכסים המנוהלים עד לתקרת נכסים מנוהלים של 15 מיליארדי ש"ח; (ב) 0.05% מהנכסים המנוהלים מעל לתקרה האמורה בפסקה (א); (ג) 25% מההוצאות השנתיות כפי שהוגדרו בתקנות. לחברות המחזיקות חברות מנהלות נשלטות, נקבעה דרישת הון נוספת בגין הסכום המתקבל מהכפלת ההון העצמי המזערי של כל אחת מהחברות הנשלטות בשיעורי החזקות של החברה המנהלת בהן. עוד מגדירות התקנות את דרכי השקעת ההון העצמי הנדרש ומחייבות חברה מנהלת להחזיק לפחות 50% מההון העצמי המזערי הנדרש ממנה לפי התקנות בנכסים נזילים, בניכוי סכום שווי כל הנכסים הנזילים הנדרש מחברה מנהלת שהיא חברה נשלטת כשהוא מוכפל בשיעור החזקה בחברה הנשלטת. בנוסף, חל איסור על חברה מנהלת: (1) להשקיע את ההון העצמי המזערי הנדרש ממנה לפי התקנות, במי ששולט בה, בצד הקשור לה או בצד קשור למי ששולט בה; (2) להחזיק יותר מ-10% מאמצעי שליטה בתאגיד כלשהו, למעט חברה בת שהיא חברה מנהלת ולמעט החזקה בשיעור של 100% מאמצעי השליטה בתאגיד עזר; (3) להחזיק נכסים בלתי מוחשיים, כהגדרתם בטיוטת התקנות, כנגד ההון העצמי המזערי הנדרש ממנה לפי טיוטת התקנות; (4) לשעבד נכסים העומדים כנגד ההון העצמי המזערי הנדרש ממנה לפי התקנות ו- (5) לערוב להתחייבות מכל סוג שהוא, אלא אם כן, הערבות נדרשת לצורך פעילותה השוטפת, ולא עולה על שיעור של 5% מנכסיה. בתקנות נקבעה גם הוראת מעבר, לפיה חברה מנהלת שקיבלה רישיון לפני יום תחילת התקנות, תהיה חייבת להגדיל את הונה העצמי, באופן מדורג עד לסכום הנדרש לפי התקנות, וזאת עד למועד פרסום הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2014, כאשר לפחות 30% מההפרש יושלם עד למועד פרסום הדוחות הכספיים ליום 31.03.12, לפחות 60% מההפרש יושלם עד למועד פרסום הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2012, ולפחות 80% מההפרש יושלם עד למועד פרסום הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2013. להשלכות התקנות על דרישות ההון העצמי של החברות המנהלות בקבוצה, ראה באור 15 לדוחות הכספיים.

• **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (איתור עמיתים ומוטבים), התשע"ב-2012 ביחד עם חוזר שעניינו "נוהל איתור עמיתים ומוטבים"**

בחודש פברואר 2012, פורסמו הוראות אלו, אשר מטרתן הינה יצירת מנגנון אפקטיבי וישים אצל הגופים המוסדיים, לאיתור עמיתים שהקשר עםם נותק. ההוראות מחייבות גוף מוסדי לנקוט בפעולות לצורך איתור עמיתים ומוטבים, לרבות נקיטת הליך יזום של חקירה ובדיקה, וקובעות את הפעולות הנדרשות לעדכון נתונים אודות העמיתים, מחייבות קביעת נהלי עבודה לאיתור העמיתים והמוטבים, קביעת כללים להעברת כספים לידי האפוסטרופוס הכללי, קביעת נוהל דיווח תקופתי לממונה, והוראות שימוש באתר האינטרנט לצורך איתור העמיתים או מוטביהם. במקביל לרגולציה זו, כאמור לעיל, פורסמה הסדרה משלימה במסגרת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (דמי ניהול), התשע"ב-2012, לצורך יצירת תמריץ לגופים המוסדיים לפעול בעילות לאיתור חוסכים ומוטבים על ידי הורדת שיעור דמי הניהול ל- 0.3% מהצבירה במקרים בהם נותק הקשר עם העמית עד למועד חידוש הקשר עימו. בחודש מרס 2012 פרסם הממונה טיוטת חוזר בעניין ממשק אינטרנטי לאיתור חשבונות עמיתים וחשבונות של עמיתים שנפטרו - דרישות טכניות, כצעד משלים לתקנות הנ"ל. במסגרת טיוטת החוזר מאופיינות הדרישות הטכניות מגופים מוסדיים לצורך הפעלת ממשק אינטרנטי מרכזי לאיתור חשבונות עמיתים, שבכוונת הממונה להקים, שמטרתו לאפשר לעמיתים ולמוטבים של עמיתים שנפטרו לאתר בקלות ובמהירות חשבונות אצל הגופים המוסדיים.

• **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים), התשע"ב-2012**

בחודש פברואר 2012, אושרו בוועדת הכספים של הכנסת, תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים), התשע"ב-2012 וזאת בנוסף לטיטה שנייה של החוזר בדבר כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים שפורסם באוגוסט 2011. מטרת התקנות הינה להחיל כללי השקעה אחידים על מוצרי החיסכון הפנסיוני ובכללם קופות גמל, קרנות פנסיה ופוליסות משתתפות ברווחים. התקנות מבטלות את ההבחנות הקיימות כיום בין כללי ההשקעה החלים על קופות גמל וקרנות פנסיה לבין אלו החלים על כספי פוליסות משתתפות ברווחים וכן משנות חלק מכללי ההשקעה הקיימים, על מנת להתאימן לדרכי פעילות שוק ההון בכלל ודרך פעילות המשקיעים המוסדיים בפרט. בתקנות הוסרו מגבלות ההשקעה הכמותיות הקיימות כיום, תוך הגברת מעורבות ועדות ההשקעה בגופים המוסדיים בפעילות ההשקעות. כמו כן, הועברו חלק מהוראות אשר היו קבועות בתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 ובתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי השקעת ההון והקרנות של מבטח וניהול התחייבויותיו), התשס"א-2011, לקביעה לפי שיקול דעת הממונה.

טיטת החוזר בעניין כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים, קובעת הוראות מפורטות בעניינים אשר הועברו לקביעה לפי שיקול דעת המפקח כאמור, ובכלל זה, לעניין חריגה משיעור השקעה, השקעה בשותפות, בזכות במקרקעין באמצעות תאגיד שאינו שותפות, מתן הלוואות, עסקה עם צד קשור ובאמצעותו והשקעה בצד קשור. הטיטה השנייה מוסיפה הוראה לגבי מסלול השקעה מתמחה. בחודש מרס 2012, פורסמה טיוטה שלישית של החוזר הנ"ל, אשר הוסיפה, בין היתר, הוראות לגבי מסלול השקעה מתמחה, מחקה מדד, וכן הפחיתה את שיעור ההשקעה האפשרי של גוף מוסדי בשותפויות, מ- 49% ל- 20%. לפרטים נוספים ראה גם סעיף 9.2.3 להלן.

• **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), (הקמת מסלולי ברירת מחדל), התש"ע-2012**

בחודש ינואר 2012 פרסם המפקח טיטה של התקנות האמורות לעיל, יחד עם טיטת חוזר שעניינה התאמת מסלול ההשקעה למאפייני העמית (אשר תפורסם באופן רשמי לאחר אישור טיטת התקנות בכנסת). לפרטים נוספים אודות המודל החכ"מ, ראה סעיף 3.1.1.8 לעיל.

הצעות חוק וטיטות תקנות

• **טיטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (תנאים בחוזה ביטוח) (הוראות לעניין התיישנות בחוזה ביטוח הכולל כסוי ביטוחי לנכות), התשע"א-2011**

בחודש פברואר 2011, פרסם המפקח את טיטת התקנות הנ"ל. על פי הטיטה, חוזה ביטוח הכולל כסוי ביטוחי לנכות יכלול תנאי שלפיו אם מועד קרות הנכות מאוחר למועד התאונה או גילוי המחלה, לפי העניין, לא יחל מרוץ תקופת התיישנות לפני מועד קרות הנכות. לעניין זה, "מועד קרות הנכות" – המועד בו קמה למבטח החובה לשלם תגמולי ביטוח למבוטח בעד כסוי ביטוחי לנכות.

• **הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון - הנחה מדמי ניהול וחובת גילוי), התשע"א-2010**

בחודש יולי 2011, פורסמה הצעת החוק הפרטית הנ"ל, שמטרתה להעניק לכלל העמיתים בקופה תנאים שווים בתשלום דמי הניהול, תוך מתן אפשרות להעניק הנחות על בסיס כללים אחידים ושוויוניים, כך שגובה דמי הניהול יהיה אחיד עבור עמיתים בעלי מאפיינים דומים. מטרה נוספת היא יצירת שקיפות בתחום דמי הניהול, לצורך עידוד התחרות בין החברות המנהלות, אשר תאפשר לחוסכים לבצע השוואה בין עלויות המוצרים השונים.

• **טיטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללים לניהול קופת גמל מרכזית לקצבה), התשע"א-2011**

בחודש אוגוסט 2011, פרסם המפקח את הטיטה הנ"ל, בצירוף טיטת חוזר בעניין זה. בטיטת התקנות נקבעו הוראות לעניין ניהול קופת מרכזית לקצבה (להלן: "הקופה") הקובעות בין היתר כי חברה מנהלת של קופה תנהל חשבון נפרד לעובדים זכאים מקבלי קצבאות וחשבון נפרד לעובדים זכאים שאינם מקבלי קצבאות, כי הסכומים שהעמית יפקיד לקופה לא יפחתו מהמחויבות האקטוארית הצבורה נכון ליום ההצטרפות ולא יעלו על הסכום המרבי להפקדה נכון לאותו מועד וכן הוראות לעניין אופן התשלום מהקופה. טיטת החוזר כוללת הוראות משלימות בדבר כללים להפקדות תשלומי עמית בקופת גמל מרכזית לקצבה, בכפוף לעקרונות אשר נקבעו בטיטת החוזר.

• **טיטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (יעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים) (אבטחת מידע במערכת סליקה פנסיונית), התשע"ב-2011**

התקנות קובעות הוראות בנוגע לאבטחת מידע במערכת סליקה פנסיונית מרכזית, שמירת מידע, זיהוי לקוחות ומשתמשים, חובות של משתמשים במערכת, הפקת פלטי מידע ומתן זכות עיון בפלטים אלה.

• **תזכיר חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' __), התשע"ב-2011**

במסגרת תזכיר החוק מוצע להרחיב את מסגרת הטבות המס הניתנות בעת משיכת כספים באפיק החיסכון לקצבה, תוך תיקון הוראות לעניין פטור בגין קצבאות, כמפורט להלן: (א) הגדלת שיעור הפטור מהקצבה באופן מדורג במשך 15 שנים עד לשיעור של 67% מהקצבה. הסכום החודשי הפטור לא יחושב כשיעור מסכום הקצבה בפועל עד

תקרה, אלא כסכום קבוע המהווה שיעור מתוך סכום התקרה; (ב) מתן פטור מלא ממס ליחיד בגיל 60 בעת משיכת קצבה הנובעת מכספים שהופקדו בקופת גמל לקצבה החל מיום 1 בינואר 2000 אשר לא הוענקו בגינן הטבות מס; (ג) הגדלת הסכום המקסימאלי הפטור בהיוון כקבוע בתזכיר החוק; (ד) שינוי הגדרת "קצבה מזכה" ו"קצבה מוכרת". בנוסף, מוצע להקנות לשר האוצר סמכות לקבוע כללים לחיוב במס ושיעור המס במקרה של "משיכת כספים שלא כדין" מקופת גמל, כך שהיוון קצבה ייחשב כ"משיכה כדין" בתנאי שנעשה בהתאם לתנאים הקבועים בחוק ובתקנות. התזכיר כולל תיקונים נוספים אשר מטרתם להיטיב עם החוסכים בקופות גמל בעת ההפקדה ובעת המשיכה של הכספים.

• הצעות חוק ל"חידוש" תחום קופות הגמל ההוניות

בחודש אוגוסט 2011, פורסמה הצעת חוק פרטית לתיקון פקודת מס הכנסה (פטור ממס בגין משיכה חד-פעמית של כספי תגמולים שהופקדו לתקופה של 10 שנים לפחות), התשע"א-2011, שמטרתה להחזיר את האפשרות (שבוטלה בתיקון לחוק הגמל האמור לעיל) למשך במשיכה חד-פעמית כספים שהופקדו בקופת גמל אם חלפו לפחות 10 שנים ממועד הפקדת הכספים, וזאת כדי לתת מענה למגזר העצמאיים ולמעמד הביניים שבעבר חסך במעמד עצמאי באפיק ההוני בגין רכיבי שכר שאינם מוכרים לפנסיה - מגזרים שהיקף ההפקדות שלהם לחיסכון הפנסיוני ירדו מהותית לאחר התיקון לחוק הגמל.

בחודש מרס 2012, אושרה הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשע"ב-2012, על ידי ועדת השרים לענייני חקיקה לקראת קריאה ראשונה בכנסת, אשר במסגרתה יינתן אישור כקופת גמל לתגמולים בגין כספים שהופקדו בגין עמית משנת 2012 ואילך, עד לתקרה של 17,400 ש"ח לשנה ושהתקיימו לגביהם התנאים המצטברים הבאים: (i) לעמית הכנסה משכר עבודה או ממשלח יד, והופקדו בגינה לפחות 15% לקופת גמל לקצבה, ו- (ii) לא הופקדו בשל אותו עמית באותה שנה כספים לקרן השתלמות. ניתן יהיה למשוך כספים אלו במשיכה הונית חד-פעמית בחלוף לפחות 15 שנים מיום התשלום הראשון לקופת הגמל.

חוזרים של המפקח וניירות עמדה

• בחודש פברואר 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני, המבטל חוזרים קודמים בעניין זה, והקובע "רשומה אחודה", אשר תשמש את הגופים המוסדיים, בעלי הרישיון וצרכני מידע נוספים בתחום החיסכון הפנסיוני, במטרה לייעל את תהליכי העבודה, להסיר חסמים טכנולוגיים, לעודד ולתמוך בקיומו של שוק תחרותי, משוכלל ומפותח, תוך הגברת השקיפות ושיפור מהימנות וזמינות המידע הרלבנטי לחסכונותיו הפנסיונים של הציבור. החוזר יקבע, לאחר השלמת מלוא הנספחים שיצורפו אליו, מבנה אחיד של מידע ונתונים שיועברו אגב הממשקים השונים הקשורים לייעוץ הפנסיוני וליצרן הפנסיוני וביניהם ממשק אחזקות, טרום ייעוץ, ניווד, הצטרפות, אירועים, גבייה וקליטת כספים. בשלב ראשון כולל החוזר שני נספחים המפרטים את מבנה ממשק האחזקות וממשק טרום הייעוץ - והוא ייכנס לתוקף ביחס לממשקים אלו (נספחים א' ו-ב' לחוזר) ב-1 באוקטובר 2011. טרם נקבעו מועדים לגבי יתר הממשקים נשוא חוזר זה. בחודש פברואר 2012, פרסם המפקח את טיוטה שנייה בנושא נספח ג' לחוזר הנ"ל - ממשק ניווד, הכולל את פרטי המידע שעל גוף מנהל של קופה מעבירה להעביר לגוף מנהל של קופה מקבלת בעת העברת כספים בין קופות גמל במסגרתה נוספו דרישות מידע לכל אחד מהשולבים שהוגדרו במסגרת חוזר 2008-11-9 שעניינו העברת כספים בין קופות גמל וכן פורסמה טיוטת נספחים ד', ה', ו' שעניינן ממשק ההצטרפות, ממשק אירועים וממשק גבייה וקליטת כספים. במסגרת הטיטות

מוצע כי ממשק ההצטרפות וממשק האירועים יפרטו את המידע שיועץ או משווק פנסיוני, נדרש להעביר לגוף מוסדי בכל אחד מהאירועים המתוארים בממשק. כמו כן, מוצע כי ממשק הגבייה וקליטת הכספים יפרט את המידע הנדרש בשל תהליכי התשלום וההפקדות לחיסכון הפנסיוני, לרבות אופן פיצול ההפקדות בין המוצרים הפנסיוניים השונים. בחודש מרס 2012, פורסמו מספר הבהרות לחוזר זה.

- בחודש מרס 2011 פרסם המפקח חוזר **סוכנים ויועצים בעניין איסור מתן טובת הנאה ליועץ פנסיוני**. בחוזר נקבע, בזיקה לסעיף 19 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (עיסוק ביועץ פנסיוני ובשיווק פנסיוני), התשס"ה-2005, מהם האיסורים החלים על גוף מוסדי בקשר למתן הטבות ליועצים פנסיונים או לעובדי בנקים, ועל יועץ פנסיוני בקשר לקבלת הטבה. בהתאם להוראות החוזר, גוף מוסדי רשאי ליתן הטבה כאמור לרבות הטבה בגובה דמי הניהול בכפוף לכך שההטבה תינתן לכל עובדי הגוף המעסיק את היועץ הפנסיוני וכי ההטבה דומה להטבות שמעניק הגוף המוסדי לגופים אחרים בעלי מאפייני שוק דומים. הוראות החוזר מתייחסות גם להסדרת השתתפות יועץ הפנסיוני בכנסים ואירועים המאורגנים או ממומנים על ידי גוף מוסדי.

- בחודש יולי 2011 פרסם המפקח חוזר בדבר **התקשרות גוף מוסדי עם בעל רישיון**, שמטרתו לבצע התאמה בין נהלי העבודה שנקבעו בחוזר ביטוח 2004/14 "התקשרות מבטח עם סוכן ביטוח" לעניין טיפול בדמי הביטוח המשולמים למבטח באמצעות סוכן ביטוח ("הפקדות"), לכל הסכם התקשרות בין בעל רישיון וגוף מוסדי. בחודש דצמבר 2011 פרסם המפקח תיקון לחוזר האמור. על פי החוזר, הסכם התקשרות לצורך תיווך לעניין ביטוח (אשר יחשב גם כהסכם נאמנות), יכלול הוראות בדבר אופן העברת הפקדות בהתאם לאמור בחוזר וכן יכול שיורה על העברת הפקדות ממבוטח או ממעסיקו באחת מהדרכים הבאות: (1) ישירות לגוף מוסדי. (2) לבעל רישיון, אשר יעביר אותן תוך שלושה ימי עסקים מיום קבלתן לידי הגוף המוסדי, ללא עיכוב, ללא זכות קיזוז וללא שימוש אחר בכספי ההפקדות כאשר העברת הפקדות לפי סעיף זה תיעשה רק באמצעות המחאות לטובת הגוף המוסדי. (3) לגוף מוסדי באמצעות אחד משלושת סוגי חשבון נאמנות שפורטו בחוזר (חשבון נאמנות נפרד לכל גוף מוסדי; חשבון מפצל באמצעות נאמן; חשבון מפצל בניהול בעל הרישיון). על פי החוזר, בעל רישיון לא יעביר סכומי הפקדות ויעבירם לגוף המוסדי בתוך פרק זמן קצוב; לא יקזז מהם סכומים שהוא זכאי להם מהגוף המוסדי; ולא יעשה בהם שימוש כלשהו אחר מלבד העברתם במלואם (לרבות רווחי השקעות שנצברו בחשבונות הנאמנות) ועבור המבוטחים שבשלים הועברו אליו הכספים. כמו כן, נקבע כי חשבונות הנאמנות לא ימצאו ביתרת חובה יהיו נקיים מכל משכון, שעבוד, עיקול, חוב או זכות צד ג' כלשהם. הפקדות שהופקדו בחשבון הנאמנות יחשבו, לכל דבר ועניין, כאילו התקבלו על ידי הגוף המוסדי למחרת יום ההפקדה בחשבון, ובכלל זה לעניין מועד חישוב התשואה עליהם. בנוסף, נדרשת קבלת הסכמה בכתב של הגוף המוסדי לאופן קבלת ההפקדות. חוזר זה חל על כל הגופים המוסדיים ובעלי רישיון, כהגדרתם בחוזר, לרבות יועץ פנסיוני שהוא תאגיד בנקאי (אשר רשאי להעביר את ההפקדות לחשבון בנק נפרד טרם העברתן לגוף המוסדי), לגבי כל ההתקשרויות שיהיו בתוקף החל מיום 1 בינואר 2012.

- בחודש אוגוסט 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו **חתימה גרפית ממוחשבת**. מטרת החוזר הינה לשפר ולייעל את אופן העברת המסמכים מבעל רישיון (לרבות סוכן ביטוח או עובד הגוף המוסדי) אל גוף מוסדי, לקצר את זמני העברת המסמכים ולשפר את השירות ללקוח. החוזר קובע הוראות לבעל רישיון המשתמש בחתימה דיגיטלית לשם החתמת לקוח על מסמכים כחלק מביצוע עסקה (כהגדרתה בחוזר) ובכללן אופן החתמת הלקוח ואופן נעילת המסמכים

החתומים לצרכי אירכוב. עוד נקבע בחוזר, כי על גוף מוסדי לפרסם עד למועד תחילת החוזר נהלי עבודה לשם העברת קבצים החתומים בחתימה גרפית ממוחשבת של לקוח, באופן ברור ונגיש לבעלי רישיון. בעקבות פניות אשר קיבל המפקח לעניין החתמת מעסיק לגבי עסקה עם עובדיו פרסם המפקח בחודש דצמבר 2011 טיוטת תיקון לחוזר האמור בעניין עסקאות בין מעסיק לעובדיו.

• בחודש אוגוסט 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו **הסדרת הצטרפות עמית לקופת גמל**. החוזר החליף חוזר קודם בנושא. בחוזר נקבע, בין היתר, הוראות בדבר הליך הצטרפות עמית לקופת גמל ובכלל זה, עדכון הליך מילוי טפסי הצטרפות; נתוני חובה שעל הקופה לקבל בטרם תאפשר הפקדת כספים לקופה; הוראות בדבר הצטרפות לקופת גמל באמצעות מעביד; הוראות מינוי מוטבים; מסמכים שעל הקופה למסור לעמית מצטרף ושמירת מסמכים במדיה מגנטית. כמו כן, נקבע כי מסמך החתום בחתימה גרפית ממוחשבת המקיימת את הדרישות המפורטות בחוזר סוכנים ויועצים 4-10-2011, שעניינו "חתימה גרפית ממוחשבת", ייחשב כמסמך מקורי לעניין הוראת המוטבים. החוזר נכנס לתוקף ביום 1 לאוקטובר 2011.

• בחודש נובמבר 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו **מתן מידע ללקוח שמבקש למשוך את כספו ממוצר פנסיוני- הבהרה**. בחוזר נקבע כי נתון כללי שציין גוף מוסדי בפני חוסך בעת משיכת הכספים, אינו נכלל בגדר עיסוק בשיווק פנסיוני כהגדרתו בחוק הפיקוח, וכן כי הגוף המוסדי רשאי למסור אותו לעמית מבלי להפר את הוראות סעיף 13 לחוק האמור. כמו כן נקבע כי "משיכת כספים" לא תכלול פעולה של העברת כספים בין מסלולי השקעה או מסלולי ביטוח באותו מוצר פנסיוני והעברת כספים מסוג מוצר פנסיוני או ממוצר פנסיוני אחד לאחר. לעניין זה "נתון כללי" - הינו נתון או עובדה אשר אינם תלויים במאפייני החוסך, ובין היתר: (א) תנאי הזכאות למשיכה; (ב) השלכות המס של משיכת כספים שלא כדין; (ג) ידוע הלקוח לגבי האפשרות להעמיד הלוואה לטובתו בקופה ו"שמירת ותק", ככל שרלוונטית.

• בחודש דצמבר 2011 פרסם המפקח חוזר גופים מוסדיים בעניין **טיוב נתוני זכויות עמיתים בגופים מוסדיים**, שמחייב גופים מוסדיים לבצע טיוב של נתוני זכויות העמיתים המפורטים בממשק האחזקות (נספח א' לחוזר מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני האמור לעיל), כדי להבטיח, ככל שניתן, שרישום זכויות העמיתים במערכות המידע יהיה מהימן, שלם, זמין וניתן לאחזור, ובמסגרת זאת נקבעו העקרונות של אופן ביצוע טיוב הנתונים והיקפו.

• בחודש פברואר 2012 פרסם המפקח חוזר גופים מוסדיים בעניין הנחיות בדבר **מבנה הגילוי הנדרש בדיווחים הכספיים השנתיים של קופות גמל וקרנות פנסיה**. בחוזר נקבעו הנחיות חדשות לגבי מבנה גילוי הנדרש בדיווחים הכספיים של קופות גמל וקרנות פנסיה המשנה את אופן הצגת הדוחות הכספיים של הקופות והקרנות, במטרה שיהיו ברורים ושקופים יותר למשתמש ויהוו כלי בעת בחירת הקופה או הקרן. עיקרי השינויים בנוגע לדוחות כספיים של קרנות פנסיה הינן: שינוי שיטת הרישום החשבונאי של דמי גמולים ומשיכות מבסיס מצטבר לבסיס מזומן (שינוי בסיס הדיווח יתבצע בדרך של מכאן ולהבא), שינוי מתכונת הצגת פעילות ההשקעות, הרחבת הדיווח על דמי הניהול, בקרן המנהלת מספר מסלולי השקעה - הרחבת המידע המדווח ברמת המסלול הבודד, הוספת גילוי בדבר חמשת המעסיקים הגדולים בקרן וכן הוספת דוח סקירת הנהלה לסט הדיווחים הכספיים (דוח סקירת הנהלה כולל בעיקר ניתוחים של פעילות ההשקעה וזכויות המבוטחים בקרן). עיקרי השינויים בנוגע לדוחות כספיים של קופות גמל הינן: אוחדו דוח סקירת הנהלה והדירקטוריון, חלה חובת פירוט רחב יותר ביחס לחשיפת ההשקעות בחלוקה על פי ענפי השוק, הפרדה בין השקעות בארץ ובח"ל, פירוט בדבר החזר דמי ניהול

לעמיתים, פירוט שיעור דמי הניהול בחלוקה על פי כמות העמיתים בקופה, פירוט רשימת חמשת המעסיקים הגדולים בקופה ועוד. לשינויים הנ"ל אין השפעה על תוצאות הדוחות הכספיים של הקופה אלא על אופן הצגת הדיווחים הכספיים השנתיים בלבד. החוזר ייכנס לתוקף ביחס לדיווחים הכספיים לשנת 2012.

- בחודש ינואר 2012 פרסם המפקח את עמדתו בדבר תמורה במכירת קופות גמל ענפיות. כך שבמכירת קופת גמל ענפית, בין אם בהעברת ניהול הקופה לגוף מנהל אחר ובין אם במכירת אמצעי שליטה בחברה המנהלת, יש לשייך את תמורת המכירה לעמיתים, ולא לבעלי מניות הקופה.
- בחודש מרס 2012, פרסם המפקח חוזר סוכנים ויועצים שעניינו ייפוי כוח לבעל רישיון. במסגרת החוזר, נקבע מבנה אחיד לטופס ייפוי כוח, שבאמצעותו מייפה לקוח את בעל הרישיון לקבל מידע או להעביר בקשות במסגרת ייעוץ פנסיוני או שיווק פנסיוני נקודתיים או מתמשכים. עוד קובע החוזר, בין היתר – (א) שייפוי כוח המסמך בעל רישיון לקבל מידע אודות הלקוח באופן חד פעמי, יהיה בתוקף למשך 3 חודשים מיום חתימתו; (ב) וייפוי כוח ליועץ פנסיוני לשם טיפול בביצוע עסקה במסגרת הסכם ייעוץ מתמשך יעמוד בתוקפו; למשך עשר שנים או לתקופה קצרה יותר, כפי שיקבע במסגרת ייפוי הכח; (ג) הוראות על האופן שבו על גוף מוסדי לפעול בעת קבלת ייפוי כוח, לרבות קביעת נוהל לעניין אימות ייפוי הכח בהתחשב בסוג ייפוי הכח.

טיטות חוזרים וטיטות נירות עמדה של המפקח

- בחודש אוגוסט 2011, פרסם המפקח טיטת חוזר לעניין הנחיות בדבר מבנה הגילוי הנדרש בדיווחים הכספיים של קופות גמל וקרנות פנסיה. במסגרת הטיטה מוצע לעדכן את נוסח הדוחות הכספיים השנתיים של קופות גמל וקרנות הפנסיה כך שיהיו ברורים ושקופים יותר למשתמש ויהיו כלי בעת בחירת הקופה או הקרן. בין יתר השינויים אוחדו דוח סקירת ההנהלה והדירקטוריון, חלה חובת פירוט רוחבית ביחס לחשיפת ההשקעות בחלוקה על פי ענפי השוק, הפרדה בין השקעות בארץ ובחו"ל, פירוט נרחב יותר בדבר החזר דמי ניהול לעמיתים, פירוט שיעור דמי הניהול בחלוקה על פי כמות העמיתים בקופה, פירוט רשימת חמשת המעסיקים הגדולים בקופה לרבות שיעור דמי הניהול הממוצעים הנגבים מעמיתיהם ועוד. הוראות טיטת החוזר צפויות להיכנס לתוקפן החל מהדוחות הכספיים לשנת 2012.
- בחודש ספטמבר 2011 פרסם המפקח מספר טיטות תזכירי חוק וחוזרים שענינם שינוי מנגנון הנהגת תוכנית ביטוח ותקנוני קופות גמל באופן שגוף מוסדי יידרש להודיע למפקח על מוצר חדש (תוכנית ביטוח, קרן פנסיה או קופת גמל).
- בנוסף, פרסם המפקח טיטות חוזרים ותקנות נוספים, במסגרת הרפורמה להנהגת תכניות ביטוח וקופות גמל, כמפורט בסעיף 3.1.1.9 לעיל.

3.1.3.2 ענף ביטוח חיים

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום ביטוח חיים וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות (הצעות חקיקה, טיטות תקנות, חוזרים וטיטות חוזרים של המפקח) שפורסמו בשנת הדוח, הנוגעות לענף זה ואשר לא פורטו במסגרת אחד הנושאים אשר נמנו בסעיפים הקודמים לעיל:

הוראות הדין

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח אובדן כושר עבודה קבוצתי) התשס"ז-2006**
 התקנות פורסמו בחודש נובמבר 2006 וקובעות עקרונות בסיסיים בביטוח אובדן כושר עבודה קבוצתי, שמטרתם העיקרית שמירה על ענייני המבוטחים והבטחת כיווי ביטוחי נאות. התקנות נכנסו לתוקף בחודש אפריל 2007 והן חלות על פוליסות אובדן כושר עבודה קבוצתי שיכרתו או יחודשו החל ממועד זה. בתקנות נקבע כי בעל הפוליסה יכול שיהיה מעביד בלבד; למבוטח הבודד יתאפשר מעבר לפוליסת פרט בעת פקיעת הביטוח הקבוצתי בתנאים דומים לפוליסות פרט של המבטח במועד המעבר וללא חיתום מחדש. כן קובעות התקנות חובה על המבטח להמציא לכל מבוטח בקבוצה פוליסה, דף פרטי ביטוח ודיווח שנתי. בהמשך לתקנות אלו וכן בהמשך לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (ביטוח חיים קבוצתי), תשנ"ג-1993, פרסם המפקח בחודש ינואר 2010 טיוטת חוזר בדבר נוהל הפעלת פוליסות ביטוח חיים ופוליסות אבדן כושר עבודה קבוצתי, המפרטת את התנאים בהם מבטח יהיה רשאי להפעיל פוליסה קבוצתית.
- **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (ביטוח חיים קבוצתי), תשנ"ג-1993**
 בתקנות אלה כלולות הוראות, לעניין ביטוח חיים קבוצתי, ריסק (ללא מרכיב חיסכון) ובכלל זה הגדרת הקבוצות וגודלן המינימאלי, תקופת הביטוח, ותקרת העמלות לסוכנים. בחודש אוגוסט 2005 תוקנו התקנות תוך קביעה כי קבוצת מבוטחים לעניין ביטוח קבוצתי תמנה 50 איש (במקום 100 איש קודם לכן). בנוסף, בוטלה ההוראה לפיה תקופת הביטוח תעמוד על שנה אחת והמפקח הוסמך לקבוע הוראות לגבי פוליסת המשך במקרה של הפסקת הביטוח הקבוצתי וללא חיתום מחדש.
- **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי הפרדת חשבונות ונכסים של מבטח בביטוח חיים), התשמ"ד-1984**
 תקנות אלה קובעות הנחיות בדבר דרכי הפרדת החשבונות והנכסים של עסקי ביטוח חיים מכלל עסקי הביטוח של מבטח, והפרדת נכסים של עסקי ביטוח חיים משתתף ברווחים מנכסים של עסקי ביטוח חיים אחרים.
- **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי הצמדה בחוזה לביטוח חיים), התשמ"ב-1982**
 בתקנות אלה כלולות, בין היתר, הוראות, לעניין תנאי ההצמדה בחישוב התשלומים שעל המבטח לשלם בשל פדיון הפוליסה או מקרה ביטוח בחוזה לביטוח חיים.
- **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזה הביטוח) (הוראות למצב רפואי קודם), התשס"ד-2004**
 בחודש ינואר 2004 פורסמו תקנות, שנועדו להסדיר את אופן שימוש המבטח בסייג לחבות המבטח בשל מצב רפואי קודם, להבטיח כיווי ביטוחי ראוי למשך כל תקופת הביטוח ולמנוע ביצוע חיתום בעת התביעה לתשלום תגמולי ביטוח.

חוזרים וטיוטות חוזרים של המפקח

- בחודש אוקטובר 2011 פרסם המפקח טיוטת הבהרה למכתב למנהלי חברות הביטוח שעניינה פוליסות ביטוח מבטיחות תשואה מגובות אג"ח ח"ץ (חיים צמוד) שפורסם בחודש יוני 2011. בפנייתו מחודש יוני 2011, הבהיר המפקח כי זכויות המבוטחים בפוליסות ביטוח כאמור

המגיעות לתום תקופה, במקרים שבהם מבוטחים לא מימשו את זכותם לקצבה או תשלום הוני, לא יפגעו בכפוף לתנאי הפוליסה בזכות המבוטח להמשך הבטחת התשואה (המגובה באג"ח ח"ץ). אולם, מבוטח שלא מימש זכות בתום תקופה בהתאם לתנאי הפוליסה, איננו זכאי להמשך הבטחת התשואה כאמור בגין הפקדות נוספות שתבצענה לאחר תום תקופת הפוליסה. עם מימוש הזכות לקצבה בפוליסות הנידונות, תשלומה יהיה בהתאם לתנאי הפוליסה המקוריים, לרבות מקדמי הקצבה הנקובים בפוליסה, בהתחשב בגיל המבוטח במועד התחלת תשלום הקצבה בפועל. במסגרת מכתב ההבהרה מחודש אוקטובר 2011 נערכה הבחנה בין פוליסות הוניות לבין פוליסות קצבתיות, לפיה במקרה של משיכה או תשלום קצבה לא תפגע בזכות המבוטח לקבלת הבטחת התשואה בגין יתרת החיסכון שהצטבר בפוליסה וזאת במובחן מפוליסה הונית אשר עם תום תקופת הביטוח תמה הזכות לקבלת הבטחת התשואה ומשכך לא ניתן להשקיע השקעה כלשהי באג"ח ח"ץ בעד נכסי אותה הפוליסה.

- בחודש אוגוסט 2011 פרסם המפקח טיוטה שלישית לעדכון מסמך קווים מנחים לעניין תכניות ביטוח חיים משולבות בחיסכון. בהתאם לטיטה זו על חברת ביטוח הבוחרת להציע במסגרת תוכניות לביטוח חיים, מסלול קצבה המבוסס על מקדם קצבה שאינו מגלם הבטחת שיעורי תמותה, להציג את מקדם הקצבה באתר האינטרנט שלה במובלט, ולכלול בתנאי הפוליסה הפנייה לכתובת המדויקת באתר האינטרנט בה מוצג המקדם. עדכון זה יחול על תכניות שישווקו על ידי חברות הביטוח מהמועד התחילה שיוצין בעדכון.

3.1.3.3 ענף הפנסיה

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בענף הפנסיה וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות (הצעות חקיקה, טיוטת תקנות, חוזרים וטיוטות חוזרים של המפקח) שפורסמו בשנת הדוח והנוגעות לענף זה, ואשר לא פורטו במסגרת אחד הנושאים אשר נמנו בסעיפים הקודמים לעיל:

- **חוק קופות גמל**
 חוק קופות גמל מסדיר בחקיקה ראשית נושאים שונים הקשורים להקמת קופת גמל וניהולה (ראה גם סעיפים 3.1.1 ו-3.1.2.1 לעיל). בנוסף, מחיל חוק קופות גמל על חברה המנהלת קופת גמל ובכלל זה קרן פנסיה, את הוראות חוק הפיקוח לעניין מינוי אורגנים ובעלי תפקידים. מכאן, כי מנורה מבטחים פנסיה מחויבת למנות אקטואר, מנהל סיכונים ורואה חשבון מבקר לפי הוראות חוק הפיקוח. בנוסף, ובהתאם להוראות חוק קופות גמל, עליה למנות ועדת השקעות, שרוב חבריה נציגים חיצוניים לצורך קביעת מדיניות ההשקעות של נכסי קרנות הפנסיה ופיקוח על ניהול ההשקעות כאמור.
- **חוק הפיקוח**
 חוק הפיקוח קובע את התנאים לקבלת רישיון מבטח בידי המבקש לנהל קרן פנסיה. לפי חוק הפיקוח, כפי שתוקן בתיקון לחוק הגמל (ראה הרחבה בסעיפים 3.1.1 ו-3.1.2 לעיל) מנורה מבטחים פנסיה רשאית לעסוק גם בניהול קופות גמל (לסוגיהן השונים) בלבד, ולהחזיק במלוא אמצעי השליטה בחברות בנות בעלות רישיון סוכן ביטוח ("סוכן תאגיד").
- **תקנות קופות הגמל**
 לעניין דרישות ההון העצמי של חברות מנהלות של קופות גמל ופנסיה, ראה פירוט בסעיף 3.1.3.1 (תחת הכותרת הוראות החוק והתקנות) להלן.

3.1.3.4 ענף קופות גמל

להלן יפורטו מגבלות החקיקה המרכזיות המתייחסות לפעילות החברה בענף קופות הגמל וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות שפורסמו בשנה האחרונה והנוגעות לענף זה:

- **תקנות קופות הגמל**
לעניין דרישות ההון העצמי של חברות מנהלות של קופות גמל ופנסיה, ראה פירוט בסעיף 3.1.3.1 (תחת הכותרת הוראות החוק והתקנות) להלן.
- **צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של קופת גמל וחברה המנהלת קופת גמל), התשס"ב-2001**
לעניין הוראות הצו ראה פירוט בסעיף 3.1.2.1 לעיל.
- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) משיכת כספים חלקית מקרן השתלמות), התשע"א-2011.**
בחדש פברואר 2011 הותקנו, על רקע תיקון חוק הגמל, התקנות הנ"ל, המחליפות את כללי ברירת המחדל ביחס לסדר משיכת הכספים בעת משיכה חלקית מקרן השתלמות שהיו קבועים בתקנות קופות הגמל. לפי ההסדר החדש, תחילה יימשכו הכספים החייבים במס רווח הון לאחריהם יימשכו כספים הפטורים ממס רווח הון, ולבסוף כספים שהופקדו לאחר 31 בדצמבר 2002, ואולם תיוותר בידי העמית הזכות לבקש למשוך את הכספים בסדר משיכה שונה מזה הקבוע בתקנות.

טיוטות תקנות

- **בחדש דצמבר 2011 פורסמה טיוטת תקנות מס הכנסה (כללים לתנאים שבהם חשבונות שונים בקרן השתלמות ייחשבו לחשבון אחד) (תיקון), התשע"א-2011,** אשר נועדה להתאים את התקנות הנוכחיות (משנת 1993) לשינויים הרגולטוריים שחלו מאז שהקנו לעמית את חופש הבחירה היכן ינוהלו חסכונותיו. במסגרת טיוטת התקנות וכדי למנוע תכנוני מס, מוצע לחייב עמית המעוניין לבצע איחוד ותק בקרנות השתלמות למסור הודעה על כך לחברות המנהלות של קרנות ההשתלמות המאוחדות בתוך 30 ימים ממועד הצטרפותו לקרן השנייה, כאשר על החברה המנהלת של קרן ההשתלמות הראשונה יהיה למסור נתונים שונים לחברה המנהלת של קרן ההשתלמות השנייה בתוך 10 ימי עסקים ממועד קבלת הודעת האיחוד של העמית. איחוד ותק ניתן יהיה לבצע רק בין 2 חשבונות. כן מוצע לקבוע, כי לעמית שיש לו 2 קרנות השתלמות או יותר, ומבקש למשוך כספים מאחת מהן, יראו את כל החשבונות כחשבון אחד לצורך סגירתן בפני הפקדות חדשות, ויהיה על העמית להצהיר כי אין ברשותו קרנות השתלמות נוספות אליהן פיצל את חשבונו מעבר לרשימה שיצרף להצהרתו, ועל החברה המנהלת של קרן ההשתלמות שממנה ביקש העמית למשוך כספים יהיה להודיע ליתר החברות המנהלות על המשיכה ולבקש מהן לסגור את החשבונות שפוצלו על ידי העמית לתשלומים נוספים. בנוסף, פורסמה טיוטת מכתב הבהרה לתקנות הנ"ל, שבמסגרתו נקבע כי על החברה המנהלת של קרן השתלמות לדרוש במועד הצטרפותו של עמית לקרן שבניהולה למלא הצהרה בדבר בקשתו של עמית לאחד את הוותק של החשבונות שלו כאמור לעיל.

חוזרים וטיוטות חוזרים של המפקח

- **בחדש פברואר 2012 פרסם הממונה חוזר גופים מוסדיים בעניין הגשת בקשות למיזוג קופות גמל ולמיזוג מסלולי השקעה לאישור הממונה, שמחליף את נוהל מיזוג קופות גמל עם קופת גמל אחרת המנוהלת בנאמנות בידי אותה חברה מנהלת מאפריל 2010.** לחוזר

צורך נספח ובו פירוט הקווים המנחים בעת מיזוג מלא של קופות גמל (לעניין יתרת נכסי הקופות המתמזגות ומדיניות ההשקעה של המסלולים המתמזגים). החוזר מסווג מיזוגים ל-3 סוגים שונים:

מיזוג מלא שעומד בקווים המנחים שפורטו בנספח ואין בו צורך בתיקון תקנון - ייחשב כמאושר לאחר 20 ימי עסקים ממועד הגשת הבקשה;

מיזוג מלא שעומד בקווים המנחים שפורטו בנספח ויש בו צורך בתיקון תקנון - ייחשב כמאושר לאחר 30 ימי עסקים ממועד הגשת הבקשה;

מיזוג, שאינו עומד בקווים המנחים שפורטו בנספח, מחייב הגשת בקשה מיוחדת לממונה והוא ייחשב כמאושר לאחר 40 ימי עסקים ממועד הגשת הבקשה;

והכל בכפוף לכך שהממונה לא נתן הוראה אחרת ובתנאי שתחילת המיזוג תוך חצי שנה מיום אישור התכנית כאמור. ככל שנתן הממונה הוראה אחרת, יראו את התוכנית למיזוג מאושרת לאחר 10 ימי עסקים מהגשת הבקשה המתוקנת. לחוזר צורפו נוסחים קבועים לעניין טופס בקשת המיזוג והצהרות המנכ"ל הנלוות לבקשה.

3.1.4 שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיות ובתמהיל הלקוחות

3.1.4.1 ענף ביטוח חיים

היקף הפעילות

הפרמיות בביטוח חיים הסתכמו ב- 1,681 מיליוני ש"ח בשנת 2011 בהשוואה ל- 1,701 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ובהשוואה ל- 1,537 מיליוני ש"ח בשנת 2009. בשנת 2011 חלה ירידה של כ- 1% לעומת שנת 2010. בשנת 2010 התקבלו פרמיות חד פעמיות בסך 125 מיליוני ש"ח ממשרדי ממשלה לתשלום קצבה מיידית. בנטרול השפעת הפרמיות החד פעמיות הנ"ל, הגידול בפרמיות הינו בשיעור של כ- 7%.

בנוסף, בשנת 2011 נתקבלו פרמיות שזקפו ישירות להתחייבויות ביטוח (ללא מרכיב סיכון - חוזי השקעה) בסך 408 מיליוני ש"ח לעומת 400 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

הפוליסות שנפדו בשנת 2011 הסתכמו ב- 576 מיליוני ש"ח בהשוואה לפדיונות בסך של 554 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 4%. שיעור הפדיונות מהעתודה הממוצעת (לא כולל פדיונות של חוזי השקעה) עמד בשנת הדוח על 3.8% (זהה לשיעור אשתקד).

פדיונות בגין פוליסות שהפרמיות בגינן נזקפו ישירות להתחייבויות ביטוח (ללא מרכיב סיכון - חוזי השקעה) הסתכמו בכ- 284 מיליוני ש"ח בשנת 2011 לעומת סך של כ- 189 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

רווחיות

רווחיות הקבוצה בתחום זה מושפעת ממספר גורמים עיקריים. גורם משמעותי המשפיע על הרווחיות הינו המרווח הפיננסי הנובע מהשקעת כספי פוליסות ביטוח חיים שהונפקו עד לתום שנת 2003. מרווח זה מושפע מתוצאות שוק ההון בתקופת הדיווח. יצויין, כי בשנת 2011, כתוצאה מתשואה ריאלית שלילית בפוליסות אלו, לא נגבו דמי ניהול משתנים, תוך פגיעה ברווחיות. בנוסף, מושפעת הרווחיות בתחום זה מהיקף צבירת הנכסים בפוליסות שהונפקו החל משנת 2004. גורם נוסף הינו הפער בין הפרמיה הנגבית בגין מרכיב הריסק לעלותו בפועל, בהתחשב בביטוח משנה. התארכות תוחלת החיים משפיעה על הרווחיות הן בתוכניות הריסק, והן בתוכניות בהן משולמת קצבה לכל תקופת חיי המבוטח. גורם נוסף המשפיע על רווחיות החברה הינו משך חיי הפוליסות. ככל שפוליסה משולמת לתקופה ארוכה יותר כך גדלה הרווחיות מהפוליסה.

בנוסף, יש לציין כי שמירה על יחס הוצאות נמוך תביא לשיעור רווחיות גבוה יותר.

ההפסד הכולל מעסקי ביטוח חיים, לפני מס, בשנת 2011, הסתכם בסך של כ- 126 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל, לפני מס, של כ- 82 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

השינוי ברווח הכולל מפעילות ביטוח חיים נובע משני מקורות עיקריים: (א) משינוי במרווח הפיננסי ובהכנסות מהשקעות ו- (ב) משינוי בתוצאות הפעילות החיתומית והתפעולית בתחום זה.

השינוי במרווח הפיננסי נובע בעיקר מירידה בהכנסות מדמי ניהול בסך של כ- 99 מיליוני ש"ח וזאת בשל העובדה שבשנת 2011, ועל רקע התשואה הריאלית השלילית שהושגה, לא נגבו דמי ניהול משתנים, וכן מירידה בהכנסות מהשקעות בגין פוליסות שאינן תלויות תשואה לעומת ההתחייבויות בגין אותן פוליסות בסך של כ- 64 מיליוני ש"ח, ובסך הכל ירידה של כ- 163 מיליוני ש"ח.

השינוי בתוצאות הפעילות החיתומית והתפעולית בסך של כ- 45 מיליוני ש"ח נובעת בעיקר מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות בסך של כ- 33 מיליוני ש"ח בעיקר עקב גידול במצבת העובדים והוצאות בגין פחת ומיכון, בתוספת ירידה ברווח החיתומי הנובעת בין היתר מעדכון בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ובתשלומים בגין מקרי ביטוח (לרבות בגין עדכון הערכות, הנחות ואומדנים אקטואריים) בסך של כ- 12 מיליוני ש"ח.

בחודש פברואר 2012, הותקנו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (דמי ניהול), התשע"ב-2012, במסגרתן נקבעו תקרות לדמי ניהול שניתן לגבות בגין פוליסות ביטוח חיים חדשות. לתקרות אלו צפויה להיות השפעה על רווחיות הקבוצה. לפרטים ראה סעיף 3.1.16 לעיל.

לעניין ניתוח הרווחיות ראה סעיף 2.2.1 לעיל וכן סעיף 4.4.1.1 לדוח הדירקטוריון.

לנתונים בדבר הכנסות ורווח לפני מס בענף זה ראה טבלה בסעיף 2.2.1 לעיל.

תמהיל לקוחות

ראה סעיף 3.4 להלן.

3.1.4.2 ענף הפנסיה

היקף הפעילות

לתאריך הדוח, הקבוצה מנהלת באמצעות מנורה מבטחים פנסיה עבור עמיתי קרנות פנסיה חדשות, נכסים בסך של כ- 37,628 מיליוני ש"ח לעומת נכסים בסך של כ- 34,114 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר, 2010, גידול של כ- 10%. עיקר הגידול נובע מכך שבשנת 2011 נגבו דמי גמולים בסך של כ- 4,976 מיליוני ש"ח לעומת גבייה בסך של כ- 4,203 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 18%.

רווחיות

הרווחיות בענף זה תלויה בעיקר בהכנסות מדמי הניהול והשינויים במרכיב הוצאות הנהלה וכלליות. דמי הניהול מקרן הפנסיה "מבטחים החדשה" נגבים בשני אופנים: שיעור מדמי הגמולים שנגבו בתקופה ושיעור מצבירת הנכסים בקרן. צירוף עמיתים חדשים מגדיל את דמי הגמולים שנגבים וצבירת הנכסים גדלה בהתאם.

בקרן הפנסיה "מבטחים החדשה פלוס" נגבים דמי ניהול מהצבירה בלבד, ודמי ניהול בסכום קבוע נגבים מן הפנסיות המשתלמות לחלק מן הפנסיונרים בקרן זו.

לנוכח התחרות בענף, מנורה מבטחים פנסיה מעניקה לעמיתי קרנות הפנסיה הטבות בדמי ניהול אשר מיועדות להגדלת הצבירה שלהם בקרן או כסויים ביטוחיים משלימים הממומנים על ידי מנורה מבטחים פנסיה וזאת בנוסף לתשלום עמלות לסוכנים וליועצים. ההטבות בדמי הניהול מקטינות את שיעור דמי הניהול האפקטיביים הנגבים מעמיתי הקרן ולרכישת הכסויים הביטוחיים קיימת השפעה על הרווחיות.

לנתונים בדבר הכנסות ורווח לפני מס בענף זה ראה טבלה בסעיף 2.2.1.1 לעיל.

בתקופת הדוח, נרשם רווח לפני מס בפעילות הפנסיה בסך של כ- 91 מיליוני ש"ח, לעומת רווח בסך של כ- 96 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הקיטון ברווח נובע בעיקר מקיטון בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 9 מיליוני ש"ח כאשר מנגד גדלה רווחיות פעילות הפנסיה בכ- 4 מיליוני ש"ח. ההכנסות מדמי ניהול גדלו בכ- 44 מיליוני ש"ח, גידול של כ- 16% לעומת שנת 2010. גידול זה נובע מגידול בהיקף ההכנסות מדמי ניהול מדמי גמולים שנגבו ומהנכסים המנוהלים. הוצאות השיווק, ההנהלה והכלליות גדלו בתקופת הדוח בסך של כ- 40 מיליוני ש"ח, גידול של כ- 20% לעומת שנת 2010. הגידול נובע בעיקר מגידול בהוצאות עמלות ושיווק עקב הגידול בהיקף העסקים וגידול בהוצאות הנהלה וכלליות הנובע מגידול במצבת העובדים ומגידול בהוצאות המחשוב.

תמהיל לקוחות

ראה סעיף 3.4 להלן.

3.1.4.3 ענף קופות הגמל

היקף הפעילות

לתאריך הדוח, הקבוצה מנהלת באמצעות מנורה מבטחים גמל עבור עמית קופות הגמל נכסים בסך של כ- 13,062 מיליוני ש"ח, מתוכם סך של 4,512 מיליוני ש"ח בקופות גמל מבטיחות תשואה, לעומת נכסים בסך של כ- 12,612 מיליוני ש"ח, מתוכם סך של כ- 4,342 מיליוני ש"ח, בקופות גמל מבטיחות תשואה, נכון ליום 31 בדצמבר, 2010, גידול של כ- 4%. עיקר הגידול נובע מרכישת זכויות הניהול של קופת הגמל להבה הכוללת נכסים בסך של כ- 436 מיליוני ש"ח וכן מגביית דמי גמולים בסך של כ- 802 מיליוני ש"ח בשנת 2011 לעומת גביה של כ- 706 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ-13%.

רווחיות

בתקופת הדוח נרשם הפסד לפני מס בפעילות הגמל בסך של כ- 5 מיליוני ש"ח לעומת רווח בסך של כ- 53 מיליוני ש"ח בשנת 2010, ירידה של כ- 58 מיליוני ש"ח. הירידה ברווח נובעת בעיקרה מקיטון בהכנסה, נטו, בגין קופות גמל מבטיחות התשואה בסך של 53 מיליוני ש"ח (הפסד של 13 מיליוני ש"ח בשנת 2011 לעומת רווח של כ- 40 מיליוני ש"ח בשנת 2010) ומגידול בהוצאות השיווק, ההנהלה והכלליות בסך של כ- 15 מיליוני ש"ח, גידול של כ- 25% לעומת השנה המקבילה אשתקד. הגידול בהוצאות נובע בעיקר מגידול במצבת העובדים וגידול בהוצאות עמלות ושיווק. מנגד חל גידול בהכנסות מדמי ניהול (בשל הגידול בנכסים המנוהלים) בכ- 9 מיליוני ש"ח, גידול של כ- 11% לעומת השנה המקבילה אשתקד.

לנתונים בדבר הכנסות ורווח לפני מס בענף זה ראה טבלה בסעיף 2.2.1.1 לעיל.

בחודש פברואר 2012 הותקנו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(דמי ניהול), התשע"ב-2012 ובהן נקבעו תקרות לדמי ניהול שחברה מנהלת רשאית לגבות בגין קופות הגמל שבניהולה. לתקרות אלו צפויה להיות השפעה על רווחיות הקבוצה. לפרטים ראה סעיף 3.1.16 לעיל.

תמהיל לקוחות

ראה סעיף 3.4 להלן.

3.1.5 גורמי הצלחה קריטיים בתחום הפעילות והשינויים החלים בהם

להערכת הקבוצה, גורמי הצלחה הקריטיים בתחום הפעילות הינם, בין היתר, התמקדות בפעילות ההפצה של המוצרים שהינם רווחים לקבוצה, וזאת תוך התאמת המוצרים השונים לצרכים של הלקוחות, כמו גם יכולת שימור הלקוחות ופיתוח מוצרים העונים לצרכים אלו.

גורמי הצלחה נוספים, הינם הרחבה של מערכי ההפצה לגיוס לקוחות חדשים תוך שמירה על רמת שירות גבוהה ללקוח, מובילות בתחום התשואה ללקוח, התייעלות בתשומות הייצור ושמירה על רמת השירות, בין היתר באמצעות שיפור מערכות המידע בתחום זה.

גורמי הצלחה נוספים, ייחודיים לענף קרנות הפנסיה, הינם, בין היתר, נגישות לערוצי הפצה ושיווק, מתן מענה מתאים לצרכים השונים של ערוצי ההפצה, איתור צרכי המבוטחים כפי שהם מאופיינים על ידי המתווכים הפועלים בענף ועל ידי האורגנים הרלבנטיים בחברה, קביעת דמי ניהול תחרותיים, יכולת השגת תשואות משביעות רצון במגוון אפשרויות ההשקעה, תשואה דמוגרפית והיערכות מהירה לשינויים רגולטוריים, ויכולת גיוס לקוחות חדשים ושימור לקוחות קיימים.

גורמי הצלחה נוספים, ייחודיים לענף קופות הגמל הינם, בין היתר, יעילות תפעולית והפעלת בקרה יעילה על גורמי חוץ.

3.1.6 תחליפים למוצרי תחום הפעילות

מוצרי תחום הפעילות הינם במידה רבה, תחליפיים זה לזה, אולם התחליפיות אינה מלאה, שכן מוצרי הענפים השונים בתחום אינם בעלי מאפיינים זהים לחלוטין, כפי שיפורט להלן.

קיימת תחרות בין הגופים המוסדיים בתחום ביטוח החיים וחסכון ארוך הטווח וזאת, בין היתר, בשל האופי הייחודי של המוצרים הפנסיוניים שהינם מוצרים תחליפיים בתחום.

מעבר לכך בכל הנוגע למוצרים בענף ביטוח חיים שאין בגינם הטבת מס (כגון - TOP FINANCE) קיימת תחרות אל מול גופים פיננסיים אחרים המשווקים מוצרי השקעה (כגון תכניות חסכון בבנקים, קרנות נאמנות ופיקדונות למיניהם). לעניין מרכיבי הריסק בענף ביטוח החיים, לרבות הנכות הקצבתית, ניתן לרכוש את הכיסוי גם בקרן הפנסיה כתחליף למוצרי ביטוח החיים. אך, כיסוי זה הינו רק במקרה בו הלקוח רוכש מוצרים המשלבים חסכון לגיל פרישה. מעבר לכך, כיסויי ריסק, לרבות מגוון מוצרי ביטוח שאינם קיימים בקרן הפנסיה כגון נכות מתאונה, אובדן כושר עבודה מקצועי וכיו"ב ניתנים לרכישה ככיסוי נפרד בפני עצמו במסגרת בענף ביטוח חיים בלבד. כמו כן, תשלום חד פעמי ("פיצוי") שאינו קצבתי בקרות אירוע ביטוחי ניתן לרכוש רק בחברת ביטוח.

להערכת החברה, השינויים הרגולטוריים שנערכו בשנים האחרונות, בתחום הטבות המס השונות, בנושא הניוד, חקיקת בכר, הסדר פנסית חובה, תיקון חוק הגמל, והתכנית להגברת התחרות בשוק החיסכון הפנסיוני, השפיעו על מידת התחליפיות הפנימית בין מוצרי התחום ועל מידת התחליפיות בינם לבין מוצרי חיסכון אחרים. יחד עם זאת, החברה מעריכה כי לנוכח היקף השינויים ומהותם, מוסיף להתקיים תהליך של התגבשות מבנה שוק חדש בתחום הפעילות, בהתאם לכללים החדשים שנקבעו במסגרת השינויים האמורים, וכן בהתאם לשינויים רגולטוריים עתידיים (כגון בהקשר של דמי הניהול המרביים במוצרים התחליפיים השונים). הערכת החברה הינה מידע צופה פני עתיד המבוסס על החקיקה בתחום ועל הערכת החברה לגבי השפעתה על השוק. צפי זה עלול שלא להתממש בשל שינויי חקיקה נוספים או בשל שינויים סביבתיים אחרים שיגרמו להתנהגות השוק באופן השונה מזה הנצפה על ידי הקבוצה נכון למועד דוח זה.

3.1.7 מבנה התחרות והשינויים שחלו בתחום

לפירוט, ראה סעיף 3.8 להלן.

3.1.8 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום

לתיאור השינויים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ראה סעיף 3.6 להלן.

3.2 מוצרים ושירותים

המוצרים הנמכרים בתחום זה הינם: בביטוח חיים - פוליסות ביטוח ובקרנות הפנסיה וקופות גמל - זכויות על פי תקנונים. המוצרים נמכרים לעיתים כשהם משולבים זה בזה.

3.2.1 ביטוח חיים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

תיאור כללי

הקבוצה משווקת פוליסות ביטוח מנהלים, פוליסות ביטוח לעצמאיים (הכפופות לתקנות קופות הגמל) וכן פוליסות ביטוח פרט. פוליסות אלה (הכפופות לתקנות קופות הגמל או שאינן כפופות להן) יכולות לכלול מרכיב חיסכון הוני או קצבתי או שילוב ביניהם (לפי בחירת המבוטח ובכפוף להוראות הדין) וכן מרכיבי ריסק למיניהם, או כל אחד מהמרכיבים שהוזכרו בנפרד מאחרים (ריסק לסוגיו בלבד או חיסכון לסוגיו בלבד).

מסלול הוני

מסלול הוני הינו מסלול המעניק למבוטח אפשרות למשוך את ערכי הפדיון בסכום חד פעמי, בכפוף לתנאי הפוליסה והוראות הדין.

מסלול קצבה

מסלול קצבה הינו מסלול בו זכאי המבוטח לקצבה חודשית לכל ימי חייו בהתאם לנוסחה שנקבעה בפוליסה. המסלול העיקרי מקנה תקופה מינימאלית של תשלומי קצבה, שישולמו אף אם המבוטח שהחל לקבל קצבה נפטר לפני כן.

פוליסת "ריסק"

פוליסת "ריסק", הינה פוליסת ביטוח הכוללת מרכיב סיכון (ריסק) בלבד.

ביטוח מנהלים

ביטוח מנהלים הינו פוליסות ביטוח המשלבות חיסכון, ריסק (מוות), מחלות קשות וכיסוי למקרה אובדן כושר עבודה (על פי בחירת המבוטח). פוליסות אלה מהוות מרכיב בתנאים הסוציאליים במסגרת יחסי עובד-מעביד.

הפרמיה מהווה אחוז מוסכם משכרו של המבוטח (לפיצויים, לתגמולים ולאובדן כושר עבודה), כפי שמתעדכן מעת לעת. פוליסות אלה כפופות לתקנות קופות הגמל.

קהל היעד לפוליסות ביטוח המנהלים הינו מעסיקים ובעלי שליטה בחברות המעוניינים לרכוש לעובדיהם או לעצמם, בהתאמה, ביטוח מנהלים במסגרת יחסי עובד-מעביד.

פוליסות משולבות חיסכון לעצמאים

פוליסות ביטוח המשלבות חיסכון, ריסק (מוות), מחלות קשות וכיסוי למקרה אובדן כושר עבודה (על פי בחירת המבוטח).

קהל היעד לפוליסת ביטוח פרט הינו לקוחות פרטיים, עצמאיים או שכירים המעוניינים בחסכון פנסיוני נוסף. הפוליסות לעצמאים כפופות לתקנות קופות הגמל.

פוליסות משולבות חיסכון ללקוחות פרטיים

ביטוח פרט הינו פוליסות ביטוח ללקוחות פרטיים הכוללות חיסכון, ריסק או כסויים שונים ולעיתים כל המרכיבים משולבים גם יחד.

קהל היעד לפוליסת ביטוח פרט הינו לקוחות פרטיים ועצמאים. החיסכון הצבור בפוליסות אלה נזיל וניתן למשיכה בכל עת.

(א) סוגי תוכניות ביטוח בענף ביטוח החיים

להלן פירוט סוגי המוצרים והתכניות העיקריים בביטוחי חיים שמשווקת הקבוצה:

פוליסת "סטטוס"

פוליסה שהקבוצה החלה בשיווקה בשנת 2004. בפוליסה זו קיימת הפרדה מוחלטת בין מרכיבי הריסק, החיסכון וההוצאות. הפוליסה משווקת הן כפוליסת ביטוח מנהלים, הן כפוליסת ביטוח פרט והן כפוליסות ביטוח לעצמאיים. בפוליסות ביטוח סטטוס סכום הביטוח והפרמיה יכולים

להשתנות על פי החלטת המבוטח, בכפוף לתנאי החיתום. החל מיולי 2008, פוליסת סטטוס לקצבה מגלמת הבטחת תוחלת חיים במקדם הקצבה. לאור תיקון 3 לחוק הגמל, הקבוצה החליטה על הבטחת מקדם הקצבה גם בפוליסות סטטוס קצבה שהונפקו החל מינואר 2004. החל משנת 2009 החברה משווקת פוליסות "סטטוס מנהלים ועצמאים" המאושרות כקופת גמל משלמת לקצבה או כקופת גמל לא משלמת לקצבה, לפי המקרה, עם הבטחת מקדם קצבה, וכן פוליסות "סטטוס הון" המיועדות לקליטת צבירות הוניות של כספים שהופרשו עד לחודש דצמבר 2008. החיסכון הצבור בפוליסה מושקע באחד או יותר ממגוון מסלולי ההשקעה שעומדים לרשות המבוטח ועל פי הנחייתו. מהחיסכון המושקע כאמור מנוכים דמי ניהול על פי הסיכום בין החברה למבוטח וכרשום בפוליסה.

פוליסת TOP FINANCE²

פוליסת ביטוח הכוללת מרכיב חיסכון בלבד, המשווקת כפוליסת פרט. החיסכון הצבור בפוליסה מושקע באחד או יותר ממגוון מסלולי ההשקעה שעומדים לרשות המבוטח ועל פי הנחייתו. מהחיסכון המושקע כאמור מנוכים דמי ניהול על פי הסיכום בין החברה למבוטח וכרשום בפוליסה.

פוליסת TOP FINANCE קופה מרכזית לפיצויים³

פוליסת ביטוח הכוללת מרכיב חיסכון בלבד ומאפשרת למעסיק לצבור את התחייבויותיו לתשלום פיצויים לעובדיו, הכול בכפוף לתקנות קופות הגמל. החיסכון הצבור בפוליסה מושקע באחד או יותר ממגוון מסלולי ההשקעה שעומדים לרשות המעסיק ועל פי הנחייתו. מהחיסכון המושקע כאמור מנוכים דמי ניהול על פי הסיכום בין החברה למעסיק וכרשום בפוליסה. לאור תיקון חוק הגמל, לפיו לא יותר עוד שיווקן של פוליסות מסוג זה, הייתה רשאית החברה להמשיך ולקבל הפקדות לפוליסות הקיימות עד לתום שנת 2010 רק בגין עובדים שהמעסיק העביר בגינם הפקדות עד סוף 2007.

פוליסת "עדיף"

עד לסוף שנת 2003 שיווקה הקבוצה פוליסת ביטוח "עדיף" בה דמי הביטוח מפוצלים בין מרכיב הריסק (כולל הוצאות) לבין מרכיב החיסכון, כאשר היחס בין המרכיבים כאמור, נקבע על ידי בעל הפוליסה או המבוטח. החיסכון הצבור בפוליסות מסוג זה ששווקו עד שנת 1990 הינו צמוד למדד המחירים לצרכן ותוספת ריבית הרשומה בהן. הפוליסות ששווקו החל משנת 1991 ועד לסוף שנת 2003 הינן פוליסות "משתתפות ברווחים" (תלויות תשואה). המבוטח אינו יכול לבחור את מסלול ההשקעה ודמי הניהול נקובים בתנאי הפוליסה.

פוליסות "עדיף" יכולות להיות הוניות או קצבתיות. לאור תיקון חוק הגמל, הצבירה בגין ההפקדות מינואר 2008 ואילך (בפוליסות אלה הכפופות לתקנות קופות גמל) מיועדת לקצבה.

פוליסת "מעורב" (מסורתי)

עד לסוף חודש יוני שנת 2001 שיווקה הקבוצה פוליסת ביטוח מסוג "מעורב" (מסורתי), אשר בה סכום הביטוח מורכב ממרכיב החיסכון בתוספת מרכיב הריסק כשהם שלובים יחדיו. בקרות מקרה ביטוח (מוות או תום תקופה) משולם סכום הביטוח הקבוע מראש, הנקוב בפוליסה. החיסכון הצבור בפוליסות מסוג זה ששווקו עד שנת 1990 הינו צמוד למדד המחירים לצרכן ותוספת ריבית הרשומה בהן. הפוליסות ששווקו החל משנת 1991 ועד לסוף חודש יוני 2001 הינן פוליסות "משתתפות ברווחים" (תלויות תשואה). המבוטח אינו יכול לבחור את מסלול ההשקעה ודמי הניהול נקובים בתנאי הפוליסה. פוליסה זו, לרוב, הינה הונית (אם כי קיים נספח קצבה בחלק

² נתוני הפרמיות והפדיונות של פוליסות אלה אינם נכללים בדוח עסקי ביטוח חיים.

³ נתוני הפרמיות והפדיונות של פוליסות אלה אינם נכללים בדוח עסקי ביטוח חיים.

מהפוליסות). לאור תיקון חוק הגמל הצבירה בגין הפקדות מינואר 2008 ואילך (בפוליסות אלה הכפופות לתקנות קופות גמל) מיועדת לקצבה.

בכל סוגי הפוליסות הנ"ל, רשאי המבוטח/בעל הפוליסה לפדות את הפוליסה לפני הגיעה למועד תום התקופה, על-פי ערכי הפדיון הנקובים בה, ובכפוף לתקנות קופות הגמל או כל הסדר תחיקתי אחר החל על הפוליסה, לפי העניין.

ביטוח חיים ריסק טהור

פוליסות מסוג ריסק המעניקות תשלום למוטבים של סכום הביטוח, בתשלום אחד, במקרה של מות המבוטח, למעט במקרה של התאבדות במהלך השנה הראשונה.

פוליסות ביטוח חיים ריסק טהור משווקות על ידי הקבוצה, הן ליחידים כפוליסת ביטוח חיים "ריסק פרטי" והן כהרחבה לפוליסות ביטוח חיים אחרות, כגון "סטטוס".

במסגרת פוליסות ביטוח "ריסק פרטי" משווקת הקבוצה פוליסות ביטוח ריסק המשמשות כבטוחה למקרה מוות לנותן המשכנתא ("בית בטוח"). סכום הביטוח הינו בגובה יתרת ההלוואה. הפוליסה מאפשרת גם שילוב ביטוח מבנה הדירה בגינה נלקחה ההלוואה.

רצף הכנסה

פוליסות מסוג ריסק טהור המעניקות פיצוי חודשי למוטבים במקרה של מות המבוטח, החל בחודש שלאחר פטירתו ועד לתום תקופת הביטוח.

פוליסות רצף הכנסה משווקות על ידי הקבוצה, הן ליחידים כפוליסת ביטוח חיים "ריסק פרטי" והן כהרחבה לפוליסות ביטוח חיים אחרות, כגון "סטטוס".

ריסק קבוצתי

פוליסות מסוג ריסק קבוצתי משווקות בדרך כלל למעסיקים המעוניינים לבטח את עובדיהם בכיסוי למקרה מוות בלבד והן כפופות לתקנות ביטוח חיים קבוצתי, כאשר הפרמיה נגבית בדרך כלל באמצעות בעל הפוליסה עבור כל המבוטחים בקבוצה במימון המעסיק ו/או העובדים, לפי המקרה.

ביטוח אובדן כושר עבודה

כיסוי לאובדן כושר עבודה מעניק למבוטח, לאחר תקופת המתנה של מספר חודשים ממועד מקרה הביטוח, תשלום חודשי ושחרור מתשלום פרמיה בתקופת אי הכושר במקרה של נכות הגורמת לאובדן כושר עבודה, מלא או חלקי, כתוצאה ממחלה או תאונה. כיסוי זה נמכר בדרך כלל ככיסוי נוסף בפוליסות ביטוח אחרות כגון "סטטוס" או "ריסק".

הפוליסה כאמור נמכרת ללקוחות שכירים, עצמאיים ופרטיים.

אובדן כושר עבודה קבוצתי

פוליסות מסוג אובדן כושר עבודה קבוצתי כפופות לתקנות מיוחדות שהותקנו לעניין זה שתחולתן מחודש אפריל 2007 כאשר הפרמיה נגבית בדרך כלל באמצעות בעל הפוליסה עבור כל המבוטחים בקבוצה במימון בעל הפוליסה ו/או חברי הקבוצה, לפי המקרה.

ביטוח למקרה מוות מתאונה

"מוות מתאונה" הינו כיסוי נוסף המעניק למוטבים בעת מקרה מוות של המבוטח כתוצאה מתאונה, סכום כספי חד-פעמי בנוסף לסכום הביטוח היסודי.

ביטוח למקרה נכות מתאונה

"נכות מתאונה" הינו כיסוי נוסף המעניק סכום כספי חד-פעמי במקרה של נכות עקב תאונה. במקרה של נכות מלאה ותמידית ישולם סכום הביטוח

במלואו, ובמקרה של נכות חלקית ישולם סכום ביטוח יחסי מתוך סכום הביטוח המלא בהתאם לטבלה הקבועה בפוליסה.

ביטוח למקרה נכות מקצועית

"נכות מקצועית" הינה הרחבה בפוליסה המעניקה למבוטח סכום כספי חד-פעמי במקרה של תאונה או מחלה שבעקבותיהם נשלל מהמבוטח באופן מוחלט ותמידי הכושר לעסוק במקצועו או בעיסוק אחר סביר ומתאים. במקרה של נכות מלאה ותמידית ישולם סכום הביטוח כאמור, ותבוטל הפוליסה על כל הכיסויים האחרים שבה.

כל הפוליסות כאמור נמכרות ללקוחות המבקשים לשפר את פוליסת ביטוח החיים שלהם.

מסלולי ההשקעה העיקריים

(ב)

בכל מוצרי הביטוח בהם קיים מרכיב חיסכון ניתנת למבוטח בחירה לגבי מסלולי ההשקעה של כספי החיסכון. להלן פירוט מסלולי ההשקעה העיקריים:

מנורה טווח קצר

במסלול זה מושקעים בכל עת לפחות 70% משווי הנכסים בנכסים שמשך חייהם הממוצע הינו פחות משנה, לרבות אג"ח ממשלתי, אג"ח קונצרני שנסחרים בארץ, אג"ח קונצרני לא סחיר ופיקדונות בבנקים כאשר אין כל השקעה במניות ובאופציות למניות.

מנורה צמוד מדד

במסלול זה, מושקעים בכל עת לפחות 70% משווי הנכסים באפיקים צמודי מדד לרבות אג"ח מדינה, אג"ח קונצרני הנסחרים בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ, וכמו כן באג"ח קונצרני לא סחיר, בפיקדונות בבנקים ובהלוואות. שעור ההשקעה במניות ובניירות ערך הניתנים להמרה במניות בכל עת אינו עולה על 10% משווי הנכסים במסלול. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

מנורה שקלים

במסלול זה, מושקעים בכל עת לפחות 70% משווי הנכסים באפיקים שקליים נושאי ריבית שקלית, לרבות אג"ח מדינה ו/או אג"ח קונצרני הנסחרים בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ, ופיקדונות בבנקים, אג"ח קונצרני לא סחיר והלוואות. שעור ההשקעה במניות ובניירות ערך הניתנים להמרה במניות בכל עת אינו עולה על 10% משווי הנכסים במסלול. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

מנורה כללי

במסלול זה מושקעים הנכסים המצטברים במסלול ההשקעה במגוון רב של אפיקי השקעה, וזאת לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי, לרבות בנכסים בלתי סחירים בארץ ובחו"ל.

מנורה מניות חו"ל

במסלול זה, מושקעים בכל עת לפחות 70% משווי הנכסים במסלול במניות בחו"ל ו/או בתעודות סל הנסחרות בארץ המחקות מדדי מניות בחו"ל ו/או מכשירים המחקים מדדי מניות בחו"ל ו/או בניירות ערך אחרים שניתן להמירם למניות הנסחרות בחו"ל ו/או בקרנות נאמנות המשקיעות בחו"ל ו/או במוצרים מובנים על ידי מניות בחו"ל. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי, לרבות בנכסים בלתי סחירים בארץ ובחו"ל.

מנורה מניות

במסלול זה, מושקעים בכל עת לפחות 70% משווי הנכסים במסלול במניות הנסחרות בארץ ובח"ל או בניירות ערך אחרים שניתן להמירם למניות הנסחרות בארץ ובח"ל. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי, לרבות בנכסים בלתי סחירים בארץ ובח"ל.

במסלול זה, מושקעים, בכל עת, לפחות 70% משווי הנכסים באפיקים צמודי מט"ח ו/או נקובים במט"ח בארץ ובח"ל, לרבות אג"ח ממשלתיים וקונצרניים שנסחרים ו/או אינם נסחרים בבורסה בארץ ובח"ל, בפקדונות ו/או הלוואות ו/או "מבנים פיננסיים" צמודי מט"ח ו/או נקובים במט"ח בארץ ובח"ל. שעור ההשקעה במניות ובניירות ערך הניתנים להמרה במניות בכל עת אינו עולה על 10% משווי הנכסים במסלול. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

מנורה אג"ח ממשלתי שקלי

במסלול זה מושקעים בכל עת לפחות 90% מהנכסים באגרות חוב ממשלתיות שאינן צמודות ו/או במק"מ. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

מנורה אג"ח ממשלתי צמוד מדד

במסלול זה מושקעים בכל עת לפחות 90% מהנכסים באגרות חוב ממשלתיות צמודות מדד. יתרת הנכסים המצטברים במסלול מושקעים לפי שיקול דעתה של החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

מנורה כהלכה

במסלול זה ההשקעה מתבצעת בכפוף לכללי ההלכה היהודית, בסמכותה הבלעדית של ועדת ההשקעות. הנכסים במסלול ההשקעה יושקעו בנכסים סחירים ובלתי סחירים בארץ ובח"ל.

3.2.2 פנסיה

(א)

קרן פנסיה חדשה מקיפה "מבטחים החדשה"

קרן פנסיה חדשה מקיפה, שהוקמה בשנת 1995, בה מבוטחים עובדים שכירים ועצמאים (עובדים-עצמאים, עובדים-שכירים המפקידים כספים בקרן במעמד עצמאי ועצמאים שאינם עובדים), שהחלו להיות מבוטחים בקרן פנסיה משנת 1995 ואילך. ממרס 2005, מתנהלת הקרן בהתאם להוראות חוזר פנסיה 9/2004, שעניינו הוראות לניהול קרן פנסיה חדשה מקיפה כ"קרן תשואה". לפי הוראות תקנון "קרן תשואה" נצבר לזכות כל מבוטח בקרן סכום צבור, שחלוקתו במקדם אקטוארי מתאים תניב את פנסיית הזקנה שיהיה זכאי לה בגיל הפרישה, לפי נתוני הפנסיה שהמבוטח קבע. הקרן מעניקה כיסויים למקרי מוות (פנסיית שאירים), אובדן כושר עבודה (פנסיית נכות) ופרישה לפנסיה בגיל זקנה (פנסיית זקנה), כמפורט בתקנון הקרן. כיסויים אלו ימומנו על ידי ניכוי עלות הסיכונים מחשבון המבוטח מדי חודש בחודשו. היקף הכיסויים ייקבע לפי מסלול הפנסיה בו בחר המבוטח (מבין מגוון מסלולי ביטוח אפשריים), לפי גילו במועד הצטרפותו לקרן והתפתחות השכר שלו (בהתאם לעקרון שקבע הממונה, לפיו עלות הכיסויים הביטוחיים שיינתנו למבוטח לאורך כל תקופת ביטוחו לא תעלה על 35% מדמי הגמולים שיופקדו עבורו במרכיבי התגמולים בקרן באותה תקופה). ההפקדות לקרן מוגבלות בתקרה חודשית של עד 20.5% מכפל השכר הממוצע במשק (כיום - הפקדה בסכום של כ-3,500 ש"ח בחודש), המחושבת באופן מצטבר עבור כל שנת מס בנפרד.

**היקף דמי הגמולים שגבתה החברה המנהלת מעמיתי קרן הפנסיה מבטחים
החדשה במהלך התקופות המתוארות בדוח והנכסים המנוהלים בה (במיליוני
ש"ח) מפורטים להלן:**

2009	2010	2011	
3,610	4,154	4,904	דמי גמולים
27,579	33,815	37,279	נכסים

דמי הגמולים גדלו ב- 18% בשנת 2011 לעומת שנת 2010, והיקף הנכסים עלה בעיקר בשל גידול בגבייה. בנוסף, במהלך תקופת הדוח היו פדיונות של עמיתים והחזר פיצויים למעסיקים בהיקף של כ- 676 מיליוני ש"ח לעומת כ- 616 מיליוני ש"ח אשתקד.

זכויות וחובות עמיתי הקרן נקבעות לפי הוראות התקנון, הקובעות כי לזכות כל עמית בקרן נצבר סכום צבור, שחלוקתו במקדם אקטוארי מתאים תניב את פנסיית הזקנה שיהיה זכאי לה בגיל הפרישה, לפי נתוני הפנסיה שהעמית קבע. כמו כן, יוענק לעמית כיסוי ביטוחי למקרי נכות ומוות לפני גיל הפרישה. היקף הכיסויים יקבע לפי מסלול הפנסיה בו בחר העמית (מבין כמה מסלולים אפשריים, כמפורט להלן), לפי גילו במועד הצטרפותו לקרן והתפתחות השכר שלו, והכול בכפוף להסדר התחיקתי.

התקנון מתוקן מעת לעת, באישור הממונה או לפי דרישתו, ולאחרונה תוקן בחודש ינואר 2011.

להלן פרטים לעניין מסלולי הביטוח הקבועים בתקנון:

מסלול כללי - מסלול זה הוא מסלול ברירת המחדל ב"מבטחים החדשה", ובו מוענק הכיסוי הביטוחי המקסימאלי המותר למקרה נכות, וכן מוענק בו כיסוי מאוזן לשאירים, כך שפנסיית השאירים מיועדת להיות דומה לפנסיית הזקנה הצפויה בגיל הפרישה; עד חודש מרס 2009 גם הכיסוי הביטוחי למקרה נכות המוענק במסלול זה היה כיסוי מאוזן כאמור;

מסלול עתיר חיסכון - המיועד למי שמעוניין לקבל פנסיית זקנה גבוהה יותר ובתמורה מעוניין לקבל פנסיית נכות או שאירים נמוכה יותר (באופן משמעותי);

מסלול חיסכון מרבי לפרישה מוקדמת - המיועד גם הוא למי שמעוניין בפנסיית זקנה גבוהה ככל האפשר, ובו מוענקים כיסויים ביטוחיים רק עד הגיעו של העמית לגיל 60, כך שעלות הסיכונים המנוכה מחשבון העמית היא מינימאלית;

מסלול עתיר ביטוח - המיועד למי שמעוניין לקבל פנסיית נכות או שאירים גבוהה יותר בתמורה לקבלת פנסיית הזקנה נמוכה (באופן משמעותי) מזו של המסלול הכללי;

מסלול ביטוח מרבי - שבו מוענק הכיסוי הגבוה ביותר המותר לפי הוראות הממונה בכל גיל הצטרפות לקרן לעניין פנסיות נכות או שאירים, אך אותו כיסוי מוענק רק עד הגיעו של העמית לגיל 60;

מסלול משווה - מסלול מאוזן, המיועד למי שמעוניין כי פנסיית הנכות או פנסיית השאירים שתשתלם לו או למשפחתו תהיה קרובה לפנסיית הזקנה הצפויה בגיל הפרישה;

מסלול ביטוח שאירים מוגבר - המיועד למי שמעוניין לקבל פנסיית שאירים גבוהה יותר בתמורה לקבלת פנסיית זקנה ופנסיית נכות נמוכות (באופן משמעותי) מאלו של המסלול הכללי;

מסלול משולב מוטה חיסכון - שילוב בין המסלול הכללי לבין המסלול עתיר החיסכון;

מסלול משולב מוטה ביטוח - שילוב בין המסלול הכללי לבין המסלול עתיר הביטוח.

ב"מבטחים החדשה" ארבעה עשר מסלולי השקעה, וכן שני תיקים לכיסוי התחייבויות הקרן למקבלי קצבה, ואלה הם:

מסלול כללי - בו מנוהלים הנכסים בכפוף למגבלות החלות לפי הוראות ההסדר התחיקתי בנושא זה, ללא מגבלה מנהלית נוספת; מסלול זה הוא מסלול ברירת המחדל ב"מבטחים החדשה";

מסלול כללי ב' - בו מנוהלים הנכסים בכפוף למגבלות החלות לפי הוראות ההסדר התחיקתי בנושא זה, אך לפחות 10% מן הנכסים המנוהלים במסלול זה מושקעים במניות (לרבות המכשירים המתוארים לעניין מסלול המניות);

מסלול מניות - בו מנוהלים הנכסים בכפוף למגבלות החלות לפי הוראות ההסדר התחיקתי בנושא זה, אך לפחות 60% מן הנכסים המנוהלים במסלול זה מושקעים במניות (לרבות נגזרים לסוגיהן, אג"ח להמרה במסלול מנייתי ומכשירים פיננסיים נוספים המבצעים השקעות במניות או עוקבים אחר פעילות השקעות במניות);

מסלול אג"ח - בו מנוהלים הנכסים בכפוף למגבלות החלות לפי הוראות ההסדר התחיקתי בנושא זה, אך לפחות 50% מן הנכסים המנוהלים במסלול זה מושקעים באגרות חוב (לרבות אגרות חוב מיועדות, תעודות סל העוקבות אחר אגרות חוב והלוואות);

מסלול הלכתי (כללי ג') - בו מנוהלים הנכסים בכפוף למגבלות החלות לפי הוראות ההסדר התחיקתי בנושא זה, בהתאם להחלטות הנהלת החברה, ובהתאם לכללי ההלכה היהודית;

תשעה מסלולי יעד לפרישה - הנכסים המנוהלים בהם יושקעו בהתבסס על ההנחה כי הם מיועדים להמרה לפנסיית זקנה במהלך השנה הנקובה בשם המסלול ("יעד לפרישה 2015", "יעד לפרישה 2020" וכן הלאה, עד "יעד לפרישה 2055").

קרן פנסייה חדשה כללית "מבטחים החדשה פלוס"

(ב)

"מבטחים החדשה פלוס" היא קרן פנסייה חדשה כללית (המכונה "קרן כללית" או "קרן משלימה") המיועדת בעיקרה להפקדות דמי גמולים משכר העולה על כפל השכר הממוצע במשק ולהפקדות חד-פעמיות לצורך רכישת קצבה בגיל פרישה. הקרן הוקמה בשנת 1997.

היקף דמי הגמולים שגבתה הקרן בתקופות המתוארות בדוח והנכסים המנוהלים בה (במיליוני ש"ח) מפורטים להלן:

	2009	2010	2011	
דמי גמולים	40.7	49.6	71.6	
נכסים	232.6	299.2	348.9	

דמי הגמולים גדלו ב- 44.3% בשנת 2011 לעומת שנת 2010, והיקף הנכסים עלה בעיקר בשל גידול בגבייה למרות התשוואות השליליות שהקטינו את היקף הנכסים בקרן. בנוסף, במהלך תקופת הדוח היו פדיונות של עמיתים והחזר פיצויים למעסיקים בהיקף של כ- 6.2 מיליוני ש"ח לעומת כ- 4.3 מיליוני ש"ח אשתקד.

בהתאם לתקנון "מבטחים החדשה פלוס" ניתן כיסוי פנסיוני מקיף (לפנסיית זקנה, לפנסיית נכות במקרה של אובדן כושר עבודה בגיל העבודה ולפנסיית שאירים במקרה של פטירה בגיל העבודה) לעמית שרצה בכך, במסלולי ביטוח שונים שביניהם יכל העמית לבחור, אך נשמרת האפשרות לבחור במסלול פנסיית יסוד (ללא כיסויים ביטוחיים למקרי נכות או פטירה בגיל העבודה). התקנון מתוקן מעת לעת, באישור הממונה או לפי דרישתו, ולאחרונה תוקן בחודש מרס 2010.

בהתאם להוראות הממונה בהקשר זה, רוכשת מנורה מבטחים פנסייה ביטוח משנה למסלולי הביטוח ב"מבטחים החדשה פלוס". הביטוח נרכש ממנורה מבטחים ביטוח והוא צפוי להוסיף ולהירכש עד לקיומה של מסה קריטית של עמיתים ב"מבטחים החדשה" שחל עליהם כיסוי ביטוחי כאמור.

משיכת כספים מקרן הפנסייה שלא בדרך של קצבה נעשית לפי הוראות תקנה 41כט לתקנות קופות הגמל, ובהתאם לה משיכת כספים כזו הינה של הסכום הצבור לזכות העמית בקרן.

לפירוט בדבר השקעות כספי המבוטחים והעמיתים והרווחיות הנזקפת לחברה מהם בענף הפנסייה, ראה סעיף 9.3.7 להלן.

3.2.3 גמל

קופות גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים מיועדות לשכירים ולעצמאיים, אלא אם נקבע אחרת בתקנון. ההפקדות בקופה הן על בסיס חודשי לשכירים ואילו עצמאים יכולים להפקיד את הכספים אחת לתקופה. כפי שפורט בסעיפים 3.1.1 ו-3.1.2 לעיל, במסגרת תיקון חוק הגמל נקבע כי הפקדות בקופות גמל אלה, שיבוצעו משנת 2008 ואילך, יהיו מיועדות למטרת קצבה, והקופות יהפכו (לעניין הפקדות אלה) לקופות גמל לא משלמות לקצבה.

מנורה מבטחים גמל מנהלת קופות גמל מ-4 סוגים שונים: קופות גמל לא משלמות לקצבה (שלעניין הכספים שהופקדו בהן עד סוף שנת 2007 מוסיפות להתנהל כקופות גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים), קרנות השתלמות, קופות מרכזיות (לפיצויים, וכן קופת גמל מרכזית להשתתפות בפנסייה תקציבית) וקופות גמל למטרה אחרת.

3.2.3.1 קופות גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים

מנורה מבטחים גמל מנהלת מספר קופות גמל מסוג זה כמפורט להלן:

"מנורה גמל", המפעילה שבעה מסלולי השקעה:

1. **מסלול "מנורה גמל כללי"** - מדיניות ההשקעה בו הינה כפופה להחלטות ועדת ההשקעות של הקופה, ובכפוף להוראות הדין ולמגבלות שנקבעו על פיו.
2. **מסלול מנורה גמל עד 10% מניות** - מדיניות ההשקעה בו כפופה להחלטות ועדת ההשקעות של הקופה, בכפוף להוראות הדין, אולם בכל עת לא יעלה שיעור האחזקה במניות וניירות ערך המירים למניות, על 10% מנכסי המסלול.
3. **מסלול מנורה גמל מנייתי** - מדיניות ההשקעה בו כפופה להחלטות ועדת ההשקעות של הקופה, אולם בכל עת שיעור ההחזקה במניות וניירות ערך המירים למניות, לא יפחת מ-50% מנכסי המסלול.
4. **מסלול מנורה גמל לפרישה מיידית** - שבו לא יושקעו כספים במניות או בניירות ערך המירים למניות ולא יושקעו בנכסים שיתרת התקופה שעד פדיונם עולה על שנה, ומדיניות ההשקעה בו כפופה להנחה כי על כלל הכספים במסלול זה להיות נזילים בכל עת.
5. **מסלול מנורה גמל לפרישה 2015** - שבו לא יושקעו כספים במניות או בניירות ערך המירים למניות, ומדיניות ההשקעה בו כפופה להנחה כי כלל הכספים במסלול זה (למעט כספים נזילים הקיימים עקב התנועות בחשבונות שבמסלול) ייפדו עד לשנת 2015. בחודש אוגוסט 2010 הושלם מיזוג מסלול ההשקעה "קואטרו מנורה אג"ח ללא מניות" אל מסלול זה, מקופת הגמל "קואטרו מנורה תגמולים" בהתאם לאישור הממונה.
6. **מסלול מנורה גמל לפרישה 2020** - מדיניות ההשקעה בו כפופה להחלטות ועדת ההשקעות של הקופה, אולם כלל הכספים במסלול זה (למעט כספים נזילים הקיימים עקב התנועות בחשבונות שבמסלול) ייפדו עד לשנת 2020.

7. **מסלול מנורה גמל לפרישה 2030** - מדיניות ההשקעה בו כפופה להחלטות ועדת ההשקעות של הקופה, אולם כלל הכספים במסלול זה (למעט כספים נזילים הקיימים עקב התנועות בחשבונות שבמסלול) ייפדו עד לשנת 2030.

"מבטחים תגמולים ופיצויים" - קופת גמל אישית לתגמולים ולפיצויים לשכירים ולעצמאים.

"מנורה מבטחים אמיר" - המפעילה שלושה מסלולים:

1. **מסלול "מנורה מבטחים אמיר כללי"** - מסלול כללי הפתוח בפני עמיתים חדשים. בו יושקעו הנכסים בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת כפי שיהא מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי ולמגבלות שנקבעו על פיו.

2. **מסלול "מנורה מבטחים אמיר מדד ידוע"** - מסלול מבטיח תשואה כהגדרת מונח זה בתקנות קופות גמל אשר הינו מסלול סגור להצטרפות של עמיתים חדשים. שיעור התשואה המובטחת הוא 5.5% לשנה בתוספת הפרשי הצמדה לפי שיעור עלית המדד, לפי היחס בין המדד שפורסם לאחרונה לפני זקיפת הרווחים לבין המדד הידוע בחודש בו הופקדו הכספים לזכות העמית.

3. **מסלול "מנורה מבטחים אמיר מדד בגין"** - מסלול מבטיח תשואה כהגדרת מונח זה בתקנות קופות גמל אשר הינו מסלול סגור להצטרפות של עמיתים חדשים. שיעור התשואה המובטחת הוא 5.5% לשנה בתוספת הפרשי הצמדה לפי שיעור עלית המדד, לפי היחס בין המדד שפורסם לאחרונה לפני זקיפת הרווחים לבין המדד הידוע בחודש בו הופקדו הכספים לזכות העמית.

כפי שפורט בסעיף 3.1.1 לעיל, קופות גמל אלה פועלות, בגין ההפקדות שיופקדו בהן בשנת 2008 ואילך, כקופות גמל לא משלמות לקצבה, ומוסיפות לפעול כקופות גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים בגין הכספים שהופקדו בהן עד תום שנת 2007.

"מור - מנורה מבטחים" - קופת גמל אישית לתגמולים המיועדת לאוכלוסיית משרתי הקבע. הקופה מפעילה שלושה מסלולים:

1. **"מור מנורה מבטחים מסלול כללי"**: שבו יושקעו הנכסים בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת כפי שיהא מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי ולמגבלות שנקבעו על פיו.

2. **"מור מנורה מבטחים מסלול כללי ב"**: שבו יושקעו עד 10% מנכסי המסלול במניות, ויתרת נכסי המסלול תושקע, בכפוף למקבלה אמורה לעניין השקעה במניות, בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת, כפי שיהא מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי ולמגבלות שנקבעו בו.

3. **"מור מנורה מבטחים מסלול מנייתי"**: שבו לפחות 50% מנכסי המסלול יושקעו במניות, ויתרת נכסי המסלול תושקע בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת, כפי שיהא מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי ולמגבלות שנקבעו בו.

"מבטחים תעוש" המפעילה 2 מסלולי השקעה:

1. **מנורה מבטחים תעוש - מסלול כללי** - שבו יושקעו כל נכסי המסלול בהתאם לשיקול הדעת של החברה, כפי שישתנה מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי למגבלות שנקבעו על פיו. בחודש דצמבר 2011 הושלם מיזוג קופת הגמל "מנורה גמל מיתר" (מ"ה 981) אל מסלול השקעה זה.

2. **"מנורה מבטחים תעוש - מסלול מניות"** - שבו יושקעו לפחות 75% מנכסי המסלול במניות, בני"ע המירים למניות, במדדי מניות, בתעודות השתתפות בקרנות נאמנות המשקיעות במניות או בנגזרים על כל אחד מאלה בארץ ובה"ל. יתרת הנכסים תושקע על פי שיקול דעת החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

"מנורה מבטחים יתר" - קופת גמל לתגמולים בת ארבעה מסלולי השקעה: שלושה מסלולים מבטיחי תשואה כהגדרת מונח זה בתקנות קופות הגמל ובקשר עם קיימת

התחייבות להבטחת תשואה בהתאם להוראות תקנון הקופה ומסלול רביעי אשר אינו מבטיח תשואה.

3.2.3.2 קרנות השתלמות

קרן השתלמות מיועדת לשכירים ולעצמאיים. ההפקדות בקרן ההשתלמות הן על בסיס חודשי לשכירים. עצמאים יכולים להפקיד את הכספים אחת לתקופה.

הקבוצה מנהלת את קרנות ההשתלמות הבאות:

א. **"מנורה השתלמות"**, באמצעות מבטחים גמל, המפעילה חמישה מסלולים:

1. **"מנורה השתלמות כללי"**: במסלול זה יושקעו כל נכסי המסלול בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת, כפי שישתנה מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי למגבלות שנקבעו על פיו.
2. **"מנורה השתלמות עד 10% מניות"**: עד 10% מנכסי המסלול יושקעו במניות, וניירות ערך המירים למניות, ויתרת נכסי המסלול תושקע בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת, כפי שישתנה מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי למגבלות שנקבעו על פיו.
3. **"מנורה השתלמות מניית"**: לפחות 50% מנכסי המסלול יושקעו במניות, וניירות ערך המירים למניות, ויתרת נכסי המסלול תושקע בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת, כפי שישתנה מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי למגבלות שנקבעו על פיו.
4. **"מנורה השתלמות מדדי"**: לפחות 75% מנכסי המסלול יושקעו בנכסים צמודים למדד ולא תהיה השקעה במניות. בחודש ינואר 2010 מוזג מסלול זה אל קרן ההשתלמות זו מקרן ההשתלמות "מנורה מסד השתלמות".
5. **"מנורה השתלמות שקלי"**: לפחות 75% מנכסי המסלול יושקעו בנכסים נושאי ריבית שקלית ועד 25% בכל השקעה אחרת. בחודש ינואר 2010 מוזג מסלול זה אל קרן ההשתלמות זו מקרן ההשתלמות "מנורה מסד השתלמות".

ב. **"מנורה מבטחים השתלמות"**, באמצעות מבטחים גמל, המפעילה שישה מסלולים:

1. **"מנורה מבטחים השתלמות מסלול להבה כללי"** - מדיניות ההשקעות בו נתונה להחלטות ועדת ההשקעות של הקרן, בכפוף להוראות הדין. ביום 1 בינואר 2012 הושלם מיזוג מסלול ההשקעה "להבה מסלול כללי" (מ"ה 561) אל מסלול זה בהתאם לאישור הממונה. בעקבות השלמת המיזוג שונה שם המסלול מ"מנורה מבטחים השתלמות מסלול כללי" לשמו הנוכחי.
2. **"מנורה מבטחים השתלמות מסלול אג"ח קונצרניות"** - בו קיימת מדיניות השקעות לפיה לפחות 75% מנכסי מסלול ההשקעה יושקעו באגרות חוב קונצרניות של חברות ציבוריות ובכל מקרה שהוא לא תבוצע השקעה במניות.
3. **"מנורה מבטחים השתלמות מסלול אג"ח ממשלתי צמוד"** - בו קיימת מדיניות השקעות לפיה לפחות 75% מנכסי מסלול ההשקעה יושקעו בניירות ערך הנכללים במדד "מדדיות ממשלתיות" או בני"ע העוקבים אחר אותו מדד. יתרת נכסי מסלול ההשקעה תושקע באגרות חוב ממשלתיות, באגרות חוב מדינה אחרות או במזומנים בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת. בכל מקרה שהוא לא תבוצע השקעה במניות.

4. **"מנורה מבטחים השתלמות מסלול אג"ח ממשלתי שקלי" - בו** קיימת מדיניות השקעות לפיה לפחות 75% מנכסי מסלול ההשקעה יושקעו בניירות ערך הנכללים במדד "שקליות ממשלתיות" או בני"ע העוקבים אחר אותו מדד. יתרת נכסי מסלול ההשקעה תושקע באגרות חוב ממשלתיות, באגרות חוב מדינה אחרות או במזומנים בהתאם לשיקול הדעת של החברה המנהלת. בכל מקרה שהוא לא תבוצע השקעה במניות. ביום 1 בינואר 2012 הושלם מיזוג מסלול ההשקעה "להבה מסלול שקלי" (מ"ה 1380) אל מסלול זה בהתאם לאישור הממונה.

5. **"מנורה מבטחים השתלמות מסלול מניות חו"ל" - בו** קיימת מדיניות השקעות לפיה לפחות 75% מנכסי מסלול ההשקעה יושקעו בניירות ערך הנסחרים בבורסות חו"ל לפי חלוקה גיאוגרפית שתקבע לעניין זה או בני"ע העוקבים אחר מדדי מניות בחו"ל. יתרת נכסי מסלול ההשקעה תושקע באגרות חוב, בפיקדונות או במזומנים. ביום 1 בינואר 2012, שונה שם המסלול מ"מנורה מבטחים מסלול חו"ל" לשמו הנו"ל.

6. **"מנורה מבטחים השתלמות מסלול מניות" - בו** קיימת מדיניות השקעות לפיה לפחות 75% מנכסי המסלול יושקעו במניות, בני"ע המירים למניות, במדדי מניות, בתעודות השתתפות בקרנות נאמנות המשקיעות במניות או בנגזרים על כל אחד מאלה בארץ ובחו"ל. יתרת הנכסים במסלול תושקע על פי שיקול דעת החברה, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי.

ג. **"להבה קרן השתלמות"**

החל מיום 1 בינואר, 2011 הועבר ניהול הקרן מלהבה חברה לניהול קרן השתלמות בע"מ ולהב לשכת ארגוני העצמאיים והעסקים בישראל (ע"ר) למנורה מבטחים גמל, בהתאם לאישור הממונה. ביום 1 בינואר, 2012 הושלם מיזוג קרן ההשתלמות להבה כדלקמן: "להבה מסלול כללי" (מ"ה 561) מוזג אל "מנורה מבטחים השתלמות מסלול כללי אשר נקרא לאחר המיזוג "מנורה מבטחים השתלמות מסלול להבה כללי.

"להבה מסלול שקלי" (מ"ה 1380) מוזג אל "מנורה מבטחים השתלמות מסלול אג"ח ממשלתי שקלי" (מ"ה 1408).

מסלולי ההשקעה "להבה מסלול מדדי" (מ"ה 1379), "להבה מסלול מניות" (מ"ה 1381) ו"להבה מסלול מט"ח" (מ"ה 1382) בוטלו עם השלמת המיזוג כאמור.

ד. **"אומגה קרן השתלמות"**

בחודש בספטמבר 2008, הועברו לידי מנורה מבטחים פיננסים 60% ממניות מנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים קופות גמל בע"מ המנהלת את אומגה קרן השתלמות (לשעבר קרן ההשתלמות למהנדסים) (להלן, לצורך סעיף זה: "הקרן"). זאת, בהתאם להסכמי רכישה לפיהם הועברו מלוא אמצעי השליטה של המדינה ו- 20% מאמצעי השליטה של הסתדרות המהנדסים במנורה מבטחים מהנדסים לידי חברת מנורה מבטחים פיננסים.

בד בבד עם העברת השליטה למנורה מבטחים פיננסים, חדלה הקרן להיות קרן ענפית הפועלת לפי הוצאות בפועל והמיועדת לציבור המהנדסים בלבד ובהתאם לכך תוקן תקנון הקרן.

הקרן מפעילה מסלול כללי שמדיניות ההשקעות בו נתונה להחלטות ועדת ההשקעות של הקרן, בכפוף להוראות הדין וכן שני מסלולים נוספים כמפורט להלן:

"אומגה מסלול אג"ח" - במסלול זה יושקעו לפחות 75% מנכסי המסלול באגרות חוב ממשלתיות בישראל ו/או בחו"ל ועד 25% מנכסי המסלול באגרות חוב קונצרניות.

"אומגה מסלול מנייתי" - במסלול זה יושקעו לפחות 50% מנכסי המסלול במניות וניירות ערך המירים למניות. יתרת נכסי המסלול יושקעו בהתאם לשיקול דעת החברה, כפי שישתנה מעת לעת, ובכפוף להוראות הדין.

3.2.3.3 קופות מרכזיות (לפיצויים ולהשתתפות בפנסיה תקציבית)

מנורה מבטחים גמל מנהלת קופות מרכזיות לפיצויים המיועדת למעביד, המבקש לצבור כספים להבטחת פיצויי פיטורין לעובדיו. הקופה אינה קופה אישית, העמית הינו המעביד וצבירת הכספים היא במרוכז על שם המעביד, עבור עובדיו. ההפרשות לקופה מוכרות כהוצאה למעביד והכספים נמצאים בבעלותו עד לשחרורם לטובת עובדיו.

כפי שפורט בסעיפים 3.1.1 ו- 3.1.2 לעיל, בתיקון חוק הגמל נקבע כי משנת 2008 ואילך נאסרה ההפקדה בקופות הגמל המרכזיות לפיצויים (הוראות מעבר בתיקון האמור קובעות כי יותרו הפקדות בקופות - רק הפקדות של עמיתים-מעסיקים קיימים ורק בגין עובדיהם של אותם מעסיקים שבגינם הופקדו בקופות כספים בדצמבר 2007 - עד סוף שנת 2010). בהתאם להוראות התיקון לחוק הגמל, החל מחודש ינואר 2011 נסגרו הקופות המרכזיות לפיצויים להפקדות חדשות.

מנורה מבטחים גמל מנהלת 2 קופות מרכזיות לפיצויים וקופה מרכזית אחת להשתתפות בפנסיה תקציבית, כמפורט להלן:

א. **"מרכזית לפיצויים"** - מדיניות ההשקעה במסלול זה נתונה להחלטות ועדת ההשקעות של הקופה, בכפוף להוראות הדין.

"מנורה מרכזית לפיצויים" המפעילה שלושה מסלולים:

1. **מסלול "מנורה מרכזית לפיצויים כללי"** - מדיניות ההשקעה בו נתונה להחלטות ועדת ההשקעות של הקופה, בכפוף להוראות הדין.

2. **מסלול "מנורה מרכזית לפיצויים עד 10% מניות"** - מדיניות ההשקעה במסלול זה כפופה להחלטות ועדת ההשקעות של הקופה, בכפוף להוראות הדין, אולם, בכל עת לא יעלה שיעור האחזקה במניות על 10% מנכסי המסלול.

3. **מסלול "מנורה מרכזית לפיצויים ללא מניות"** - מדיניות ההשקעה במסלול זה כפופה להחלטות ועדת ההשקעות של הקופה, בכפוף להוראות הדין, אולם ללא השקעה במניות או בניירות ערך המירים למניות.

ב. **"מנורה מבטחים - משתתפת בפנסיה תקציבית"** - הקופה הינה קופה ייעודית לצורך הפקדת כספים שנוכו ממשכורות עובדים הזכאים לפנסיה תקציבית, בהתאם לשיעורים ולתנאים הקבועים בסעיפים 89 ו-90 לחוק התכנית להבראת כלכלת ישראל (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנות הכספים 2003 ו-2004) התשס"ג-2003.

בקופה זו מנוהלים 2 מסלולי השקעה:

1. **מסלול "כללי"** - במסלול זה יושקעו כל נכסי המסלול בהתאם לשיקול הדעת של החברה, כפי שישתנה מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי למגבלות שנקבעו על פיו.

2. **מסלול "ללא מניות"** - במסלול זה יושקעו כל נכסי המסלול בהתאם לשיקול הדעת של החברה, כפי שישתנה מעת לעת, ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי למגבלות שנקבעו על פיו, ללא השקעה במניות או בניירות ערך המירים למניות.

3.2.3.4 קופות גמל למטרות אחרות

מנורה מבטחים גמל מנהלת קופת גמל למטרה אחרת: "מבטחים קופת גמל למטרות חופשה, חגים והבראה" - קופת גמל אישית למטרה אחרת, המיועדת לעובדים שכירים. ההפקדות בקופה נעשות בידי המעביד, ונרשמות על שם העובד. ההפקדות בקופה הן לצורך כיסוי חובותיו של המעביד לתשלום דמי חופשה, חגים והבראה לעובדיו. שיעורי ההפקדות מתוך השכר המבוטח קבועים בתקנון הקופה כברירת מחדל, אך ניתן לקבוע בהסכם קיבוצי שיעורי הפקדות שונים מאלה הקבועים כברירת המחדל. ההפרשות לקופה זו מוכרות כהוצאה למעביד. הקופה משלמת לעמיתה את הכספים שנצברו בחשבונם אחת לשנה (במועד שיקבע בתיאום עם המעביד) או בעת פרישה מעבודה (שאז רשאי העובד למשוך את כספו ללא צורך באישור המעביד).

לפירוט בדבר השקעות כספי המבוטחים והעמיתים והרווחיות הנזקפת לחברה מהם בענף קופות הגמל, ראה סעיף 9.3.7 להלן.

להלן פירוט נתוני הנכסים המנוהלים (במיליוני ש"ח) על ידי הקופות עבור התקופות המתוארות בדוח:

2009	2010	2011	
7,769	8,330	8,292	קופות גמל אישיות לתגמולים ולפיצויים
3,091	3,626	4,060	קרנות השתלמות
472	634	689	קופות מרכזיות לפיצויים
26	28	27	קופת גמל למטרות אחרות

3.3 פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים

3.3.1 ביטוח חיים

ההכנסות מפרמיות בביטוח חיים⁴, בתקופות המתוארות בדוח, היו כמפורט להלן (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	(אלפי ש"ח)
1,537,349	1,700,745	1,680,902	סך ההכנסות מפרמיות בביטוח חיים
37.4%	39.6%	38.5%	שיעור ההכנסות מפרמיות הקבוצה

להלן נתונים המפרטים את החלק היחסי של הפרמיה בפוליסות ביטוחי החיים השונות המשוקות על ידי הקבוצה:

נתונים לשנת 2011:

סה"כ	אחר	מבטיח תשואה	משתתף ברווחים	פרמיות (באלפי ש"ח)
ביטוח מנהלים:				
362,463	-	26,512	335,951	עדיף
30,539	-	20,130	10,409	מעורב (מסורתי)
499,469	-	55	499,414	פוליסות שהונפקו החל מ- 1.1.2004
ביטוח פרט:				
91,478	-	6,564	84,914	עדיף
79,152	-	30,269	48,883	מעורב (מסורתי)
122,886	-	-	122,886	פוליסות שהונפקו החל מ- 1.1.2004
ביטוח ריסק טהור:				
246,142	-	5,601	240,541	ביטוח ריסק פרט
7,470	7,470	-	-	ביטוח ריסק קבוצתי
177,295	1,246	9,754	166,295	ביטוח אובדן כושר עבודה
537	-	60	477	ביטוח סיעודי
27,396	-	3,352	24,044	מחלות קשות
36,075	1,050	1,413	33,612	אחר
1,680,902	9,766	103,710	1,567,426	סה"כ פרמיות
407,694	-	9	407,685	תקבולים בגין חוזי השקעה
2,088,596	9,766	103,719	1,975,111	סה"כ פרמיות כולל תקבולים בגין חוזי השקעה
16,519,430	47,705	4,727,272	11,744,453	התחייבויות ביטוחיות ברוטו ליום 31.12.2011

⁴ נתוני הפרמיות והתביעות של פוליסות Top Finance אינם נכללים בדוח עסקי ביטוח חיים.

נתונים לשנת 2010:

סה"כ	אחר	מבטיח תשואה	משתתף ברווחים	פרמיות (באלפי ש"ח)
				ביטוח מנהלים:
366,342	-	33,640	332,702	עדיף
31,134	-	19,868	11,266	מעורב (מסורתי)
544,191	-	124,738	419,453	פוליסות שהונפקו החל מ-1.1.2004
				ביטוח פרט:
95,736	-	7,142	88,594	עדיף
82,560	-	30,491	52,069	מעורב (מסורתי)
91,877	-	-	91,877	פוליסות שהונפקו החל מ-1.1.2004
				ביטוח ריסק טהור:
227,421	-	5,966	221,455	ביטוח ריסק פרט
9,975	9,975	-	-	ביטוח ריסק קבוצתי
186,217	6,627	9,966	169,624	ביטוח אובדן כושר עבודה
494	-	49	445	ביטוח סיעודי
27,705	-	3,494	24,211	מחלות קשות
37,093	1,447	1,447	34,199	אחר
1,700,745	18,049	236,801	1,445,895	סה"כ פרמיות
399,634	-	12	399,622	תקבולים בגין חוזי השקעה
2,100,379	18,049	236,813	1,845,517	סה"כ פרמיות כולל תקבולים בגין חוזי השקעה
16,453,030	48,041	4,542,217	11,862,772	התחייבויות ביטוחיות ברוטו ליום 31.12.2010

נתונים לשנת 2009:

סה"כ	אחר	מבטיח תשואה	משתתף ברווחים	פרמיות (באלפי ש"ח)
ביטוח מנהלים:				
381,981	-	28,736	353,245	עדיף
35,194	-	22,632	12,562	מעורב (מסורתי)
397,537	-	36,331	361,206	פוליסות שהונפקו החל מ-1.1.2004
ביטוח פרט:				
96,010	-	6,698	89,312	עדיף
95,556	-	36,947	58,609	מעורב (מסורתי)
43,358	-	-	43,358	פוליסות שהונפקו החל מ-1.1.2004
ביטוח ריסק טהור:				
206,187	-	6,307	199,880	ביטוח ריסק פרט
15,379	15,379	-	-	ביטוח ריסק קבוצתי
200,460	13,439	9,429	177,592	ביטוח אובדן כושר עבודה
486	-	66	420	ביטוח סיעודי
29,330	-	3,850	25,480	מחלות קשות
35,871	1,395	3,816	30,660	אחר
1,537,349	30,213	154,812	1,352,324	סה"כ פרמיות
237,882	-	84	237,798	תקבולים בגין חוזי השקעה
1,775,231	30,213	154,896	1,590,122	סה"כ פרמיות כולל תקבולים בגין חוזי השקעה
14,534,005	46,106	4,283,888	10,204,011	התחייבויות ביטוחיות ברוטו ליום 31.12.2009

סה"כ הפרמיה בביטוחי מנהלים, לא כולל תקבולים בגין חוזי השקעה, מהווה כ- 53.1% מסך הפרמיות בביטוח חיים בשנת 2011 לעומת כ- 55.4% בשנת 2010.

3.3.2 פנסיה

להלן נתונים אודות הכנסות מנורה מבטחים פנסיה מקרנות הפנסיה שבניהולה (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
הכנסות מדמי ניהול:			
119,462	152,853	180,271	דמי ניהול מנכסים
218,178	250,691	293,947	דמי ניהול מדמי גמולים
(90,676)	(124,097)	(150,905)	(בניכוי דמי ניהול המיועדים להגדלת צבירת העמיתים בקרן)
246,964	279,447	323,313	סה"כ הכנסות מדמי ניהול נטו
91,872	96,015	90,986	רווח לפני מיסים
3,650,839	4,203,323	4,976,058	דמי גמולים שנגבו
27,811,825	34,114,481	37,628,016	סכום הנכסים המנוהלים

הכנסות מדמי ניהול גדלו בכ- 44 מיליוני ש"ח, הנובעים מגידול בגביית דמי גמולים בכ- 18% ומעלייה בהיקף הנכסים המנוהלים בסך של כ- 10%, לפירוט ראה סעיף 3.1.4.2 לעיל.

3.3.3 גמל

להלן נתונים אודות הכנסות מנורה מבטחים גמל מקופות הגמל שבניהולה (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
			הכנסות מדמי ניהול:
63,302	76,259	84,796	סה"כ דמי ניהול
50,574	52,743	(4,909)	רווח (הפסד) לפני מיסים
700,341	715,827	798,342	דמי גמולים שנגבו
11,357,486	12,618,235	13,069,008	סכום הנכסים המנוהלים

הכנסות מדמי ניהול גדלו בכ- 9 מיליוני ש"ח, גידול של כ- 11%, לעומת התקופה המקבילה אשתקד. גידול זה נובע מעלייה בהיקף הנכסים כתוצאה מגידול בגביית דמי גמולים ועקב רכישת קופת גמל להבה, וכן בגין עליית שיעור דמי הניהול החל מחודש אוקטובר 2011 בקרן ההשתלמות אומגה. לפרטים נוספים ראה סעיף 3.1.4.3 לעיל.

3.4 לקוחות

לקוחות הקבוצה בתחום הפעילות הינם מגוונים, כך שלקבוצה אין תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות. כמו כן, לקבוצה אין לקוח בודד שסך הכנסותיה ממנו מהוות 10% ומעלה בדוחותיה הכספיים.

3.4.1 ביטוח חיים

להלן טבלה הכוללת נתונים לגבי התפלגות הפרמיה בין מעבידים, מבוטחים פרטיים ועצמאיים וקבוצתיים (באחוזים):

2010	2011	הלקוח
61.3%	58.8%	מעבידים
37.6%	40.6%	פרטיים ועצמאיים
1.1%	0.6%	קבוצתיים
100.0%	100.0%	סה"כ

יצוין, כי למיטב ידיעת הקבוצה, אין לה לקוחות קבועים או לקוחות בעלי מאפיינים קבועים, מעבר לסיווג המפורט בטבלה שלעיל.

3.4.2 פנסיה

להלן התפלגות דמי הגמולים בין מעסיקים ועצמאיים (באחוזים):

2010	2011	הלקוח
97.1%	97.3%	מעסיקים
2.9%	2.7%	מבוטחים פרטיים ועצמאיים
100.0%	100.0%	סה"כ

להלן התפלגות סוגי העמיתים בקרנות הפנסיה המנוהלות על ידי הקבוצה:

"מבטחים משלימה"		"מבטחים החדשה"		הלקוח
2010	2011	2010	2011	
4,864	6,064	421,613	456,788	פעיל
15,410	17,303	338,783	375,346	מוקפא
-	-	-	-	אחר

3.4.3 קופות גמל

להלן התפלגות דמי הגמולים בין מעסיקים ועצמאים (באחוזים):

הלקוח		2010	2011
מעסיקים- עמיתים שכירים וקופות מרכזיות לפיצויים	71%	80%	
עצמאיים	29%	20%	
סה"כ	100%	100%	

3.5 שיווק והפצה

3.5.1 כללי

במסגרת רפורמת בכר (ראה גם בסעיף 3.1.3.1 לעיל) הוגדרו, כאמור, שני סוגי מפיצים למוצרים פנסיוניים:

- (1) **משווק פנסיוני** - סוכן ביטוח או סוכן שיווק פנסיוני (שהינו עובד הגוף המוסדי) אשר הינו בעל זיקה למבטח או לכל יצרן אחר של מוצר פנסיוני, המתווך בעסקת הרכישה של המוצר הפנסיוני בהמשך להליך ייעוץ אישי שקיים עם הלקוח.
- (2) **יועץ פנסיוני** - אדם או תאגיד שאינו בעל זיקה למבטח ו/או לכל יצרן אחר של מוצר פנסיוני ואשר מציע את המוצר הפנסיוני בהמשך להליך ייעוץ אישי שקיים עם הלקוח.

על פי הרפורמה חלה על המשווקים כמו גם על היועצים בתחום חובה למתן ייעוץ מיטבי (Best Advice).

הייעוץ המיטבי מחולק על פי החוק לשני שלבים עיקריים. השלב הראשון מתמקד בהתאמת סוג המוצר הפנסיוני והשלב השני מתמקד בבחירת המוצר הפנסיוני ובבחירת הגוף המוסדי המנהל את המוצר (חברת ביטוח, קרן פנסיה או קופת גמל). המשווק הפנסיוני מחויב, בין היתר, בגילוי הזיקה שלו לגופים המוסדיים אותם הוא משווק אך בכל מקרה חייב להתאים את סוג המוצר הפנסיוני לצורכי הלקוח והעדפותיו (אמנם, לאחר התאמת סוג המוצר, אין המשווק הפנסיוני חייב להמליץ על מוצרים של גופים מוסדיים שאין לו זיקה אליהם).

בהמשך לחובה שהוטלה על הבנקים במסגרת רפורמת בכר למכור את החזקותיהם בקופות הגמל וקרנות הנאמנות, הותר לבנקים לפעול כיועצים פנסיוניים וזאת באמצעות עובדים שיוכשרו לכך ויקבלו רישוי מתאים ולרבות ביצוע עסקאות בעקבות אותו ייעוץ.

לבנקים הותר, כשלב ראשון, להפיץ קרנות פנסיה, קופות גמל אישיות וקרנות השתלמות, ומשנת 2009 ואילך הם רשאים להפיץ גם תכניות ביטוח חיים. משמעות הדבר היא כי הבנקים כיועצים פנסיוניים יגרמו, קרוב לוודאי, בשל פריסתם הגדולה ונגישותם הרבה לציבור, להתרחבות פעילות ההפצה בתחום. עם זאת, בפועל, הבנקים טרם החלו לעסוק בהפצת תכניות ביטוח חיים. הערכת הקבוצה הינה מידע צופה פני עתיד המבוסס על החקיקה בתחום ועל הערכת החברה לגבי השפעתה על השוק. צפי זה עלול שלא להתממש בשל שינויי חקיקה נוספים או בשל שינויים סביבתיים אחרים שיגרמו להתנהגות השוק באופן השונה מזה הנצפה על ידי הקבוצה נכון למועד דוח זה.

היבט נוסף הנוגע להבחנה בין הבנקים לבין סוכני הביטוח הינו העובדה שהבנקים רשאים לייעץ ולהפיץ את המוצרים הפנסיוניים אך ורק בין כותלי הסניפים בעוד שסוכני הביטוח רשאים לפנות ולשווק את המוצרים הנ"ל ללקוח בכל מקום ובכלל זה במקום עבודתו או בביתו ובמועד המתאים ללקוח. לפרטים אודות תזכיר חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים) (תיקון מס'...), התשע"א-2011, שמיועד לשנות מגבלה זו ביחס לבנקים - ראה פרטים בסעיף 3.1.1.7 לעיל.

עוד יצוין, כי דרישות הרישוי וההסמכה של סוכן פנסיוני חדש הורחבו והפכו מורכבות יותר ולכן עשוי הדבר להשפיע על היצע סוכני הביטוח. בנוסף, לאחרונה בעקבות קביעה בתקנות של תקרת דמי ניהול במוצרי ביטוח חיים וגמל תיתכן השפעה שלילית על עמלות סוכני הביטוח וממילא על רווחיותם. לעניין טיטות חוזר עמלות לסוכני ביטוח, ראה סעיף 9.1.2 להלן.

לקבוצה חברה בת, סוכנות אורות, שהינה סוכנות ביטוח, המטפלת בכל תחומי החיסכון ארוך הטווח ומשמשת כסוכנות הסדר המטפלת, בין היתר, במפעלים שרוב עובדיהם מבוטחים בקרנות הפנסיה שבניהול מנורה מבטחים פנסיה. סוכנות אורות עובדת גם עם מבטחים נוספים (לפירוט ראה סעיף 9.4.3 להלן).

באופן מסורתי הקבוצה משווקת את מוצריה באמצעות סוכנים עצמאיים. לתיאור מערך הסוכנים של הקבוצה, ראה סעיף 9.4.1 להלן.

3.5.2 ביטוח חיים

בביטוח חיים פועלת הקבוצה באמצעות מחוזות המעניקים שירות כולל של מכירה ותחזוקה של הפוליסות. תביעות ביטוח מטופלות על ידי המחלקה הייעודית המרכזית במשרדים הראשיים של החברה. בנוסף קיים בחברה מרכז קשרי לקוחות הנותן שירות לכל פניה של הלקוח, בטלפון, באמצעות אתר האינטרנט של החברה או בפגישה אישית במשרדי החברה ברחוב אלנבי 115, תל-אביב.

התגמול לסוכני ביטוח מורכב מ- 4 רכיבים עיקריים: עמלה שוטפת, תגמול בגין עמידה ביעדי מכירה, דמי גבייה ופרסים בגין מבצעים ואינו זהה בין כל המשווקים.

להלן פרטים לגבי שיעור עמלות מפרמיות בביטוח חיים:

2009	2010	2011	
13.2%	14.8%	12.3%	שיעור עמלות מפרמיות
41.5%	44.3%	38.5%	שיעור עמלות מפרמיה משוננת חדשה

מערך סוכני הביטוח מהווה את ערוץ ההפצה העיקרי של מוצרי ביטוח חיים. לא קיים בקבוצה סוכן שהיקף ההכנסות מהפרמיות שבתיווכו עולים על 10% מהיקף הפרמיות הכולל של ענף ביטוח חיים.

בעקבות חקיקת בכר ולאור השינוי שחל בתחום החיסכון ארוך הטווח, סוכני הביטוח הרחיבו את מגוון המוצרים שהם משווקים והיום הם משווקים ללקוח הן ביטוח חיים, הן פנסיה והן גמל, זאת, כמובן, בכפוף לחובת מתן הייעוץ המיטבי (Best Advice).

בעקבות שינויים רגולטורים שונים, שינתה הקבוצה החל משנת 2004 את מבנה רוב העמלות בביטוח חיים, לעמלות המשתלמות בשיעור דומה לתקופות ארוכות.

בחודש ינואר 2005 פרסם המפקח חוזר בדבר הוראות למתן הלוואות לסוכני ביטוח אשר מפרט את התנאים והמגבלות למתן הלוואות. על פי החוזר, העמדת הלוואות לסוכן כפופה להעמדת בטחונות מאת הסוכן. כמו כן, במסגרת החוזר נקבעו מגבלות לעניין מתן הלוואות לסוכן כנגד שעבוד עמלה עתידית המגיעה לו.

הוצאות רכישה בביטוח חיים

מרכיב משמעותי מהתגמול של סוכני הביטוח מתבצע בשנים הראשונות לחיי הפוליסה ובפרט בשנה הראשונה (למשל, עמלות יעדים), וזאת בשל הוצאות מוגברות של הסוכן בתקופה זו. על רקע האמור, נקבע בתקנות פרטי דין וחשבון, בין היתר, כי הוצאות רכישה של ביטוחי חיים יפרסו לאורך חיי הפוליסה (להלן: "הוצאות רכישה נדחות" - "DAC" - Deferred Acquisition Costs).

הוצאות רכישה נדחות הינן הוצאות רכישה של עסקי ביטוח חיים הנרשמות כהוצאה בעת תשלומן, ומבוצעות כאמור בשנים הראשונות לפוליסה. היות והפרמיות, הנגבות במשך כל תקופת החיים של הפוליסות, כוללות מרכיב לכיסוי הוצאות אלה, ניתן לראותן, במובן חשבונאי, כהוצאות נדחות העומדות להפחתה. בכל מקרה של ביטול או סילוק של פוליסה מתבטלת יתרת כל הוצאות הרכישה הנדחות בגין אותה פוליסה.

לפי שיטת ה-DAC יופחתו הוצאות הרכישה הנדחות בשיעורים שווים על פני לא יותר מ-15 שנים, אלא אם כן בוטלה הפוליסה קודם לכן. הקבוצה מפחיתה את ה-DAC בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ-15 שנה ובביטוח בריאות לא יותר משש שנים. ה-DAC המתייחס לפוליסות שבוטלו נמחק במועד הביטול.

הוצאות רכישה נדחות בגין פוליסות שהופקו עד ליום 31 בדצמבר 1998, ימשיכו להיכלל, כאמור, על בסיס שיטת "ניכוי הצילמר", לפי שיעורים מהפרמיה או מהסכום שבסיכון בהתאם לתוכניות הביטוח השונות. לפרטים נוספים ראה באור 6 לדוחות הכספיים.

נכון ליום 31 בדצמבר 2011 יתרת הוצאות הרכישה הנדחות DAC הינה כ-602 מיליוני ש"ח. נכון ליום 31 בדצמבר 2010 הייתה יתרת הוצאות הרכישה כ-584 מיליוני ש"ח.

3.5.3 פנסיה

מנורה מבטחים פנסיה משווקת את המוצרים הפנסיוניים שלה באמצעות מערך של מנהלי תיקים עסקיים ומנהלי לקוחות אישיים למעסיקים וללקוחותיה, הפזורים ברחבי הארץ ועומדים בקשר רציף עם מעסיקים ועם מבוטחים של הקרן. מנורה מבטחים פנסיה מפעילה במסגרת קשרי הלקוחות גם מערך של משווקים פנסיוניים לשימור לקוחות ומבוטחים גיוס עמיתים חדשים. מערך השירות למבוטחים ולמעסיקים כולל פריסה ארצית של חטיבות עסקיות ולשכות שירות, שירות אישי הניתן על ידי מוקד שירות לקוחות (Contact Center), אתר אינטרנט (המספק, בנוסף למידע כללי בנושאי פנסיה, גם מידע אישי למבוטח ולמעסיק). מערך השיווק מספק מטריה שיווקית מכירתית הכוללת: צירוף מעסיקים חדשים, צירוף מבוטחים חדשים, מתן ייעוץ והדרכה במכלול המוצרים הפנסיוניים של מנורה מבטחים פנסיה, טיפול בסיום יחסי עובד-מעביד וכיוצא באלה.

מנורה מבטחים פנסיה משתפת פעולה עם סוכנויות הסדר וסוכני ביטוח. שיתוף פעולה זה נוצר עקב רצון חלק מהמעסיקים בטיפול כולל בתנאים הסוציאליים של עובדיהם, טיפול שכולל גביה ושילוב בין מוצרים שונים כמו קרנות פנסיה, ביטוחי מנהלים, קרפות גמל ולעיתים גם ביטוחים כלליים. מנורה מבטחים פנסיה צופה ששיתוף פעולה זה ימשך ואף יתרחב בשנים הבאות. הערכת החברה הינה מידע צופה פני עתיד המבוסס על הערכת החברה לגבי השפעת שיתוף הפעולה הנ"ל על עסקיה. צפי זה עלול שלא להתממש בשל שינוי בטעמי העמיתים והערכתם את השירותים הנ"ל שיגרמו להתנהגות השוק באופן השונה מזה הנצפה על ידי החברה נכון למועד דוח זה.

חלק מהטיפול המשולב במעסיקים, שרוב עובדיהם מבוטחים בקרנות הפנסיה שבניהול מנורה מבטחים פנסיה, נעשה על-ידי סוכנות אורות, שהינה סוכנות ביטוח בבעלות מנורה מבטחים ביטוח; סוכנות זו משמשת כסוכנות הסדר לכל דבר ועניין.

עד לסוף חודש יוני 2011, סוכנויות ההסדר והסוכנים תוגמלו בדרך כלל על ידי מנורה מבטחים ביטוח עבור צירוף מבוטחים חדשים לקרנות פנסיה חדשות, על פי הכללים הנהוגים במנורה מבטחים ביטוח וביתר חברות הביטוח. הטיפול במבוטחים האמורים נעשה על ידי הסוכנים. החל מחודש יולי 2011, תגמול הסוכנים מתבצע על ידי מנורה מבטחים פנסיה באמצעות מנורה מבטחים ביטוח.

בנוסף, מנורה מבטחים פנסיה קשורה בהסכמי הפצה עם מספר בנקים, לשם הפצת קרנות הפנסיה שבניהולה באמצעותם, אך פעילות ההפצה של קרנות פנסיה על ידי הבנקים בשלב זה הינה בהיקף נמוך.

למנורה מבטחים פנסיה אין, בשלב זה, מעסיקים המניבים 10% או יותר מהיקף דמי הגמולים הנגבים בקרנות הפנסיה שבניהולה.

הוצאות רכישה בפנסיה

הקבוצה משווקת באמצעות סוכני ביטוח גם מוצרי פנסיה. ההתחשבות מול סוכני הביטוח בגין כל פעילותם בקבוצה מתבצעת באמצעות מנורה מבטחים ביטוח. לאור שיטת התגמול של הסוכנים כמפורט בסעיף 3.5.2 לעיל, הוצאות הרכישה נפרסות על פני 15 שנה בדומה לנהוג בביטוח חיים. יצוין, כי עד יוני 2011 הוצאות הרכישה גם בגין מכירת הפנסיה בידי סוכני הקבוצה הונו ל-DAC במנורה מבטחים ביטוח והחל מחודש יולי 2011 מהוונות במנורה מבטחים פנסיה. בהתאם, מאותו מועד הועברה כל יתרת ה-DAC בגין עסקי הפנסיה ממנורה מבטחים ביטוח למנורה מבטחים פנסיה. נכון ליום 31 בדצמבר 2011, יתרת הוצאות הרכישה הנדחות DAC הינה כ- 94 מיליוני ש"ח. נכון ליום 31 בדצמבר 2010, הייתה יתרת הוצאות הרכישה כ- 67 מיליוני ש"ח אשר כאמור נרשמו במנורה מבטחים ביטוח.

3.5.4 קופות גמל

מנורה מבטחים גמל משווקת את קופות הגמל שבניהולה במספר ערוצי שיווק והפצה, שהעיקריים בהם הם המשווקים הפנסיוניים של מנורה מבטחים פנסיה, סוכני ביטוח פנסיוניים (לרבות סוכני מנורה מבטחים ביטוח), יועצי השקעות בבנקים, פנייה ישירה ללקוחות, בין היתר על דרך של השתתפות במכרזים המתפרסמים על ידי מעסיקים/ועדי עובדים/איגודים מקצועיים, קיום כנסים מקצועיים/שיווקיים ופרסום בעיתונות ובאינטרנט.

מנורה מבטחים גמל קשורה בהסכמי הפצה עם מספר בנקים, לשם הפצת קופות הגמל המנוהלות על ידי החברה באמצעותם.

בכניסת התאגידים הבנקאיים להפצת קופות גמל טמון פוטנציאל להגדלת היקף הנכסים המנוהלים על ידי קופות גמל, עקב חשיפת החברות המנהלות - היצרנים - לפלחי אוכלוסייה חדשים. מאידך, עמלות ההפצה עשויות לגרום לשינוי בשיעור הוצאות היצרנים, ולקיטון בשיעור הרווחיות מניהולן של קופות הגמל. כמו כן, כניסת התאגידים הבנקאיים לתחום הייעוץ הפנסיוני יכול שתלווה בנגישה בפלחי השוק הקיימים, המשווקים בעיקר על-ידי סוכני הביטוח, ואשר בהם קיימים שיעורי רווחיות אשר יכול ויישחקו. הערכת החברה הינה מידע צופה פני עתיד המבוססת על כניסתם של שחקנים נוספים לתחום. צפי זה עלול שלא להתממש במקרה של שינויי חקיקה נוספים בתחום, או העדפת צרכנים שונה.

למנורה מבטחים גמל אין ערוץ הפצה המניב 10% או יותר מהיקף דמי הגמולים הנגבים בקופות הגמל שבניהולה.

3.6 ביטוח משנה

התקשרויות הקבוצה בביטוחי משנה בענף ביטוח חיים הינן ארוכות טווח והן נקבעות לפי תוכניות הביטוח ואינן קצובות בזמן, למעט כיסוי קטסטרופות (כולל מלחמה) המתחדש מדי שנה. חוזי ביטוח המשנה נחתמים ו/או מתחדשים מדי שנה והשינויים בדרך כלל תקפים רק לגבי פוליסות ביטוח חדשות.

מבטחי משנה ששיעור הפרמיה מסך פרמיות ביטוח המשנה גבוה מ- 10% בתחום ביטוח החיים וחיסכון ארוך טווח (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

שם מבטח המשנה	דרוג P&S	מדינה	2011		2010		2009	
			פרמיה לביטוח משנה	פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	פרמיות לביטוח משנה
Swiss Reinsurance Munich	AA-	שוויץ	71,022	59.9%	66,466	58.7%	63,208	56.3%
Reinsurance General & Colonge Re of Life America	AA-	גרמניה	22,806	19.2%	22,697	20.1%	19,731	17.6%
	AA+	ארה"ב	14,121	11.9%	14,862	13.1%	18,475	16.4%

לפירוט הנושא ברמת הקבוצה, ובכלל זה לתיאור סוגי ביטוח המשנה העיקריים ומדיניות החברה לעניין ביטוח משנה בענף ביטוח החיים, ראה סעיף 9.1 להלן. לפרטים נוספים בדבר ביטוח משנה ראה גם באור 2(ד) בדוחות הכספיים.

3.7 ספקים ונותני שירותים

הקבוצה רוכשת מוצרים ושירותים לצורך פעילותה השוטפת בתחום הפעילות ממספר רב של ספקים ובכלל זה ספקי ציוד ותחזוקה, ספקי שירותים משפטיים, חוקרים, ספקי תוכנה וחומרה, ספקי שירותים רפואיים ועוד ולעניין קופות הגמל - התקשרו החברות המנהלות שלהן עם מספר בנקים לצורך תפעול שוטף של הקופות.

לקבוצה אין תלות בספקים ונותני שירותים, למעט כמפורט להלן:

בשנת 2003 הקבוצה התקשרה עם חברת סאפיינס ישראל מערכות תוכנה בע"מ (להלן: "סאפיינס") בפרויקט לפיתוח מערכת כוללת לניהול מערך ביטוח חיים ("טופז חיים"). על רקע רכישתה של מנורה מבטחים פנסיה בשנת 2004 ושינויים רגולטוריים בתחום הפעילות כמו גם התפתחות עסקית של הקבוצה, התקשרה הקבוצה בשנים 2004 ו-2005, עם הספק הנ"ל בפרויקט נוסף לפיתוח מערכת לניהול מערכי הפנסיה והגמל ("טופז פנסיה וגמל") (טופז חיים וטופז פנסיה וגמל יחד, להלן: "מערכת טופז"). מערכת טופז חיים נמצאת בשלב המאפשר הפקה ותפעול של הפוליסות החדשות הנמכרות על ידי מנורה מבטחים ביטוח. מערכת טופז פנסיה וגמל נמצא בשלב תפעולי מלא. בנוסף, מבוצעת פעילות תחזוקה שוטפת של המערכות, לרבות עדכונים הנדרשים מעת לעת. הקבוצה שילמה לסאפיינס בשנת 2011 סך של כ- 46.7 מיליוני ש"ח וסך של כ- 62.5 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

בהמשך לאמור לעיל, התקשרה הקבוצה בחודש אוקטובר 2011 בהסכם המעגן ומסדיר את ההתקשרות רבת שנים עם סאפיינס בקשר למערכת טופז ומערכות תוכנה נוספות שסופקו לקבוצה, בין היתר, בתחום ביטוח חיים, פנסיה, ביטוח משנה ובריאות (להלן: "המערכות") ולשירותים שסופקו לקבוצת מנורה בקשר עם אותן מערכות (להלן בפסקה זו: "ההסכם").

ההסכם מעגן את רישיונות השימוש של קבוצת מנורה מבטחים במערכות ואת זכויות השימוש של קבוצת מנורה מבטחים בתוכניות המקור של המערכות וכן את הקניין הרוחני ברכיבים ייחודיים מסוימים במערכות שפותחו בעבר וככל שיפותחו בעתיד על ידי סאפיינס עבור קבוצת מנורה מבטחים. לאור שיתוף הידע המקצועי של עובדי הקבוצה במסגרת הליך

הפיתוח של המערכות עוגנו בהסכם גם זכויות לתמלוגים על מכירת טופז וביטוח משנה לצדדים שלישיים ללא מגבלת זמן ועד לתקרה של ההשקעה במוצרים.

בנוסף, ההסכם יוצר מסגרת להמשך אספקת שירותים שונים לקבוצה בקשר למערכות הנ"ל, לרבות שירותי פיתוח, בדיקות, תיקון תקלות, תמיכה, אספקת גרסאות ומהדורות ושירותי תחזוקה למערכות, בהתאם לתכניות עבודה שנתיות מוסכמות.

ההסכם הינו לתקופה של 48 חודשים החל מיום 1.1.2011 ועד ליום 31.12.2014 והיקף העסקה המינימאלי לתקופה זו עומד על סך של כ- 110 מיליוני ש"ח.

לאחר תום התקופה הנ"ל, תוקף ההסכם יוארך באופן אוטומטי לתקופות נוספות של 12 חודשים בכל פעם, כל עוד לא הודיע צד למשנהו על אי הארכת ו/או סיום ההסכם בהתאם למנגנונים הקבועים בו.

3.8 תחרות

3.8.1 תנאי התחרות בתחום הפעילות והמתחרים העיקריים

הרפורמות שחלו בתחום בשנים האחרונות, שהן בעיקרן הרפורמות בתחום ביטוח חיים, הרפורמות בענף הפנסיה וכניסת חברות הביטוח לפעילות הפנסיה תוך הרחבת מערך ההפצה של הפנסיה באמצעות סוכנים, ביטול החסמים על המעברים בין המוצרים השונים והרפורמות בשוק ההון (רפורמת בכר), הגבירו את התחרות בתחום נכסי החיסכון לטווח ארוך בעיקר בשל היטשטשות הקווים המפרידים בין המוצרים השונים בתחום. כפועל יוצא, התחדדה התחליפיות בין מוצרי ביטוח החיים לבין שאר מוצרי החיסכון לטווח ארוך כגון: קרנות פנסיה, קופות גמל וכן תוכניות חיסכון בבנקים. יצוין לעניין זה, כי בעקבות ההגבלות שהוטלו על הבנקים להחזיק ולנהל (כבעלים) קופות גמל, חלקם של הבנקים בתחרות בתחום הפעילות מתמקד בניהול תכניות חיסכון לטווח ארוך וכן בייעוץ פנסיוני לציבור. בשנת 2011, נמשכה ההשפעה של תיקון חוק הגמל על ההפקדות במוצרים השונים, אשר הביאה לירידה גדולה בהיקף ההפקדות לקופות גמל מחד, ולהפיכתן של קרנות הפנסיה, ביחד עם ביטוחי המנהלים, ליעד ההפקדות העיקרי של השכירים בישראל מאידך.

בנוסף, היות וכל קבוצות הביטוח הגדולות הפועלות כיום בשוק האמור מציעות כמעט את כל מגוון מוצרי החיסכון לטווח ארוך ("One Stop Shop"), התחרות מתמקדת בשני היבטים מרכזיים: ראשית, בהפחתת דמי הניהול אשר מתבטאת בשחיקה מתמשכת בדמי הניהול הממוצעים על פני השנים ושנית, באיכותם של המוצרים והשירות הניתן בגינם ובמידת התאמתם לצורכי הלקוח והעדפותיו.

בהקשר זה יצוין כי בחודש נובמבר 2010, פרסם המפקח, תוכנית להגברת התחרות בשוק החיסכון הפנסיוני במטרה לצמצם את ההבדלים בין מוצרי החיסכון הפנסיוני השונים, להגביר את השקיפות של שוק החיסכון הפנסיוני על כלל השחקנים שבו, להיטיב את טיב המוצרים המוצעים ומחירם וליצור בסיס השוואה אחיד בין המוצרים. כמו כן, במהלך שנת 2011 פרסם משרד האוצר מספר טיוטות של תקנות וחוזרים לצורך יישום התכנית. לפרטים נוספים ראה סעיף 3.1.3.1 לעיל.

להערכת הקבוצה, לקביעת הסדר פנסיית חובה במשק, להתקנת תקנות הניוד ולשינוי ייעודן של קופות הגמל ההוניות ולתכנית להגברת התחרות בשוק ההון (ראה סעיפים 3.1.1, 3.1.3 ו- 3.1.3.1 לעיל), עשויה להיות השפעה על התחרות בשוק. כך למשל, מתן רישיונות לקופות גמל שפעלו עד כה כקופות גמל הוניות, לרכוש ולשווק כסויים ביטוחיים לעמיתיהן על רקע חובת הפנסיה במשק, עשויה לפתח תחרות נוספת בתחום. מכיוון שרפורמות מורכבות אלה יצאו לפועל במהלך השנים האחרונות עדיין לא ניתן להעריך את אופן ומידת השפעתן על התחרות. הערכת הקבוצה הינה מידע צופה פני עתיד המבוססת על הרפורמות האחרונות בתחום. צפי זה עלול שלא להתממש במקרה של תיקוני חקיקה אשר אין ביכולת החברה לחזות או במקרה של התנהגות השוק באופן שונה מזה המוערך על ידי הקבוצה במועד דוח זה.

לעניין השלכות התכנית להגברת התחרות בשוק ההון, ראה סעיף 3.1.3.1 לעיל.

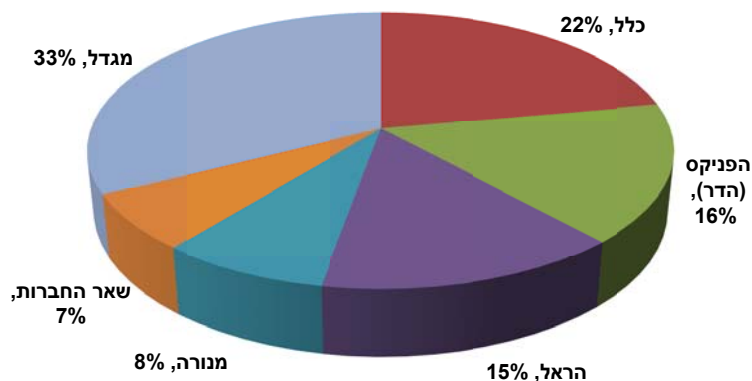
להלן יפורטו מאפיינים ספציפיים של התחרות בענפים השונים בהם פועלת החברה במסגרת פעילותה בתחום.

3.8.1.1 ביטוח חיים

התחרות בענף ביטוח החיים מתרכזת בעיקרה סביב מגוון תוכניות הביטוח המוצעות על ידי חברות הביטוח ובכלל זה תשלום הקצבה במסגרתן, התשואה המושגת על הנכסים לאורך זמן, רמת סיכון הנכסים ביחס לתשואה המושגת/מובטחת, השירות הניתן למבוטחים, וכן היחס בין הפרמיה לבין דמי הניהול. בעקבות רפורמת בכר והוראות רגולטוריות שנועדו להגברת השקיפות והיכולת של המבוטחים לבחור את המוצר המתאים ביותר, התחדדה התחליפיות של מוצרי החיסכון לטווח ארוך, וכן הנגישות והמודעות של הלקוח הסופי למוצרים אלה.

התחרות בעיקרה מתנהלת בין חמש חברות הביטוח הגדולות, לפי חלוקת פלחי השוק הבאה:

בהתאם לנתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר, התפלגות הפרמיות מעסקי ביטוח חיים לשנת הדוח (עד ליום 30 בספטמבר 2011), בין החברות המתחרות בענף הינה כדלקמן:

יכולת הקבוצה להתמודד עם התחרות בתחום זה, תלויה, בין היתר, בהרחבת מערך המכירות, בהתייעלות בתשומות הייצור תוך שמירה על רמת השירות, בפיתוח מוצרים ייחודיים, בשימור התיק הקיים ובמובילות בתחום התשואות למבוטחים.

הגורמים העיקריים המשפיעים על התחרות בענף הם חברות הביטוח המתחרות על נתחי השוק שלהן וסוכני הביטוח אשר משפיעים גם הם על גודל נתחי השוק של המבטחים השונים.

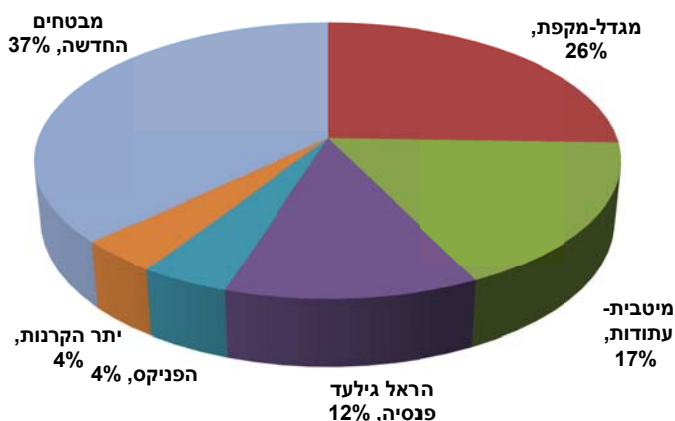
הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של הקבוצה הינם: שיעור תגמול הסוכנים והאטרקטיביות של מגוון המוצרים ותעריפי הביטוח שמציעה הקבוצה וכן התשואה למבוטחים.

פנסיה 3.8.1.2

התחרות בענף הינה בעיקר בין חברות הביטוח אשר בבעלותן חברות לניהול קרנות פנסיה. קרנות הפנסיה שבשליטת חברות הביטוח מהוות למעלה מ-90% מנתח השוק של קרנות הפנסיה החדשות בשוק הפנסיוני ארוך הטווח.

המתחרים העיקריים בענף הפנסיה הם: מקפת אישית שבשליטת קבוצת מגדל; מיטבית-עתודות שבשליטת קבוצת כלל; הראל גילעד שבשליטת קבוצת הראל.

בהתאם לנתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר, התפלגות נכסי קרנות הפנסיה בין המתחרים בענף נכון ליום 31 בדצמבר 2011, הינה כדלקמן:

התחרות בענף זה מתמקדת במאמצים להעברת עמיתים בין קרנות הפנסיה השונות ובגיוס לקוחות חדשים.

בעקבות רפורמת בכר, השתנה כאמור מבנה התחרות בתחום כולו וכן בענף הפנסיה. בעקבות כניסתו לתוקף של חוק הייעוץ הפנסיוני והתיקון לחוק זה כמפורט בסעיף 3.1.3.1 לעיל, החלו הבנקים לתת לציבור ייעוץ בנושא הפנסיה. הסדרי פנסיית חובה משפיעים גם הם על התחרות בתחום (לפירוט, ראה סעיף 3.1.3.1 לעיל). כמו כן, החברה מעריכה כי השינויים האמורים משפיעים גם על טעמי הציבור וערוצי הפצה נוספים (כגון סוכנים) בכל הקשור למוצר הפנסיוני הרצוי. כתוצאה מהאמור לעיל, החלה להצטרף לקרנות הפנסיה אוכלוסייה חדשה שלא הייתה מבוטחת בהן בעבר.

מתן רישיונות לקופות גמל שפעלו עד כה כקופות גמל הוניות לרכוש ולשווק כסויים ביטוחיים לעמיתיהן, על רקע חובת הפנסיה במשק, עשויה לפתח תחרות נוספת בתחום. הדבר מוצא את ביטויו, להערכת החברה, הן על רקע של שיווק קופות הגמל הלא משלמות לקצבה כמוצר תחליפי לקרנות הפנסיה, והן בהיערכות להקמת קרנות פנסיה בידי גופים שפעילותם הדומיננטית בתחום החיסכון הפנסיוני הינה בענף קופות הגמל, דוגמת בתי ההשקעות. בנוסף, כתוצאה מקביעת תקרה לדמי ניהול אשר צפויה להשפיע בעיקר על קופות הגמל, יתכן ויתפתח תהליך של רכישות ומיזוגים בענף קופות הגמל כך שייוצרו גופי גמל בעלי עוצמה תחרותית גדולה מזו הקיימת כיום. הערכת הקבוצה הינה מידע צופה פני עתיד המבוססת על הרפורמות האחרונות בתחום. צפי זה עלול שלא להתממש במקרה של התנהגות השוק באופן שונה מזה המוערך על ידי הקבוצה במועד דוח זה.

על מנת לשמור על תיק הלקוחות הקיים והרחבתו, מנורה מבטחים פנסיה פועלת לצמצום מעבר של עמיתיה לקרנות הפנסיה המתחרות ובמקביל, לגיוס לקוחות חדשים. במסגרת זו, משתתפת מנורה מבטחים פנסיה במכרזי פנסיה. כמו כן, מנורה מבטחים פנסיה פועלת על מנת להדגיש את יתרון הגודל שלה על פני הקרנות המתחרות. בנוסף פועלת מנורה מבטחים פנסיה

להשגת תשואה גבוהה למבוטח על הצבירה שלו בקרן הפנסיה; לשמירה על תשואה דמוגרפית גבוהה; ועל ביצוע חיתום רפואי ועסקי.

3.8.1.3 קופות הגמל

בענף קופות הגמל קיימת תחרות מתמדת מצד מספר רב של מתחרים כאשר התחרות מתמקדת בהשגת תשואה (ביחס לרמת הסיכון), גובה דמי הניהול ואיכות השירות.

בעקבות רפורמת בכר השתנה דפוס התחרות בענף קופות הגמל, באופן שרוב הבנקים מכרו את הבעלות על קופות הגמל שהיו בניהולם, והחלו לשמש כנותני שירותי תפעול של קופות גמל וכיועצים פנסיוניים. כתוצאה מכך, מתחריה העיקריים של החברה הינם בעיקר גופים לא בנקאיים, והעיקריים ביניהם הינם קבוצת הראל, קבוצת כלל, קבוצת מגדל, קבוצת הפניקס (בעלת השליטה באקסלנס נשואה), פסגות אופק וגופים פרטיים קטנים יותר כגון דש ניירות ערך והשקעות בע"מ, מיטב גמל בע"מ, אנליסט אי.אמ.אס - שירותי ניהול השקעות בע"מ ואלטשולר-שחם בע"מ.

בשנים האחרונות, קיימת מגמת גידול בענף בהיקף נכסי קופות הגמל. על פי הנתונים המתפרסמים על ידי משרד האוצר, גדלו נכסי קופות הגמל מכ- 237 מיליארד ש"ח, בתום שנת 2005 לכ- 293 מיליארד ש"ח בתום שנת 2011. יחד עם זאת, בשנים האחרונות קיימת מגמה של פדיונות נטו בענף קופות הגמל, פרט לקרנות השתלמות.

הקבוצה מעריכה, כי נכון למועד אישור הדוח, חלקה בשוק בענף זה הינו כ- 4.45% (הערכת הקבוצה מבוססת על הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים גמל ומנורה מבטחים מהנדסים, ביחס להערכה בדבר סך הנכסים המנוהלים בענף זה).

3.8.2 שיטות להתמודדות עם התחרות והגורמים המשפיעים על מעמדה התחרותי של הקבוצה בתחום

השיטות העיקריות של הקבוצה להתמודד עם התחרות הן: סינרגיה בין החברות השונות בקבוצה במתן פתרונות כוללים ללקוחות הקבוצה בכל אפיקי החיסכון ארוך הטווח, תוך הישענות על גודלה ויציבותה של מבטחים החדשה, קרן הפנסיה הגדולה בישראל; שיפור השירות ללקוח תוך התייעלות תפעולית; הרחבת מערך הסוכנים והסתייעות בסוכנים העובדים עם הקבוצה כמקור להפניית לקוחות; השתתפות במכרזים מרכזיים בתחום ועוד.

הגורמים המרכזיים המשפיעים על מעמדה התחרותי של הקבוצה בתחום הם היותה של מנורה מבטחים פנסיה מובילה בענף הפנסיה; חוסנה הפיננסי של הקבוצה; מובילות בתשואה למבוטחים/עמיתים; רמת השירות הגבוהה של הקבוצה בעת ניהול תביעות ותשלום תגמולי ביטוח וכן קשר ארוך טווח עם סוכנים שמשווקים את מוצרי הקבוצה.

3.9 הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה

3.9.1 לקבוצה הסכם עם סאפיינס ישראל בע"מ לפיתוח מערכת מחשב (לפרטים ראה סעיף 3.7 לעיל ו-9.10.1 להלן).

3.9.2 בשנים 2006 עד 2009 חתמה מנורה מבטחים פנסיה על הסכמי הפצה עם בנק דיסקונט לישראל בע"מ, בנק איגוד לישראל בע"מ, בנק מזרחי טפחות בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק ערבי-ישראלי בע"מ, בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ, בנק אוצר החייל בע"מ, בנק פועלי אגודת ישראל בע"מ, יובנק בע"מ, בנק הפועלים בע"מ ובנק מסד בע"מ. בהסכמי ההפצה נקבע כי מנורה מבטחים פנסיה תשלם לבנקים עמלות הפצה בהתאם להוראות הדין תמורת הפצת מוצריה. תחילתו של כל אחד מן ההסכמים לא תהא מוקדמת מן המועד בו הורשה הבנק עימו נערך ההסכם לעסוק בייעוץ פנסיוני כדין. הסכם ההפצה בין מנורה מבטחים פנסיה לבנק הפועלים בע"מ לא הוארך על ידי הצדדים, ומשכך ביום 30 בספטמבר 2010 הגיע הסכם זה לסיומו. עד למועד חתימת ד"ח זה טרם חודש ההסכם האמור.

3.9.3 בין השנים 2006 עד 2009 חתמו מנורה מבטחים גמל ומנורה מבטחים מהנדסים על הסכמי הפצה עם בנק דיסקונט לישראל בע"מ, בנק מזרחי טפחות בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק ערבי-ישראלי בע"מ, בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ, בנק אוצר החייל בע"מ, בנק פועלי אגודת ישראל בע"מ, יובנק בע"מ ובנק הפועלים בע"מ. בהסכמי ההפצה נקבע כי מנורה מבטחים גמל תשלם לבנקים עמלות הפצה בהתאם להוראות הדין תמורת הפצת מוצריה.

3.9.4 בחודש מאי 2010 התאגדה המסלקה לחיסכון לטווח ארוך בע"מ (להלן: "המסלקה"), שמטרתה להקים מסלקת מידע וכספים בתחום החיסכון ארוך הטווח. התאגדות המסלקה נעשתה לאחר עבודת מטה שבוצעה ביוזמת הממונה ובמעורבות פעילה שלו מאז יולי 2009, שתכליתה יצירת ההבנות הנדרשות בין הגורמים השונים שפעולת המסלקה כאמור תשפיע עליהם (גופים מוסדיים, מתווכים פנסיוניים, לשכות שכר ומעסיקים) והקמת התשתית ההסכמית והמשפטית שתאפשר את ייסוד המסלקה. מנורה מבטחים פנסיה הייתה שותפה, בשם הקבוצה, לעבודת המטה שנערכה כאמור מאז יולי 2009, והיא בעלת מניות במסלקה, בשיעור של 7.14% וזכאית למנות דירקטור אחד בה. בחודש יולי 2010 נחתם הסכם הלוואת בעלים בין המסלקה לבעלי מניותיה, וביניהם מנורה מבטחים פנסיה, וזאת לצורך מימון פעילותה, בהתאם לתקנון המסלקה והחלטת הדירקטוריון שלה. בהתאם לכך, העניקה מנורה מבטחים פנסיה למסלקה, בחודש יולי 2010, הלוואה בסך של כ- 154 אלפי ש"ח לתקופה של 15 שנים החל ממועד העמדת הלוואה על פי התנאים המפורטים בהסכם. בחודש מרס 2011 נחתם הסכם הלוואת בעלים נוסף בין המסלקה לבעלי מניותיה, וביניהם מנורה מבטחים פנסיה, וזאת לצורך המשך מימון פעילותה, בהתאם לתקנון המסלקה והחלטת הדירקטוריון שלה. בהתאם לכך, העניקה מנורה מבטחים פנסיה למסלקה, בחודש מרס 2011, הלוואה נוספת בסך של כ- 160 אלפי ש"ח לתקופה של 15 שנים החל ממועד העמדת הלוואה על פי התנאים המפורטים בהסכם. לפרטים נוספים ראה סעיף 3.1.1.5 לעיל.

3.9.5 בחודש יולי 2010 התקשרה מנורה מבטחים גמל עם להבה חברה לניהול קרן השתלמות בע"מ ועם להב לשכת ארגוני העצמאיים והעסקים בישראל בהסכם לרכישת זכויות הניהול בקרן השתלמות "להבה קרן השתלמות לעצמאים ולשכירים", שתוקן בהסכמת הצדדים בנספח תיקון להסכם מיום 16 בדצמבר 2010. מתווה הרכישה אושר זה מכבר על ידי אגף שוק ההון במשרד האוצר, וזכויות הניהול עברו לידי מנורה מבטחים גמל החל מיום 1 בינואר 2011.

3.9.6 בחודש אוגוסט 2008 זכתה מנורה מבטחים ביטוח במכרז בגין רכישת פוליסות לקצבה מיידית עבור עובדים המקדימים את פרישתם ממשרדי הממשלה ועתידיים לפרוש בין השנים 2008-2010. בגין תשלום חד פעמי המועבר למנורה מבטחים ביטוח עבור כל פורש מתחייבת החברה לתשלום קצבה חודשית קבועה צמודה למדד לכל ימי חייו של הפורש ולשאיירו לכל ימי חייהם, בכפוף לחוק שירות המדינה גמלאות, תש"ל-1970.

4. ביטוח רכב חובה

4.1 מידע כללי על תחום הפעילות

ביטוח רכב חובה הינו ביטוח סטטוטורי אשר מהווה תנאי מוקדם הכרחי לשימוש ברכב מנועי. על כל בעל רכב מנועי לרכוש ביטוח רכב חובה.

פעילות הקבוצה בתחום ביטוח רכב חובה מתבצעת באמצעות מנורה מבטחים ביטוח ובאמצעות שומרה.

להלן מספר מאפיינים, מגמות והתפתחויות המשפיעים או עשויים להשפיע בעתיד על פעילות הקבוצה בתחום זה.

4.1.1 מבנה תחום הפעילות ושינויים שחלו בו

כללי

פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], תש"ל-1970 (להלן: "פקודת ביטוח רכב מנועי") קובעת שנהג ראוי להשתמש ברכב מנועי אך ורק אם הרכב מבוטח בביטוח חובה בפוליסה בת-תוקף בהתאם להגדרות פקודת ביטוח רכב מנועי.

ביטוח רכב חובה מכסה נזקי גוף בלבד, לנוהג ברכב, לנוסעים ברכב המבוטח ולהולכי רגל שנפגעו כתוצאה מפגיעת הרכב המבוטח. הכיסוי הביטוחי מבוסס על הוראות חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975 (להלן: "חוק הפיצויים" או "חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים") הקובע כי המשתמש ברכב מנועי חייב לפצות את הנפגע בגין נזק גוף שנגרם לו בתאונת דרכים שבה מעורב הרכב. האחריות היא מוחלטת ולא תלויה באשם מצד הנהג או מצד אחרים, וזאת בכפוף לחריגים הקבועים בחוק הפיצויים.

סכום הפיצוי בביטוח רכב חובה אינו מוגבל למעט ראשי נזק מסוימים כגון "כאב וסבל" וכן פיצוי בגין אובדן שכר המוגבל בשילוש השכר הממוצע במשק.

החל מחודש אוקטובר 2010 מונהגת בענף פוליסה תקנית לביטוח רכב חובה על פי תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי חוזה לביטוח חובה של רכב מנועי), התש"ע-2010. לפרטים ראו סעיף 4.1.3 להלן.

ביטוח שירי ("הפול")

הכיסוי הביטוחי בענף זה ניתן על ידי המבטחים השונים המורשים לפעול בענף, ואולם כל חברת ביטוח רשאית לדחות מבוטח על פי שיקול דעתה. בעל כלי רכב שסורב כאמור ולא השיג כיסוי ביטוחי באחת החברות הפועלות בענף, רשאי לרכוש ביטוח חובה באמצעות ה"פול". ה"פול" שהינו המאגר הישראלי לביטוח רכב (בבעלות כל חברות הביטוח הפועלות בענף, אשר נושאות בהפסדיו או ברווחיו, על פי חלקן היחסי בענף), מחויב מכוח הדין לבטח מבוטחים שסורבו כאמור. ה"פול" פועל כמבטח לכל דבר, ותעריפיו גבוהים מתעריפי חברות ביטוח אחרות בשוק. הביטוח השירי לאחר 31.12.2002 מוסדר בתקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שירי ומנגנון לקביעת תעריף), התשס"א-2001 וכן באמצעות חוזר מפקח אשר פורסם בעניין זה. לפרטים אודות ההוראות הרגולטוריות האמורות וחלקה של החברה בדמי הביטוח ראו סעיפים 4.1.3 להלן.

קרנית

בנוסף, בתחום זה פועלת הקרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים (להלן: "קרנית"), שהינה תאגיד סטטוטורי שהוקם מכוח חוק הפיצויים ושתפקידו לפצות נפגעי תאונות דרכים שאין באפשרותם לתבוע פיצויים מאת מבטח, בשל העילות המפורטות בחוק הפיצויים. פעילותה של קרנית ממומנת מהפרשה של חברות הביטוח בשיעור קבוע מדמי הביטוח כמפורט בצו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון הקרן), התשס"ב-2002. על פי הצו, על חברות הביטוח להעביר עד ה-10 בכל חודש, ישירות לקרנית, 1% מההפרמה (נטו) בגין פוליסות ביטוח רכב חובה שנכנסו לתוקף ממועד זה ואילך.

הפסקת פעילותה של אבנר

בעבר, כל ביטוחי רכב החובה בישראל בוצעו באמצעות תאגיד אבנר - איגוד לביטוח נפגעי רכב בע"מ (להלן: "אבנר"). ביטוח רכב חובה נעשה כביטוח משותף, בו השתתפה כל אחת מחברות הביטוח. בשנת 1997 חוקק חוק ביטוח רכב מנועי (ביטוח בתנאי תחרות מבוקרת, הסדרים לתקופת מעבר והוראות לעניין אבנר, התשנ"ז-1997) (להלן: "חוק תנאי תחרות") אשר עיגן רפורמה בתחום רכב חובה, במסגרתה חלקו של אבנר בביטוח חובה הופחת בהדרגה, עד שעמד על 0% בשנת 2003 וכן קבע כי מבטחים העוסקים בביטוח רכב מנועי יפעלו בתום תקופת המעבר, שהסתיימה ביום הראשון בינואר 2003, בתנאי תחרות מבוקרת.

הטיפול בתביעות לגבי פוליסות ביטוח משנים הקודמות לשנת 2003 עבר בשנת 2010 לטיפול "קרנית", על סמך תקנות ביטוח רכב מנועי (ביטוח בתנאי תחרות מבוקרת הסדרים לתקופת מעבר והוראות לעניין אבנר) (מועד העברת נכסים וחבויות מאבנר לקרנית) התשע"א-2010, וזאת על סמך סעיף 10 ה(ג) לחוק ביטוח רכב מנועי, התשנ"ז-1997. החל מינואר 2011 חדלה אבנר לפעול וכל זכויותיה והתחייבויותיה עברו לקרנית.

בהמשך לרפורמה האמורה, עברו מרבית חברות הביטוח לתעריף דיפרנציאלי, שנקבע בהתאם לכללים המתבססים על חישובי הסיכון הטהור שמבצע מפעיל מאגר המידע, על פי עקרונות אקטואריים מקובלים בהתאם לתוצאות הענף כולו, לרבות הפול, תוך התחשבות בפרמטרים שונים כאמור בסעיף 4.1.1 להלן.

הקמת מאגר מידע לזיהוי חשדות למקרי הונאה בתביעות רכב חובה

במהלך שנת 2005 הושלם פרויקט כלל ענפי למניעת "הונאה בביטוח רכב חובה", הנשען על מאגר מידע מרכזי אשר תופעל על ידי Insurance Services office of Israel Ltd (להלן: "ISO") (Claim Search Israel), אשר נועד להקטין בצורה משמעותית את היקף ההונאות בתחום ביטוח חובה. החל מינואר 2006, חברות הביטוח רשאיות להשתמש במאגר המידע לצורך זיהוי חשדות למקרי הונאה בתביעות רכב חובה. עלות הקמת המאגר והשימוש בו מתחלקת בין חברות הביטוח. פעולת המאגר ודרכי השימוש של החברות בו עוגנו בהסכם ענפי וגובו בחקיקה מתאימה. בחוזרים אשר פורסמו על ידי המפקח נקבעו תנאים לעיון במידע המצוי במאגר ואת אמות המידה לקביעת כשירות המורשים להפניית שאילתה בקשר לפרטים אשר במאגר, בהתאם לתקנות ביטוח רכב מנועי (הקמה וניהול של מאגרי מידע), התשס"ד-2005.

העברת האחריות למתן שירותים רפואיים לקופות החולים

במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009-2010), התשס"ט-2009 (להלן בפסקה זו: "החוק") נקבע כי האחריות לטיפול רפואי בנפגעי תאונות דרכים תועבר לקופות החולים. על פי החוק, מאחר וחברות הביטוח אחראיות למימון הטיפול בנפגעי תאונות דרכים ואילו קופות החולים הן ספקיות השירותים העיקריות לנפגעים אלו, תוך שהן גובות בדיעבד את הוצאות הטיפול מחברות הביטוח, תוך הפעלת מערך מנהלי כבד, הוחלט להעביר את האחריות לטיפול בשירותי בריאות, הנכללים בתוספת השנייה לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994 (להלן: "חוק ביטוח בריאות") ורשימת התרופות הכלולות בצו לפי סעיף 8(ז) לחוק האמור, לאחריות קופות החולים, ככל שמדובר בנפגע תאונת דרכים. לעניין זה נקבע כי קופות החולים לא יגבו תשלום השתתפות עצמית בעד שירותים אלו. לשם כך, נקבע בחוק מנגנון להעברת סכומים, שיקבעו על ידי משרד האוצר, מחברות הביטוח לקופות החולים (באמצעות הקרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים). שירותים שאינם כלולים בסל שלפי חוק ביטוח בריאות והשתתפויות עצמיות ששילמו הנפגעים עבור השירותים אילו יישארו באחריות חברות הביטוח. לצורך כך בוצעו במסגרת החוק תיקונים בפקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970, בחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975 ובחוק ביטוח בריאות. התיקונים נכנסו לתוקף החל מיום 1.1.2010.

לצורך מימון אספקת השירותים הרפואיים לנפגעי תאונות דרכים שיינתנו על ידי קופות החולים, נקבע כי על המבטחים להעביר לקרנית, עד ליום 10 בכל חודש, שיעור מדמי הביטוח שגבו בחודש הקודם בגין כל פוליסת ביטוח רכב חובה שהנפיקו. השיעור שעל חברות הביטוח להעביר לקרנית הוא 9.4% מדמי הביטוח ("דמי הביטוח" - סך כל התשלומים הנגבים ממבוטח בענף ביטוח רכב חובה, למעט התוספת למימון קרנית לפי צו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון הקרן), התשס"ג-2002 והתוספת למימון עלות

אספקת השירותים לפי צו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון עלות אספקת השירותים), התש"ע-2009). לפרטים נוספים ראה סעיף 4.1.3 להלן.

לפרטים נוספים על השפעת החקיקה האמורה על החברה, ראה סעיף 4.1.3 להלן.

4.1.2 תיאור של תחום הביטוח והכיסויים הביטוחיים שנכללו בו

פוליסת ביטוח חובה, בהתאם לפקודת ביטוח רכב מנועי, מעניקה כיסוי לבעל הרכב והנהוג בו, מפני כל חבות שהם עלולים לחוב לפי חוק הפיצויים ומפני חבות אחרת שהם עלולים לחוב בשל נזק גוף שנגרם לנהג הרכב, לנוסעים בו או להולכי הרגל שנפגעו כתוצאה מהשימוש ברכב מנועי.

כאמור לעיל, הכיסוי הביטוחי בתחום רכב חובה קבוע ואחיד בין חברות הביטוח, והוא נקבע על פי הוראות הדין. בהתאם, התחרות בתחום זה מתמצה בעיקר במחיר כמתואר בסעיף 4.8 להלן.

המאפיינים העיקריים של ביטוח רכב חובה הינם:

1. ביטוח רכב חובה נכנס לתוקף רק לאחר תשלום פרמיה במלואה.
2. חובת הביטוח והיקף הכיסוי נקבעו בדין, כאשר בביטוח זה לא נקבע גבול אחריות. יצוין, כי מרכיב הכיסוי לאובדן השתכרות מוגבל עד ל-3 פעמים השכר הממוצע במשק.
3. תעריף ביטוח רכב חובה מסתמך על תעריפי הסיכון המומלצים על ידי מפעיל מאגר המידע (בעבר - ISO, והחל משנת 2010 - רון בינה אקטוארית בע"מ) אשר קיבלה זיכיון לתפעול של מאגר מידע (להלן: "מפעיל מאגר המידע"), האוסף מידע מחברות הביטוח לצורך פרסום תעריף סיכון ממוצע לפי פרמטרים מסבירי סיכון שונים. הפרמטרים המאושרים לשימוש כיום הינם: נפח מנוע, משקל הרכב (ברכב מסחרי), מין הנהג הצעיר ביותר הנוהג ברכב דרך קבע, גיל הנהג הצעיר ביותר הנוהג ברכב דרך קבע, ותק רישיון הנהיגה של הנהג הצעיר ביותר הנוהג ברכב דרך קבע, מספר תביעות גוף בגין תאונות דרכים של כלל הנוהגים ברכב דרך קבע ב-3 השנים שקדמו לביטוח, מספר שלילות הרישיון של כלל הנוהגים ברכב דרך קבע ב-3 השנים שקדמו לביטוח, הבעלות על הרכב, מטרת השימוש ברכב והימצאות כריות אויר ברכב. כל מבטח רשאי לבחור באילו מהפרמטרים להשתמש לצורך קביעת התעריף (לעניין ההתחשבות בפרמטרים על ידי מבטחים בקבוצה, ראה גם סעיף 4.1.4 להלן).
4. זכאות הנפגע בתאונת דרכים לפיצוי אינה תלויה בהוכחת אשם.
5. תביעות הביטוח בתחום זה מאופיינות בזמן בירור ארוך יחסית, של מספר שנים, בין מועד קרות האירוע הביטוחי לבין מועד התגבשות הנזק וסילוק התביעה ("זנב תביעות ארוך").

4.1.3 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות

תחום הפעילות כפוף להוראות הדין החלות על מבטחים, לרבות הוראות חוק הפיקוח והתקנות שהוצאו על פיו, פקודת ביטוח רכב מנועי, חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים וחוק ביטוח רכב מנועי כהגדרתו להלן, והתקנות שהוצאו על פיהם וכן להוראות המפקח, כפי שמתפרסמות מעת לעת.

להלן תמצית הוראות הדין המרכזיות החלות על פעילותה של הקבוצה בתחום וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות (הוראות דין, הצעות חוק, חוזרים וטיוטות של המפקח) שפורסמו בשנה האחרונה:

הוראות הדין

פקודת ביטוח רכב מנועי

כאמור לעיל, פקודת ביטוח רכב מנועי קובעת כי נהג רשאי להשתמש ברכב מנועי אך ורק אם הרכב מבטח בביטוח חובה בפוליסה בת תוקף, בהתאם להגדרות פקודת רכב מנועי. כמו כן, מסדירה פקודת ביטוח רכב מנועי את חובות הביטוח החלות על נהגים, את חובות המבטחים ואת ההסדרים המותרים בקשר עם תנאי פוליסות הביטוח.

במסגרת תיקון לפקודת ביטוח רכב מנועי, הוסמך המפקח ליתן הוראות המחייבות מבטחים או המורות להן לכלול בחוזה הביטוח הוראות בדבר השתתפות עצמית.

תקנות ביטוח רכב מנועי (השתתפות עצמית) (הוראת שעה), התשס"ט - 2008

בהתאם לסמכותו על פי הפקודה, התקין שר האוצר את תקנות ביטוח רכב מנועי (השתתפות עצמית) (הוראת שעה), התשס"ט-2008. במסגרת התקנות נקבע כי מבטח רשאי להכליל בפוליסת הביטוח חובה המכסה שימוש באופנוע בבעלות פרטית או לגבי אופנוע בבעלות אחרת אם המבוטח הוא הנהג הנקוב בתעודת הביטוח בלבד, תניה בדבר השתתפות עצמית ואת התנאים בהם יוכלל תניית השתתפות עצמית כאמור.

בהמשך לפקודת ביטוח מנועי ולתיקון האמור לעיל, פרסם המפקח בחודש ספטמבר 2008, חוזר שעניינו **השתתפות עצמית בביטוח חובה, על פיו מבטח רשאי להציע חוזה ביטוח רכב חובה הכולל תניה בדבר השתתפות עצמית** (להלן: "תניה") אשר לא תעלה על הסכומים הנקובים בו. לגבי מנהל הסדר ("הפול"), כהגדרתו בתקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שיורי ומנגנון לקביעת התעריף), התשס"א-2001, נקבע כי עליו להציע לכל פונה, חוזה ביטוח הכולל תניה. במקרה בו הפוליסה כוללת תניה, המבטח ומנהל ההסדר יגבו דמי ביטוח מופחתים, כמפורט בחוזר. בחודש נובמבר 2009 פרסם המפקח עדכון לחוזר לעניין גובה דמי ההשתתפות העצמית שניתן לנכותם. בחודש אוגוסט 2011, פורסם תיקון לפקודת ביטוח רכב מנועי (מס' 19), התשע"א-2011, שעניינו מרכיב העמסה בתעריף הביטוח. מטרת התיקון הינה להקל על המשתמשים באופנוע באמצעות הפחתת פרמיית ביטוח החובה לכלי הרכב ותוספת לפרמיה של יתר המבוטחים בביטוח חובה.

בחודש פברואר 2012, פורסם תיקון לפקודת ביטוח רכב מנועי (מס' 20), התשע"ב-2012, על פיו יתוקן סעיף 7א. לפקודה שעניינו מרכיב העמסה בתעריף ביטוח, כך שמרכיב העמסה ישתנה מ- 6% ל- 5.5% ל- 6.5%. כמו כן, נקבעו הוראות שעה לשנים 2012 ו- 2013 על פיהן בשנת 2012 לא יפחת מרכיב העמסה מ- 6.3% וכן במידה וקבעה הרשות תעריפי ביטוח לפול לשנת 2013, המייקרים את התעריף הממוצע לביטוח אופנועים בבעלות פרטית במסגרת הפול, לא יפחת מרכיב העמסה הצפוי לאותה שנה מ- 6.2%.

תקנות ביטוח רכב מנועי (הקמה וניהול של מאגר מידע), התשס"ד-2004 (להלן: "תקנות מאגר מידע")

התקנות מסדירות את אופן הפעולה של מאגרי מידע בתחום ביטוח רכב חובה שנועדו להתמודד מחד עם הונאות הביטוח ומאידך לשמש כלי לקביעת תעריף סיכון מומלץ, תוך קביעת יחסי הגומלין בין מנהלי המאגרים לבין המבטחים, וזאת לשם הבטחת מטרות פקודת ביטוח רכב מנועי וחוק תנאי תחרות. התקנות מסדירות, בין היתר, מי יורשה לקבל אישור ולהקים מאגרי מידע, חובת המבטחים להעביר מידע רלוונטי למפעיל מאגר המידע, הגדרת "הונאת ביטוח", קביעת ממונה למסירת הונאות אצל המפקח, מינוי מורשים לעיון במאגרי המידע, ועוד (ראה גם סעיפים 4.1.1 ו- 4.1.2 לעיל).

המבטחים נושאים במלוא עלות הקמת המאגרים ותפעולם. התשלומים שעל מבטחים לשלם עבור שירותי מאגרי המידע נקבעים, בין היתר, בהתחשב בחלקו היחסי של כל מבטח בתחום בהתאם לנתוני שנה קודמת, וכן באיכות ובמועדי הדיווח למאגר.

חוק הפיצויים

החוק נועד ליצור מנגנון יעיל ומהיר לבירור הזכאות לפיצויים ולהערכת שיעורם, כל זאת במנותק משאלת האשם. החוק קובע, בין היתר, מהי תאונת דרכים, מיהו הזכאי לפיצויים ומהם סדרי הדין במקרים כאלו.

תקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שיורי ומנגנון לקביעת התעריף), התשס"א-2001 (להלן: "תקנות ההסדר")

התקנות מסדירות את הקמתו של התאגיד המשותף של המבטחים שינהל את הסדר הביטוח השיורי שנועד ליתן כיסוי ביטוחי למשתמשים ברכב מנועי שלא השיגו כיסוי ביטוחי באופן ישיר אצל מבטחים בישראל. הסדר ביטוח שיורי זה, מנוהל על ידי ה"פול", כאמור בסעיף 4.1.1 לעיל, ומבוסס על ביטוח משותף של כל המבטחים בענף בהתאם לחלקם היחסי בענף, כפי שהיה בשנה החולפת ובהתאם להוראות ההסכם

שביניהם. חלקה של הקבוצה בפול בשנת 2011 עמד על כ- 13.7% ובשנת 2010 על כ- 13.9%.

בחודש ספטמבר 2009 פרסם המפקח חוזר שעניינו תעריפי הביטוח השיורי החל מיום 1 בנובמבר 2009. מטרת החוזר הינה עדכון תעריפי הביטוח השיורי ("הפול") אשר נקבעים על ידי המפקח על הביטוח, בהתאם למנגנון הקבוע בתקנה 5 לתקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שיורי ומנגנון לקביעת התעריף), התשס"א-2001, באופן שבו הדיפרנציאציה בתעריפי ביטוח חובה לאופנועים תגדל, כך שנהגים מבוגרים בעלי וותק נהיגה רב וללא היסטוריית תאונות והרשעות ישלמו פרמיות נמוכות יותר מנהגים צעירים בעלי וותק נהיגה נמוך עם היסטוריית תאונות והרשעות.

בחודש נובמבר 2009 פורסם עדכון נוסף לחוזר, אשר על פיו, במקרה של רכישת ביטוח עם תניית השתתפות עצמית, יעלה סכום ההשתתפות העצמית לסכום של 25,000 ש"ח (לעומת 10,000 ש"ח טרם העדכון), בגין נזק שאינו ממון, אך מנגד, הועלה שיעור ההנחה בפרמיה מ- 10% ל- 20%.

בהמשך לאמור, בחודש מרס 2012, פרסם המפקח טיוטת חוזר שעניינה עדכון תעריפי ביטוח שיורי החל מיום 1 במאי 2012, אשר ככל שתכנס לתוקף, תבטל את החוזרים הקודמים בעניין זה, לעיל.

צו פיקוח על מצרכים ושירותים (שירותי אשפוז ושירותים אמבולטוריים בבתי חולים לנפגעי תאונות דרכים), התשס"ו-2006

צו זה קובע את המחיר המרבי לשירות אמבולטורי לנפגעי תאונות דרכים הניתן בבית חולים, שיהיה "המחיר המרבי הקובע לאותו שירות, כשהוא נמכר לקופת חולים, שלא עבור נפגע תאונת דרכים" וכן את מחיר הטיפול במחלקה לרפואה דחופה (מיון). לאור התיקון בחוק ההסדרים לשנים 2009-2010, תחולת הצו רלבנטית לתשלומים בגין שירותים רפואיים שניתנו עובר ליום 1 בינואר 2010. בעקבות העלאת המחירים לתעריף המרבי, הוגש בג"צ על ידי איגוד חברות הביטוח. בימים אלו מקיימים הצדדים מ"מ לפשרה, באמצעות מגשר.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי חוזה לביטוח חובה לרכב), התש"ע-2010

כאמור בסעיף 4.1.1 לעיל, החל מחודש אוקטובר 2010 מונהגת בענף פוליסה תקנית אחידה אשר מהווה חוזה ביטוח סטנדרטי, המחייב בענף זה (להלן: "הפוליסה התקנית"). הפוליסה התקנית מקנה למבוטחים את הכיסוי הביטוחי הנדרש, תוך שמירה על מטרת חוק הפלת"ד - הבטחת פיצוי לנפגעי תאונות הדרכים ללא צורך בהוכחת אשם. בנוסף, קביעת פוליסה תקנית מאפשרת לציבור לשקול את בחירת המבטח, מתוך ידיעה כי חוזה הביטוח ("המוצר") הוא אחיד והתחרות שתתפתח תהיה על המחיר והשירות. התקנות קובעות תנאים מינימאליים לביטוח רכב חובה אשר מבטח אינו רשאי לשנותם, אלא להוסיף עליהם הרחבות לגבי היקף הכיסוי הביטוחי. כן קובעות התקנות את נוסח תעודת הביטוח שעל מבטח להוציא במסגרת ביטוח רכב מנועי. התקנות האמורות חלות על פוליסות ביטוח ועל תעודות ביטוח בביטוח רכב חובה אשר תקופת הביטוח הקבועה בהם היא ביום 1 באוקטובר 2010 או במועד מאוחר יותר. התקנות האמורות מבטלות את תקנות ביטוח רכב מנועי (תעודת ביטוח), התש"ל-1970.

הפוליסה התקנית קובעת כי חבות המבטח היא לפי הוראות סעיף 3 לפקודת ביטוח רכב מנועי ומכסה כל חבות אשר מבטח עשוי לחוב בה לפי חוק הפיצויים וכן חבות אחרת בשל נזק גוף שנגרם לאדם על ידי השימוש ברכב מנוע או עקב השימוש בו ונזק גוף שנגרם למבוטח בתאונת דרכים. בנוסף, כוללת הפוליסה התקנית הוראות ביחס לחובת הגילוי והפרתה, אופן הטיפול בתביעות צד שלישי, חריגים שניתן לכלול בפוליסה התקנית, אופן ביטול הפוליסה, תחולה טריטוריאלית, דוח תביעות שיש לשלוח למבוטח והוראות לעניין תעודת הביטוח שיש לשלוח למבוטחים.

תקנות פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מסירת מידע מהקרן), תש"ע-2010 (להלן: "תקנות מסירת מידע")

תקנות אלו מסדירות את האפשרות של גופים זכאים כמפורט להלן, לקבל מידע מן הקרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים (להלן: "הקרן") לצורך מימוש זכויותיהם בקשר

לתאונות דרכים וכן להסדיר את אופן קבלת המידע. בין הגופים הזכאים נמנות חברות הביטוח, מד"א, קופות החולים, משרד הביטחון ועוד.

צו הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (הסדרים לחלוקת נטל הפיצויים בין המבטחים), התשס"א-2001

על פי הוראות הצו, במקרה של תאונה מעורבת בין רכב המוגדר כרכב "קל" (משקלו פחות מ- 4 טון) עם רכב המוגדר כרכב "כבד" (שמשקלו מעל 4 טון למעט אוטובוסים), המבטח של הרכב ה"קל" זכאי להשבה של מחצית מסכום עלות התביעה מהמבטח של הרכב הכבד או הרכב האחר ובמקרה של אופנוע 75% מסכום עלות התביעה. לעניין זה הוקם מתווה סליקה "קל כבד", על בסיס אישור הממונה על ההגבלים העסקיים לצורך התחשבות הדדית בין המבטחים. לפרטים ראו סעיף 4.9 להלן.

הצעות חקיקה

בחודש ספטמבר 2011 פורסמו שני תזכירי חוק לחוק הפיצויים. על פי התזכיר הראשון מוצע לשנות את הגדרת "תאונת דרכים" - כך שיובהר כי תאונת דרכים היא רק אירוע שנופל בגדר ההגדרה הבסיסית, וכי מי שנפגע בתאונת דרכים שנעשתה במתכוון כדי לפגוע בו אינו בגדר "נפגע" לצורך חוק הפיצויים. תיקון נוסף המוצע במסגרת התזכיר הראשון הוא תיקון הגדרת "רכב או רכב מנועי" ותיקון הגדרת "שימוש" - אשר נועדו להביא לידי כך, שבמסגרת החוק יפוצו מי שנפגעו בתאונת דרכים כמובנן הפשוט ולא מי שנפגעו במצבים או תוך שימוש בכלים, שהחוק לא נועד לעסוק בהם. התיקון מבקש גם להגדיל את התקרה המגבילה את סכום הפיצויים בשל נזק לא ממוני, הקבועה בסעיף 4 לחוק הפיצויים עבור נכים שנמצא כי נכותם כתוצאה מתאונת הדרכים שבגינה הוגשה התובענה עולה על 10% נכות.

במסגרת תזכיר החוק השני מוצעים מספר שינויים בכל הקשור לאופן שבו נקבעת נכותו הרפואית של מי שנפגע בתאונת דרכים והגיש לבית המשפט תביעה על פי החוק לפיצויים בשל נזק הגוף שנגרם לו. לפיכך, מוצע להסמיך את נשיאי בתי המשפט להורות על העברת תובענה לפי חוק הפיצויים, שהוגשה בה בקשה לקביעת נכות, לדיון בפני רשם, במקרים המתאימים לכך, או במקרים חריגים, גם בהסכמת הצדדים, כאשר במקרה זה תיקבע הנכות על ידי ועדת מומחים רפואיים. בתיקים שלא יועברו לדיון בפני רשם, תיקבע הנכות על ידי מומחה מטעם בית המשפט, אשר ימונה על ידי השופט הדן בתיק.

במקרה שקבעה הוועדה כי נכותו של הנפגע אינה עולה על 10%, יקבע הרשם את הפיצוי לנפגע על פי כללים שייקבעו בתקנות. עלתה נכותו של הנפגע על 10%, יוחזר התיק לבית המשפט לשם המשך שמיעתו על ידי שופט.

כמו כן, במסגרת התזכיר האמור, מוצע להסדיר את האופן שבו ימונו מומחים רפואיים לשם קביעת הנכות בתובענות שהוגשו לבתי המשפט לפי חוק הפיצויים וכן לאסור על ניגוד עניינים של המומחה ולהקים ועדת אתיקה מתוך חברי הוועדה הציבורית המייעצת, אשר תוסמך ליתן חוות דעת בענייני אתיקה הקשורים לקביעת נכות בתיקים לפי החוק.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בכלל פעילותה ראה סעיף 9.2 להלן.

4.1.4 שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיות ובתמהיל הלקוחות

היקף הפעילות

בשנים האחרונות חלה ירידה משמעותית בתעריפי ביטוח רכב חובה. בהמשך לתיקון החקיקה בדבר העברת האחריות לטיפול רפואי עקב תאונת דרכים (הנכלל בסל שירותי הבריאות) לאחריות קופות החולים (כמפורט בסעיף 4.1.3 לעיל), היקף הפרמיות בתחום זה קטן בהתאמה, כנגזרת מסכום הגביה המועבר לקופות החולים באמצעות קרנית. מנגד, עלות התביעות צפויה לקטון בהיקף דומה לסכום דמי הביטוח המועבר לקופות החולים.

הכנסות

בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח, בתחום ביטוח רכב חובה בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011 חלה עלייה של כ- 155 מיליוני ש"ח בהיקף דמי הביטוח, לעומת התקופה המקבילה בשנת 2010.

הכנסות הקבוצה מפרמיה בשנת 2011 הסתכמו בסך של כ- 635 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 602 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 5%. העלייה נובעת מגידול בהיקף תיק הלקוחות ומגידול בפרמיה הממוצעת עקב שינוי בתמהיל התיק.

רווחיות

בתחום זה, לאור זנב התביעות הארוך, קיימת גישה שמרנית להכרה ברווח, לפיה בשלוש השנים הראשונות ממועד תחילת הביטוח (להלן: "השנים הפתוחות"), כל עודף ההכנסות על ההוצאות, לרבות תשלומי התביעות, נזקף לסעיף תביעות תלויות (להלן: "הצבירה") ואינו מוכר כרווח. בנוסף, הכנסות מהשקעות סכומי הצבירה בשיעור ריאלי של 3% נזקפות אף הן לצבירה. עקב כך, הרווח בתחום זה משקף בעיקרו את רווחיותה של שנת החיתום שהסתיימה שלוש שנים לפני שנת הדיווח, בצירוף רווחי ההשקעה שנצברו על אותה שנה, וכן התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים הקודמות (להלן: "שנים סגורות") ופעילות שלא נכללת בחישוב העתודות.

בהסתמך על פרסומי איגוד חברות הביטוח, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011 הסתכם ההפסד המצרפי של הענף על כ- 44 מיליוני ש"ח, למול רווח של כ- 634 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

הרווח לפני מס, של הקבוצה, בשנת 2011 עמד על סך של כ- 74 מיליוני ש"ח, לעומת רווח של כ- 84 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הקיטון ברווח נובע בעיקר מהגורמים הבאים: הירידות בשוקי ההון בארץ ובעולם, הן בשוקי המניות והן בשוקי האג"ח אשר גרמו לפער בין ההכנסות מהשקעות לבין הסכום שנזקף להתחייבויות הביטוחיות בשל התשואה, בשיעור שנתי של 3% ריאלי, על ההשקעות בשנים פתוחות, בשנת 2011 לעומת שנת 2010, בסך של כ- 91 מיליוני ש"ח, מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות אשר לא נזקפו לחישוב הצבירה בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח, ומנגד מגידול בשחרור מצבירה בסך של כ- 38 מיליוני ש"ח ומהטבה בהתפתחות התביעות (שינוי ההערכות בגין השנים הסגורות) בסך של כ- 49 מיליוני ש"ח.

הגורמים העיקריים המשפיעים על רווחיות תחום הפעילות (או העשויים להשפיע על תחום הפעילות), הינם כדלקמן:

שינויי רגולציה: כמפורט לעיל בסעיף 4.1.3, האחריות לטיפול רפואי בנפגעי תאונות דרכים הועברה, החל משנת 2010, לקופות החולים. בנוסף כמפורט בסעיף 4.1.3 לעיל, פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי חוזה לביטוח חובה לרכב), התש"ע-2010, שעניינן קביעת פוליסה תקנית אחידה אשר תהיה חוזה הביטוח הסטנדרטי והמחייב בענף ביטוח החובה. העברת האחריות לטיפול הרפואי במבוטחים לקופות החולים עשויה להשפיע על הרווחיות, שכן שיעור הפרמיה שהועבר לקופות החולים בגין מרכיב סיכון זה התבסס על נתוני העבר, ועלול להיות גבוה למול עלות מרכיב זה בעתיד. **מידע זה צופה פני עתיד ולמיטב ידיעתה של החברה, צפי החברה בעניין זה עלול לא להתממש למשל כתוצאה מהכנסות מהשקעות גבוהות מהמצופה או לחילופין עליה בתעריפי הביטוח בתחום.**

חברות הביטוח קובעות תעריפים דיפרנציאליים (מותאמי סיכון) הכפופים לקבלת אישור המפקח. התעריפים של מרבית החברות מביאים כיום, בחשבון את מאפייני הרכב והנהג, וכך מבוטחים זהירים משלמים פחות ממבוטחים מסוכנים. מטרת השימוש בפרמטרים הינה להתאים, ככל הניתן, את פרמיית הביטוח לסיכון המבוטח.

כתוצאה מהאמור לעיל, גדלו הפערים בין הפרמיות בביטוח רכב חובה הנדרשות ממבוטחים שונים באותה חברת ביטוח.

נכון למועד הדוח, מתוך כלל הפרמטרים המותרים לשימוש, מתחשבת הקבוצה בחמישה פרמטרים עיקריים, שהינם גיל הנהג הצעיר ביותר הנוהג ברכב דרך קבע, ותק רישיון הנהיגה של הנהג הצעיר ביותר הנוהג ברכב דרך קבע, שלילת רישיון נהיגה ב- 3 שנים אחרונות, תביעות גוף בגין תאונות דרכים ב- 3 שנים אחרונות והימצאות כרית אויר ברכב, והכול תוך ביצוע אבחנה בין רכב פרטי לרכב מסחרי.

לתיאור אופן ההכרה ברווחי הקבוצה בתחום זה, ראה בסעיף זה לעיל וכן באור 2(ט) לדוחות הכספיים. בנוסף, מאחר שמדובר בשמירה של רזרבות לטווחים ארוכים, לאופן השקעת הכספים והתשואה הנובעת מהם קיימת השפעה על הרווחיות.

יכולת הקבוצה לבצע בקרה קפדנית על תשלומים לספקי שירותים בתחום.

בשנים האחרונות חלה עלייה בהיקף תביעות השיבוב של המוסד לביטוח לאומי (להלן: "המל"ל") כנגד המבטחים בגין תגמולים ששולמו על-ידי המל"ל לנפגעי תאונות דרכים המוכרות גם כתאונות עבודה. העתודות לתביעות תלויות כוללות הפרשות בגין תביעות אלה. גידול בהיקף תביעות השיבוב על ידי המל"ל משפיע על הרווחיות.

יצוין, כי המל"ל הודיע לחברות הביטוח על הפסקת ההסכם ביניהם שנחתם בתקופת קיומה של אבנר. יצוין, כי איגוד חברות הביטוח, לאחר קבלת היתר מהממונה על ההגבלים העסקיים, מנהל מו"מ משותף עם המל"ל להסדרת הנושא באופן הסכמי.

לשינוי בשכר הממוצע במשק וברמת החיים עשויה להיות השפעה על גידול/קטיון בתביעות וכתוצאה מכך על הרווחיות.

4.1.5 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום

לתיאור השינויים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ראה סעיף 4.6 להלן.

4.1.6 גורמי ההצלחה הקריטיים בתחום הפעילות והשינויים החלים בהם

גורמי ההצלחה הקריטיים בתחום רכב חובה הינם, בין היתר, יכולת הקבוצה לזהות את גורמי הסיכון הרלוונטיים לקביעת פלחי שוק הומוגניים ומשמעותיים וקביעת תעריף מתאים לגביהם, וניהול תביעות יעיל.

4.2 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

פוליסת ביטוח רכב חובה המשווקת על ידי הקבוצה, מעניקה כיסוי אחד בהתאם להוראות פקודת ביטוח רכב מנועי וחוק הפיצויים, כמפורט בסעיף 4.1.1 לעיל. לתיאור המאפיינים הייחודיים של תחום הפעילות, ראה סעיף 4.1.2 לעיל.

כאמור, תנאי הכיסוי הביטוחי היא בהתאם להוראות פקודת ביטוח רכב מנועי וחוק הפיצויים ועל כן לא קיים מגוון של מוצרים בתחום זה.

4.3 פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים

נכון ליום 31 בדצמבר 2011, סך דמי הביטוח בתחום ביטוח רכב חובה מהווה כ- 27% מסך דמי הביטוח בענפי הביטוח הכללי.

להלן טבלה הכוללת נתונים לגבי פעילות של הקבוצה בתחום ביטוח רכב חובה (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
621,979	602,065	634,780	פרמיה ברוטו (כולל דמים)
600,968	490,029	620,373	פרמיה בשייר עצמי
615,264	605,126	491,199	תשלומים ושינויים בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
589,445	534,792	452,428	תשלומים ושינויים בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר

לעניין הסברים בדבר התפתחות ההכנסות מפרמיות ראה סעיף 4.1.4 לעיל.

4.4 לקוחות

להלן פירוט התפלגות דמי ביטוח בין מבטחים פרטיים לצי רכב וקולקטיביים ברכב פרטי ומסחרי (עד 4 טון בלבד):

שיעור מסך ההכנסות לשנת 2010	דמי ביטוח בשנת 2010 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2011	דמי ביטוח בשנת 2011 (אלפי ש"ח)	
93.4%	562,329	92.6%	587,806	מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים
6.6%	39,736	7.4%	46,974	צי רכב וקולקטיביים

לקבוצה אין לקוח בתחום ביטוח רכב חובה, שהכנסותיה ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסות הקבוצה בתחום הפעילות וכן אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות בתחום זה. בנוסף, לא ידוע לקבוצה על מאפיינים קבועים של לקוחותיה בתחום ביטוח רכב החובה. לפי הערכת הקבוצה, שיעור החידושים בשנת 2011 עמד על 62%, למול 59% בשנת 2010, ואחוז הלקוחות אשר רכשו ביטוח רכב חובה וביטוח רכב רכוש עמד על כ- 55% מסך אוכלוסיית מבוטחי החובה בקבוצה וזאת כלעומת 62% בתקופה המקבילה אשתקד.

דמי ביטוח לפי שנות ותק של לקוחות בתחום ביטוח החובה לתקופות המתוארות בדוח:

מספר שנות ותק	דמי הביטוח באלפי ש"ח			שיעור מסך הכנסות		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
ללא ותק	228,521	216,743	273,671	36%	36%	44%
ותק שנה	145,999	144,496	124,396	23%	24%	20%
ותק שנתיים	101,565	96,330	65,308	16%	16%	11%
למעלה משלוש שנות ותק	158,695	144,496	158,604	25%	24%	25%
סה"כ	634,780	602,065	621,979	100%	100%	100%

4.5 שיווק והפצה

הקבוצה משווקת את פוליסות הביטוח שלה באמצעות סוכנים עצמאיים, להם משולמות עמלות הנקבעות בעיקרן כשיעור מדמי הביטוח בניכוי דמים. לתיאור הנושא ברמת הקבוצה, ראה סעיף 9.4 להלן.

לקבוצה אין סוכן אשר היקף פעילותו בתחום עולה על 10% מתחום הפעילות.

להלן פרטים לגבי שיעור העמלות (כולל מע"מ) מפרמיה ברוטו בתחום פעילות רכב חובה:

2009	2010	2011	
5.2%	5.4%	5.6%	שיעור עמלות מפרמיה ברוטו

4.6 ביטוח משנה

התקשרויות הקבוצה עם מבטחי משנה בכל ענפי הביטוח, לרבות תחום ביטוח רכב חובה מתחדשות משנה לשנה. בתחום הפעילות, מתקשרת הקבוצה עם מבטחי המשנה שלה בחוזים מסוג "עודף הפסדים" (Excess of Loss) (לעניין חוזים מסוג זה ראה גם פירוט בסעיף 9.1.3 להלן). כמקובל בחוזים מסוג זה, אין עמלות המתקבלות ממבטחי המשנה.

בחוזי ביטוח המשנה של החברה החל משנת 2007, חל שינוי המגביל את ההחזר המקסימאלי אותו תקבל החברה ממבטחי המשנה במקרה של נזק. למרות היות הביטוח ללקוחות בלתי מוגבל מבחינת גובה החזר, לאור בדיקות שערכה החברה ולאור התקרה הגבוהה יחסית שנקבעה, אין שינוי זה יוצר חשיפה מהותית לשייר החברה.

בשנת 2010 התקשרה החברה עם חברת Swiss Re בעסקת ביטוח משנה יחסי (Quota Share) בשיעור של 25% בתחום הפעילות, במספר ענפי ביטוח כללי, לרבות ביטוח רכב חובה. העסקה לא חודשה במהלך שנת 2011, לגבי תחום ביטוח רכב חובה.

החל משנת 2011 חוזה ביטוח המשנה בתחום, מגן הן על מנורה מבטחים ביטוח והן על שומרה וזאת על מנת לשפר את יעילות חוזה ביטוח המשנה.

יצוין, כי החל משנת 2009 חוזי ביטוח המשנה של החברה בתחום הפעילות הינם חוזים מבוססי שקלים. שינוי זה מנטרל את סיכון המטבע בהגנות ביטוח המשנה.

בשנת 2011 החברה התקשרה בחוזים בתחום הפעילות עם מבטחי משנה המדורגים AAA, AA-, A-, A, A+ לפי S&P.

נכון ליום 31 בדצמבר 2011, שעור ההעברה של סיכון הקבוצה למבטחי המשנה שלה בתחום הפעילות נאמד ברמה של כ- 2.3% מהפרמיות.

להלן פרטים לגבי מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בתחום מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום בשנים המתוארות בדוח (באלפי ש"ח):

2009		2010		2011		שם מבטח המשנה	דירוג P&S	מדינה
אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה			
44%	9,263	86%	96,869	26%	3,684	Swiss Reinsurance Co	AA-	שוויץ
-	-	-	-	11%	1,635	Aspen Insurance UK Ltd	A	שוויץ
-	-	-	-	10%	1,489	XL RE EUROPE	A	צרפת
11%	2,388	-	-	-	-	Paris Re	AA-	צרפת

לתיאור התקשרות הקבוצה עם מבטחי המשנה ברמת הקבוצה, ראה סעיף 9.4 להלן.

4.7 ספקים ונותני שירותים

מנורה מבטחים ביטוח מתקשרת מעת לעת עם בתי חולים, מוסדות רפואיים, מבצעי בקרה רפואית וספקי שירותי בריאות אחרים לצורך מתן שירותים רפואיים שונים למבוטחיה, ובכלל זה, אשפוז, טיפולים אמבולטוריים במרפאות והפניה לרפואה שיקומית, והכל בהתייחס לשירותים שלא הועברו לאחריות קופות החולים כנזכר בסעיף זה להלן.

הקבוצה מפעילה מערכת מיכון לבקרה על תשלומים לספקים בכלל ולספקי שירותים רפואיים בפרט. המערכת בודקת את ההתאמה בין חשבונות שקיבלה ובין התעריפים המוסכמים וכן את הקשר בין הטיפול הרפואי לבין הפגיעה. השימוש במערכת זו הוביל לחיסכון בעלויות הספקים ולייעול העבודה מולם.

בנוסף, הקבוצה רוכשת שירותים נלווים לסילוק תביעות ביטוח בתחומים שונים, ובכללם בתחום הפעילות, מאת עורכי דין, חוקרים ומומחים רפואיים.

לקבוצה אין תלות בספק כלשהו. יצוין, כי לאור העברת האחריות למרבית הטיפול הרפואי בנפגעי תאונות דרכים לקופות החולים, החל משנת 2010 (כמפורט בסעיף 4.1.3 לעיל), קטן היקף הפעילות מול הספקים. עם זאת, ולאור העובדה, כי עדיין ישנם טיפולים רפואיים באחריות חברות הביטוח, החברה ממשיכה בהתקשרות מול ספקים רפואיים, ככל הנדרש.

לתיאור הנושא ברמת הקבוצה ראה סעיף 9.5 להלן.

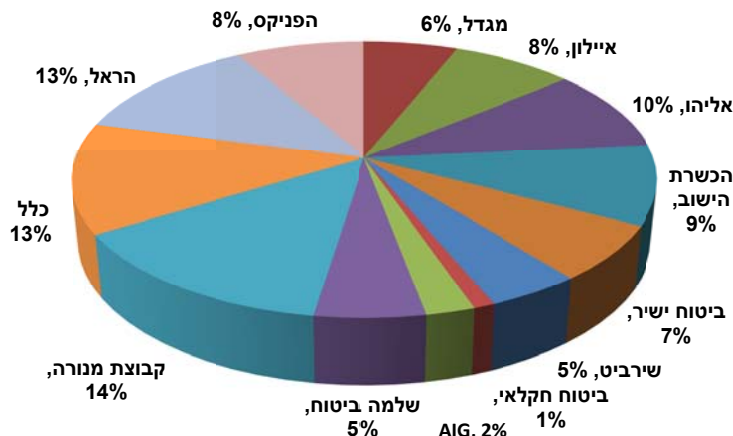
4.8 תחרות

בתחום ביטוח רכב חובה מתחרות 13 חברות ביטוח, לרבות חברות לביטוח ישיר. החברות הגדולות בתחום ביטוח רכב חובה הינן קבוצת כלל, קבוצת הראל והקבוצה. על פי הדוחות הכספיים של חברות הביטוח, חלקם של שלושת הגופים הגדולים בתחום בתשעת החודשים

הראשונים של שנת 2011 עמד על כ- 39% מסך דמי הביטוח בתחום זה, בהשוואה ל-41% בשנת 2010.

נכון לרבעון השלישי של שנת 2011 הקבוצה (מנורה מבטחים ביטוח ושומרה), מובילה בתחום ומחזיקה בנתח שוק של כ- 14% (שיעור דומה לתקופה המקבילה אשתקד).

להלן פירוט נתוני נתחי שוק, לפי חברות:

הכיסוי הביטוחי האחיד בכל חברות הביטוח וזמינות מידע השוואתי של מחירים, גורמים לכך שמחיר המוצר הינו המשתנה העיקרי בהחלטת הרכישה של פוליסות הביטוח. חברות הביטוח נבדלות זו מזו במשתנים הקובעים את התעריף וכפועל יוצא בפלחי השוק בהם הן מתמקדות. גורם העלול לפגוע במעמדה התחרותי של הקבוצה הינו שימוש חברות ביטוח אחרות בפרמטרים שונים מהפרמטרים בהם עושה החברה שימוש.

הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של הקבוצה הינם מערך סוכני הביטוח שלה ומודל תעריפים המאפשר התמקדות בפלחי שוק רווחיים יותר.

4.9 הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה

בין חברות הביטוח ובין מרכז הסליקה שליד איגוד חברות הביטוח נחתם בינואר 2004 הסכם (המכונה - "קל-כבד"), המסדיר את הטיפול בהתחשבויות עקב תביעות בהם מעורבים כלי רכב כבדים וכלי רכב קלים ו/או אופנועים, כהגדרתם בצו הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (הסדרים לחלוקת נטל הפיצויים בין המבוטחים), התשס"א-2001, וכן עקב תביעות בהם מעורבים כלי רכב המבוטחים על ידי הצדדים להסכם זה בפגיעה משותפת שלהם, בהולך רגל הנפגע מחוץ לכלי הרכב. לאור העובדה שבמקרים רבים חברות הביטוח לא הגיעו להסכמה בנוגע לחבות, הוחלט בשנת 2006 להרחיב את סמכויות מנהל המתווה ולהעניק לו סמכויות בוררות לגבי מחלוקות בשאלת החבות, הן במישור המשפטי והן במישור העובדתי. המתווה המקורי והן ההרחבה אושרו על ידי הממונה על ההגבלים העסקיים.

5. ביטוח רכב רכוש

5.1 מידע כללי על תחום הפעילות

הכיסוי המוענק במסגרת פוליסת ביטוח רכב רכוש, כפוף למגבלות הקבועות בחוק ובתקנות, כמפורט להלן.

פעילות הקבוצה בתחום ביטוח רכב רכוש מתבצעת באמצעות מנורה מבטחים ביטוח ושומרה. להלן מספר מאפיינים, מגמות והתפתחויות המשפיעים או עשויים להשפיע בעתיד על פעילות הקבוצה בתחום זה.

5.1.1 מבנה תחום הפעילות ושינויים שחלו בו

פוליסת ביטוח רכב רכוש כוללת כיסויים בגין נזק עצמי הנגרם לרכב המבוטח, גניבה, וכן נזק רכוש הנגרם על ידי הרכב המבוטח לצד שלישי. ניתן לרכוש פוליסה לנזק לצד ג' בלבד או בשילוב עם כיסויים נוספים.

ביטוח רכב רכוש מתחלק לשתי קבוצות עיקריות על פי סוג הרכב: (1) ביטוח לרכב פרטי ומסחרי שמשקלו עד 4 טון המעניק כיסויים ביטוחיים בהתאם לתנאי הפוליסה התקנית הקבועים בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 כמפורט להלן ו- (2) ביטוח לרכבים שאינם פרטיים ומסחריים עד 4 טון, על פי פוליסה שאינה כפופה לתנאי הפוליסה התקנית.

5.1.2 תיאור של תחום הביטוח והכיסויים הביטוחיים שנכללים בתחום

הפוליסה לביטוח נזקי רכוש ונזקי רכוש לצד ג' לרכב פרטי ומסחרי עד 4 טון (ביטוח מקיף וביטוח צד ג'), למעט אופנועים, מעוגנת בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 ובתוספת לתקנות (להלן: "תקנות רכב רכוש" ו- "הפוליסה התקנית", בהתאמה). הפוליסה התקנית קובעת נוסח ותנאים מינימאליים לביטוח מקיף לרכב אשר חברת ביטוח יכולה לשנותם רק אם השינוי הוא לטובת המבוטח. לפוליסה התקנית ניתן להוסיף הרחבות באשר להיקף הכיסוי, לסיכונים, לחבויות ולרכוש המבוטחים.

כאמור לעיל, בתחום ביטוחי הרכב נכללים גם ביטוחים לרכבים שאינם פרטיים ומסחריים עד 4 טון - משאיות, אוטובוסים, נגררים, נתמכים, מלגזות, ואופנועים, אשר אינם כפופים להוראות הפוליסה התקנית.

5.1.3 מאפיינים של ביטוח רכב רכוש

פוליסת ביטוח רכב רכוש הינה, לרוב, לתקופה של עד שנה.

הפוליסה כפופה, כאמור לעיל, למגבלות שהוטלו על ידי המחוקק ועל ידי המפקח במסגרת הפוליסה התקנית (ראה סעיף 5.1.4 להלן).

התעריף לביטוח רכב רכוש אינו אחיד ותלוי במספר משתנים, כגון: סוג הרכב המבוטח, ניסיון התביעה המצטבר שלו, גילו של הנהג והגבלת מספר הנהגים הרשאים לנהוג ברכב. התעריף מאושר על ידי המפקח כתעריף מקסימום.

תביעות בתחום זה מתאפיינות בכך שהן מתגבשות במהירות ומשך זמן קצר בין קרות מקרה הביטוח לבין יישוב התביעה ("זנב תביעות קצר"). עם זאת, בגין כיסוי צד ג' משך זמן יישוב התביעה ארוך יותר.

5.1.4 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות

תחום הפעילות כפוף להוראות הדין החלות על מבטחים, לרבות חוק הפיקוח וחוק חוזה הביטוח, והתקנות שהוצאו על פיהם וכן להוראות המפקח, כפי שמתפרסמות מעת לעת.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בכלל פעילותה, ראה סעיף 9.2 להלן.

להלן יפורטו תמצית הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום ביטוח רכב רכוש, וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות שפורסמו בשנה האחרונה בתחום זה:

5.1.5 הוראות הדין

- **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 (להלן: "תקנות רכב רכוש")**

התקנות קובעות את נוסח הפוליסה התקנית לביטוח רכב רכוש. הפוליסה התקנית מהווה סל כיסויים מינימאלי, שניתן להרחיבו אך ורק לטובת המבוטח.

בהתאם לתיקון לתקנות רכב רכוש, המתייחס לשינוי בפוליסה התקנית לרכב, מאפשרת הפוליסה למבוטח לוותר, בשלב הצעת הביטוח, על כיסויים מסוימים (ראה סעיף 5.2 להלן) כך שהמבוטח יכול לבחור בין ביטוח מקיף, ביטוח מקיף ללא כיסוי גניבה, ביטוח מקיף ללא כיסוי מפני תאונות וביטוח צד ג' בלבד, ובתנאי שהויתור נעשה בהודעה מפורשת אשר תועדה על ידי המבוטח.

בחודש יולי 2010 פרסם המפקח טיוטת תיקון שלישית לתקנות רכב רכוש. לפרטים אודות התיקונים המוצעים בטייטה ראה סעיף להלן.

- **חוק הגבלת השימוש ורישום פעולות בחלקי רכב משומשים (מניעת גניבות), תשנ"ח-1998**

החוק קובע נהלים לעניין מכירת כלי רכב לשם פירוק כללי או תיקון וכן נהלי רישום לגבי חלקי חילוף. החוק מחייב את המבטח להחזיר את רישיון הרכב לרשות הרישוי אם הרכב הועבר לשם פירוק כללי. באם מוכר המבטח את כלי הרכב שלא למטרות פירוק אלא למטרות תיקון, חובה על המבטח להחזיק את רישיון הרכב ולא להעבירו לידי הרוכש עד אשר ימציא הרוכש לידי המבטח רישיון מאת מוסך מורשה כי הרכב תוקן כנדרש או בעת החלפת חלק, אישור כי החלק אשר הוחלף נרשם כדין לפי הוראות החוק הנ"ל. מכוח החוק הנ"ל פורסמו במאי 2007 תקנות הגבלת השימוש ורישום פעולות בחלקי רכב משומשים (מניעת גניבות) (ניהול יומן ורישום בו, דיווח על גניבת חלק והגבלת השימוש בחלקי רכב), תשס"ז-2007, המסדירות את נושא רישום חלקי חילוף של כלי רכב.

- **חוק מכירת רכב משומש (זכאות למידע וגילוי נאות), התשס"ח-2008 ("חוק מכירת רכב משומש")**

החוק קובע, בין היתר, כי מי שרכש רכב משומש זכאי לקבל מכל מבטח שביטח את הרכב מידע אודות סכום תגמולי הביטוח ששולמו בעד הרכב ופירוט סוג הנזק או ירידת הערך שבשלם שולמו. מבטח רשאי לגבות תשלום בעד ההוצאות הכרוכות במסירת מידע כאמור. החוק מטיל על מבטח חובת שמירת מסמכים אודות רכבים שבטחו על ידו למשך שבע שנים.

- בחודש ינואר 2011 פורסמו תקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש) (תיקון), התשע"א-2011, המתקנות את תקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש), תשנ"ג-1992, אשר מטרתן הפחתת מטרדי הרעש בסביבתו הפרטית של האזרח, כך שיוחמרו ההגבלות על גרימת רעש. התיקון הרחיב את השעות בהן חל איסור על גרימת רעש ממקורות שונים, ובין היתר גם איסור על הפעלת מערכת אזעקה קולית בכלי רכב. מועד תחולתו של איסור הפעלת מערכת האזעקה ברכב כאמור לעיל, הינו בתוך חצי שנה ממועד פרסומן של התקנות, ובמקרה של רכבים ישנים בהם הייתה מערכת האזעקה לפני מועד פרסום התקנות ידרשו בעלי הרכבים להסיר ו/או לנתק את האזעקה עד תום 6 שנים ממועד תחולתן של התקנות. להערכת החברה, ייתכן וכתוצאה מאיסור הפעלת אזעקה קולית בכלי רכב תגדל שכיחות הגניבות במידה ואחוז מסוים מהגניבות, שאזעקות אלו היו מונעות, יתרחש, אך ככל הנראה, בהיקף לא מהותי. הערכת החברה הינה מידע צופה פני עתיד, המבוסס על פעילותה של החברה בתחום זה. הערכה זו עלולה שלא להתממש עקב נסיבות לגביהם קיימת אי ודאות גבוהה במועד הדוח.

הצעות חקיקה

- בחודש מאי 2010 עברה בקריאה טרומית הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תיקון- איסור לתקן או לשקם רכב שנגרם לו נזק של 50% לפחות), התש"ע-2010. על פי ההצעה, תוגבל האפשרות של מבטחים לתקן רכב או לשקמו במקרה של אובדן של 50% ומעלה משווי עובר לתאונה.

• **תיקון הפוליסה התקנית בענף ביטוח רכב מנועי**

בחודש יולי 2010 פורסמה טיוטה שלישית לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986. עיקרי השינויים על פי הטיטה - קביעת שווי רכב שאינו נכלל במחירון על פי הערכת שווי שתצורף למפרט; הוראה לפיה לאחר תשלום תגמולי הביטוח או החלפת הרכב יהיה רשאי המבטח לקבל מהמבטח את זכויותיו ברכב, למעט אביזרים ומכלולים שבגינם אין המבטח זכאי לתגמולי ביטוח; הוראות לעניין תשלום תגמולי ביטוח בשל נזק חלקי; קביעה כי חובת גילוי לגבי נזקים שאירעו לרכב או לצד שלישי בשלוש השנים האחרונות כתוצאה מסיכונים הכלולים בביטוח, לא תחול לגבי התקופה שבה הרכב לא היה בבעלות המבוטח; וכן הוראה בדבר אפשרות קיזוז למבטח מחוב מבוטח בגין פוליסות.

הסדרים בענף

• **הסדר שמאי ביטוח רכב**

בעקבות פסק הדין של בית המשפט העליון מאפריל 2001 לעניין שמאות כלי רכב⁵, פרסם המפקח חוזר שמטרתו צמצום ניגוד העניינים בפעולות שמאי הרכב, תוך מתן אפשרות למבוטח לבחור שמאי רכב מתוך רשימה רחבה של שמאים בפריסה ארצית. בחוזר נקבעו, בין היתר, גם כללי פעולה לשמאים ומנגנוני ערעור על שומות.

באפריל 2007, פורסם חוזר המרכז את הטיפול בנושא צמצום ניגוד העניינים האמור. בעניין שמאות ביטוח רכב (רכוש וצד ג), הקובע, בין היתר, הוראות בדבר הרחבת הגילוי הנוגע לזכויות המבוטחים, הגברת מעורבותם בהליך בחירת השמאי והרחבת השקיפות כלפי המבוטחים בהליך שומת הנזק.

• **הקמת מאגר מידע אודות היסטוריית כלי רכב**

בחודש יוני 2010 החליט הממונה על הגבלים עסקיים על מתן פטור בתנאים להסדר בין איגוד חברות הביטוח, מרכז הסליקה של חברות הביטוח בע"מ ומבטחים נוספים, על הקמת מאגר מידע בנוגע להיסטוריית תאונות כלי רכב. המאגר יכלול פרטים אודות כלי הרכב שירשמו בו - פרטי הרכב, מבטחים קודמים, פרטים על תביעות ביטוח, פרטים על נזקי תאונות. המידע במאגר יהיה זמין הן לציבור רוכשי רכב משומש והן למבטחים שיצטרפו למאגר. לפי ההחלטה, לאור החשש התחרותי שהשיתוף במידע יביא לפגיעה בתחרות, החליטה הממונה להתנות את הפטור בתנאים המנויים בהחלטה, וכן לקצוב אותו לתקופה של שלוש שנים.

5.1.6 שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיות ובתמהיל הלקוחות

היקף הפעילות

בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח לתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011, בתחום ביטוח רכב רכוש נרשמה יציבות בפרמיה בשנת 2011 לעומת התקופה המקבילה בשנת 2010. יצוין, כי קצב הגידול בתחום ביטוח רכב רכוש שונה מהגידול בהיקף התחום במשק, וזאת, בין היתר, לאור העובדה שמרבית חברות הליסינג המהוות מרכיב משמעותי בשוק הרכב אינן מבטחות את עצמן באמצעות חברות הביטוח.

הפרמיות ברוטו, של הקבוצה, הסתכמו בשנת 2011 בסך של כ- 904 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 902 מיליוני ש"ח בשנת 2010. בנטרול אי חידוש התקשרות בשנת 2011 עם סוכן בקשר לביטוח כלי רכב כבדים, גדלה הפרמיה ברוטו בשנת 2011 לעומת שנת 2010 בשיעור של כ- 8% הנובעת בעיקרה מגידול במספר כלי הרכב המבוטחים.

רווחיות

הרווחיות בתחום מושפעת, בין היתר, מתקפות ונכונות התעריף בו משתמש המבטח, הכנסות מהשקעות, שיעור הוצאות, שמירה על נהלי החיתום ושכיחות הגניבות.

בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011, הציג הענף בכללותו הפסד מצרפי של 139 מיליוני ש"ח, וזאת לעומת רווח של 170 מיליוני ש"ח בתשעת הרבעונים החודשים

⁵ בג"ץ 7721/96 איגוד שמאי הביטוח בישראל ואח' נ' המפקח על הביטוח ואח', פ"ד נה (3) 625.

הראשונים של שנת 2010. הקיטון ברווח נובע בעיקרו מהרעה בתוצאות החיתומיות ובאופן שולי יותר - מירידה בהכנסות מהשקעות.

ההפסד לפני מס של הקבוצה, בשנת 2011 הינו בסך של כ- 55 מיליוני ש"ח לעומת רווח של כ- 7 מיליוני ש"ח בשנת 2010. ההפסד נובע בעיקר מהתחרות בענף שגרמה לשחיקה בפרמיה הממוצעת הנגבית ומגידול בתשלומי התביעות ועדכון בהערכת ההתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 29 מיליוני ש"ח (הנובע בעיקרו מהפרשה לפרמיה בחסר בסך של כ- 18 מיליוני ש"ח), מירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 15 מיליוני ש"ח ומגידול בהוצאות הנהלה וכלליות בסך של כ- 14 מיליוני ש"ח. הגידול בהוצאות הנהלה וכלליות נובע ברובו מגידול במצבת העובדים.

5.1.7 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום

לתיאור השינויים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ראה סעיף 5.6 להלן.

5.2 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

הפוליסות לביטוח רכב רכוש מבוססות על הפוליסה התקנית (למעט רכב מסחרי מעל 4 טון ואופנועים), כאשר חברת הביטוח רשאית לשנות תנאי הפוליסה האמורה אך ורק לטובת המבוטח.

פוליסות הביטוח של הקבוצה מעניקות כיסויים כדלקמן:

- (א) **ביטוח רכב מקיף (פרטי ומסחרי לרבות משאיות)** - כיסוי בגין נזק לרכב כתוצאה מתאונה, נזק לרכב כתוצאה מאש, גניבת הרכב, נזק שנגרם תוך כדי גניבת הרכב, נזק שנגרם כתוצאה מנזקי טבע (שיטפון, סערה, שלג וברד), נזק לרכב כתוצאה ממעשה זדון (למעט על ידי המבוטח או מי מטעמו), נזק שגרם הרכב לרכוש של צד שלישי.
- (ב) **ביטוח מקיף ללא כיסוי תאונות** - כיסוי ביטוחי של כל הסיכונים המפורטים בס"ק א' לעיל, למעט סעיף נזק כתוצאה מתאונה.
- (ג) **ביטוח מקיף ללא כיסוי גניבה** - כיסוי ביטוחי של כל הסיכונים המפורטים בס"ק א' לעיל, למעט גניבת הרכב.
- (ד) **ביטוח אחריות כלפי צד שלישי** - הגנה על המבוטח מפני אחריותו לנזקים שנגרמו לרכוש של צד שלישי כתוצאה משימוש ברכבו.
- (ה) **ביטוח אופנועים**.
- (ו) **בנוסף לכיסוי הבסיסי, הקבוצה מאפשרת למבוטח להרחיב את הכיסוי כדלקמן:** כיסוי לנזקי רעידת אדמה, רכב חדש תמורת הישן שניזוק (לרכבים משנות דגם אחרונות בלבד ולמקרה ביטוח של אובדן גמור), ביטוח רדיו טייפ או רדיו דיסק חליפי, ביטוח שבר שמשות, שירותי גרירה ומתן רכב חליפי. בנוסף, קיים מסלול ייחודי לכלי רכב פרטיים בלבד, המאפשר סל רחב יותר של שירותים והטבות למבוטח, עם אפשרות לפרמיה מוזלת.
- (ז) **תעריף ביטוח רכב רכוש מצוי בפיקוח והוא מעודכן מעת לעת בהתאם לניסיון הנזקים ולמגמותיהם.** מדיניות המפקח, נכון למועד הדוח, היא אי התערבות בתעריפים בתחום זה.

5.3 פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים

להלן טבלה הכוללת נתונים לגבי התפלגות הפעילות של הקבוצה בתחום ביטוח רכב רכוש (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
877,843	902,069	904,352	פרמיות ברוטו (כולל דמים)
675,426	668,572	740,669	פרמיות בשייר עצמי
607,760	638,300	705,041	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
488,990	477,377	549,852	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר

לעניין הסברים בדבר התפתחות ההכנסות מפרמיות ראה סעיף 5.1.4 לעיל.

פילוח התביעות המשולמות בתחום רכב רכוש, ברוטו (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
66,232	62,860	69,062	גניבות
472,758	502,814	523,036	תאונות
1,221	1,534	1,162	נזקי טבע
54,635	59,776	68,869	אחר
594,846	626,984	662,129	סה"כ תביעות משולמות
12,914	11,316	42,912	שינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח ברוטו
607,760	638,300	705,041	סה"כ תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח ברוטו

5.4 לקוחות

בתחום ביטוח רכב רכוש, מבטחת הקבוצה בעיקר לקוחות פרטיים. לקבוצה אין לקוח בתחום ביטוח רכב רכוש, שהכנסותיה ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסות הקבוצה וכן אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות בתחום זה.

שיעור מסך ההכנסות	דמי ביטוח בשנת 2010 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות	דמי ביטוח בשנת 2011 (אלפי ש"ח)	
89%	838,924	89%	804,873	מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים
11%	63,145	11%	99,479	ציי רכב וקולקטיביים

בנוסף, לא ידוע לקבוצה על מאפיינים קבועים של לקוחותיה בתחום ביטוח רכב רכוש. לפי הערכת הקבוצה, שיעור החידושים בתחום רכב רכוש בשנת 2011 עמד על כ- 66% לעומת 71% בשנת 2010. הירידה בשיעור החידוש נובעת מאי-חידוש עסקה גדולה בתחום ביטוחי רכב שאינו פרטי ומסחרי עד 4 טון. שיעור הלקוחות אשר רכשו ביטוח רכב רכוש וביטוח רכב חובה מתוך כלל הלקוחות שרכשו ביטוח רכב רכוש בשנת 2011 הינו 64% לעומת שיעור של 67% בשנה קודמת.

דמי ביטוח לפי שנות ותק לקוחות במונחי מחזור דמי ביטוח לתקופות המתוארות בדוח:

שיעור מסך הכנסות			דמי הביטוח באלפי ש"ח			מספר שנות ותק
2009	2010	2011	2009	2010	2011	
41%	41%	40%	359,915	369,848	361,741	ללא ותק
23%	23%	22%	201,904	207,476	198,957	ותק שנה
16%	16%	14%	140,455	144,331	126,609	ותק שנתיים
20%	20%	24%	175,569	180,414	217,044	למעלה משלוש שנות ותק
100%	100%	100%	877,843	902,069	904,352	סה"כ

5.5 שיווק והפצה

הקבוצה משווקת את פוליסות הביטוח שלה באמצעות סוכנים עצמאיים. להלן פרטים לגבי שיעור העמלות (כולל מע"מ) מפרמיה ברוטו בתחום פעילות רכב רכוש:

2009	2010	2011	
20%	20%	20%	שיעור עמלות מפרמיה ברוטו

לחברה אין סוכן אשר היקף פעילותו בתחום עולה על 10% מתחום הפעילות. לתיאור הנושא ברמת הקבוצה, ראה סעיף 9.7 להלן.

5.6 ביטוח משנה

התקשרויות הקבוצה עם מבטחי המשנה בכל ענפי הביטוח, לרבות תחום ביטוח רכב רכוש מתחדשות משנה לשנה.

שעור ההעברה של סיכון הקבוצה למבטחי המשנה שלה בתחום הפעילות נאמד ברמה של כ- 18.1% מהפרמיות, נכון למועד הדוח. בתחום הפעילות, מתקשרת הקבוצה עם מבטחי המשנה שלה הן בחוזים יחסיים והן בחוזי אקסס אוף לוס, להגנה כנגד אירועים חריגים. בשנים 2010 ו- 2011 החברה התקשרה בחוזים בתחום הפעילות עם מבטחי משנה המדורגים A-, A+, A, AA- לפי S&P.

מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בתחום מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

2009		2010		2011		שם מבטח המשנה	דירוג P&S	מדינה
אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה			
68%	137,697	56%	131,293	82%	134,861	Swiss Reinsurance Co	AA-	שוויץ
23%	47,102	19%	43,992	-	-	Trans Re Zurich	A+	שוויץ
		11%	26,225	-	-	PARTNER RE	AA-	אנגליה

כמקובל בחוזים מסוג זה, מתקבלת עמלת מסירה ממבטחי המשנה, המחושבת כשיעור מהיקף הפרמיה המועברת. שיעור העמלה משתנה בהתאם לתוצאות העסקיות. יצויין, כי בשנת הדוח חל שינוי בהסכם ביטוח משנה בגין חלק מהפעילות בענף רכב מסחרי מעל 4 טון, כך שפרמיית המשנה כוללת את מרכיב הדמים ובמקביל גדלה העמלה המתקבלת ממבטח המשנה.

לתיאור התקשרות הקבוצה עם מבטחי המשנה ובפרט התקשרות בהסכם ביטוח משנה רב-ענפי Multi-Line, ראה סעיף 9.4 להלן.

5.7 ספקים ונותני שירותים

לקבוצה הסכמים עם מוסכים שונים לצורך מתן השירותים למבוטחים בקרות אירוע ביטוחי. כמו כן, הקבוצה התקשרה בהסכמים עם נותני שירותים נוספים אחרים לפיהם מבוטח אשר הפוליסה שלו כוללת את סוג השירות הרלבנטי, יקבל שירות בהתאם לכתב השירות שרכש. השירותים השונים הניתנים למבוטח הינם, בין היתר, שירותי גרירה לרכב, שירותי תיקון שבר שמשות ברכב, שירותי רכב חלופי ועוד.

בנוסף, הקבוצה רוכשת שירותים נלווים לסילוק תביעות ביטוח בתחומים שונים, ובכללם בתחום הפעילות, מאת עורכי דין, חוקרים, שמאים, מוסכים, ספקי חלפים וספקים נוספים.

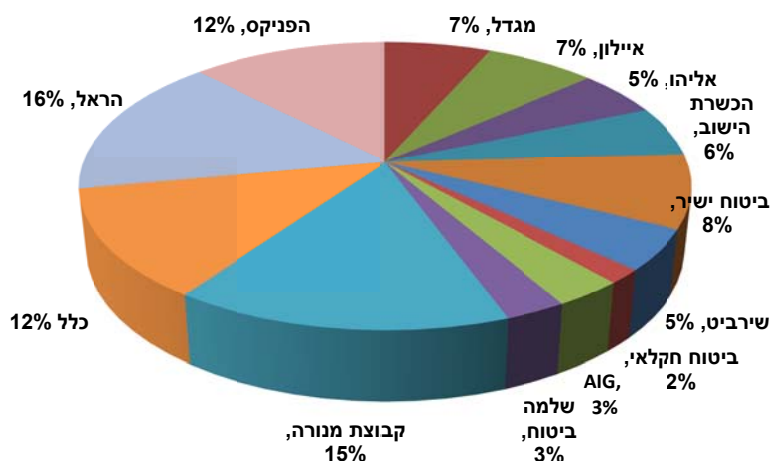
לקבוצה אין תלות בספק כלשהו בפעילותה בתחום זה. לתיאור הנושא ברמת הקבוצה ראה סעיף 9.5 להלן.

5.8 תחרות

בתחום ביטוח רכב רכוש פועלות מרבית חברות הביטוח, לרבות חברות לביטוח ישיר.

על פי הדוחות הכספיים של חברות הביטוח, קבוצת הראל הייתה המובילה בתחום בשנת הדוח. בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011 החזיקה הראל בנתח שוק של 15.7% לעומת 16.6% בתקופה המקבילה בשנת 2010. הקבוצה מחזיקה בנתח שוק של 15.2% וממוקמת במקום השני במשק, וזאת בדומה לתקופה המקבילה בשנת 2010.

נתוני נתח שוק לפי חברות מוצגים בתרשים להלן:

הכיסוי הביטוחי האחיד בהתאם לפוליסה התקנית מוביל לכך שמחיר המוצר הוא המשתנה העיקרי בהחלטת המבוטח לרכוש פוליסת ביטוח. אי לכך שמה הקבוצה דגש בתחום זה על תעריף תחרותי ומוצרים ייחודיים המותאמים לאוכלוסיות מובחנות וכוללים הטבות ייחודיות לאותן אוכלוסיות.

הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של הקבוצה הינם מערך סוכני הביטוח שלה, המודל התעריפי בו היא משתמשת וכן התקשרות עם רשת של מוסכים לנוחיות מבוטחיה.

בשל היות המחיר משתנה מרכזי בהחלטת הרכישה של הצרכן, שחיקת מחירים מכוונת על ידי אחד המתחרים עלולה לפגוע במעמדה התחרותי של החברה. הקבוצה מבצעת בדיקה שוטפת של התעריף ורמת הנחות על מנת להתאים את עצמה למתרחש בשוק.

5.9 הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה

בחודש מאי 2002 נחתם הסכם לשיתוף פעולה בין איגוד חברות הביטוח למרכז הישראלי לבוררות ויישוב סכסוכים בע"מ (להלן: "בנועם"), לפיו מחלוקות בנושא תביעות שיבוב בין חברות ביטוח (הן כאלו החברות באיגוד והן כאלו שאינן) בגין רכב רכוש בסכום שאינו עולה על 100,000 ש"ח, לא תוגשנה לבית המשפט אלא תתבררנה באמצעות מוסד בנועם (מוסד זה נמצא בבעלות פרטית ונבחר על ידי איגוד חברות הביטוח). החלטת הבורר בהליך זה מחייבת, והגבייה תתבצע באמצעות מסלקת איגוד חברות הביטוח. התשלום למוסד בנועם בתביעה או

בבוררות מוטל על חברות הביטוח. הסכם זה אושר על ידי הממונה על הגבלים עסקיים והוא בתוקף עד מאי 2011. הצדדים פנו לממונה על הגבלים עסקיים, לצורך חידוש הסכם זה, לאחר חודש מאי 2011 וקיבלו היתר לתקופה נוספת של שלוש שנים.

6. ביטוח כללי אחר

פעילות הקבוצה בתחום זה מתמקדת בשלושה ענפים עיקריים: ביטוח חבויות, ביטוח רכוש, וביטוח בריאות לטווח קצר (כגון: תאונות אישיות, נסיעות לחו"ל ועובדים זרים). כמו כן, בתחום זה נכללים יתר ענפי הביטוח הכללי אשר היקף פעילותם אינו מהותי.

פעילות הקבוצה בתחום ביטוח כללי מתבצעת באמצעות מנורה מבטחים ביטוח ושומרה. להלן יפורטו ההוראות הרלוונטיות החלות על כל הענפים בתחום זה וכן ההוראות הייחודיות לענפים השונים בתחום.

6.1 מידע כללי על תחום הפעילות

בענף ביטוח חבויות נכללים כל ביטוחי החבויות, למעט ביטוח רכב חובה. הביטוחים העיקריים בענף זה הינם: ביטוחי אחריות מעבידים, אחריות מקצועית, אחריות דירקטורים ונושאי משרה, אחריות צד שלישי, אחריות המוצר, ערבות חוק מכר, ביטוח כלי טיס וביטוח כלי שיט.

ענף ביטוח רכוש מעניק למבוטח כיסוי נגד נזק פיזי לרכוש וכולל ביטוח מקיף דירות, ביטוח אובדן רכוש, מקיף בתי עסק, ביטוחי מבנה ללווי הבנקים למשכנתאות (להלן: "ביטוח משכנתאות"), ביטוח ימי, ביטוח הנדסי, ביטוח יהלומים.

בביטוחי הבריאות בתחום זה נכללים פוליסות ביטוח קצרות טווח ובכללן ביטוח נסיעות לחו"ל, ביטוח תאונות אישיות וביטוח עובדים זרים ותיירים.

ביתר ענפי הביטוח נכללים ענפי ביטוח אשר לא נכללו בתחומי הפעילות לעיל ואינם מהותיים דיים לתוצאות העסקיות של החברה, בין אם בנפרד ובין אם כקבוצה. בין ביטוחים אלו נכללים ביטוחי ערבויות (ערבויות ביצוע וערבויות פיננסיות), ביטוח דמי מחלה וביטוח סיכונים אחרים.

להלן מספר מאפיינים, מגמות והתפתחויות המשפיעים או עשויים להשפיע בעתיד על פעילות הקבוצה בתחום זה.

6.1.1 מבנה תחום הפעילות ושינויים שחלו בו

ביטוח חבויות

ביטוח חבויות הינו ביטוח המכסה את המבוטח בגין אחריותו כלפי צד ג', כתוצאה ממעשה או מחדל של המבוטח. בביטוחי חבויות לא נקבע סכום ביטוח אלא גבול אחריות שהינו הסכום המקסימאלי בו יישא המבוטח במקרה של נזק בתוספת הוצאות משפטיות סבירות. תוקפן של פוליסות הביטוח הינו לרוב לשנה, אך מאחר ומדובר בנזק לצד ג' שלמעשה איננו המבוטח, בירור תביעות אלו הינו מורכב ואורך זמן רב ("זמן תביעות ארוך").

ביטוח רכוש

בביטוח רכוש מציעה הקבוצה ביטוחים לפרטים ולבתי עסק.

ביטוח רכוש הינו פוליסה לתקופה של עד שנה בדרך כלל, למעט ביטוח מטען (ימי ואווירי) אשר נכלל בפוליסה פתוחה (הכיסוי ניתן עבור כל משלוח בנפרד), וביטוחים הנדסיים הנערכים בהתאם לפרקי הזמן של כל פרויקט.

ביטוח בריאות (טווח קצר)

בביטוחי בריאות (טווח קצר) מציעה הקבוצה ביטוח לפרטים ולקבוצות.

ביטוחי הבריאות בתחום זה כוללים פוליסות שהינן לרוב לתקופה של שנה. בביטוח נסיעות לחו"ל ולתיירים הכיסוי מותאם לתקופת השהייה בחו"ל או בארץ, לפי העניין.

6.1.2 תיאור של ענפי הביטוח והכיסויים הביטוחיים שנכללו בתחום

6.1.2.1 ביטוח חבויות

ענפי החבויות מכסים את המבוטח בשל חבות שהוא עשוי לחוב בה בשל אחריותו מתוקף כל דין, ובפרט מתוקף הוראות פקודת הנזיקין [נוסח חדש] (להלן: "פקודת הנזיקין").

ענפי הביטוח המרכזיים בהם עוסקת הקבוצה בענף החבויות, הינם כדלקמן (לעניין הפוליסות והמוצרים המוצעים במסגרת ענף זה ראה הרחבה בסעיף 6.2 להלן):

ביטוח חבות מעבידים - כיסוי למבוטח בגין אחריותו לנזקי גוף הנגרמים לעובד בשל ותוך כדי עבודתו אצל המבוטח. החבות המכוסה היא חבות לפי פקודת הנזיקין או לפי חוק האחריות למוצרים פגומים, התש"ם-1980, והביטוח הינו שיורי, מעל הכיסוי לפי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995. הביטוח נערך בדרך כלל על בסיס אירוע.

ביטוח צד שלישי - הפוליסה לביטוח אחריות כלפי צד שלישי מכסה את חבותו של המבוטח על פי כל דין, בגין נזקי גוף או רכוש שנגרמו לצד שלישי שאינו עובד המבוטח בשל נזק שנגרם מאירוע תאונתי אשר התרחש במהלך תקופת הביטוח בקשר עם הפעילות בגינה רכש המבוטח את הכיסוי הביטוחי. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע.

ביטוח אחריות מקצועית - ביטוח המכסה את חבותו של בעל מקצוע בגין כשל בביצוע חובתו המקצועית שתוצאתו נזק לצד שלישי, בין אם הינו לקוח של המבוטח ובין אם לאו. ביטוח אחריות מקצועית נערך על בסיס הגשת תביעה.

ביטוח אחריות המוצר - ביטוח המכסה את חבותו של המבוטח בגין נזק שנגרם על ידי מוצרים שיוצרו או שווקו על ידו, לאחר שפסקו מלהיות בחזקתו. ביטוח זה נערך על בסיס הגשת תביעה.

ביטוח דירקטורים ונושאי משרה - ביטוח המכסה דירקטורים ונושאי משרה בשל חבות חוקית שהופרה על ידי הדירקטורים ונושאי המשרה בתוך תקופת הביטוח. הביטוח נערך על בסיס הגשת התביעה. החבות המכוסה היא בעיקרה מתוקף חוק החברות, המטיל חבות אישית על נושאי המשרה בחברה. בעלת הפוליסה בביטוח זה הינה החברה, הרוכשת את הכיסוי עבור נושאי המשרה והדירקטורים המכהנים ו/או שכינה בעבר והמוגדרים כמבוטחים.

ענף ביטוח החבויות נחשב לענף תנודתי וזאת בשל רמת אי הודאות הגבוהה ביישוב התביעות הנובעת, בין היתר, ממשך הזמן בין קרות אירוע ביטוחי לבין תשלום הנזק למבוטח ("זנב תביעות ארוך"), מהשינויים באקלים השיפוטי ומהשינוי התרבותי המעלה את שכיחות התביעות וחומרן.

6.1.2.2 ביטוח רכוש

להלן סוגי כיסויים עיקריים של ביטוחי הרכוש שמשווקת הקבוצה בענף ביטוח רכוש:

ביטוח דירות (מקיף דירות) - ביטוח מבנה דירה וביטוח תכולת דירה למגורים.

תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולתן), התשמ"ו-1986 (להלן בסעיף זה: "התקנות") מגדירות את היקף הכיסוי הביטוחי המינימאלי למבנה דירה ותכולתה, כהגדרתן בתקנות (להלן: "הפוליסה התקנית דירה"). על פי התקנות, ביטוח דירות כולל כיסוי לתכולה ולמבנה כנגד סיכונים אש, פריצה, כיסוי נזקי טבע, רעידת אדמה ונזקי צנרת. חברת הביטוח יכולה לשנות את הפוליסה התקנית דירה רק אם השינוי הינו לטובת המבוטח. למבוטח ניתנת אפשרות לוותר בכתב על כיסוי לרעידת אדמה.

אובדן רכוש ומקיף בתי עסק - ביטוחים המכסים אבדן רכוש (כגון; סחורות, מכונות, ציוד, מפעלים, מלאי מסוגים שונים וכו') ושאינו דירת מגורים ותכולתה או רכב מנועי. ביטוח בתי עסק כולל כיסוי לתכולה ולמבנה כנגד סיכונים אש, פריצה, כיסוי נזקי טבע ורעידת אדמה. ניתן לרכוש בביטוחים אלה כיסוי לנזק תוצאתי של אובדן רווחים. פוליסות בתי עסק נמכרות בדרך כלל כפוליסות מטרייה הכוללות גם ביטוחי חבויות.

ביטוח משכנתאות - ביטוח מבנה עבור לווים הנוטלים משכנתא למימון רכישת דירות. פוליסות אלו משועבדות לטובת המלווה. ביטוח זה נמכר בדרך כלל בשילוב עם ביטוח חיים (ריסק) לכיסוי יתרת ההלוואה במקרה של מות המבוטח.

ביטוח ימי, כלי טיס וכלי שיט - ביטוח המכסה נזק או אבדן הקשורים לסיכונים תעופה או שיט. ביטוח כלי שיט מכסה גופי אניות; ביטוח כלי טיס כולל ביטוח גופי מטוסים וביטוח תאונות נסיעה; וביטוח ימי מכסה הובלת מטענים בים ובאוויר.

מטענים בהובלה - ביטוח המכסה אובדן או נזק למטען הנגרם במסגרת הובלה יבשתית.

ביטוח הנדסי (ביטוח שבר מכני) - ביטוח המכסה נזקים לציוד הנובעים מהפעלתו, בניגוד לנזקים הנגרמים על ידי גורמים חיצוניים בלתי תלויים.

ביטוח הנדסי (עבודות קבלניות) - כיסוי לעבודות קבלניות, ציודן וחומרים, מפני נזק תאונתי.

ביטוח הנדסי (עבודות הקמה) - כיסוי לעבודות הקמה של מערכות מכניות, ציודן וחומרים, מפני נזק תאונתי.

ביטוח הנדסי (ציוד מכני הנדסי) - כיסוי מפני נזק תאונתי לציוד מכני הנדסי.

ביטוח ציוד אלקטרוני - כיסוי לנזק תאונתי, למערכות מתח נמוך ולכיסוי הוצאות שחזור מידע מחשבים ושכירת ציוד חלופי.

ביטוח סיכוני טרור - המכסה נזק פיזי לרכוש ואובדן רווח גולמי בשל מעשה טרור. ניתן לקנותו כביטוח שיורי (מעל תקבולי מס רכוש), או ככיסוי מלא.

6.1.2.3 ביטוח בריאות (טוח קצר)

ביטוח בריאות לטווח קצר מורכב משני ענפי ביטוח: ביטוח תאונות אישיות וביטוח מחלות ואשפוז (ביטוח נסיעות לחו"ל וביטוח עובדים זרים ותיירים).⁶

6.1.2.4 יתר ענפי הביטוח

• ביטוח ערבויות ביצוע וערבויות פיננסיות

הקבוצה משווקת ערבויות ביצוע שמהותן התחייבויות לשיפוי המוטב בגין הפרת התחייבות המבוטח כלפיו. הפוליסות מונפקות לטובת מזמיני עבודה בפרויקטים ומיועדות להבטיח עמידה בהתחייבויותיהם של קבלנים, יזמים וגופים גדולים נוספים בביצוע פרויקטים, כפי שסוכמו בין הצדדים.

בנוסף, הקבוצה משווקת ערבויות פיננסיות שמהותן התחייבות לשיפוי המוטב בגין הפרת התחייבות פיננסית של המבוטח כלפיו.

• ביטוח ערבות חוק המכר

הקבוצה משווקת ביטוח המכסה את השקעתם של רוכשי יחידות דיור כנגזר מחוק המכר (דירות) תשל"ג 1973 וחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות רוכשי דירות), התשל"ה-1974. ביטוח זה תואם את ההנחיות בחוק המכר ולרוב תקופת הביטוח שלו ארוכה (מעל שנה). הסיכון

⁶ ענף מחלות ואשפוז כולל גם ביטוח הוצאות רפואיות וביטוח שיניים שהינם פוליסות לטווח ארוך ולכן נכללו ביטוחים אלו בתחום ביטוח בריאות. יצוין, כי ענפים אלו הועברו לתחום בריאות, החל מיום 1 בינואר, 2012. לפרטים נוספים ראה סעיף 1.3.2 ו-1.3.3 לעיל.

בפוליסות אלו הולך ופוחת עם הזמן כתוצאה מהתקדמות הבנייה וקבלת החזקה בנכס. בהתאם להוראות הפיקוח, ההכרה ברווח מהכנסות החברה מענף זה נדחות לתקופה של 5 שנים. החברה מנפיקה פוליסות אלו לקבלנים, בין אם באמצעות שיווק ישיר לקבלן או באמצעות בנקים המספקים מימון לפרויקט הבנייה.

• **ביטוח דמי מחלה**

הקבוצה משווקת ביטוח דמי מחלה המכסה את חבותו של המבוטח (המעסיק) כלפי עובדיו לתשלום ימי מחלה. חבות המעביד לתשלום כפופה להוראות הדין (חקיקה, תקנות, הסכמים קיבוציים וצווי הרחבה) לעניין זכויות עובדים.

הקבוצה משווקת פוליסות ישירות באמצעות תשתית החברות המבוטחות בקרן הפנסיה של הקבוצה, וכן באמצעות סוכנים.

• **סיכונים אחרים**

הקבוצה מנפיקה פוליסות המכסות סיכונים שונים אשר לא נכללו בענפים שלעיל מאחר והכיסויים הינם בסכומים לא מהותיים. לדוגמא: החברה מנפיקה פוליסות לכיסוי הוצאות משפטיות.

6.1.3 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות

פעילות הקבוצה בתחום זה כפופה להוראות הדין החלות על מבטחים, חוק הפיקוח וחוק חוזה הביטוח והתקנות שהוצאו על פיהם וכן להוראות המפקח, כפי שמתפרסמות מעת לעת.

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום ביטוח כללי וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות (הוראות דין, הצעות חוק, חוזרים וטייטות של המפקח) שפורסמו בשנה האחרונה בתחום זה (לרבות הצעות לחקיקה וטייטות חוזרים).

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בכלל פעילותה ראה סעיף 9.2 להלן.

6.1.3.1 ביטוח חבויות

להלן יפורטו מגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בענף ביטוח חבויות:

הוראות הדין

חוק חוזה הביטוח

בהתאם להוראות חוק חוזה הביטוח, בביטוח חבויות (המכונה בחוק "ביטוח אחריות"), התביעה לתגמולי ביטוח אינה מתיישנת כל עוד לא התיישנה תביעת הצד השלישי נגד המבוטח. כן קובע חוק זה, כי ביטוח חבויות מכסה גם הוצאות משפט סבירות שעל המבוטח לשאת בשל חבותו, אף אם הוצאות אלה הן מעל לסכום הביטוח.

6.1.3.2 ביטוח רכוש

הוראות הדין

לתקנות העיקריות החלות בענף זה, ראה סעיף 6.1.2.2 לעיל.

טייטת תקנות

• **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דמי עמילות מירביים בביטוח מבנה אגב הלוואה לדירה), התשע"ב-2011 - טייטת**

בחודש דצמבר 2011 פורסמו על ידי המפקח טייטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דמי עמילות מירביים בביטוח מבנה אגב הלוואה לדירה), התשע"ב-2011. בטייטת התקנות מוצע לקבוע כי דמי עמילות מירביים שישולמו לסוכני ביטוח בביטוח מבנה אגב הלוואה לדיור לא יעלו על 20% מדמי הביטוח. תקרה זו דומה לדמי העמילות

הקיימים בענף רכב רכוש ובענף מקיף דירות. קביעת תקרה לדמי עמילות נועדה לוודא הגינות בקביעת דמי עמילות, למנוע פערים לא סבירים בין דמי עמילות המשולמים בביטוח אגב הלוואה לדיור לבין אלו המשולמים בחוזה ביטוח מבנה דירה אחרים, ולמנוע התייקרות הפרמיה שישלם מבוטח, תוך שמירה על איכות מבטחי משנה.

6.1.3.3 ביטוח בריאות (טווח קצר)

להלן יפורטו מגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בענף ביטוח בריאות (טווח קצר):

הוראות הדין

- **חוק עובדים זרים (איסור העסקה שלא כדין והבטחת תנאים הוגנים), התשנ"א-1991**
על פי החוק על מעביד מוטלת החובה להסדיר לעובד זר המועסק על ידו ביטוח רפואי שיכלול סל שירותים לפי קביעת שר הבריאות בצו.
- **תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזה הביטוח) (הוראות למצב רפואי קודם), התשס"ד-2004**
התקנות מסדירות את אופן שימוש המבטח בסייג לחבות המבטח בשל מצב רפואי קודם, מבטיחות כיסוי ביטוחי ראוי למשך כל תקופת הביטוח ומונעות ביצוע חיתום בעת התביעה לתשלום תגמולי ביטוח.

ניירות עמדה

- בחודש נובמבר 2011 פורסם על ידי המפקח טיוטת נייר עמדה בעניין **מכירת ביטוח נסיעות לחו"ל - הבהרה- עדכון**. על פי נייר העמדה לעמדת אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון, קיים חשש שמעורבות קופות חולים או סוכנויות נסיעות במכירת ביטוח נסיעות לחו"ל עולה כדי תיווך בביטוח. כמו כן, מעורבות במכירת ביטוח נסיעות לחו"ל של קופות חולים או סוכנויות נסיעות עלולה להטעות מבוטחים לחשוב כי מכירה זו משקפת ידע מקצועי רלוונטי אודות ביטוח זה. בהתאם, במסגרת נייר העמדה קבע המפקח, בין היתר, את ההוראות הבאות: (א) מבטח לא ישלם דמי עמילות בעד תיווך בין כל אדם לבינו אלא למי שיש בידו רישיון סוכן; (ב) מבטח לא יתקשר עם בעל פוליסה אלא אם בעל הפוליסה יצהיר ויתחייב, לפני תחילת תקופת הביטוח, כי הוא פועל באמונה ובשקידה לטובת המבוטחים בלבד, וכי אין לו ולא תהיה לו כל טובת הנאה מעצם היותו בעל פוליסה; (ג) מבלי לגרוע מהאמור בסעיף א לעיל, מבטח רשאי לשווק תכנית פרט לביטוח נסיעות לחו"ל באמצעות שטחי פרסום במשרדים של גופים שונים, כגון קופת חולים וסוכנות נסיעות (להלן: "הגוף"), ללא כל מעורבות של עובדי הגוף או כל אדם שאין בידו רישיון סוכן ביטוח כחוק, בכפוף לקבלת אישור המפקח על הביטוח, מראש ובכתב, למודל ההפצה המבוקש; (ד) קביעת פעולות שנכללות בגדר תיווך לעניין תכנית פרט לביטוח נסיעות לחו"ל.

6.1.4 שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיות ובתמהיל הלקוחות

היקף הפעילות

החברה חשופה לשינויים באקלים המשפטי, בין היתר, בנוגע לפוליסות ביטוח דירקטורים ואחריות נושאי משרה אותן היא משווקת. לאור התפתחות האקלים השיפוטי ופסיקת בתי המשפט ביחס לחברות ולנושאי המשרה בהן, ניכרת דרישה מוגברת לכיסוי ביטוחי באחריות מקצועית וכן לכיסוי ביטוחי דירקטורים ונושאי משרה.

ביום 27 ביולי 2010 פורסם ברשומות תיקון מס' 59 לחוק בתי המשפט, לפיו הוקמה בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו מחלקה כלכלית לה מוננו שופטים בעלי ידע וניסיון מקצועי בתחום דיני החברות וני"ע, כשופטים ייעודיים. לא ניתן להעריך בשלב זה את מלוא השפעת הקמת המחלקה הכלכלית על רווחיות החברה. להערכת החברה

להקמת המחלקה הכלכלית תהיה השפעה, לכל הפחות, על קצב ניהול התיקים, לעומת המצב הקיים.

בנוסף, בחודש ינואר 2011 פורסם חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, אשר מסדיר הליך אכיפה חדש הכולל רשימה של הפרות מנהליות ביחס לשלושת החוקים המרכזיים שאותם אוכפת רשות ניירות ערך - חוק ניירות ערך, חוק הייעוץ, וחוק השקעות משותפות בנאמנות. לא ניתן להעריך, בשלב זה, את השפעת החקיקה על רווחיות ענף ביטוח נושאי משרה וביטוח אחריות מקצועית. מחד, הקנסות המוטלים אינם ברי ביטוח ומסלול האכיפה הנ"ל צפוי להקטין הליכים משפטיים בעלי הוצאות גבוהות לחברת הביטוח. מאידך, תיתכן עלייה בשכיחות התביעות נגד תאגידי נושאי משרה בהם שתוגשנה במקביל להליכי אכיפה של רשות לני"ע.

הערכות החברה הנ"ל הינן מידע צופה פני עתיד המבוסס על פעילותה של החברה בתחום זה. הערכות אילו עלולות שלא להתממש עקב אופן ואופי הפעילות של המחלקה הכלכלית בביהמ"ש ומדיניות האכיפה של רשות לני"ע.

הביקוש לביטוחי רכוש מושפע מהמצב הכלכלי במשק. בין היתר, כתוצאה מהרחבת הפעילות העסקית המתבטאת בהקמת עסקים חדשים ומגידול במחזור הפעילות של עסקים קיימים.

בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011 חל גידול של 2% בהיקף ההכנסות בתחום לעומת התקופה המקבילה בשנת 2010 לרמה של כ-5.3 מיליארדי ש"ח.

הפרמיות ברוטו, של הקבוצה, בשנת 2011 הסתכמו בסך של כ-816 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-775 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ-5%. הגידול בפרמיות נובע מענפי רכוש אחרים בסך של כ-48 מיליוני ש"ח ומנגד מקיטון בפרמיות בענפי חבויות אחרים בסך של כ-7 מיליוני ש"ח. הגידול בפרמיות בענפי רכוש אחרים נובעים מגידול במספר הלקוחות העסקיים.

רווחיות

בעוד שתחום הדירות, הנכלל בביטוח רכוש, הינו מוצר הנמכר ללקוחות פרטיים ולכן מוטה שיקולי מחיר, שאר ענפי הרכוש מושפעים יותר מאיכות השירות ומקצועיות החיתום של הקבוצה, הואיל ומדובר בלקוחות עסקיים המתיעצים לעיתים עם יועצי ביטוח.

הרווח לפני מס, של הקבוצה, הסתכם בשנת 2011 בסך של כ-27 מיליוני ש"ח, לעומת רווח של כ-73 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הרווח לפני מס בענפי רכוש אחרים הסתכם בשנת 2011 בכ-26 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-36 מיליוני ש"ח בשנת 2010, ירידה של כ-10 מיליוני ש"ח, והרווח לפני מס בענפי חבויות אחרים הסתכם בשנת 2011 בכ-0.65 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ-37 מיליוני ש"ח בשנת 2010, ירידה של כ-36 מיליוני ש"ח.

הקיטון ברווח מענפי רכוש אחרים נובע מהירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ-5 מיליוני ש"ח, מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות בסך של כ-12 מיליוני ש"ח ומנגד מעלייה ברווח החיתומי בסך של כ-7 מיליוני ש"ח בעיקר עקב הגידול בפרמיות.

הקיטון ברווח מענפי חבויות אחרים נובע מהירידות בשוקי ההון בארץ ובעולם אשר גרמו לפער בין ההכנסות מהשקעות לבין הסכום שנזקף להתחייבויות הביטוחיות בשל התשואה, בשיעור שנתי של 3% ריאלי, על ההשקעות בשנים פתוחות, בשנת 2011 לעומת שנת 2010, בסך של כ-23 מיליוני ש"ח, מהרעה בהתפתחות התביעות (שינוי ההערכות בגין השנים הסגורות) בסך של כ-25 מיליוני ש"ח, מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות אשר לא נזקפו לחישוב הצבירה בסך של כ-2 מיליוני ש"ח ומהפסד בסך של כ-5 מיליוני ש"ח שנרשם בשנת 2011 בגין שנת החיתום השוטפת. מנגד השחרור מהצבירה בשנת 2011 לעומת שנת 2010 היה גדול בכ-18 מיליוני ש"ח עקב שחרור נמוך בשנת 2010 בשל תביעות בענף ביטוח דירקטורים ונושאי משרה בגין שנת חיתום 2007.

6.1.5 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום

לתיאור השינויים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ראה סעיף 6.6 להלן.

6.2 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

6.2.1 ביטוח חבויות

6.2.1.1 כללי

ענפי החבויות מכסים את המבוטח בשל חבות שהוא עשוי לחוב בה בשל אחריותו מתוקף כל דין, ובפרט מתוקף הוראות פקודת הנזיקין.

ביטוחי חבויות ניתן לערוך על פי אחד משני בסיסי שיפוי:

בסיס אירוע (Occurrence Basis) - נשוא החבות המכוסה הוא קיומו של אירוע הנזק במשך תקופת הביטוח.

בסיס הגשת תביעה (Claims Made Basis) - נשוא החבות המכוסה לפי בסיס זה הוא הגשת התביעה לחברת הביטוח במשך תקופת הביטוח, ובתנאי שהאירוע שהוביל להגשת התביעה נופל אף הוא בתוך תקופת הביטוח או בתוך תקופה רטרואקטיבית שהוגדרה בפוליסה.

6.2.1.2 המוצרים המרכזיים אותם משווקת הקבוצה בענף החבויות, הינם כדלקמן:

ביטוח חבות מעבידים - כיסוי למבוטח בגין אחריותו לנזקי גוף הנגרמים לעובד כמפורט בסעיף 6.1.2.1 לעיל. ניתן לרכוש ביטוח זה כמוצר עצמאי או ככיסוי נוסף במסגרת פוליסת מטריה עסקית, פוליסת ביטוח דירה או פוליסה לביטוח עבודות קבלניות. דמי הביטוח נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם - מספר העובדים המועסקים, היקף שכר העבודה השנתי שמשלם המעסיק, סוג פעילות המעסיק, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע. הגשת התביעה יכולה להיעשות לאחר תקופת הביטוח בתוך תקופת ההתיישנות.

ביטוח צד שלישי - הפוליסה לביטוח אחריות כלפי צד שלישי מכסה את חבותו של המבוטח על פי כל דין, בגין נזקי גוף או רכוש שנגרמו לצד שלישי (שלא בגין שימוש ברכב מנועי), שאינם עובדי המבוטח, כמפורט בסעיף 6.1.2.1 לעיל. ניתן לרכוש ביטוח זה כמוצר עצמאי או ככיסוי נוסף במסגרת פוליסת מטריה עסקית, פוליסת ביטוח דירה או במסגרת פוליסה לביטוח עבודות קבלניות. דמי הביטוח נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם - עיסוק המבוטח, היקף פעילות המבוטח, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, חשיפה למפגעים או סיכונים סביבתיים, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע.

ביטוח אחריות מקצועית - ביטוח המכסה את חבותו של בעל מקצוע בגין כשל בביצוע חובתו המקצועית שתוצאתו היא נזק לצד שלישי כמפורט בסעיף 6.1.2.1 לעיל. ביטוח זה נמכר כפוליסה עצמאית או כפוליסה משולבת עם ביטוח אחריות מוצר. הכיסוי בפוליסה אינו מכסה מעשים מכוונים של המבוטח. המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, גבול האחריות הרצוי, ותק במקצוע, מספר העובדים, מחזור ההכנסות, ניסיון התביעות של המבוטח והתחום הטריטוריאלי של הכיסוי והשיפוט השפעה ניכרת על תעריף דמי הביטוח. ביטוח זה נערך על בסיס הגשת תביעה.

ביטוח אחריות המוצר - ביטוח המכסה את חבותו של המבוטח בגין נזק שנגרם על ידי מוצרים שיוצרו על ידו כמפורט בסעיף 6.1.2.1 לעיל. ביטוח זה נמכר כפוליסה עצמאית או כפוליסה משולבת עם ביטוח אחריות מקצועית. המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, קיום פעילות ייצוא, התקופה הרטרואקטיבית הנדרשת, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח והתחולה הטריטוריאלי

של הכיסוי השפעה על תעריף דמי הביטוח. ביטוח זה נערך, בדרך כלל, על בסיס הגשת תביעה.

ביטוח דירקטורים ונושאי משרה - ביטוח המכסה דירקטורים ונושאי משרה בשל חבות חוקית שהופרה על ידי הדירקטורים ונושאי המשרה בתוך תקופת הביטוח. ביטוח זה נמכר כפוליסה עצמאית או בשילוב עם ביטוח אחריות מקצועית לחברות פיננסיות וחברות היי-טק בלבד. דמי הביטוח בענף זה מתבססים על מספר משתנים, כאשר המרכזיים מביניהם: גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, תחום העיסוק של החברה, הרכב בעלי המניות, המבנה והחוסן הפיננסיים של החברה והיות החברה ציבורית או פרטית. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס הגשת התביעה.

ביטוח חבויות הינו לרוב פוליסה לתקופה של עד שנה.

6.2.1.3 ביטוח רכוש

להלן מוצגים ושירותים עיקריים המשוקים על ידי הקבוצה בענף זה:

6.2.1.4 פוליסות לביטוח דירה

לקבוצה שלושה סוגים של פוליסות ביטוח מבנה ותכולה לדירה (המבוססות על הפוליסה התקנית דירה כמפורט בסעיף 6.1.2.2 לעיל):

TOP HOUSE - פוליסה לביטוח מבנה ותכולת דירה המבוסס על הפוליסה התקנית דירה. המוצר מכיל חבילת כיסויים רחבה הכוללת שירות תיקון מכשירי חשמל, שירות ביקור רופא, שירותי חירום וכו'.

רימון דירות - פוליסה לביטוח מבנה ותכולת דירה המבוססת על הפוליסה התקנית דירה, המכסה סיכונים נקובים.

רימון 2000 לדירה - פוליסה רחבה המבוססת על הפוליסה התקנית דירה המספקת למבוטח ביטוח "כל הסיכונים" למבנה ותכולת הדירה, למעט חריגים נקובים.

בפוליסות ביטוח כאמור לעיל, ניתן לרכוש כיסויים נוספים המסופקים על ידי נותני שירותים חיצוניים, כמפורט בסעיף 6.7 להלן.

דמי הביטוח נקבעים בהתבסס על מאפייני הסיכון של המבוטח, הכוללים, בין היתר, את קומת המגורים של המבוטח, ניסיון התביעות של המבוטח וסכום הביטוח המבוקש. על מנת להעריך את הסיכון, עורכת החברה סקרי תכולה וסקרי סיכונים והגנות תקופתיים.

6.2.1.5 פוליסות לביטוח בתי עסק

לקבוצה מספר סוגים של פוליסות לביטוח בתי עסק (המבוססות על פוליסות הרכוש כמפורט בסעיף 6.1.2.2 לעיל):

רימון עסקים - פוליסה מורחבת לבתי עסק המעניקה כיסוי מקיף למבנה העסק וכיסוי "כל הסיכונים", למעט חריגים נקובים, לתכולת בית העסק.

TOP OFFICE - פוליסה לביטוח מבנה המשרד ותכולתו המעניקה כיסוי "כל הסיכונים", הכולל, בין היתר, הרחבות כגון: כיסוי תכולה המועברת זמנית למקום אחר, דמי שכירות למשרד חלופי, שחזור מסמכים וביטוח תאונות אישיות, למעט חריגים נקובים.

רימון 2000 חנות בקניון - פוליסה לביטוח חנות בקניון המעניקה כיסוי "כל הסיכונים", למעט חריגים נקובים. הכיסוי כולל, בין היתר, אובדן רווחים, ביטוח כספים, ביטוח תאונות אישיות, ביטוח ציוד אלקטרוני, כיסוי נזק או אובדן לאמצעי אגירת נתונים ושיחזור מידע.

דמי הביטוח בענפים אלו נקבעים, בין היתר, על פי ניסיון התביעות של המבוטח, רמת הסיכון של העסק, האסטרטגיה העסקית של החברה וסכום הביטוח הרצוי. על מנת להעריך את הסיכון עורכת החברה סקרי סיכון מוקדמים מעת לעת.

6.2.1.6 ביטוח בריאות (טווח קצר)

להלן פירוט סוגי פוליסות ביטוח בריאות, שמשווקת הקבוצה בתחום זה⁷:

• ביטוח נסיעות לחו"ל

ביטוח נסיעות לחו"ל מעניק סל של כיסויים ביטוחיים למבוטחים במהלך שהותם בחו"ל. הסל כולל, בין היתר, כיסוי בגין מחלות, תאונות ואירועים רפואיים שונים, כמו גם נזקים לצד ג' ונזקי כבודה.

תקופת הביטוח בפוליסות אלה היא בדרך כלל קצרת טווח ונקובה בימים, בהתאם לתקופת שהיית המבוטח בחו"ל.

• ביטוח רפואי לעובדים זרים ותיירים

על מנת לענות על צורכיהם המיוחדים של תושבי חוץ המגיעים לארץ כעובדים (לעיל ולהלן: "עובדים זרים") קבעה הממשלה בחקיקה מיוחדת לעניין זה חובת ביטוח רפואי החלה על המעביד תוך הגדרת כיסוי מינימאלי בצו. הקבוצה משווקת תכנית ביטוח לעובדים זרים בהתאם לדרישות הצו. הפוליסה משווקת באמצעות סוכנים מורשים לפרטים ולקבוצות באמצעות מעבידם. הביטוח כולל, בין השאר, כיסוי למימון הוצאות אשפוז בבית חולים ציבורי בישראל, לרבות הוצאות חדר מיון (גם אם לא מלווה באשפוז), חדר ניתוח, שכר מנתח ורופא מרדים, טיפול נמרץ, תרופות בהתאם לסל התרופות, ייעוץ ובדיקות, מימון הוצאות העברת המבוטח באמבולנס ממקום האירוע לבית החולים ומימון כרטיס טיסה עבור המבוטח במידה והמבוטח אינו מסוגל לעבוד עקב מחלה. בנוסף, ניתן להוסיף לפוליסה זו, פיצוי חד פעמי למקרה מוות או נכות צמיתה מתאונה, טיפול חירום בשיניים והעברת גופה לארץ המוצא.

כמו כן, משווקת הקבוצה פוליסה לביטוח הוצאות רפואיות לתיירים השוהים בישראל. כיסוי זה דומה בעיקרו לביטוח הניתן לעובדים זרים, אך מוגבל בסכום מקסימאלי.

• פוליסות תאונות אישיות

ביטוח תאונות אישיות מעניק פיצוי בסכום נקוב בהתאם להעדפות המבוטח בשל אירועים תאונתיים הגורמים לנכות (זמנית ו/או קבועה) ו/או למות המבוטח. בנוסף, כולל הכיסוי לעתים גם פיצוי שבועי בגין אובדן כושר עבודה כתוצאה מתאונה ו/או מחלה.

תקופת הביטוח בפוליסות אלה היא בדרך כלל שנתית. הביטוח נמכר בעיקר לפרטים ולעתים גם במסגרת קבוצתית.

6.2.1.7 יתר ענפי הביטוח

לפירוט עיקרי המוצרים ראה סעיף 6.1.2.4 לעיל.

⁷ החל מיום 1 בינואר 2012, לאחר תקופת הדוח, ענף ביטוח בריאות, הכולל כיום פוליסות ביטוח בריאות (טווח ארוך) (ראה סעיף 1.4.5 לעיל), יאחד תחתיו גם את מרבית פוליסות ביטוח הבריאות (טווח קצר).

6.3 פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים

להלן טבלה הכוללת נתונים לגבי התפלגות הפעילות של הקבוצה בתחום (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
777,996	775,153	815,760	פרמיות ברוטו (כולל דמים)
376,973	364,062	402,448	פרמיות בשייר עצמי
441,911	487,540	433,665	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
239,732	209,175	227,120	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר

לעניין הסברים בדבר התפתחות ההכנסות מפרמיות ראה סעיף 6.1.4 לעיל.

פילוח התביעות המשולמות דירות, ברוטו (באלפי ש"ח):

2009	2010	2011	
35,725	29,417	30,889	פריצה
16,161	19,574	28,672	נזקי צנרת
10,959	12,449	17,209	שריפה
7,834	7,720	7,180	נזקי טבע
36,113	37,149	38,421	אחר
106,792	106,309	122,371	סה"כ תביעות משולמות
(416)	3,498	(12,060)	שינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח ברוטו
106,376	109,807	110,311	סה"כ תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח ברוטו

6.4 לקוחות

בתחום ביטוח כללי הקבוצה מבטחת לקוחות פרטיים, עסקיים וכן לקוחות מוסדיים. החברה מבצעת חיתום פרטני לכל מבטחה, למעט קולקטיביים ישנים של בנקים למשכנתאות. בענף ביטוח בריאות הכלול בתחום זה הקבוצה מתמקדת בעיקר בביטוחי פרט.

לקבוצה אין לקוח שהכנסותיה ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסות הקבוצה בתחום הפעילות וכן אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות בתחום זה. בנוסף, לא ידוע לקבוצה על מאפיינים קבועים של לקוחותיה בתחום ביטוח כללי.

התפלגות דמי הביטוח מלקוחות ברוטו*:

שיעור מסך הכנסות		סוג לקוח
2010	2011	
11%	15%	קולקטיבים ומפעלים גדולים
89%	85%	פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים
100%	100%	סה"כ

* החלוקה בענפי החבויות בוצעה לפי גבולות אחריות.

רופיל התיק הביטוחי של הקבוצה מוטה לקוחות עסקיים קטנים.

שיעור החידושים בתחום מקיף דירות בשנת 2011 עמד על כ- 90% לעומת שיעור חידושים של כ- 92% בשנת 2010.

דמי ביטוח לפי שנות ותק (מקיף דירות בלבד):⁸

שיעור מסך הכנסות			דמי הביטוח באלפי ש"ח			מספר שנות ותק
2009	2010	2011	2009	2010	2011	
17%	16%	16%	41,358	39,606	41,228	ללא ותק
13%	14%	14%	29,883	34,655	36,074	ותק שנה
14%	10%	11%	32,751	24,754	28,344	ותק שנתיים
57%	60%	59%	135,069	148,523	152,027	למעלה משלוש שנות ותק
100%	100%	100%	239,061	247,538	257,673	סה"כ

6.5 שיווק והפצה

החברה משווקת את פוליסות הביטוח שלה בתחום באמצעות סוכנים עצמאיים ומשלמת להם עמלות מכירה מסוגים שונים ובעיקר כשיעור מדמי הביטוח.

בענף ביטוח רכוש לחברה קיימות התקשרויות עם סוכנויות בבעלות בנקים, לעניין ביטוח אגב הלוואות משכנתא. ביטוח מקיף דירות, אגב משכנתא, נמכר בחלקו באמצעות הבנקים בפוליסה קבוצתית.

לקבוצה אין סוכן אשר היקף פעילותו מהווה מעל 10% מדמי הביטוח בתחום הפעילות. לתיאור הנושא ברמת הקבוצה ראה סעיף 9.7 להלן.

להלן פרטים לגבי שיעור העמלות (כולל מע"מ) מפרמיה ברוטו בתחום הפעילות:

2009	2010	2011	
20.6%	21.3%	20.7%	שיעור עמלות ביטוח מפרמיה ברוטו

6.6 ביטוח משנה

התקשרויות החברה עם מבטחי משנה בכל ענפי הביטוח בתחום מתחדשות משנה לשנה.

בתחום הפעילות, מתקשרת הקבוצה עם מבטחי המשנה שלה בחוזים כלליים מסוג Excess of Loss. ענפי ביטוח חבות מעבידים, ביטוח צד ג', ביטוח אחריות המוצר וביטוחי אחריות מקצועית מאוגדים בחוזה ביטוח משנה אחד מסוג Excess of Loss, המבוסס על שנת הנזק. בענף ביטוח אחריות דירקטורים, קיים הסכם ביטוח משנה נפרד גם הוא על בסיס Excess of Loss, המבוסס על שנת החיתום של הפוליסה. החל משנת 2011 אוחדו ענפי ביטוח אחריות מקצועית ואחריות מוצר בחוזה אחד עם ענף ביטוח אחריות דירקטורים.

בענף ביטוח רכוש מתקשרת החברה בחוזים יחסיים ובחוזי Excess of Loss המגנים על החברה כנגד קטסטרופה.

בעסקים מסוימים, בהם גבולות האחריות חורגים מהגבולות המותרים בהסכמי ביטוח המשנה, או שהכיסוי הנדרש אינו נכלל בהסכמי ביטוח המשנה, נרכש ביטוח משנה ספציפי (פקולטטיבי). סוג ביטוח המשנה הנרכש (יחסי/לא יחסי) משתנה בהתאם למהות הסיכון והיצע הכיסוי בשוק ביטוח המשנה.

בהסכמי ביטוח משנה היחסיים, בענפים הכוללים מרכיב קטסטרופה, מגבילים מבטחי המשנה את התשלום בגין אירוע בודד בשיעור מוסכם מסכום הביטוח המכוסה.

בביטוחי דירות אגב משכנתא, הנמכרים באמצעות הבנקים, נרכש, במרבית המקרים, ביטוח משנה ספציפי ("פקולטטיבי").

לתיאור התקשרות הקבוצה עם מבטחי המשנה ובפרט התקשרות בהסכם ביטוח משנה רב-ענפי Multi-Line ראה סעיף 9.4 להלן.

בענף ביטוח נסיעות לחו"ל רכשה החברה בשנת 2011 הגנת ביטוח משנה יחסי.

⁸ הנתונים אינם כוללים בנקים למשכנתאות.

6.6.1 ביטוח חבויות

דירוג מבטחי המשנה, לפי S&P, איתם התקשרה החברה בחוזים בענף ביטוח חבויות בשנים 2010 ו-2011 הינו: A, A+, A-, AAA, AA-

שיעור ההעברה של סיכון הקבוצה למבטחי משנה שלה בתחום הפעילות נאמד ברמה של כ- 42% מדמי הביטוח נכון למועד הדוח.

מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בענף חבויות מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

2009		2010		2011		דירוג P&S	שם מבטח המשנה
אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה		
39%	42,956	37%	42,534	46%	44,916	שוויץ	Swiss Reinsurance Co
22%	24,322	17%	18,929	16%	15,628	בריטניה	Lloyd's

6.6.2 ביטוח רכוש ואחרים

דירוג מבטחי המשנה, לפי S&P, איתם התקשרה החברה בחוזים בענפי ביטוח רכוש וביטוח ואחרים בשנים 2010 ו-2011 הינו: AA-, A+, A, A-, AAA.

שיעור ההעברה של סיכון הקבוצה למבטחי משנה שלה בתחום הפעילות נאמד ברמה של כ- 54% מדמי הביטוח נכון למועד הדוח.

מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בענף ביטוח רכוש ואחרים מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

2009		2010		2011		דירוג P&S	שם מבטח המשנה
אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה		
18%	52,773	17%	49,644	20%	64,232	שוויץ	Swiss Reinsurance Co
15%	44,612	14%	43,076	12%	38,675	ארה"ב	Everest Reinsurance Co

כמקובל בחוזים מסוג זה, אין עמלות המתקבלות ממבטחי המשנה (למעט בהסכמים פקולטיביים).

6.7 ספקים ונותני שירותים

בתחום ביטוח כללי הקבוצה מתקשרת בהסכמים עם נותני שירותים שונים בקשר עם התחייבות החברה כלפי רוכש הפוליסה.

בתחום ביטוח כללי הקבוצה רוכשת בעיקר שירותים נלווים מאת עורכי דין, חוקרים, רופאים, מוסדות רפואיים, רואי חשבון, מהנדסים וספקים נוספים, בין אם לצורך סילוק תביעות בענף

ביטוח חבויות ובין אם לצורך אספקת שירות אשר רכש מבוטח במסגרת פוליסת הביטוח ובכללם שירותי תיקוני צנרת, שירותי תיקון מכשירי חשמל ביתיים ושירותי ביקור רופא.

בענף ביטוח הבריאות (טווח קצר) לעובדים זרים, הספק העיקרי הינו שירותי בריאות כללית. ההתקשרות עם הספק הנ"ל כוללת התחייבויות של הספק למתן שירותים רפואיים בהתאם לפוליסה וזאת למול תשלום הנגזר ממספר המבוטחים בפועל (קפיטציה).

לקבוצה אין תלות בספק כלשהו, בפעילותה בתחום זה.

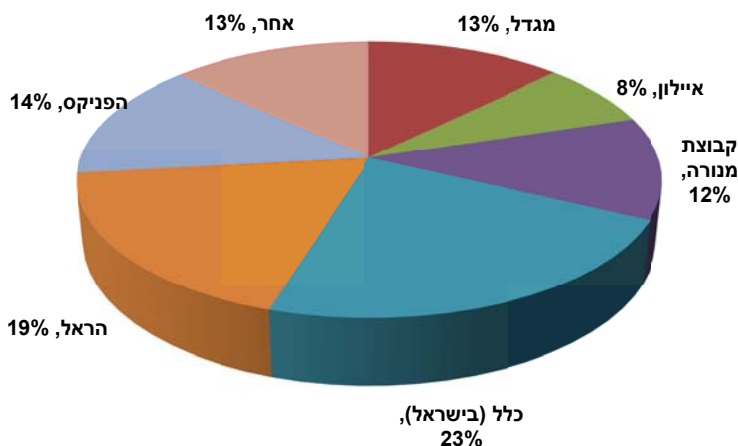
לתיאור הנושא ברמת הקבוצה ראה סעיף 9.5 להלן.

6.8 תחרות

בתחום זה מתחרה הקבוצה בכל חברות הביטוח במשק. על פי נתוני התאחדות חברות הביטוח, שלושת חברות הביטוח הגדולות הפועלות בתחום הינן קבוצת הראל, קבוצת כלל וקבוצת הפניקס. על פי נתונים אלו, חלקם של שלושת הגופים הגדולים בתחום בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011 עמד על כ- 55% מסך דמי הביטוח ברוטו לעומת סך של כ- 56% בשנת 2010.

בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2011 קבוצת כלל מובילה בענף ומחזיקה בנתח שוק של כ- 23% בדומה לנתח השוק שלה בשנת 2010. הקבוצה מחזיקה נתח שוק של כ- 12% וממוקמת במקום החמישי במשק וזאת בהשוואה למקום הרביעי בשנת 2010 עם נתח שוק זהה (כ- 12%).

נתוני נתח שוק לפי חברות מוצגים בתרשים להלן:

התחרות בתחום מושפעת הן מצד הביקוש למוצרים מצד החברות העסקיות השונות במשק והן מהיצע ואיכות המוצרים של חברות הביטוח. שוק ביטוח המשנה והשינויים החלים בו בתחום מהווים אף הם גורם מרכזי בתחרות. בנוסף, בביטוח העסקים הגדולים ובענף ביטוח הדירקטורים מיוצגים המבוטחים על ידי יועצי ביטוח, עובדה המחדדת את חשיבות איכות הכיסוי ובו בזמן גם יוצרת לחץ להורדת תעריפים. מוצרי הביטוח הכלולים בענף הרכוש, כגון ביטוח ימי, אווירי, הנדסי ואלקטרוני, דורשים מומחיות ספציפית ומעניקים כיסוי מורכב ועל כן, התחרות בהם מבוססת על איכות הכיסוי הביטוחי שמעניקה הקבוצה.

הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של הקבוצה הינם: מכירת פוליסות חבויות (במיוחד פוליסת אחריות מעבידים וצד שלישי) ביחד עם מוצרים אחרים של הקבוצה (למשל פוליסות עסק); מוניטין הקבוצה בהתאמת המוצר לצרכי המבוטח ומתן שירות ברמה גבוהה למבוטחים הכולל ניהול סילוק תביעות יעיל. בנוסף, לחברה מודלים ונהלים חיתומיים הבאים לשמור על רמת הרווחיות הרצויה המנוטרת על ידי מערכות המאפשרות בקרה קפדנית ועדכנית על התוצאות השוטפות.

7. ביטוח בריאות

7.1 מידע כללי על תחום הפעילות

תחום פעילות ביטוח הבריאות מעניק כיסוי ביטוחי בגין אירועים רפואיים אשר הינם תחליפיים/משלימים או מוספים לסל הבריאות הבסיסי ו/או לשירותי הבריאות הנוספים (השב"ן) של קופות החולים בישראל.

ביטוחי הבריאות כוללים, בין היתר, כיסוי לניתוחים פרטיים בארץ או בחו"ל, טיפולים מחליפי ניתוח השתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל, תרופות שאינן כלולות בסל הבריאות הבסיסי וכיסויים אמבולטוריים רבים ומגוונים.

כמו כן, ביטוחי הבריאות כוללים ביטוחי שיניים וכן ביטוחים המעניקים פיצוי כספי בעת גילוי מחלה קשה.

בנוסף, ביטוחי הבריאות כוללים ביטוח סיעודי המעניק למבוטח כיסוי למקרה שהמבוטח אינו יכול לבצע מספר פעולות בסיסיות [ADL], בהתאם לתנאי הפוליסה; וכן ביטוח תאונות אישיות הכולל מגוון כיסויים ביטוחיים עקב תאונה כגון פיצוי במקרה מוות, נכות ונכות חלקית מתאונה, שברים כוויות וכדומה.

אופי המכירות וסוגי הפוליסות מושפעים מאוד משינויים רגולטוריים, ממדיניות הקבוצה ומהצרכים והעדפות משתנות של הלקוחות.

החל מיום 1 בינואר 2012, לאחר תקופת הדוח, ענף ביטוח בריאות, הכולל כיום פוליסות ביטוח בריאות (טווח ארוך) (ראה סעיף 1.4.5 לעיל), יאחד תחתיו גם את מרבית פוליסות ביטוח הבריאות (טווח קצר).

7.1.1 מבנה תחום הפעילות והשינויים בו

שירותי הבריאות בישראל מורכבים ממספר רבדים. הראשון - סל הבריאות הבסיסי בהתאם לחוק ביטוח בריאות ממלכתי והתקנות אשר הוצאו מכוחו (להלן: "סל הבריאות"); השני - שירותי בריאות משלימים בקופות החולים הניתנים מכוח הסמכה בחוק ביטוח בריאות ממלכתי (לעיל ולהלן: "שב"ן"); והשלישי - ביטוחי הבריאות הפרטיים באמצעות חברות הביטוח. ביטוחי הבריאות הפרטיים נועדו להשלים את הרבדים הראשון והשני בדרך של הוספת נדבך נוסף על שירותי הבריאות המשלימים בקופות החולים ולעיתים בדרך של הוספה על סל הבריאות הבסיסי.

שוק ביטוחי הבריאות הינו תחום מתפתח המושפע משחיקת סל הבריאות ביחס לצרכים הרפואיים של האוכלוסייה אשר הולכים וגדלים, בין היתר, לאור שיפורים טכנולוגיים בתחום הרפואה, עלייה בתוחלת החיים ושיפור באיכות החיים וברמתם.

השירותים המשלימים של קופות החולים אינם נותנים מענה מלא לצרכים השונים, בעיקר בנושא השתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל ותרופות. נוכח האמור, התפתחה בשנים האחרונות מגמה של הרחבת השב"ן בידי קופות החולים בגיבוי חברות הביטוח.

על רקע יוזמה של חלק מקופות החולים להכללת כיסוי נוסף במסגרת השב"ן לתרופות מצילות חיים ומאריכות חיים, שאינן כלולות בסל התרופות הבסיסי, התפתח דיון ציבורי לגבי הרחבה זו. בחוק ההסדרים שהתקבל בכנסת בחודש דצמבר 2007 נאסר על קופות החולים לכלול בתכניות השב"ן תרופות מצילות חיים ומאריכות חיים. כמו כן, בחירת רופא מנתח מחייבת תשלום השתתפות עצמית. בנוסף, בחודש פברואר 2008, הוציא המפקח מכתב למנהלי חברות הביטוח בו הודיע שאין בכוונתו לאשר תוכנית לכיסוי ביטוחי לתרופות מצילות או מאריכות חיים במסגרת תוכנית לביטוח בריאות קבוצתי לחברי קופות החולים. המפקח פירט במכתב את הנימוקים להחלטה זו לפיה, ברצונו, בין היתר, למנוע ניגוד עניינים פוטנציאלי בין השירותים הניתנים במסגרת הסל הבריאות לבין אלו הניתנים בביטוח הקבוצתי, פגיעה בעיקרון השוויון בהספקת שירותי הבריאות הציבוריים לכלל התושבים והאפשרות שביטוח זה יצור חסמי מעבר בין הקופות השונות. החלטה זו של המפקח על הביטוח מאפשרת למעשה לרכוש כיסוי לתרופות מצילות ומאריכות חיים, שאינן מכוסות בסל הבריאות, בחברות הביטוח בלבד, ונכון למועד הדוח, ניתן לרכוש כיסוי זה רק במסגרת הביטוחים הפרטיים. בחודש ספטמבר 2010 השיקה הקבוצה מוצר ייעודי לכיסוי תרופות "תרופה מושלמת" שנותן פתרון לאוכלוסיית היעד שביקשה בעבר לרכוש כיסוי זה במסגרת השב"ן של קופות החולים.

בחודש יולי 2010 נוספו לסל שירותי הבריאות טיפולי שיניים לילדים עד גיל 8, המבוטחים בקופות החולים מכוח חוק ביטוח בריאות ממלכתי, תשנ"ד-1994. השירותים הכלולים ברפורמה הם שירותי רפואת שיניים מונעת ומשמרת. הקבוצה פועלת בשיווק ביטוח שיניים בעיקר במסגרת מכירת ביטוחים קולקטיביים, אך גם באמצעות ביטוחי פרט. מאחר ומרבית המבוטחים בפוליסות ביטוח שיניים הינם בגירים וכן מאחר והפוליסות הנ"ל כוללות כיסויים בהיקף נרחב, החברה סבורה כי לא חל שינוי משמעותי בהעדפות הקבוצות הרוכשות ביטוח שיניים קבוצתי לעובדיהם. להרחבה בנושא מוצרים ושירותים בתחום הפעילות ראה סעיף 7.7 להלן.

7.1.2 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים

פעילות הקבוצה בתחום זה כפופה להוראות הדין החלות על מבטחים, לרבות הוראות חוק הפיקוח והתקנות שהוצאו על פיו וכן להוראות המפקח, כפי שמתפרסמות מעת לעת, כמפורט להלן.

למגבלות חקיקה מרכזיות, החלות על הקבוצה בכלל פעילותה ראה סעיף 9.2 לפרק זה.

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום ביטוח בריאות וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות (הוראות דין, הצעות חוק, חוזרים וטיטות של המפקח) שפורסמו בשנה האחרונה בתחום זה (לרבות הצעות לחקיקה וטיטות חוזרים):

הוראות הדין

(א) חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994

חוק זה, שנכנס לתוקף בחודש ינואר 1995, קובע כי כל אזרח ישראלי זכאי לשירותי בריאות המפורטים בסל שירותי הבריאות מכוח החוק. שירותים אלה ניתנים על ידי קופות החולים. החוק קובע כי קופות החולים מחויבות כלפי מי שחבר בהן למתן מלוא שירותי הבריאות הכלולים בסל, באופן שיינתנו בישראל, לפי שיקול דעת רפואי, באיכות סבירה, בתוך זמן סביר ובמרחק סביר ממקום מגורי המבוטח. במקרים חריגים, המפורטים בתקנות ביטוח בריאות ממלכתי (שירותי בריאות במדינת חוץ), התשנ"ה-1995, עשוי המבוטח לקבל מימון לשירותים רפואיים בחו"ל. בתיקון לחוק משנת 1998 נקבע, כי קופות החולים רשאיות להציע למבוטחיהן תוכניות שב"ן. לפרטים נוספים בדבר הגבלות והרחבות ביחס לשירותים הניתנים במסגרת תוכניות השב"ן ראה סעיף 7.1.1 לעיל וסעיף 7.4 להלן.

(ב) תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזה הביטוח) (הוראות למצב רפואי קודם), התשס"ד-2004

התקנות מסדירות את אופן שימוש המבוטח בסייג לחבות המבוטח בשל מצב רפואי קודם, מבטיחות כיסוי ביטוחי ראוי למשך כל תקופת הביטוח ומונעות ביצוע חיתום בעת התביעה לתשלום תגמולי ביטוח.

(ג) תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (ביטוח בריאות קבוצתי), התשס"ט-2009

במסגרת התקנות נקבעו קווים כלליים ביחס לאופן בו ינהל מבטח פוליסות ביטוח בריאות קבוצתיות הנמכרות על ידו, ובכלל זה: מגבלות על זהות בעל הפוליסה, הנחיות ביחס לחובות בעל הפוליסה כלפי המבוטחים, מספר מינימאלי של מבוטחים, מגבלות על סכום הביטוח, מסמכים שיש להמציא למבוטחים עם ההצטרפות לביטוח, חידוש הביטוח וכן חובת הודעה על שינוי בדמי ביטוח, מתן אפשרות למבוטח להמשיך את הביטוח הקבוצתי כביטוח פרט במקרים מסוימים שיורה המפקח, אופן גביית דמי הביטוח ואופן ניהול המידע ביחס לפוליסה הקבוצתית.

הצעות חוק וטיטות תקנות

(א) **טיטות תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (תנאים בחוזה ביטוח) (הוראות לעניין התיישנות בחוזה ביטוח הכולל כיסוי ביטוחי לנכות), התשע"א-2011.**

בחודש פברואר 2011 פרסם המפקח את טיטות התקנות הנ"ל. על פי הטיטות, חוזה ביטוח הכולל כיסוי ביטוחי לנכות יכול תנאי שלפיו אם מועד קרות הנכות מאוחר למועד התאונה או גילוי המחלה, לפי העניין, לא יחל מרוץ תקופת התיישנות לפני מועד קרות הנכות. לעניין זה, "מועד קרות הנכות" - המועד בו קמה למבטח החובה לשלם תגמולי ביטוח למבוטח בעד כיסוי ביטוחי לנכות.

(ב) בחודש פברואר 2011 הוגשה הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (תיקון - העברת האשפוז הסיעודי לאחריות קופות החולים), התש"ע-2010. בהצעת החוק, מוצע כי קופות החולים יממנו את שהות החולה הסיעודי על פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי במסגרת מוסד מוכר לטיפול סיעודי. אופן המימון טרם ברור. כמו כן, לצורך מימון שירות זה, מוצע כי דמי ביטוח הבריאות יוגדלו משיעור של 5% ל- 5.3%. על פי ההצעה, קופות החולים תממנה רק חלק מהוצאות אשפוז המבוטח במוסד מתאים. לאור הנתונים הכלליים של שוק הסיעוד - מס' מיטות האשפוז ומספר החולים הסיעודיים הנמצאים במוסדות לטיפול סיעודי - לא צפויה השפעה משמעותית על שיווק תכניות ביטוח סיעודי, מאחר ועדיין יהיה צורך בהגדלת נפח הכיסוי שיינתן על ידי קופות החולים, ככל שיינתן, וכן מאחר והצעת החוק לא מתייחסת למימון טיפול סיעודי בבית המבוטח. על אף האמור, טרם ניתן להעריך את מלוא ההשפעה של הצעת התיקון על שוק ביטוחי הסיעוד, מאחר והצעת החוק הינה בשלב מקדמי בלבד. הערכת הקבוצה הינה מידע צופה פני עתיד המבוסס על הצעת החקיקה ונתוני השוק הנמצאים בידיעתה, ועל הערכת הקבוצה לגבי השפעתה על השוק. צפי זה עלול שלא להתממש בשל שינויי חקיקה נוספים או בשל שינויים באופי צריכת השירות והתנהגות השוק באופן השונה מזה הנצפה על ידי החברה נכון למועד דוח זה.

חוזרים וטיטות של המפקח

(א) בחודש מרס 2012, פרסם המפקח טיטות חוזר ביטוח שעניינה **ביטוח שיניים**, הקובעת עקרונות לעריכת תכניות לביטוח שיניים. עקרונות אלה מתייחסים, בין היתר, לממשק בין מבטח כמנהל תביעה לבין רופא שיניים כמטפל במבוטח, למתן אפשרות למבוטח לבחור את הרופא המטפל או המרפאה (להלן: "**ספק שירות**"), וכן לתנאי ביטול הפוליסה על-ידי המבוטח. עוד מתייחסת הטיטות לנושאים הבאים - (1) עקרונות לעריכת תכנית לביטוח שיניים, קרי - הטיפול שניתן לכסות, אפשרות למבוטח בבחירה בכל בספק שירות; (2) תנאי ביטול פוליסה המקלים עם המבוטח ביחס למקובל כיום; (3) אופן יישוב תביעות וחובת נימוק בדחיית תביעה; (4) אופן הצגת גילוי נאות לרבות פירוט הטיפול; (5) דרישות להצגת מידע באתר האינטרנט ובדיקה שנתית של המידע המפורסם. תחולת החוזר, ככל שהטיטות תתקבל, צפויה להיות ביום 1 ביולי, 2012.

(ב) בחודש מרס 2012, פרסם המפקח חוזר בעניין "**עריכת תכנית לביטוח סיעודי**". החוזר מתייחס, בין היתר, לתנאי הכיסוי הביטוחי המינימאלי בתכנית לביטוח סיעודי, לתקופת הביטוח המינימאלית, לאופן מכירת פוליסה לביטוח סיעודי וכן לעקרונות הנוגעים לפרמיה. בחוזר הוגדרו סטנדרטים מינימאליים לקביעת מקרה ביטוח סיעודי, וקובע כי סטייה מהסטנדרטים שנקבעו ניתנת אך ורק באישור מראש ובכתב של המפקח על הביטוח.

תגמולי הביטוח, בגין מקרה ביטוח סיעודי, יהיו בשיעור של בין 50% ל- 100% מסכום הביטוח החודשי, בהתאם למקרה הביטוח. כמו כן, הפוליסה תכלול אפשרות לתגמולי ביטוח עבור טיפול סיעודי בבית, אשר יהיה בסכום מוסכם או בדרך של מתן שירות בפועל על ידי המבוטח. עוד נקבע בחוזר כי תקופת הפוליסה תהא למשך כל חיי המבוטח וכן נקבעו - הוראות לעניין פרמיה; וקיבועה בהגיע המבוטח לגיל 65; קביעת כללי חישוב לערכי סילוק ופדיון של הפוליסה, איסור בדבר תמחור הפרמיה על בסיס סבסוד בין קבוצת גיל שונות

ובין המינים; הוראות לעניין שחרור פרמיה; דיווח שנתי בגין פוליסה מסולקת; הוראות לעניין שינויים בפרמיה עבור מבטחים קיימים וגילוי נאות בו מחויב המבטח במסגרת פוליסת ביטוח סיעודי, לרבות מידע שיש לפרסם באתר האינטרנט של החברה.

(ג) בחודש אוגוסט 2011 פרסם המפקח חוזר ביטוח שעניינו פירוט תגמולי ביטוח בתכניות לביטוח בריאות, על פי החוזר, במידה ונקבעו בתוכנית ביטוח תקרות שיפוי או תשלום פיצוי בגין מקרה ביטוח שאינם נקובים בערך כספי (להלן: "תגמולי הביטוח המרביים") יציג המבטח באתר האינטרנט שלו, בגין כל אחד ממקרי הביטוח הללו, את הסכום הכספי בערכו הנקוב של תגמולי הביטוח המרביים. כן נקבעו בחוזר הוראות לעניין המצאת המידע האמור למבטחים, ציון מידע בטופס הגילוי הנאות, מקרים בהם ניתן להגביל גישה למידע שבאתר כאמור וכדו'. בהתאם לחוזר, הסכום הכספי בערכו הנקוב יוצג במספר סכומים לפי משתנים שיוצגו באתר האינטרנט של המבטח (כגון: ימי אשפוז, שכר מנתח ועלות חדר ניתוח) ואם לא נקבעו בתוכנית הביטוח משתנים כאמור, יוצג כסכום אחד כולל. תחילת החוזר נקבעה ליום 1 במרס 2012.

ניירות עמדה

(א) בחודש אוגוסט 2011, פרסם אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון (להלן: "אגף שוק ההון") נייר עמדה ביחס לנושא ביטול פוליסה לביטוח תאונות אישיות. לעמדת אגף שוק ההון, הקניית וודאות למבוטח למשך תקופת הביטוח שנקבעה בחוזה הוא עקרון יסודי בחוזה ביטוח מהסוג האמור. מתן אפשרות למבטח לבטל את החוזה, מכל עילה שהיא, אינו עולה בקנה אחד עם עקרון זה. לאור האמור, מובהר בנייר העמדה, כי אין לכלול בפוליסות לביטוח תאונות אישיות תנאי שלפיו מבטח רשאי לבטל את הפוליסה במהלך תקופת הביטוח מכל סיבה שהיא, למעט העילות הקבועות בחוק.

(ב) בחודש אוגוסט 2011, פרסם אגף שוק ההון, נייר עמדה ביחס לנושא פוליסות פרט הכוללות כיסוי לניתוחים בישראל בפרמיה קבועה, שאינן כוללות פיצוי למבוטח במקרה של ביטול הפוליסה. על פי עמדת האגף, על פוליסת פרט לביטוח ניתוחים בפרמיה קבועה לכלול פיצוי בגין עודף פרמיות במסגרת הפוליסה המבוטלת, ששילם מבוטח מעבר לעלות הביטוח עד למועד הביטול. בפוליסות כאמור, במקרה של ביטול הפוליסה, על המבטח לתת פיצוי למבוטח, אשר גובהו יחושב כך שהביטול לא ייצר רווח עודף למבטח (פיצוי יכול להיות, למשל, בדרך של מתן תקופת ביטוח נוספת ללא תשלום תוך מתן זכות לחידוש הביטוח אצל אותו מבטח). לאור האמור, מובהר בנייר העמדה כי אין בכוננת המפקח לאשר פוליסות פרט לביטוח ניתוחים בישראל בפרמיה קבועה שלא יכללו פיצוי כמתואר לעיל, וכן, כי החל מיום 1 בנובמבר 2011 אין לשווק פוליסות כאמור.

7.2 שינויים בהיקף הפעילות בתחום, ברווחיותו ובתמהיל הלקוחות

7.2.1 היקף הפעילות

ההכנסות מפרמיה שהורווחה בשנת 2011 הסתכמו בכ- 332 מיליוני ש"ח לעומת כ- 302 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 10%. העלייה בפרמיות נובעת בעיקר מגידול בהיקף תיק הלקוחות.

7.2.2 רווחיות

תוכניות ביטוח הבריאות הינן לתקופות ארוכות, וחלקן מאופיינות בצבירת רזרבות ניכרות במהלך תקופות אלו. שינויים בהנחות ובתחזיות האקטואריות ביחס לסיכון עשויים להביא לשינויים מהותיים בסכומי הפרשות. עקב המשקל הניכר של הרזרבות כאמור, ההכנסות מהשקעות העומדות כנגד עתודות הביטוחיות בתחום זה משפיעות באופן מהותי על רווחיות התחום.

הרווח הכולל לפני מס בתקופת הדוח הסתכם בסך של כ- 47 מיליוני ש"ח, לעומת רווח בסך של כ- 14 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. העלייה ברווח נובעת מעדכוני התחייבויות ביטוחיות אשר נערכו בעיקרן בתקופה המקבילה אשתקד בסך של כ- 37 מיליוני ש"ח ומשיפור ברווח החיתומי בסך של כ- 17 מיליוני ש"ח הנובע ברובו מגידול

בפרמיה המורווחת, ומנגד חלה ירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 18 מיליוני ש"ח ועלייה בהוצאות הנהלה וכלליות בסך של כ- 2 מיליוני ש"ח.

7.2.3 תמהיל לקוחות

לפרטים ראה סעיף 7.8.3 להלן.

7.3 גורמי הצלחה קריטיים בתחום הפעילות והשינויים החלים בהם

להערכת הקבוצה, גורמי הצלחה קריטיים בתחום הפעילות הינם, בין היתר, איתור הצרכים של הלקוחות בתחום הבריאות ויכולת פיתוח מוצרים העונים לצרכים אלו, יכולת השיווק וההפצה לגיוס לקוחות חדשים, רמת שירות גבוהה ללקוח, סילוק תביעות ביעילות ובמקצועיות תוך שמירה על רמת השירות ושיפור מערכות המידע בתחום זה.

7.4 תחליפים למוצרי תחום הפעילות

לחלק מהכיסויים המוצעים בתחום פעילות ביטוח בריאות ישנם מוצרים תחליפיים המסופקים על ידי קופות החולים. שינויים בסל הבריאות הבסיסי או בשב"ן עשויים להשפיע על גודלו של השוק הרלוונטי, כמו גם על הכיסויים המוצעים בתחום הפעילות וכן על ההוצאות לסילוק תביעות.

7.5 מבנה התחרות והשינויים שחלו בתחום

לפירוט בדבר מבנה התחרות והשינויים שחלו בתחום ראה סעיף 7.12 להלן.

7.6 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום

לא חלו שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום הבריאות במהלך תקופת הדוח. להרחבה בנושא ביטוח משנה ראה גם סעיף 7.10 להלן.

7.7 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לפרשנות הפוליסה.

7.7.1 ביטוח סיעודי

תוכנית המעניקה למבוטח פיצוי חודשי המוגדר ונקבע מראש לאחר תקופת המתנה של מספר חודשים החל ממועד מקרה הביטוח (מועד בו המבוטח אינו יכול לבצע פעולות יומיומיות בסיסיות ADL, כולן או חלקן בהתאם להגדרות בפוליסה), ולמשך תקופת הפיצוי כפי שהוגדרה בפוליסה, עם רכישתה. הפיצוי כאמור משולם כל עוד המבוטח במצב סיעודי, אך לא יותר מהתקופה הנקובה בפוליסה.

פוליסה זו נמכרת בעיקר ללקוחות פרטיים. קיימות גם פוליסות קבוצתיות לביטוח סיעודי. פוליסות מסוג זה משווקות בדרך כלל למעסיקים, ולעתים בשיתוף וועדי עובדים, המעוניינים לבטח את עובדיהם בכיסוי למקרה סיעודי.

7.7.2 ביטוח מחלות קשות

פוליסה המבטיחה למבוטח פיצוי כספי במקרה של אבחון מחלה קשה מתוך רשימת מחלות מוגדרת המאופיינת על ידי חלוקה לארבע קבוצות של מחלות ומאפשרת ללקוח תביעה נוספת לאירוע של גילוי מחלה קשה ובתנאי שאינה כלולה בקבוצת המחלות הראשונה ובהתאם לתנאי הפוליסה.

הפוליסה נמכרת בעיקר ללקוחות פרטיים. אך קיימות גם פוליסות קבוצתיות לביטוח מחלות קשות באמצעות מעסיקים שמעוניינים לבטח את עובדיהם בביטוח מסוג זה.

7.7.3 ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות

הכיסוי הביטוחי בפוליסות אלו מבוסס על מודל של שיפוי בגין הוצאות רפואיות עד לתקרה הנקובה בפוליסה. לעיתים, מתווסף לכיסוי הביטוחי מרכיב של פיצוי כספי שאינו תלוי בהוצאות בפועל.

סוגי הכיסויים שניתן לרכוש הם, בין היתר: כיסוי לתרופות שאינן כלולות בסל הבריאות, השתלות איברים בחו"ל, טיפולים מיוחדים בחו"ל, ניתוחים פרטיים בארץ ובחו"ל, טכנולוגיות מחליפות ניתוח, התייעצויות עם רופאים מומחים ושירותים אמבולטוריים מגוונים כגון בדיקות אבחנתיות, בדיקות הריון, טיפולים ברפואה משלימה ועוד. כמו כן ניתן לרכוש פיצוי בגין אשפוז ממחלה, פיצוי בגין ימי החלמה בבית, פיצוי בגין אשפוז בלתי צפוי/אלקטיבי בבית חולים וכתבי שירות כגון ביקור רופא ועזרה ראשונה ברפואת שיניים ועוד.

ביטוח המכסה הוצאות רפואיות נמכר הן ללקוחות פרטיים והן ללקוחות קבוצתיים באמצעות מעסיקים שמעוניינים לרכוש ביטוח המכסה הוצאות רפואיות לעובדיהם.

7.7.4 ביטוח שיניים

תכניות לביטוח שיניים של הקבוצה הם משני סוגים עיקריים: (1) מוצר המשווק ללקוחות פרטיים, המעניק כיסוי לרפואה משמרת, הכולל, בין היתר, סתימות, ניקויי אבן ועקירות, (2) מוצר המשווק ללקוחות קולקטיביים הכולל מגוון רחב של כיסויים החל מרפואה משמרת ועד רפואה משקמת פריודנטליים ואורתודנטיים.

7.7.5 ביטוח תאונות אישיות לזמן ארוך

התכנית מעניקה פיצוי כספי בעת תאונה בארץ או בחו"ל אשר גרמה ל: מוות, נכות, שברים, כוויות, אשפוז בבית חולים וסיעוד.

התכנית כוללת חבילת כיסויים נוספים בעת תאונה: אחות פרטית בעת אשפוז, הוצאות פינני באמבולנס, הוצאות שהיה של קרוב משפחה בקרבת בית החולים, טיפולי פיזיותרפיה, טיפולי שיניים משקמים ועוד.

הפוליסה משווקת בעיקר ללקוחות פרטיים ולתקופות ארוכות.

7.8 פילוח נתונים עבור מוצרים ושירותים

7.8.1 להלן נתונים עיקריים לגבי תחום הפעילות ביחס לתקופות המפורטות להלן:

2009	2010	2011	באלפי ש"ח
291,790	312,328	325,929	פרמיות ברוטו (כולל דמים)
200,862	217,214	224,519	פרמיות בשייר עצמי
201,572	246,663	213,113	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
123,705	150,972	113,789	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר

7.8.2 להלן פירוט פרמיות מוצרי ביטוח בריאות:

שנת 2011

סה"כ	אחר	תלוי תשואה	באלפי ש"ח
57,620	724	56,896	ביטוח סיעודי
217,209	217,209	-	ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות
51,100	177	50,923	ביטוח מחלות קשות
325,929	218,110	107,819	סה"כ פרמיות
634,622	588,811	45,811	התחייבויות ביטוחיות

שנת 2010

באלפי ש"ח	תלוי תשואה	אחר	סה"כ
ביטוח סיעודי	49,548	859	50,407
ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות	-	215,546	215,546
ביטוח מחלות קשות סה"כ פרמיות	46,241	134	46,375
	95,789	216,539	312,328
התחייבויות ביטוחיות	45,424	540,775	586,199

שנת 2009

באלפי ש"ח	תלוי תשואה	אחר	סה"כ
ביטוח סיעודי	43,741	1,407	45,148
ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות	-	204,631	204,631
ביטוח מחלות קשות סה"כ פרמיות	41,318	693	42,011
	85,059	206,731	291,790
התחייבויות ביטוחיות	34,183	457,753	491,936

לעניין הסברים בדבר התפתחות ההכנסות מפרמיות ראה סעיף 7.2.1 לעיל

7.8.3 לקוחות

ניתן לחלק את הלקוחות לשתי קבוצות עיקריות, כמפורט להלן:

ביטוח פרט: תכניות ביטוח הנמכרות ללקוחות פרטיים הינם, בדרך כלל, תכניות ביטוח המוצעות לתקופות ארוכות (למשך כל חיי המבוטח או עד גיל אשר נקבע מראש), המכסות את המבוטח גם אם חל שינוי במצבו הבריאותי במהלך תקופה זו.

לאור העובדה שמרבית תוכניות הביטוח במסגרת ביטוחי הפרט הינן לתקופות ארוכות, בהן הסיכון יכול להשתנות באופן מהותי, לחברות הביטוח קיים קושי להתחייב לפרמיה שלא תשתנה לאורך השנים. על כן ניתנה לחברות הביטוח, האפשרות, במסגרת פוליסות הביטוח, לשנות את טבלת הפרמיות למבוטחים קיימים, וזאת בכפוף לאישורו של המפקח. חוזר המפקח מחודש יולי 2005 מסדיר את העקרונות והתנאים שיעמדו בבסיס בחינתן של בקשות לשינוי תעריפים שיוגשו על ידי חברות הביטוח.

ביטוח קבוצתי: תכניות ביטוח הנמכרות לקבוצת מבוטחים בעלי זיקה משותפת באמצעות גורם מייצג ("בעל פוליסה"). תנאי ההסכמים לביטוח קבוצתי נקבעים במשא ומתן בין המבטח לבין בעל הפוליסה והם חלים על כל הפרטים הנכללים בקבוצה הרלוונטית. בדרך כלל הסכמים אלו נחתמים לתקופות ידועות מראש של מספר שנים המתחדשות בכפוף להסכמת הצדדים. קיימים הסכמים לביטוח קבוצתי הכוללים התייחסות למתן רצף ביטוחי במועד תום ההסכם לביטוח קבוצתי, או במועד סיום החברות של המבוטח בקבוצה. בביטוח סיעודי קבוצתי קיימת חובה להציע רצף ביטוחי למבוטח בתום תקופת ההסכם או עם עזיבת המבוטח את הקבוצה.

לקוחות הקבוצה בתחום הפעילות הינם מגוונים, כך שלקבוצה אין תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות. כמו כן, לקבוצה אין לקוח בודד שסך הכנסותיה ממנו מהוות 10% ומעלה מכלל הכנסות הקבוצה.

7.8.4 להלן התפלגות פרמיות בין ביטוחי פרט לביטוחים קולקטיביים:

שנת 2011

סה"כ	ביטוחים קולקטיביים	ביטוחי פרט	באלפי ש"ח
57,620	724	56,896	ביטוח סיעודי
217,209	28,507	188,702	ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות
51,100	177	50,923	ביטוח מחלות קשות
325,929	29,408	296,522	סה"כ פרמיות
634,622	66,264	568,358	התחייבויות ביטוחיות

שנת 2010

סה"כ	ביטוחים קולקטיביים	ביטוחי פרט	באלפי ש"ח
50,407	859	49,548	ביטוח סיעודי
215,546	40,896	174,650	ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות
46,375	134	46,241	ביטוח מחלות קשות
312,328	41,889	270,439	סה"כ פרמיות
586,199	41,379	544,820	התחייבויות ביטוחיות

שנת 2009

סה"כ	ביטוחים קולקטיביים	ביטוחי פרט	באלפי ש"ח
45,148	1,407	43,741	ביטוח סיעודי
204,631	36,159	168,472	ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות
42,011	693	41,318	ביטוח מחלות קשות
291,790	38,259	253,531	סה"כ פרמיות
491,936	27,030	464,906	התחייבויות ביטוחיות

7.8.5 שיעור ביטולים

שיעור הביטולים מהפוליסות בתוקף לראשית השנה, בענפי מחלות ואשפוז, במונחי פרמיות, עמד על שיעור של כ- 8.25%, בשנת 2011 לעומת 8.76% בתקופה המקבילה אשתקד.

7.9 שיווק והפצה

החברה משווקת את פוליסות הביטוח שלה בתחום באמצעות סוכנים עצמאיים ומשלמת להם עמלות מכירה מסוגים שונים ובעיקר כשיעור מדמי הביטוח. לקבוצה אין סוכן אשר היקף פעילותו מהווה מעל 10% מדמי הביטוח בתחום הפעילות.

שיעור העמלה הממוצע מהפרמיות בשנת 2011 עמד על 20.3%, לעומת 20.7% בתקופה המקבילה אשתקד.

לפרטים נוספים לעניין שיווק והפצה ברמת הקבוצה ראה סעיף 9.7 להלן.

7.10 ביטוח משנה

התקשרות הקבוצה בביטוחי משנה בתחום ביטוח הבריאות הינן ארוכות טווח והן נקבעות לפי תכנית הביטוח ואינן קצובות בזמן, וניתנים לביטול בהודעה מראש לגבי ביטוחים עתידיים

בלבד. בחלק מביטוחי המשנה יש למבטח המשנה אפשרות לעדכן תעריפים במהלך תקופת ההסכם, בהתקיים תנאים מסוימים.

מבטחי משנה ששיעור הפרמיה מסך פרמיות ביטוח המשנה גבוה מ- 10% בתחום ביטוח בריאות (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

2009		2010		2011		זירוג P&S	מדינה	שם מבטח המשנה
אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה			
67.7%	61,383	67.9%	64,611	66.8%	67,731	AA-	שוויץ	Swiss Re
19.8%	17,931	19.4%	18,441	20.1%	20,395	AA-	גרמניה	Munich Re
12.0%	10,869	11.9%	11,320	12.1%	12,263	AA+	גרמניה	Gen Re

לפרטים נוספים לעניין ביטוח משנה ברמת הקבוצה ראה סעיף 9.4 להלן.

7.11 ספקים ונותני שירותים

בתחום ביטוח הבריאות הספקים העיקריים של הקבוצה הינם רופאים, מרפאות ובתי חולים פרטיים למתן שירותים רפואיים בהתאם לפוליסות. בנוסף, קשורה הקבוצה בהסכמים עם מספר ספקי שירותי ניהול רפואי לצורך תפעול מערך השירותים השונים למבוטחים. ההתקשרות עם הספקים הנ"ל כוללת התחייבויות של הספק למתן השירות והסדרי תשלום באחת משתי דרכים עיקריות: תשלום עבור כל פעולה או תשלום קבוע הנגזר בין היתר ממספר המבוטחים בפועל (קפיטציה). בנוסף, הקבוצה התקשרה עם רשת בינלאומית לתאום ניתוחים ופרוצדורות רפואיות בבתי חולים בחו"ל.

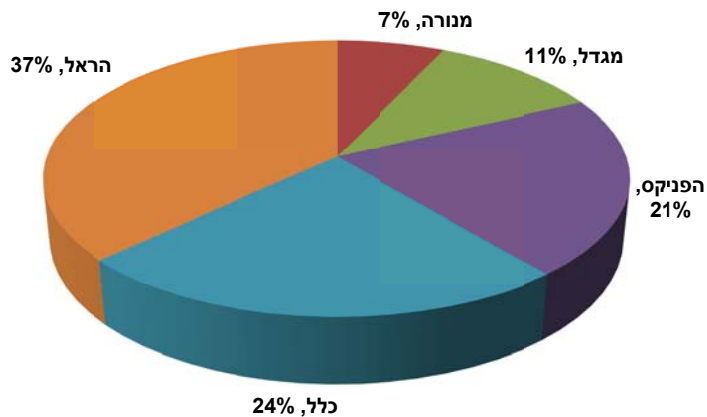
לקבוצה אין תלות בספקים ונותני שירותים בתחום זה. לתיאור הנושא ברמת הקבוצה, ראה סעיף 9.5 להלן.

7.12 תחרות

7.12.1 מבנה התחרות בתחום

בתחום הבריאות קיימת תחרות חריפה הנובעת, בין היתר, מריבוי מתחרים ודמיון במוצרים. משקל הביטוחים הקולקטיביים בתחום גדל בהתמדה. בביטוחים הקבוצתיים, ריבוי היועצים בתחום העצים את התחרות שהתבטאה, בין היתר, בירידות מחירים ושחיקת תעריפים.

להלן פירוט של התפלגות פרמיות בין חברות הביטוח בישראל בענף ביטוח בריאות ליום 30.09.2011:

7.12.2 שיטות להתמודדות עם התחרות והגורמים המשפיעים על מעמדה התחרותי של הקבוצה בתחום השיטות העיקריות של הקבוצה להתמודד עם התחרות הן: סינרגיה בין החברות השונות בקבוצה במתן פתרונות כוללים ללקוחות הקבוצה לרבות בתחום הבריאות; פיתוח מוצרים חדשים העונים לצרכי הלקוחות ולהתפתחויות בתחום הרפואה; שיפור השירות ללקוח תוך התייעלות תפעולית; הרחבת מערך הסוכנים והסתייעות בסוכנים העובדים עם הקבוצה כמקור להפניית לקוחות; השתתפות במכרזים מרכזיים בתחום ועוד.

הגורמים המרכזיים המשפיעים על מעמדה התחרותי של הקבוצה בתחום הם חוסנה הפיננסי של הקבוצה; רמת השירות הגבוהה של הקבוצה בעת ניהול תביעות ותשלום תגמולי ביטוח וכן קשר ארוך טווח עם סוכנים שמשווקים את מוצרי הקבוצה.

8. שירותים ומוצרים פיננסיים

8.1 מידע כללי על תחום הפעילות

8.1.1 כללי

פעילות הקבוצה בתחום השירותים והמוצרים הפיננסיים מנוהלת על-ידי מנורה מבטחים פיננסיים, חברה בת של החברה.

מנורה מבטחים פיננסיים עוסקת באמצעות חברות הבת שלה, מנורה מבטחים - קרנות נאמנות בע"מ (להלן: "מנורה מבטחים קרנות"), מנורה מבטחים ניהול תיקי השקעות בע"מ (להלן: "מנורה מבטחים השקעות") ומנורה מבטחים חיתום וניהול בע"מ (להלן: "מנורה מבטחים חיתום") בשירותי ניהול נכסים פיננסיים ושיווק להשקעות (ניהול קרנות נאמנות וניהול תיקים), חיתום, בנקאות להשקעות וגיוסי הון.

8.1.2 מבנה תחום הפעילות והשינויים החלים בו

תחום השירותים והמוצרים הפיננסיים מתאפיין במהלך השנים האחרונות בתנודתיות כתוצאה מאירועים פוליטיים וכלכליים בישראל ובעולם הגורמים לשינויים בשערי ניירות הערך בבורסות ובשווקים המוסדרים, המשפיעים על היקף הפעילות בשוק ההון וכתוצאה מכך משפיעים על הפעילות של מנורה מבטחים פיננסיים, נכסיה ותוצאותיה העסקיות. תחום השירותים והמוצרים הפיננסיים מתאפיין ברגולציה רבה ומושפע מהחלטות הרגולטורים השונים בשוק ההון ובכלל זה, רשות ניירות ערך, הבורסה לניירות ערך בתל-אביב בע"מ (להלן: "הבורסה"), אגף שוק ההון במשרד האוצר, בנק ישראל וכו'.

במסגרת רפורמת בכר תוקנו חוקים רבים (ראה פירוט בסעיף 3.1.3.1 לעיל ובסעיף 9.2 להלן), ביניהם חוק השקעות משותפות בנאמנות, חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995 (להלן, בסעיף זה: "חוק הייעוץ") וכן הותקנו תקנות השקעות משותפות בנאמנות (עמלות הפצה), התשס"ה-2005 (להלן: "תקנות הפצה"). חוקים ותקנות אלו קבעו, בין היתר, הפרדת קרנות הנאמנות מהבנקים, הסדרת תשלום עמלות הפצה של מוצרים פיננסיים והפיכת הבנקים ליועצים בלתי תלויים המפיצים מוצרים פיננסיים.

במסגרת יישומה של רפורמת בכר, מכרו הבנקים בישראל במהלך השנים האחרונות את פעילות ניהול קרנות הנאמנות שהתבצעה על ידם. רוכשי הפעילות היו בעיקרם חברות ביטוח, גורמים פרטיים וקרנות השקעה מחו"ל. במסגרת זו רכשה הקבוצה את מרבית פעילות ניהול קרנות הנאמנות של בנק מזרחי-טפחות בע"מ ואת פעילות ניהול קרנות הנאמנות של בנק איגוד לישראל בע"מ (ראה סעיפים 8.10.1 ו-8.10.3 להלן).

מכירת הקרנות כאמור כתוצאה מיישום חקיקת בכר וההוראות שבחוק הייעוץ (ראה סעיף 3.1.3.1 להלן), אמורים לעודד את הבנקים לייעץ ללקוחותיהם בהשקעה בקרנות נאמנות בהסתמך על נתונים אובייקטיביים (Best Advise). עם זאת, במקביל, הבנקים מקדמים אפיקי השקעה מתחרים שהכנסותיהם מהם עשויה להיות גבוהה יותר מהכנסתם העתידית מעמלות הפצת קרנות נאמנות.

בהמשך לרפורמת בכר, על מרכיביה השונים, שוק קרנות הנאמנות מתאפיין בתנודתיות רבה יותר מבעבר הנובעת, בין היתר, מריבוי שחקנים בשוק, לרבות התפתחות ענף תעודות הסל וכן מהליך הייעוץ האובייקטיבי כמפורט לעיל. בשלהי שנת 2007 נכנס לתוקף תיקון לתקנות השקעות משותפות בנאמנות (תיקון תשס"ח) אשר כתוצאה ממנו נוספו מספר מוצרים חדשים לענף הקרנות: קרן כספית, אגד קרנות וקרן מחקה. הקרן הכספית מוגדרת כתחליף לפיקדון בנקאי והיא מוצר המתאפיין בתנודתיות נמוכה.

החל בשנת 2008, ועל רקע המשבר בשוק ההון, היו הקרנות הכספיות המוצר הבולט של תחום קרנות הנאמנות ובשנה זו גייסו הקרנות הכספיות בענף כולו 32 מיליארדי ש"ח, ונתח הקרנות הכספיות היווה כשליש משווי הקרנות בענף. בשנת 2009 לאור הריבית הנמוכה במשק פדו בעלי היחידות בקרנות הכספיות סך של כ- 14 מיליארד ש"ח ונתח הקרנות הכספיות ירד ל- 14%. בשנת 2010, ירד נתח הקרנות הכספיות ל- 11.5% בלבד. במהלך שנת 2011, ועל רקע המשך חוסר הוודאות והירידות בשווקים הפיננסיים ניכרת מגמה של חזרה של ציבור המשקיעים לקרנות הכספיות, כך שנתח

השוק של הקרנות הכספיות גדל ל- 24.1%, ובהתאם, סך נכסי הציבור המושקעים בקרנות כספיות עומד נכון ליום 31.12.2011 על כ- 34.5 מיליארד ש"ח מתוך סך של 143 מיליארדי ש"ח המהווים את סך השקעות הציבור בקרנות נאמנות. במהלך שנת 2011, על רקע משבר חוב בשוק האירו והמצב הכלכלי בארה"ב והתנודתיות הגבוהה בשווקים בארץ ובח"ל, ספג ענף קרנות הנאמנות בישראל פדיונות כבדים בהיקף של כ- 16 מיליארד ש"ח, ומנגד גדל אפיק הקרנות הכספיות בסך של כ- 3 מיליארדי ש"ח.

במהלך שנת 2011, התפתח גם אפיק ההשקעה בקרנות השקליות, כך שנתח השוק של אפיק זה עמד נכון ליום 31.12.2011 על כ- 23.59%. ובהתאם, סך נכסי הציבור המושקעים בקרנות השקליות עומד נכון ליום 31.12.2011 על כ- 33.6 מיליארד ש"ח מתוך סך השקעות הציבור בקרנות נאמנות.

חיתום - מנורה מבטחים חיתום החלה בפעילות בשלהי שנת 2005. בשנים 2006 ו-2007, התבססה מנורה מבטחים חיתום מבחינה ארגונית ותפעולית, גייסה עובדים מקצועיים נוספים ופיתחה מוניטין בשוק ההון. בשנת 2010 נמשכה מגמת ההתאוששות בשוק ההון וכתוצאה מכך חל גידול נוסף בהיקף הפעילות של מנורה מבטחים חיתום אך כאמור לעיל בשנת 2011, עקב המשבר בשווקים הפיננסיים חל צמצום בהיקף פעילות החיתום, ביחס להיקף הפעילות בשנת 2010.

8.1.3 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות

פעילות תחום השירותים והמוצרים הפיננסיים כפופה לרגולציה רבה ולחובת קבלת היתרים ורישיונות מרשויות המדינה השונות ובעיקר רשות ניירות ערך. לפירוט ראה סעיף 8.9 להלן.

8.1.4 שינויים בהיקף הפעילות בתחום וברווחיותו

פעילות הקבוצה בתחום החלה בסוף שנת 2005. לאחר שנת 2008 שבה חלה האטה בפעילות בעיקר בשל המשבר בשוק ההון העולמי והמקומי, השנים 2009 ו-2010 התאפיינו בגידול ניכר בפעילות הקבוצה בתחום זה הן בהיקף הגיוסים והן בעליית ערך הנכסים המנוהלים - כתוצאה מעליות המשמעותיות שחלו בשווקים הפיננסיים השונים. לעומת זאת, שנת 2011 התאפיינה בפדיונות כבדים מעבר לחלקה של מנורה מבטחים קרנות בשוק. פעילות הקבוצה בתחום זה איננה מהותית במונחים כספיים ביחס לפעילות הקבוצה בכללותה.

ניהול תיקים וקרנות נאמנות - בפעילות ניהול התיקים, היקף הנכסים המנוהלים קטן במהלך שנת 2011 בשיעור של כ- 23%, זאת עקב עזיבת לקוחות (תאגידיים ופרטיים) וירידת ערך הנכסים עקב ירידות בשווקים. הקיטון כאמור הינו בנטרול נכסי אומגה קרן השתלמות (לשעבר קרן ההשתלמות למהנדסים) שהועברו לניהולה ושהשליטה בה נרכשה על ידי מנורה מבטחים פיננסיים בשלהי שנת 2008. בשנת 2011, חל קיטון של 39% בשווי הנכסים המנוהלים בקרנות הנאמנות, ונרשמה ירידה בהיקף קרנות הנאמנות שבניהול החברה בסך של כ- 2.9 מיליארדי ש"ח.

חיתום - כתוצאה משינוי בשוק ההון הישראלי והשתכללותו במהלך השנים האחרונות, החלו תאגידיים רבים לגייס חוב באמצעות שוק ההון (הנפקות אג"ח קונצרני). גיוס החוב של הקונצרנים (הן בדרך של גיוסים פרטיים והן בדרך של הנפקות לציבור) הביאו לגידול משמעותי בהיקפי הפעילות של תחום זה. יצוין, כי במרבית המקרים (אך לא תמיד), לא ניתן חיתום בהנפקות פרטיות של איגרות חוב ומשולמת עמלת ניהול והפצה בלבד. כאמור, בשנת 2011, עקב המשבר בשווקים הפיננסיים חל צמצום בהיקף פעילות החיתום של מנורה מבטחים חיתום ביחס להיקף הפעילות בשנת 2010. יצוין, כי עקב פרסום המלצות ועדת חודק והקשחת הפרמטרים למתן אשראי על ידי הגופים המוסדיים, התרחבה המגמה של גיוס הון באמצעות הרחבה של סדרות אג"ח סחירות קיימות אשר אף בגינן אין צורך בפעילות חיתום אלא הפצה בלבד. בנוסף, התפתחה תופעה אצל חברות בינוניות וקטנות (בעיקר) של ביצוע הנפקות פרטיות על ידי מספר מצומצם של גופים מוסדיים אשר גם לה השפעה על צמצום פעילות החיתום.

8.1.5 התפתחויות בשווקים של תחום הפעילות או שינויים במאפייני הלקוחות

ניהול תיקים וקרנות נאמנות - בהמשך לרפורמת בכר וניתוק הבנקים מהבעלות בקרנות הנאמנות, חל שינוי מהותי בערוצי ההפצה של קרנות הנאמנות, כמו גם במוצרים פיננסיים אחרים. יועצי ההשקעות והמודלים לדירוג קרנות נאמנות בבנקים הפכו להיות מפתח חשוב בהפצת קרנות הנאמנות. כמו כן, גברו החשיבות וההשקעה

בפרסום לציבור של המוצרים השונים של הגופים שרכשו את הפעילות האמורה מהבנקים.

חיתום - כתוצאה משינוי בשוק ההון הישראלי והשתכללותו במהלך השנים האחרונות, החלו תאגידי רבים לגייס חוב באמצעות שוק ההון (הנפקות אג"ח קונצרני). גיוס החוב של הקונצרנים (הן בדרך של גיוסים פרטיים והן בדרך של הנפקות לציבור) הביאו לגידול משמעותי בהיקפי הפעילות של תחום זה. יצוין, כי במרבית המקרים (אך לא תמיד), לא ניתן חיתום בהנפקות פרטיות של איגרות חוב ומשולמת עמלת ניהול והפצה בלבד. כאמור, בעקבות ההתאוששות של שווקי ההון בשנת 2009 חלה עלייה מהותית בפעילות החיתום וההפצה של ניירות ערך בשנת 2009 בהשוואה לשנת 2008, מגמה אשר נמשכה גם בשנת 2010 בה חלה עלייה נוספת בהיקף פעילות החיתום וההפצה. יצוין, כי בהתאם לריבית הנמוכה במערכת הבנקאית, חלה מגמה של עלייה בהיקף השתתפות הציבור הרחב בהנפקות, כאשר בחלק קטן מההנפקות אף לא נערך שלב מוסדי מקדים להנפקה. בנוסף, עקב פרסום המלצות ועדת חודק והקשחת הפרמטרים למתן אשראי אצל הגופים המוסדיים כאמור לעיל, התרחבה המגמה אצל חברות בינוניות וקטנות (בעיקר) של ביצוע הנפקות הכוללות מתן תניות פיננסיות ו/או שעבודים על נכסים כחלק מתנאי ההנפקה.

8.1.6 גורמי ההצלחה הקריטיים בתחום הפעילות והשינויים החלים בהם

ניהול תיקים וקרנות נאמנות - גורמי ההצלחה הקריטיים הינם, בין היתר, מצב שוק ההון בישראל, השגת תשואות טובות ללקוחות תוך שמירה על רמת סיכון סבירה, תמחיל שיווק ופרסום מוצלח וכן שמירה על רמת השירות הניתנת ללקוחות.

חיתום - גורמי ההצלחה הקריטיים הינם, ביסוס המוניטין של חברת החיתום ומנהליה, אחזקת צוות מקצועי בעל יכולות למתן פתרונות בינתחומיים (ראייה משפטית, כלכלית וחשבונאית) יצירתיים לצרכים והטעמים המשתנים של המנפיקים מחד והמשקיעים מאידך, נגישות למקורות מימון לגיבוי פעילות החיתום ואיתנות פיננסית, קיומו של שוק אשראי חוץ בנקאי פעיל בעל נזילות מספקת, גובה המחירים האלטרנטיביים לגיוסי ההון (לרבות בשווקים הבינלאומיים), וכן קשרי עבודה הדוקים עם המשקיעים המוסדיים.

8.1.7 מחסומי הכניסה והיציאה העיקריים של תחום הפעילות ושינויים החלים בהם

מחסומי הכניסה העיקריים לתחום הפעילות הינם: הצורך בעמידה בתנאים הנדרשים על פי דין לקבלת רישיונות והיתרים לפעילות בתחום וכן דרישות הון עצמי מינימאלי וביטוח אחריות מקצועית, כמפורט בסעיף 8.9 להלן, לפי העניין.

כמו כן, לעניין פעילות החיתום, נדרשת מומחיות, ניסיון, מוניטין חובת פיקדון ואיתנות פיננסית.

מחסום היציאה העיקרי הקיים בפעילות ניהול קרנות נאמנות הינו המגבלות הקבועות בהסכמי הקרן לפירוקה או באמצעות בית משפט ובכפוף להוראות חוק השקעות משותפות בנאמנות.

מחסום היציאה העיקרי הקיים בפעילות החיתום הינו הדרישה לקיומו של ביטוח האחריות המקצועית למשך תקופה של שבע שנים לאחר מתן ההתחייבות החיתומית ואחריותו של החתם לפרט מטעה בתשקיף למשך התקופות הקבועות בדין. בנוסף, קיימת חובת הפקדת פיקדון, בסך של כ- 3 מיליוני ש"ח, אשר ישמש לטובת תובעים פוטנציאליים ואשר אינו ניתן למשיכה, אלא בתנאים הקבועים בחוק, ובכלל זה, כעבור שלוש שנים, מתאריך התשקיף האחרון, שעליו חתם.

8.1.8 תחליפים למוצרי תחום הפעילות ושינויים החלים בהם

התחליפים לשירותי החיתום וגיוס ההון המוצעים על ידי הקבוצה הינם גיוס כספים מתאגידי בנקאיים או ממוסדות פיננסיים אחרים וכן הנפקות המבוצעות ללא חיתום או ייעוץ.

התחליפים העיקריים לשירותי ניהול הנכסים המסופקים על ידי תחום השירותים הפיננסיים הינם: ניהול נכסים עצמי, באופן בו הלקוח מחליט כיצד לנהל את נכסיו, באופן אישי או בסיוע ייעוץ מועצי השקעות בבנקים, ופיקדונות רגילים ומובנים וכן תוכניות חיסכון של המערכת הבנקאית.

התחליף העיקרי לשירותי קרנות הנאמנות הוא תעודות הסל, ענף שהחל בהצמדות למדדים "פשוטים" (ת"א 100, ת"א 25) והתפתח עד למכירת מוצרים מתוחכמים יותר המתחרים ישירות בקרנות הנאמנות.

כמו כן, קיימת תחליפיות בין המוצרים השונים של התחום, באופן שללקוחות ישנה אפשרות לרכוש שירותי ניהול נכסים בשוק ההון הן בדרך של קבלת שירותי ניהול תיקים והן בדרך של רכישת יחידות בקרנות נאמנות, באופן שקרנות הנאמנות מהוות תחליף מסוים לשירותי ניהול תיקי השקעות.

8.1.9 מבנה התחרות בתחום הפעילות ושינויים החלים בו

כאמור לעיל, התחרות בתחום הינה מתמדת וחריפה, הן מצד התאגידים הבנקאיים השונים, לרבות בנקים זרים הפועלים בישראל והן מצד הגופים הלא בנקאיים ובכללם חברות המוחזקות על ידי חברות הביטוח.

פעילות חיתום - ענף פעילות זה מאופיין בתחרות גבוהה לאור פוטנציאל ההכנסות הגבוהות בו ומספר שחקנים דומיננטיים קטן יחסית. הגורמים המהותיים בענף הם חברות החיתום בהם שותפים הבנקים, חברות החיתום של חברות ביטוח הגדולות, בתי השקעות, וגופי נוסטרו פרטיים גדולים. כמו כן, בעקבות המגבלות השונות החלות על גופי חיתום הקשורים לבנקים ולמשקיעים המוסדיים, חלה עלייה בכוחם של גופי חיתום הקשורים לגופי נוסטרו פרטיים. לעניין הרפורמה המוצעת בתחום החיתום וכן לעניין תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים והשפעות אפשריות של אלה על פעילות מנורה מבטחים חיתום ראה סעיף 8.6.3 להלן.

פעילות ניהול תיקים וקרנות נאמנות - מכירת הקרנות הפכה את הבנקים למפיצים של קרנות נאמנות במקום יצרנים בעבר. מכירת הקרנות הגבירה את התחרות ומיקדה אותה בהשגת תשואה עודפת ללקוח ביחס לסיכון, כאשר התשואה הפכה גם לשיקול מרכזי מנקודת ראות המפיצים במסגרת הייעוץ שלהם ללקוחות. גורם תחרותי נוסף העשוי להיכנס לשוק זה ולהגביר את התחרות בו הוא קרנות נאמנות זרות, בהתאם להוראות שבהצעת תיקון 13 לחוק השקעות משותפות בנאמנות. לעניין זה, ולמספר שינויים נוספים שנעשו בתחום קרנות הנאמנות ראה גם סעיף 8.9 להלן.

לעניין התחרות בתחום פעילות זה ראה גם סעיפים 8.6.1 ו- 8.6.2 להלן.

המשבר הכלכלי בשווקים בעולם משפיע ישירות על תעשיית ניהול הנכסים בישראל בכלל ועל תעשיית ניהול התיקים בפרט. רוב השחקנים בתעשייה האמורה החלו לקיים מר"מ על מיזוגים ו/או רכישות. ההערכות הרווחות בשוק בהקשר זה הינן שלאור העובדה שדמי הניהול הולכים ופוחתים אין למעשה יתרון בניהול בית השקעות קטן ועל כן פונים אלו האחרונים למיזוגים האמורים בסעיף זה לעיל.

8.2 מוצרים ושירותים

להלן תיאור עיקרי המוצרים והשירותים הניתנים על ידי הקבוצה בתחום פעילות זה:

8.2.1 ניהול תיקי השקעות

במסגרת פעילות זו, עוסקת הקבוצה בניהול תיקי השקעות במגוון אפיקי השקעה, המותאמים לצורכי הלקוח כאשר ניירות הערך והנכסים האמורים עשויים לכלול יחידות קרנות נאמנות או נכסים פיננסיים אחרים המנוהלים על ידי הקבוצה או באמצעותה, בכפוף לקבלת הסכמת הלקוח.

לצורך מתן שירותי ניהול התיקים מתקשרת מנורה מבטחים השקעות בהסכם בכתב עם הלקוח, בו מוגדרים צרכי הלקוח ומדיניות ההשקעות בתיק הלקוח, וכן נקבעים תנאי ההתקשרות והעמלות להן זכאית הקבוצה בגין שירותיה.

פעילות ניהול התיקים מתבצעת בפועל באמצעות מנהלי תיקי השקעות, בהתאם לצרכי הלקוח ומדיניות ההשקעות שהתווה וזאת במסגרת עקרונות ניהול השקעות הנקבעים על ידי הנהלת מנורה מבטחים השקעות ועדת ההשקעות שלה.

להלן פרטים לגבי סך הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים השקעות (במיליוני ש"ח):

31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011	
4,099	3,872	3,419	סך הנכסים המנוהלים
86	139	124	סך הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים השקעות בקרנות נאמנות של חברת קרנות הנאמנות (במיקור חוץ)
3	85	13	סך הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים השקעות עבור לקוחות החברה בקרנות נאמנות שאינן חלק מקרנות נאמנות המנוהלות על ידי מנורה מבטחים השקעות
2,305	2,564	2,413	סך הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים השקעות עבור אומגה קרן השתלמות המנוהלת על ידי מנורה מבטחים מהנדסים שהינה בשליטת מנורה מבטחים פיננסים

8.2.2 ניהול קרנות נאמנות

קרן נאמנות מוקמת, בהתאם לחוק השקעות משותפות בנאמנות, על פי הסכם בין מנהל הקרן לבין נאמן, בו נקבעים, בין השאר, תקופת קיומה של הקרן, מדיניות ההשקעות של הקרן, סיווג הקרן כקרן פתוחה או סגורה, ופרטים נוספים לעניין שכר מנהל הקרן, שכר הנאמן ועוד. מכירת היחידות בקרנות נאמנות נעשית על פי תשקיף, שתוקפו שנה מיום פרסומו או מועד קצר יותר, כפי שפורסם בתשקיף.

מנורה מבטחים קרנות מנהלת נכון למועד הדוח 71 קרנות נאמנות (במהלך שנת 2011 הוקמה קרן חדשה). קרנות הנאמנות נבדלות זו מזו, בין היתר, במדיניות ההשקעות, בפרטים הנוגעים לסיווג הקרן לצורך פרסום וכן בסיווג המס שלהן. קבלת החלטות שעניינן ניהול תיק ההשקעות של הקרנות מתבצע על ידי עובדים בעלי רישיון מנהל תיקים כנדרש בחוק להשקעות משותפות בנאמנות. בחלק מהקרנות, משתף מנהל הקרן פעולה עם מנהלי השקעות חיצוניים, אשר מנהלים את תיק ההשקעות של הקרנות בניהולו. בשנת 2011 עקב כניסת מגבלות מהמלצות ועדת בכר לתוקף, חדלה החברה לנהל קרנות באמצעות מנהלי תיקים חיצוניים השייכים לקבוצות בנקאיות.

הכנסות מנורה מבטחים קרנות מניהול קרנות נאמנות נובעות בעיקר מדמי ניהול הנגבים על ידי כל קרן. כמו-כן, קיימת אפשרות לגביית שיעור הוספה - עמלה חד פעמית הנגבית בקרנות בניהול מנהל הקרן, ככל שנגבית, בעת רכישת יחידות בקרן.

להלן פרטים לגבי שווי הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים קרנות (במיליוני ש"ח):

31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011	
5,954	7,429	4,577	שווי הנכסים המנוהלים
600	479	-	סך הנכסים המנוהלים על ידי מנהלי תיקים חיצוניים
79	139	124	סך הנכסים המנוהלים על ידי מנהלי תיקים בקבוצה

להלן נתונים אודות קרנות הנאמנות המנוהלות על ידי מנורה מבטחים קרנות:

31.12.2009		31.12.2010		31.12.2011		
ש"ח	%-ב	ש"ח	%-ב	ש"ח	%-ב	
סכום האפיק (במיליוני)	שיעור האפיק מכלל הנכסים	סכום האפיק (במיליוני)	שיעור האפיק מכלל הנכסים	סכום האפיק (במיליוני)	שיעור האפיק מכלל הנכסים	
1,862	31.27	1,027	13.80	1,312	28.67	קרנות שקליות לרבות כספיות
3,356	56.36	5,461	73.50	2,864	62.57	קרנות אג"ח
268	4.51	239	3.20	126	2.75	קרנות מט"ח
345	5.79	608	8.20	257	5.62	קרנות מנייתיות
123	2.08	94	1.30	18	0.39	קרנות מניית בחו"ל

8.2.3 פעילות חיתום

במסגרת פעילות זו, עוסקת הקבוצה בליווי, ניהול וחיתום של הנפקות פרטיות וציבוריות בישראל וכן במתן שירותי תיווך והפצה של ניירות ערך ומוצרים פיננסיים אחרים. כמו כן, עוסקת מנורה מבטחים חיתום בבנקאות להשקעות.

במסגרת מתן שירותי ניהול וחיתום של הנפקות ציבוריות בישראל (להבדיל מהנפקות פרטיות), נדרשת מנורה מבטחים חיתום, בהנפקות בהן היא משמשת כחתם (כמו גם יתר החתמים המשתתפים בהנפקות ציבוריות), לחתום על תשקיף ההצעה לציבור ולהבטיח את רכישת ניירות הערך המוצעים בתשקיף (ביחד עם יתר החתמים בקונסורציום החתמים), לגביהם לא ניתנה התחייבות מוקדמת של משקיעים מוסדיים ואשר לא הוזמנו על ידי הציבור.

יצוין, כי בעצם חתימתה של מנורה מבטחים חיתום על תשקיף, היא עשויה להיות אחראית על פי דין כלפי מי שרכש ניירות ערך מהמצייע וכלפי מי שרכש או מכר ניירות ערך תוך כדי המסחר בבורסה או מחוצה לה, בגין נזקים שייגרמו מחמת פרט מטעה בתשקיף⁹. אחריותה זו של מנורה מבטחים חיתום קיימת, בין אם מנורה מבטחים חיתום משמשת כמנהלת ההנפקה וקונסורציום החתמים ובין אם היא משתתפת בהנפקה שבה מנהל קונסורציום החתמים הינו חברת חיתום אחרת¹⁰.

בתמורה למתן השירותים כאמור מקבלת מנורה מבטחים חיתום עמלות חיתום. בהנפקות בהן משמשת מנורה מבטחים חיתום כאחד ממנהלי ההנפקה היא גם זכאית על פי רוב לחלק מעמלת הניהול. במקרים מסוימים, משתלמות עמלות השתתפות לחתמים שאינם מנהלי הקונסורציום וכן עמלות הצלחה, הנקבעות בין החתמים לבין החברה המנפיקה.

כאשר מנורה מבטחים חיתום משתתפת במתן שירותי ניהול וייעוץ בהנפקות פרטיות, מנורה מבטחים חיתום מלווה את גיבוש מבנה ההנפקה, הכנת מסמכי ההצעה (מסמכים משפטיים, מצגות, ומסמכי הפצה שונים), תמחור ניירות הערך המוצעים בהנפקה וניהול המכרז למשקיעים (במקרה בו מנורה מבטחים חיתום הינה רכז ההנפקה). בתמורה למתן השירותים כאמור, מקבלת מנורה מבטחים חיתום עמלה מהחברה המנפיקה, שגובהה נקבע במשא ומתן בין מנורה מבטחים חיתום ו/או מנהלי ההנפקה הנוספים לבין החברה המנפיקה.

במסגרת ההנפקות (פרטיות וציבוריות) בהן לוקחת מנורה מבטחים חיתום חלק כחתם מוביל (בין כחתם ובין כמפיץ), מלווה מנורה מבטחים חיתום את החברה החל מגיבוש

⁹ בהתאם לסעיף 33 לחוק ניירות ערך האחריות הנ"ל לא תחול, בין היתר, על מי שהוכיח שנקט כל האמצעים הנאותים כדי להבטיח שלא יהיה פרט מטעה בתשקיף, בחוות-הדעת, בדו"ח או באישור, הכול לפי העניין, וכי האמין בתום-לב שאכן אין בו פרט זה.

¹⁰ בהתאם לסעיף 33 לחוק ניירות ערך שלילת אחריות במקרה של פרט מטעה בתשקיף חלה, בכפוף למספר סייגים, לגבי חתם שהסמיך חתם אחר לבצע את בדיקות הנאותות ולא ערך אותן בעצמו.

ראשוני של מבנה ההנפקה ותמחורה (ייעוץ בקבלת ההחלטה לגבי סוגי ניירות הערך אשר יוצעו למשקיעים, בשים לב למבנה ההון של החברה המנפיקה, צרכיה ותוכניותיה העתידיות), מתן התייחסות וייעוץ למבנה המשפטי הכללי של העסקה (בהנפקות ציבוריות גם ביצוע הליך בדיקת נאותות בהיבט החשבונאי והמשפטי), מתן סיוע וליווי בהכנת מצגות ומסמכי הפצה שונים, ולעתים אף סיוע בהליך הדרוג של החברה המנפיקה. במסגרת הליך ההנפקה מתלווים נציגי מנורה מבטחים חיתום למנהלי החברה במצגות למשקיעים המוסדיים (ה-Road Show), ונמצאים בקשר רציף עם השוק המוסדי לקבלת אינדיקציות להזמנות הצפויות להנפקה.

8.3 פילוח הכנסות ורווחיות מוצרים ושירותים

בתחום השירותים והמוצרים הפיננסיים אין קבוצת מוצרים אשר ההכנסות או הרווחיות ממנה מהוות 10% או יותר מסך ההכנסות או הרווחיות של הקבוצה.

8.4 לקוחות

לקבוצה יש פיזור לקוחות רחב, כאשר אין לקבוצה לקוח שהכנסותיה ממנו מהוות 10% ומעלה מסך ההכנסות של הקבוצה.

אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות, אשר אובדנם ישפיע באופן מהותי על תחום השירותים והמוצרים הפיננסיים.

8.4.1 ניהול תיקי השקעות

בתחום זה לקבוצה שני סוגי לקוחות עיקריים, לקוחות פרטיים (בעיקר משקי בית) ולקוחות תאגידיים (כגון חברות עסקיות, קופות גמל, קרנות נאמנות, קרנות השתלמות, ורשויות מקומיות). אופי ההתקשרות הינו מתמשך, אולם לכל אחד מהצדדים שמורה הזכות להפסיק את ההתקשרות.

נכון למועד הדוח, היקף הנכסים המנוהל עבור לקוחות פרטיים עומד על כ- 12% מסך היקף התיקים, ואילו היקף הנכסים המנוהלים עבור לקוחות מוסדיים, תאגידיים וחברות נאמד בכ- 88%.

8.4.2 ניהול קרנות נאמנות

מאחר ורכישת יחידות הקרנות מתבצעת באמצעות חברי הבורסה, אין מידע ממשי בידי מנהל הקרן אודות בעלי היחידות המחזיקים ביחידות קרנות בניהול.

8.4.3 פעילות חיתום

לקוחות הקבוצה בפעילות החיתום וגיוס ההון הנם בעיקר חברות ציבוריות המעוניינות בגיוס הון, בין אם בדרך של גיוס פרטי (על פי רוב ממשקיעים מוסדיים) ובין אם בדרך של גיוס הון מהציבור על פי תשקיף.

8.5 שיווק והפצה

8.5.1 ניהול קרנות נאמנות

ערוצי השיווק העיקריים הינם כדלקמן:

1. שיווק והפצה של יחידות קרנות הנאמנות מתבצע מול יועצי ההשקעות של התאגידיים הבנקאיים, כאשר, הקבוצה פועלת ליצור מודעות בדבר מוצריה ושירותיה ולספק להם מידע ומסמכים שיווקיים בהתאם. הקבוצה התקשרה בהסכמי הפצה עם מרבית הבנקים בישראל, כנגד תשלום עמלות הפצה, בשיעור המרבי אותו זכאים הבנקים לגבות בהתאם להוראות תקנות ההפצה (להרחבה באשר להסכמי הפצה ראה סעיפים 8.10.1, 8.10.3 ו- 7.10.5 להלן).
2. פרסום בכל אמצעי המדיה.

8.5.2 ניהול תיקי השקעות

ערוצי השיווק העיקריים הינם כדלקמן:

1. שיווק והפצה באמצעות מערך השיווק והמכירות של הקבוצה ובכלל זה על ידי סוכני ביטוח של הקבוצה.
2. שיווק והפצה באמצעות יועצי השקעות חיצוניים.
3. פניה ישירה ללקוחות.
4. קיום כנסים מקצועיים / שיווקיים.
5. פרסום בכל אמצעי המדיה.

8.5.3 פעילות חיתום

הנהלת החברה ועובדיה עוסקים בהשגת עסקאות לחברה תוך ניצול היכרותם המעמיקה עם החברות הזקוקות לשירותיהם והקשר ההדוק והחיובי עם כל הגופים המוסדיים במשק.

8.6 תחרות

כאמור לעיל, התחרות בתחום השירותים והמוצרים הפיננסיים הינה מתמדת וחריפה. התחרות בין הגורמים השונים הינה בעיקר על התשואה המושגת (ביחס לרמת הסיכון), גובה דמי הניהול, גובה העמלות בגין השירותים השונים ואיכות השירות.

מקורות לרווחיות בתי ההשקעות המתחרים לקבוצה נובעים מפעילות בנוסטרו של בתי ההשקעות ומפעילות בתחום ניהול תעודות סל. בקבוצת הפיננסים, לא מתבצעת פעילות נוסטרו ואין בבעלות הקבוצה חברה המנהלת תעודות סל.

8.6.1 ניהול קרנות נאמנות - בהתאם למידע שפרסמה FUNDER, נכון ליום 31 בדצמבר

2011, פועלות בישראל 22 חברות לניהול קרנות נאמנות, המנהלות בסה"כ 1,223 קרנות נאמנות. נכון ליום 31 בדצמבר 2010, פעלו בישראל 27 חברות לניהול קרנות נאמנות, שניהלו 1,246 קרנות נאמנות.

על פי נתונים אלו, נכון ליום 31 בדצמבר 2011, מנורה מבטחים קרנות הינה החברה המנהלת התשיעית בגודלה ונתח השוק שלה היה בשיעור של כ-3.22%. נכון ליום 31 בדצמבר 2010 מנורה מבטחים קרנות הייתה החברה המנהלת התשיעית בגודלה ונתח השוק שלה, נכון לאותו מועד, היה בשיעור של כ-4.8%.

המתחרים העיקריים הפועלים בפלח קרנות הנאמנות ובענף זה הינם, בין היתר: פסגות קרנות נאמנות בע"מ, הראל-פיא קרנות נאמנות בע"מ, אקסלנס נשואה ניהול קרנות נאמנות בע"מ, מגדל קרנות נאמנות בע"מ, אי.בי.אי. ניהול קרנות נאמנות (1978) בע"מ, דש קרנות נאמנות בע"מ, מיטב-ניהול קרנות נאמנות (1982) בע"מ, כלל פיננסים קרנות נאמנות בע"מ, ואלטשולר-שחם קרנות נאמנות בע"מ.

8.6.2 ניהול תיקי השקעות - בישראל פועלים מנהלי תיקי השקעות רבים, העיקריים שבהם

הינם חברות ניהול תיקים הקשורות לבנקים וכן גופים לא בנקאיים, כגון - פסגות ניירות ערך בע"מ, מגדל שירותי בורסה בע"מ, כלל פיננסים בטוחה ניהול תיקי השקעות בע"מ, מיטב בית השקעות בע"מ, אי.בי.אי שירותי בורסה והשקעות בע"מ, הראל פיננסים מסחר וניירות ערך בע"מ, דש ניירות ערך והשקעות בע"מ, אקסלנס נשואה שירותי בורסה בע"מ, אנליסט שירותי בורסה ומסחר בע"מ, אלטשולר שחם בע"מ.

בהיעדר פרסום רשמי, אין ביכולתה של הקבוצה להעריך את חלקה מתוך סך נכסי התיקים המנוהלים בישראל, אולם נכון למועד הדוח, היקף נכסי התיקים הפרטיים שמנוהל על ידי מנורה מבטחים השקעות אינו מהותי.

8.6.3 שירותי חיתום - התחרות בענף החיתום הינה גבוהה, בשל העובדה שמדובר בשוק קטן

יחסית. לאור השינויים הגדולים שחלו בשוק במהלך השנים האחרונות, לא ניתן לאמוד באופן מדויק את חלקה היחסי של הקבוצה בשוק החיתום.

למיטב ידיעת הקבוצה, בעקבות המשבר בשוק ההון צומצם מספר החתמים המובילים הפועלים בשוק החיתום בישראל אשר עומד על כשישה עד שמונה בלבד. יחד עם זאת,

למיטב ידיעת הקבוצה חלה עלייה במספר החתמים הקטנים וכן חתמים של גופי נוסטרו אשר אינם מובילים עסקאות וזאת, בין היתר, עקב ריבוי הנפקות בהם לא ניתן חיתום (אלא שירותי הפצה בלבד) וכן עקב המגבלות הרגולטוריות השונות החלות על גופי חיתום הקשורים לבנקים ולגופים מוסדיים.

ביום 25 בספטמבר 2011, פרסמה רשות ניירות ערך (להלן: "הרשות") מתווה מוצע לתיקוני חקיקה בתחום החיתום (להלן: "הצעת החקיקה"). בהצעת החקיקה נכללת סקירה של הדין החל בארץ כרגע וכשלי השוק העולים ממנו לעומת הצעת הרשות לעתיד על מנת לחזק את ענף החיתום הקיים כיום בארץ. השינויים העיקריים המתוכננים הינם, בין היתר, שינוי והרחבה של הגדרת "חתם", חיזוק החתם כ"שומר סף", קביעת חובת פרסום טיוטות תשקיף חתומות על ידי חתם, קביעת כללים מנחים בדבר אופן ההבדלה בין חתם בהנפקה לבין גורמים נוספים המעורבים בשיווקה ובהפצתה שלא יעלו לכדי חתם בה, עדכון כללי ניגוד העניינים בפעולות החתם וקביעת מספר חובות גילוי נוספות.

במקביל, פרסמה הרשות לניירות ערך הצעה לתיקוני חקיקה בנושא צמצום השחקנים הרשאים להשתתף במכרז מוקדם תוך מתן התחייבות מוקדמת במסגרתו, והגבלתם רק לגופים אשר מנהלים כספים בעבור אחרים (קרנות הנאמנות, קופות הגמל ומבטחים). מנורה מבטחים חיתום לומדת את הצעות החקיקה הנ"ל והשלכותיהן על פעילותה.

בתחילת חודש מרס 2009, פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (רכישה ומכירה של ניירות ערך) התשס"ט-2009, המתייחסות, בין היתר, לניגודי עניינים בפעילות חיתום וברוקראז' של גופים מוסדיים (ראה סעיף 8.9 להלן). בהתאם לתקנות הנ"ל החל מחודש ינואר 2011, חלה מגבלה כמותית לרכישות של גופים מוסדיים הקשורים לחתם בהנפקה לשיעור של 10% בלבד. להערכת הקבוצה, בשנת 2011 הייתה למגבלה זו השפעה שלילית מסוימת על פעילות החיתום. עוד יצוין, כי להערכת הקבוצה, הרגולציה האמורה עשויה לסייע לחיזוק מעמדם של חברות החיתום הקשורות לבנקים המסחריים בישראל, וכן לחיזוק מעמדם של חברות חיתום של גופים פרטיים המנהלים תיק נוסטרו גדול. השיטות העיקריות של הקבוצה להתמודדות עם התחרות בתחום פעילות זה הינן, בין היתר, מקצועיות עובדי החברה, ניצול עוצמתה הפיננסית של הקבוצה, שירות יעיל ומסור ללקוחות, מיתוג מתאים ושיווק אפקטיבי.

8.7 ספקים ונותני שירותים

כחלק מתיקון מס' 14 לחוק השקעות משותפות בנאמנות, החל מיום 28 בדצמבר, 2011 לא ניתן יהיה לשלם עמלות ברוקראז' מנכסי הקרן, אלא אם מנהל הקרן קשור עם חברה סוחרת לה הוא משלם, לאחר מכרז, ובכפוף לסייגים הקבועים בחוק. בהתאם, ולאחר שנתקבל אישור הדירקטוריון לכך, הודיעה החברה כי תישא בעלויות המכירה/הקניה של ניירות ערך, תוך התאמת שירותי התפעול ועלויותיהם, כך שייכללו גם עלויות קניה/מכירה של ניירות ערך ישראלים. בהתאם, במהלך סוף חודש דצמבר 2011 עודכנו הסכמי התפעול המקוריים מול בנק מזרחי טפחות בע"מ והבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ במועדים 29.12.2011 ו-28.12.2011 בהתאמה. כמו כן, לאחר תקופת הדוח, ביום 12 במרס, 2012 חתמה החברה על הסכם תפעול חדש מול מתפעל שלישי - בנק פועלים בע"מ. ראה סעיף 8.10 להלן בעניין הסכמים מהותיים.

כמו כן, לחברה הסכמים עם ספקי תוכנה בתחום המחשוב וכן עם ספקי מידע לגבי מסחר בניירות ערך בחו"ל.

8.8 מימון

לפרטים ראה סעיף 9.12 להלן.

8.9 מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד

פעילות הקבוצה בתחום זה כפופה להוראות הדין החלות על מנהלי תיקים, קרנות נאמנות וחתמים, לרבות הוראות חוק ניירות ערך והתקנות שהוצאו על פיו וכן להנחיות רשות ניירות ערך, כפי שמתפרסמות מעת לעת. למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על הקבוצה בכלל פעילותה ראה סעיף 9.2 להלן.

להלן יפורטו הוראות הדין המרכזיות החלות על הקבוצה בפעילותה בתחום וכן עיקרי ההוראות הרגולטוריות (הוראות דין, הצעות חוק, חוזרים וטיוטות של המפקח) שפורסמו בשנה האחרונה בתחום זה (לרבות הצעות לחקיקה וטיוטות חוזרים):

הוראות הדין

- **חוק ניירות ערך - מסדיר, בין היתר, את דרכי הצעתם של ניירות ערך לציבור, הקמתה של הבורסה, תקנון הבורסה והנחיותיה ושינויים של אלו, הגבלות החלות על חברי הבורסה, הוראות להבטחת מסחר תקין, דרכי פעילותו של חתם ועוד.** ביום 31 ביולי 2011, נכנס לתוקף צו תיקון לתוספת הראשונה לחוק, אשר לפיו משקיע מוסדי, בטרם כל מועד ביצוע רכישת ניירות ערך על ידו, חייב לתת הסכמתו בכתב לכך שמתקיימים בו התנאים המנויים בתוספת, וכי הוא מודע למשמעות היותו משקיע מוסדי על פי התוספת ומסכים לכך. בוצעה רכישת ניירות הערך במסגרת מערכת המסחר למוסדיים, יראו את מי שנתן לחבר בורסה את הסכמתו מראש, בטרם הגיש פקודה לראשונה למערכת, כמי שמקיים את הוראות התוספת לעניין ההסכמה. כמו כן, במסגרת התיקון, התווסף משווק השקעות לרשימת המשקיעים המוסדיים, בוטלה ההתניה לגבי תחום עיסוקו של תאגיד הנמצא בבעלות מלאה של משקיעים המנויים בסעיף 15א(ב) בחוק וכן הופחתה דרישת ההון העצמי לגבי תאגיד שהתאגד למטרת רכישת ניירות ערך בהצעה מסוימת מ-250 מיליוני ש"ח ל-50 מיליוני ש"ח. בנוסף, התווסף למשקיעים המוסדיים משקיע יחיד העונה לשניים מתוך שלושת הקריטריונים הקבועים בסעיף 9 לתוספת לחוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995 ("לקוח כשיר").
- **תקנון הבורסה, כלליה והנחיותיה - תקנון הבורסה, כלליה והנחיותיה מסדירים את אופן רישומם של ניירות ערך שונים למסחר ואת דרכי המסחר בבורסה.**
- **חוק הייעוץ והתקנות מכוחו (לרבות הנחיות מטעם רשות ניירות ערך אשר פורסמו בהקשרו) - מסדיר לגבי מנהלי תיקים, משווקי השקעות ויועצי השקעות, בין היתר, את דרישות הכשירות, דרישות הרישוי, הון עצמי וביטוח, חובות אמון וזהירות, דרכי פעילותם, חובות רישום ודיווח. במסגרת רפורמת בכר, נכללו תיקונים רבים לחוק הייעוץ, שהעיקרי ביניהם נוגע להפרדת העיסוק בייעוץ השקעות מהעיסוק בשיווק השקעות. על פי התיקון, ייעוץ השקעות הינו ייעוץ הניתן על ידי מי שאין לו זיקה לנכס הפיננסי (דהיינו: הנכס הפיננסי אינו מנוהל על ידו והוא אינו מקבל טובת הנאה בעד הייעוץ, למעט שכר והחזר הוצאות מאת הלקוח ותשלומים מפוקחים מאת יצרני המוצרים הפיננסיים), באופן שייעוץ ההשקעות אמור להיות אובייקטיבי. שיווק השקעות, על פי התיקון, הינו ייעוץ השקעות על ידי מי שיש לו זיקה לנכס הפיננסי. התיקון קבע הפרדה בין העיסוק בייעוץ השקעות לבין העיסוק בשיווק השקעות, כאשר יצרני המוצרים הפיננסיים (חברה מנהלת, מבטח ומנהל קרן) והשולטים או נשלטים על ידם, לא יוכלו לקבל רישיון ייעוץ ויוכלו לעסוק בשיווק בלבד. כן נקבע בתיקון כי תאגיד בנקאי יוכל לעסוק בייעוץ השקעות בלבד.**
- **חוק השקעות משותפות בנאמנות (והתקנות מכוחו) - מסדיר, בין היתר, את דרישות הרישוי למנהל של קרנות להשקעות משותפות בנאמנות, קובע הוראות ביחס לתנאי כשירות של עובדים או המשתתפים בהחלטות שעניינן ניהול תיקי השקעות בקרן, דרישות בקשר להרכב דירקטוריון וועדות דירקטוריון של מנהל הקרן ודרישות ידע מקצועי והכשרה מקצועית של דירקטורים. כמו כן, נקבעו בחוק הוראות בדבר ההון העצמי והביטוח של מנהל הקרן והנאמן, החובות המוטלות על מנהל הקרן והנאמן, מגבלות על הנכסים המותרים להחזקה בקרן נאמנות ומגבלות על שיעור הנכסים הנרכשים המוחזקים בקרן מתוך אלה המותרים להשקעה, חישוב מחירי הרכישה והפדיון של יחידות הקרן, חישוב התשואה ועוד. במסגרת רפורמת בכר תוקן חוק זה, ונוספו בו, בין היתר, התנאים לקבלת היתר שליטה במנהל קרן והגבלה על נתח השוק אליו רשאי להגיע מנהל קרן (ביחד עם בעל השליטה בו וגופים הנשלטים על ידם) עד ל-20%. החוק וכן תקנות ההפצה שהותקנו מכוחו, מאפשרים למנהל קרן לשלם עמלות הפצה למפיצים ומסדיר את שיעור עמלת ההפצה שמנהל קרן יהיה רשאי לשלם למפיץ (חבר בורסה שניתן להגיש אצלו הזמנות ליחידות ושאינו משווק השקעות) בשל יחידות קרן נאמנות המוחזקות באמצעות המפיץ.**

• **תקנות השקעות משותפות בנאמנות (הון עצמי וביטוח של מנהל קרן ונאמן ותנאי כשירות של דירקטורים וחברי ועדת ההשקעות), תשנ"ו-1995 ותקנות הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות (הון עצמי וביטוח), תש"ס-2000** מחייבות את מנהלי הקרנות ו/או חברות בעלות רישיון ניהול תיקים (לפי העניין), לערוך ביטוח אחריות מקצועית לכיסוי חבותן בשל מעשה או מחדל רשלני כלפי מחזיקי היחידות ו/או כלפי לקוחות (לפי העניין), וכן לכיסוי מעילה באמון של עובדיהן כלפי מחזיקי היחידות ו/או הלקוחות. הביטוח ייעשה בסכומים ובתנאים הקבועים ובאופן שיכסה תביעות בשל אירועים שאירעו בתקופת הפוליסה גם אם הוגשו בתוך שנה מתום תקופת הפוליסה. סכום ההשתתפות העצמית בפוליסה הנדרשת מוגבל בתקרה הקבועה בתקנות.

• בחודש מאי 2010 פורסמה ברשומות הצעת חוק השקעות משותפות בנאמנות (תיקון מס' 15), **התש"ע-2010** הצעה זו כוללת הוראות אשר נועדו, בין היתר, להסדיר את אופן פעולת הנאמן (לרבות חובות הפיקוח המוטלות עליו ומנגנון אי התלות), להסדיר הצעת יחידות של קרנות חוץ בישראל, שינוי מנגנון פירוק קרן, הנחת תשתית להגברת מנגנוני בקרה, והסדר מנגנוני הפיקוח והביקורת במנהל הקרן.

• **חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011.** החוק קובע הליך אכיפה חדש המורכב משלושה רבדים: פלילי, מנהלי ועיצום כספי. הליכי האכיפה חלים ביחס לשלושת החוקים המרכזיים שאותם אוכפת רשות ניירות ערך - חוק ניירות ערך, חוק הייעוץ, וחוק השקעות משותפות בנאמנות. להליכי האכיפה הנזכרים תחולה, בין השאר, על: תאגידים מדווחים, נושאי משרה בהם (דירקטורים ומנהלים), מנכ"ל (הנושא גם באחריות פיקוחית), חברה לניהול קרנות נאמנות, נושאי משרה בחברה לניהול קרנות נאמנות ומנהלי תיקי השקעות. במסגרת הליך האכיפה המנהלי ועדת האכיפה המנהלית תהא מוסמכת להטיל על מי שמצאה כי ביצע הפרה, שורה של סנקציות: הטלת קנסות כספיים בסכום של עד מיליון ש"ח ליחיד וחמישה מיליוני ש"ח לתאגיד, איסור על כהונה בגופים המפוקחים על ידי הרשות (תאגידים מדווחים, חתמים, מנהלי קרנות, נאמנים ובעלי רישיון) לתקופה של עד שנה, ובאישור בית המשפט לתקופה העולה על כך, ביטול רישיון של בעל רישיון לפי חוק הייעוץ או אישור של מנהל קרן ונאמן או שלילתם לתקופה של שנה, ובאישור בית המשפט לתקופה העולה על כך, חיוב בנקיטה של פעולות לתיקון ההפרה ולמניעת הישנותה, תשלום לנפגע ההפרה. בנוסף, במסגרת הליכי האכיפה, הוסמך יו"ר רשות ניירות ערך להגיע להסכמה עם המפר או העבריין על קיום הסדר להימנעות מנקיטת הליכי אכיפה, וכן הוסמכו יו"ר רשות ניירות ערך וכן פרקליט המחוז, להגיע על הסכמה בדבר הפסקה של הליכים שכבר החלו, המותנית בתנאים. בהסדר כזה יוטלו על המפר סנקציות מוסכמות.

• בחודש אפריל 2011 פרסמה הרשות קריטריונים להכרה בתכנית אכיפה פנימית בתחום ניירות הערך, שהינה מנגנון וולונטרי אותו מאמץ ומיישם תאגיד באופן שוטף כדי לוודא ציות שלו ושל היחידים בו להוראות דיני ניירות הערך. במסגרת הקריטריונים ציינה הרשות כי יישום בפועל של תכנית אכיפה יעילה על ידי התאגיד יכול שייזקף בידי הרשות לזכותו או יחידים בו במסגרת שיקול דעתה ביחס להפעלת סמכויות האכיפה שלה על פי דין. על תכנית האכיפה להביא להטמעת הדין ולציות לו, הלכה למעשה. להלן אמות המידה שתיבחנה ע"י הרשות בבואה לדון ולהחליט אם קיימת בתאגיד תכנית אכיפה יעילה: (1) אחריות הדירקטוריון וההנהלה לגיבוש, אימוץ ויישום של התכנית; (2) התאמת התכנית לתאגיד ולנסיבותיו הייחודיות, לאחר בדיקת הפעילות העסקית ומיפוי הסיכונים הכרוכים בה; (3) אימוץ נהלים וסדרי טיפול שייתנו מענה לסיכונים שמופו; (4) החלת התכנית על כל דרגי התאגיד; (5) מינוי ממונה על האכיפה; (6) הטמעה נאותה של התכנית בכל הדרגים; (7) פיקוח ועדכון; (8) טיפול הולם בכשלים והפרות והפקת לקחים מהם. בנוסף, במסגרת החוק הובהרה סמכות הרשות בכל הנוגע לאי מתן אישור פעולה (רישיון, רישום, היתר וכיו"ב - להלן: "היתר") לגוף המפוקח על ידה בשל גילוי פגם במהימנות, כמו גם סמכותה ליטול היתר קיים עקב גילוי פגם כאמור (בהתאם לסעיף 15(א) לחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994 ולסעיף 10(א)1 לחוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995, לפי העניין). בבואה לתת היתר, הוסמכה הרשות בחוק לשקול את מהימנות המבקש, מבלי ששיקול דעתה הותווה בסעיפי החוק. ברם, בבואה ליטול היתר שניתן, שיקול דעתה מוגבל לבחינה על בסיס רשימת נסיבות שיש בהן להעיד על פגם במהימנות של גורם מפוקח ו/או גורמים קשורים אליו, ובהתאם לכך, פרסמה הרשות בחודש דצמבר 2011 רשימת נסיבות לבחינת פגם במהימנות גופים מפוקחים על ידי הרשות, אשר נכנסה לתוקף ביום

3 בינואר, 2012. הנסיבות המפורטות ברשימה מהוות סיבות לבחינת קיומה של פגיעה במהימנות הגוף המפוקח, אך התקיימותן לא תוביל בהכרח להחלטה כי אכן נפל פגם במהימנות ולא תגרור אחריה באורח אוטומטי הכרעה לפיה נפל פגם המצדיק נטילת היתר שניתן. הנסיבות המנויות ברשימה הינן אך בסיס להפעלת שיקול דעת הרשות בעניין זה.

• **תקנות ניירות ערך (חיתום), תשס"ז-2007; תקנות ניירות ערך (אופן הצעת ניירות ערך לציבור), תשס"ז-2007 ותקנות ניירות ערך (חיתום), תשס"ז-2007** מסדירות כללי רישום חדשים אצל רשות ניירות ערך, חובת הפקדת פיקדון בנאמנות בסך מינימאלי של 2,917 אלפי ש"ח (במקום הדרישה להון עצמי מינימאלי שהייתה קבועה בתקנות משנת 1993), חובת ביטוח, מגבלה על חתם להתחייב בהתחייבות חיתומית העולה על 15% מכלל ההתחייבויות החיתומיות שניתנו בהצעה לציבור בהנפקות של חברות מקבוצת החתם או בעלות חוב לקבוצת החתם, לרבות מגבלות על האפשרות לשמש חתם מתמחר בהנפקות מסוימות שאינן הנפקות של מניות הכלולות במדד ת"א-25, הקלות שיאפשרו לחתמים זרים לפעול בישראל וחובות דיווח. תקנות ניירות ערך (אופן הצעת ניירות ערך לציבור), תשס"ז-2007 מסדירות את אופן הצעת ניירות ערך לציבור ומאפשרות לבצע הנפקה של ניירות ערך לציבור ללא מכרז (הקצאה לא אחידה), במגבלות על כמות ההקצאה למשקיעים מקבוצת החתם, כן מסדירות התקנות את אופן הקצאת ניירות הערך למזמינים ומקנות זכות לרכוש בהקצאה לא אחידה עד 15% נוספים מכמות ניירות הערך שהוצעו בתשקיף במחיר זהה למחיר ההנפקה (אופציית ה"גרין-שו").

• **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (רכישה ומכירה של ניירות ערך) התשס"ט-2009**. התקנות מתייחסות, בין היתר, להגבלות בנושא ניגודי עניינים בעסקאות של גופים מוסדיים (ההגדרה מתייחסת לגופי גמל, פנסיה ופוליסות משתתפות ברווחים) לבין גופי החיתום והברוקראז' הקשורים לגופים המוסדיים. על פי התקנות האמורות, ישנה מגבלה על רכישה של מעל 10% מניירות הערך המוצעים בהנפקה בהן משתתף חתם מקבוצת הגוף המוסדי. בנוסף, לא יוכל גוף מוסדי לרכוש או למכור ניירות ערך באמצעות חבר בורסה הקשור אליו.

• **חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 והצווים שמכוחו - מסדירים**, בין היתר, את אופן הזיהוי של לקוחות של מנהל תיקים.

לפירוט נוסף בדבר סעיף זה ראה סעיף 9.2.3 להלן.

• **צו בנק ישראל (מידע בעניין התפתחויות בשוק מטבע החוץ בישראל - עסקאות בנגזרות במטבע חוץ ובמכשירי חוב לטווח קצר), התשע"א-2011** - הצו מסדיר חובות דיווח לבנק ישראל על ביצוע עסקאות בנגזרות במט"ח, עסקאות באופציה ועסקאות במכשירי חוב, כהגדרתן בצו, על תושב ישראל, תושב חוץ ומתווך פיננסי, כהגדרתם בצו.

הצעות חוק וטיטות תקנות

• בחודש מאי 2010 פורסמה הצעת חוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994 (תיקון מס' 15), התש"ע-2010. במסגרת התיקון הוצע לתקן את החוק, בין השאר, בנושאים הבאים: תיקון החוק כך שיאפשר הצעת יחידות של קרנות זרות ומנגנון פיקוח על הקרנות הזרות; החלת מנגנון של דמי ניהול דיפרנציאליים שייגבו על ידי מנהלי הקרנות על בסיס 3 קריטריונים (ואותם קריטריונים הוחלו גם על מנהל הקרן בבואו לבחון מתן הנחה מהוספה): שווי היחידות המוחזקות בידי מקבל ההנחה או התשלום, משך זמן החזקת היחידות בידי מקבל ההנחה או התשלום וזהות המפיץ שבאמצעותו נרכשות או מוחזקות היחידות; שינוי ההוראות הנוגעות להחזקת גורמים מקורבים לקרן מקורבת בקרן כך שלא תחול על מגבלה על החזקת גורמים מקורבים כאמור עד לעליית שווי נכסי הקרן מעל ל- 3 פעמים השווי המזערי הקבוע בחוק; קביעת חובה חדשה לפירוק או למיזוג קרן מקום בו השווי הנקי של נכסי הקרן ירד מן השווי המזערי הקבוע בחוק במשך תקופה של 90 ימים רצופים או במשך תקופה של 120 ימים לא רצופים בתקופה של 180 ימים; לציין שבהתאם לנוסח הצעת החוק שהועלה לדיון בוועדת הכספים של הכנסת וכפי שמפורסם באתר הרשות הוצא מתוך ההצעה הפרק העוסק בפתיחת השוק לקרנות זרות. בכוננת הרשות לקיים בחינה מחודשת של נושא פתיחת השוק להצעה לציבור בישראל של קרנות נאמנות זרות.

- בחודש ינואר 2011 פרסמה רשות ניירות ערך הצעה לתיקון חוק השקעות משותפות בנאמנות ותקנות השקעות משותפות בנאמנות (עמלות הפצה), התשס"ו-2006. במסגרת התיקון מוצע, בין היתר, לבטל את הסיווג בגין יחידות של קרן מנייתית ולקבוע, כי יחידות של קרן מנייתית וכן יחידות של קרן חוץ יסווגו כיחידות של קרן אחרת כאמור, וכי שיעור עמלות הפצה שישולם בגין יחידות של קרן אחרת כאמור יהיה 0.45% (במקום 0.45). כמו כן, כי מפיץ יהיה רשאי לקבוע שיעורי עמלות הפצה שונים לקנות מאותו סוג, על בסיס מאפיינים הקשורים במדיניות ההשקעות שלהן או בסיווגן תחת כותרת מאפיינת מסוימת, בכפוף לקבלת אישור רשות ניירות ערך ומסירת מידע בעניין לכל מנהלי הקרנות, וכן כי מפיץ יהיה רשאי לגבות ממנהל קרן חוץ עמלה בסכום העולה על העמלה המותרת בכפוף לכך שהמפיץ ישלם את סכום העמלה העודפת שיגבה לבעל היחידות. כאמור לעיל, הרשות תבחן מחדש את נושא פתיחת השוק לקרנות נאמנות זרות, ומשכך את הצורך בתיקון לתקנות אלה.
- בחודש נובמבר 2010 פורסם תזכיר חוק השקעות משותפות בנאמנות (תיקון מס'..) (הסדרת תעודות סל וקרנות סל). הרפורמה העיקרית במסגרת הצעה זו כוללת שני ראשים עיקריים: הצעה להחיל את החוק האמור גם על תעודות הסל, ומשכך, להעביר את תעודות הסל ממשטר של דיווח למשטר של פיקוח, תחת חוק השקעות משותפות בנאמנות ובנוסף הצעה ליצירת מכשיר השקעה חדש: קרן סל, קרן אשר יחידותיה יהיו רשומות למסחר בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ אשר תסחרנה הן במסחר דו צדדי והן בסוף יום המסחר ומנהל הקרן יוכל לשמש כעושה שוק ביחידות שבניהולו כאשר ניתן יהיה לרכוש או למכור את היחידות במהלך המסחר הרציף או לפדות יחידות בהתאם לשווי הנקי של נכסי הקרן ובכך יהוו מוצר תחרותי לתעודות הסל.
- בחודש פברואר 2012 פרסמה רשות ניירות ערך טיוטה להערות הציבור להתקנת תקנות השקעות משותפות בנאמנות (נכסים שמותר לקנות ולהחזיק בתעודות סל ושיעוריהם המרביים, וביצוע עסקאות בתעודות סל), התשע"ב-2012, אשר קובעות מהם הנכסים אותם רשאי מנהל תעודת סל לקנות ולהחזיק בעד תעודות סל שבניהולו וכן את התנאים לרכישתם ושיעוריהם המרביים, בהתאם למודל הפיקוח על תעודות הסל אשר אושר במליאת הרשות ביום 16 בפברואר, 2011. מטרתן המרכזית של התקנות הינה למזער את הפער בין שווי הנכסים המוחזקים על ידי מנהל תעודת הסל לבין נוסחת הפדיון של התעודה. בשונה מקרן נאמנות, תעודת הסל תכלול התחייבות של מנהל התעודה להשלמת הפער, ככל שייוצר, בין הסכום לו זכאי המחזיק בתעודת הסל בעת פדיון, לבין שווי נכסי התעודה בפועל. בהתאם לתקנות המוצעות, יתאפשר למנהל תעודת הסל לרכוש אך ורק נכסים אשר מתקיימים בהם תנאים שיבטיחו היעדר פער בין שווי הנכסים לשווי נכס המעקב, ושיהיו סחירים דיים על מנת לצמצם את סיכון הנזילות. ככל שמנהל תעודת הסל אינו מתכסה בנכסי המעקב עצמם, אלא בהתחייבויות העוקבות אחר שינויים בנכס המעקב, הוא ידרש להקטין את החשיפה לסיכון האשראי הגלום בדרך התכסות זו על מנת לצמצם חשיפה לנפילה אפשרית של מקור סיכון אשראי. בנוסף, מסדירות התקנות המוצעות סוגי עסקאות באשראי אותן יהיה רשאי מנהל תעודת הסל לבצע בעד תעודות שבניהולו.
- בחודש דצמבר 2011 פרסמה רשות ניירות ערך טיוטה להערות הציבור להתקנת תקנות השקעות משותפות בנאמנות (מחיר פדיון יחידה של תעודת סל, שווי נכסיה והתחייבויותיה לשם בחינת שלמות נכסי התעודה), התשע"ב-2011, הקובעות כללים לשערוך הנכסים וההתחייבויות המוחזקים בתעודת סל לצורך מדידת יחס שווי נקי של נכסי התעודה למחיר פדיונה.
- בחודש דצמבר 2011 פרסמה רשות ניירות ערך טיוטה להערות הציבור לתיקון תקנות השקעות משותפות בנאמנות (דוח של מנהל קרן סגורה על תוצאות הצעה ועל ביטול הצעה), התשנ"ה-1994, שיהיו ל- תקנות השקעות משותפות בנאמנות (דוח של מנהל השקעה משותפת על תוצאות הצעה ועל ביטול הצעה) (תיקון), התשע"ב-2012, כך שיחולו על כל השקעה משותפת נסחרת, כלומר - גם על תעודת סל, במספר שינויים מחוייבים.
- בחודש נובמבר 2011 פרסמה רשות ניירות ערך טיוטת תקנות השקעות משותפות בנאמנות (חשבון מגבה), התשע"א-2011, לפיהן ידרשו מנהלי תעודות סל, מנהלי קרנות נאמנות ומנהלי קרנות סל להקצות הון בחשבון מגבה בגין הסיכונים אשר בפעילותן (סיכון תפעולי, סיכון אשראי וסיכון שוק). ביחס למנהלי קרנות, קובעות התקנות כי מנהלי הקרנות ידרשו להקצות הון בחשבון המגבה בגין סיכון תפעולי בלבד לעומת

מנהלי הסדר של תעודות סל שיידרשו להחזיק מספר חשבונות מגבים בגין סיכונים שונים (סיכון תפעולי, סיכון אשראי וכ"ו). התקנות קובעות את רף ההפקדה הנדרש בחשבון המגבה, סוג ואופי הנכסים אשר יופקדו בחשבון המגבה, המקרים בהם תותר משיכה מהחשבון המגבה וחובת המצאת דוחות לרשות בדבר פירוט הנכסים המופקדים בחשבון המגבה ופעולות אשר בוצעו בו, ולפיכך הוחלט בפברואר 2012 להעלות את תקנות אלו להערות הציבור למשך פרק זמן נוסף.

● בחודש ספטמבר 2011, פרסמה רשות ניירות ערך הצעה לתיקוני חקיקה בתחום החיתום. עיקרי תמצית ההצעות הינם: (1) שינוי הגדרת זהות החתם בדומה לזו הקיימת בארה"ב, על מנת לכלול בחובה גורמים נוספים, כאשר במסגרת זו מוצע לקבוע כי בכל תשקיף, לרבות תשקיף מדף, יהיה לפחות חתם אחד; (2) חיזוקו של החתם כשומר סף ובכלל זה העלאת רף תנאי הכשירות הנדרשים מחתם, הותרת בתי ההשקעות בתחום החיתום, שימוש באמצעי האכיפה המנהלית המוקנים לרשות וצמצום היקף ההתחייבות המוקדמות אותן ניתן לקבל לפני ביצוע ההנפקה לציבור; (3) קביעת חובת פרסום טיטות תשקיף החתומות על ידי חתם; (4) קביעת כללים מנחים בדבר אופן ההבדלה בין חתם בהנפקה לבין גורמים נוספים המעורבים בשיווק ובהפצתה שלא יעלו לכדי חתם בה; (5) עדכון כללי ניגוד העניינים בפועלות החתם וקביעת מספר חובות גילוי נוספות.

● בחודש יולי 2011 אושרה בוועדת השרים לענייני חקיקה הצעת תיקון לחוק הסדרת העיסוק ביעוץ השקעות בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות (תיקון - פעילות מתן ייעוץ השקעות), התשע"א-2011 ("הצעת החוק" ו- "חוק הייעוץ", בהתאמה). מעיקרי הצעת החוק: נוספה התייחסות נפרדת למצבים בהם ניתן ייעוץ אחיד ובלתי מסוים למספר רב של אנשים וכן הבחנה בין ייעוץ השקעות לבין ייעוץ השקעות כללי, ובהתאמה, בין שיווק השקעות לשיווק השקעות כללי. הצעת החוק מציעה הסדרה נפרדת לשירות הייעוץ הכללי, המותאם לנסיבות ולמאפיינים ייחודיים של כל מקרה. בין היתר, מוצע לקבוע כי השירותים הכלליים לא יהיו טעונים רישיון עפ"י חוק הייעוץ והיו מלווים בגילוי מיוחד ורחב. הפטור יחול בצורה שווה גם על משווק, כל עוד מדובר ביעוץ בלתי מסוים. בנוסף, עוסקת הצעת החוק בהבהרה של תחולת חוק הייעוץ גם בנוגע למקרים בהם הייעוץ נוגע לנכסים אשר אינם בגדר ניירות ערך או נכסים פיננסיים, אך יש להם השפעה מהותית על שווי של נכס פיננסי שלמשווק ההשקעות זיקה אליו. כמו כן, הצעת החוק מתייחסת גם למקרים אשר ייחשבו כהפרות, אשר בגינם בעל הרישיון יכול להיות חשוף לעיצום כספי והליך מנהלי.

● בחודש פברואר 2012 פרסמה רשות ניירות ערך הצעה להתקנת תקנות הסדרת העיסוק ביעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות (דוחות), התשע"א-2011, המונחת על שולחן ועדת הכספים, אשר תסדיר את חובותיו של מנהל תיקים ותאגיד מורשה בנוגע להמצאת דוח רבעוני ללקוח, דוח שנתי לציבור, דוח רבעוני לרשות ודוח שנתי לרשות ואופן עריכתם וכן בנוגע לעניינים ואירועים המקימים חובות דיווח לרשות.

● בחודש נובמבר 2011 פורסם חוק ממשל תאגידי למנהלי קרנות ולמנהלי תיקים (תיקוני חקיקה), התשע"ב-2011, אשר במסגרתו נכללים תיקונים לחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994, חוק הסדרת העיסוק ביעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995 וחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. חוק ממשל תאגידי מחיל עקרונות של ממשל תאגידי במטרה ליצור מנגנוני בקרה ופיקוח על אופן ניהולן של חברות לניהול קרנות נאמנות וחברות לניהול תיקים שעומדות בקריטריונים אשר נקבעו במסגרת החוק (בתמצית - מעל 1,000 לקוחות או מעל 5 מיליארדי ש"ח נכסים מנוהלים ולפחות 50 לקוחות על ידי חברות ניהול תיקים תחת אותו בעל שליטה). עיקרו של חוק הממשל התאגידי האמור לעיל הינו בהבטחת אי-תלות הנאמן לקרן במנהל הקרן, הבהרת חובות הפיקוח המוטלות על הנאמן והגברת מנגנוני הבקרה, הפיקוח והבקורות במנהל הקרן ובחברות ניהול תיקים גדולות (כהגדרתן בחוק האמור). במסגרת חוק הממשל התאגידי, נקבעו, בין היתר, הוראות לעניין איסור כהונה של חברה כנאמן קרן בהתקיים תנאים מסוימים, הוראות לעניין הרכב הדיקטוריון ויר"ר הדיקטוריון של מנהל קרן וחברת ניהול תיקים גדולה (לרבות חובת מינוי דירקטורים חיצוניים), חובת מינוי ועדת ביקורת במנהל קרן ובחברת ניהול תיקים גדולה, וקביעת תפקידה, הרכבה ואופן התנהלותה וכן בוטל מוסד האסיפה הכללית של בעלי היחידות לצורך קבלת החלטה מיוחדת כהגדרתה בחוק השקעות משותפות בנאמנות. החוק ייכנס לתוקף ביום 16 במאי, 2012. בין ההוראות המהותיות שניתן למנות מהחוק: חובת הקמת ועדת ביקורת, הוספת חובות על דירקטוריון מנהל קרן לאשר את מערך הבקרה הפנימית ואת תכנית האכיפה

הפנימית, לדון בעמידתו בתנאי האישור לפעול כמנהל קרן כקבוע בסעיף 13 לחוק וכן לדון בכל נושא בעל חשיבות מהותית לפעילות מנהל הקרן או לפיקוח ובקרה עליו וכן לקבוע נהלים המיועדים להבטיח ניהול הסיכונים של קרן בהתאם למדיניות שנקבעה, ניהול תקין של עבודת הדירקטוריון וועדותיו והיערכות לחירום והבטחת המשכיות עסקית; מספר הדירקטורים שהם עובדים של מנהל קרן או מועסקים על ידי מנהל קרן לא יעלו על שליש ממספר הכולל; במינוי דירקטוריון מנהל קרן ייקבע הרכב הדירקטוריון באופן שיאפשר לדירקטוריון למלא את תפקידיו; המנהל הכללי של מנהל הקרן או מי שכפוף למנהל הקרן, במישרין או בעקיפין, או קרובו של המנהל הכללי, לא יכהנו כיושב ראש הדירקטוריון וכי לא יוקנו ליושב ראש הדירקטוריון או לקרובו סמכויות המנהל הכללי או סמכויות הנתונות למי שכפוף למנהל הכללי במישרין או בעקיפין וכי י"ר הדירקטוריון לא יכהן כבעל תפקיד אחר במנהל הקרן למעט כחבר בוועדת דירקטוריון שאינה ועדת הביקורת. הוראות דומות, בשינויים המחויבים ואחרים, נכללו גם בקשר לחברות ניהול תיקים גדולות.

● בחודש יוני 2011 פרסמה רשות ניירות ערך נוסח לאחר הערות הציבור של תקנות השקעות משותפות בנאמנות (השתתפות מנהל קרן באסיפת מחזיקים ובהצבעה לאישור הצעת רכש מיוחדת ומלאה ולאישור עסקה עם בעל עניין), התשע"א-2011, המסדירות את חובות ההשתתפות וההצבעה של מנהלי הקרנות באסיפות מחזיקים ואת הסייגים לחובות ההצבעה. לפי התקנות, על דירקטוריון מנהל הקרן לקבוע מדיניות הצבעה בנוגע להצעות החלטה בנושאים לגביהם קיימת חובת השתתפות והצבעה, לרבות בנוגע להליכי בדיקה לצורך גיבוש עמדה, אופן ההצבעה באסיפות לגביהן קיים ניגוד עניינים העלול להשפיע על אופן ההצבעה ואופן הטיפול בפניות מצד הנהלות התאגידים או בעלי שליטה בהם שמטרתן להשפיע על אופן ההצבעה. על הדירקטוריון לבחון אחת לחצי שנה, לכל הפחות, את מדיניות ההצבעה שנקבעה על ידו, ויעדכנה ככל שיתעורר צורך בכך. על הדירקטוריון להביא את מדיניות ההצבעה שנקבעה ו/או עודכנה על ידו לידיעת הנאמן. בנוסף מסדירות התקנות כללים להתקשרות עם גורם מקצועי לצורך גיבוש המלצות לגבי נושאי ההצבעה, לרבות אישורו על ידי הדירקטוריון תוך בחינת כשירותו ומהימנותו וקיום מגבלות נתח שוק. על מנהל הקרן לדווח לדירקטוריון על אופן הצבעתו בפועל באסיפות מחזיקים אחת לרבעון, לכל הפחות. בהתאם לתקנות אלה, פרסמה אף הרשות את תקנות השקעות משותפות בנאמנות (דוחות) (תיקון), התשע"א-2011, ואת תקנות השקעות משותפות בנאמנות (פרטי תשקיף של קרן, מבנהו וצורתו) (תיקון), התשע"א-2011 הכוללות תיקונים המותאמים לכניסת התקנות החדשות לתוקף.

● בחודש פברואר 2012, פורסמו קבצי התקנות המפורטות להלן:

- תקנות השקעות משותפות בנאמנות (דוחות כספים של קרן) (תיקון), התשע"ב-2012, לפיו, בין היתר, נדחתה החובה להגיש דוחות כספיים לפי תקני דיווח בין לאומיים (IFRS) ליום 1 בינואר 2016. עוד בטרם אישור התיקון הודיעה הרשות, ביום 4 במאי 2011, כי לא תיזום ולא תמליץ על נקיטת אמצעי אכיפה כנגד מנהלי קרנות שהגישו את הדוחות הכספיים של קרנות נאמנות שבניהולם כשהם ערוכים לפי העקרונות החשבונאיים וכללי הדיווח המקובלים ולא יישמו כללי IFRS במהלך התקופה שקדמה לתיקון האמור.
- תקנות השקעות משותפות בנאמנות (אופציות, חוזים עתידיים ומכירות בחסר) (תיקון), התשע"ב-2012, המתקן את הגדרות מדד ת"א 25 ומדד ת"א 100, כך שבמקום להפנות להגדרתם בתקנון הבורסה, ההפניה תהא למדדים המפורסמים באתר האינטרנט של הבורסה.
- תקנות השקעות משותפות בנאמנות (מחירי קניה ומכירה של נכסי קרן ושווי נכסי קרן) (תיקון), התשע"ב-2012, לפיו מוצע להחיל, בין השאר, שינויים בתקנות בעניין מחירי קניה ומכירה של נכסי קרן, הנובעים בעיקר מכך שבאגד ישראלי ניתן יהיה להחזיק יחידות של קרן פתוחה שאינה אגד קרנות ולא רק יחידות של קרנות פתוחות המנהלות על ידי מנהל קרן.
- תקנות השקעות משותפות בנאמנות (פרטי תשקיף של קרן, מבנהו וצורתו) (תיקון), התשע"ב-2012, אשר, בין השאר, מתקן מספר הגדרות והפניות, לרבות הגדרת "שווי נקי ממוצע של נכסי קרן", כך שנוצרת הבחנה בין אופן החישוב הנדרש כשמדובר בשכר מנהל הקרן והנאמן, בהתאם אליו יילקחו בחשבון כל אחד מימות השנה, לבין אופן החישוב הנדרש בשאר המקרים, בהתאם אליו יילקחו בחשבון ימי חישוב המחירים בתקופה מסוימת. כמו כן, נערכו מספר תיקונים בתקנות הנוגעות להצגה

בתשקיף של נתוני אגד חוץ ואגד ישראלי ועודכנו נוסחאות חישוב מנוף האשראי של הקרן ומנוף הפעילות בנגזרים של הקרן.

○ **תקנות השקעות משותפות בנאמנות (נכסים שמותר לקנות ולהחזיק בקרן ושיעוריהם המרביים) (תיקון), התשע"ב-2012**, לפיהן, בין השאר, באגד ישראלי ניתן יהיה להחזיק יחידות של קרן פתוחה שאינה אגד קרנות ולא רק יחידות של קרנות פתוחות המנוהלות על ידי מנהל הקרן. כמו כן, מוצע בתקנות לאפשר רכישה של תעודות התחייבות מובנות שיסחרו ברצף המוסדי על ידי קרן נאמנות וכן להגביר את המודעות לסיכונים הגלומים במוצר זה, וזאת בדרך של הגדלת השיעור שרשאי מנהל קרן להשקיע מנכסי הקרן בניירות ערך הנסחרים ברצף מוסדי, תוך הטלת הגבלות אשר אינן חלות כיום ביחס להחזקת תעודות התחייבות מובנות הנסחרות כיום בבורסה.

הנחיות רשות ניירות ערך

- בחודש נובמבר 2010 פרסמה רשות ניירות ערך הוראה למנהלי קרנות, לפיה מנהל קרן יהיה חייב, החל מיום 28 באפריל 2011, ליתן גילוי לכללים שבאמצעותם הוא מסדיר, דרך כלל או לסוגי קרנות שבניהולו, לפי העניין, את בחירת ההשקעות ואת אופן ניהולן, ובין השאר, בנושאים הבאים: (א) התהליכים שיתקיימו בעת בחירת ההשקעות ובמהלך ניהולן השוטף ובעלי התפקידים שיהיו מעורבים בכל תהליך, בשים לב, בין היתר, למאפייני העסקאות, מהותיותן ומאפייניהם הייחודיים והכלליים של הנכסים הנכללים בהן; (ב) המסמכים והמידע שעליהם יש להסתמך במסגרת התהליכים המפורטים בסעיף א', ובתוך כך התייחסות למקרים מיוחדים או לנסיבות מיוחדות בהם יידרשו מסמכים ובקורות נוספות טרם ביצועה של החלטת השקעה; (ג) השיקולים המנחים בבחירת ההשקעות ואופן ניהולן לרבות לעניין נטילת סיכונים שונים הכרוכים בהשקעה בנכסים ותמחורם של נכסים אלו (דוגמת סוג הנכס ומאפייניו, סחירותו, התניות חוזיות, אמות מידה פיננסיות, וכיו"ב) ולרבות מאפייני מנפיק הנכס (דוגמת ממשל תאגידי וכיו"ב); ו- (ד) אופן ההתנהלות במסגרת הליכים מול מנפיקים כדוגמת גיבוש הסדר חוב, שינוי תנאי ניירות ערך וכו'. הגילוי האמור יכלול במסגרת חלק ב' של תשקיפי הקרנות, תחת הכותרת "מדיניות בחירת ההשקעות ואופן ניהולן". ההוראה נכנסה לתוקף בחודש אפריל 2011. בהמשך, בחודש ספטמבר 2011 פרסמה רשות ניירות ערך חוזר למנהלי קרנות ולנאמנים בדבר הליך לבחירה וניהול של השקעות הקרן. על פי החוזר, ראוי כי מנהלי קרנות השקעות יסתמכו בבחירת השקעות הקרן ובניהולן השוטף, על תהליך תומך החלטה שקבע מנהל הקרן, אשר יהיה אחד או יותר מהאמורים להלן: (1) הסתמכות על מסמך הכולל ניתוח של כדאיות של ני"ע או של תאגיד, המספק מידע אודות ההשקעה; (2) הסתמכות על מתודולוגיה או אמות מידה שקבע מנהל הקרן לעניין מאפייני נכס/מנפיק/שיעורי השקעה/מדיניות נטילת סיכונים; (3) הסתמכות על המלצות שגובשו בפורום של מנהל הקרן המעורב בקבלת החלטות השקעה ו/או הקשור בניתוח השקעות; (4) הסתמכות על מתודולוגיה/אמות מידה שגיבש מנהל השקעות מראש לעניין מדיניות בחירת ההשקעות ואופן ניהולן ואשר תועדו באופן הניתן להצגה ולבחינה.

במסגרת החוזר נקבע כי ניתן לקבוע נסיבות אשר בהתקיימותן ניתן לסטות מתהליך תומך החלטה שקבע מנהל הקרן למנהל השקעות, ובלבד שקבע את אופן התייעוד של נסיבות הסטייה וההנמקות לה, וכן מנגנוני פיקוח על סטיית כאמור.

- ביום 17 בנובמבר 2010 פרסמה רשות ניירות ערך הנחייה אשר עניינה הוראות לבעלי רישיון בקשר לבירור צרכיו והנחיותיו של הלקוח, התאמת השירות לצרכים והנחיות אלו לפי סעיף 12 לחוק הייעוץ ורישום הפרטים לפי סעיף 13 לחוק הייעוץ. ההנחיה קובעת כללים בדבר אופן ביצוע הליך בירור הצרכים של הלקוח, לרבות השלבים השונים בהליך ותוכן הבירור, תיעוד המידע בהסכם עם הלקוח, קביעת מדיניות ההשקעה בתיק בהתאם לסיכום וניתוח המידע אשר התקבל על הלקוח בהליך הבירור, וכן הוראות בדבר עדכון ואפיון הלקוח ומדיניות ההשקעה באופן שוטף - לפחות פעם בשנה. ביום 14.2.2011, פרסמה הרשות תיקון לנוסח סעיף 16 להוראות החדשות לפיו עדכון אפיון הלקוח ומדיניותו אחת לשנה יבוצע על ידי בעל רישיון כהגדרתו בהליך אפיון הצרכים הראשוני, דהיינו, ע"י בעל רישיון או ע"י מתמחה של בעל הרישיון תחת נוכחות ופיקוח של מאמנו. ההוראות בעניין ביצוע שיחה טלפונית מוקלטת נכנסו לתוקפן ביום פרסום ההוראות, קרי, ביום 17 בנובמבר 2010. יתר ההוראות נכנסו לתוקף ביום 31 במאי 2011 (מועד כניסתו לתוקף של צו איסור הלבנת הון החדש החל על מנהלי תיקים).

• בחודש ינואר 2012 פרסמה רשות ניירות ערך הוראה בנוגע לטיפול בפניות ובתלונות הציבור, שמטרתה לשפר את מערך הטיפול של מנהלי קרנות בפניות ובתלונות, תוך הקמת תשתית ייעודית לטיפול בהן על ידם. ההוראה מסדירה את תהליכי העבודה הנדרשים במנהל הקרן בכל הקשור למענה לפניות הלקוח. על מנהל קרן לשלוח ללקוח אישור על קבלת פנייתו תוך 7 ימי עסקים מיום קבלתה, וכן את תשובתו לפניה, תוך 21 ימי עסקים מיום קבלתה, כאשר במקרים מסוימים ניתן להאריך את התקופה עד למתן המענה. ועדת הביקורת של מנהל הקרן נדרשת לקבוע נהלים המיועדים להבטיח תהליך תקין ומסודר לטיפול בפניות הציבור, הכולל מענה נאות, שקיפות וזמינות מידע לפונה ומתן תשובות ברורות ומלאות ככל שניתן, בנסיבות העניין. מנהל הקרן נדרש למנות ממונה על מערך פניות הציבור - קצין הציות או הממונה על האכיפה הפנימית, או אדם הפועל במסגרת מערך הציות במנהל הקרן, או בעל תפקיד אחר במנהל הקרן או בקבוצת מנהל הקרן אשר הינו בעל כישורים הולמים ואינו נמנה על מערך ההשקעות של מנהל הקרן, ובלבד שמינוי יאושר על ידי הדירקטוריון, עליו תוטל האחריות לקיומו של הנוהל וכן חובות דיווח לוועדת הביקורת אודות מידע חשוב הנוגע לתלונות הציבור אשר הופנו לטיפולו. מנהל הקרן נדרש לפרסם במקום בולט באתר האינטרנט שלו וכן בחלק ב' של התשקיף לקרנות שבניהול הקרן את פרטי הקשר באמצעותם ניתן יהיה לפנות למנהל הקרן וכן מידע בו יכול להיעזר הפונה לצורך הגשת פנייתו, לרבות לוח הזמנים הרלוואנטי להליך, מידע ומסמכים נדרשים לצורך בירור הפניה וכיו"ב, כתובת דוא"ל, מספר טלפון, מספר פקסימיליה, זמני מענה טלפוני וכן שמו של הממונה על מערך פניות הציבור. על הממונה על מערך פניות הציבור להקפיד כי המענה אינו כולל מתן מידע בנוגע לכדאיות של השקעה, החזקה, קניה או מכירה של יחידות של קרן נאמנות. ההוראה תיכנס לתוקף ביום 30 באפריל 2012.

• בחודש דצמבר 2011 פרסמה רשות ניירות ערך חוזר בדבר עמדת סגל הרשות אודות גיבוי נתונים ורציפות במתן השירות, אשר חל על מנהלי קרנות, מנפיקי תעודות סל וחברות בעלות רישיון לניהול תיקי השקעות ומפרט היבטים יישומיים הנוגעים להיערכות הארגון לקרות אירוע העלול לגרום לאובדן או שיבוש מידע, כך שניתן יהיה לאחזר את הנתונים ולאושש את המערכות. מבחינת גיבוי ושחזור נתונים - המדובר בביצוע העתקת נתונים ממיקומם המקורי לאמצעי אחסון אחר, לצורך הבטחת זמינות המידע בעת התרחשות אירוע אשר עלול לגרום לאובדן או לשיבוש נתונים. מבחינת רציפות במתן השירות לצורך הבטחת המשכיות עסקית - המדובר בגיבוי תהליכי עבודה הנסמכים על מערך טכנולוגי מתאים, המבטיחים את השבתם לכשירות של תהליכים עסקיים, אשר יוגדרו כמהותיים לתפקוד הארגון, בעקבות התקיימות תרחישי קיצון דוגמת כשלים טכנולוגיים, טעויות אנוש, אסונות טבע ומצבי חירום לאומיים. החוזר מפרט את הפעולות הנדרשות לצורך היערכות למצבים כאמור ככלי עזר, וכל חברה נדרשת להגדיר פעולות התואמות את אופי פעילותה ומורכבותה. בשלב הראשון, על הדירקטוריון לגבש ולאשר מדיניות גיבוי ושחזור של נתונים וכן בנושא המשכיות עסקית, ובשלב השני על התהליך להיות מיושם ומנוהל על ידי הנהלת החברה. בהינתן כי החברה מקבלת שירותי מערכות מידע מספקים חיצוניים והחברה וידאה כי הספקים מספקים מענה לדרישות שחזור המידע של החברה באופן העונה על המדיניות שגיבשה בנושא, היא אינה נדרשת ליישם תהליכים עצמאיים של גיבוי המידע הרלוואנטי במקביל.

• בחודש דצמבר 2011 פרסמה רשות ניירות ערך חוזר בדבר הצהרת מנהל קרן על שיוכו לקבוצת "משקיעים מוסדיים" לצורך דיווח תאגיד על החלטת אסיפה שנתקבלה ברוב מיוחד על מנת לעדכן את מנהלי הקרנות בדבר היערכות הנדרשת לכניסתה לתוקף (ביום 1 בינואר 2012) של ההנחיה המחייבת את התאגידים המדווחים לכלול, בהחלטת אסיפה אשר התקבלה ברוב מיוחד, את פירוט אופן ההצבעה של משקיעים מוסדיים, לרבות מנהלי קרנות. משכך, על מנהל קרן אשר נדרש להצביע באסיפה של תאגיד מדווח ליתן לו, ביחד עם הצבעתו, הצהרה על היותו מנהל קרן המשתייך לקבוצת המשקיעים המוסדיים.

• בחודש ספטמבר 2011 פרסמה רשות ניירות ערך חוזר בדבר חובת דיווח על שיעור הנכסים אשר שווים נקבע בהתאם להנחיות דירקטוריון מנהל הקרן. בהתאם לחוזר, על מנהל הקרן לדווח בדוח מיידי אם ביום מסוים עלה שיעור החשיפה לנכסים המשוערכים בהתאם להנחיות הדירקטוריון של מנהל הקרן, על 20% מהשווי הנקי של נכסי הקרן וכן על עליית שיעור הנכסים האמורים ב- 20% נוספים מעבר לשווי שדווח. כמו כן, יש להגיש דוחות תקופתיים נוספים, אחת לחודש, אם שווי הנכסים המשוערכים האמורים לא ירד

מתחת ל- 20% מהשווי הנקי של נכסי הקרן במשך מחצית או יותר מימי המסחר החודש שחלף.

● בחודש אוגוסט 2011 פרסמה רשות ניירות ערך מסמך עקרונות, להערות הציבור, בעניין שינוי מהותי במדיניות השקעות של קרן, שיהווה בסיס לתיקון תקנות השקעות משותפות בנאמנות (שינוי מהותי במדיניות השקעות של קרן), התשס"ח-2007 (להלן: "התיקון"). על מנת לספק לבעלי היחידות הגנה וודאות ביחס למאפייני התיק המנוהל עבורם, מוצע, במסגרת התיקון, לאסור ביצוע שינוי מהותי במדיניות השקעות קרן. בהתאם, מגדיר המסמך מחדש את המונח: "שינוי מהותי במדיניות השקעות קרן", באופן שהשינוי יהיה בו כדי להשפיע באופן מהותי על תנודתיות מחירי היחידה ומחירי הפדיון של יחידות הקרן, או המחייב שינוי באחד או יותר מאלה: (1) הכותרת המאפיינת של הקרן; (2) פרופיל החשיפה של הקרן; (3) היות הקרן- מחקה/שאינה מחקה; (4) היות הקרן - חשיפה הפוכה/שאינה חשיפה הפוכה.

● בחודש אוגוסט 2011 פרסמה רשות ניירות ערך הנחיה מקדמית בקשר עם הודעות מנהל קרן למפיץ על משלוח דוח לבעלי יחידות.

במסגרת הנחיה מקדמית זו הודיעה הרשות כי תסכים לשנות ממשלוח הודעות למפיצים בהתאם לנוסח הוראה קודמת שלה כך שמקום בו בחוק השקעות משותפות בנאמנות נכלל אירוע אשר בקרותו, נדרש מנהל קרן לשלוח לבעלי היחידות המחזיקים ביחידות באמצעותו, דוח שהגיש לרשות, על פי מעניהם הידועים של בעלי היחידות באותה עת, וכן להודיע למפיץ שבאמצעותו מוחזקות יחידות כי עליו לשלוח את הדוח לבעלי יחידות המחזיקים ביחידות באמצעותו יהיה רשאי לעשות זאת, בכפוף למילוי כל התנאים הכלולים בהנחיה המקדמית של הרשות ובלבד שמנהל הקרן מנוי לשירות "הסוכן החכם" שמפעילה הבורסה לניירות ערך בת"א, מנהל הקרן קיבל לידי, לאחר שידור הדיווח שבגינו הוא נדרש לשלוח הודעה למפיצים, הודעה משירות הסוכן החכם כי פרסם את הדיווח, וכי איגוד מנהלי קרנות להשקעות בנאמנות קיבל אישור בכתב מאת כל אחד מחברי הבורסה כי משהו מטעמו המורשה לקבל עבורו הודעה למפיץ רשום לסוכן החכם, ופירט בפניהם את נוהל העבודה החדש למסירת הודעות למפיץ כמפורט בפנייתכם. הרשות הודיעה כי היה ולא יתקיימו כל התנאים המפורטים בהנחיה וכאמור לעיל, ימשיכו לחול הוראות משלוח ההודעות למפיצים במתכונת הקיימת כיום. נכון למועד עריכת דוח זה, לא התקיימו כל התנאים המפורטים בהנחיה.

● בחודש יולי 2011 פרסמה רשות ניירות ערך הוראה לבעלי רישיון לניהול תיקים בדבר הצגת תשואות תיקים מנוהלים למי שאינו בעל התיק המנוהל ופרסומן של התשואות. מטרת ההוראה הינה שיפור והקלה על יכולת ההשוואה של הציבור בין מנהלי התיקים. נוכח היעדר קיומם של סטנדרטים אוניברסאליים אחידים לסיווג הלקוחות ולקביעת מדיניות ניהול התיקים, הצגה של תשואות עבר אינה יכולה להוות אינדיקציה מהימנה לאיכות השירות שיקבל הלקוח. לפיכך, מתירה ההוראה הצגה של תשואות עבר רק כאשר נלווה להצגה זו הסבר מפורט וברור של היבטי הסיכון הנלווים לתיק השקעות או קבוצת תיקי השקעות הרלוונטיים והתייחסות לקשר שבין סיכון לתשואה. הצגה זו תלווה בהבהרות רלוונטיות בהתאם לשאלותיו של מקבל המידע, אופיו ומידת היכרותו עם שוק ההון, ועל כן תוצג על ידי בעל רישיון, במסגרת מפגש פנים אל פנים. בנוסף, ההוראה אוסרת על מנהל התיקים או מי מטעמו לפרסם או להציג תשואות עבר, במישרין או בעקיפין, של נכס פיננסי או מוצר פנסיוני המנוהל על ידי חברה קשורה ושל נכס פיננסי או מוצר פנסיוני שמנהל התיקים עוסק בניהול השקעות בו. על אף האמור לעיל, מתירה ההוראה הצגה של תשואות עבר ללא המגבלות שלעיל ללקוח כשיר, כהגדרתו בחוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995. לפי שעה, ההוראה לא קובעת כללים לאופן חישוב תשואות העבר, אך יש לצפות לכך שהכללים בעניין חישוב תשואה, המפורטים בתקנה 10 לטיטת התקנות בדבר הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות (דיווחים ללקוח), התשס"ט-2009, ישולבו בהוראה זו לאחר כניסתן של התקנות האמורות לתוקף. בחודש יוני 2011 פרסמה רשות ניירות ערך חוזר למנהלי קרנות נאמנות, מנפיקי תעודות סל וחברות בעלות רישיון לניהול תיקי השקעות, בדבר עמדת סגל הרשות במספר סוגיות קשורות לממצאי ביקורת רוחב בנושא תגמול מנהלי תיקי השקעות ובעלי תפקידים נוספים אצל מנהלי הקרנות, מנפיקי תעודות סל וחברות בעלות רישיון לניהול תיקים ("בעלי התפקידים"). על פי החוזר, קיימת חשיבות לכך שמבנה התגמול של בעלי התפקידים יגובש בהליך מבוקר המושתת על עקרונות אשר יצמצמו את הפוטנציאל

לניגודי עניינים תוך איזון בין הרצון לתגמל הצלחות בעלי התפקידים לבין הצורך להבטיח את טובתם של לקוחותיהם. על פי החוזר, על דירקטוריון החברה המנהלת, בהיותו הגוף האחראי על בקרת העל בחברה, לקבוע מדיניות תגמול מוסדרת בנושא בהתבסס על עקרונות אשר יצמצמו את הפוטנציאל לניגודי עניינים ויאפשרו איזון בין הרצון לתגמל הצלחות לבין הצורך להבטיח את טובתם של הלקוחות, וכן להסדיר תהליכי פיקוח ובקרה על יישום מדיניות התגמול שנקבעה. במסגרת הסדרה זו, על הדירקטוריון, בין היתר, להחליט על אופן הפיקוח על יישומה הראוי של מדיניות התגמול, לקבוע כללי בקרה, דיווח ותיקון חריגות וכן לבחון מעת לעת את מדיניות התגמול שנקבעה.

- בחודש יוני 2011 פרסמה רשות ניירות ערך הנחיה מקדמית הרלוואנטית לחברות בעלות רישיון ניהול תיקים ולמנהלי תיקים בדבר עדכון לקוחות בדבר עמלות. עמדת הרשות כפי שפורסמה בהנחיה הינה שככלל, אין מנהל תיקים חייב לכלול את העמלות בהסכם שנחתם בין לקוחותיו לבינו. עם זאת, במספר מקרים קמה החובה למנהל התיקים ליידע את לקוחו בנוגע לעמלות, כגון תיקים בהם מתבצעת פעילות באופציות, וכן מקום בו מנהל תיקים מקבל החזרי עמלות מהבנק והוא גם מעורב בקביעת העמלות. עוד נקבע בהנחיה, כי השגת שיעור עמלה נמוך יותר ללקוח על ידי מנהל התיקים, במועד ההתקשרות ביניהם, לתקופה אשר משכה תלוי בבנק בלבד, הינו שירות חד פעמי הניתן לקוח, ומשכך אין העמלות ושיעורן מהווים חלק מהשירות שיש לעגנו בהסכם. עם זאת, מקום בו רואה מנהל התיקים את נושא העמלות ושיעורן כחלק מהשירות המתמשך שהוא מעניק ללקוח, רשאי הוא לכלול נושא זה בהסכם. ואולם, הכללת נושא זה בהסכם כאמור, מחייבת את מנהל התיקים להבהיר ללקוח מלכתחילה כי קבלת הטבה כאמור נתונה לשינויים התלויים בבנק וכן לקבוע הסדר ליידוע הלקוח בדבר שינויים בגובה העמלות.

- בחודש פברואר 2011 פרסמה רשות ניירות ערך חוזר למנהלי קרנות ונאמנים בדבר עמדת סגל הרשות במספר סוגיות שעלו בביקורות אשר נערכו אצל מנהלי קרנות: בין ההערות המהותיות שנכללו בחוזר זה היו הערות הנוגעות להרכב הדירקטוריון וועדותיו כך שהדירקטוריון יהיה כזה שיוכל למלא את תפקידיו וועדות הדירקטוריון יהיו כאלה שיוכלו למלא את ייעודן; כי על הדירקטוריון, בבואו לאשר את מערכת הבקרה הפנימית, שהינה מכלול שיטות ואמצעים אשר נועדו לספק ביטחון סביר באשר להשגת יעדי הארגון, לאפקטיביות וליעילות התפעולית, למהימנות הדיווח ולציות להוראות החוקים והתקנות, להתייחס לרכיבים העיקריים של מערכת הבקרה הפנימית - פיקוח ההנהלה ותרבות הבקרה, זיהוי והערכת סיכונים, פעילויות בקרה והפרדת תפקידים, קיום מערכות מידע מהימנות וערוצי תקשורת אפקטיביים ופעילויות ניטור ותיקון ליקויים; על מנהל הקרן למפות את תהליכי העבודה העיקריים המתקיימים בו ולעגנם בנהלים אף אם אינם נזכרים ברשימה המנויה בסעיף 18 לחוק השקעות משותפות בנאמנות; כי הפונקציה אשר תרכז את נושאי התפעול והבקרה במנהל הקרן לא תהיה מעורבת במערך ההשקעות ושכפיפותה הארגונית תבטיח אי-תלותה בו וכי מצופה ממנהל הקרן כי יקיים פיקוח ובקרה על טיב ואיכות השירותים המסופקים לו מגורמים חיצוניים; היבטים הנוגעים לשמירת נכסי הקרן והזכויות הנובעות מהם; כמו כן במסגרת החוזר הודגשו היבטים הנוגעים לקביעת שווי של נכסים, לפעילות השקעות ולביקורת הפנימית והיקפה של הביקורת.

- בחודש פברואר 2011 פרסמה רשות ניירות ערך חוזר בדבר שינוי מסלול מס בקרן חייבת, לפיו בתהליך בחינת שינוי מסלול מס של קרן, על מנהל הקרן לבחון האם שינוי מסלול המס מתיישב עם חובותיו לפי סעיף 74 לחוק השקעות משותפות בנאמנות המחייב אותו למלא את תפקידו ולהשתמש בסמכותו לטובת בעלי היחידות בלבד. כמו כן, ההחלטה בדבר שינוי מסלול מס של קרן נדרש שתתקבל על ידי דירקטוריון מנהל הקרן, לאחר שזה קיבל לידי את כל המידע הדרוש לצורך בחינת השלכותיו של שינוי כאמור על מחזיקי היחידות. על נאמן הקרן לאשר כי הליך קבלת ההחלטה היה תקין, ולא נפל בו כל פגם. בנוסף, נקבעו חובות דיווח בקשר לשינוי כאמור.

- בחודש ינואר 2011 פרסמה רשות ניירות ערך חוזר בדבר השימוש בכספי עודף יצירות צפוי ואי מימוש נכסים בעת צפי לעודף פדיונות והשלכותיהם על עמידת הקרן במדיניות ההשקעות שלה ובמגבלות הקבועות בדין. במסגרת זו הניחה הרשות את עמדתה בקשר לשימוש בכספי עודף יצירות הצפוי ביום מסוים לרכישת נכסים לקרן ולגבי אי מימוש נכסים כאשר יש צפי לעודף פדיונות והתייחסות הרשות בשני מצבים אלה לחריגה ממדיניות ההשקעות.

• בחודש ינואר 2011 פרסמה רשות ניירות ערך חוזר למנהלי קרנות ולנאמנים בדבר השבה או העברה של כספים לקרן נאמנות מחשבונו של מנהל הקרן (וכן פורסמה הבהרה לחוזר, בחודש דצמבר 2011), בו ביקשה הרשות להבהיר כי אסור שפיצוי בשל טעות ישמש כלי בידי מנהל הקרן לשיפור תשואת קרן שבניהולו (שכן אז מדובר בהטבה אסורה), וכי העברת כספים לחשבון קרן שאינה במסגרת פעילות ניהול ההשקעות השוטפת יכול שתיעשה במצבים חריגים בלבד, תחת נהלים ותנאים ברורים, באישור נאמן הקרן, ולאחר שפורטו בפניו נסיבות המקרה. בכל מקרה, הרשות הבהירה כי טעויות בשיקול דעת של מנהל הקרן, הן בהיבט של הניהול השוטף והן בהיבט של טעויות במחירי היחידה והפדיון, אינן ברורות תיקון ואינן מאפשרות השבה של כספים לקרן.

• בחודש ינואר 2011 פרסמה רשות ניירות ערך הוראה לבעלי רישיון לניהול תיקים בדבר השתתפות בכנסים וקבלת מוצרים פרסומיים ממנהלי נכסים פיננסיים (נוסח חדש-2010). מטרת הוראות אלו היא להבהיר, כי יועצי ההשקעות רשאים להשתתף בכנס מקצועי שנערך על ידי מנפיק המוצר הפיננסי או בחסותו, והכל כפי שהוגדר בהוראה - "כנס מטעם", רק כאשר הכנס הינו כנס מקצועי, אשר תכליתו הבלעדית היא העמקת הכרתו של יועץ ההשקעות את הנכסים הפיננסיים המשווקים על ידי מארגן הכנס או נותן החסות לכנס ואת הגורמים העומדים מאחוריהם. במסגרת זו נקבעו מגבלות שיחולו על כנס מקצועי שכזה ובין השאר בנוסח ההזמנה לכנס ליועץ ההשקעות ומה אמור להיכלל בהזמנה, הכיבוד שיינתן בכנס, וההטבות הכלולות בכנס הכל על מנת לשמור על האובייקטיביות של יועץ ההשקעות וכדי שהכנס לא יהיה בגדר מתן טובת הנאה האסורה לפי הדין. הרשות פרסמה בחודש ינואר 2012 הבהרה לחוזר זה במסגרתה הובהר כי מצופה מיועץ השקעות כי יתייחס לכל הזמנה לכנס שקיבל, בה לא מצוין מפורשות כי הכנס אינו נערך בחסות בית השקעות, כאל הזמנה ל- "כנס מטעם", הכפוף משכך לכל הכללים המפורטים בהוראות. יועץ השקעות שישתתף בכנס מטעם שלא התקיימו בו התנאים שנקבעו בהוראות, ימצא מפר את הוראות החוק, גם אם לא ידע בטרם הגיעו לכנס כי מדובר ב"כנס מטעם", אלא אם כן צויין בהזמנה כי הכנס אינו בחסות בית השקעות כלשהו.

8.9.1 רישיונות והיתרים

מנורה מבטחים השקעות הינה בעלת רישיון ניהול תיקים והיא רשאית לעסוק בשיווק השקעות.

מנורה מבטחים קרנות הינה בעלת היתר לשמש כמנהל קרנות נאמנות בהתאם להוראות חוק השקעות משותפות בנאמנות.

מנורה מבטחים חיתום משמשת חתם על פי חוק ניירות ערך ותקנות החיתום שהותקנו מכוחו.

8.10 הסכמים מהותיים

8.10.1 בחודש יוני 2006 רכשה מנורה מבטחים קרנות (במסגרת עסקה בה התקשרה ביחד עם חברה בשליטת אפריקה ישראל להשקעות בע"מ (להלן: "אפריקה")), 38 קרנות בהן נוהלו נכסים בסך של כ- 4,625 מיליוני ש"ח, מאת בנק מזרחי טפחות בע"מ (להלן: "מזרחי טפחות"), בתמורה לסך כ- 188 מיליוני ש"ח.

במקביל, התקשרה מנורה מבטחים קרנות בהסכם הפצה עם מזרחי טפחות.

8.10.2 בנוסף, במועד חתימת הסכם הרכישה כאמור התקשרה מנורה מבטחים קרנות עם מזרחי טפחות בהסכם (ל-5 שנים) לפיו יעמיד הבנק למנורה מבטחים קרנות שירותי תפעול, שירותי נאמנות, שירותי ברוקראז', שירותי משמורת של ניירות ערך (Custodian) ושירותים נוספים, חלקם ללא תמורה וחלקם בתמורה שנקבעה בהסכם בין הצדדים. ביום 28 בדצמבר 2011, עם כניסתו לתוקף של תיקון חקיקה מקיף בנושא תשלום העמלות מנכסי הקרן, חתמה החברה על תיקון להסכם לפיו יעמיד הבנק שירותי תפעול, שירותי ברוקראז', שירותי משמורת של ניירות ערך (Custodian) ושירותים נוספים, בתמורה שנקבעה בהסכם בין הצדדים. תוקף ההסכם המתוקן נקבע לשנה ממועד החתימה.

8.10.3 בחודש פברואר 2006 רכשה מנורה מבטחים קרנות את מרבית פעילות ניהול קרנות הנאמנות של בנק איגוד לישראל בע"מ (להלן: "איגוד"), אשר נוהלה באמצעות איגוד

ניהול קרנות נאמנות בע"מ (להלן: "א.ק.ן"). מספר הקרנות שרכשה מנורה מבטחים קרנות במסגרת העסקה כאמור היה 34, ונוהלו בהן נכסים בסך של כ- 821 מיליוני ש"ח. התמורה ששולמה בגין ניהול הקרנות כאמור הייתה בסך של כ- 34 מיליוני ש"ח.

במקביל, התקשרה מנורה מבטחים קרנות בהסכם הפצה עם איגוד.

8.10.4 בנוסף, במועד חתימת הסכם הרכישה כאמור התקשרה מנורה מבטחים קרנות עם איגוד בהסכם (ל- 5 שנים) לפיו יעמיד הבנק למנורה מבטחים קרנות שירותי תפעול, שירותי ברוקראז', שירותי משמורת של ניירות ערך (Custodian) ושירותים נוספים, חלקם ללא תמורה וחלקם בתמורה שנקבעה בהסכם בין הצדדים. בחודש נובמבר 2009, הסתיימה ההתקשרות האמורה ומנורה מבטחים קרנות נאמנות התקשרה עם בנק אגוד והבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן: "הבנק הבינלאומי") בהסכם לפיו יחדל בנק אגוד לתת לקרנות שירותים אלו ובמקומו ייתן הבנק הבינלאומי את השירותים הנ"ל עד לחודש אוקטובר 2011. לאחר מכן, ועד ליום 28 בדצמבר 2011 מועד החתימה על עדכון להסכם לקבלת השירותים מהבנק החברה המשיכה לקבל שירותים מהבנק במתכונת ההסכם הישן.

8.10.5 במהלך שנת 2006 התקשרה מנורה מבטחים קרנות בהסכמי הפצה לפיהם משלמת מנורה מבטחים קרנות עמלת הפצה לבנקים שלהלן תמורת הפצת יחידות בקרנות הנאמנות על ידי הבנקים ועבור החזקת יחידות בקרנות נאמנות על ידי לקוחות הבנק באמצעותו כמפיץ. הסכמים נחתמו עם מזרחי טפחות, איגוד, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק אוצר החייל בע"מ, בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ, בנק הפועלים בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ ובנק דיסקונט לישראל בע"מ. הסכמים דומים נחתמו במהלך השנים 2008-2010 עם בנק ירושלים בע"מ, בנק פועלי אגודת ישראל בע"מ, בנק ערבי ישראל בע"מ ובנק יהב לעובדי המדינה בע"מ ויובנק בע"מ. נכון למועד פרסום הדוח, הסכמים אילו עדיין בתוקף.

8.10.6 ביום 12 במרס 2012, חתמה החברה על הסכם אל מול בנק הפועלים בע"מ לפיו יעמיד בנק הפועלים שירותי תפעול, שירותי ברוקראז', שירותי משמורת של ניירות ערך (Custodian) ושירותים נוספים, בתמורה שנקבעה בהסכם בין הצדדים. תוקף ההסכם נקבע לשנתיים ממועד החתימה.

חלק ד': מידע נוסף ברמת כלל הקבוצה

9. תיאור עסקי התאגיד - עניינים הנוגעים לפעילות הקבוצה בכללותה

בהמשך למידע שניתן בסעיפים 3-8 לעיל המתייחס בנפרד לכל תחום פעילות של הקבוצה, להלן תיאור של עניינים המתייחסים לעסקי הקבוצה בכללותה.

9.1 סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד

9.1.1 התפתחות המשק, שוקי ההון והכספים

9.1.1.1 התפתחות המשק, שוקי ההון והכספים

במהלך שנת 2011 התרחש מפנה שלילי בכלכלה העולמית, שהשפיע גם על המשק הישראלי. ההתאוששות המהוססת ממשיכה שנת 2008 לא הוכיחה עצמה כברת-קיימא והניסיונות לעשיית סדר בתקציבים הממלכתיים של רוב מדינות המערב לא הצליחו. ההאטה במשק הישראלי נבעה בעיקר בשל העובדה שענפי היצוא מהווים נדבך מרכזי בכלכלת ישראל והאטה בשווקים במערב אירופה ובארה"ב פוגעת באופן משמעותי במשק הישראלי. לזעזועים שפקדו את כלכלות המערב נוספו ההשפעות השליליות של חוסר היציבות בעולם הערבי. מאז הרבעון השני של שנת 2011 מורגשת האטה בפעילות בענפי המשק הישראלי, כאשר גם גורל גוש היורו עדיין לא ברור.

במהלך הרבעון השלישי של שנת 2011 נפגשה ההאטה במשק עם המחאה הציבורית ועם הדרישה לצדק חברתי. בנוסף לדו"ח ועדת טרכטנברג, פרי נוסף של המחאה החברתית היה טיוטת דו"ח הוועדה הבין-משרדית להגברת התחרותיות, שחלק מרכזי ממנו הוקדש לקבוצות עסקיות בעלות מבנה פירמידה.

במהלך שנת 2011 גדל התמ"ג של המשק הישראלי בשיעור של כ-4.8%, כאשר התמ"ג לנפש עלה בכ-2.9%. אינדיקטורים מקרו כלכליים שפורסמו במשק הישראלי במהלך המחצית השנייה של שנת 2011 מצביעים על המשך הצמיחה של הפעילות הכלכלית במשק הישראלי, אך בקצב מתון יותר מאשר במחצית הראשונה של השנה. ההאטה בצמיחת המשק הישראלי ניכרת בעיקר בנתוני היצוא והביקושים המקומיים גם סקרי הציפיות השונים, הן של הצרכנים והן של החברות, צופים המשך האטה בקצב הצמיחה. עם זאת נתונים אלה בולטים לחיוב בהשוואה לנתונים שפורסמו בעולם המערבי.

נתוני שוק העבודה מצביעים על רמת תעסוקה גבוהה ואבטלה נמוכה. יחד עם זאת, תקבולי מס הבראות, המשמשים אינדיקציה לסך תשלומי השכר, היו בחודש דצמבר גבוהים נומינלית בכ-2% מאשר בדצמבר אשתקד (בניכוי השפעתם של שינויי חקיקה), נתון המהווה התמתנות ניכרת לעומת קצב גידולם בשנתיים האחרונות. שיעור הבלתי מועסקים, הגיע במהלך השנה לשיעור של כ-5.4% מתוך כוח העבודה האזרחי, שפל של כ-20 שנים.

במהלך שנת 2011 נמשכה מגמת ההתמתנות בקצב האינפלציה של המשק הישראלי. הרקע לירידת שיעור האינפלציה הוא ככל הנראה המשך הציפיות להאטה בצמיחה בעולם ובארץ, וכנראה גם התהליך של הפחתת המחירים על ידי רשתות שיווק וספקי שירותים שונים, בהשפעת המחאה החברתית נגד יוקר המחיה. לירידת המדד תרמו סעיפי המזון, החינוך, התרבות והבידור והתחבורה והתקשורת. בסעיף הדיור נרשמה בתקופה הנסקרת ירידה, בחלקה עונתית, והחלה ירידה של מחירי הדירות בבעלות (שאינם חלק ממדד המחירים לצרכן).

על פי הנתונים החודשיים בניכוי עונתיות הואט קצב עלייתם של המחירים במחצית השנייה של השנה, ובמונחים שנתיים הוא היה אף נמוך מהגבול התחתון של טווח יעד האינפלציה. האינפלציה בשנת 2011 כולה הסתכמה ב-2.2%, קרוב לאמצע יעד האינפלציה (1%-3%). מקורותיה העיקריים של עליית המחירים ב-2011 הם רכיבי האנרגיה, שכר הדירה והמזון, שעלו בקצב מהיר במחצית הראשונה של 2011, ושיעורי עלייתם בשנת 2011 כולה היו 9.5%, 5.2% ו-2.3%, בהתאמה.

במהלך שנת 2011 המשיך בנק ישראל בהעלאה של הריבית במשק מ- 2% בתחילת 2011 ל- 2.5% בסוף השנה, כאשר בחודשים יוני-ספטמבר הגיעה ריבית בנק ישראל לשיעור של 3.25%. השינוי בריבית בנק ישראל הושפע משני גורמים מרכזיים ומנוגדים. מחד, הריבית הנמוכה במשק עודדה מעבר של הציבור לאפיק ההשקעה הנדל"ני, דבר אשר הביא לעלייה ניכרת במחירי הדיור בשנתיים האחרונות. כמו כן, הושפעו צעדי הבנק גם מהציפיות לאינפלציה, שנעו בתחילת השנה בסביבת הגבול העליון של יעד האינפלציה. במקביל, במחצית הראשונה של השנה נמנע בנק ישראל מהעלאת ריבית מהירה יותר עקב הריביות הנמוכות במדינות המפותחות והחשש כי הרחבת פערי הריביות תוביל ללחצי תיסוף חזקים יותר על השקל תוך הגברת תנועות ההון קצרות הטווח הנכנסות לישראל. במקביל להעלאת הריבית נקטו צעדים על ידי בנק ישראל ומשרד האוצר בשוק הדיור. במהלך הרבעון הרביעי הוריד בנק ישראל את הריבית על מנת לתמוך בפעילות הריאלית לנוכח ההשפעה השלילית של ההאטה הגלובלית על צמיחת המשק המקומי.

החל מחודש אפריל 2011 החלה להסתמן מגמה של ירידה בגביית המסים העקיפים, ובחודש יולי החלה מגמה דומה להסתמן גם בגביית המסים הישירים. הגירעון הכולל של הממשלה (ללא מתן אשראי) הסתכם בשנת 2011 ב- 3.3% תוצר, לעומת תכנון של 2.9% תוצר, והוא גבוה מתקרת הגירעון (3% תוצר).

בכלכלה העולמית, אי-הוודאות לגבי המשך ההתאוששות של המשק העולמי גברה, בעיקר על רקע הקשיים במשקים העיקריים, המשבר הפיננסי באירופה אשר התפשט למדינות חשובות בגוש האירו (בראשן לאיטליה ולספרד) ולאור אי הבהירות ביחס לתוכניות החילוץ המתגבשות באירופה.

נתוני המקרו בגוש האירו המשיכו להצביע על התחלה של מיתון, והבולט שבהם הוא נתון הצמיחה בגרמניה לרבעון הרביעי של 2011 - צמיחה שלילית של 0.25%. תחזיות בתי ההשקעות לגבי הצמיחה בגוש האירו צופות, בממוצע, צמיחה שלילית של 0.7% בשנת 2012, וגברו החששות מההשלכות השליליות של הריסון הפיסקלי על הצמיחה.

מנגד, התפרסמו בארה"ב בחודשים האחרונים נתוני מקרו חיוביים יחסית, בפרט נתוני הצריכה והתעסוקה. מכאן שנמשכת במשק האמריקני מגמת ההתאוששות והצמיחה. כן נראים סימנים ראשונים להתמתנות הפעילות הכלכלית בשווקים מתעוררים. נתוני הסחר העולמי בפועל מצביעים על המשך התכווצות היקפי הסחר בחודש אוקטובר, והתחזיות להתפתחות הסחר הופחתו.

גורמי הסיכון ממשיכים להתמקד באירופה, שבה הסיכוי לצמיחה שלילית, גם במשקי הליבה, התגבר משמעותית. החשש מפני משבר פיננסי חמור, לרבות חשש מהתפשטות הסיכון גם לבנקים מובילים באירופה, חשש מקשיי נזילות במערכת הבנקאית והורדת דירוג דה פקטו לבנקים מובילים בעולם הניעו את קובעי המדיניות באירופה להכריז על תוכנית סיוע מקיפה, ובנקים מרכזיים עיקריים באירופה, ארה"ב ובבריטניה החלו לחדש את תוכניות ההרחבה השונות.

9.1.1.2 שוקי האג"ח והמניות

שנת 2011 נפתחה ביציבות יחסית בשערי המניות, אולם בסוף חודש אפריל חל מפנה והחלו ירידות שערים שנמשכו עד סוף השנה. המפנה בשוק המניות משקף את ההתפתחויות השליליות שאירעו בכלכלה העולמית, מצד אחד, ואת השלכותיהן הצפויות על המשק הישראלי, מצד שני.

לאחר שנים רבות בהן בלטה הבורסה בת"א עם תשואה גבוהה מזו של מקבילותיה בעולם, הרי שבשנת 2011 הניבו מדדי המניות המקומיים תשואת חסר בולטת ביחס למדדי המניות בעולם.

במהלך שנת 2011 ירד מדד ת"א 25 בשיעור של כ- 18.2%, כאשר מדד ת"א 100 ירד בשיעור של כ- 20.1%. מדד ת"א 75 ירד בשיעור של כ- 25.9% ומדד היתר 50 ירד בשיעור של כ- 25.7%. בין המדדים הענפיים בלטו בירידות מדד ת"א-פיננסים שירד בכ- 34% וחברות ההשקעה עם ירידה חדה של כ- 41%.

לעומת זאת, מדד ה-S&P עלה במהלך התקופה הנסקרת בשיעור של כ-0.4%, ומדד הדאו ג'ונס בכ- 6.2%. מנגד, מדד הדאקס הגרמני ירד במהלך שנת 2011 בכ- 15.4% ומדד הקאק הצרפתי ירד בכ- 18.8%. מדד הפוטסי הבריטי ירד בכ- 6.8%.

במהלך שנת 2011, עלה מדד התל בונד 20 בכ- 0.7% בעוד שמדד התל בונד 40 ירד בכ- 1.6%. מדד האג"ח הממשלתי הצמוד עלה בכ- 4.3% ומדד האג"ח הממשלתי השקלי עלה בכ- 5.2%.

יבוא ההון הניכר לשווקים המתפתחים, הגביר את הפעילות בשוק המט"ח העולמי; במקביל, התגברו ההתערבויות בשווקי המט"ח העולמיים - הן באמצעות רכישות מט"ח מסיביות על ידי בנקים מרכזיים והן באמצעות הטלת מגבלות על תנועות ההון.

בסיכום התקופה הנסקרת, פוחת השקל בשיעור של כ- 7.7% לעומת שיעור היציג של הדולר, כאשר שיעור היציג של האירו לעומת השקל רשם במהלך התקופה עלייה של כ- 4.2%. יתרות המט"ח של בנק ישראל גדלו במהלך התקופה מרמה של כ- 70.9 מיליארד דולר בסוף דצמבר 2010 לרמה של כ- 74.9 מיליארד דולר בסוף דצמבר 2011.

9.1.1.3 התפתחויות לאחר תאריך המאזן

בתחילת חודש מרס 2012 נערך המכרז השני של הבנק המרכזי האירופי למתן הלוואות זולות (ריבית של 1%) לתקופה של שלוש שנים. בסה"כ הוזרמו כ- 530 מיליארד אירו לכ- 800 בנקים, לעומת כ- 489 מיליארד אירו שהוזרמו לכ- 523 בנקים במכרז הראשון שבוצע בסוף דצמבר 2011. באמצעות מכרזים אלה אותת הבנק המרכזי האירופי כי הוא מתכוון להתערב בשווקים על מנת לוודא שהמערכת הפיננסית באירופה תשמור על יציבות על אף הבעיות של מדינות ה-PIIGS. על רקע מכרזים אלה, ולמרות מהלך הורדות דירוג האשראי ל-9 מדינות באירופה, שררה בשווקים המערביים אווירה חיובית. זו ניכרה בהנפקות חוב מוצלחות של מדינות באירופה - ביניהן איטליה, ספרד וצרפת, בהצטמצמות מרווחי האשראי של מדינות בפרופריה ובעלויות בשווקי המניות.

במהלך חודש מרס 2012 הושג הסכם עם מרבית מחזיקי האג"ח היווני למחיקה של כ- 75% מהחוב שעמד על כ- 206 מיליארד אירו. הסכם זה מאפשר קבלת סיוע של 130 מיליארד יורו ליוון, כאשר קרן המטבע הודיעה כי תספק 36.7 מיליארד דולר לקרן הסיוע ליוון במהלך ארבע השנים הקרובות. למרות שה- ISDA הגדיר את העסקה כ"אירוע אשראי", דבר שיחייב תשלום של כ- 3.2 מיליארד דולר על חוזה CDS שאולצו להשתתף בה, הרי שסכום זה נמצא ברף התחתון של התרחישים השונים שקדמו לעסקה, הודות לכך שהאירוע הוגדר כאירוע של "ארגון מחדש" ולא כאירוע של "חדלות פירעון". כך קרה שהתוצאה הסופית התקבלה בסוג של אונחת רווחה, בהינתן תרחישי הקיצון שקדמו לה.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2012 חלה עליה בציפיות האינפלציה בעיקר בעקבות עליה במחירי הסחורות.

מדדי המניות המקומיים המשיכו להניב תשואת חסר בולטת ביחס למדדי המניות בעולם גם במהלך הרבעון הראשון של 2012.

9.1.2 מחסומי כניסה ויציאה עיקריים ושינויים החלים בהם

מחסומי הכניסה העיקריים לכלל תחומי הפעילות של הקבוצה הינם:

- קיום תשתית טכנולוגית ומקצועית התומכת בתחומי הפעילות שבה פועלת קבוצה, כוח אדם מיומן, קשרים עסקיים מפותחים עם מבטחי משנה וידע וניסיון מול ספקי שירותים עיקריים;
- הצורך בעמידה בתנאים הנדרשים על פי דין לקבלת רישיונות עיסוק וקבלת יתרים לשליטה ולהחזקת אמצעי שליטה, לפי העניין; עמידה בדרישות הרגולציה;
- דרישה לקיום הון עצמי מינימאלי;

- בניית מערכי שיווק אפקטיביים בתחומי הפעילות השונים;
- מחסום יציאה עיקרי מתחומי הפעילות של הקבוצה נובע בעיקר מהצורך בהמשך הטיפול בתיק הלקוחות הקיים ובתביעות ביטוחיות לעתים לתקופות ארוכות ("Run-Off").

9.2 מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד

9.2.1 פיקוח בתחומי הפעילות השונים

פעילות הקבוצה בתחומי הפעילות השונים כפופה לרגולציה רבה וייחודית ולחובת קבלת היתרים ורישיונות מרשויות המדינה השונות, ובכלל זה, הממונה ורשות ניירות ערך.

במסגרת זו, כפופה הקבוצה, בין היתר, להוראות חוק החברות וחוק ניירות ערך ולתקנות שהותקנו מכוחם; להוראות חוק הפיקוח ולהוראות פקודת מס הכנסה, להוראות חוק קופות הגמל וחוק הייעוץ הפנסיוני, להוראות חוק השקעות משותפות בנאמנות ולתקנות שהותקנו מכוחם של כל אלה.

למיטב ידיעת החברה, הקבוצה אינה מצויה בהפרה מהותית של הוראות החקיקה והרגולציה החלות עליה, אשר עשויה להיות לה השפעה מהותית על עסקי הקבוצה.

יצוין, כי בפרק תיאור עסקי החברה, בהם מתוארת חקיקה ו/או רגולציה חדשה, מקום בו החברה מעריכה כי השפעתה על עסקי החברה ופעילותה עשויה להיות מהותית היא מציינת זאת.

להלן יפורטו החוקים והתקנות המרכזיים החלים על הקבוצה, בנוסף לחוקים שפורטו בסעיפים המתאימים לפי תחומי הפעילות השונים.

הוראות הדין

9.2.2 חוק הפיקוח והתקנות שהוצאו מכוחו (להלן: "תקנות הפיקוח") - תמצית הוראות חוק הפיקוח

חברות הביטוח כפופות להוראות חוק הפיקוח ותקנות הפיקוח. חברות מנהלות של קרנות פנסיה כפופות חלקית להוראות חוק הפיקוח ולחלק מתקנות הפיקוח. בחוק הפיקוח ובתקנות הפיקוח מוסדרים, בין היתר, הנושאים העיקריים שלהלן:

על פי חוק הפיקוח, עיסוק בביטוח מחייב קיום רישיון מבטח בידי העוסק, המוגבל לענפי הביטוח הנקובים ברישיון. רישיון מבטח ניתן על ידי המפקח לאחר התייעצות בוועדה מייעצת שהוקמה על פי החוק (להלן: "הוועדה"). ברישיון מבטח ניתן לקבוע תנאים והגבלות, ומותר לשנותם, הכול בהתייעצות עם הוועדה. החזקת יותר מ-5% מסוג מסוים של אמצעי שליטה בתאגיד מבטח וכן שליטה בתאגיד מבטח, מצריכות היתר מהמפקח. להיתר שקיבל מר מנחם גורביץ' בחודש דצמבר 2007, על רקע רכישת שומרה כמפורט בסעיף 1.2.6 לעיל, ראה סעיף 9.2.5 להלן.

החוק מסמיך את שר האוצר לקבוע בתקנות בנוגע למבטח, באישור ועדת הכספים של הכנסת, הוראות בדבר הון מניות מונפק ונפרע מינימאלי ועודף מינימאלי של נכסים לעומת התחייבויות.

כמו כן מוסמך שר האוצר לקבוע בתקנות הוראות בדבר: סוגי נכסים שיחזיק מבטח כנגד התחייבויותיו לסוגיהן ושיעוריהם ביחס להתחייבויות; דרכי החזקת נכסים כנגד התחייבויות המבטח; המקרים בהם רשאי מבטח להשקיע בחברה בת שלו, בבעל אמצעי שליטה בו, במבטח אחר או בסוכן ביטוח; חובת מבטח להחזיק עתודות ביטוח ודרכי חישובן; עיסוק כמבטח בחו"ל; השיעור המינימאלי של חלק הסיכון שיישאו בו מבטחים בישראל, השיעור המקסימאלי של חלק הסיכון שיישאו בו מבטח; הלוואות שמבטח רשאי לתת וערבויות שהוא רשאי לערוך ושיעוריהן (קביעת הוראות בתקנות לעניין זה, תתבצע לאחר התייעצות עם נגיד בנק ישראל).

דוחות כספיים שנתיים מבוקרים של מבטח וכן דוחות כספיים מסוקרים לתקופות ביניים, יערכו, יוגשו למפקח ויפורסמו ברבים בדרך ששר האוצר קבע בתקנות, לרבות תוכן, מידת פירוט והעקרונות החשבונאיים להכנתם.

מבטח חייב לנהל מערכת חשבונות נפרדת לגבי עסקי ביטוח חיים, חייב להחזיק נכסים לכיסוי התחייבויותיו בביטוח חיים, ולרכוש ביטוח משנה נפרד לעסקים אלה.

למפקח סמכות לברר תלונות מן הציבור בדבר פעולה של מבטח בענייני ביטוח, ולהורות על תיקון ליקוי שנמצא.

במסגרת תיקון לחוק הפיקוח (כחלק מרפורמת בכר) נקבעו הוראות המסדירות את המשטר התאגידי של מבטחים, לרבות הוראות בדבר דרכי הפעולה של המבטחים לעניין מינוי דירקטורים ונושאי משרה שונים, פעילות אורגנים שונים בחברה וחובות דיווח למפקח. לעניין זה, הוחלו על מבטח, בשינויים המחויבים, הוראות שונות מחוק החברות החלות דרך כלל על חברות ציבוריות. כך למשל, נדרש מבטח למנות דירקטורים חיצוניים כהגדרתם בחוק החברות וכן לקיים ועדת ביקורת. כמו כן, מכוח חוק הפיקוח נדרש מבטח למנות וועדות השקעה. בנוסף, נקבעו הוראות בדבר מינוי נושאי משרה מסוימים ובכלל זה, אקטואר, מנהל סיכונים, מבקר פנים. לגבי נושאי משרה מסוימים שהוגדרו בחוזר מפקח מחודש דצמבר 2005 (דירקטור, מנכ"ל, מבקר פנים, יו"ר/חבר ועדת השקעות, מנהל כספים, אקטואר, מנהל סיכונים ויועץ משפטי) נקבעה בחוק חובת הודעה מוקדמת על הכוונה למנותם בכפוף לקבלת אישור המפקח למינוי, ולו בהעדר התנגדות. בנוסף לדיווח הכספי, הוסמך שר האוצר לקבוע חובת דיווח מיידי ומתן הודעות שונות למפקח (טרם נקבעו הוראות לעניין זה). כן נקבע בסעיף 42 לחוק הפיקוח איסור בדבר הכללת פרט מטעה או אי הכללת פרט שהעדרו עלול להטעות בהודעות ובדוחות, תוך החלה לעניין זה, בשינויים המחויבים, של הוראות פרק ה' לחוק ניירות ערך שכותרתו "אחריות לתשקיף". יצוין, כי סעיף 2(ב) לחוק הפיקוח מסמיך את המפקח (בכפוף להתייעצות עם הוועדה) לתת הוראות שונות הנוגעות לדרך פעולתם ולדרכי ניהולם של מבטחים, סוכני ביטוח, נושאי משרה בהם וכל מי שמועסק על ידם. יחד עם סעיף 42(3) לחוק, המקנה למפקח סמכות להורות על הגשת דוחות והודעות, ניתנו בידי המפקח כלים לקיום פיקוח אקטיבי על שוק הביטוח.

בחודש אוגוסט 2011 חוקק חוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 (להלן: "החוק"). בהתאם, תוקנו הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הפיקוח על הביטוח"), חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005 (להלן: "חוק הפיקוח על קופות גמל") וחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים), התשס"ה-2005. החוק מקנה, בין היתר, למפקח ו/או לממונה (להלן: "הממונה") סמכויות פיקוח ובידור מנהלי (חלקן בכפוף לצו שיפוטי) בקשר להפרות שונות של החוקים הנ"ל ובכלל זה, סמכות לקבלת ידיעות ומסמכים, סמכות הזמנה לתשאול, סמכות כניסה לחצרים ותפיסת מסמכים לרבות חומר מחשב ומתן צו להפסקת או מניעת עיסוק בלא רישיון וזאת, בין היתר, באמצעות מוסמכי פיקוח מטעמו. בנוסף, קובע החוק סמכות להטלת עיצום כספי בגין הפרות שונות של החוקים הנ"ל (סמכות שבעיקרה הייתה קיימת גם עובר לחקיקת החוק) תוך הגדלת סכומי העיצום הכספי ותוך קביעת אפשרות לסנקציה חליפית של התחייבות להימנע מהפרה או קביעת עיצום על תנאי ותוך פירוט ההליכים בקשר להטלת עיצום כספי ושיקול הדעת להפחתתו. בנוסף, נקבעה בחוק חובת פיקוח של מנכ"ל או שותף בתאגיד מפקח תוך קביעת חזקת הפרה של חובת הפיקוח בהתקיים הפרה של הוראות כאמור ותוך סמכות להטיל עיצום כספי, למעט אם וככל שנקבעו נהלים מספקים למניעת הפרות ("תכנית אכיפה"). כמו-כן, נקבע איסור שיפוי וביטוח לאדם בגין עיצום כספי בשל הפרות כאמור לעיל. תחילתן של הוראות חוק הפיקוח על הביטוח וחוק קופות גמל לעניין עיצומים כספיים, נקבעה לשנה מיום פרסום החוק ברשומות (אוגוסט 2012). ההוראות הכלולות בחוק עלולות להוביל בעתיד להגברת השימוש באמצעי האכיפה שנקבעו בו כלפי הגופים המפוקחים (הגופים המוסדיים וסוכני הביטוח) ולהגדלת סכומי העיצום הכספי אותם יטיל המפקח אם וככל שיקבע כי הופרו הוראות החוק הנ"ל.

יצוין, כי בחודש ינואר 2012, פורסמה טיוטת חוזר שעניינה ניהול סיכונים ציות בגופים מוסדיים. בהתאם להוראות הטייטה, אשר אם תכנס לתוקף תחילתה צפויה מיום 1 בינואר 2013, יהיה על הנהלת גוף מוסדי למנות אחראי למעך הציות והאכיפה הפנימית.

9.2.3 מתוקף חוק הפיקוח הותקנו, בין היתר, התקנות העיקריות הבאות:

- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), התשס"ז-2007**
מטרת תקנות אלה, אשר הותקנו בחודש יולי 2007, לחזק את תשתית המשטר התאגידי בגופים מבטחים וזאת, בין היתר, באמצעות קביעת כללים להבטחת פעילותו התקינה של הדירקטוריון וועדותיו, הבטחת עצמאותו, כשירות חברי, הרכבו, כללים למניעת ניגודי עניינים, נושאים בהם הדירקטוריון חייב לדון ולהחליט, נוכחות ומניין חוקי בישיבותיו. התקנות מתייחסות לדירקטוריון מבטח (לרבות חברה מנהלת של קרן פנסיה) ונקבעו בהן הקלות לעניין דירקטוריונים של חברות המנהלות קופות גמל.
- **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דינים וחשבונות כספיים), התשס"ז-2007**
תקנות אלה מטילות על מבטח ישראלי, חברה מנהלת וחברה מנהלת של קופת גמל לקצבה, את החובה להגיש לממונה דין וחשבון כספי שנתי ורבעוני. עוד מוסיפות התקנות וקובעות, כי על הדין והחשבון הכספי השנתי להיות מבוקר בידי רואה חשבון ואילו על אלה הרבעוניים להיות מסוקרים בידי רואה חשבון. התקנות מחילות את האמור גם על עסקיו בישראל של מבטח חוץ.
- **תקנות ההון המינימאלי**
תקנות אלה מסדירות את ההון העצמי המינימאלי הנדרש ממבטח. ההון העצמי המינימאלי הנדרש ממבטח מושפע, בין היתר, מהיקף הפעילות בביטוח כללי או מרמת התביעות בביטוח כללי, מסך הוצאות הרכישה הנדחות (DAC) בביטוח חיים ובביטוח בריאות, מסוגי הנכסים המוחזקים בנוסטרו, מחשיפה לסיכונים קטסטרופה, מסיכונים תפעוליים, מחשיפה לסיכונים ביטוח חיים (ריסק), מהיקף הנכסים המוגדרים בתקנות אלה כ"נכסים בלתי מוכרים", מתוספת הון נדרש בגין ביטוח סיעודי, ומתוספת הון בגין השקעה בחברות בנות שהן מבטח. בתקנות ההון המינימאלי נקבעו הגדרות שונות המתייחסות להון חברות הביטוח, ובין היתר, הגדרת הון עצמי, הון ראשוני והון משני.
בהתאם לתקנות ההון המינימאלי, ה"הון הראשוני" המינימאלי למבטח העוסק בביטוח חיים ובביטוח כללי הינו 60 מיליוני ש"ח צמוד למדד, למן המדד היסודי שפורסם ביוני 1997.
- בחודש יולי 2008, פרסם המפקח חוזר לאימוץ הדירקטיבה **Solvency II**, העוסק בחישוב דרישות ההון בגין חשיפה לסיכונים ביטוחיים, סיכונים שוק, סיכונים אשראי וסיכונים תפעוליים. בבסיס דירקטיבה זו עומדת הקביעה כי הון עצמי של חברת ביטוח נועד לשמש ככרית לספיגת הפסדים הנובעים מהתממשותם של סיכונים בלתי צפויים להם חשופה חברת הביטוח, אשר לא זוהו על ידה באופן ספציפי או שלא הוערכו על ידה באופן מספק. לפרטים ראו בהמשך הסעיף להלן.
- בחודש נובמבר 2009 פורסם תיקון לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (הון עצמי מינימאלי הנדרש ממבטח) (תיקון), התשס"ט-2009 (להלן: "התיקון" או "תיקון תקנות ההון"). במסגרת התיקון, נדרש להוסיף לדרישות ההון הקיימות דרישות הון בגין הקטגוריות הבאות: תוכניות מבטיחות תשואה בביטוח חיים שאין כנגדן או כנגד חלקן אגרות חוב מיועדות; סיכונים תפעוליים; סיכונים אשראי לפי מידת הסיכון המאפיינת את הנכסים השונים; סיכונים קטסטרופה בעסקי ביטוח כללי; סיכונים בגין ערבויות; החזקות בפעילות קופות גמל ובחברות מנהלות של קופות גמל וקרנות פנסיה. תחילתו של תיקון זה 30 ימים מיום פרסומו. כמו כן, במסגרת התיקון שונו הגדרות ההון הראשוני וההון המשני וכן התווספה הגדרת הון שלישוני, המהווה רובד נוסף להון העצמי. בהמשך לאמור, **פרסם המפקח הוראת שעה בדבר הרכב הון עצמי של מבטח**, הקובעת כי בתקופה שמיום תחילת התקנות ועד למועד עליו יודיע המפקח אין שינוי בהגדרות, במבנה וחישוב ההון הקיים של חברות ביטוח.
- כמו כן בחודש דצמבר 2009 פרסם המפקח טיוטת חוזר שעניינה **תכנית פעולה לניהול ההון העצמי של חברת ביטוח אשר מטרתה להבטיח כי לחברת הביטוח תכנית פעולה סדורה לניהול ומעקב אחר מצב ההון ולהתמודדות עם שינויים בו.**

טיוטת החוזר קובעת מספר קווים מנחים אשר על הדירקטוריון לדון בהם בהקשר זה וכן קריטריונים לקביעת תכנית פעולה כאמור.

בהמשך לתיקון תקנות ההון כנ"ל, ועל רקע כוונת הפיקוח לאמץ בעתיד את דירקטיבת Solvency II, פורסם בחודש אוגוסט 2011 חוזר שעניינו הרכב הון עצמי מוכר של מבטח. מטרת חוזר זה הינה קביעת כללים ועקרונות להרכב הון עצמי מוכר של מבטח ולמאפייני רכיביו, וכן מסגרת עקרונות להכרה ברכיבי הון שונים ולסיווגם לרובדי הון שונים. לשם הבטחת ייעודו של ההון העצמי של מבטח, ישנה חשיבות בקביעת הרכבו ובקביעת תכונותיהם ומאפייניהם הבסיסיים של רכיביו השונים, ובכלל זה: (א). מידת הנדחות של רכיב הון או של מכשיר הון ביחס להתחייבויותיו של המבטח וביחס לרכיבי הון ומכשירי הון אחרים. (ב). מידת יכולת ספיגת ההפסדים הגלומה ברכיב הון או במכשיר הון. דהיינו, המידה שבה רכיב הון או מכשיר הון מאפשר למבטח להיפרע מהתחייבויותיו באירועי משבר, ולהמשיך להתקיים כעסק חי. (ג). מידת קביעותו של רכיב הון או של מכשיר הון. דהיינו, משך חיי הרכיב או המכשיר עד למועד פירעונו (אם קיים). (ד). קיומם של תנאים ומגבלות נוספים במכשיר ההון העלולים לפגוע ביכולתו של המבטח להתנהל בזהירות או להגביל את יכולתו להנפיק הון נוסף. בחוזר הוגדרו רבדי ההון השונים לסוגיהם תוך התייחסות למכשירי הון מורכבים בכל רובד והתנאים להכרה בהם וכן שיעורים מזעריים ומרביים של הרבדים השונים. בנוסף, נקבעה בחוזר הוראת שעה לעניין הרכב ההון העצמי של מבטח עד ליישומה של דירקטיבת Solvency II. תחילתן של הוראות החוזר הינה לדוחות הכספיים לתקופה שהסתיימה ב- 30 בספטמבר 2011.

ראה גם באור 15(ו) לדוחות הכספיים.

• תקנות דרכי ההשקעה

בתקנות דרכי ההשקעה כלולות, בין היתר, הוראות לעניין: הלוואות שמבטח רשאי לתת. סוגי הנכסים שיחזיק מבטח כנגד התחייבויותיו, מגבלות לעניין השקעת מבטח בחברת בת או מוחזקת שלו, בבעל אמצעי שליטה בו, בבעל עניין בו, במבטח אחר או בכל תאגיד אחר העוסק בתיווך בענייני ביטוח, חובת מבטח למנות שתי ועדות השקעה, האחת לעניין ניהול תיק השקעות תלויות תשואה ("משתתף"), והשנייה לעניין ניהול תיק השקעות שאינן תלויות תשואה ("נוסטר"), הרכב הוועדות, תפקידן ודרכי פעולתן.

תקנות דרכי ההשקעה מעבירות את האחריות לבחירת תמהיל הנכסים, מעבר לנדרש על פי התקנות, למבטח, וכפועל יוצא מכך הן מותירות בידו את האחריות לקביעת היחס בין תשואה צפויה לסיכון צפוי הנובע מאסטרטגיית ההשקעות השונות, כל זאת בכפוף למגבלות מדד פיזור סיכון, מאזן ההצמדה ומשך חיים ממוצע מתוקן, כפי שנקבעו בתקנות.

תקנות דרכי ההשקעה צמצמו בצורה משמעותית את ההגבלות החלות על דרכי ההשקעה של המבטח, ובמסגרתן, נפתחת בפני חברות הביטוח האפשרות להשקיע בתחומים נרחבים בהם לא ניתן היה להשקיע בעבר, בכפוף לתנאים המפורטים בתקנות. בין השאר, יכול המבטח לבצע עסקאות השאלת ניירות ערך, עסקאות מכירה בחסר, להשתתף בהנפקה והשקעה בניירות ערך לא סחירים ובהלוואות, להשקיע בניירות ערך בחו"ל, להשקיע במקרקעין בארץ ובחו"ל ועוד.

לגבי פוליסות ביטוח חיים שהונפקו החל מיום 1 בינואר 2004, נאסרה החזקת יתרת הוצאות רכישה נדחות (DAC) כנגד התחייבות הנובעת מעסקי ביטוח חיים משתתף ברווחים בישראל. החזקת ה-DAC כאמור הינה כנגד התחייבויות שאינן ביטוחיות ויתרות הון עצמי ועודפי הון עצמי.

בחודש פברואר 2012, אישרה ועדת הכספים של הכנסת את תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים), התשע"ב-2012 אשר אמורות להחליף את תקנות דרכי ההשקעה וכן את תקנות קופות הגמל ולאחד את כללי ההשקעה החלים על גופים מוסדיים (מבטחים וקופות גמל), התקנות ייכנסו לתוקף תוך 30 יום מיום הפרסום ברשומות. בין היתר, מוצעים שינויים בחלק מכללי ההשקעה הקיימים על מנת להתאימם למדיניות משרד האוצר בדבר דרכי פעילות שוק ההון בכלל ודרך פעילות המשקיעים

המוסדיים בפרט (לרבות השוואת כללי ההשקעה על החלק החופשי של קרנות הפנסיה הוותיקות, ביטול התלות שבין רמת הדירוג לבין שיעור ההשקעה המותר בתאגיד בודד וקבוצת לווים, הרחבת האפשרות להשקיע במדינות שדירוג האשראי שלהם הוא מקבוצת BBB ומעלה ובמדינות החברות ב OECD). בנוסף, מתייחסת טיוטת התיקון למגבלות שיחולו על התקשרויות עסקיות בין גופים מוסדיים לתאגידיים הקשורים להם וזאת בשל השינוי שחל בבעלות על הגופים המוסדיים ובפרט להפיכתן של קבוצות הביטוח לתאגידיים פיננסיים בעלי מגוון רחב של פעילויות. בנוסף, התקנות מגדירות כי קבוצת משקיעים כוללת את הגופים המוסדיים והחברות המנהלות הנשלטים או מנוהלים בידי אותו אדם או שהשקעותיהם מנוהלות יחדיו ומגדירות מגבלות כוללות בתחומים מסויימים, לרבות שיעור החזקה מקסימלי באג"ח סחיר ושיעור החזקה מקסימלי באמצעי שליטה בתאגיד, ביחידות בקרן ובזכויות בשותפות. לפרטים נוספים ראה גם סעיף 3.1.3.1 לעיל.

• **תקנות החישוב**

בתקנות החישוב כלולות, בין היתר, הוראות לעניין חובת מבטח להחזיק עתודות ביטוח ודרכי חישובן והפרשות לתביעות תלויות.

• **תקנות פרטי דין וחשבון**

תקנות פרטי דין וחשבון קובעות הוראות בדבר תוכנם, פרטיהם והעקרונות החשבונאיים לעריכתם של הדוחות הכספיים השנתיים והדוחות הכספיים ביניים של מבטח, הכוללים דיווח כספי רחב לציבור ולמפקח, תוך שילוב חלק מתקנות ניירות ערך (עריכת דוחות כספיים שנתיים), התשנ"ג-1993 והתאמתן לענף הביטוח. המפקח מוסמך מכוח התקנות לפרסם חוזרים והוראות בדבר אימוץ כללי חשבונאות נוספים למבטחים. מכוח תקנות אלו הוצא חוזר, המאמץ את החלת כללי החשבונאות הבינלאומיים (IFRS) על חברות ביטוח.

• **תקנות נוספות**

בתקנות נוספות נקבעו הוראות בדבר תנאים שיש לכלול בחוזי ביטוח, בין היתר, בנושאים הבאים: איסור גביית תוספת לדמי ביטוח יסודיים בשל סיכונים, תנאים או הטבות שמבוטח זכאי להם מכוח חיקוק כלשהו, ביטוח חיים קבוצתי, אחידות מטבע בחוזי ביטוח ותנאים לגביית דמי ביטוח בתשלומים, תנאי הצמדה בחוזה לביטוח חיים, תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי, החזר פרמיה במקרה של ביטול חוזה לפני תום תקופת הביטוח ביוזמת המבטח שלא בנסיבות שהמבוטח הפר את החוזה או ניסה להונות את המבטח, איסור התניית אישור תביעה בחתימת טופס קבלה ושחרור אלא אם בעת החתימה משולמים תגמולי הביטוח, הוראות שיש לכלול בחוזה לביטוח נוסעים וכבודתם בנסיעות לחו"ל, הוראות שיש לקבוע בחוזה לביטוח חיים, ודרכים בהם רשאי מבטח המנפיק פוליסות ביטוח משתתף ברווחים לגבות דמי ניהול בעד ניהול תיק השקעות, כולל שיעור דמי הניהול שייגבו ואופן חישובם.

בנוסף, נקבעו בתקנות הוראות בדבר צורת חוזה הביטוח בנושאים הבאים: תוכן חוזי הביטוח (רכב ודירות), סייגים לחבות המבטח או להיקף הכיסוי המפורט בחוזה הביטוח, אמצעי ההגנה הנדרשים מהמבוטח (במקרה של ביטוח רכוש).

כן נקבעו בתקנות הוראות בדבר דמי ביטוח שרשאי מבטח לגבות מהמבוטחים בביטוח רכב רכוש ובנוגע לדמי ביטוח הנגבים בתשלומים.

מבטח המבקש להנהיג תכנית ביטוח שפרטיה לא הוגשו למפקח, לשנות את תנאיה, את דמי הביטוח והתשלומים האחרים שפרטים עליהם הוגשו למפקח, יודיע על כך למפקח עשרה ימים לפני שיחול השינוי. בענפי ביטוח שקבע שר האוצר בצו לעניין זה, לא ינהיג מבטח תוכנית או שינוי כאמור אלא בהיתר המפקח. הענפים הטעונים היתר כאמור הנם: ביטוח חיים, ביטוח רכב חובה, ביטוח רכב רכוש, ביטוח דירות ובתי עסק וביטוח השקעות רוכשי דירות לפי דרישות חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"א-1971.

• **חוק חוזה הביטוח**

חוק חוזה הביטוח (להלן, לצורך ס"ק זה: "החוק") מסדיר היבטים שונים הנוגעים לחוזה הביטוח ויחסי מבטח-סוכן-מבוטח. על פי חוק חוזה הביטוח, חוזה ביטוח הוא חוזה בין מבטח לבין מבוטח המחייב את המבטח, תמורת דמי ביטוח, לשלם, בקרות מקרה הביטוח, תגמולי ביטוח למוטב.

על פי החוק, הודעה על קרות מקרה ביטוח תימסר למבטח על ידי המבוטח או המוטב מיד לאחר שנודע להם על קרות מקרה הביטוח ו/או הזכות לקבלת תגמולי ביטוח. משנמסרה למבטח הודעה כאמור על המבטח מוטלת חובה לעשות את הדרוש לבירור חבותו ועל המבוטח למסור למבטח תוך זמן סביר לאחר שנדרש לכך את המידע והמסמכים הדרושים לבירור החבות. להימנעות ממסירת מידע כאמור השפעה על זכאות המבוטח או המוטב לתגמולי הביטוח וסכומם.

תגמולי הביטוח ישולמו תוך 30 יום מהיום שהיו בידי המבטח המידע והמסמכים הדרושים לבירור חבותו. סכומים שאינם שנויים במחלוקת בתום לב ישולמו תוך 30 ימים מיום מסירת התביעה.

על תגמולי הביטוח יתווספו הפרשי הצמדה למדד מיום קרות מקרה הביטוח וריבית בהתאם לחוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א-1961, מתום 30 ימים מיום מסירת התביעה. בביטוחים אישיים, במקרה בו המבטח לא שילם סכומים שאינם שנויים במחלוקת במועד כאמור, יחייבו בית המשפט בריבית מיוחדת כקבוע בסעיף 28א לחוק.

בנוסף כולל החוק, בין היתר, הוראות בדבר חובות גילוי של המבוטח ותוצאות אי הגילוי, תנאים לביטול חוזה ביטוח, מעמד המוטב וזכויותיו, הוראות בנוגע להשלכות של שינויים בסיכון המבוטח וכן קביעת הוראות מיוחדות החלות על ענפי הביטוח השונים (ביטוח חיים, ביטוח תאונה מחלה ונכות, וביטוח נזקים).

בחדש מרס 2010, פורסם תיקון מס' 4 לחוק, בו נקבע כי מבטח בביטוחים אישיים (קרי- ביטוח תאונות אישיות, ביטוח רכב (רכוש), ביטוח דירות ותכולתן, ביטוח חיים, ולמעט ביטוח אחריות) הנמצא בהליך משפטי מול מבטח, ולא שילם את תגמולי הביטוח שלא היו שנויים במחלוקת בתום לב, במועדים שבהם היה עליו לשלם - מחויב בית המשפט לחייבו בתשלום ריבית מיוחדת על סכום תגמולי הביטוח, כמפורט בסעיף 28א לחוק. לעניין מבטח כאמור בביטוחים שאינם ביטוחים אישיים - רשאי בית המשפט לחייבו בתשלום הריבית המיוחדת כאמור.

בחדש מרס 2012, פורסם תיקון מס' 5, אשר מתקן את סעיף 10 לחוק, ועל פיו פוליסת ביטוח אשר מתקבלת בקשה לביטולה על ידי המבוטח, תבוטל כעבור 3 ימים מהיום בו נמסרה הודעת הביטול למבטח.

• **חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הגנת הפרטיות")**

חוק הגנת הפרטיות קובע הוראות בדבר מאגרי מידע, כאשר מאגר מידע מוגדר כאוסף של נתוני מידע המוחזק באמצעי מגנטי או אופטי והמיועד לעיבוד ממוחשב, למעט חריגים הקבועים בחוק הגנת הפרטיות. החוק קובע הסדרים בעניינים העיקריים הבאים: המקרים בהם חייב בעל מאגר מידע ברישום המאגר בפנקס מאגרי המידע, תנאים לניהול והחזקה של מאגר מידע החייב ברישום, השימוש במאגר, החובות החלות על האדם או התאגיד המבקש את המידע על מנת להכניסו למאגר המידע, זכות העיון במידע, האחריות החלה על בעל מאגר מידע לאבטחת המידע במאגר, ההגנות הנתונות לבעל מאגר מידע ועוד.

• **חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 (להלן: "חוק איסור הלבנת הון")**

בהתאם לחוק איסור הלבנת הון ולצווים מכוחו מוטלות על מבטח, קופת גמל וסוכן ביטוח חובות זיהוי ואימות פרטי המבוטח בפוליסות ביטוח חיים בהם קיים מרכיב חיסכון ופרטי עמית בקופות גמל, וכן חובת שמירה של מסמכי הזיהוי. בנוסף, קיימת חובת דיווח לרשות לאיסור הלבנת הון במקרים שהוגדרו בצו וכן בשל פעולות בלתי רגילות הנחזות כפעולות מעוררות חשד (פירוט נוסף לעניין צווי איסור הלבנת הון ראה סעיף 3.1.3.1(ט) לעיל).

• **חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: "חוק תובענות ייצוגיות")**

בחודש מרס 2006, חוקק חוק תובענות ייצוגיות. החוק קובע כללים אחידים להגשת תובענות ייצוגיות וניהולן, ומבטל את מרבית ההסדרים שהיו קיימים עד כה בחקיקה הראשית, לרבות את פרק ה' לחוק הפיקוח.

החוק מרחיב את האפשרות להגשת תובענות ייצוגיות הן מבחינת זכות העמידה לתאגידים והן מבחינת עילות התובענה ובפרט הרחבת האפשרות להגשת תובענות ייצוגיות בתחום הביטוח (בהתאם לסעיף 2 לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות). שיקולי יציבות הנתבע נקבעו במפורש כשיקול במסגרת השיקולים לאישור התובענה כייצוגית.

הגדרת הקבוצה תיקבע על ידי בית המשפט במסגרת ההחלטה לאישור התובענה כייצוגית, תוך מתן אפשרות לפרטים להודיע על סירובם להיכלל בקבוצה התובעת. בנוסף, נקבע בחוק כי בנסיבות מיוחדות רשאי בית המשפט לקבוע כי הקבוצה תוגדר כך שתכלול את מי שנתן הודעה פוזיטיבית על רצונו להצטרף לתובענה.

כמו כן, קובע החוק הסדרים מפורטים בעניין אישור הסדרי פשרה לרבות החובה למינוי בודק מטעם בית המשפט לעניין זה, פרסום הודעות לחברי הקבוצה, הסתלקות תובע או עורך דין מייצג, פסיקת פיצויים ודרכים להוכחת הסעד על ידי חברי הקבוצה, פסיקת גמול לתובע המייצג ושכר טרחה לעורך הדין המייצג את הקבוצה.

החוק מורה על הקמת קרן למימון תובענות ייצוגיות אשר תסייע לתובענות ייצוגיות בעלות חשיבות חברתית וציבורית וכן מורה על ניהול פנקס תובענות ייצוגיות אשר יהיה פתוח לעיון הציבור באינטרנט.

במסגרת הוראות מעבר נקבע כי החוק חל גם על תובענות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות התלויות ועומדות.

בחודש יולי 2010 פורסמו תקנות תובענות ייצוגיות, התש"ע-2010, אשר נועדו לקבוע את סדרי הדין והפירוצדורות ליישום סעיפים שונים בחוק תובענות ייצוגיות. התקנות קובעות, בין היתר, הסדרים אלה: הארכת המועדים הקיימים למתן תשובה לבקשה לאישור תובענה ייצוגית וכן למתן תשובה של המבקש לתשובה האמורה; חובת משלוח הודעות מסוימות בקשר לתובענה ייצוגית נגד גופים מוסדיים ליועץ המשפטי לממשלה ולמפקח על הביטוח; קביעת התהליכים הדיוניים שיחולו ביחס לתביעה הנובעת מבקשה להכיר בתובענה ייצוגית שאושרה; והחלת הוראות תקנות סדר דין אזרחי ביחס לבירור בקשות לאישור תובענות ייצוגיות ותובענות ייצוגיות בנושאים שאינם מוסדרים בחוק או בתקנות. תחילתם של רוב ההסדרים הקבועים בתקנות, 60 יום ממועד פרסומן.

• **חוק החברות (תיקון מס' 16) (ייעול הממשל התאגידי), התשע"א-2011.**

בחודש מרס 2011, פורסם תיקון מס' 16 לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "התיקון לחוק"). חלק אחד של התיקון לחוק מהווה יישום של מסקנות והמלצות ועדת גושן לבחינת קוד ממשל תאגידי וכולל רשימת נורמות מומלצות בתחום הממשל התאגידי, בין היתר, בקשר עם הרכב הדירקטוריון, עבודת הדירקטוריון, עבודת ועדת הביקורת, הליך מינוי דירקטורים חיצוניים ועוד, שהחברה יכולה לשקול אם לאמץ אם לאו.

בנוסף, נקבעו בתיקון לחוק הוראות מנדטוריות בשורה של נושאים הנוגעים לדירקטוריון ועבודתו, לוועדת הביקורת ועבודתה, ובין היתר, הרכבם, הרוב הנדרש למינוי דירקטור חיצוני, חובת דיון בנושאים מסוימים, מגבלות הנוגעות למינוי דירקטורים חיצוניים, שינוי הרוב הנדרש לעסקאות עם בעלי שליטה ועוד. כמו-כן, הוסמכה רשות ניירות ערך להטיל עיצומים כספיים על יחיד/תאגיד במקרים המנויים בתיקון לחוק.

• **חוק החברות (תיקון מס' 17) (ממשל תאגידי בחברות אגרות חוב), התשע"א-2011 (להלן: "תיקון 17").**

בחודש אוגוסט 2011 פורסם תיקון מס' 17, אשר נכנס לתוקף במלואו בחודש פברואר 2012, אשר על פיו, חברות אג"ח פרטיות, תהיינה כפופות לכללי ממשל תאגידי הדומים לאלה החלים על חברות ציבוריות, בשינויים המחויבים. הכללים העיקריים

שיחולו לעניין זה על חברות אג"ח הינם, בין היתר: (א). חובת מינוי לפחות שני דירקטורים חיצוניים; (ב). חובה למנות ועדת ביקורת ומבקר פנים; (ג). חובה למנות יו"ר דירקטוריון ומנכ"ל וכן מגבלה בדבר איסור כהונה כפולה בתפקיד יו"ר הדירקטוריון והמנהל הכללי או מי שכפוף לו, אלא לתקופה שלא תעלה על 3 שנים ובאישור ועדת הביקורת; (ד) הגבלות על מינוי כדירקטור חליף מי שמכהן בנושא משרה בחברה וכן הגבלות לעניין מינויים של דירקטורים ונושאי משרה שמינויים הוגבל בידי ועדת אכיפה מנהלית לפי חוק ניירות ערך; (ה) כפיפות בעלי שליטה בחברת אג"ח לחובת גילוי בעסקה עם בעל עניין, חובת ההגינות וכללי אישור עסקאות חריגות של החברה עימו או עם קרובו.

לאור תיקון 17 וכהמשך ישיר לו, במועד כניסתו לתוקף של התיקון האמור (17 בפברואר 2012), אושרה סדרת תקנות שתיוקונן נדרש כחלק בלתי נפרד מהתיקון. להלן הפירוט:

1. **תקנות החברות (הקלות לסוגים מסוימים של חברות איגרות חוב), תשע"ב-2012 (להלן: "תקנות ההקלות"),** אשר קובעות כי חברות הנפקה של תאגיד בנקאי או מבטח, כהגדרתן בתקנות ההקלות (להלן: "חברת הנפקה"), פטורות מהוראות תיקון 17 לעניין החובה למנות ועדת ביקורת ודירקטורים חיצוניים (בהיעדר ועדת ביקורת, עניינים הטעונים אישורה יאושרו על ידי הדירקטוריון). מנורה מבטחים גיוס הון, חברה בת של מנורה מבטחים ביטוח, עונה על הגדרת חברת הנפקה, כאמור בתקנות ההקלות, והיא נערכה בהתאם ליישום ההנחיות אשר אינן מוחרגות מכוח תקנות ההקלות.
2. **תקנות החברות (הוראות ותנאים לעניין הליך אישור הדוחות הכספיים) (תיקון), תשע"ב-2012,** אשר מסדירות את חובת הקמתה של ועדה לבחינת דוחות כספיים, הרכבה, תפקידיה וסדרי הפעלתה, גם על חברות אג"ח, וזאת כבר ביחס לדוחות השנתיים של שנת 2011.
3. **תקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני) (תיקון), תשע"ב-2012,** התיקון מחיל את התקנות האמורות, שפורטו בסעיף זה, בשינויים המחוייבים, גם על דירקטורים חיצוניים בחברות אג"ח.
4. **תקנות החברות (עניינים שאינם מהווים זיקה) (תיקון), תשע"ב-2012,** התיקון מחיל את התקנות האמורות (הקובעות באילו מקרים זיקה של מועמד לכהונה כדירקטור חיצוני לא תיחשב "זיקה אסורה" המונעת מינויו כדירקטור חיצוני, בשינויים המחוייבים, גם על דירקטורים חיצוניים בחברות אג"ח.

• **בחינת מהימנות גופים מפקחים**

בחודש דצמבר 2010 פרסמו משרד האוצר, רשות ניירות ערך ובנק ישראל הודעה בדבר בחינת מהימנות בידי גופים מפקחים. הודעה זו פורסמה לאור מבנהו וממדיו של שוק ההון בישראל, ולאור העובדה כי קיימים מספר מפקחים על שוק זה, ובהתאם יש להחיל אחידות בבחינת המהימנות על ידי המפקחים השונים. ההודעה כוללת רשימת תבחינים המתייחסת לבחינת מהימנות כאמור. הימצאות או קיום אחד מהתבחינים המפורטים ברשימה מהווה סיבה לבחון קיומה של פגיעה במהימנות, בין אם באישור כהונה של נושא משרה או במתן היתר להחזקת אמצעי שליטה או לשליטה בגוף מפקח, וכן בקביעת עילות לעריכת שינויים, השעיה או שלילה של האישורים וההיתרים שניתנו על ידם. בין התבחינים האמורים נכללים הרשעה בעבירה, הגשת כתב אישום בעבירה היוצרת חזקה של פגם במהימנות, חקירה פלילית ביחס לעבירה העשויה להקים תשתית ראייתית לפגיעה במהימנות, תלונות מצטברות של לקוחות בקשר עם הפרות דין ועוד. בהמשך לאמור, ובהמשך לפרסום חוק האכיפה המנהלית, פרסמה הרשות לניירות ערך, בחודש ספטמבר 2011, רשימת נסיבות לבחינת פגם במהימנות גופים מפקחים על ידי הרשות - מנהל קרן, נאמן לקרן, בעלי רישיון (כהגדרתם בחוק ייעוץ השקעות) וכן בעל היתר שליטה במנהל קרן או נושא משרה בו, לפי חוק השקעות משותפות בנאמנות.

• **חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה) התשע"א-2011 (להלן: "חוק ייעול הליכי האכיפה")**

בחודש ינואר 2011 פורסם ברשומות חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, אשר תחולתו, מדורגת, החל מיום 27 בפברואר

2011, ואשר הסדיר הליך אכיפה חדש - הליך אכיפה מנהלי, וכולל רשימה של הפרות מנהליות ביחס לשלושת החוקים המרכזיים שאותם אוכפת רשות ניירות ערך - חוק ניירות ערך, חוק הייעוץ, וחוק השקעות משותפות בנאמנות, אשר ברובן הינן הפרות שבוצעו ברשלנות. הליך האכיפה המנהלי יהיה חלק מ- 3 הליכי אכיפה: פלילי, מנהלי ועיצום כספי. להליך האכיפה המנהלי תהא תחולה, בין השאר, על: תאגידים מדווחים, על נושאי משרה בהם (דירקטורים ומנהלים), על המנכ"ל (הנושא בנוסף גם באחריות פיקוחית), על חברה לניהול קרנות נאמנות, נושאי משרה בחברה לניהול קרנות נאמנות, ומנהלי תיקי השקעות. במסגרת הליך האכיפה המנהלי ועדת האכיפה המנהלית תהא מוסמכת להטיל על מי שמצאה כי ביצע הפרה, שורה של סנקציות: הטלת קנסות כספיים, איסור על כהונה בגופים המפוקחים על ידי הרשות (חברות ציבוריות, חתמים, מנהלי קרנות, נאמנים ובעלי רישיון) לתקופה של עד שנה, ביטול רישיון של בעל רישיון לפי חוק הייעוץ או אישור של מנהל קרן ונאמן או שלילתם לתקופה של שנה, חיוב בנקיטה של פעולות לתיקון ההפרה ולמניעת הישנותה, תשלום לנפגע ההפרה, והסדר אכיפה, אשר מסמיך את יו"ר רשות ניירות ערך ואת פרקליט המחוז להגיע להסכמה עם המפר או העברין על קיום הסדר להימנעות מנקיטת הליכי אכיפה או על הפסקה של הליכים שכבר החלו המותנית בתנאים. ביום 17 בפברואר 2011 פורסמו **תקנות ניירות ערך (הפחתה של סכומי העיצום הכספי), התשע"א-2011**, הקובעות את הנסיבות בהן תהא הרשות רשאית להפחית את גובה העיצום הכספי אשר נקבע בחוק ייעול הליכי האכיפה.

בהמשך לאמור לעיל, פרסמה רשות ניירות ערך, בחודש אוגוסט 2011, **קריטריונים להכרה בתכנית אכיפה פנימית בתחום ניירות הערך וניהול השקעות (להלן: "מסמך הרשות")**. תכנית האכיפה הפנימית הינה מנגנון וולונטרי אותו מאמץ ומיישם תאגיד באופן שוטף כדי למנוע עבירות והפרות וכדי לוודא ציות של התאגידים ויחידים בו להוראות חוק ניירות ערך, חוק השקעות משותפות, וחוק הייעוץ. על פי הנזכר במסמך הרשות, תכנית אכיפה פנימית יעילה היא תכנית המותאמת לתאגיד ולנסיבותיו הייחודיות וקיומה יביא להטמעת הדין ולציות לו, הלכה למעשה. על כן, על התאגיד לבדוק ולוודא כי התכנית אותה אימץ נותנת מענה לסיכונים האפשריים להפרת החוקים הנ"ל, לפי העניין. על התאגיד לערוך תהליך התאמה, למשל על דרך של עריכת סקר ציות, הכולל הבנה ומיפוי דרישות הדין הרלוונטיות לחברה, איתור סיכונים וכשלים אפשריים בתחום דיני ניירות ערך, בדיקת ההסדרים הקיימים בתאגיד לרבות בחינת הבקורות ואיתור פערים בין הבקורות הרצויים ולבין אלו הקיימות ודירוג סיכונים. בהמשך לסקר הציות, על התאגיד לקבוע נוהל או נהלים פנימיים המתאימים למבנה החברה, למאפייניה הייחודיים ובייחוד ביחס לסיכונים אשר אותרו. בין היתר, על התאגיד למנות ממונה אכיפה אשר יהיה אחראי על יישום תכנית האכיפה.

בחודש יולי 2011 פורסם תיקון לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים) (תיקון מס' 2), התשע"א-2011, בדבר הערכת אפקטיביות הבקרה הפנימית והצהרת המנהלים. במסגרת הדוח הרבעוני נדרשים הנהלה והדירקטוריון לציין האם במהלך תקופת הדיווח הובא לידיעתם אירוע או עניין שיש בו כדי לשנות את מסקנתם בקשר עם אפקטיביות הבקרה הפנימית, כפי שהוערכה בדוח השנתי או הרבעוני הקודם. עוד נקבע, כי תאגיד המאחד תאגיד בנקאי או גוף מוסדי רשאי לכלול התייחסות לאפקטיביות הבקרה הפנימית לפי המתכונת הקבועה בדין האחר החל על אותם תאגידים. התיקון האמור מעגן הנחייה קודמת של הרשות לניירות ערך לעניין זה.

בחודש נובמבר 2011 פורסם חוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב-2011. במסגרת החוק תוקנה, בין היתר, פקודת מס הכנסה (נוסח חדש) תשכ"א-1961, התיקון קובע כי החל משנת 2012 יועלו שיעורי המס על רווח הון ריאלי ושיעור המס של השבח הריאלי. לעניין השפעת החוק על החברה ראה באור ג' לדוחות הכספיים. לפרטים נוספים ראה באור 22 לדוחות הכספיים.

• (Foreign Account Tax Compliance Act) FATCA:

בחודש מרס 2010, חוקק בארה"ב חוק ה-FATCA. מטרת החוק הינה לחייב מוסדות פיננסיים זרים (FFI-Foreign Financial Institutions) להעביר מידע אודות חשבונות המוחזקים על ידי לקוחות אמריקניים. בכך, החוק מרחיב

משמעותית את דרישות הגילוי והדיווח המוטלות על מוסדות פיננסיים זרים ביחס לחשבונות אמריקנים. בחודש פברואר 2012, פורסמו תקנות מוצעות על ידי רשות המיסוי האמריקאית (IRS) המספקות הנחיות אופרטיביות ליישום החוק. תקנות סופיות צפויות להתפרסם, על פי ה-IRS, עד לסוף קיץ 2012. על פי החוק והתקנות המוצעות, על ה-FFI להתקשר עם ה-IRS בהסכם, שבמסגרתו יתחייב בין היתר, לאתר חשבונות אמריקנים, לדווח עליהם ל-IRS ולנכות מס מלקוחות שיסרבו לספק את המידע והמסמכים הנדרשים. FFI אשר לא יתקשר בהסכם ה-IRS יחויב בניכוי מס בגין הכנסות ממקורות אמריקנים.

החוק צפוי להיכנס לתוקף בשנת 2013 ויישומו צפוי להיות הדרגתי. יישום החוק צפוי להיות כרוך בעלויות תפעוליות. נכון למועד פרסום הדוח טרם פורסמו ההנחיות הסופיות ליישום, לא הובהר היקף תחולת החוק, סוגי המוצרים עליהם יחול, היקף תחולתו על התיק הקיים, ועוד. בהתאם, בשלב זה לא ניתן להעריך את מכלול הפעילויות שחברות מסוימות בקבוצה תידרשנה להן, ובכללן היקף הדיווח לרשויות האמריקאיות, היקף הפעילות התפעולית והשלכות החוק על הקבוצה.

הצעות חוק וטיוטות תקנות

- בחודש אפריל 2011 פרסמה רשות ניירות ערך טיוטה, להערוך הציבור, במסגרתה מוצע להמליץ לשר האוצר להתקין את תקנות ניירות ערך (פרטי התשקיף וטיוטת התשקיף מבנה וצורה) (תיקון), התשע"א-2011. במסגרת הטיוטה מוצע לבטל את החריג הקבוע בתקנה 51 לתקנות ניירות ערך (פרטי התשקיף וטיוטת התשקיף - מבנה וצורה), התשכ"ט-1969 (להלן: "תקנות פרטי תשקיף"), המאפשר לתאגידים מפוקחים ומדורגים בדרגת השקעה (בנקים וחברות ביטוח), המגייסים הון באמצעות חברות ייעודיות שנועדו למטרה זו בלבד, להימנע ממתן פרטים בתשקיף ביחס לתאגיד המפוקח. בהתאם להצעה, ביטול החריג האמור נועד לבטל את היתרון שניתן לתאגידים המפוקחים ביחס לתאגידים אחרים וזאת במטרה לספק למשקיעים את המידע המלא, לאור העובדה כי גם תאגידים מפוקחים עלולים להיקלע למצבי חדלות פירעון בעיתות משבר, כי רמת הסיכון של כלל התאגידים המפוקחים אינה בהכרח זהה וכי דירוג החברה אינו תחליף לשיקול דעת המשקיע ואינו מבטיח בהכרח דירוג נאות של סיכון האשראי. ביטול הסייג הקבוע בתקנה 51 לתקנות פרטי התשקיף, אם וככל שיתקבל, יחייב את מנורה מבטחים גיוס הון, חברה בת של מנורה מבטחים ביטוח, בהרחבת דיווחיה לציבור. החברה בוחנת את הוראות הטיוטה ואינה יכולה בשלב זה להעריך את מלוא השלכותיה, בין היתר, מאחר שאין ודאות לגבי הנוסח הסופי של תיקון החקיקה המוצע, אם וככל שיאומץ כדין מחייב.
- בחודש יוני 2011 פרסמה הרשות לניירות ערך הצעת מתווה חקיקה להערוך הציבור במסגרת פרויקט שיפור הדוחות. כחלק מפרויקט שיפור הדוחות, בוחנת הרשות היבטים שונים הקשורים בדיווח על עסקי התאגיד במסגרת תשקיף ובדוחות התקופתיים והרבעוניים, ואת אופן יישומו של מודל הדיווח על ידי התאגידים המדווחים. על מנת לפשט הדוחות, מציע מתווה החקיקה לשפר את הרלוונטיות של הדוחות וליתן מענה אפקטיבי לדרישות המידע בהם, על ידי ריכוז דרישות הגילוי בעלות תכלית זהה או דומה, במקום אחד, כך שלאחר השלמת הפרויקט, יהא מורכב הדוח התקופתי מארבעה דוחות - הדוחות הכספיים, דוח הדירקטוריון (ובשמו החדש - "דוח דיון וניתוח של ההנהלה" להלן: "דוח ההנהלה"), דוח תיאור עסקי התאגיד (הכולל פרק מימון ונזילות ופרק סיכונים) ודוח ממשל תאגיד. עיקרי השינויים במתווה המוצע בדוח הדירקטוריון, אשר תכליתם מתן התייחסות מנקודת מבט ההנהלה למצב ענייני התאגיד באים לידי ביטוי בכמה היבטים - דוח ההנהלה יאושר על ידי הדירקטוריון וייחתם בשם התאגיד גם ע"י מקבל החלטות התפעוליות הראשי; כל פריטי הגילוי שאינם בגדר הסברי ההנהלה למצב עסקי התאגיד יועברו (בכפוף להתאמות) מדוח ההנהלה לפרקים אחרים בדוח התקופתי. במקביל, יועברו אל דוח ההנהלה דרישות מידע עיקריות המבוססות על הערכות ההנהלה או מהוות חלק מן התוכנית העסקית של התאגיד, כגון הגילוי לגבי אסטרטגיה, יעדים, צפי להתפתחות בשנה הקרובה ומגמות אחרות וכן התפתחות בסביבה הכלכלית; התאגידים יידרשו לכלול במפורש בדוח ההנהלה התייחסות למידע תחזיתי שניתן בעבר בהתייחס לשנת הדיווח; כמו כן, תאגידים מדווחים

אשר יכללו הערכות ותחזיות רווח יידרשו לוודא כי מידע זה מבוסס, וזאת באמצעות בקרת רו"ח מבקר.

● בחודש יוני 2011 פרסמה רשות ניירות ערך טיוטת תיקון לתקנות ניירות ערך (מועדי הגשת הודעה של בעל עניין או נושא משרה בכירה) (תיקון), התשע"א-2011. לפי התיקון, מוצע לשנות את מועדי הגשת הודעה של בעל עניין המחזיק בניירות ערך של תאגיד מדווח באמצעות חברים בקבוצת דיווח מוסדית, כך שההודעה לתאגיד תימסר אחת לחודש ותכלול פירוט ההחזקות בתאגיד בידי כל אחד מהחברים בקבוצת הדיווח וכן שיעור החזקה מרבי ומזערי בתקופת הדיווח. כמו כן, מוצע לחייב בעל עניין כאמור לדווח לתאגיד בסמוך לאחר שנודע לו על שינוי מצטבר בהחזקותיו מאז הדיווח הקודם בשיעורים הקבועים בתיקון ובכל מקרה לא יאוחר משני ימי מסחר ממועד השינוי.

● בחודש יולי 2011 פרסמה הרשות לניירות ערך טיוטת תקנות אישור השקעה בתאגידים המקיימים קשר עסקי עם איראן (רשימת תאגידים וסדרי עבודת ועדת היישום), התשע"א-2011, ובמקביל פרסם המפקח הנחיה בדבר סיכונים הכרוכים בהתקשרות עם גורמים מוכרזים ברשימות בינלאומיות כמסייעים לתוכנית הגרעין של איראן והתוכניות הנלוות לה. כמו כן, פרסם המפקח טיוטת תקנות אישור השקעה בתאגידים המקיימים קשר עסקי עם איראן (רשימת תאגידים וסדרי עבודת ועדת היישום), התשע"א-2011. על פי הטיוטות, בהמשך להחלטת ממשלה מיום 17 באפריל 2011, העוסקת בקידום צעדים במסגרת המאבק בתוכנית הגרעין של איראן והתוכניות הנלוות לה, על דירקטוריון גוף מוסדי ומנהל קרן נאמנות לקבוע מדיניות לטיפול בסיכונים הכרוכים בהתקשרות עם גורמים הקשורים לתוכנית הגרעין של איראן ולבחון את רמת החשיפה הקיימת של התאגיד או הגוף המוסדי, לפי העניין, לגורמים אלו. מדיניות זו תכלול התייחסות לבקורות ולבדיקות נאותות לאיתור גורמים המנויים ברשימות המפורטות בטיטות. הוראות הטיוטות צפויות לחול על כלל הגופים המוסדיים בישראל וקרנות הנאמנות (לפי העניין). כמו כן, תאגיד מדווח יידרש לכלול בדוח התקופתי גילוי אודות הסיכונים והמגבלות אשר התאגיד חשוף להם, במישרין או בעקיפין, עם איראן או עם האויב, לרבות מכוח הוראות הדין, ואשר יש להם או עשויה להיות להם השפעה מהותית על התאגיד.

● בחודש ספטמבר 2011, פרסמה רשות ניירות ערך את תקנות ניירות ערך (אופן הצעת ניירות ערך לציבור) (תיקון), התשע"א-2011, אשר מטרתו לתקן את תקנות ניירות ערך (אופן הצעת ניירות ערך לציבור), תשס"ז-2007, כך שמשקיעים אשר יהיו זכאים לרכוש ניירות ערך בהתחייבות מוקדמת, יהיו רק אלו אשר מנהלים כספים בעבור אחרים והם בלבד (קרנות נאמנות, קופות גמל ומבטחים).

● בחודש אוקטובר 2011, פרסמה רשות ניירות ערך הצעה לתיקון תקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידים), התש"ל-1970, שמטרתה עיגון הנחיית הגילוי לעניין הסדרי החוב. התיקון המוצע הינו בעקבות הנחיית הרשות מחודש דצמבר 2009 המסדירה את הגילוי הנדרש בהסדרי חוב. בהתאם לסמכות המוקנית לרשות על פי דין, הוארכה ההנחיה האמורה בשנה והיא עתידה לפקוע בתום השנה הנוכחית. בהתאם, מבקשת הרשות לעגן בחקיקה את האמור בהנחיה, תוך החלת מספר שינויים.

● בחודש פברואר 2012 פורסם תזכיר חוק החברות (תיקון מס'...) (הגנה על מחזיקי אגרות חוב בחברת אגרות חוב), התשע"ב-2012, אשר מבקש להגן על המחזיקים באגרות חוב במצבים בהם חברה שהנפיקה אגרות חוב נקלעת לקשיים פיננסיים, החל מהשלב בו מתגלים הקשיים ועד לשלב אישורו של הסדר חוב בין החברה לבין מחזיקי אגרות החוב. ההצעה מנסה להתמודד בעיקר עם שתי סוגיות שעלו בהסדרי החוב השונים. האחת, הפתיחה בהליכי הסדר מתחילה מאוחר מדי כשהחברה כבר מצויה בקשיים פיננסיים. האחרת, הליך גיבוש ההסדר "לא נעשה בצורה מיטבית" בלשון התזכיר.

● בחודש מרס 2012, פרסמה רשות ניירות ערך טיוטת מתווה מוצע לתיקון חוק ותקנות ניירות ערך (להלן: "הצעת החקיקה"), להערות הציבור, לפיה מוצע לערוך שני שינויים בדיני ניירות ערך, כדלקמן:

האחד – תיקון שבעקבותיו תאגידים מדווחים ותאגידים בשליטתם לא יבצעו מכירת ניירות ערך לציבור במהלך המסחר בבורסה מבלי להידרש לתשקיף.

השני – עיגון בדין של מנגנון (ATM (At The Market Offering) אשר יאפשר לתאגידים להנפיק ניירות ערך באמצעות מתן פקודות מכירה במסחר בבורסה, תוך קביעת כללים ומגבלות מסוימים.

שימוש במנגנון ATM מותנה בהתקיים תנאים מסוימים ובכללם, קיומו של תשקיף מדף, חתימה של חתם על תשקיף המדף ודוח הצעת המדף, איסור שיווק בתקופות הנקובות בהצעת החקיקה, מגבלות על סוג ניירות הערך והיקף המכירות תחת מנגנון זה ועוד. **בשלב זה, החברה לומדת את הצעות החקיקה הנ"ל והשלכותיהן.**

הממונה על ההגבלים העסקיים

• החלטת הממונה על ההגבלים העסקיים בדבר הסדרי קונסורציום לאשראי

בחדש מרס 2008, פרסמה הממונה על ההגבלים העסקיים החלטה בדבר הסדרי קונסורציום לאשראי בין בנקים לבין חברות ביטוח, ובין חברות ביטוח לבין עצמן בהתקיים התנאים המצטברים הבאים: (א) החבירה של הגופים כאמור בקונסורציום חיונית במובן זה שאלמלא החבירה לא יתאפשר מתן אשראי ללקוח בתנאים סבירים. משמעותה של דרישה זו היא כי ניתן להראות שאלמלא החבירה הייתה רמת הסיכון לה נחשף כל גוף מוסדי בפני עצמו גבוהה באופן מהותי בהשוואה לרמת הסיכון הקיימת במתכונת של חבירה, כך שניתן להביא את הפערים הללו לידי ביטוי בשיעור הריבית למתן האשראי; (ב) החבירה הייתה לפי הסכמת הלקוח מראש ובכתב, על גבי טופס נפרד; (ג) ללקוח תינתן האפשרות לשאת ולתת על תנאי מתן האשראי עם מי מהגופים האמורים החברים בקונסורציום, לרבות באמצעות אדם אחר מטעמו. ההחלטה אינה מונעת מבנקים וחברות ביטוח, או חברות ביטוח, החפצות ליתן אשראי משותף שלא בהתאם לתנאים שבהחלטה, לפנות לממונה על ההגבלים העסקיים בהליך של פטור ספציפי. תוקפה של ההחלטה למשך 3 שנים. בחדש פברואר 2011 פרסמה הממונה החלטה עדכנית בנושא, שעניינה העיקרי הוא ביטול דרישת החיוניות (ס"ק א לעיל), כתנאי לפעילות קונסורציום לאשראי. במקביל ועל רקע חששות לפגיעה אפשרית בתחרות, נקבעו בהחלטה הוראות ומנגנוני פיקוח תיעוד ודיווח שנועדו להבטיח כי לא תיגרם פגיעה תחרותית כתוצאה משיתוף הפעולה שבין הגורמים המתחרים הפועלים כקונסורציום אשראי. תוקף ההחלטה העדכנית הינו למשך שנתיים מפרסום ההחלטה.

הוראות רשות ניירות ערך

• בחדש דצמבר 2011, פרסמה רשות ניירות ערך הנחיה בדבר אופן ההצבעה של בעלי עניין וגופים מוסדיים באסיפות. לדעת הרשות קיימת חשיבות מיוחדת ביחס לאופן ההצבעה באסיפות כלליות בהן קיימת דרישה של הדין לרוב מיוחד ומידע כאמור הינו בגדר פרט חשוב למשקיע הסביר, ומשכך גילוי בעניין זה עשוי להתחייב מכח הדין. בהתאם, קובעת ההנחיה האמורה, כי במקרה בו התקבלה החלטת אסיפה כללית של תאגיד ברוב מיוחד, יכלול הדו"ח המיידני על תוצאות האסיפה גם את פירוט ההצבעה של מחזיקי ניירות ערך שהינם בעלי עניין וגופים מוסדיים באסיפה.

• בחדש מרס 2012, פרסמה רשות ניירות ערך חוזר בדבר אפשרות מינוי "נאמן ממשל תאגידי". הרשות החליטה לאפשר לקבוצה המחזיקה חברות מנהלות, באישורן ובהסכמתן של החברות המנהלות, למנות "נאמן ממשל תאגידי" אשר יעמוד בקשר (בנוסף לגורמי הקשר בחברות עצמן) מול סגל הרשות בעניינים הנוגעים לממשל תאגידי במימד קבוצתי בחברות המנהלות בקבוצה. על "נאמן ממשל תאגידי" להיות נושא משרה בקבוצה שעיסוקו קשור לממשל התאגידי של החברות המנהלות, כגון מנהל מערך רגולציה/ היועץ המשפטי/ ממונה על אכיפה פנימית/ ממונה על בקרה/ מנהל סיכונים וכדומה.

חוזרים טיטוט והנחיות המפקח

• להלן יפורטו עיקרי החוזרים המרכזיים שפורסמו על ידי המפקח במהלך השנה האחרונה, והחלים על הקבוצה (נוסף על החוזרים הספציפיים שפורטו בסעיפים 3 עד 8 לעיל):

1. בחדש יולי 2010 פורסם חוזר גופים מוסדיים שעניינו הוראות לעניין השקעת גופים מוסדיים באיגרות חוב לא ממשלתיות. החוזר מאמץ את מסקנות הדוח

הסופי של הועדה לקביעת פרמטרים להתייחסות גופים מוסדיים המעמידים אשראי באמצעות אגרות חוב לא ממשלתיות (המוכרת כ"ועדת חודק"). הוראות החוזר קובעות, בין היתר, חובת עריכת אנליזה לפני רכישת אגרות חוב לא ממשלתיות, חובת קבלת אישור פרטני לרכישת אגרות חוב לא ממשלתיות בהיקף העולה על ההיקף המינימאלי שנקבע לעניין זה, חובת קבלת מידע ספציפי כתנאי לרכישת אגרות החוב כאמור, במהלך תקופת חיי איגרת החוב, קביעת תניות חוזיות ואמות מידה פיננסיות שהן תנאי לרכישת אגרות חוב כאמור וכן תניות ואמות מידה כאמור שהן בגדר המלצה, אך אינן מחייבות כתנאי לביצוע רכישה כאמור. ההוראות המוצעות אינן אמורות לגרוע מההוראות הקיימות הנוגעות להקמת מערך אשראי בגוף המוסדי ואופן פעולתו.

2. בחודש אוגוסט 2010 פרסם המפקח חוזר שעניינו ניהול טכנולוגיות מידע בגופים מוסדיים. על פי החוזר, על גופים מוסדיים חלה חובה לנהל את תחום טכנולוגיות המידע על פי תקנים מקצועיים מקובלים ועל בסיס עקרונות ממשל תאגידי נאותים הכוללים התייחסות לשיטות תהליכים ולבקורות הנדרשים בניהול תחום טכנולוגיות המידע, וזאת במטרה להבטיח את ניהולן התקין ואת תמיכתן בפעילות העסקית והוראות הדין, תוך הקפדה על שמירת זכויות המבוטחים. החוזר קובע, בין היתר, הוראות לעניין אחריותו הישירה של הגוף המוסדי בקביעת מדיניות ואסטרטגיה בתחום טכנולוגיות המידע, בביצוע בקרה ופיקוח שוטפים ובניהול תקין של תחום טכנולוגיות המידע (ממשל טכנולוגיות מידע); קיומם של תהליכים סדורים לעמידה בדרישות הציות החיצוניות והפנימיות בתחום טכנולוגיות המידע (הבטחת ציות); קיומם של תהליכים סדורים לניהול סיכונים בתחום טכנולוגיות המידע (ניהול סיכוני טכנולוגיות המידע); הוראות לניהול ובקרת מידע לצורך הבטחת אמינות המידע, שלמותו, זמינותו והרלוונטיות שלו לתפקוד הגוף המוסדי (בקורות מידע וניהול נתונים); עקרונות ונוהלי עבודה מקובלים בביצוע רכש ופרויקטים מהותיים בתחום טכנולוגיות המידע (רכש ופרויקטים). קיומה של מערכת הולמת לניהול שינויים במערכות המידע בגוף מוסדי, במטרה להבטיח כי השינויים האמורים מתועדים ונתונים לפיקוח ובקרה באופן שוטף (ניהול שינויים); קביעת עקרונות ונוהלי עבודה להבטחת ניהולם התקין של תהליכים המבוצעים על ידי מיקור חוץ בתחום טכנולוגיות המידע, תוך מודעות לסיכונים ולחשיפות של הגוף ובמטרה להבטיח שליטה ובקרה על התהליכים והמידע המנוהלים במיקור חוץ (מיקור חוץ (Outsourcing)). חוזר זה עוסק בליבת פעילות הגופים המוסדיים בקבוצה וצפוי כי תהיה לו השלכה מהותית על כל תחומי הפעילות שלהן.

3. בחודש מרס 2011 פרסם המפקח הבהרה בקשר עם הוראות לעניין השקעת גופים מוסדיים באגרות חוב לא ממשלתיות (להלן: "חוזר השקעה באגרות חוב"). טיוטת ההבהרה כוללת הוראות בדבר השקעת גופים מוסדיים באגרות חוב, סחירות או לא סחירות, אשר הונפקו במסגרת הרחבת סדרה, בין לפני ובין אחרי יום 1 באוקטובר 2010, ואילו הוראות הכלולות בחוזר השקעה באגרות חוב יחולו בכל אחד מהמקרים האמורים, לפי העניין. כמו כן, כוללת הטיוטה הבהרות ביחס למונחים הכלולים בחוזר השקעה באגרות חוב

4. בחודש מרס 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו הוראות בדבר חישוב שווי נכסים לא סחירים של גוף מוסדי. החוזר קובע עקרונות בדבר אופן חישוב שווי נכסים המוחזקים על ידי גופים מוסדיים, אשר יש להציגם בשוויים ההוגן (Fair Value), תוך השתלבות במגמת החשבונאות הבינלאומית הרווחת כיום, לפיה יש להעדיף את שווי ההוגן של הנכס על פני שווי ההיסטורי לצורכי מדידה וגילוי. החוזר פורסם בהמשך להודעות הממונה בדבר תחילת פעילות חברת מרווח הוגן בע"מ בעקבות זכייתה במכרז, להקמה ולתפעול של מאגר ציטוטי מחירים ושערי ריבית, אשר יסופקו לגופים מוסדיים. בחוזר נקבעו הוראות בדבר חישוב שווי נכס שאינו נייר סחיר (בהתאם לסוג הנכס), הוראות בדבר חישוב שווי נייר ערך דל סחירות והוראות בדבר חישוב נכס חוב של סחיר בהתאם למודל ציטוטו שווי הוגן שקבעה החברה הזוכה במכרז. תחילתן של מרבית הוראות החוזר הינה ממועד תחילת פעילותה של החברה

הזוכה במכרז. החוזר מבטל מספר חוזרים בנושא. במקביל, פרסם המפקח חוזר נוסף שעניינו **מודל לקביעת שווי הוגן של נכס חוב בלתי סחיר**. בחוזר הובהר כי לאור זכיית חברת מרווח הוגן בע"מ במכרז לעניין הקמה ותפעול של מאגר ציטוטי מחירים פרטניים ושערי ריבית עבור גופים מוסדיים, על הגופים המוסדיים להיערך לקראת מועד תחילת פעילותה ולהתקשר עמה בתנאים שנקבעו במכרז. בהתאם להוראות החוזר הוסמכה הזוכה במכרז לפרסם הוראות ביצוע לשימוש במודל לשערוך נכסי חוב לא סחירים. תחילת החוזר ביום תחילת פעילות הזוכה במכרז שנקבע, על פי הודעת אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון מחודש פברואר 2011, ליום 20 במרס 2011. בחודש מרס 2012 פרסם המפקח מכרז פומבי חדש להקמה ותפעול של מאגר ציטוטי מחירים פרטניים ושערי ריבית עבור גופים מוסדיים, שיחליף את חברת מרווח הוגן בע"מ. המועד האחרון להגשת תוצאות הינו מאי 2012.

5. בחודש מרס 2011 פרסם המפקח חוזר בעניין **בירור ויישוב תביעות וטיפול בפניות הציבור**, המבטל חוזר קודם בעניין זה, ושבו נקבעו קווים מנחים לעניין אופן בירור ויישוב תביעות בגופים המוסדיים. לפי הוראות החוזר על כל גוף מוסדי לקבוע מערכת כללים לעניין אופן בירור ויישוב התביעות (כל דרישה מגוף מוסדי למימוש זכויות לפי תנאי פוליסת ביטוח או לפי תקנון קרן פנסיה או לפי הוראות הדין הרלוונטיות למימוש זכויות כאמור), בכפוף להוראותיו המפורטות של החוזר, העוסקות, בין היתר, בחובת מסירת והצגת מסמכים, מתן הודעות ומידע אחר לתובע החל משלב בירור התביעה ועד לסיומה, כללים לשמירת מידע ומסמכים, חובה להגיש לאישור הממונה את מערכת הכללים שתיכלל בתקנון קרן הפנסיה והוראות לעניין פרסום מערכת הכללים, בין היתר, באתר האינטרנט של החברה. החוזר קובע את תפקידי הדירקטוריון והנהלה בקשר עם מערכת הכללים האמורה. תחולת החוזר הינה מיום 1 ביוני 2011, למעט לגבי ביטוח צד שלישי במסגרת ביטוח מקיף דירות וביטוח בהתאם לפקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970 (ביטוח רכב "חובה"), אשר נכנסו לתוקף החל מיום 1 במרס 2012. החוזר האמור מחליף חוזר קודם באותו עניין מחודש אוגוסט 2009.

6. בחודש מרס 2011 פרסם המפקח חוזר בדבר **איסוף מידע סטטיסטי לגבי יישוב תביעות ואופן טיפול בבקשות למשיכה והעברת כספים**. החוזר מורה לגופים מוסדיים לאסוף מידע סטטיסטי בנוגע לאופן טיפולם בבקשות למשיכת כספים, לקבלת קצבת זקנה ולהעברת כספים, וזאת לצורך פרסום מדדים אשר ישמשו את העמיתים הפוטנציאליים בבחירת הגוף המוסדי עימו יתקשרו. החוזר קובע את סוגי הנתונים שיש לאסוף לגבי כל סוג בקשה, הוראות לעניין איסוף ושמירת הנתונים, אופן הדיווח למפקח וכן חובה להצגת הנתונים באתר האינטרנט, בהתאם לנספח שבחוזר. נתוני התביעות יוצגו לראשונה באתר האינטרנט של גוף מוסדי ב-31 במרס 2013 (בגין שנת 2012) ונתוני בקשות להעברת כספים ומשיכת כספים יוצגו לראשונה באתר האינטרנט של גוף מוסדי ב-31 במרס 2014 (בגין שנת 2013). החוזר האמור מחליף חוזר קודם באותו עניין מחודש ספטמבר 2009. הוראות החוזר דורשות היערכות מיכונית ותפעולית שתאפשר איסוף והצגה של מידע סטטיסטי הנוגע לתהליכי יישוב תביעות ולתהליכי בקשות למשיכה ו/או העברה של כספים. להערכת החברה, יתכן שיישום הוראות החוזר יביאו להגברת התחרות בנושא הטיפול בתביעות ובבקשות למשיכה ו/או העברה של כספים וזאת בשל פרסום המידע הסטטיסטי האמור. בחודש מרס 2012, הבהיר המפקח כי הוראות החוזר הנ"ל אינן מחייבות גוף מוסדי להציג נתונים בגין שנת 2011 באתר האינטרנט שלו, אך אין בכך, כדי לפגוע בחובה שנקבעה בחוזר להעביר דיווח ראשון של נתוני התביעות למפקח, עבור התקופה שראשיתה ביום 1 ביוני 2011 ועד 31 בדצמבר 2011, לא יאוחר מיום 31 במרס 2012.

7. בחודש יוני 2011 פרסם המפקח **מכתב למנהלי חברות הביטוח שעניינו פוליסות ביטוח מבטיחות תשואה מגובות אג"ח ח"ץ (חיים צמוד)**. בפנייתו מבהיר המפקח כי זכויות המבוטחים בפוליסות ביטוח כאמור המגיעות לתום תקופה, במקרים שבהם מבוטחים אינם מממשים את זכאותם לקצבה או תשלום הוני, יהיו כדלקמן: אי מימוש הזכאות כאמור על פי תנאי הפוליסה, כשלעצמו, לא יפגע בזכות המבוטח להמשך הבטחת התשואה (המגובה באג"ח

ח"ץ) הנקובה בפוליסה בגין יתרת החיסכון המצטברת. אולם, מבוטח שאינו מממש זכאות בתום תקופה בהתאם לתנאי הפוליסה, איננו זכאי להמשך הבטחת התשואה כאמור בגין הפקדות נוספות שתתבצענה לאחר תום תקופת הפוליסה. עם מימוש הזכאות לקצבה בפוליסות הנידונות, תשלומה יהיה בהתאם לתנאי הפוליסה המקוריים, לרבות מקדמי ההמרה הנקובים בפוליסה, בהתחשב בגיל המבוטח במועד התחלת תשלום הקצבה בפועל.

8. בחודש דצמבר 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו **טיוב נתוני זכויות העמיתים בגופים המוסדיים**. מטרת החוזר הינה להגדיר את הפעולות הנדרשות מגוף מוסדי כדי להבטיח שרישום זכויות העמיתים במערכות המידע של הגוף המוסדי יהיה מהימן, שלם זמין וניתן לאחזור. החוזר קובע מסגרת עבודה כללית לפרויקט הטיוב ובכללה חובת גוף מוסדי לעריכת סקר פערים אודות המידע הקיים, איתור הכשלים במידע הקיים ובחינת איכותו, בניית מודל מיפוי ודירוג הפערים שנמצאו בסקר הפערים והכנת תכנית עבודה מפורטת (תוך התייחסות לנושאים הכלולים בחוזר) לטיפול בכל כשל או קבוצת כשלים שנמצאו. כמו כן, נקבע כי גוף מוסדי יטיב את נתוני ממשק האחזקות כך שהנתונים הנכללים בממשק האחזקות יהיו מלאים ורציפים, לאורך תקופת החיסכון. עוד נקבע בחוזר, הוראות בדבר ניהול פרויקט הטיוב אצל הגוף המוסדי, לרבות אופן הפיקוח והבקרה של הדירקטוריון וההנהלה, הקמת ועדת היגוי לצורך גיבוש תכנית העבודה, חובת התייעוד של הנושאים המפורטים בטיטוט החוזר ודיווחים לממונה על ידי הגוף המוסדי בקשר עם טיוב זכויות העמיתים כאמור. בהתאם לחוזר, נדרשים הגופים המוסדיים, בין היתר, לבצע את סקר הפערים עד ליום 31 בדצמבר 2012, לסידור המידע הקיים ושמירתו עד ליום 30 בספטמבר 2014, ולסיים את פרויקט הטיוב בכללותו עד ליום 30 ביוני 2016. החברה לומדת את הוראות החוזר. יצוין כי יישומן של הוראות החוזר תדרושנה ככל הנראה משאבים כספיים וניהוליים רבים. החוזר אינו חל על קופת גמל מרכזית.

9. בחודש אוגוסט 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו **שירות ללקוחות גופים מוסדיים**, שבמסגרתו חוייבו גופים מוסדיים לקבוע כללים שיבטיחו את רמת השירות שמספק גוף מוסדי ללקוחותיו. במסגרת זאת, על הנהלת הגוף המוסדי לקבוע אמנת שירות אשר תכלול מדדי איכות ומצוינות לשירות וכן את זכויות הלקוח בקבלת שירות; גוף מוסדי יקבע עבור כל סוג של נותן שירות כללים ביחס לרמת המקצועיות הנדרשת ממנו לצורך מתן השירות; גוף מוסדי ימנה מבין עובדיו הבכירים ממונה שירות לקוחות אשר ידווח למנכ"ל ולדירקטוריון; דירקטוריון גוף מוסדי יקבע את מדיניות הגוף המוסדי למתן שירות; הגוף המוסדי יבצע סקר פערים בין המצב הקיים לבין המדיניות שנקבעה ויקבע תכנית לצמצום הפערים ועוד. החוזר ייכנס לתוקף מיום 1 בינואר 2013, למעט הוראות לעניין מינוי ממונה שירות לקוחות, מיפוי מצב קיים, קביעת מדיניות, ביצוע סקר פערים וקביעת מדיניות לצמצום הפערים שאמורות להתבצע עד ליום 30 ביוני 2012.

10. בחודש אוגוסט 2011 פרסם המפקח הנחיה **בדבר השקעות גופים מוסדיים באירלנד**, לפיה, על רקע הכוונה לעגן בתקנות ההשקעה אפשרות לגופים מוסדיים להשקיע במדינות זרות בעלות דירוג BBB- ומעלה או במדינות הנכללות בארגון ה-OECD מאשר המפקח כי במהלך ששת החודשים הבאים לא יראו בהחזקה בהשקעות באירלנד כהחזקות העומדות בניגוד לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 ולתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דרכי השקעת ההון והקרנות של מבטח וניהול התחייבויותיו), התשס"א-2001. בחודש פברואר 2012, פרסם אגף שוק ההון הודעה לפיה במהלך שלושת החודשים הבאים), החל מיום 14 בפברואר 2012, לא יראו החזקה בהשקעות בנכסים מחוץ לישראל שההשקעה בהם נעשתה כדין בעת רכישתם והעומדים במגבלת ההשקעה המפורטת להלן לפיה ההשקעה בוצעה במדינה זרה בעלת דירוג, BBB- הנכללת בארגון ה-OECD, כהחזקה העומדת בניגוד לתקנות ההשקעה. זאת, בין היתר, לאור הגשת טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים), התשע"ב-2012 לאישור ועדת הכספים

של הכנסת, לפיה גוף מוסדי יוכל להשקיע במדינות זרות בעלות דירוג BBB- ומעלה הנכללות בארגון ה-OECD.

11. בחודש ספטמבר 2011 פרסם המפקח הודעה על כוונה ליצור קודקס רגולציה, שיהווה מסגרת רגולטורית עדכנית ומקיפה (הכוללת חוקים, תקנות וחוזרי הממונה), הנוגעת לכל הגורמים שתחת פיקוחו של הממונה. הקודקס יהווה ספר רגולציה סדור ומקיף שיסייע בהתמצאות בהנחיות השונות ויקל על עבודת הגורמים המפוקחים. הקודקס יורכב משני חלקים - אחד עבור גופים מוסדיים ואחד לסוכני ביטוח, משווקים ויועצים פנסיונים. בהתאם לכך יאוגדו שני "חוזרי על", אשר יחליפו את מערכת החוזרים הקיימת, במערכת מותאמת למבנה המתוכנן של הקודקס. כמו כן מוצע להתאים את הרגולציה המקומית, לרבות חקיקה ראשית, לעקרונות הדיקטיבה Solvency II, תוך ביצוע ההתאמות הנדרשות לדין המקומי. בכלל זאת וכצעד ראשון במסגרת פרויקט הקודקס, פורסמו טיוטות תוכן העניינים של ההוראות החלות מתוקף חוזרים קיימים בתחום השקעות בגופים מוסדיים ומתוקף חוזרים קיימים בתחום ביטוח כללי, העתידות להתמזג לתוך החוזר האחד לגופים המוסדיים והצפויות להיכנס לתוקף בשנת 2013.

12. בחודש אוקטובר 2011 פרסם המפקח מכתב למנהלי חברות הביטוח שעניינו מעקב וניהול הון עצמי. על פי המכתב, לאור התנודתיות בשווקים הפיננסיים ולצורך בחינה ומעקב שוטפים על אופן ניהול ההון העצמי, חברות הביטוח ישלחו דיווח חודשי על מצב אומדן ההון עד לתאריך 17 לכל חודש בגין החודש הקודם. דיווח ראשון ישלח ביום 17 בנובמבר 2011, בגין נתוני חודש אוקטובר 2011. במענה לפניית חברות הביטוח הודיע המפקח שהדיווח הראשון ידחה כך שיוגש שני ימי עסקים ממועד אישור הדוחות הכספיים ובכל מקרה לא יאוחר מיום 30 בנובמבר 2011.

13. בחודש אוקטובר 2011, פרסם המפקח טיוטת מכתב למנהלי חברות הביטוח שעניינה חלוקת דיבידנד על ידי חברת ביטוח. על פי הטיטה, לאור התנודתיות בשווקים הפיננסיים, המפקח הודיע על הארכת תוקף ההגבלה על חלוקת דיבידנד, על פיה, המפקח לא יאשר חלוקת דיבידנד אלא בהתקיים התנאים המפורטים במכתב ובפרט שלחברה יחס הון עצמי מוכר להון עצמי נדרש, לאחר ביצוע החלוקה, בשיעור של 105% לפחות. הודעה על חלוקת דיבידנד במקרה בו לאחר ביצוע החלוקה לחברה יחס הון עצמי מוכר להון עצמי נדרש בשיעור של 115% לפחות, לא תחייב קבלת אישור המפקח.

14. בחודש נובמבר 2011 פרסם המפקח חוזר שעניינו רשימת נכסי הנוסטרו של גופים מוסדיים ברמת הנכס הבודד. החוזר מחייב גופים מוסדיים לדווח, אחת לרבעון, על נכסי הנוסטרו שלהם ברמת הנכס הבודד, במתכונת המפורטת בנספח לחוזר. על הגוף המוסדי להגיש את הדיווח עד 7 ימי עסקים מהמועד האחרון לפרסום הדוחות הכספיים הרבעוניים. מועד התחילה של החוזר ביחס לחברות מנהלות הינו מהדיווח השנתי לשנת 2012 ואילך.

9.2.4 רישיונות

בידי הקבוצה ובכלל זה שומרה וחברות הבנות שלה, אשר נרכשו על ידי הקבוצה, רישיונות ו/או היתרים לפעול כמבטח, סוכן או חברה מנהלת, לפי העניין, כמתחייב על פי כל דין.

בהתאם לסעיף 15 לחוק הפיקוח בידי הקבוצה רישיונות מבטח ישראלי, לעסוק בענף פנסיה וכן בענפי הביטוח המפורטים להלן: חיים מקיף; תאונות אישיות; מחלות ואשפוז; אחריות המעבידים; כלי רכב חובה; רכב מנועי - רכוש (עצמי וצד ג'); מקיף לדירות ובתי עסק; כלי טיס לרבות אחריות כלפי צד שלישי; כלי שיט לרבות אחריות כלפי צד שלישי; מטענים בהובלה; אחריות כלפי צד שלישי; אבדן רכוש; חקלאי; הנדסי; אחריות למוצרים פגומים; מתן ערבויות; סיכונים אחרים; והשקעות של רוכשי דירות.

כמו כן, בידי הקבוצה רישיון לחברות מנהלות של קופות גמל ואישורי קופות גמל לקופות הגמל ולקרנות הפנסיה שבניהולה, רישיון לניהול תיקי השקעות, לפי חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות וכן היתר עבור מנורה מבטחים קרנות לניהול קרנות

נאמנות. בנוסף, מנורה מבטחים חיתום רשומה במרשם החתמים, בהתאם להוראות תקנות ניירות ערך (חיתום)(תיקון), התשס"ז-2007.

9.2.5 היתר להחזקת אמצעי שליטה

בהתאם להוראות הדין, החזקת אמצעי שליטה ושליטה במבטח (לרבות בחברה מנהלת של קרן פנסיה), בסוכן ובחברה מנהלת של קופת גמל, כפופים לקבלת היתר מאת המפקח על הביטוח או הממונה. בחודש דצמבר 2007, נתן המפקח¹¹ למר מנחם גורביץ, היתר להחזקת אמצעי שליטה ולשליטה, במישרין או בעקיפין¹², באמצעות החברה, במבטחים: מנורה מבטחים ביטוח, מנורה מבטחים פנסיה¹³ ושומרה; בחברה המנהלת: מנורה מבטחים גמל; ובסוכני התאגיד: סיני סוכנות לביטוח בע"מ, סוכנות ארנון את וינשטוק וסוכנות אורות (להלן: "התאגידים נשוא היתר").

בהיתר נקבעו, בין היתר, התנאים העיקריים כדלקמן: הוראות בדבר שימור גרעין השליטה¹⁴ במלוא שרשרת השליטה בתאגידים נשוא היתר, וזאת בדרך של הגבלות על שיעבוד, מכירה, העברה של גרעין השליטה בתאגידים הנ"ל, לרבות בדרך של הנפקה; הוראות בדבר הפקדה, בידי נאמן (עו"ד ישראלי) על פי כתב נאמנות, של תעודות מניה המייצגות לפחות את גרעין השליטה במנורה מבטחים ביטוח, מנורה מבטחים פנסיה ושומרה וכן חתימה על ייפויי כוח לנאמן על אמצעי השליטה שימנה המפקח למכירת מניות גרעין השליטה במנורה מבטחים פנסיה ובשומרה, בהתקיים תנאים המפורטים בהיתר. נכון למועד הדוח, החברה עומדת בכל תנאי ההיתר.

בנוסף, על פי הוראות הדין, החזקת אמצעי שליטה מעל לשיעור מסוים בחברה המנהלת קרנות נאמנות, טעונה קבלת היתר שליטה מרשות ניירות ערך. בחודש דצמבר 2005 קיבלו בעלי השליטה בחברה היתרי שליטה כנדרש.

9.3 השקעות

9.3.1 מבטחים וגופים מוסדיים

הנכסים המנוהלים על ידי הקבוצה:

- **נכסי נוסטרו מנורה מבטחים ביטוח ושומרה (הון עצמי, עתודות ביטוח כללי ועתודות ביטוח חיים של פוליסות מבטיחות תשואה) - נכסי הנוסטרו מושקעים בהתאם למגבלות הקבועות בתקנות דרכי ההשקעה ומדיניות ההשקעות המאושרת. כנגד עתודות ביטוח החיים של פוליסות מבטיחות תשואה ששווקו עד לסוף שנת 1990 מונפקות אג"ח מיועדות (ח"ץ) בהתאם להסכמים של כלל המבטחים במשק עם משרד האוצר. הסיכונים הנובעים מהשקעות של נכסי נוסטרו חלים על המבטחים.**
- **נכסי מבוטחים/עמיתים - נכסים אלו מושקעים בהשקעות חופשיות, סחירות ושאין סחירות בהתאם למגבלות הקבועות לעניין זה בתקנות דרכי ההשקעה ובתקנות מס הכנסה, לפי העניין. התשואה המושגת נזקפת לטובת בעלי הפוליסות/עמיתים, בניכוי דמי ניהול. יצוין כי בקופות הגמל מבטיחות התשואה נזקפת תשואה מינימלית בהתאם להבטחת הקופה גם אם התשואה בפועל נמוכה יותר.**

¹¹ ההיתר ניתן אגב אישור עסקת הרכישה של שומרה (לפרטים ראה סעיף 1.2.6 לדוח). במסגרת זו דרש המפקח כי תוסדר בהיתר גם החזקת אמצעי השליטה והשליטה בשאר הגופים המוסדיים המוחזקים, במישרין או בעקיפין, על ידי החברה ובכלל זה מתן ייפויי כוח למר גורביץ להצביע באסיפות הכלליות של החברה. ייפויי הכוח לא ישונו ולא יבוטלו אלא באישור מראש ובכתב מאת הממונה. בעקבות רכישת השליטה במנורה מבטחים הסתדרות המהנדסים בע"מ הורחב היתר השליטה האמור.

¹² באמצעות ניידן ופלמס, תאגידים זרים הרשומים בואדו - ליכטנשטיין המחזיקים במניות השליטה של החברה (לעיל ולהלן: "התאגידים הזרים"). התאגידים הזרים מוחזקים בנאמנות בה מר גורביץ הוא נהנה יחיד ובלעדיו.

¹³ על רקע חלוקת מנורה מבטחים פנסיה, כדיבידנד בעין לחברה, צפוי כי היתר השליטה יותאם למבנה החזקות החדש.

¹⁴ לעניין זה, "גרעין שליטה" - 50.01% בכל אחד מאמצעי השליטה, במישרין או בעקיפין, בדילול מלא של כלל אמצעי השליטה בתאגיד הרלבנטי.

- מדיניות ההשקעות בגין השקעות הנוסטרו של החברה המנהלת של מנורה מבטחים פנסייה ומנורה מבטחים גמל נקבעות בהתאם להחלטות הדירקטוריון וההנהלה של אותם גופים.

ועדות השקעה

מדיניות ההשקעה הכוללת של המבטחים והגופים המוסדיים בקבוצה נקבעת על ידי הדירקטוריונים של כל מבטח/חברה מנהלת, לפי העניין, ובהתאם להוראות הדין החלות על מבטח/חברה מנהלת, ובין היתר, הוראות חוזר השקעה באגרות חוב לא ממשלתיות, אשר פרסם המפקח בעקבות המלצות ועדת חודק. בקבוצה קיימים שני סוגים של ועדות השקעה אשר מיישמות את מדיניות ההשקעה הכוללת שאושרה ומקבלות את החלטות ההשקעה: אחת - ועדת השקעות תלויות תשואה ("כספי מבטחים/עמיתים") והשנייה - ועדת השקעות שאינן תלויות תשואה ("נוסטרו").

למנורה מבטחים ביטוח, למנורה מבטחים פנסייה ולמנורה מבטחים גמל - ועדות השקעה תלויות תשואה¹⁵.

למנורה מבטחים ביטוח ולשומרה ועדות השקעה נפרדות להשקעות שאינן תלויות תשואה ("נוסטרו").

ועדת אשראי

הוועדה החלה לפעול בשנת 2008 וזאת על פי חוזר המפקח להסדרת פעילות האשראי. פעילותה היא בתחום האשראי הבלתי סחיר למעט מספר סוגי אשראי שהוחרגו.

ועדת האשראי עוסקת באישור עסקאות אשראי מעבר להיקף מסוים, כמו כן, עוקבת אחר יישום מדיניות האשראי ומצב האשראי של הקבוצה. הוועדה, פועלת כאמור עבור הקבוצה כולה, לעניין כספי מבטחים/עמיתים (ביטוח, פנסייה, גמל) כמו גם לעניין כספי נוסטרו, למעט תחום השירותים הפיננסיים.

ועדת האשראי מסתייעת בפורום חוב שהוקם בהתאם להנחיות המפקח בחוזר שעניינו טיפול בחובות בעייתיים ואשר תפקידו העיקרי ביצוע מעקב שוטף אחר חובות בעייתיים, דירוגם, וקביעת דרכי הטיפול בהם. על רקע, המשבר בשוק האשראי החוץ בנקאי בשנת 2008, התפתח תהליך של "הסדרי חוב" לחברות בקשיים באמצעות מנגנון של נציגות בעלי אג"ח. בהקשר זה פועלת הקבוצה באמצעות נציג מקצועי חיצוני ייעודי לנושא, תוך הקפדה על ביצוע הפרדה בין פעילותו השוטפת לקידום הסדרי חוב לבין פעילות ההשקעות באמצעות אגף ההשקעות, והכל בהתאם להנחיות והוראות הדין הרלבנטיות.

9.3.2 תחום השירותים פיננסיים

בתחום השירותים הפיננסיים קיימות שתי ועדות השקעה - ועדת השקעות לניהול כספי קרנות הנאמנות וועדת השקעות לניהול תיקי לקוחות. בקרנות נאמנות פועלת ועדת ההשקעות במסגרת הוראות חוק השקעות משותפות בנאמנות, ומגבלות ההשקעה הקבועות בתשקיף הקרן. ועדת ההשקעות לניהול תיקי השקעות מתווה מדיניות ההשקעות באפיקים השונים, כאשר ההשקעות בפועל נעשות במגבלות הקבועות בהסכמים הפרטניים עם הלקוחות.

ההשקעות בתחום זה מנוהלות באופן נפרד מהשקעות שמנוהלות כנגד התחייבויות תלויות תשואה של פנסייה, גמל וביטוח והתחייבויות שאינן תלויות תשואה.

9.3.3 תפקידי ועדות ההשקעה וניהול ההשקעות

תפקידי ועדות ההשקעה השונות של הקבוצה, בתחומי הפעילות השונים, הינן, בין השאר, קביעת עקרונות ודרכי ההשקעות בכל תחום, אישור עסקאות מסוימות טרם ביצוען, קביעת מגבלות חשיפה ואחזקה בניירות ערך מסוגים שונים, במנפיק, בקבוצת לוויים וכו', והכל בכפוף להוראות הדין והמפקח השונות החלות על מדיניות ההשקעות של הקבוצה, ובין היתר, תקנות דרכי ההשקעה והוראות חוזר השקעה באגרות חוב לא ממשלתיות, אשר פרסם המפקח בעקבות המלצות ועדת חודק, לתקנות דרכי ההשקעה ובהתחשב במדיניות ומסגרות ההשקעה שהגדיר הדירקטוריון.

¹⁵ יצוין, כי בוועדות ההשקעה הנפרדות של הגופים המוסדיים הנ"ל מכהנים אותם חברים.

השקעות הקבוצה בתחום ביטוח החיים, ביטוח אלמנטרי, חיסכון ארוך הטווח, הון עצמי והנוסטרו מנוהלות ע"י אגף ההשקעות של מנורה מבטחים ביטוח וזאת על מנת לנצל ידע ומומחיות הנדרשים בתחומי ההשקעות השונים. באגף קיימים צוותי השקעה מתמחים בהשקעות בחו"ל, במניות בישראל, בנכסי חוב, במחקר ואנליזה, קרנות השקעה ומערך אשראי לא סחיר כמו כן, הוקמה מחלקת נדל"ן העוסקת בהשקעות בנדל"ן מניב עבור הקבוצה. מתקיימת הפרדה בין ניהול כלל כספי הנוסטרו לבין ניהול כספי המבוטחים/עמיתים.

בנוסף, קיים באגף צוות "מידל אופיס" בהתאם להוראות חוזר גופים מוסדיים שעניינו מערך התפעול הדיווח והבקרה בתחום ההשקעות של הגוף המוסדי.

החלטות ההשקעה בפועל מתקבלות על ידי מנהלי התחומים באגף ומנהלי ההשקעות השונים, תוך הסתייעות בצוות המחקר והאנליזה ובעבודות מחקר חיצוניות בארץ ובחו"ל, ופגישות שוטפות עם מומחים מקצועיים בתחום, והכל בכפוף למסגרת המדיניות המאושרת על ידי ועדות ההשקעה השונות.

9.3.4 דוח ועדת חודק

בחודש פברואר 2010 פרסמה הוועדה לקביעת פרמטרים להתייחסות גופים מוסדיים המעמידים אשראי באמצעות רכישת אג"ח לא ממשלתיות ("דוח חודק" ו- "הוועדה") את המלצותיה. מטרת הוועדה הייתה להמליץ על הפעולות הנדרשות בכדי לשפר את התהליכים הפנימיים הקשורים להשקעה של גופים מוסדיים באיגרות חוב ואת היקף המידע שיהיה על התאגיד המנפיק למסור לגופים המוסדיים, עובר להשקעה. המלצות הוועדה מתרכזות בשלושה מישורים עיקריים:

ביסוס הליך מסודר של אופן פעולתם של הגופים המוסדיים טרם החלטה על רכישת איגרת חוב לא ממשלתית עבור ציבור החוסכים, זאת, בין היתר, על ידי הרחבת התשתית ליצירת משא ומתן בין הגופים המוסדיים לחברות המנפיקות והכנת אנליזה כתובה על ידי הגוף המוסדי טרם רכישה בשוק הראשוני.

קביעת סוג המידע שגוף מוסדי יהיה חייב לקבל קודם לרכישה ולאורך חיי החוב של איגרת חוב של תאגיד לא מדווח, זאת, בין היתר, על ידי קבלת "מזכר הנפקה" הכולל מידע אודות החברה המנפיקה (הדומה במהותו לחלק מהמידע אותו נדרשת חברה מנפיקה לפרט במסגרת תשקיף), על ידי קבלת מידע שוטף ומייד במהלך חיי החוב מתאגיד אשר אינו מדווח, ומינוי נאמן להנפקה של תאגיד שאינו מדווח ככל שמדובר באיגרת חוב לא סחירה המונפקת לארבעה גופים מוסדיים לפחות.

שיפור איכות המוצר הנרכש על ידי הגופים המוסדיים עבור ציבור החוסכים, זאת, בין היתר, על ידי קביעת תניות ואמות מידה מינימאליות אשר יכללו באיגרות חוב, ובהתאם יעניקו לגופים המוסדיים זכות לפירעון מייד בהפרות התניות ואמות המידה האמורות. כמו כן, המליצה הוועדה על תניות חוזיות ואמות מידה מומלצות אשר על הגופים המוסדיים לשקול לדרוש את קיומן במסגרת תנאי איגרות החוב.

בנוסף, בין המלצות הוועדה נכללות המלצות בדבר שיתוף פעולה בין הגופים המוסדיים, מינוי "נאמן על" כמנגנון וולונטרי אשר יופעל לבקשת החברה המנפיקה, כאשר בין סמכויות נאמן העל תינתן האפשרות לעקוב באופן הדוק ויוזימי אחר פעולות החברה. כמו כן ממליצה הוועדה על קריטריונים לסיווג של אגרות חוב, המלצות בדבר גיבוש מדיניות ביחס לרכישת אגרות חוב בשוק המשני וחובת רישום של איגרת חוב לא סחירה בלשכת רישום.

בהתאם להמלצות ועדת חודק, פרסם המפקח חוזרים (לרבות הבהרות ועדכונים) בדבר השקעות באגרות חוב לא ממשלתיות, המאמץ למעשה את עיקרי המלצות הוועדה ביחס לגופים המוסדיים. לפרטים ראה סעיף 9.2.3 להלן.

בחודש נובמבר 2011 פרסם המפקח טיוטת חוזר שעניינה הוראות לעניין השקעת גופים מוסדיים באיגרות חוב לא ממשלתיות- תיקון. טיוטת החוזר פורסמה בהמשך לחוזר המפקח מחודש יולי 2010, אשר עניינו הוראות לעניין השקעות גופים מוסדיים באיגרות חוב לא ממשלתיות ועל רקע הצורך להגביר את רמת הוודאות בקרב הגופים המוסדיים ובקרב המנפיקים באשר להוראות אשר ראוי שיכללו בשטרי הנאמנות של אגרות חוב לא ממשלתיות. טיוטת החוזר כוללת למעשה נספח המכיל מספר הוראות חוזיות מוצעות ודגשים לניסוחן, אשר ראוי כי ישמשו אבני דרך בבחינת הסדרים משפטיים בתנאי איגרות חוב, ושעל גופים מוסדיים לשקול לאמץ בעת בחינת השקעה

באיגרת חוב מסוימת. בכלל ההוראות האמורות נכללות הוראות בדבר מעמד אגרות החוב (בכירות, מובטחות ושאינן בכירות), מגבלות על נטילת חוב פיננסי נוסף על ידי המנפיק ועל שעבוד נכסי המנפיק, אמות מידה פיננסיות, מגבלות על חלוקה ועסקאות עם בעלי שליטה, הוראות בדבר דירוג אגרות החוב והתאמת תנאי אגרות החוב בעת ירידת דירוג וכן הוראות לעניין עילות העמדה לפירעון מיידי. כמו כן, כוללת טיוטת הוראות לעניין נציגות דחופה ובכלל זה מינויה, תקופה כהונתה וסמכותה.

9.3.5 השקעות מנוהלות

9.3.5.1 ענף ביטוח חיים - תיק נכסים תלוי תשואה

שיעור מסך הנכסים	באלפי ש"ח	סעיף השקעה
33%	4,001,963	אג"ח סחירות
12%	1,445,464	אג"ח לא סחירות
27%	3,209,195	מניות ואופציות (כולל תעודות סל ו-ETF)
4%	535,315	מזומנים ושווי מזומנים
5%	653,872	פקדונות
6%	717,407	קרנות השקעה
13%	1,561,536	הלוואות, חייבים ואחרים
(1%)	(79,775)	התחייבויות בגין חוזים עתידיים
100%	12,044,977	סה"כ כללי

9.3.5.2 ענף הפנסיה

שיעור מסך הנכסים	באלפי ש"ח	סעיף השקעה
2%	788,415	מזומנים ושווי מזומנים
6%	2,379,538	אג"ח ממשלתיות סחירות
13%	5,005,248	אג"ח קונצרניות סחירות
26%	9,611,886	מניות ונ"ע סחירים אחרים
30%	11,268,210	אג"ח מיועדות
9%	3,437,063	פיקדונות והלוואות
14%	5,137,657	אחרים
100%	37,628,017	סה"כ נכסי "מבטחים החדשה" ו"מבטחים משלימה" (בניכוי התחייבויות שוטפות)

9.3.5.3 ענף קופות הגמל

שיעור מסך הנכסים	באלפי ש"ח	סעיף השקעה
3%	391,468	מזומנים ושווי מזומנים
20%	2,779,851	אג"ח ממשלתיות סחירות
18%	2,368,077	אג"ח קונצרניות סחירות
17%	2,222,938	מניות ונ"ע סחירים אחרים
7%	947,202	אג"ח קונצרניות לא סחירות
33%	4,354,519	פיקדונות והלוואות
2%	293,478	אחרים
100%	13,357,533	סה"כ נכסי קופות הגמל

9.3.6 פעילויות השקעה מהותיות

9.3.6.1 לחברה השקעות במספר חברות בנות, אשר המהותיות שבהן הינן:

מנורה מבטחים ביטוח - בחודשים יולי וספטמבר 2010 השקיעה החברה סך של 253 מיליוני ש"ח בשני סטרי הון נדחים בערך של 250 מיליוני ש"ח ע.ג.

שהונפקו לתקופה של ארבעים ותשע שנים, כאשר למנורה מבטחים ביטוח אופציה לפירעון מוקדם לאחר עשר שנים, ולאחר מכן מדי חמש שנים. שטרי ההון מהווים הון ראשוני מורכב במנורה מבטחים ביטוח.

מנורה מבטחים פיננסיים - החברה העמידה הלוואות בעלים ושטרי הון למנורה מבטחים פיננסיים, אשר נכון ליום 31 בדצמבר 2011 עומדות על סך כולל של כ- 193 מיליוני ש"ח, בין היתר, לצורך רכישת פעילויות של קרנות נאמנות וקופות גמל.

מנורה מבטחים נדל"ן - החברה העמידה הלוואות בעלים למנורה מבטחים נדל"ן, אשר נכון ליום 31 בדצמבר 2011 עומדות על סך כולל של כ- 224.5 מיליוני ש"ח. יצוין, כי דירקטוריון החברה אישר מסגרת כוללת של הלוואות בעלים עד לסך של כ- 60 מיליוני דולר. בשנת 2011 הורחבה מסגרת ההלוואה בסך של 14 מיליוני אירו נוספים. ההלוואות נועדו לצורך השקעה בנכסי נדל"ן בחו"ל לרבות באמצעות קרנות השקעה המשקיעות בנדל"ן בחו"ל. מנורה מבטחים נדל"ן רכשה בשיתוף עם צדדים שלישיים, נכסים מניבים בגרמניה בתחום המסחרי, משרדים ולוגיסטיקה. כמו כן, השקיעה בחברה היוזמת הקמת מלונות בשיתוף עם צדדים שלישיים בהודו (רשתות ניהול בינלאומיות). בנוסף, השקיעה מנורה מבטחים נדל"ן בעסקאות ייזום של נכסי מקרקעין ברוסיה ובהקמת מיזמים סולאריים באירופה.

9.3.6.2 הלוואות מיוחדות

מנורה מבטחים ביטוח העמידה הלוואות ללקוחות (להלן בסעיף זה: "הלווים"), במהלך התקופה שבין אוקטובר 2004 עד מרץ 2007, ללא בטחונות במועד העמדת הלוואות, כנגד שיעבוד פוליסות ביטוח חיים שהופקו על ידי מנורה מבטחים ביטוח לטובת הלווים בסמוך למועד העמדת הלוואות. הלווים הופנו למנורה מבטחים ביטוח על ידי סוכנים. סך יתרת הלוואות כאמור בקבוצה, נכון ליום 31 בדצמבר 2011, עמד על כ- 98.4 מיליוני ש"ח. ערכי הפדיון של הפוליסות ששועבדו כאמור כנגד העמדת הלוואות, נכון ליום 31 בדצמבר 2011, הינם בסך של כ- 10 מיליוני ש"ח. כנגד הלוואות כאמור בוצעה הפרשה לחובות מסופקים בדוחות הכספיים של החברה, בסך של כ- 66.5 מיליוני ש"ח. יצוין, כי כחלק מהסדרי גביית הלוואות האמורות נחתמו הסכמי הלוואה חדשים עם החברה ששימשו בעיקר לפירעון הלוואות שניתנו במקור על ידי מנורה מבטחים ביטוח.

9.3.7 השקעות כספי המבוטחים והעמיתים והרווחיות הנזקפת לחברה מהם

השקעות בענפי ביטוח חיים ופנסיה נועדו לכסות את התחייבויות המבטח כלפי המבוטחים והעמיתים, כפי שהן מוערכות על ידי האקטואר הממונה.

תקנות דרכי ההשקעה ותקנות קופות הגמל, כוללות הוראות בדבר כללי השקעה של נכסים המוחזקים כנגד ההתחייבויות השונות וכן כללים לעניין דרכי ניהול השקעות המבטח.

9.3.7.1 ביטוח חיים

עיקר עתודות ביטוח חיים נובעות ממרכיב החיסכון אשר נצבר בפוליסות. קיימת עתודה גם לתשלומי תביעות ריסק (מוות, אי-כושר עבודה, סיעודי וכדו') אשר בחלקן צמודות מדד ובחלקן צמודות לתשואות המושגות עבור הפוליסות המשתתפות ברווחים, כמפורט להלן.

ביטוח חיים צמוד (פוליסות מבטיחות תשואה)

עד וכולל 1990 הונפקו על ידי מנורה מבטחים ביטוח פוליסות ביטוח אשר העניקו למבוטח תשואה או ערכי פדיון מובטחים. בכדי לעמוד בהתחייבויות אלו, נחתמו בין מנורה מבטחים ביטוח וחברות הביטוח האחרות במשך לבין ממשלת ישראל הסכמי השקעה המכונים "הסכמי ח"ק" (חיים צמוד) המסדירים את השקעות עתודות הביטוח כאמור באג"ח מיוחדות המונפקות על ידי מדינת ישראל (להלן: "איגרות חוב מיועדות").

איגרות החוב הנ"ל נושאות ריבית צמודה בשיעור שהלך ופחת עם השנים מ- 6.2% ל-4%. התשואה למבוטח נגזרה מריבית איגרות החוב המיועדות, בניכוי

מרווח למבטח. אגרות החוב מכוח הסכמי ח"ץ, קיבלו חלק עיקרי מעתודות הביטוח שנצברו בפוליסות האמורות, כאשר יתרת עתודות הביטוח הושקעו בהשקעות חופשיות בשוק ההון. בשל הבטחת תשואה או ערכי פדיון למבוטח בפוליסות אלו, סיכוני ההשקעות החופשיות חלות על המבטח. במהלך השנים עד סוף 2002, פדתי מנורה מבטחים ביטוח בהתאם להסדר עם משרד האוצר, חלק מאיגרות החוב המיועדות והמירה אותן להשקעות בנכסים בעלי תשואה עודפת. סך ההשקעות החילופיות (ההשקעות חופשיות במקום איגרות חוב מיועדות), הסתכם ליום 31 בדצמבר 2011 לסך של כ- 905 מיליוני ש"ח.

ביטוח חיים תלוי תשואה

החל מינואר 1991 הנפיקה החברה פוליסות משתתפות ברווחי השקעה. בפוליסות שנמכרו עד ליום 31 בדצמבר 2003 התשואה למבוטחים נקבעת לפי שיעור התשואה המושגת בפועל על ההשקעות, בניכוי דמי ניהול קבועים בגובה 0.6% מהצבירה (0.05% לחודש) ודמי ניהול משתנים בגובה 15% מהרווחים הריאליים שהושגו.

החל משנת 2004, מנורה מבטחים ביטוח מוכרת פוליסות בהן נגבים דמי ניהול קבועים מהצבירה בלבד וכן דמי ניהול מההפקדות השוטפות. שיעור דמי הניהול הינו עד 2% מהצבירה ו/או עד 13% מההפקדות בהתאם למסלולים הקבועים בפוליסות. החל משנת 2007, תוקנו תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזה ביטוח), באופן המאפשר למבטח, באישור המפקח, גביית דמי ניהול המחושבים כשיעור מהשווי המשוערך של תיק ההשקעות ללא תקרה ובלבד שלא נגבים במקביל דמי ניהול מההפקדות השוטפות.

הפוליסות כאמור לעיל מכונות פוליסות "משתתפות ברווחים", היינו, פוליסות שבהן כספי החיסכון מושקעים באפיקי השקעות שונים. הרווחים שנובעים מהשקעות אלו נזקפים על מרכיב החיסכון בפוליסה. בפוליסות מעורב (מסורתית) כמפורט בסעיף 3.2.1(א) לעיל, כאשר ההשקעות מניבות תשואות חיוביות, מתווסף בנוסף לסכום הביטוח או ערך הפדיון, או לחילופין כאשר הן מניבות תשואות שליליות - המבוטח משלם פרמיה נוספת ("מאלוס") לשמירת סכום הביטוח או ערך הפדיון. כאשר המאלוס עולה על שיעור הנקוב בפוליסה ניתנת למבוטח האפשרות לוותר על תוספת התשלום תוך הקטנת סכום הביטוח/ערך הפדיון בהתאמה. בפוליסות מסוג "עדיף" כמפורט בסעיף 3.2.1(א) לעיל, מנגנון זה אינו קיים בדרך כלל. יובהר, כי דמי הניהול נגבים על תשואה ריאלית בלבד באופן שבו אם וככל שנוצרים הפסדים ריאליים (על בסיס שנתי), מנועה החברה מלגבות דמי ניהול עד לכיסוי ההפסד הריאלי. אם נוצרים הפסדים ריאליים במהלך השנה, לאחר שכבר נזקפו דמי ניהול בגין אותה השנה, החברה נדרשת לבטל את זקיפת החיוב בדמי הניהול המשתנים. יצוין, כי הפסדים ריאליים עשויים לנבוע מעליית מדד המחירים לצרכן (אינפלציה) ו/או הפסדים מהשקעות בניירות ערך ו/או שילוב ביניהם.

בשנת 2011 התשואה הריאלית על תיק ההשקעות הייתה שלילית ולפיכך לא ניתן היה לגבות דמי ניהול משתנים כאמור עד אשר ההפסד הריאלי הנ"ל יוחזר. לאור התשואות השליליות הנזכרות נוצר צורך לגבות פרמיה נוספת בפוליסות מסורתיות כמפורט לעיל.

לפירוט הנכסים וההתחייבויות בביטוח חיים ראה באור 3 לדוחות הכספיים.

פנסיה 9.3.7.2

כל תשואת ההשקעות הנובעת מהשקעת כספי העמיתים, נזקפת לעמיתים. החברה גובה דמי ניהול מדמי גמולים ומנכסי הקרן הצבורים.

להלן פרטים על שיעור דמי הניהול הסטטוטוריים ושיעור דמי הניהול שנגבו בפועל בתקופות המתוארות בדוח:

בהתאם להוראות שנקבעו בתקנות מס הכנסה, החברה גבתה בשנים 2009 עד 2011 דמי ניהול בשיעורים שלהלן:

2009	2010	2011			
6.00%	6.00%	6.00%	מדמי הגמולים	שיעור דמי ניהול	מבטחים
0.50%	0.50%	0.50%	מנכסי הקרן	סטטוטוריים	החדשה
4.53%	4.19%	4.10%	מדמי הגמולים	שיעור דמי הניהול	
0.34%	0.34%	0.33%	מנכסי הקרן	שנגבו בפועל	
1.18%	1.19%	1.32%	מדמי הגמולים	שיעור ההטבות	
-	-	-	מנכסי הקרן	שניתנו למבוטחים	
				(כולל עמלות	
				לסוכנים)	
3.35%	3.00%	2.78%	מדמי הגמולים	שיעור דמי ניהול,	
0.34%	0.34%	0.33%	מנכסי הקרן	נטו כולל הטבות	
				ועמלות	
2.00%	2.00%	2.00%	מדמי הגמולים	שיעור דמי ניהול	מבטחים
			מנכסי הקרן	סטטוטוריים	החדשה
			הנובעים		פלוס
			מהפקדות עד		
0.50%	0.50%	0.50%	31.12.05		
			מנכסי הקרן	שיעור דמי הניהול	
1.79%	1.65%	1.54%	מהפקדות החל מ-	שנגבו בפועל	
			1.01.06		
-	-	-	מדמי הגמולים		
			מנכסי הקרן		
			הנובעים		
			מהפקדות עד		
0.46%	0.42%	0.42%	31.12.05		
			מנכסי הקרן		
			מהפקדות החל מ-		
1.65%	1.54%	1.48%	1.01.06		
			מדמי הגמולים	שיעור ההטבות	
				שניתנו למבוטחים	
				(כולל	
				עמלות לסוכנים)	
			מנכסי הקרן		
			מדמי הגמולים	שיעור דמי ניהול, נטו	
0.91%	0.94%	0.99%	מנכסי הקרן	כולל הטבות ועמלות	

(1) בנוסף, במקרה של פנסיה שסכומה החודשי נמוך מ-5% מהשכר הממוצע במשק, החברה גובה מסכום הפנסיה דמי ניהול בשיעור של 6% מההפרש בין פנסיית המינימום האמורה לבין הפנסיה המשתלמת כאמור.

(2) ככלל, לא קיימת עונתיות משמעותית בגביית דמי הגמולים לקרנות הפנסיה. יחד עם זאת, קיימים חודשים מסוימים, המשתנים משנה לשנה, שבהם היקף דמי הגמולים גבוה יותר, וזאת בעיקר לאור תשלומים חד-פעמיים, אשר משולמים עד ידי המעסיקים, ואשר בגינם מופרשים דמי גמולים ולנוכח הקדמת התשלום עבור חודש עבודה דצמבר לחודש דצמבר עצמו (במקום תשלומם בחודש ינואר של השנה העוקבת). ההשפעה של תשלומים חד פעמיים לעובדים כאמור משמעותית יותר במבטחים החדשה פלוס, ביחס למבטחים החדשה. יצוין כי העונתיות הקיימת אצל לקוחות החברה בענפים מסוימים, אשר משפיעה על מספר העובדים באותם הענפים אינה משפיעה בצורה מהותית על התפלגות דמי הגמולים בין חודשי השנה.

9.3.7.3 גמל

כל תשואת ההשקעות הנובעת מהשקעות כספי העמיתים, נזקפת לעמיתים. החברה גובה דמי ניהול מהנכסים הצבורים בלבד.

להלן פרטים על שיעור דמי הניהול הסטטוטוריים ושיעור דמי הניהול שנגבו בפועל עבור כל המוצרים בתחום הפעילות בתקופות המתוארות בדוח לשנת 2011:

2009	2010	2011	
			מנורה מבטחים גמל
2.00%	2.00%	2.00%	שיעור דמי ניהול סטטוטורי
1.21%	1.14%	1.01%	שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל
			מבטחים תגמולים ופיצויים
2.00%	2.00%	2.00%	שיעור דמי ניהול סטטוטורי
1.47%	1.53%	1.55%	שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל
			מנורה גמל מיתר
2.00%	2.00%	2.00%	שיעור דמי ניהול סטטוטורי
1.71%	1.69%	1.52%	שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל
			מנורה גמל אמיר
2.00%	2.00%	2.00%	שיעור דמי ניהול סטטוטורי
1.38%	1.69%	1.28%	שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל
			מנורה השתלמות
2.00%	2.00%	2.00%	שיעור דמי ניהול סטטוטורי
1.27%	1.14%	1.11%	שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל
			מנורה מבטחים השתלמות
2.00%	2.00%	2.00%	שיעור דמי ניהול סטטוטורי
1.23%	1.22%	1.16%	שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל
			מבטחים - מרכזית לפיצויים
2.00%	2.00%	2.00%	שיעור דמי ניהול סטטוטורי
1.05%	1.04%	0.94%	שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל
			מנורה מרכזית לפיצויים
2.00%	2.00%	2.00%	שיעור דמי ניהול סטטוטורי
1.03%	1.26%	0.87%	שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל
			מנורה מבטחים משתתפת בפנסיה תקציבית
2.00%	2.00%	2.00%	שיעור דמי ניהול סטטוטורי
0.44%	0.21%	0.21%	שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל

2009	2010	2011	
			קופות גמל למטרה אחרת – חופשה, חגים והבראה
2.00%	2.00%	2.00%	שיעור דמי ניהול סטטוטורי
2.00%	2.00%	2.00%	שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל
			מור מנורה מבטחים
0.29%	0.29%	0.39%	שיעור דמי ניהול סטטוטורי
0.28%	0.29%	0.39%	שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל
			מנורה מבטחים תע"ש
2.00%	2.00%	2.00%	שיעור דמי ניהול סטטוטורי
0.27%	0.35%	0.53%	שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל
			האומגה קרן השתלמות
2.00%	2.00%	2.00%	שיעור דמי ניהול סטטוטורי
0.28%	0.31%	0.31%	שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל
			מנורה מבטחים יתר
2.00%	2.00%	2.00%	שיעור דמי ניהול סטטוטורי
0.28%	0.29%	0.42%	שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל
			להבה
2.00%	2.00%	2.00%	שיעור דמי ניהול סטטוטורי
1.29%	0.75%	0.91%	שיעור דמי ניהול שנגבו בפועל

קופות גמל מבטיחות תשואה (הינן חלק מפעילות הגמל)

חלק מקופות הגמל המנוהלות בקבוצה הינן קופות גמל מבטיחות תשואה, אשר לעמיתים בהן מובטחת תשואה ריאלית של 4.5% או 5.5% לשנה (לפי המקרה). שיעור של 75% או 89% מכספי ההשקעות מושקעים בפקדון בחשב הכללי, הנושאות תשואה צמודה למדד בשיעור של 4.95% או 5.95%, בהתאמה.

יתרת הכספים מושקעים בהשקעות חופשיות על פי החלטות ועדת ההשקעות של מנורה מבטחים גמל.

החברה גובה דמי ניהול מהרווח העולה על התשואה המובטחת, אך לא יותר מדמי הניהול המקסימאליים כפי שנקבעו בתקנות. במידה והתשואה שהושגה בפועל נמוכה מהתשואה המובטחת על החברה המנהלת להשלים את פער התשואה לחשבונות העמיתים. יצוין, כי מנורה מבטחים ביטוח ערבה להתחייבויות מנורה מבטחים גמל כלפי העמיתים להשגת התשואה המובטחת.

9.4 ביטוח משנה

9.4.1 כללי

ביטוחי המשנה של הקבוצה בתחומי הביטוח הכללי, החיים והבריאות נערכים על בסיס שנתי עם מבטחי משנה שונים. ביטוחי המשנה נועדו לשם גידור הסיכונים

הביטוחיים של הקבוצה באמצעות העברת חלקם למבטחי המשנה, תוך הקטנת חשיפת הקבוצה בהתאמה. עם זאת, אין בהעברת הסיכון כאמור כדי לשחרר את הקבוצה ממלוא מחויבויותיה כלפי מבטחיה. לקבוצה אין תלות במבטח משנה מסוים כלשהו.

בביטוח משנה משולמת פרמיה למבטחי המשנה ובתמורה מבטחי המשנה משתתפים בחלקם בתשלומי תביעות, וכן משלמים עמלות למבטח, בחוזים מסוימים, לפי העניין.

בחלק מהענפים שייר הקבוצה מכוסה בביטוח עודף הפסדים כנגד קטסטרופה (Excess Of Loss).

ביטוח המשנה לסוגיו מוצג בדוחות הכספיים בסעיפי הפרמיה, התביעות המשולמות והתלויות, העמלות, עתודות הביטוח וסכומים לקבל והתחייבויות אחרות.

9.4.2 תיאור סוגי חוזי ביטוח המשנה העיקריים ותיאור תמציתי של הכיסוי בגין כל מוצר עיקרי בתחומי הפעילות השונים:

בכל אחד מהענפים מותאם כיסוי ביטוח המשנה הנרכש למדיניות העסקית של הקבוצה ולאופי הסיכון ורמתו.

ההבחנה הבסיסית בסוגי ביטוח המשנה היא בין ביטוח משנה חוזי (יחסי או לא יחסי), שהינו ביטוח משנה הנערך עבור ענף או סוג ביטוח בהתאם לתנאי החוזה (Treaty) לבין ביטוח משנה פקולטטיבי, שהינו ביטוח משנה הנערך עבור עסקים ספציפיים או פוליסה בודדת. הביטוח היחסי מחלק את הסיכון באופן יחסי בין חברת הביטוח למבטחי המשנה, ואילו הביטוח הלא יחסי, מגן על החברה מפני תביעות העוברות את השייר העצמי שקבעה לעצמה.

פירוט הסכמי ההתקשרות בביטוח משנה חוזי עם מבטחי המשנה מועברים בכל שנה למפקח (לפרטים אודות סוגי ההתקשרות בביטוח משנה ראה סעיף 9.4.3 להלן).

9.4.3 סוגי הכיסויים השונים המקובלים בענף הביטוח בכלל ובקבוצה בפרט הינם:

ביטוח משנה חוזי

ביטוחי משנה יחסיים - הכוללים ביטוחי מכסה (Quota Share) וביטוחי מותר (Surplus). בביטוחי משנה יחסיים, מעבירה הקבוצה למבטח המשנה שיעור מסוים מסכום הפרמיה מכל פוליסה שמכוסה תחת החוזה, ומקבלת בתמורה ממבטח המשנה שיעור זה מסכום כל תביעה בגין הפוליסה הנ"ל, וכן עמלה. בביטוחי מכסה שיעור זה הינו קבוע לכל הפוליסות בענף המבוטח, ובביטוחי מותר שיעור זה משתנה על בסיס סכום הביטוח בהתאם לכל פוליסה.

ביטוחי משנה לא יחסיים כולל ביטוח מסוג עודף הפסדים (Excess of loss). ביטוח עודף הפסדים הוא ביטוח המכסה תביעות או אירועים מעל לסכום מסוים המוגדר מראש, דהיינו, תביעה בודדת גבוהה או אירוע בו מעורבים מספר סיכונים שהצטברותם מעל הסכום המוסכם משולמת על ידי מבטח המשנה עד לגובה סכום התקרה המוסכמת. מאידך, תביעה הנמוכה מהסכום שהוגדר מראש תשולם על ידי חברת הביטוח באופן בלעדי.

ביטוח משנה פקולטטיבי - ביטוחי משנה פקולטטיביים נערכים לכיסוי סיכונים מיוחדים הגלומים בפוליסות ספציפיות. בדרך כלל מבטחים עסקים בביטוח מסוג זה כאשר סכום הביטוח עולה בהיקפו על קיבולת חוזי ביטוחי המשנה האוטומטיים של הקבוצה, או כאשר הסיכון מוחרג מהחוזה עם מבטח המשנה.

ביטוח משנה יחסי רב ענפי ("Multi-Line") - הקבוצה התקשרה לקראת שנת 2009 בהסכם ביטוח משנה יחסי (25%) על שייר החברה במרבית ענפי הביטוח הכללי עם מבטח משנה (Swiss-Re). ייחודיות ההסכם הוא בתחולתו על מספר ענפים ב-זמנית. ההסכם האמור חודש בשנת 2010 למשך שנתיים נוספות ולאחרונה חודש לשנתיים נוספות, קרי עד סוף שנת 2013. עוד יצויין, כי הסכם דומה נחתם בשנת 2010 עם מבטח משנה נוסף בהיקף של 5% על שייר החברה. הסכם אחרון זה לא חודש לשנת 2011.

9.4.4 תיאור ההסכמים העיקריים לתשלומי עמלות המתקבלות ממבטחי משנה

בחוזי ביטוח משנה לא יחסיים הקבוצה איננה מקבלת, בדרך כלל, עמלות ממבטחי המשנה. בחוזי ביטוח יחסיים וכן בהסכמי ביטוח פקולטיביים, הקבוצה מקבלת עמלות ממבטחי המשנה בשיעור מוסכם ו/או בהתאם לתוצאות הביטוחיות, לפי העניין.

9.4.5 מדיניות החשיפה למבטחי משנה

9.4.5.1 ביטוח כללי

מדיניות החשיפה של הקבוצה באה להבטיח, באמצעות שימוש בכלי העברת סיכונים שונים, את המטרות העיקריות הבאות:

1. שמירה על יחס בין החשיפה בשייר לבין ההון העצמי.
2. מיצוע תנודות התוצאות החיתומיות בשייר.
3. העברת סיכונים חריגים למבטחי משנה.

סוג הסיכונים המועברים למבטחי המשנה ואופן העברתם נקבעים על פי ניתוח אופי הסיכון ויעילות העברתו למבטח המשנה, בהתבסס על ניסיון העבר ומודלים כלכליים פנימיים.

ההתקשרות עם מבטח המשנה נקבעת לפי איכות השירות הניתן על ידי מבטח המשנה, משך ואיכות היחסים בין החברות ואופי ההתקשרות (שירות או דרך מתווכים). בתחום הביטוח האלמנטרי הקבוצה מתקשרת עם מספר רב של מבטחי משנה על מנת למנוע תלות במבטח משנה בודד ולפזר את סיכון האשראי הגלום בהתקשרות שכזו.

על מנת למזער את סיכון האשראי, מהווה חוסן מבטח המשנה קריטריון מרכזי בהחלטה על ההתקשרות. מדיניות ההתקשרות של מנורה מבטחים ביטוח בכל הנוגע לדירוגם הבינלאומי של מבטחי משנה נבחנת ומאושרת מדי שנה. מדיניות ההתקשרות נכון למועד הדוח הינה כדלקמן:

ענפי זנב קצר - לא תבוצע התקשרות עם מבטח משנה שדירוגו פחות מ- A- לפי S&P או לפי דירוג דומה מסוכנויות אחרות למעט אישורים מיוחדים בגין נסיבות ספציפיות.

ענפי זנב ארוך - לא תבוצע התקשרות עם מבטח משנה שדירוגו פחות מ- A לפי S&P או לפי דירוג דומה מסוכנויות אחרות, למעט אישורים מיוחדים בגין נסיבות ספציפיות.

בנוסף, בהתאם להוראות הפיקוח, קובע דירקטוריון המבטח, אחת לשנה, מסגרת חשיפה מרבית למבטחי משנה. מסגרת החשיפה הנ"ל מבוססת על דירוג האשראי הבינלאומי של מבטח המשנה, וקובעת מסגרות חשיפה למבטח, הן ברמת ההסכם הבודד והן ברמת כלל החוזים.

סך החשיפה למבטח משנה בביטוח רעידת אדמה, לאחר MPL (כמוגדר בסעיף זה להלן) בכל אחד מן המבטחים בקבוצה, לא יעלה על 200 מיליוני דולר למבטח משנה בודד בכלל החוזים (TREATY), ובתנאי שמבטח זה מדורג AA ומעלה. מבטחים המדורגים A- תוגבל החשיפה ל- 125 מיליוני דולר.

9.4.5.2 חשיפה לרעידת אדמה

חשיפת מבטחי המשנה לסיכון רעידת האדמה מורכבת מהסיכונים המועברים אליהם במסגרת חוזה הרכוש היחסיים, בהם מבטח המשנה משתתף בחלק יחסי מן הסיכון. החשיפה הזו מוגבלת בסכום מקסימום לאירוע (EVENT LIMIT).

עבור סיכון רעידת האדמה שאינו במסגרת חוזה ביטוח המשנה היחסיים רוכשת הקבוצה הגנה בחוזה "עודף הפסדים" (EXCESS OF LOSS) בשכבות שונות. תקרת הכיסוי מקבילה לגבול ה-MPL אותו בוחרת החברה לרכוש. ה-MPL (MAXIMUM PROBABLE LOSS) מייצג את מקסימום הנזק הצפוי להיגרם לחברה כתוצאה מאירוע בודד. מכיוון שסיכון רעידת האדמה, הוא הסיכון המרכזי בישראל, מפוזר על פני שטח גיאוגרפי רחב, ה-MPL מייצג ממוצע שמרני של הנזק הצפוי במקרה קטסטרופה. הקבוצה

קובעת MPL שמרני, תוך לקיחת שולי ביטחון נוספים, לכל סוג סיכון, בהתבסס על התפלגות התיק של החברה, ותוך שימוש במודלים בין-לאומיים.

בשנת 2011 התבססה הקבוצה לצורך הגנות לרעידת אדמה, על MPL ממוצע של 2%.

סכומי החשיפה הממוצעים לרעידת אדמה המכוסים בביטוח משנה יחסי, עמדו בשנת 2011, נכון למועד הדוח, על כ- 73 מיליארדי ש"ח (לא כולל שומרה), בעוד שהסכומים המכוסים בביטוח משנה לא יחסי הממוצעים, נכון למועד הדוח, עומדים על כ- 72 מיליארדי ש"ח (כולל שומרה). כאמור, הסכמי ביטוח המשנה של החברה אינם מגנים על הסכומים המלאים אלא מבוססים על הערכות סיכון שמרניות של נזק מקסימאלי פוטנציאלי.

מבטחי המשנה שחלקם מסך החשיפה לרעידת אדמה עולה על 10% הינם, EVEREST RE, SWISS RE ו-MUNICH-RE וזאת נכון למועד הדוח.

9.4.5.3 להלן ריכוז תוצאות ביטוח משנה בביטוח כללי לפי תחומי פעילות:

רכב חובה			רכב רכוש			
2009	2010	2011	2009	2010	2011	
21,011	112,036	14,407	202,417	233,497	163,683	פרמיות ב.מ
(8,142)	(9,734)	(15,244)	4,579	(4,529)	14,748	תוצאות
ענף ביטוח חבויות			ענף ביטוח רכוש			
2009	2010	2011	2009	2010	2011	
109,550	113,859	97,660	291,473	297,232	315,652	פרמיות ב.מ
(16,280)	4,631	(45,127)	(46,290)	(19,518)	(66,678)	תוצאות
סה"כ						
2009	2010	2011				
	624,451	756,624	591,402			פרמיות ב.מ
	(66,133)	(29,150)	(112,302)			תוצאות
פירוט שאר ענפי רכוש לפי סוגי פרמיות						
2009	2010	2011				
208,428	204,251	212,296	פרמיות ביטוח משנה – יחסי			
9,494	3,983	5,829	פרמיות ביטוח משנה- לא יחסי			
73,551	88,998	97,527	פרמיות ביטוח משנה- רעידת אדמה			
291,473	297,232	315,652	סה"כ פרמיות ביטוח משנה			

9.4.5.4 ביטוח חיים

במהלך שנת 2011, בהתאם למדיניות החשיפה של החברה, התקשרויות החברה הינן עם מבטחי משנה בדירוג איכותי בינלאומי של BBB+ ומעלה לפי S&P, כאשר מקסימום הצטרפות החברה בחוזה מוגבל בהתאם לדירוג שנקבע על ידי דירקטוריון החברה, כאשר היקף החשיפה המרבי למבטח משנה בודד לא יעלה על 50% מסך הפרמיה באותו הסכם כולל שייר החברה. יצוין, כי דירקטוריון החברה, בתחילת שנת 2012, אישר מדיניות חשיפה שונה, לפיה החברה לא תתקשר עם מבטחי משנה בדירוג איכותי בינלאומי פחות מ-A.

9.4.5.5 ביטוח בריאות

בהתאם למדיניות החשיפה של החברה, התקשרויות החברה הינן עם מבטחי משנה בדירוג איכותי בינלאומי של BBB+ ומעלה, לפי S&P. אחוזי ביטוח משנה בכל הסכמ תלויים במידת הסיכון של ההסכם ושיקולים מסחריים בהתאם למדיניות שאישר הדירקטוריון. החברה לא רכשה בשנת 2011 ביטוח משנה למקרה קטסטרופה בבריאות.

9.5 ספקים ונותני שירותים

במערכות המידע המשמשות את חברות הקבוצה, ספקי החומרה העיקריים של הקבוצה הינם חברת IBM המספקת את שרתי היישומים המרכזיים ופלטפורמות אחסון וחברת EMC המספקת חלק ניכר מפלטפורמת האחסון (Storage). בנוסף שומרה, חברה בת של החברה, קשורה עם מספר ספקי חומרה ותוכנה הן לרכישת מוצרים חדשים והן לתחזוקה שוטפת של מערכותיה. כאשר הספקים העיקריים לתחזוקת התוכנה של המערכת הביטוחית הינם "קומטק בע"מ", אשר הינו בית תוכנה המספק שירותים אלה לשומרה כמו גם לחברות ביטוח נוספות ו"דורטל בע"מ" שהינה חברה לתמיכה בתוכנות השונות בהן משתמשת שומרה באופן שוטף. באם ייווצר צורך לעבור לספקי תוכנה אחרים, יתכן והדבר יהיה כרוך בתוספת עלות מהותית.

בתחום שירותי המחשב, לקבוצה התקשרויות עם מספר ספקים המתמחים בתחומים שונים הרלבנטיים לפעילות הקבוצה ובפרט בתחום ביטוחי חיים וחסכון ארוך טווח, אשר הפסקת מתן שירותים על ידי מי מהם, אם וככל שתהא, תהיה כרוכה בהשקעת משאבים כלכליים מסוימים ותשומות זמן להתארגנות הקבוצה, באמצעות ספק חליפי אחר.

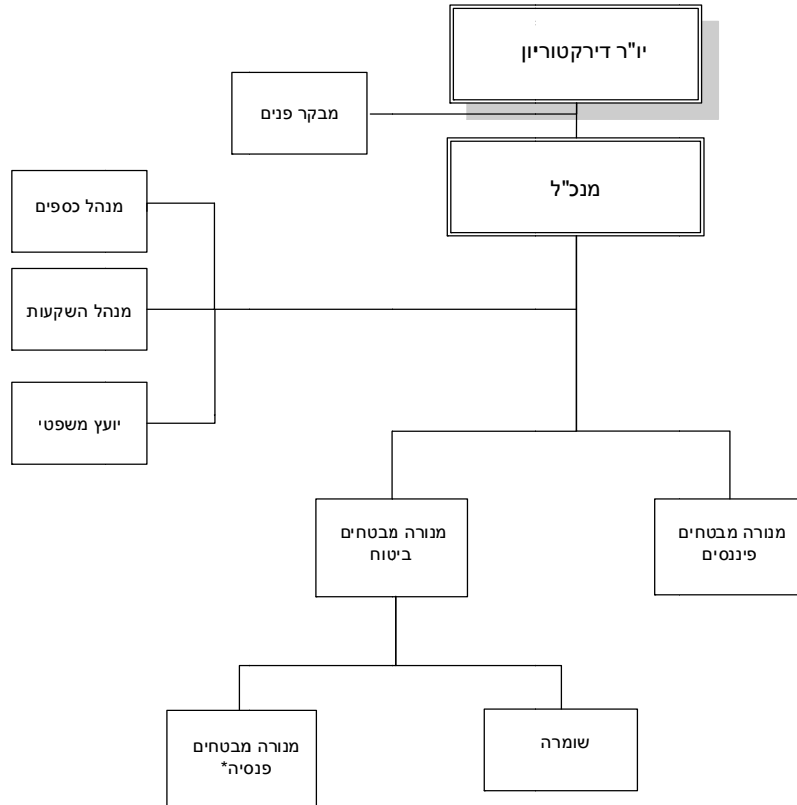
כמו כן, רוכשת הקבוצה שירותים מספקים שונים, ביניהם ספקי ציוד ותחזוקה, ספקי שירותים משפטיים, שמאים ומעריכי נזקים וחוקרים.

לקבוצה אין תלות בספק כלשהו, באיזה מתחומי פעילותה, למעט בכל הנוגע להתקשרותה עם חברת סאפיינס כמפורט בסעיף 3.7 לעיל.

9.6 הון אנושי

9.6.1 להלן המבנה הארגוני של הקבוצה למועד הדוח

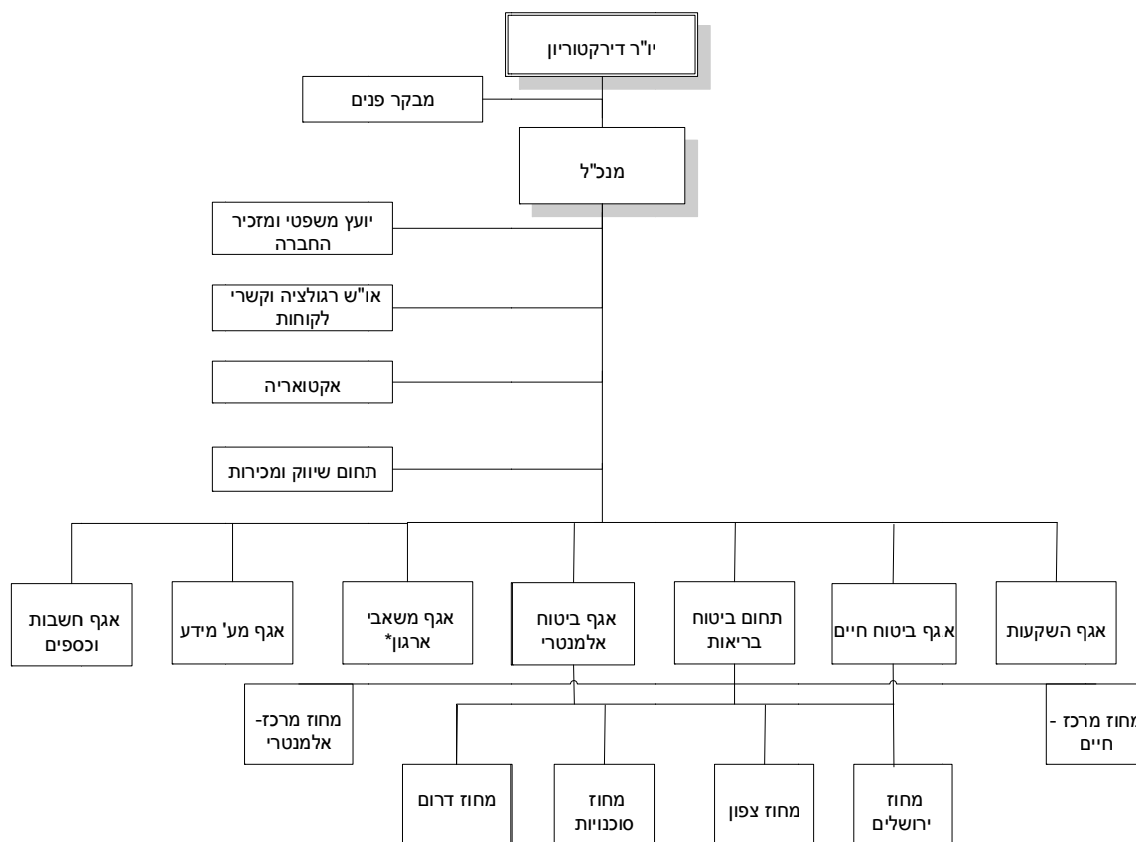
מבנה קבוצת מנורה מבטחים החזקות

*ביום 15 בפברואר 2012, לאחר תאריך המאזן, חילקה מנורה מבטחים ביטוח, את מניות מנורה מבטחים פנסיה, כדיבידנד בעין לחברה.

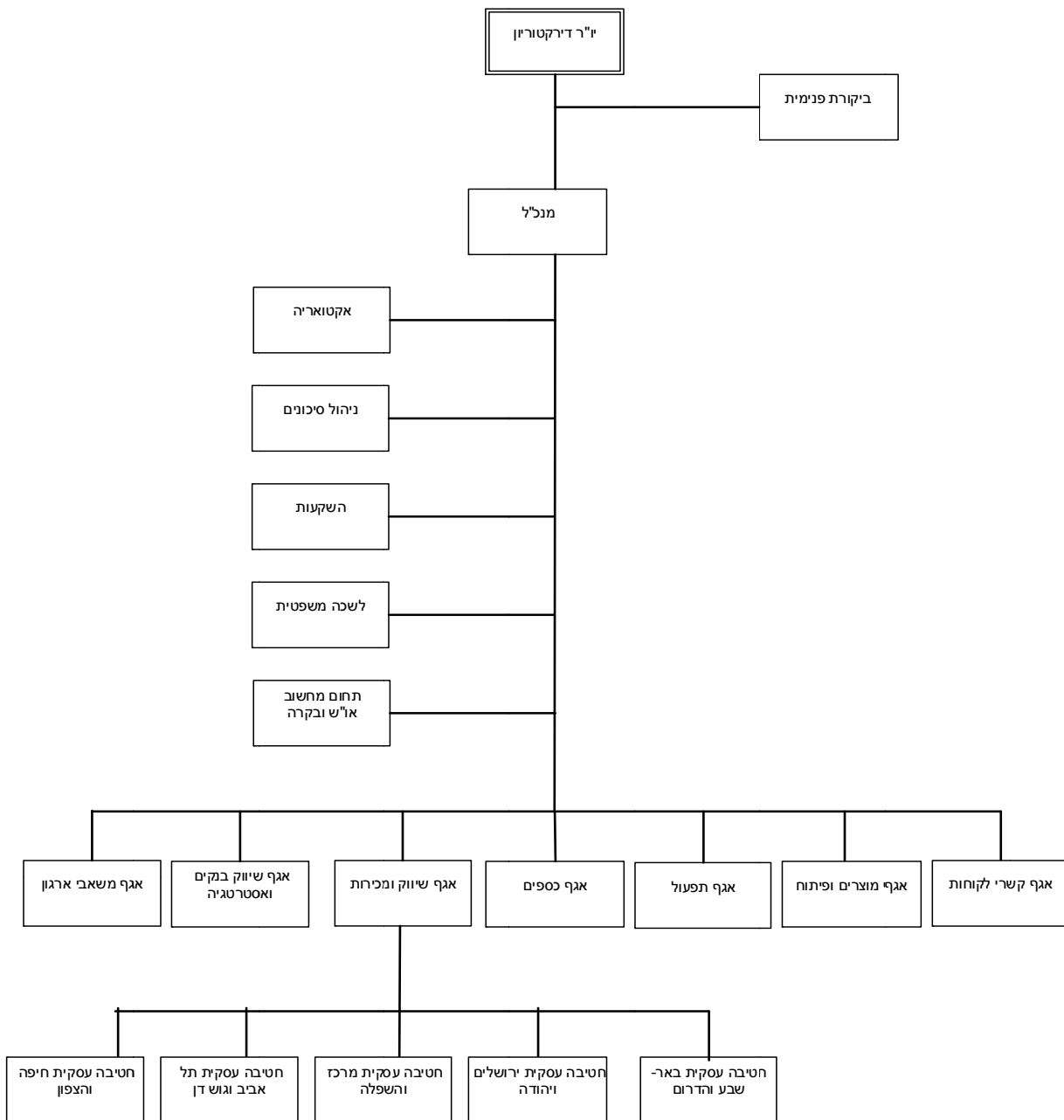
מטה מנורה מבטחים החזקות כולל את מנכ"ל החברה, מנהל כספים, מנהל השקעות, יועץ משפטי, מזכיר חברה ומבקר הפנים, אשר כולם משמשים בתפקידים מקבילים גם במנורה מבטחים ביטוח (למעט מנכ"ל החברה המשמש כיו"ר דירקטוריון במנורה מבטחים ביטוח), המהווה הזרוע העסקית המרכזית של הקבוצה.

מבנה ארגוני של מנורה מבטחים ביטוח

* החל מחדש פברואר 2012, לאחר תאריך המאז, שונה שמו של אגף משאבי ארגון ל- אגף משאבי אנוש, ותחום לוגיסטיקה ונכסים הופרד מאגף זה, והוכפף ישירות למנכ"ל

מבנה ארגוני של מנורה מבטחים פנסיה

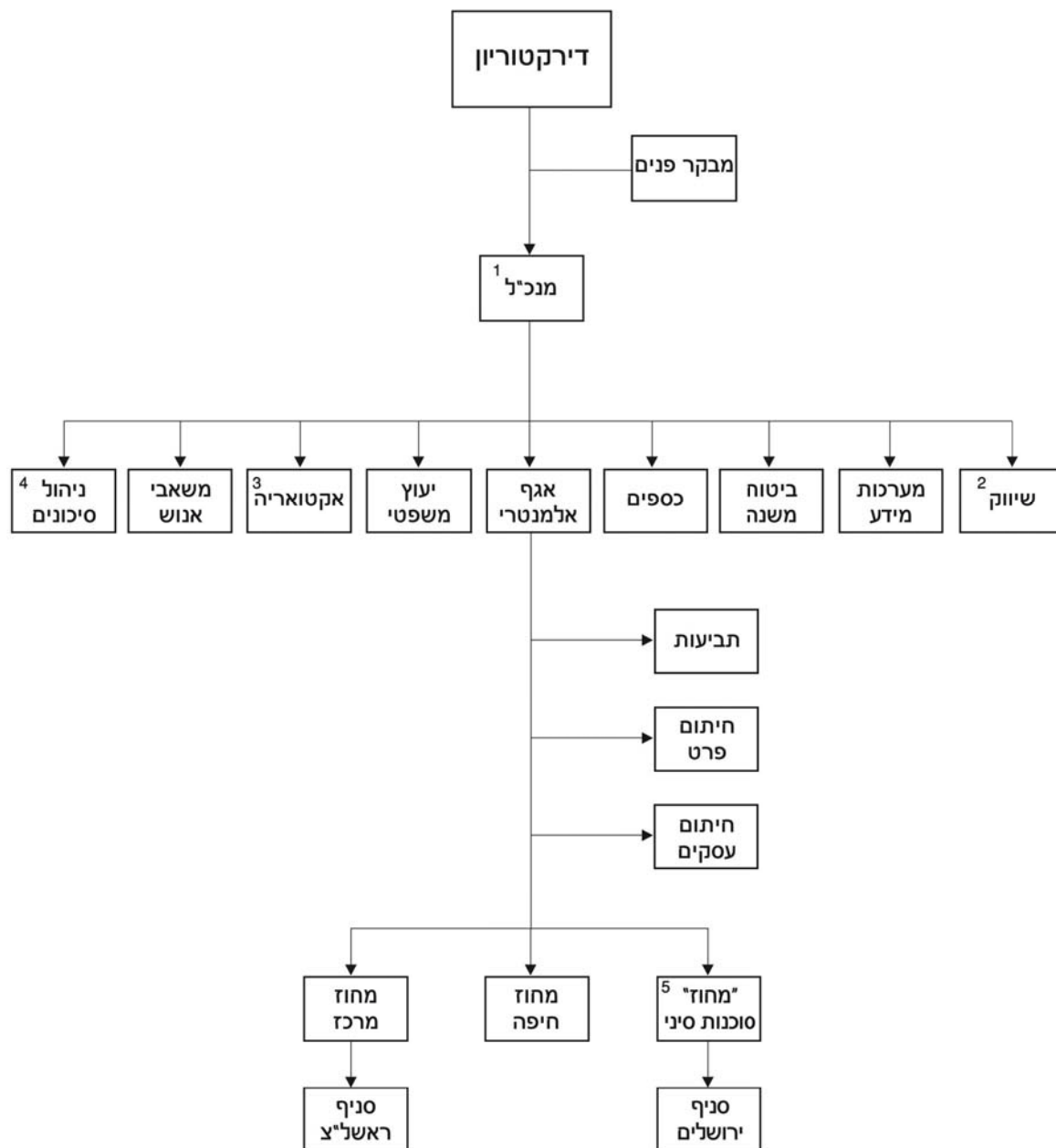

מבנה ארגוני של קבוצת מנורה מבטחים פיננסים

* פעילות מאוגדת באמצעות חברות- בנות נפרדות

מבנה ארגוני של שומרה חברה לביטוח בע"מ

1. מכהן גם כמנהל אגף אלמנטרי.
2. מנהל המחלקה מכהן גם כמנהל מחוז חמרכז.
3. בחברה מכהנים שני אקטוארים ממונים: אקטואר ממונה ביטוח כללי הינו עובד של החברה ואקטואר ממונה בביטוח רכב חובה בלבד הינו עובד מנורה מבטחים.
4. מנהלת הסיכונים הינה עובדת קבוצת מנורה מבטחים.
5. חברת-בת הפועלת כבוקר של מספר חברות ביטוח ובעלת היקף פעילות מהותי בשומרה.

9.6.2 מצבת העובדים

בקבוצה מועסקים עובדים על פי הפירוט שלהלן:

31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011		
22	24	23		הנהלת הקבוצה
			ביטוח	חיסכון ארוך טווח
395	455	477	חיים	
312	335	383	פנסיה	
43	71	85	גמל	
458	483	513		ביטוח כללי
20	21	47		ביטוח בריאות
84	87	115		עובדי סוכנויות ביטוח
60	64	64		פיננסיים, ללא ניהול קופות גמל
				יחידות מטה ושירות כלל חברתיות (משאבי ארגון, מערכות מידע, אקטואריה, כספים, קשרי לקוחות ועוד)
405	470	598		
1,799	2,010	2,305		סה"כ

נכון למועד הדוח, אין לקבוצה תלות בעובד כלשהו.

בנוסף לנתונים כמפורט בטבלה לעיל, הקבוצה מקבלת שירותי מיקור חוץ מספקי התוכנה לצורך פיתוח תוכנות של הקבוצה, אשר חלק משמעותי מעובדיהם ממוקמים במשרדי הקבוצה. נכון ליום 31 בדצמבר 2011, קיבלה החברה שירותים מ-207 עובדים של ספקים חיצוניים, וזאת לעומת 164 עובדים ליום 31 בדצמבר 2010. השינוי נובע מגידול בהיקף המשימות של מערכות מידע, פרויקטים חדשים ומענה לדרישות הרגולציה.

9.6.3 שינויים מהותיים במצבת העובדים ובמבנה הארגוני

בהמשך למגמת הגידול בפעילות הקבוצה, נכון ליום 31 בדצמבר 2011, גדלה מצבת העובדים בקבוצה בכ-295 עובדים, וזאת בעקבות צרכי פיתוח ושיפור מערכות המידע של הקבוצה, העברת עובדי קבלן להעסקה כעובדי חברה, שיפור השירות ללקוחות הקבוצה ולצורך התמודדות עם דרישות רגולטוריות.

בתחילת שנת 2011, במסגרת שינוי במבנה הארגוני של הקבוצה, פוצל אגף ביטוח חיים ובריאות, לשלושה תחומי פעילות - ביטוח חיים, ביטוח בריאות ומכירות (ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח ובריאות). בנוסף, חלק מענפי הבריאות ששויכו לאגף ביטוח חיים, ובהמשך (לאחר תאריך המאזן) אף כאלו ששויכו לאגף ביטוח כללי, הועברו לתחום הבריאות החדש. כמו כן, הועברה פעילות מאגף ארגון שיטות ורגולציה לאגף האלמנטרי; ובנוסף, בוצעו שינויים במבנה האגפים עצמם כגון איחוד תחומים באגף אלמנטרי והגדרה מחודשת של התחומים באגף ביטוח חיים, מערכות מידע ועוד.

9.6.4 הדרכה ופיתוח ארגוני

הקבוצה משקיעה משאבים רבים בהדרכות מקצועיות לעובדים ולסוכנים בהתאם לצרכים העסקיים והוראות רגולטוריות. מערך ההדרכה לעובדים ולסוכנים כולל הכשרות מקצועיות, הכשרות ניהוליות והתנהגותיות, ייעוץ ארגוני ואישי למנהלים וזאת, על מנת לפתח רמה מקצועית גבוהה בנושאים מגוונים כגון: דרישות רגולטוריות, תכניות ביטוח חדשות, הדרכות בתחום ביטוח חיים, חסכון ארוך טווח ופנסיה, המיסוי והפיננסים ומתן שירות.

בנוסף, החברה פעלה ופועלת להכשרת עובדים בתחומי ביטוח חיים לצורך קבלת רישיון משוק פנסיוני בהתאם להנחיות המפקח.

9.6.5 הטבות וטיבם של חוזי העסקה

חלק מהעובדים הותיקים במנורה מבטחים ביטוח, מועסקים על פי הסדר עבודה שהוראותיו נקבעו בעבר בין הנהלת החברה לבין נציגות העובדים, ובו מעוגנים כל תנאי העסקה, ובכללם מרכיבי שכר ברוטו לחודש, משכורת 13, ביטוח מנהלים, קרן השתלמות, והטבות נוספות על פי קריטריונים, כגון: רכב צמוד, טלפון סלולארי, השתתפות בעלות גני ילדים, ספרות מקצועית, הוצאות אש"ל. בנוסף, זכאים עובדי הקבוצה לקבל הלוואות בהתאם לנוהל שנקבע לעניין זה. חלק מהעובדים מועסקים במנורה מבטחים ביטוח בהסכמי עבודה אישיים אשר לגבי מרביתם הסכמי העסקה האישיים מכילים את מרבית הנושאים הכלולים בהסדר העבודה דלעיל. החל מחודש נובמבר 2011, הוחל בחברה הסכם עבודה חדש לעובדים חדשים אשר איננו כולל משכורת 13, הפרשה לקרן השתלמות, ספרות מקצועית, השתתפות בעלות גני ילדים ותנאים סוציאליים ונלווים אחרים. יובהר, כי הסכם העסקה החדש הינו בהתאם להוראות הדין.

בנוסף, קיימים בקבוצה עובדים אשר עיסוקם במכירות, ובכלל זה מפקחי רכישה בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, אשר מועסקים באמצעות הסכם עבודה אישי המבוסס על שכר יסוד ועמלות מכירה. בנוסף, קיימים עובדים, בעיקר בתחום השיווק, המועסקים במשותף על ידי מספר חברות בקבוצה.

הקבוצה עורכת דיוני שכר בהתאם להחלטת הנהלת הקבוצה ומבצעת תהליכי הערכה שנתית לעובדים על ידי הממונים עליהם.

על עובדי הקבוצה, למעט עובדי מנורה מבטחים פנסיה (כמפורט להלן), לא חלים הסכמים קיבוציים, למעט הוראות הסכמים קיבוציים החלים מכח צווי הרחבה על כלל העובדים והמעבידים בישראל.

בחודש דצמבר 2011, נחתם הסכם קיבוצי בין מנורה מבטחים פנסיה לבין הסתדרות הפקידים, לתקופה של 4 שנים שניתנת להארכה לשנה נוספת עד לחודש נובמבר 2016. ההסכם חל על כ- 226 מעובדי מנורה מבטחים פנסיה - כלל עובדי מנורה מבטחים פנסיה, למעט משווקים, עובדים בכירים המועסקים בחוזים אישיים ועובדים נוספים שהוגדרו בהסכם הקיבוצי. ההסכם הקיבוצי מסדיר את תנאי העסקתם של העובדים, וקובע כללים בנושאים הבאים: סדרי העבודה, תקופת ניסיון, מועד ותנאים לקבלת קביעות, משמעת בעבודה, שעות נוספות, מסלול קידום בדרגות, שכר ותנאים נלווים לשכר, בונוס שנתי, חופשה שנתית, דמי הבראה, מחלה, תנאים פנסיוניים, זכאות לקרן השתלמות, שי לחג, הפסקת עבודה, פרישה לגמלאות וכד'.

9.6.6 נושאי משרה ועובדי ההנהלה הבכירה

נושאי משרה בחברה ובגופים המוסדיים בקבוצה מתוגמלים בהתאם להנחיות המפקח בעניין מדיניות תגמול נושאי משרה בגופים מוסדיים (לפירוט מדיניות התגמול ראה סעיף 9.6.9 להלן).

בחודש פברואר 2012, בחנה מנורה ביטוח מחדש את הסיווג של מנהליה כ"נושאי משרה" על פי חוק החברות, ובהסתמך על חוות דעת משפטית בנושא, הוחלט על כך שמנהלים הנושאים בתואר "סמנכ"ל" ואשר אינם כפופים בפועל למנכ"ל ותפקידם, מבחינת תכניו ומהותו, אינו תואם את התואר אותו הוא נושאים, אינם נכללים עוד בגדר מי שהחברה רואה בו "נושא משרה" על פי חוק החברות וזאת לאור בחינה של התוכן והמהות שנלווים לסוגי תפקידים שבהם מכהנים המנהלים. בהתאם, סווגו כ"נושאי משרה" מנהלים אשר ממלאים תפקידים אשר על פי מהותם ותוכנם, מחייבים כפיפות למנכ"ל או שיש לגביהם הוראות רגולציה המעידות על היותם בתפקיד, אשר מהבחינה המהותית מחייב אותם כ"נושאי משרה".

כמו כן, במקביל, בחודש פברואר 2012, החליטה החברה על שינוי המבנה הארגוני, באופן שיוחלף שמו של אגף "משאבי ארגון" לאגף "משאבי אנוש" וכי תחום הלוגיסטיקה, אשר עד כה היווה חלק מאגף משאבי ארגון, יוכפף ישירות למנכ"ל.

9.6.7 תגמול למנכ"ל החברה

לפרטים בדבר הסכם העסקה של מנכ"ל החברה לרבות תכנית המניות שאושרה לו בשנת 2003 כפי שתוקנה בשנת 2008, ראה סעיף 28) לדוח פרטים נוספים (פרק ו' לדוחות התקופתיים) וכן באור 38(ג)2) לדוחות הכספיים.

9.6.8 תגמול לעובדי ההנהלה הבכירה

ההנהלה הבכירה מועסקת בקבוצה על פי חוזי העסקה אישיים. חוזי ההעסקה כוללים, בין היתר, מרכיבי שכר ברוטו, הוצאות אש"ל, משכורת 13 (בחלק מהחברות), מענק שנתי (באישור הדירקטוריון), רכב צמוד, טלפון סלולארי והפרשות סוציאליות וקרן השתלמות, כמקובל במשק. לאור תיקון 16 לחוק החברות, בוטלה במנורה מבטחים ביטוח ועדת התגמול (שהוקמה בשנת 2007), תוך קביעה כי עסקאות עם בעלי עניין ובפרט עסקאות הנוגעות לתנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה ומדיניות תגמול של נושאי משרה ידונו ויאשרו, לפי העניין, בוועדת הביקורת, בהתאם להוראות הדין. לפרטים נוספים ראה סעיף 10.2.6 להלן.

9.6.9 מדיניות תגמול לנושאי משרה בקבוצה

בהמשך לחוזר המפקח בדבר מדיניות תגמול לנושאי משרה בגופים מוסדיים, אישרו לראשונה, בחודש דצמבר 2010, הדירקטוריונים של החברה ושל הגופים המוסדיים בקבוצה, תכנית תגמול לנושאי משרה בחברה ובגופים המוסדיים בקבוצה, וזאת לאחר קבלת המלצות מוועדת התגמול וועדת הביקורת, לפי העניין (להלן: "האורגנים המוסמכים"). תכנית התגמול כוללת ברמה העקרונית ארבעה רבדים של תגמול: (1) שכר בסיס; (2) תנאים נלווים; (3) תגמול תלוי ביצועים - בונוס; ו- (4) תגמול טווח ארוך (יחידות תגמול) (להלן: "מדיניות התגמול הכוללת"). מדיניות התגמול תחול החל משנת 2011 לגבי נושאי משרה אשר הוגדרו על ידי הדירקטוריונים של החברה ושל הגופים המוסדיים בקבוצה. בין נושאי משרה אלו לא נכללים מנכ"ל החברה, מנכ"ל מנורה מבטחים נדל"ן ונושא משרה במנורה מבטחים ביטוח הקשורים לבעל השליטה בחברה. ראה סעיף 8 לדוח פרטים נוספים (פרק ו' לדוחות תקופתיים). יצויין, כי מבלי לגרוע מהעקרונות דלעיל ולהלן, קיימת שונות בין מדיניות התגמול שנקבעה בכל גוף מוסדי בקבוצה.

לקראת אישור הדוחות התקופתיים לשנת 2011 אישרו דירקטוריוני החברה ומנורה מבטחים ביטוח מדיניות תגמול כוללת עדכנית לנושאי משרה בכירים במנורה ביטוח לשנת 2012, כמפורט להלן:

מודל הבונוס תלוי הביצועים כולל שני שלבים, אשר הראשון הינו קביעת סכום הבונוס הכולל אשר יחולק בשנה מסוימת (להלן: "תקציב הבונוס"), והשלב השני הינו חלוקת תקציב הבונוס בין נושאי המשרה.

שלב א' - קביעת סל הבונוס (תקציב הבונוס)

בכל שנה, ייקבע יעד רווח ממוצע לפני מס של החברה (רווח כולל) בנטרול אירועים חריגים (להלן: "יעד הרווח").

מדידת השגת יעד הרווח תתבצע על ידי חישוב ממוצע משוקלל של רווחי הגופים המוסדיים, על פני שלוש שנים, כאשר לכל שנה יינתן שיעור אחר במשקל חישוב יעד הרווח.

תנאי הסף לחלוקת בונוס בשנה מסוימת הינו עמידה ביעד הרווח בשיעור של 75% לפחות. מובהר כי עד 75% מיעד הרווח לא ישולם בונוס (למעט בונוס למצטיינים בסכום מכסימלי שנקבע לעניין זה בכפוף לאישור האורגנים המוסמכים), כאשר מעל 75% מיעד הרווח ועד 150% ממנו, יוקצב לצורך חלוקת בונוס סך השווה לשיעור אשר ייקבע על ידי כל אחד מהגופים מהרווח לפני מס בפועל, ועד לתקרה של 150% מיעד הרווח. בנוסף, החל מ- 100% מיעד הרווח, ייגזר תקציב בונוס נוסף (להלן: "תוספת הבונוס") בשיעור שנקבע כאמרו מהרווח לפני מס בפועל, אשר יחולק לנושא משרה לפי המלצת המנכ"ל ו/או יו"ר הדירקטוריון (לפי העניין) באישור האורגנים המוסמכים.

שלב ב' - חלוקת הבונוס לנושאי המשרה

על מנת לחלק את תקציב הבונוס בין נושאי המשרה, יקבע לכל נושא משרה פוטנציאל בונוס (להלן: "בונוס מטרה") עבור עמידה מדויקת (100%) ביעדים ביחס לאותו נושא משרה כמפורט להלן, ובונוס מקסימלי, והכל כנגזרת של מספר משכורות.

נושאי המשרה ימדדו על ביצועים ברמות מדידה שונות - החברה, האגף, היחידה וביצועים אישיים על פי הערכת מנהל, בהתאם למשקלות שנקבעו, תוך אבחנה בין מנהל עסקי לבין מנהל יחידת מטה.

לכל נושא משרה ייקבעו רמות המדידה, הרכיבים הרלוונטיים והמשקל לכל רכיב. יצוין, כי לא ייקבעו יותר מ- 5 רכיבים לנושא משרה ולא יינתן משקל נמוך מ- 10% לרכיב. בין היתר, חלוקת המשקולות בין רמת החברה, רמת היחידה (עסקית/מקצועית) והערכת מנהל, ייקבעו בהתאם למידת החשיבות והשפעה של נושא המשרה על פעילות החברה וכל אחד מהגופים המוסדיים.

הבונוס יחושב עבור כל רכיב בנפרד, כאשר לכל רכיב ייקבע סולם ציונים לפיו יחושב הבונוס. סך הבונוסים שיחושבו בגין כל אחד מהרכיבים יהווה את הבונוס הכולל.

סכומי הבונוס לא יחשבו כחלק מן השכר ולא יבוצעו הפרשות סוציאליות בגינם.

הדירקטוריון של כל גוף מוסדי יהיה אמון על תהליכי הפיקוח והבקרה של מדיניות התגמול, כאשר הבונוס יחושב בהתאם לעקרונות אשר אושרו כאמור ויובא לאישור המנכ"ל והדירקטוריונים. בעת אישור הבונוס על ידי הדירקטוריונים כאמור, יוצג מידע מפורט בנוגע לאופן חישוב תקציב הבונוס וחלוקתו לנושאי המשרה השונים.

מבלי לגרוע מהאמור, מנכ"ל ו/או יו"ר הדירקטוריון (לפי העניין) יהיו רשאים להמליץ על מענק בגין פעילות מיוחדת וחריגה ו/או משיקולים ארוכי טווח (כגון; שימור נושא משרה) ו/או בגין פעילות שאינה פעילות שוטפת (להלן "מענק מיוחד"), אשר לגביהם לא יחולו הוראות תכנית הבונוס תלוי הביצועים. מתן מענק מיוחד כפוף לאישור האורגנים המוסמכים. מובהר, כי מענק מיוחד ו/או תוספת הבונוס אינם מוגבלים במספר משכורות מכסימלי שנקבע לכל מנהל.

תגמול ארוך טווח - יחידות התגמול (אופציות פאנטום)

במסגרת תוכנית התגמול הכוללת, הוקצו לנושאי משרה בחברה, לחלק מחברי ההנהלה במנורה מבטחים ביטוח ולמנכ"ל מנורה מבטחים פנסיה, יחידות תגמול בתנאים המפורטים להלן. דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח יהיה מופקד על ניהול תכנית הענקת יחידות התגמול במסגרת תכנית התגמול הכוללת, ועל כל הפעולות שתהיינה נדרשות לשם כך, לרבות קביעת זהות הניצעים, הענקת יחידות תגמול נוספות לניצעים נוספים בהתאם להוראות תכנית יחידות התגמול או בשונה מהוראותיה לגבי ניצעים ספציפיים, וכן על כל עניין אחר הדרוש לשם הסדרת הענקות לניצעים, וכן ניהול, הברה ויישום תכנית הענקת יחידות התגמול.

יחידות התגמול הינן יחידות לצורך חישוב התגמול הכספי (ברוטו) המגיע לניצע במועד מימוש יחידות התגמול, בלבד, ואינן מהוות אופציות ו/או זכות כלשהי לרכוש ניירות ערך כלשהם של מי מחברות הקבוצה ו/או איזה מהזכויות הצמודות למי ממניות חברות הקבוצה.

הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש איזו מבין יחידות התגמול, יחושב על פי ההפרש בין מחיר המימוש של כל יחידת תגמול לבין מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול, כשהוא מוכפל במספר יחידות התגמול הממומשות (להלן: "סכום התגמול"). מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול יהיה ממוצע מחיר מניית החברה בבורסה 90 יום לפני מועד אישור הדירקטוריון את התכנית (למעט בהתייחס למנכ"ל חברת הבת ומנהל אגף בחברה בת, אשר לגביהם יחושב הממוצע לתקופת 90 הימים שקדמה לאישור ההתקשרות בהסכם עימם). מחיר המימוש יהא מחיר הנעילה של מניית החברה בבורסה, ביום המימוש (ואם יום המימוש אינו יום מסחר, אזי ביום המסחר הראשון שלאחר יום המימוש). הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש יחידות התגמול הינו סכום "ברוטו", וכל מס מכל מין וסוג שהוא אשר יחול על התשלום בגין יחידות התגמול, ו/או שהחברה תהיה חייבת לנכות על פי כל דין, יחול על הניצע.

יחידות התגמול יבשילו במספר מנות, על פני ארבע שנים ממועד אישור דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח את הענקת יחידות התגמול, כאשר המנה הראשונה בשיעור של 50% תובשל בחלוף שנתיים, 25% בחלוף שלוש שנים ו- 25% הנותרים בחלוף ארבע שנים. כל מנה תהא ניתנת למימוש בתוך שנה ממועד הבשלתה, כאשר לאחר חלוף המועד האחרון למימוש יחידות התגמול ביחס לכל מנה, לא יהיה הניצע זכאי לממש את יחידות התגמול מכוח אותה מנה, או לזכות כלשהי מכוחן.

בתכנית נקבעו הוראות בדבר מימוש יחידות התגמול במקרה של התפטרות, פיטורין, פרישה, סיום יחסי עובד מעביד מחמת נכות/מוות, וכן התאמות של יחידות התגמול עקב חלוקת מניות הטבה, חלוקת דיבידנד והצעת זכויות בחברה וכן בשל אירועים

נוספים אשר הדירקטוריון יקבע, אם יקבע לפי ישקול דעתו, מנגנוני התאמה, לפי העניין.

יצוין, כי סך שווי ההטבה לנושאי המשרה במנורה מבטחים ביטוח ובמנורה מבטחים פנסיה, בגין הענקת יחידות תגמול כאמור, בחישוב לפי המודל הבינומי, הינו, נכון ליום 31 בדצמבר, 2011 כ- 5,546 אלפי ש"ח, אשר יפרס על פני ארבע שנים.

9.6.10 מדיניות תגמול נושאי משרה בתחום ההשקעות

לקראת אישור הדוחות התקופתיים לשנת 2011 אישרו דירקטוריוני החברה ומנורה מבטחים ביטוח מדיניות תגמול כוללת עדכנית לנושאי משרה בתחום ההשקעות לשנת 2012, תוך אימוץ מדיניות התגמול לעניין זה שאושרה לשנת 2011, ללא שינוי, וכמפורט להלן:

בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח בדבר "מדיניות תגמול של נושאי משרה בגופים המוסדיים" על הגופים המוסדיים לאשר מדיניות תגמול גם לנושאי משרה ומנהלים במערך ההשקעות.

להלן עיקרי תכנית התגמול לנושאי משרה ומנהלים בתחום ההשקעות (להלן: "המנהלים") כפי שאושרו על ידי דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח בחודש יוני 2010.

המנהלים ימדדו על ביצועים ברמות מדידה שונות: הקבוצה כולה, ביצועי היחידה (אגף השקעות), ביצועים אישיים והערכת מנהל. הרכיבים בתוכנית כוללים עמידה ביעדי רווחיות של הקבוצה, עמידה ביעדי תשואה אבסולוטית של אגף ההשקעות, מיקום בהשוואה למתחרים ותשואות ביחס לבאנצ'מרק ותיק סמן. בנוסף, המנהלים נמדדים על רכיבים שאינם פיננסיים (במסגרת הערכת המנהל הוגדרו קריטריונים ספציפיים, הכוללים בקורות ועבודה על פי נהלים, ציות להוראות הדין והנחיות הרגולציה וכדו'). בכל הפרמטרים הכמותיים הבנוס מתבסס על מדידת ביצועים תלת שנתית ע"י שקלול בין ביצועי השנה האחרונה (משקל 40%) וביצועים מצטברים ב- 3 השנים האחרונות (משקל 60%).

היישום של תכנית התגמול למנהלים יתבצע בהדרגה (ב- 2011 מדידה דו שנתית והחל מ- 2012 מדידת תלת שנתית).

הביצועים ייבחנו הן ביחס לרמות ביצוע והן ביחס לרמות סיכון שייקבעו מראש. החלטות ההשקעה בתחומי אגף ההשקעות כפופות למגבלות הנקבעות על ידי הדירקטוריונים וועדות ההשקעה.

הבנוס מוגבל ע"י חסם עליון (תקרת בנוס) במספר משכורות חודשיות לכל מנהל. גובה הבנוס שיחולק כפוף לאישור המנכ"ל ודירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח. הבנוס לכפיפי מנהלי ההשקעות יקבע על בסיס עקרונות המדידה בתוכנית למנהלים.

זכאים לבנוס עובדים אשר עבדו בחברה לפחות 6 חודשים במהלך השנה בגינה מחולק הבנוס. עובדים אשר לא עבדו שנה מלאה יהיו זכאים לבנוס באופן יחסי לתקופת עבודתם. עובד שעזב את האגף במהלך השנה לא יהיה זכאי לבנוס בגין אותה שנה, אלא במקרים חריגים בהמלצת מנהל האגף ובאישור המנכ"ל. עובד לא יהיה זכאי לבנוס אם הפר את הסכם העבודה, הפר חובת נאמנות כלפי החברה, עבר על הוראות הדין, מעל באמון החברה או בכספי החברה, התנהג באופן פסול ו/או שלא לפי נהלי החברה.

9.6.11 לפרטים בדבר תנאי כתבי פטור והתחייבות לשיפוי לנושאי משרה, ראה סעיף 22(4)(4)-(5) בדוח פרטים נוספים (פרק ו' לדוחות התקופתיים).

9.6.12 לפרטים בדבר ביטוח אחריות נושאי משרה, ראה סעיפים 22(4)(1)-(3) בדוח פרטים נוספים (פרק ו' לדוחות התקופתיים).

9.7 שיווק והפצה

לתיאור ערוצי השיווק וההפצה ראה פירוט בתחומים השונים.

9.7.1 מערך הסוכנים של הקבוצה

כללי

הקבוצה משווקת את פוליסות הביטוח שלה בעיקר באמצעות סוכני וסוכנויות ביטוח (להלן: "הסוכנים").

על אף התפתחותו של ענף הביטוח הישיר ממשיכה הקבוצה לפתח ולטפח את שיווק מוצריה על ידי מערך הסוכנים ובמועד הדוח נמצאת הקבוצה בקשרים עסקיים עם כ- 2,000 סוכנים.

הקבוצה קשורה עם מרבית הסוכנים הן בעסקי ביטוח כללי והן בעסקי ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח המבצעים את המכירות של הקבוצה. הסוכנים אינם בלעדיים ורובם עובדים גם עם חברות ביטוח נוספות. קיים גרעין של סוכנים המזוהים באופן מובהק עם הקבוצה. סוכני הקבוצה פועלים לפי תעריפים והנחיות חיתום שהקבוצה מפיצה מעת לעת בתחומי הפעילות השונים.

בחודש אוגוסט 2004 פרסם המפקח חוזר בדבר התקשרות מבטח עם סוכן ביטוח, שמטרתו להבהיר את הוראות סעיף 30 לחוק הפיקוח, המחייב הכללת מספר תניות בהסכם התיווך שבין המבטח לבין הסוכן הנוגעות לגביית דמי הביטוח והעברתם למבטח וכן לקבוע נהלי עבודה מחייבים לטיפול בדמי הביטוח הנגבים ממבוטחים באמצעות סוכן הביטוח עבור המבטח. בחודש דצמבר 2011 פורסם חוזר שעניינו התקשרות גוף מוסדי עם בעל רישיון. החוזר נועד להרחיב את תחולת הוראות חוזר הביטוח הנ"ל בשינויים המתחייבים, ולהחילם על כל התקשרות בין יועץ פנסיוני וסוכן ביטוח עם גוף מוסדי, ראה גם סעיף 8.2.15 לעיל.

בתחומי ביטוח כללי וביטוח חיים, הקבוצה פועלת באמצעות מחוזות המרוכזים בעיקר בארבע ערים מרכזיות בארץ (תל אביב, חיפה, ירושלים וראשון לציון), כאשר כעיקרון הסוכנים משויכים למחוזות בהתאם למיקומם הגיאוגרפי.

מערך הסוכנים בביטוח כללי

בענפי ביטוח כללי, העמלה לסוכנים משולמת, במרבית הענפים, כאחוז מפרמיה נטו שנתית וחלקם מפרמיה ברוטו שנתית. העמלה משולמת באופן חד פעמי, בפוליסות המשולמות באמצעות הוראות קבע ובכרטיסי אשראי, כאשר מתקיימת התחשבות עם הסוכן בגין ביטולי פוליסות. שיעור העמלה נקבע בחלקו על פי ענפי הביטוח השונים ולעיתים אף בהתחשב ברווחיות תיק הביטוח של הסוכן. שיעור העמלה משתנה מסוכן לסוכן. נכון למועד הדוח, לקבוצה אין תלות במי מסוכניה וכן לקבוצה אין סוכן שהיקף הפעילות עימו עולה על 10% בכל אחד מתחומי הפעילות.

מערך הסוכנים בביטוח חיים וחסכון ארוך טווח ובריאות

בביטוח חיים מפעילה הקבוצה את סוכניה באמצעות מערך מחוזות מכירה ושירות כנזכר לעיל. במסגרת המחוזות פועלים מפקחי רכישה (שהינם לרוב עובדי הקבוצה) אשר מתפקדים לפקח על פעילות הסוכנים ובכלל זה ייעוץ והכוונה לסוכני הביטוח שתחת פיקוחם.

עבור שירותי התיווך של הסוכנים משולמות עמלות בשיעורים משתנים, בכסף או בשווה כסף, כאשר שיעור העמלה נקבע בחלקו על פי המוצר ובחלקו מותנה בהיקף התפוקה של הסוכן ולעיתים גם ברווחיות תיק הביטוח שלו. נכון למועד הדוח, לקבוצה אין תלות במי מסוכניה וכן אין סוכן שהיקף הפעילות עימו עולה על 10% בכל אחד מתחומי הפעילות.

לתיאור נוסף של מערך הסוכנים בביטוח חיים ותגמולם, ראה סעיף 3.5.2 לעיל.

מערך הסוכנים בתחום המוצרים הפיננסיים

אחד מערוצי השיווק של מנורה מבטחים ניהול תיקים הינו שיווק והפצה באמצעות הפניה של לקוחות פוטנציאלים לחברה על ידי סוכני ביטוח של הקבוצה.

9.7.2 שיווק ביטוח חיים וביטוח מבנה אגב מתן הלוואות לדיור

הקבוצה התקשרה עם בנק וסוכנות ביטוח בבעלותו למכירת פוליסות לביטוח חיים וביטוח מבנה אגב הלוואה לדיור בסניפי הבנק, בכפוף להסדרים שקבע המפקח לעניין זה.

9.7.3 סוכנויות ביטוח

נכון למועד הדוח, לקבוצה סוכנות ביטוח בשליטתה (סוכנות אורות), הפעילה בתחומי ביטוח החיים וחיסכון ארוך טווח וכן בתחום ביטוח בריאות. כמו כן, במסגרת רכישת שומרה רכשה הקבוצה גם את סיני סוכנות לביטוח בע"מ (להלן: "סיני סוכנות לביטוח") ואת סיני מורשי חיתום סוכנות לביטוח (1989) בע"מ (להלן: "סיני מורשי חיתום") החברות הבנות שלה, הפועלות בכל תחומי הביטוח.

בחודש ינואר 2011, חתמה סיני מורשי חיתום על הסכם לרכישת פעילות סוכנות הביטוח "ארנון את וינשטוק תכנון וניהול ביטוח", בבעלותם של שני סוכני ביטוח (להלן: "הסוכנים" ו"הסוכנות הנרכשת", בהתאמה). הרכישה כללה את תיקי הביטוח והמוניטין של הסוכנות הנרכשת ושל הסוכנים. הרכישה מומנה באמצעות הלוואה מחברת מנורה מבטחים ביטוח בסך של 22 מיליוני ש"ח.

כמו כן, באותו מועד, רכשה סיני מורשי חיתום את הפעילות, הרכוש והמוניטין של חברת "ארנון את וינשטוק תכנון וניהול בע"מ" שבבעלות הסוכנים.

בחודש פברואר 2011, שינתה סיני מורשי חיתום את שמה ל- ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ.

9.8 רכוש קבוע ומתקנים

9.8.1 להלן פירוט הנכסים המשמשים לפעילות הקבוצה

משרדי הקבוצה, למעט מנורה מבטחים פנסיה, המחוזות, סוכנות אורות ושומרה, מרוכזים בעיקר במתחם אחד ברחוב אלנבי בתל-אביב בשני מבנים צמודים בבעלותה בשטח מצטבר של כ- 12,000 מ"ר. אחד המבנים הינו בן 17 קומות ו- 3 חניונים תת קרקעיים, כאשר הקבוצה מאכלסת לצרכיה כ- 11 קומות במבנה וחלק יחסי מוסכם בחניונים. שאר המבנה בבעלות ובחזקת גורמים אחרים. במהלך שנת 2011, חתמה הקבוצה על הסכם לרכישת כ- 2,500 מ"ר נוספים במתחם האמור, אשר צפוי להימסר למנורה מבטחים ביטוח בחודש מאי 2012.

המבנה כולו מנוהל באמצעות חברת ניהול, חצרון חברה להשקעות בע"מ, בבעלות משותפת (במישרין או בעקיפין), של בעלי הבניין. החניון בבניין מתופעל ומנוהל גם הוא באמצעות חברה, חניון אלנבי 115 תל-אביב בע"מ, בבעלות משותפת של בעלי הבניין כאמור.

בשנת 2011 שכרה הקבוצה שטח של כ- 3,500 מ"ר עבור מנורה מבטחים ביטוח, לשימוש האגף לביטוח כללי.

למנורה מבטחים ביטוח 5 מחוזות מצויים מחוץ למבנים הנ"ל, בהם מועסקים עובדי המחוזות. מחוז ירושלים (בשטח כולל של כ- 600 מ"ר) ממוקם במבנה הנמצא בבעלות מנורה נכסים והשקעות. מחוז ת"א, מחוז המרכז ומחוז סוכנויות נמצאים במבנה שכור במרכז ת"א (בשטח של כ- 2,500 מ"ר). מחוז דרום נמצא בראשון לציון (בשטח של כ- 1,750 מ"ר) וממוקם במבנה שמנורה מבטחים ביטוח שוכרת מגורם חיצוני. מחוז צפון נמצא במבנה שמנורה מבטחים ביטוח שוכרת מגורם חיצוני (בשטח של כ- 1,800 מ"ר) בחיפה.

בנוסף, מחזיקה הקבוצה נכסי מקרקעין אחרים בעיקר באזור המרכז (מבני משרדים וקרקעות), המושכרים בחלקם לגורמים חיצוניים.

מנורה מבטחים פנסיה שוכרת את משרדי ההנהלה (הממוקמים ברמת גן), בשטח כולל של כ- 3,360 מ"ר, ואת משרדי החטיבות העסקיות ולשכות השירות ממשכירי נכסים, בשטח כולל של כ- 1,560 מ"ר, בתמורה לדמי שכירות ותשלומים נלווים נוספים עבור חניות, דמי אחזקה וארנונה. מנורה מבטחים גמל שוכרת את משרדי ההנהלה (הממוקמים ברמת גן), בשטח כולל של כ- 500 מ"ר, בתמורה לדמי שכירות ותשלומים נלווים נוספים עבור חניות, דמי אחזקה וארנונה.

בבעלות שומרה נדל"ן 100% מבניין משרדים בן כ- 2,000 מ"ר ("בית סיני") ברחוב הסיבים 13 פתח-תקווה. חלק מבית סיני משמש את החברה לשימושה העצמי, וחלק לשכירות חופשית. כמו כן, בבעלותה 50% מבניין משרדים בין כ- 3,000 מ"ר ("בית שומרה") ברח' הסיבים 23 פתח-תקווה. בחלק מבניין זה יושב מטה החברה וכן מחוז מרכז של החברה, ושאר הבניין מושכר בשכירות חופשית. עם רכש המחצית השנייה בבית שומרה נחתמו הסכמי שיתוף המותירים את ניהול הבית בידי שומרה נדל"ן.

בנוסף, רכשה שומרה נדל"ן, במהלך שנת 2009, נכס בחיפה המשמש את סניף חיפה של החברה וזאת בשטח כולל של כ- 250 מ"ר.

בבעלות סיני סוכנות לביטוח, זכויות בנכס המשמש כחלק ממשרדי סיני סוכנות לביטוח בפתח תקווה והיא משתמשת בו לצרכיה ומשכירה חלק ממנו לסוכנים הקשורים עמה. כמו כן, לסיני סוכנות לביטוח בעלות מלאה בנכס המשמש כמשרד בחדרה. רישום הבעלות על הנכס, על שמה במשרדי הרישום טרם בוצע, ואולם, לזכותה רשומה הערת אזהרה על הנכס.

בשנת 2011, חתמה מנורה מבטחים ביטוח על שני הסכמי מכר לפיהם תרכוש נכס מקרקעין ברמת גן, הכולל זכויות בנייה בהיקף של כ- 35 אלפי מ"ר, תמורת כ- 136 מיליוני ש"ח, בתוספת הפרשי הצמדה למדד, מע"מ והוצאות עסקה נלוות. בכוונת מנורה מבטחים ביטוח להקים מבנה משרדים בעיקר לשימוש עצמי ולשימוש תאגידי נוספים בקבוצה. על פי אומדן ראשוני עלות הקמת מבנה המשרדים מוערכת בכ- 285 מיליוני ש"ח נוספים.

9.8.2 כלי רכב בשימוש החברה

החל משנת 2004 עברה מנורה מבטחים ביטוח לרכישה עצמית של צי הרכב שבשימושה. נכון ליום 31 בדצמבר 2011, עומד צי הרכב של הקבוצה (מנורה מבטחים ביטוח ומנורה מבטחים פיננסיים) על כ- 333 כלי רכב לעומת כ- 318 כלי רכב בשנת 2010; למנורה מבטחים ביטוח הסכם מסגרת לליסינג תפעולי של צי הרכב, אשר החל משנת 2004 לא הופעל יותר, לגבי רכבים חדשים. היקף ההתקשרות החודשי בהסכם השכירות התפעולית, נכון ליום 31 בדצמבר 2011, אינו מהותי. בנוסף, למנורה מבטחים פנסייה הסכמי ליסינג לתקופה של עד 36 חודשים, ממועד תחילת השכירות, לכל כלי רכב. דמי הליסינג לשנת 2011 עומדים על סך של כ- 3 מיליוני ש"ח (כולל מע"מ) והסכום הצפוי לשנת 2012 מסתכם לסך של 3.5 מיליוני ש"ח (כולל מע"מ).

9.8.3 עלות הרכוש הקבוע

עלותו המופחתת של הרכוש הקבוע של כלל הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2011 הינו כ- 365 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 199 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2010. בשנת 2011 השקיעה החברה כ- 201 מיליוני ש"ח ברכוש קבוע לעומת סך של כ- 51 מיליוני ש"ח בשנת 2010. לפרטים נוספים ראה באור 7 לדוחות הכספיים.

9.9 עונתיות

9.9.1 ביטוח חיים

להלן טבלה המציגה את התפלגות הפרמיות ברוטו בתחום ביטוח החיים וחסכון ארוך טווח לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

נתונים לשנת 2010		נתונים לשנת 2011		
%	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	
23%	393,933	24%	404,144	רבעון ראשון
25%	428,210	24%	409,977	רבעון שני
24%	403,438	26%	436,269	רבעון שלישי
28%	475,164	26%	430,512	רבעון רביעי
100%	1,700,745	100%	1,680,902	סה"כ

בדרך כלל, קיימת מגמה של גידול בדמי ביטוח ברבעון הרביעי של השנה, וזאת, בין היתר, כתוצאה מרצון המבוטחים למצות את הטבות המס המחושבות על בסיס שנתי.

בשנת 2006 החלה הקבוצה, כחלק ממהלך של מיצוי פוטנציאל הסינרגיה בין הענפים השונים בתחום ביטוח חיים וחיסכון לטווח ארוך, להפיץ באמצעות סוכניה את כלל המוצרים הקיימים בקבוצה בתחום זה. כתוצאה מכך, חלק מהגידול במכירות שהגיעו לקבוצה נותבו על ידי הלקוחות לענפי הפנסיה והגמל וזאת על חשבון דמי ביטוח בביטוח חיים.

9.9.2 קרנות פנסיה

ככלל, לא קיימת עונתיות בגביית דמי הגמולים לקרנות הפנסיה. יחד עם זאת, קיימים חודשים מסוימים, המשתנים משנה לשנה, שבהם היקף דמי הגמולים גבוה יותר, וזאת, בעיקר, לאור תשלומים חד-פעמיים אשר משולמים על ידי המעסיקים לעובדים ואשר בגינם מופרשים דמי גמולים. יצוין, כי העונתיות הקיימת אצל לקוחות מנורה מבטחים פנסיה בענפים מסוימים, אשר משפיעה על כמות העובדים באותם הענפים אינה משפיעה בצורה מהותית על התפלגות דמי הגמולים בחודשי השנה.

להלן התפלגות דמי גמולים רבעוניים:

מבטחים החדשה					
2010		2011			
%	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח		
22%	922,234	22%	1,076,551	רבעון ראשון	
24%	996,515	24%	1,180,634	רבעון שני	
26%	1,090,281	26%	1,298,726	רבעון שלישי	
28%	1,144,686	27%	1,348,523	רבעון רביעי	
100%	4,153,716	100%	4,904,434	סה"כ	

מבטחים משלימה					
2010		2011			
%	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח		
21%	10,517	27%	19,512	רבעון ראשון	
25%	12,225	22%	15,700	רבעון שני	
29%	14,049	23%	16,604	רבעון שלישי	
26%	12,816	28%	19,808	רבעון רביעי	
100%	49,607	100%	71,624	סה"כ	

9.9.3 קופות גמל

פעילות התחום מתאפיינת בעונתיות מסוימת, שכן חלק גדול מהפקדות העמיתים (עצמאים בעיקר) מתבצע לקראת סוף השנה לצורך מיצוי הטבות המס. עם זאת השיעור שמהווים עמיתים עצמאיים מכלל עמיתי תחום הפעילות בקבוצה הוא נמוך יחסית.

יצוין, כי הקבוצה לא מצאה כי מתקיימת עונתיות בכל התחומים לעניין תביעות.

9.9.4 ביטוח כללי

להלן טבלה המציגה את התפלגות הפרמיות ברוטו במגזר הביטוח הכללי לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

נתונים לשנת 2010		נתונים לשנת 2011		
%	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	
31%	691,106	30%	702,952	רבעון ראשון
23%	532,073	23%	535,007	רבעון שני
24%	544,944	25%	589,540	רבעון שלישי
22%	511,164	22%	527,393	רבעון רביעי
100%	2,279,287	100%	2,354,892	סה"כ

בביטוח כללי הפרמיה הנרשמת ברבעון הראשון היא הגדולה ביותר, וזאת בשל נטייתם של עסקים לחדש את ביטוחיהם (רכב חובה, רכב רכוש, חבויות ורכוש) בתחילת השנה התקציבית.

בביטוח כללי מנגנון עתודה לסיכונים שטרם חלפו מווסת את ההשפעה של עונתיות המחזור על הרווח.

9.9.5 ביטוח בריאות

להלן טבלה המציגה את התפלגות הפרמיות ברוטו בתחום ביטוח בריאות, לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

נתונים לשנת 2010		נתונים לשנת 2011		
%	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	
24%	74,719	24%	77,707	רבעון ראשון
22%	67,674	24%	79,573	רבעון שני
23%	71,817	24%	77,577	רבעון שלישי
31%	98,118	28%	91,072	רבעון רביעי
100%	312,328	100%	325,929	סה"כ

הגידול בפרמיות, ברבעון הרביעי, נובע מהפקת פוליסות קולקטיביות גדולות לקראת סוף השנה. מנגנון העתודה לסיכונים שטרם חלפו מווסת את ההשפעה של עונתיות המחזור על הרווח.

9.10 נכסים לא מוחשיים

בבעלות כמה מהחברות בקבוצה מספר מאגרי מידע נפרדים, מאובטחים, שנרשמו בפנקס מאגרי המידע, הנוגעים בעיקר ללקוחות, עובדי וספקי אותן החברות, לפי העניין. והכל בהתאם להוראות חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981; כמפורט בסעיף 8.2.3 לעיל.

הקבוצה מנהלת פעילות אבטחת מידע בליווי חברה חיצונית ויועצים נוספים, על מנת להבטיח הגנה נאותה למאגרי המידע הרשומים הנ"ל וכן לאוספי נתונים נוספים שאינם חייבים ברישום, וזאת בהתאם להוראות חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 והנחיות המפקח לעניין אבטחת מידע.

הקבוצה משתמשת בשמות המותג "מנורה מבטחים" וב"שומרה". לפרטים בדבר מוניטין ורכישת פעילות קופות גמל וקרנות נאמנות ראה באור 5 בדוחות הכספיים. לקבוצה ישנם מספר סימני מסחר רשומים אצל רשם הפטנטים, המדגמים וסימני המסחר וביניהם "מבטחים", "מנורה", "מנורה מבטחים" "שומרה חברה לביטוח בע"מ - משפחה ישראלית" ועוד.

9.10.1 מערכות מידע

הקבוצה משקיעה סכומים ניכרים במערכות המידע, המשמשות אותה לצורך התפעול והניהול השוטפים של עסקיה. דרישות רגולציה ושינויים עסקיים מחייבים את החברה לשדרג את מערכות המחשב, ולהתאימן לניהול השוטף של עסקיה. בשנת 2011 השקיעה החברה 127 מיליוני ש"ח בפיתוח המערכות האמורות, לעומת סך של 116 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

מערכת "טופז"

מערכת טופז הינה מערכת מידע מרכזית לניהול ותפעול מוצרי ביטוח חיים. המערכת מיועדת לשמש ככלי המרכזי בתפעול אגף ביטוח חיים. נכון לסוף שנת 2009 החלה החברה להפיק את כלל מוצריה (למעט חריגים בודדים) באמצעות מערכת זו. הקבוצה ממשיכה בפיתוח המערכת והשקיעה סך של כ- 19 מיליוני ש"ח בשנת 2011 וכ- 27 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

על בסיס פיתוח מערכת ביטוח חיים, פותחה מערכת תואמת לניהול ותפעול מוצרי פנסיה וגמל. מטרת המהלך היא יצירת פלטפורמה מיכונית אחידה לכל מוצרי תחום ביטוח חיים וחיסכון לטווח ארוך. מהלך זה יאפשר איחוד תפעולי עתידי של התחום הנ"ל. בנוסף לפיתוח המערכת כאמור, כלל פרויקט טופז הסבת נתונים ופיתוח מודולים נלווים רבים. המערכת הוכנסה לתפעול מבצעי בחודש אוגוסט 2006. במהלך השנים פותחו מודולים נוספים למערכת. בשנת 2011 הושקעו כ- 12 מיליוני ש"ח ובשנת 2010 סך של כ- 15.7 מיליוני ש"ח.

לפרטים בדבר הסכם עם חברת "ספייאנס" בנוגע למערכות טופז ומערכות אחרות שפותחו בעזרת סאפיינס, ראה סעיף 3.7 לעיל.

9.10.2 אבטחת מידע

מנורה מבטחים ביטוח משקיעה משאבים רבים בתחום אבטחת המידע לשמירת מידע פרטי ורגיש שלה ושל לקוחותיה, ובכלל זה בהתאם להוראות הדין ודרישות הרגולציה.

ההשקעה כוללת ביצוע סקרי סיכונים, סקרי אבטחה, שיפור נושא האבטחה במערכות החברה, רכישת כלים שונים לביצוע מעקב ואוטוריזציה, פרויקט הפרדת רשתות, פרויקט SIM ועוד.

סה"כ ההשקעה בנושא זה, כ- 3.3 מיליוני ש"ח בשנת 2011 וכ- 5.7 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

9.11 הליכים משפטיים

הקבוצה הינה צד להליכים משפטיים, ובכלל זה תביעות ביטוחיות, תביעות ספקים ותביעות בנושאים שונים נוספים (בין כתובעת ובין כנתבעת), והכל במהלך העסקים הרגיל של הקבוצה. לתיאור הליכים משפטיים מהותיים, ובכלל זה תובענות ייצוגיות, ראה באור 39 לדוחות הכספיים.

9.12 מימון

הקבוצה, מממנת את פעילותה באמצעים עצמיים, באשראי בנקאי ובאשראי חוץ בנקאי.

9.12.1 הלוואות הקבוצה ושיעורי הריבית

להלן פירוט שיעור הריבית הממוצעת על הלוואות אשר אינן מיועדות לשימוש ייחודי בידי הקבוצה, בפילוח של אשראי לזמן קצר ואשראי לזמן ארוך ממקורות אשראי בנקאיים וחוץ בנקאיים אשר היו בתוקף משנת 2009 עד לשנת 2011:

שיעור ממוצע		הלוואות לזמן ארוך		הלוואות לזמן קצר		
31 בדצמבר 2010	31 בדצמבר 2011	31 בדצמבר 2010	31 בדצמבר 2011	31 בדצמבר 2010	31 בדצמבר 2011	
6.38%	6.60%	31,928	19,088	-	-	מקורות בנקאיים צמודים
6.60%	6.60%	34,375	31,250	-	2,498	מקורות בנקאיים לא צמודים
4.49%	4.46%	1,694,193	1,901,992	-	-	מקורות אחרים
4.56%	4.52%	4.56%	4.52%	-	-	שיעור ממוצע

בעניין זה, ראה גם באור 25 לדוחות הכספיים.

לקבוצה מסגרות אשראי בבנקים בסך כ- 4,030.7 מיליוני ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר 2011.

מתוך מסגרות האשראי של הקבוצה, כמפורט לעיל, מוקצה מסגרת אשראי לטובת מנורה מבטחים ביטוח בסך כ- 3,622.7 מיליוני ש"ח, לעומת 2,806 מיליוני ש"ח בשנה הקודמת, עבור פעילות בנגזרות פיננסיות כחלק מפעילות ההשקעות השוטפת של הקבוצה. בנוסף, קיימות בתאגידים בקבוצה מסגרות לפעילות שוטפת בחשבונות בנקים שונים בהיקף של עד כ- 56 מיליוני ש"ח.

לקבוצה אין מסגרות אשראי לטובת מנורה מבטחים פיננסים בבנקים. מנורה מבטחים פיננסים נטלה הלוואות מבנקים בסך מצטבר של כ- 31 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2011.

מנורה מבטחים פנסיה, במסגרת פעילותה השוטפת, מקבלת אשראי ספקים לטווח קצר בהיקף שאינו מהותי, וכן באשראי לטווח ארוך כנגד כתב התחייבות נדחה שהונפק למנורה מבטחים ביטוח בנובמבר 2011 - ראה בסעיף 9.12.2 להלן.

9.12.2 גיוסי הון

1. למנורה מבטחים ביטוח (חברה בת של החברה), חברה בת בבעלות מלאה - מנורה מבטחים גיוס הון, אשר הוקמה לצורך גיוס הון באמצעות הנפקת כתבי התחייבות אשר תמורתם תופקד במלואה במנורה מבטחים ביטוח, וזאת כנגד כתבי התחייבות נדחים של מנורה מבטחים ביטוח.
2. בחודש אוקטובר 2011, ביצעה הקבוצה גיוס חוב בהיקף כולל של 300 מיליוני ש"ח, וזאת בשני תהליכים מקבילים. החברה גייסה חוב בסך של 100 מיליוני ש"ח באמצעות הנפקה פרטית של אג"ח לגופים מוסדיים על דרך של הרחבת סדרה א' הנסחרת בבורסה. לקראת ההנפקה, פרסמה חברת מדרוג דוח דירוג אשר קבע כי דירוג אגרות החוב של החברה נותר בעינו ועומד על דירוג של Aa3 באופן יציב. דוח הדירוג התבסס, בין היתר, על כך שיתבצע שינוי מבני הכולל את העברת מניות מנורה מבטחים פנסיה ממנורה מבטחים ביטוח לחברה, מהלך שבוצע בפועל בחודש פברואר 2012. בנוסף, החברה הצהירה על כוונתה לשמור נכסים נזילים וקווי אשראי בשיעור של 125% מהחזרי החוב

(קרן+ריבית), שנה מראש, בהתאם ללוח הסילוקין של אגרות החוב. ראה גם באור 25 בדוחות הכספיים.

3. בחודש אוקטובר 2011 גויסו 200 מיליוני ש"ח גוייס באמצעות מנורה מבטחים גיוס הון, באמצעות הנפקה פרטית של אג"ח (סדרה ב') לגופים מוסדיים אשר הושקעו במנורה מבטחים ביטוח (חברה האם של מנורה גיוס הון) כנגד הנפקת כתבי התחייבות נדחים לטובת מנורה גיוס הון. כספי גיוס זה משמשים כהון משני מורכב במנורה מבטחים ביטוח. לקראת ההנפקה פרסמה חברת מדרוג דוח דירוג אשר קבע כי דירוג אגרות החוב האמורות עומד על דירוג של Aa2 באופן שלילי.

9.12.3 כתבי התחייבות נדחים המהווים הון משני במנורה מבטחים ביטוח

בנוסף, לגיוס ההון בשנת הדוח המפורטים בסעיף 9.12.2 לעיל, קיימים במנורה מבטחים ביטוח כתבי התחייבות נדחים נוספים (סחירים ולא סחירים) אשר גויסו בהנפקות פרטיות למשקיעים מוסדיים ובהנפקות ציבוריות. הסך הכולל של כתבי ההתחייבות הנדחים במנורה מבטחים ביטוח הוא 964,213 אלפי ש"ח, אשר מתוכם סך של 708,423 אלפי ש"ח מהווים הון משני נחות. לפרטים נוספים ראה באור 25 לדוחות הכספיים.

9.13 דירוג ודירוג אשראי

בחודש מרץ 2012, פרסמה מידרוג, דירוג בדבר איכות הניהול של מנורה מבטחים פנסיה, וזאת על ידי בחינת איכות ההון האנושי וחוזקה הפיננסי של החברה הנ"ל, כמו גם את יכולותיה לנהל את הסיכונים אליהם היא עצמה חשופה ואת הסיכונים אליהם חשופים עמיתי "מבטחים החדשה".

מידרוג העניקה לחברה המנהלת את הדירוג הגבוה ביותר - MQ1 - מבין סולם בן חמש דרגות דירוג של חברה מנהלת של גופי השקעה וחיסכון (Investment Manager Quality Rating). בנוסף, העניקה מידרוג ל"מבטחים החדשה" את הדירוג הגבוה ביותר - FR1 - מבין סולם בן חמש דרגות לדירוג קרנות פנסיה (Pension Fund Rating). דירוג FR1 משקף את העובדה כי לדעת מידרוג הקרן נשענת על גופים המוערכים כבעלי איכות גבוהה מאוד ורמת הסיכונים הספציפיים המגולמים בה נמוכים מאוד.

להלן דירוגי אגרות החוב של הקבוצה נכון למועד דוח זה:

תעודות ההתחייבות (סדרה א' וסדרה ב') של החברה מדורגות על ידי מדרוג בדירוג של Aa3 עם אופק יציב (אישור דירוג מחודש אוקטובר 2011).

כתבי ההתחייבות הנדחים של מנורה מבטחים ביטוח (הן כתבי התחייבות אשר הונפקו על ידי מנורה מבטחים ביטוח והן כתבי התחייבות (סדרה א') אשר הונפקו על ידי מנורה מבטחים גיוס הון) מדורגים על ידי מדרוג בדירוג של Aa2 עם אופק שלילי (דוח מעקב מעודכן מחודש אוקטובר 2011).

כתבי התחייבות נדחים (סדרה ב') אשר הונפקו על ידי מנורה מבטחים גיוס הון ומוגדרים כהון משני מורכב של מנורה מבטחים ביטוח, מדורגים על ידי מדרוג בדירוג של Aa3 עם אופק שלילי (דוח דירוג מחודש אוקטובר 2011).

9.14 סיכונים סביבתיים ודרכי ניהולם

החברה חשופה לסיכונים סביבתיים בשני אופנים מרכזיים. מחד, סיכונים סביבתיים מסויימים הינם גורם סיכון המכוסה על ידי ביטוחי חברות הנמכרים על ידי מנורה מבטחים ביטוח, לדוגמה נזקי גוף ואחריות מקצועית כתוצאה מזיהום שנגרם מאירוע פתאומי. אמצעי הפחתה לסיכון זה דומים לאלו המתייחסים לסיכונים ביטוחיים אחרים, ובכללם החרגות, העברת סיכון למבטחי משנה ופיזור התיק הביטוחי. מאידך, החברה חשופה לסיכונים סביבתיים בהשקעות, כלומר להשפעה עקיפה של סיכונים אלו על שווי נכסים סחירים שבעלותה ויכולת הפירעון של לווים.

לחברה ולקבוצה לא קיימים סיכונים סביבתיים ישירים אשר יש להם או צפויה להיות להם השפעה מהותית על התאגיד. כמו כן, לא קיימות להוראות הדין, כהגדרתן בסעיף 28 לתוספת

הראשונה לתקנות ניירות ערך (פרטי התשקיף וטיטוט תשקיף - מבנה וצורה), תשכ"ט-1969 השלכות מהותיות על פעילות התאגיד.

בנוסף, נכון למועד דוח זה לא קיימים הליכים משפטיים או מנהליים מהותיים הקשורים עם איכות הסביבה, אשר החברה או נושא משרה בכירה בה הינו צד לו, וכן לא היה הליך כאמור אשר הסתיים בשנה שקדמה למועד פרסום דוח זה.

9.15 מיסוי

לתיאור נושא המיסוי ראה באור 22 לדוחות הכספיים.

9.16 יעדים ואסטרטגיה עסקית

המידע המובא להלן הינו מידע צופה פני עתיד, וככזה, המידע איננו וודאי לגבי העתיד, ועלול שלא להתממש, כולו או חלקו. המידע הצופה פני עתיד מבוסס על מידע הקיים בקבוצה בתאריך הדוח, וכולל הערכות של הקבוצה או כוונות שלה נכון לתאריך הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או משתמעות ממידע זה, בין היתר, בשל שינויים שיחולו בגורמי הסיכון המפורטים בסעיף 11 להלן.

9.16.1 אסטרטגיה

רווחיות הקבוצה תלויה בעיקרה בתשואות שוק ההון. הדבר מקבל ביטוי בעסקי ביטוח כללי וביטוח חיים תלוי תשואה (לעניין פוליסות שהופקו עד שנת 2003) וכן בפוליסות מבטיחות תשואה וקופות גמל מבטיחות תשואה. על מנת למתן את התלות האמורה, הקבוצה שוקדת על פיתוח עוגנים עסקיים נוספים שאינם תלויים, לפחות לא באופן מובהק וישיר, בתשואות שוק ההון. כך פעלה הקבוצה בשנת 2004 לרכישת קרן הפנסיה מבטחים החדשה, אשר מעבר לחשיבותה לסינרגיה של פעילות הקבוצה בתחום המוצרים הפנסיוניים, פעילותה, וממילא תוצאותיה, אינם מושפעים באופן מובהק מתשואות שוק ההון, אלא מהכנסותיה בגין ניהול נכסי העמיתים הנגזרים מהיקף דמי הגמולים והנכסים שנצברו. בנוסף, הקבוצה פעלה ופועלת להמשך פיתוח פעילות מנורה מבטחים נדל"ן כזרוע הנדל"ן של הקבוצה. בהמשך לאמור, הקבוצה תשאף, ככל הניתן, ובהתקיים הזדמנויות מתאימות, לפתח פעילויות נוספות ולעבות פעילויות קיימות שאינן תלויות במישרין ובאופן מובהק בתשואות שוק ההון.

9.16.2 אסטרטגיה בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

9.16.2.1 ענף ביטוח חיים

האסטרטגיה של הקבוצה בביטוח חיים:

1. שיפור השירות ומערכות הבקרה וניהול מערכת יחסים הוגנת עם קהל לקוחות הקבוצה.
2. שמירה על רווחיות פעילות ביטוח חיים תוך מיקוד במכירת מוצרים בעלי שיעור רווח גבוה כגון פוליסות ריסק וכיסויים נוספים.
3. שימור לקוחות הקבוצה תוך צמצום היקף ביטולי פוליסות ופדיונות.
4. הרחבת נתח השוק של הקבוצה במוצרי הביטוח והחיסכון ארוך הטווח ומוצרי TOP FINANCE לכלל הלקוחות ובפרט לאוכלוסיית "הגיל השלישי".
5. פתרונות ומוצרים חדשים בתחום ביטוח החיים תוך מתן מענה מתקדם למגמות התחרות בשוק ולצרכי המבוטחים. שימור מעמדה של הקבוצה בתחום ביטוח במוצרים נלווים למשכנתא.

הפעילות שהקבוצה נוקטת כדי להשיג מטרות אלה הינה:

1. שיפור השירות ומערך היחסים עם סוכני החברה ולקוחותיה באמצעות בקרה ומדידה של תהליכי השירות, בחינה וייעול של תהליכי העבודה והטמעה אפקטיבית של מערכות מידע מתקדמות לניהול פוליסות ביטוח חיים והסכמי פנסיה.

2. מקסום הסינרגיה בין החטיבות השונות של הקבוצה למינוף מכירות חדשות בתחום, תוך שימוש ביתרונות הקבוצה בתחום הפנסיה ובניהול נכסים.
3. הרחבת מכירות ביטוח חיים על ידי גיוס סוכנים, פיתוח מוצרים חדשים, בפרט בתחום הריסק, החיסכון הטהור והגיל השלישי.
4. ביצוע מהלכים לשימור הלקוחות תוך מתן מענה לטיפול בכספים בתום תקופת הביטוח והחיסכון וטיפול שיטתי ומוסדר בחובות של לקוחות.
5. התמקצעות של הנהלת האגף לביטוח חיים על ידי גיוס כוח אדם מוביל בענף ולימוד מקצועי ושיטתי של המנהלים את מערך הידע בביטוח חיים וכן שיפור מיומנויות ניהוליות.
6. התאמת מוצר ביטוח המשכנתא לסביבת התחרות בשוק תוך שמירה על רווחיות גבוהה.

9.16.2.2 ענף קרנות פנסיה

היעד האסטרטגי ארוך הטווח של החברה הינו להיות גורם מוביל בשוק החיסכון ארוך הטווח הבולט באיכות השירות והמומחיות שהוא מספק ללקוחותיו, תוך חתירה לרווחיות גבוהה. במסגרת יעד אסטרטגי זה, החברה תפעל להרחבת מעגל המבוטחים בקרנות הפנסיה, שימור תיק הפנסיה הקיים, כניסה לעסקים חדשים תוך שמירה על רווחיות נאותה ומינוף הסינרגיה עם החברות שבקבוצה (מנורה מבטחים ביטוח ומנורה מבטחים פיננסים והחברות שבשליטתן).

המפה האסטרטגית של החברה מבוססת על ארבעה רבדים עיקריים - רובד פיננסי, רובד הלקוחות, רובד התהליכים ורובד הלמידה והחדשנות.

הרובד הפיננסי מתייחס ליעדים של רווחיות, שווי תיק הפנסיה, נתח השוק בנכסים, נתח השוק בגבייה וחלקה בערוצי ההפצה.

רובד הלקוחות מתייחס לחמישה סוגי "בעלי עניין" העיקריים של החברה - המבוטחים, המעסיקים, ארגוני העובדים, הסוכנים והבנקים. היעדים המתייחסים לרובד זה כוללים - רמת שירות, תשואות על הנכסים, מתן ערך מוסף על פני המתחרים, אמינות בניהול כספי הלקוחות וכד'.

רובד התהליכים מתייחס להיבטים הבאים - טכנולוגיה, שירות, שיווק ומכירות, מוצרים ורגולציה. היעדים המתייחסים לרובד זה כוללים - תמהיל מוצרים העונה לצרכי הלקוח, בנייה והטמעה של תפיסה שיווקית כוללת, תהליכי מכירה חדשניים, פיתוח פלטפורמות מכירה ושיווק ישירות מול לקוח הקצה, שירות המותאם לערוצי ההפצה, שירות פנים ארגוני תומך סינרגיה, מערכות תפעוליות תומכות ייעול ואמינות וכד'.

רובד הלמידה והחדשנות מתייחס למומחיות, תרבות של מצויינות בשירות, שיפור תהליכי בקרה, התייעלות ארגונית וכד'.

להשגת היעדים האמורים, תפעל החברה, בין היתר, להרחבת מתן השירותים הפנסיוניים, בשירותי ניהול הסדר ובביטוחי מנהלים תוך מתן פתרונות כוללים לצורכי הלקוח ומימוש פוטנציאל הסינרגיה הקיים בקבוצה.

במסגרת הרחבת מעגל המבוטחים בקרנות הפנסיה, תפעל החברה למיקסום פוטנציאל המבוטחים המצטרפים מקרב המעסיקים הקיימים לקרנות הפנסיה שבניהולה ולמוצרים נוספים של הקבוצה. בנוסף, תמשיך החברה בעריכת קורסי פנסיה לסוכני מנורה מבטחים ביטוח, לשם הרחבת מעגל המצטרפים החדשים לקרנות הפנסיה באמצעות סוכני הביטוח.

כניסת הבנקים לתחום הייעוץ הפנסיוני והמשך השפעת הסדרי פנסיית החובה, בשילוב החקיקה המאפשרת חיסכון פנסיוני ארוך טווח במסלול הקצבתי בלבד, פותחת בפני קרנות הפנסיה אפשרות לצירוף מבוטחים חדשים, אשר לא היו מבוטחים בעבר בקרנות פנסיה. משכך פועלת החברה באמצעות ערוצי ההפצה השונים מול אוכלוסייה גדולה שהצטרפה בעבר

למוצרים שנוהלו בידי התאגידים הבנקאיים, בכובעם כיצרנים של מוצרי חיסכון ארוך טווח (ניהול קופות גמל לתגמולים ולפיצויים וקרנות השתלמות). בהקשר זה פועלת החברה להקניית הכלים (ידע ומוצר), שיאפשרו למתווכים הרלבנטיים להתמודד באופן הטוב ביותר עם השינויים ויעניקו לצרכן את הפתרון האופטימאלי עבורו.

המידע המובא לעיל הינו מידע צופה פני עתיד, וככזה, המידע אינו ודאי לגבי העתיד, ועלול שלא להתממש, כולו או חלקו. המידע הצופה פני עתיד מבוסס על מידע הקיים בקבוצה בתאריך הדוח, וכולל הערכות של הקבוצה או כוונות שלה נכון לתאריך הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או משתמעות ממידע זה, בין היתר, בשל שינויים שיחולו בגורמי הסיכון המפורטים לעיל.

9.16.2.3 ענף הגמל

היעדים האסטרטגיים של ענף הגמל בקבוצה הם: שמירה והגדלת נתח השוק של הקבוצה בכל תחומי הפעילות, תוך שמירה על רווחיות ואף הגדלתה, מיצוב החברה כגוף מנהל איכותי, דומיננטי, מקצועי, בעל עוצמה וניסיון ארוך טווח, מצוינות בהשקעות של הקופות, שיפור היעילות התפעולית, ניהול סל קופות מגוון ואיכותי העומד לרשות הלקוחות, מצוינות בשירות, מינוף כוחה הטכנולוגי ויכולות השיווק של הקבוצה לתחום קופות הגמל והגברת תהליכי הבקרה.

9.16.3 אסטרטגיה בביטוח כללי

בתחום הביטוח הכללי, נכון למועד הדוח, הגיעה הקבוצה לנתח שוק של כ- 14%, והיא שומרת על מעמדה כמבטח השלישי בגודלו בתחום הביטוח הכללי. המיקוד בשנת 2012 יהיה בשימור מעמדה כמבטח השלישי בגודלו בתחום הביטוח הכללי, בין היתר, תוך ניצול יכולותיה ואיכותה של שומרה והגדלת נתח השוק בעסקים גדולים. כמו כן תימשך מדיניות שיפור פיזור תיק הביטוח בין הענפים השונים ושיפור שיעור הרווחיות. צמיחת הקבוצה בתחום זה תגיע מהגדלת כמות הסוכנים העובדים עימה, תוך ניפוי סוכנים הפסדיים לאורך זמן. בתחום הטיפול בתביעות תמשיך הקבוצה להתמקד בשירות יעיל למבוטחים תוך הרחבת השימוש במערכות ממחושבות ליעול הטיפול בתביעות ובעבודה מול ספקים.

9.16.3.1 תחום פעילות ביטוח רכב חובה

בתחום זה מתכוונת הקבוצה להתמקד בפלח השוק של הנהגים המבוגרים יותר, מתוך כוונה לשמר ולשפר את הרווחיות בתחום. המודל התעריפי של הקבוצה מכוון לצורך השגת מטרה זו. ההימנעות מביטוחים קבוצתיים, בהם שיעורי הרווחיות מוטלים בספק, תימשך. בסך הכול מצפה הקבוצה לצמוח מעט מעל לקצב הצמיחה בשוק כך שנתח השוק שלה בתחום זה יגדל מעט בשנת 2012.

9.16.3.2 תחום פעילות ביטוח רכב רכוש

נתח השוק של הקבוצה בתחום הרכוש נמוך מנתח השוק הכללי שלה, ואסטרטגיית הקבוצה לשנים הבאות היא להגדיל נתח זה, תוך הקפדה על תוצאות חיתומיות חיוביות ורווחיות נאותה.

9.16.3.3 תחום ביטוח כללי אחר

תחום פעילות ביטוח רכוש

נתח השוק של הקבוצה בתחום הרכוש נמוך מנתח השוק הכללי שלה, ואסטרטגיית הקבוצה לשנים הבאות היא להגדיל נתח זה.

הקבוצה תתמקד במקסום הגישה שלה ללקוחות, באמצעות הפתרונות השונים הקיימים בקבוצה, על מנת לצמוח בפלח שוק זה.

תחום פעילות ביטוח חבויות

ביטוחי הדירקטורים, ימשיכו להוות מוצר מרכזי בתיק ביטוח החבויות של הקבוצה, תוך מינוף התמחות הקבוצה בפלחי שוק ספציפיים בענף זה.

באשר לענפי החבויות האחרים תמשיך הקבוצה להציע פתרון ביטוחי מקיף למבוטחים, שיכלול ביטוחי רכוש וביטוחי חבויות.

9.16.4 אסטרטגיה בתחום ביטוח בריאות

היעד האסטרטגי של הקבוצה בביטוח בריאות הוא להיות שחקן משמעותי בשוק ביטוחי הבריאות הפרטיים.

הפעילות שהקבוצה נוקטת כדי להשיג יעד זה הינה:

1. פיתוח מוצרים חדשים בתחום הבריאות תוך מענה מתקדם לצרכי הלקוחות ולהתפתחויות בתחום הרפואה בארץ ובעולם.
2. התמקצעות הנהלת התחום ועובדיו על ידי גיוס כוח אדם מוביל בענף ופיתוח מקצועי וניהולי של כח האדם הקיים.
3. שיפור השירות ללקוחות ולסוכנים והעמקת הקשר עם הסוכנים
4. שיפור המקצועיות והמומחיות של הסוכנים והעובדים באמצעות הדרכות מקצועיות במהלך כל השנה.
5. הרחבת מערך המכירות על ידי גיוס סוכנים חדשים והרחבת הפעילות של סוכנים קיימים למכירות בריאות.
6. יצירת סינרגיה עם אגפים אחרים בקבוצה על מנת למנף את מוצרים הבריאות.

9.16.4.1 תחום הפיננסיים

להלן פרמטרים בבסיס האסטרטגיה של קבוצת מנורה מבטחים פיננסיים:

1. הגדלת נתח השוק בפעילות חברת הקרנות וחברת ניהול תיקי השקעות, תוך הגדלת ריווחי הקבוצה.
2. עמידה בדרישות הרגולציה.
3. להוות גורם מוביל בתחום השקעות.

9.16.5 בקרה

בכוונת הקבוצה להמשיך ולהשקיע משאבים לשיפור מערך הבקרה הכולל בקבוצה ובפרט באגפים העסקיים וכן לצורך חיזוק הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי. השקעת המשאבים תהיה במונחי כוח אדם, כמו גם באמצעים מיכוניים ותוך הטמעה של מתודולוגיות מקובלות בתחום זה.

חלק ה': משטר תאגידי

10. משטר תאגידי

חלק זה ניתן על פי הוראות המפקח על הביטוח והוא מתייחס למבטחים בקבוצה בלבד.

10.1 כללי - ישיבות הדירקטוריון וועדותיו

להלן מידע בדבר ישיבות מליאת הדירקטוריון בשנת הדוח ומידע בדבר ועדות הדירקטוריון וועדות השקעות:

מספר ישיבות ומועדיהן	ועדות		דירקטוריון		
	מספר החברים בוועדה	סוג הוועדה	מס' דירקטורים משתתפים	מספר ישיבות	שם החברה
15 ¹⁸	3-4 ¹⁷	ביקורת	בין 6 ל- 8	14 ¹⁶	מנורה מבטחים ביטוח
32 ²⁰	5 ¹⁹	השקעות תלויות תשואה			
21 ²¹	3	השקעות שאינן תלויות תשואה			
9 ²³	3-4 ²²	מאזן ו- solvency II			
1 ²⁵	3	תגמול ²⁴			

¹⁶ להלן מועדי הישיבות: 26.01.2011; 07.02.2011; 27.02.2011; 24.03.2011; 30.03.2011; 01.05.2011; 26.05.2011; 30.05.2011; 26.06.2011; 21.07.2011; 28.08.2011; 26.09.2011; 24.11.2011; 26.12.2011.

¹⁷ עד ליום 01.10.2011 מנתה ועדת הביקורת של מנורה מבטחים ביטוח (להלן, בס"ק זה: "החברה") ארבעה חברים. ביום 01.10.2011 פרש מר ישראל (איזי) תפוחי מדירקטוריון החברה, בשל מינוי לתפקיד בחו"ל. ביום 03.10.2011 אישרה האסיפה הכללית את מינויו של מר חיים אהרון, כדח"צ, במקומו, ובהתאם מונה כחבר ועדת הביקורת.

¹⁸ להלן מועדי הישיבות: 05.01.2011; 30.01.2011; 27.02.2011; 22.3.2011; 3.4.2011; 15.5.2011; 19.6.2011; 20.7.2011; 21.07.2011; 24.07.2011; 25.08.2011; 4.9.2011; 19.09.2011 (החלטה בכתב); 27.10.2011; 21.11.2011; 01.12.2011; 25.12.2011.

¹⁹ נכון ליום 31.12.2011 וכן למועד פרסום הדוח, מכהנים בוועדת השקעות תלויות התשואה של החברה חמישה חברים, מתוכם 4 נציגי ציבור.

²⁰ להלן מועדי הישיבות: 12.01.2011; 26.01.2011; 9.02.2011; 23.02.2011; 9.03.2011; 10.03.2011; 23.03.2011; 06.04.2011; 14.04.2011; 17.04.2011; 04.05.2011; 18.05.2011; 18.05.2011; 01.06.2011; 15.06.2011; 21.06.2011; 29.06.2011; 07.07.2011; 13.07.2011; 27.07.2011; 10.08.2011; 24.08.12; 7.09.2011; 26.09.2011; 5.10.2011; 26.10.2011; 9.11.2011; 17.11.2011; 23.11.2011; 07.12.2011; 14.12.2011; 21.12.2011.

²¹ להלן מועדי הישיבות: 31.01.2011; 21.02.2011; 21.03.2011; 04.04.2011; 07.04.2011; 17.04.2011; 02.05.2011; 19.05.2011; 30.05.2011; 23.06.2011; 30.06.2011; 25.07.2011; 16.08.2011; 29.08.2011; 03.10.2011; 06.10.2011; 31.10.2011; 20.11.2011; 19.12.2011; 22.12.2012.

²² עד ליום 01.10.2011 מנתה ועדת המאזן של מנורה מבטחים ביטוח (להלן, בס"ק זה: "החברה") שלושה חברים. ביום 26.09.2011 מונה אורי קויאטק לוועדת המאזן, במקומו של ה"ה ישראל (איזי) תפוחי (דח"צ), שפרש מתפקידו ביום 01.10.2011. נכון ליום 31.12.2011, וכן למועד פרסום הדוח, מונה ועדת המאזן ארבעה חברים.

²³ להלן מועדי הישיבות: 06.02.2011; 9.03.2011; 21.03.2011; 22.03.2011; 23.05.2011; 26.05.2011; 20.07.2011; 22.08.2011; 21.11.2011.

²⁴ לאור תיקון 16 לחוק החברות, ובפרט לאור סעיפים 117 ו-272(ג), החליט דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח, ביום 26.06.11, על ביטולה של ועדת התגמול, לפרטים ראה סעיף 10.2.6.

²⁵ הישיבה התקיימה ביום 14.03.2011

ועדות			דירקטוריון		
מספר ישיבות ומועדיהן	מספר החברים בוועדה	סוג הוועדה	מס' דירקטורים משתתפים	מספר ישיבות	שם החברה
27 20	3	אשראי ²⁶			
29 7	3	ביקורת	8	28 8	מנורה מבטחים פנסיה
30 32	5	השקעות תלויות תשואה			
31 1	3	מעקב אחר מקבלי פנסיות נכות			
33 20	3	אשראי ³²			
36 8	4	ביקורת	35 8	34 12	
37 12	3	השקעות שאינן תלויות תשואה			
38 4	5	מאזן			שומרה
40 20	3	אשראי ³⁹			
41 5	3	Solvency II			

10.2 ועדות דירקטוריון

במבטחים שבקבוצה קיימות ועדות דירקטוריון שונות כמפורט בטבלה לעיל שתפקידיהן העיקריים הינם:

10.2.1 ועדת ביקורת

ועדות הביקורת של המבטחים בקבוצה הוקמו בעקבות תיקון 16 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), תשמ"א-1981 שהחיל עליהן חובה זו בדומה לחברות

²⁶ ועדת האשראי הינה ועדה משותפת למנורה מבטחים ביטוח (להתחייבויות תלויות תשואה והתחייבויות שאינן תלויות תשואה), למנורה מבטחים גמל, ולמנורה מבטחים פנסיה וכן לשומרה ("ועדת אשראי משותפת"). במהלך שנת 2011, לא חל שינוי בהרכב הוועדה.

²⁷ להלן מועדי הישיבות: 5.1.2011 ; 31.1.2011 ; 14.2.2011 ; 28.2.2011 ; 28.2.2011 ; 11.4.2011 ; 9.5.2011 ; 6.6.2011 ; 29.6.2011 ; 18.7.2011 ; 26.7.2011 ; 15.8.2011 ; 21.8.2011 ; 1.9.2011 ; 12.9.2011 ; 10.10.2011 ; 14.11.2011 ; 21.11.2011 ; 5.12.2011 ; 19.12.2011

²⁸ להלן מועדי הישיבות: 30.01.2011 ; 23.03.2011 ; 25.05.2011 ; 04.07.2011 ; 24.08.2011 ; 31.10.2011 ; 23.11.2011 ; 27.12.2011

²⁹ להלן מועדי הישיבות: 30.01.2011 ; 23.03.2011 ; 25.05.2011 ; 24.08.2011 ; 25.09.2011 ; 23.11.2011 ; 27.12.2011

³⁰ ראה הערה 19 לעיל.

³¹ הוועדה התכנסה ביום 04.07.2011.

³² ראה הערה 22 לעיל.

³³ ראה הערה 26 לעיל.

³⁴ להלן מועדי הישיבות:

³⁵ עד ליום 22.12.2011 מנה דירקטוריון שומרה 8 חברים. ביום 22.12.2012 הודיע מר דני יצחקי, המכהן גם כמנכ"ל שומרה, על פרישתו מדירקטוריון שומרה, ומיום זה מונה הדירקטוריון 7 חברים.

³⁶ להלן מועדי הישיבות: 27.01.2011 ; 28.02.2011 ; 13.03.2011 ; 17.04.2011 ; 23.06.2011 ; 22.08.2011 ; 17.11.2011 ; 29.12.2011

³⁷ להלן מועדי הישיבות: 27.01.2011 ; 17.02.2011 ; 15.03.2011 ; 17.04.2011 ; 25.05.2011 ; 23.06.2011 ; 31.07.2011 ; 22.08.2011 ; 22.09.2011 ; 27.10.2011 ; 17.11.2011 ; 22.12.2011

³⁸ להלן מועדי הישיבות: 13.03.2011 ; 22.05.2011 ; 16.08.2011 ; 15.11.2011

³⁹ ראה הערה 22 לעיל.

⁴⁰ ראה הערה 26 לעיל.

⁴¹ להלן מועדי הישיבות: 27.01.2011 ; 15.03.2011 ; 25.05.2011 ; 31.07.2011 ; 22.12.2011

ציבוריות. ועדת הביקורת אמונה על בדיקת ליקויים בניהול העסקי של החברה, אישור תוכנית העבודה השנתית והרב שנתית של מערך ביקורת הפנים, דיון בנושאים המפורטים בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), התשס"ז-2007 (להלן: "תקנות דירקטוריון וועדותיו"), זאת, בין היתר, תוך הישענות על דוחות המבקר הפנימי והתייעצות עימו ועם רואה החשבון המבקר של החברה ומתן המלצות לדירקטוריון בדבר הדרכים לתיקון ליקויים שנמצאו ומעקב אחר ביצוע תכנית הביקורת ויישום ממצאי הדוחות של מבקר הפנים. בנוסף, ועדת הביקורת דנה ומחליטה בעסקאות של החברה הטעונות סיווגה ו/או אישורה לפי כל דין ובפרט בהתאם להוראות סעיף 117 לחוק החברות.

ועדת הביקורת של מנורה מבטחים פנסיה מכהנת בתפקידה משנת 2004, לנוכח הוראה בנושא זה הקבועה בתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 (להלן: "תקנות קופות הגמל"). ועדת הביקורת של מנורה מבטחים פנסיה מכהנת גם כוועדת התגמול, שתפקידה הינם, בין היתר, לייעץ לדירקטוריון בנושאים הנוגעים למדיניות השכר בחברה וכן בתנאי העסקה של נושאי משרה. בנוסף, ועדת הביקורת של מנורה מבטחים פנסיה דנה בנאותות הביקורת על הדוחות הכספיים ובחוות דעתו של רואה החשבון המבקר לעניין אותם דוחות לפני הגשתם לאישור הדירקטוריון.

10.2.2 ועדת השקעות שאינן תלויות תשואה (נוסטרו)

למנורה מבטחים ביטוח ועדת השקעות נוסטרו שמונתה בהתאם לחוק הפיקוח ותקנות דרכי ההשקעה. ועדת ההשקעות נוסטרו הינה ועדה לניהול ההשקעות שאינן נובעות מהתחייבויות תלויות תשואה.

תפקידי הוועדה, בין היתר, הם קביעת מדיניות ההשקעות, במסגרת מדיניות ההשקעות הכוללת של התאגיד כפי שקבע הדירקטוריון; אישור סוגי עסקאות מסוימות טרם ביצוען, ושעורי אחזקה בנכסי השקעה שונים, קביעת נהלי השקעה, בקרה ומעקב לגבי יישום מדיניות ההשקעה שנקבעה.

בנוסף, ועדת השקעות נוסטרו, מפקחת על מתן ההלוואות לסוכני הביטוח, בהתאם לתנאים הקבועים בחוזר המפקח לעניין זה.

בהתאם לתקנות ההשקעה, תדירות ישיבות ועדת השקעות נוסטרו הינה לפחות אחת לחודש.

10.2.3 ועדות השקעות תלויות תשואה ("משתתפת" פנסיה וגמל)

למנורה מבטחים ביטוח ועדת השקעות "משתתפת" שמונתה בהתאם לחוק הפיקוח ותקנות דרכי ההשקעה. תפקידי הוועדה הינם, בין היתר, קביעת מדיניות ההשקעות של הכספים העומדים כנגד התחייבויות תלויות תשואה במסגרת המדיניות הכוללת שקבע הדירקטוריון ובפרט קביעת מדיניות ההשקעה למסלולי ההשקעה השונים שבפוליסות המשתתפות ברווחים; אישור עסקאות מסוימות טרם ביצוען ושעורי אחזקה בנכסי השקעה שונים; החלטות הנוגעות לשימוש באמצעי שליטה בתאגידים שונים המוחזקים במסגרת ההשקעות כאמור; קביעת נהלי השקעה, בקרה ומעקב לגבי יישום מדיניות ההשקעות שנקבעה.

למנורה מבטחים פנסיה ועדת השקעות שמונתה בהתאם להוראות חוק קופות גמל (ופעלה לפני חקיקת החוק האמור, מכוח הוראות דומות בתקנות קופות הגמל). תפקידי הוועדה דומים לאלו שפורטו לעיל, בכל הנוגע לקופות הגמל שבניהולה של מנורה מבטחים פנסיה ולמסלולי ההשקעה שבהן.

למנורה מבטחים גמל ועדת השקעות שמונתה בהתאם להוראות חוק קופות גמל (ופעלה לפני חקיקת החוק האמור, מכוח הוראות דומות בתקנות קופות הגמל). תפקידי הוועדה דומים לאלו שפורטו לעיל, בכל הנוגע לקופות הגמל שבניהולה של מנורה מבטחים גמל ולמסלולי ההשקעה שבהן.

כיום, מונות הוועדות חמישה חברים, אשר זהותם זהה בכל הוועדות, מתוכם ארבעה נציגי ציבור. הוועדות מקיימות ישיבות משותפות.

בהתאם לתקנות ההשקעה, תדירות ישיבות ועדות השקעות תלויות תשואה הינה לפחות אחת לשבועיים.

10.2.4 ועדת אשראי משותפת

בהתאם להוראות חוזרי המפקח מחודש אוגוסט 2007, שעניינם ניהול סיכוני אשראי אגב פעילות השקעות והעמדת אשראי לא סחיר על ידי גופים מוסדיים ותשתית לתמיכה ניהולית מקצועית ותפעולית, ובהמשך להמלצת ועדות ההשקעה, אישרו הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים בקבוצה את הרכב ועדת האשראי המשותפת למנורה מבטחים ביטוח (להתחייבויות תלויות תשואה ולהתחייבויות שאינן תלויות תשואה), למנורה מבטחים גמל, למנורה מבטחים פנסיה ולשומרה.

הוועדה אחראית על אישור מראש של העמדת אשראי אגב פעילות השקעות אשר אינו אשראי מוחרג, בהתאם לסמכויות שהוקנו לה ועל פי מדיניות האשראי שאושרה בוועדות ההשקעה ובדירקטוריונים של הגופים המוסדיים.

חבר ועדת אשראי יהיה מי שהינו בעל מומחיות וניסיון מוכחים בתחום האשראי. ועדת האשראי מונה 3 חברים, מתוכם שניים הם נציגי ציבור.

10.2.5 ועדת מאזן ו- Solvency II

בשנת 2007 מינו דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח ודירקטוריון שומרה ועדות מאזן, בהתאם לתקנות הדירקטוריון וועדותיו וחוק החברות. תפקידי הוועדות הינם, בין היתר, לדון ולהמליץ בפני דירקטוריון החברה בנושאים הנוגעים לדוחות הכספיים של החברה, לפי העניין, ובכלל זה ההערכות והאומדנים אשר נעשו בקשר עם הדוחות הכספיים, הבקורות הפנימיות הקשורות בדיווח הכספי, שלמות ונאותות הגילוי בדוחות הכספיים, סקירת הבקורות הפנימיות, חוות דעתו של רואה החשבון המבקר, המדיניות החשבונאית שאומצה והטיפול החשבונאי שיושם בעניינים המהותיים של התאגיד. יצוין, כי ועדת המאזן אינה ועדת הביקורת של החברה.

בהתאם לחוזר הפיקוח מחודש יולי 2008 בנושא היערכות ל- Solvency II, הסמיך דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח, בחודש אוקטובר 2008, את ועדת המאזן של החברה להיות אחראית על פיקוח ובקרה על תהליך היערכות החברה ליישום דירקטיבת Solvency II. הוועדה מתכנסת מעת לעת, לפי הצורך, מספר פעמים בשנה. הוועדה מדווחת לדירקטוריון, לפי הצורך.

בחודש אוגוסט 2008, הסמיך דירקטוריון שומרה ועדת Solvency II, המונה 3 חברי דירקטוריון, ביניהם דח"צ אחד, אשר תתכנס מעת לעת, לפי הצורך, מספר פעמים בשנה.

10.2.6 ועדת תגמול

בחודש יולי 2007 מינה דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח ועדת תגמול. תפקידי הוועדה הינם, בין היתר, לייעץ לדירקטוריון בנושאים הנוגעים למדיניות השכר בחברה וכן בתנאי העסקה של נושאי משרה. עם זאת, ולאור תיקון 16 לחוק החברות, ובפרט לאור סעיפים 117 ו-272(ג), החליט דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח, ביום 26.06.2011, על ביטולה של ועדת התגמול, תוך קביעה כי עסקאות עם בעלי עניין ובפרט עסקאות הנוגעות לתנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה ומדיניות תגמול של נושאי משרה ידונו ויאשרו, לפי העניין, בוועדת הביקורת, בהתאם להוראות הדין.

בשומרה, ועל רקע חוזר המפקח בנושא תגמול נושאי משרה, מונתה בשנת 2010, ועדת הביקורת כוועדת התגמול של החברה. תפקידה כוועדת תגמול לדון בדיווחי המנכ"ל, לעקוב ולפקח על אופן יישום מדיניות השכר בפועל ולגבש המלצות ולייעץ לדירקטוריון בתחום זה, לפי דרישתו.

10.2.7 ועדת מעקב אחר מקבלי פנסיית נכות

למנורה מבטחים פנסיה ועדת מעקב אחר מקבלי פנסיית נכות, הפועלת בהתאם להוראות הממונה בנושא זה.

10.3 קצין ציות

על אף כי ההסדר התחיקתי החל על הגופים המוסדיים בקבוצה איננו מחייב מינוי של קצין ציות (Compliance Officer), מינו הגופים המוסדיים בקבוצה קציני ציות, כמפורט להלן.

בחודש אוגוסט 2011, חוקק חוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 (להלן: "החוק"). החוק מרחיב, בין היתר, את סמכויות הפיקוח והאכיפה של הממונה ומקנה לו סמכויות פיקוח ובידור מנהלי (חלקן בכפוף לצו שיפוטי). בנוסף, קובע החוק רשימת הפרות, במסגרת התוספת הראשונה, אשר בגינן מוקנית לו הסמכות להטלת עיצום כספי (סמכות שבעיקרה הייתה קיימת גם עובר לחקיקת החוק), תוך הגדלת סכומי העיצום הכספי ותוך קביעת אפשרות לסנקציה חליפית של התחייבות להימנע מהפרה או קביעת עיצום על תנאי וכן תוך פירוט ההליכים בקשר להטלת עיצום כספי ושיקול הדעת להפחתתו. בנוסף, נקבעה בחוק חובת פיקוח של מנכ"ל או שותף בתאגיד מפקח, תוך קביעת חזקת הפרה של חובת הפיקוח בהתקיים הפרה של הוראות כאמור ותוך סמכות להטיל עיצום כספי, למעט אם וככל שנקבעו נהלים מספקים למניעת הפרות ("תכנית אכיפה"). כמו-כן, נקבע כי אין לבטח במישרין או בעקיפין אדם מפני עיצום כספי שיוטל עליו וכך גם החברה לא תשפה ולא תשלם במישרין או בעקיפין עיצום כספי שהוטל על אדם אחר. להרחבה בעניין הגברת האכיפה בשוק ההון ראה סעיף 9.2.2 לעיל.

יצוין, כי בחודש ינואר 2012, פורסמה טיוטת חוזר שעניינה ניהול סיכונים ציות בגופים מוסדיים. בהתאם להוראות הטיטה, אשר אם תכנס לתוקף תחילתה צפויה מיום 1 בינואר 2013, יהיה על הנהלת גוף מוסדי למנות אחראי למערך הציות והאכיפה הפנימית.

מנורה מבטחים ביטוח

בחודש דצמבר 2010, מינתה מנורה מבטחים ביטוח את ער"ד רונה לרר לקצינת ציות, בהיקף משרה מלא, ובכפופות ישירה לחבר הנהלה האחראי, בין היתר, לתחומי האו"ש ורגולציה. ער"ד לרר הינה בעלת רישיון עריכת דין ורישיון משווק השקעות מטעם רשות ני"ע, וכיהנה משנת 2008 כבקירת סיכונים וקצינת ציות של מנורה מבטחים פיננסיים בע"מ, חברה בת של החברה, וכן כבקירת סיכונים של אגף ביטוח חיים ובריאות, משנת 2009 עד למינויה, כאמור. בנוסף, עסקה בעבר בביקורת חקירתית. במסגרת תפקידה, קצינת הציות מפקחת על עמידת החברה ועובדיה בהוראות הדין ופועלת לאיתור "סיכונים ציות", ניטורם וטיפול בהם באמצעות ביצוע בקורות ציות במסגרת תכנית עבודה מוסדרת. תחום הציות מונה שני עובדים נוספים, מלבד קצינת הציות. ער"ד לרר משמשת גם כממונה על קיום הוראות הדין במנורה מבטחים גמל ובמנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים.

כמו כן, הנהלת מנורה מבטחים ביטוח פועלת להטמעת הוראות הדין באמצעים נוספים - הוראות רגולטוריות הנוגעות לפעילותה של מנורה מבטחים ביטוח כמבטח מופצים לראשי האגפים והתחומים הרלבנטיים הפועלים ליישומן בדרכים שונות לרבות באמצעות קביעת נהלים ובקורות וכן באמצעות הדרכות והכשרות לעובדים. במהלך שנת 2011 החלו עובדי החברה, באופן חלקי, להעביר דיווחי ציות באמצעות מערכת ממוכנת לניהול רגולציה.

מנורה מבטחים פנסיה

הנהלת מנורה מבטחים פנסיה פועלת להטמעת הוראות הדין באמצעים שונים. הוראות רגולטוריות הנוגעות לפעילותה של מנורה מבטחים פנסיה מופצים לראשי האגפים והתחומים הרלבנטיים, הפועלים ליישומן בדרכים שונות לרבות באמצעות קביעת נהלים ובקורות לבחינת יישומן וכן באמצעות הדרכות והכשרות לעובדים.

בחודש אוגוסט 2011 מינתה מנורה מבטחים פנסיה את ער"ד אלון אלפרט, סמנכ"ל, היועץ המשפטי ומזכיר החברה של מנורה מבטחים פנסיה, כקצין הציות, מחודש יולי 2011. ער"ד אלפרט כיהן עד לדצמבר 2010 כיועץ משפטי ראשי, אחראי תחום הרגולציה וחבר הנהלה ראשית של מגדל שוקי הון. במסגרת תפקידו, קצין הציות פועל כדי לסייע לדירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה ולהנהלתה הפעילה להבטיח ציות מצד מנורה מבטחים פנסיה לכל דרישות הדין החלות על מנורה מבטחים פנסיה, תוך מתן דגש על פעילותה של מנורה מבטחים פנסיה מול לקוחותיה, ולצורך הקטנת ההסתברות להפרתן של הדרישות האמורות, גילוי מוקדם של הפרת דרישות כאלה, צמצום חשיפת מנורה מבטחים פנסיה ומנהליה לתביעות והפסדים כספיים, ושמירה על המוניטין של מנורה מבטחים פנסיה.

שומרה

בשלהי שנת 2006, קלטה שומרה אחראית רגולציה אשר מתפקידה ליישם ולהטמיע את ההוראות הרגולטוריות השונות, והחל משנת 2008 היא מכהנת גם כיועצת המשפטית של החברה. כמו כן, החל משנת 2009 מינתה החברה את עוזר היועצת המשפטית כקצין ציות הכפוף לאחראית הרגולציה ומסייע לה להטמיע את הוראות הדין ולבצע מעקב אחר יישומן. במסגרת תפקידו, נדרש קצין הציות של שומרה לבצע מעקב שוטף אחר עמידת שומרה בכל הוראות הדין, וזאת לפי תוכנית עבודה שנקבעה על ידי מנכ"ל שומרה והיועצת המשפטית

(המכהנת גם כאחראית הרגולציה). בנוסף, אחראי קצין הציות לתיאום בין המחלקות השונות בשומרה, לשם היערכות לעמידה בהוראות דין חדשות, לוודא הכרתן של הוראות דין קיימות ויישומן בפועל. כיום מכהן בתפקיד עו"ד רועי בן יוסף כקצין הציות של החברה, אשר הינו בעל רישיון עו"ד מחודש מאי 2009. קצין הציות מועסק בחברה במשרה מלאה, ואין עובדים הכפופים לו. מנהל מחלקת מערכות מידע בשומרה משמש כממונה על אבטחת מידע, לצורך הבטחת יישום הוראות החוק בעניין הגנת הפרטיות והוראות המפקח בתחום זה. כמו כן, ההוראות הרגולטוריות השונות הנוגעות לפעילותה של שומרה כמבטחת מובאים, מעת לעת ועל פי הצורך, לידיעת דירקטוריון החברה, ובאופן שוטף להנהלתה ולראשי התחומים הפועלים להטמעתן, כל אחד לגבי התחומים שבאחריותו וזאת, בין היתר, באמצעות פרויקט כתיבת נהלים מקיף ובאמצעות התאמת מערכות המיכון של שומרה.

10.4 קוד אתי

הקבוצה פועלת לכתיבת והטמעת קוד אתי.

חלק ו': ניהול סיכונים

11. ניהול סיכונים

11.1 מדיניות ניהול הסיכונים

לפירוט בנושא זה ראה באור 37 לדוחות הכספיים השנתיים.

11.2 תהליכי העבודה

לפירוט בנושא זה ראה באור 37 לדוחות הכספיים השנתיים.

11.3 דיון בגורמי סיכון

סיכונים מקרו כלכליים:

11.3.1 שינויים במצב המדיני

החברה חשופה לשינויים במצב המדיני והביטחוני של מדינת ישראל בעסקי הביטוח כמו גם בצד ההשקעות. ראשית, התרחשות אירוע מדיני בטחוני, כגון מלחמה, עלול לגרום להאטה כלכלית ולהגדלת תביעות בגין מקרים שהחברה מבטחת (כגון, נזקי גוף). שנית, שינויים בשווקים הפיננסיים כתוצאה מציפייה לאירוע מדיני-בטחוני עלולים להשפיע על שווי נכסי החברה והנכסים בניהולה.

11.3.2 שינויים במצב המשק

הקבוצה חשופה למצב הכלכלי ורמת התעסוקה במשק. מיתון במשק עלול להשפיע על היקף עסקי הביטוח, בין היתר דרך ירידה במכירות, עליה בפדיון פוליסות ביטוח חיים, קופות גמל ויחידות השתתפות בקרנות נאמנות ועליה בהיקף תביעות. כמו כן, הרעה במצב המשק עלולה להשפיע על שווי השוק של הנכסים הפיננסיים ויכולת הפירעון של גופים בישראל שאליהם חשופה הקבוצה.

11.3.3 סיכון שוק

סיכון זה נובע משינויים בשוויים ההוגן של מכשירים פיננסיים והתחייבויות ביטוחיות כתוצאה מתנודתיות של גורמי השוק כגון שיעור ריבית, שער חליפין, שיעור האינפלציה, מדדי מניות ונדל"ן בשוק המקומי ובשוק העולמי. שינוי בגורמי סיכון אלה עשוי להשפיע על שווי נכסי החברה (נוסטרו), התחייבויותיה ושווי תיק הנכסים אותו היא מנהלת עבור עמיתים/מבוטחים (פוליסות תלויות תשואה, קרנות פנסיה, קופות גמל וקרנות השתלמות) ושבגינה היא גובה דמי ניהול.

מרכיב משמעותי בהכנסות החברה נובע מהכנסות מדמי ניהול. הכנסות מדמי ניהול מושפעות מהיקף התיק המנוהל ("דמי ניהול קבועים") ומהתשואה המושגת על הנכסים שבניהול החברה ("דמי ניהול משתנים"), לגבי פוליסות שהופקו עד שנת 2003 (כולל). דמי הניהול המשתנים מחושבים כפונקציה של תשואה ריאלית שנתית. תשואה ריאלית שלילית תפגע בהכנסות החברה בתקופה השוטפת ואף בתקופה עתידית עד להשגת תשואה ריאלית חיובית למבוטחים. במוצרי ביטוח חיים וקופות גמל מבטיחי תשואה ההשפעה של שינוי בגורמי הסיכון האמורים על המרווח הפיננסי של החברה (הפער בין התשואה שאליה התחייבה החברה למבוטחים/עמיתים לבין התשואה שהחברה השיגה על נכסים אלו) גבוהה.

שינויים קיצוניים בגורמי סיכון השוק עלולים לגרום לאי התאמה כלכלית בין נכסי החברה והתחייבויותיה, בעיקר לאור העובדה כי ההשפעה על ערכם החשבונאי אינה בהכרח משקפת את ההשפעה על ערכם הכלכלי, בפרט לגבי נכסים והתחייבויות שאינם סחירים.

לקבוצה חשיפה מוגבלת לסוגי נכסים מורכבים אשר מחיר השוק שלהם עלול להיות מושפע ממשברי אשראי עולמיים או מקומיים. לתאריך הדוח החשיפה לסיכון זה הינה זניחה.

11.3.4 סיכוני אשראי

הקבוצה משקיעה חלק מנכסיה במתן אשראי וערבויות לתאגידים וללווים שונים וכן בפיקדונות. אי לכך, פגיעה ביציבותם וכושר ההחזר של גופים שונים עימם התקשרה החברה, כגון לווים, מנפיקים, בנקים ומבטחי משנה עלולה להשפיע על ערך נכסיה.

כמו כן, נכסי אשראי הניתנים מכספי עמיתים וכן נכסי אשראי סחירים בתיקי הנוסטרו, המוצגים בשווי הוגן, מושפעים משינויים במרווחי אשראי כתוצאה משינוי בפרמיית הסיכון המיוחסת לחברות הלוות/מנפיקים.

11.3.5 סיכוני נזילות

סיכון נזילות נובע מאי ודאות לגבי התזמון וההיקף של מימוש התחייבויותיה הביטוחיות של הקבוצה, בכללן תביעות ביטוח, פדיונות וזכויות מבטחים/עמיתים נוספות, כנגד זמינות נכסים באותו מועד. בהתאם, צורך לפרוע התחייבויות בהיקף ניכר במועד בלתי צפוי (בעיקר בעקבות אירוע קטסטרופה כגון רעידת אדמה ו/או מלחמה) על ידי מימוש נכסים עלול לגרום לשחיקה בערכם ביחס לשוויים ההוגן, ו/או לדרוש מהקבוצה לגייס מקורות הון בפרמיית סיכון גבוהה.

סיכונים ענפיים:

11.3.6 רמת שימור התיק

החברה חשופה לאפשרות מימוש אופציית הביטול והפדיון של פוליסות בידי לקוחותיה, בעיקר בתחום ביטוח חיים ובריאות וחיסכון ארוך טווח. סיכון נIOD הכספים, המתבטא בהחלטת לקוחותיה והציבור הרחב על העברת הכספים שבניהול החברה לגורמים מתחרים בשוק וכן על העברות כספים לקבוצה ממתחרים, מושפע, בין היתר, משינוי בטעמי הציבור לגבי רמת החיסכון ו/או אפיקי חסכון שונים, מהתנאים המוצעים ע"י מתחרים, מהוראות רגולציה המקלות על נIOD כספי חסכון ארוך טווח ומרמת שירות. לרמת שימור התיק השפעה גבוהה על רווחיות החברה ועל הערך הגלום של עסקי הביטוח וחיסכון לטווח ארוך.

11.3.7 סיכונים ביטוחיים

הקבוצה מוכרת פוליסות ביטוח המכסות סיכונים שונים וביניהם סיכוני תוחלת חיים (מוות ואריכות חיים), נכות, מחלות (לרבות מחלות מקצוע), חבויות בגין נזקי גוף ואחריות מקצועית, אש, נזקי טבע (לרבות רעידת אדמה), גניבה ופריצה. חישוב שכיחותם וחומרם של אותם אירועים אשר החברה מכסה בפוליסות הביטוח מתבצע על ידי הערכות אקטואריות בהסתמך על ניסיון העבר (של החברה ומבטחי משנה), והמצב הרגולטורי והמשפטי הידוע. הסיכון נובע מכך שפרמיה שתגבה בגין פוליסות ביטוח לא תספיק כדי לשלם את התביעות שייווצרו כתוצאה משינויים בלתי צפויים בגורמי הסיכון שבבסיס התמחור, בפרט בכיסויים בהם יתכן פער זמן משמעותי בין מכירת הכיסוי והתממשות הנזק/התביעה. עבור סיכון קטסטרופה המודל להתמודדות עם הסיכון מבוסס בעיקרו על העברת הסיכון למבטחי משנה זאת בשל השכיחות הנמוכה למול החומרה הגבוהה במיוחד של אירועים מסוג זה.

שימוש במודל לא מתאים או בפרמטרים שגויים בתמחור ו/או בהערכת העתודות, כמו גם הנחיות חדשות מהרגולטור לגבי אופן חישוב העתודות, עלולים לגרום לתנודתיות ברווחיות החברה. אופן חישוב הרזרבות נבדק מעת לעת, וההנחות המשמשות להערכת התביעות העתידיות נבדקות גם הן מול הניסיון שנצבר בפועל ומתעדכנות במידת הצורך. החברה מפרישה "פרמיה בחסר" במקרים שלהערכתה הפרמיה שנגבתה איננה מספקת לכיסוי הסיכון וההוצאות הכרוכות בניהולו, ולעיתים מסתמכת לצורך כך גם על ניסיון מבטחי משנה.

11.3.8 אירועי קטסטרופה

הקבוצה חשופה לסיכון שאירוע בודד, כגון אסון טבע (רעידת אדמה), מלחמה, אירוע טרור גדול או מגיפה המונית יגרום להצטברות של תביעות במספר תחומי פעילות של הקבוצה בו זמנית בהיקף המסכן את יציבותה הפיננסית. אירוע רעידת אדמה, לדוגמא, עלול לגרום לעלייה משמעותית פתאומית בהיקף התביעות בביטוחי חיים ובריאות ובביטוחי רכוש. כמו כן, לאירוע קטסטרופה עלולה להיות השפעה עקיפה על החברה, כגון ירידה בשווקים הפיננסיים, פגיעה בנזילות ועלייה בחומרת תביעות בענפי רכוש

כתוצאה מהתייקרות חומרי גלם ושכר בענף הבנייה. הקבוצה מטפלת בסיכונים קטסטרופה בעיקר ע"י העברתם (חלקית) למבטחי משנה במסגרת חוזים שונים. הסיכון המהותי הוא כי רמת הכיסוי הנרכש ממבטחי המשנה, המבוססת על מודל כמותי, תהיה נמוכה משמעותית מהנזק שיגרם בפועל כתוצאה מרעידת אדמה בישראל.

11.3.9 שינויים רגולטוריים

שינויים בהוראות חוק, תקנות והנחיות רגולטוריות שונות החלות על גופים מוסדיים כרוכים בהוצאות כספיות ליישום ההתאמות הדרושות, לדוגמא עבור מערכות מידע וכוח אדם, ו/או משפיעים ישירות על התוצאות העסקיות בענף. להלן דוגמאות לשינויים רגולטוריים אשר משפיעים באופן ישיר על מצבה הכספי של החברה: (א) הגדלת דרישות ההון (ב) קביעת דרישות המשפיעות על התפעול העסקי השוטף (ג) שינוי בחוקי מס החלים על החברה או על מוצריה (ד) שינוי בכללים לקביעת תעריפי ביטוח (ה) שינוי בנוסחאות לחישוב עתודה (ו) שינוי בעקרונות המוצרים הנמכרים (תוכניות הוניות, תוכניות לקצבה).

11.3.10 שינויים באקלים השיפוטי

עלות ההגנה כנגד תביעות, תשלום תביעות ושינוי באקלים השיפוטי (תקדימים משפטיים בנוגע למוצרים ביטוחיים) הם גורמים שטומנים בחובם אי וודאות ועלולים להשפיע על תוצאות הקבוצה. הקבוצה מודעת למגמה של ריבוי תובענות ייצוגיות עקב שכלולם של הכלים המשפטיים לביצוע תביעות אלה והתמחותם של עו"ד בהם, וכן במגמה מתפתחת של אישור תובענות מסוג זה. עקב כך, בכוונת הקבוצה לעקוב אחר התפתחותן של תביעות מסוג זה, לנתח את מאפייניהן הייחודיים, ולהעריך את השלכתן המעשית על החברה, במטרה לנקוט בצעדים מונעים/מקלים.

11.3.11 שינויים בתנאי התחרות

התוצאות העסקיות תלויות ביכולת החברה לפעול בענף תחרותי. ענף הביטוח וענף החיסכון לטווח ארוך עוברים שינויים רבים המגבירים את התחרות בשוק. החברות המתחרות בקבוצה אינן רק חברות ביטוח אלא גם קרנות פנסיה, קופות גמל וחברות ניהול השקעות. יכולת הקבוצה לעצב מוצרים חדשניים ולפתח יחסי עבודה תקינים עם מפיצים (סוכני ביטוח ויועצים בבנקים) ובו בזמן להתייעל מבחינה תפעולית הינה קריטית להמשך רווחיות החברה.

11.3.12 שינויים בענף ביטוח המשנה העולמי

ירידה בזמינות ביטוח משנה ועליה בתעריפים עלולים להגביל את צמיחת עסקי החברה. בפרט, במצב זה, הקבוצה עלולה להידרש לשאת בחשיפה גדולה יותר בשייר או לשנות את תמהיל עסקיה, כאשר בשני המקרים הרווחיות עלולה להיפגע. אין לקבוצה שליטה על שוק ביטוח המשנה (רובו ככולו בחו"ל), ואין ביטחון כי מבטחי משנה יהיו מוכנים לקבל סיכונים ביטוחיים באותם תנאים הקיימים כיום. על מנת להקטין את הסיכון כתוצאה מאי יכולת של מבטח משנה לעמוד בהתחייבויותיו לחברה, הקבוצה מפזרת את חשיפותיה בין מספר מבטחי משנה המדורגים בדירוג בינלאומי גבוה. בנוסף, הקבוצה התקשרה עם מבטח משנה מהמובילים בעולם בהסכם ביטוח משנה "רב ענפי" שמשפר את הקשר העסקי בין הצדדים תוך חיזוק היכולת להשיג ביטוח משנה גם בתקופות משבר בשוק זה.

11.3.13 סיכונים תפעוליים כלליים

הסיכון התפעולי מתייחס להפסד שנובע מכשל או אי נאותות של תהליכים, אנשים או מערכות פנימיות או כתוצאה מאירוע חיצוני לארגון. לדוגמא, מעילות והונאות בכספי החברה עלולות להביא להפסדים בלתי צפויים; פריצה למערכת מחשב עלולה לגרום להשבתת פעילות זמנית, כמו גם טעויות אנוש בביצוע תהליכי השקעות, חיתום, גביה, תביעות וביטוח משנה. התרחשות אירועים חיצוניים שאינם כלולים בתוכנית ההתאוששות מאסון (DRP) והמשכיות עסקית עלולים להשפיע על יכולת החברה לתפקד באופן אפקטיבי ולגרום לפגיעה בעסקיה.

11.3.14 תלות במערכות מידע

פעילות החברה תלויה באופן מהותי במערכות המידע. כישלון בפיתוח, הטמעה ותפעול שוטף של מערכות המידע התומכות בתהליכי הליבה בקבוצה עלול לגרום לפגיעה

ביכולת החברה לתפקד באופן תקין, ולפגיעה ביכולתה לפתח מוצרים חדשים ובמתן שירות הולם ללקוחותיה.

11.3.15 הליכים משפטיים

פעילות הקבוצה בתחום הביטוח וחסכון טווח ארוך יוצרת חשיפה מהותית לסיכונים משפטיים, ובכללם תובענות ייצוגיות ועיצומים מצד הרגולטור. תקדימים משפטיים עלולים להגדיל את סכומי התביעות כתוצאה מהליכים משפטיים בגין ליקויים בעצוב ותפעול ההסכמים אליהם כפופה החברה (לרבות פוליסות, והתקשרויות עם צדדים שלישיים). במהלך 2011 חוקקו חוקי אכיפה מנהלית בתחום ני"ע ובתחום שוק ההון אשר הרחיבו את סמכויות רשות ני"ע והמפקח על הביטוח, בהתאמה, להטלת קנסות ועיצומים כספיים על חברות מדווחות ו/או על גופים מוסדיים (לפי העניין) ועל נושאי משרה בהן בשל הפרות של הוראות המנויות בתוספת לחוקים האמורים ותוך הטלת אחריות אישית-פיקוחית על המנכ"ל לעניין זה, למעט אם הוטמעה "תכנית אכיפה" בחברה.

11.3.16 טבלת גורמי סיכון

בטבלה הבאה מוצגים גורמי הסיכון שתוארו לעיל על פי טיבם - סיכונים מקרו, סיכונים ענפיים וסיכונים מיוחדים לחברה, אשר דורגו, בהתאם להערכות הנהלת החברה, על פי השפעתם על עסקי החברה בכללותה:

הערות	דירוג הסיכון		תיאור הסיכונים	
	השפעה גבוהה	השפעה בינונית		השפעה נמוכה
			סיכונים מקרו	
11.3.1 סעיף		X	שינויים במצב המדיני	
11.3.2 סעיף		X	שינויים במצב המשק	
11.3.3 סעיף		X	שינויים בשווקים הפיננסיים	
11.3.4 סעיף	X		סיכונים אשראי	
11.3.5 סעיף			X	סיכונים נזילות
			סיכונים ענפיים	
11.3.6 סעיף		X	רמת שימור התיק	
11.3.7 סעיף		X	סיכונים ביטוח	
11.3.8 סעיף	X		אירועי קטסטרופה	
11.3.9 סעיף	X		שינויים רגולטורים	
11.3.10 סעיף		X	שינויים באקלים השיפוטי	
11.3.11 סעיף		X	שינויים בתנאי התחרות	
11.3.12 סעיף		X	שינויים בענף ביטוח המשנה העולמי	
			סיכונים מיוחדים לחברה	
11.3.13 סעיף	X		סיכונים תפעוליים כלליים	
11.3.14 סעיף	X		תלות במערכות מידע	
11.3.15 סעיף		X	הליכים משפטיים	

11.4 עמדת הדירקטוריון בעניין אופן ניהול הסיכונים

בהתחשב בכל המתואר לעיל ובדוחות הכספיים השנתיים, לדעת הדירקטוריון, ניהול הסיכונים הינו סביר בנסיבות העניין.

ארי קלמן
מנהל כללי

מנחם גורביץ
י"ר דירקטוריון

תל אביב, 29 במרס, 2012

פרק ב': דוח הדירקטוריון

תוכן עניינים

1	הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד	1.1	1.1	1.1
1	כללי	1.2	1.2	1.2
1	תחומי פעילותה של החברה	1.3	1.3	1.3
2	התפתחויות בתקופת הדוח	1.4	1.4	1.4
3	תיאור הסביבה העסקית			
4	המצב הכספי	2.1	2.1	2.1
4	נתונים עיקריים מהדוחות הכספיים	2.2	2.2	2.2
4	הון עצמי	2.3	2.3	2.3
5	דיבידנד	2.4	2.4	2.4
5	נכסים המנוהלים עבור מבוטחים ועמיתים בקבוצה			
6	הרכב הכנסות בתקופת הדוח	3.1	3.1	3.1
6	נתונים על פרמיות ביטוח	3.2	3.2	3.2
6	ביטוח חיים (במיליוני ש"ח):	3.3	3.3	3.3
7	ביטוח כללי (במיליוני ש"ח):	3.4	3.4	3.4
7	ביטוח בריאות (במיליוני ש"ח):			
7	תוצאות הפעילות	4.1	4.1	4.1
7	נתונים מדוחות רווח והפסד המאוחדים	4.2	4.2	4.2
8	כללי	4.3	4.3	4.3
8	השינויים בתוצאות הפעילות בתקופת הדוח	4.4	4.4	4.4
9	מידע כספי לפי תחומי פעילות	4.5	4.5	4.5
18	תזרים מזומנים	4.6	4.6	4.6
18	מקורות מימון			
19	דיווח בדבר חשיפה לסיכוני שוק ודרכי ניהולם	5.1	5.1	5.1
19	האחראית על ניהול הסיכונים בחברה	5.2	5.2	5.2
19	תיאור כללי של סיכוני השוק	5.3	5.3	5.3
20	שינויים בחשיפות בתקופת הדיווח	5.4	5.4	5.4
20	מדיניות החברה בניהול סיכוני השוק והפיקוח עליהם	5.5	5.5	5.5
22	מאזן בסיסי הצמדה	5.6	5.6	5.6
23	מבחני רגישות			
27	היבטי ממשל תאגידי	6.1	6.1	6.1
27	דיווח על דירקטורים בעלי מיומנות חשבונאית ופיננסית	6.2	6.2	6.2
28	גילוי בדבר שיעור הדירקטורים בלתי תלויים בתאגיד	6.3	6.3	6.3
28	מורשי חתימה עצמאיים	6.4	6.4	6.4
28	תרומות	6.5	6.5	6.5
28	גילוי בדבר מבקר פנימי בתאגיד	6.6	6.6	6.6
31	גילוי בדבר שכר רואי החשבון המבקרים	6.7	6.7	6.7
32	גילוי בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים בחברה	6.8	6.8	6.8
33	שיקולי הדירקטוריון למתן תשלומים לנושאי משרה בכירה	6.9	6.9	6.9
35	עסקאות זניחות			
36	הוראות גילוי בקשר עם הדיווח הפיננסי של התאגיד	7.1	7.1	7.1
36	דיווח בדבר אומדנים חשבונאיים קריטיים	7.2	7.2	7.2
37	גילוי בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי	7.3	7.3	7.3
38	גילוי בדבר התקדמות ההיערכות ליישום דירקטיבת Solvency II			
39	גילוי ייעודי למחזיקי אגרות חוב	8.1	8.1	8.1
39	פרטים בדבר תעודות התחייבות של התאגיד			

40	הנאמן ושטר הנאמנות	8.2	
41	דירוג אגרות החוב	8.3	
41	אירועים לאחר תאריך מאזן		.9
41	קבלת דיבידנד	9.1	
41	הפחתת דמי ניהול	9.2	
42	תקנות ההון המזערי - חברות מנהלות	9.3	
42	מבקר פנים - פרישה	9.4	
43	בנק לפיתוח התעשייה	9.5	

מנורה מבטחים החזקות בע"מ

דוח הדירקטוריון לשנת 2011

פרק זה בדוח התקופתי, כולל מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשל"ח-1968. מידע צופה פני עתיד הינו מידע בלתי וודאי לגבי העתיד, המבוסס על האינפורמציה הקיימת בחברה במועד פרסום הדוח וכולל את הערכות החברה או כוונותיה, נכון למועד פרסום הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או המשתמעות ממידע זה. במקרים מסוימים, ניתן לזהות קטעים המכילים מידע צופה פני עתיד על ידי הופעת מילים, כגון: "החברה/הקבוצה מעריכה", "החברה/הקבוצה סבורה", "בכוונת החברה/הקבוצה", "צפוי/ה" וכדומה, אך ייתכן כי מידע זה יופיע גם בניסוחים אחרים.

דוח הדירקטוריון שלהלן סוקר את פעילותה של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן: "החברה") לשנת 2011 (להלן: "תקופת הדוח").

דוח הדירקטוריון לשנת 2011 סוקר את השינויים העיקריים בפעילות החברה בתקופת הדוח. הדוח נערך בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התשל"ל-1970. דוח הדירקטוריון הינו חלק בלתי נפרד מהדוח התקופתי על כל חלקיו, ויש לקרוא את הדוח התקופתי כולו כמקשה אחת.

ביחס לתיאור עסקי המבטחים המאוחדים בדוחות החברה, נערך הדוח בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998.

1. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד

1.1 כללי

החברה הינה חברה ציבורית, שמניותיה נסחרות בבורסה לניירות ערך בתל אביב. עיקר פעילותה הינה החזקת חברות הפעילות בתחומי הביטוח, הפנסיה, הגמל, הפיננסים והנדל"ן. בעלי מניותיה העיקריים של החברה הינם ניידן אסטבלישמנט ופלמס אסטבלישמנט (תאגידי זרים) המוחזקים בנאמנות עבור מר מנחם גורביץ והמחזיקים בכ- 61.86% ממניות החברה. מנכ"ל החברה, מר ארי קלמן, המכהן גם כיו"ר מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, חברה בת של החברה (להלן: "מנורה מבטחים ביטוח") מחזיק, באמצעות החברה לנאמנות עובדים, נכון למועד הדוח, בכ- 2.72% ממניות החברה. יתרת מניות החברה מוחזקות בידי הציבור.

1.2 תחומי פעילותה של החברה

נכון למועד הדוח, החברה עוסקת, באמצעות חברות בנות בשליטתה, בכל ענפי הביטוח העיקריים, ובכלל זה ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (הכולל ביטוחי חיים, גמל ופנסיה), ביטוח רכב (חובה ורכוש), ביטוח כללי אחר וביטוח בריאות¹.

בנוסף, עוסקת החברה, באמצעות חברות בנות נוספות בשליטתה, בפעילות בתחום שוק ההון והפיננסים, ובכלל זה בניהול קרנות נאמנות, ניהול תיקי השקעות וחיתום. לחברה גם פעילויות נוספות (שאינן מהוות "תחום פעילות" כהגדרת המונח בתקנות ניירות ערך (פרטי) התשקיף וטיטת תשקיף, מבנה וצורה), התשל"ט-1969, כגון השקעות בנדל"ן בחו"ל באמצעות חברות בשליטתה.

כמו כן, מחזיקה הקבוצה בשלוש סוכנויות ביטוח: ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ וסיני סוכנות לביטוח בע"מ, באמצעות שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "שומרה"), ואורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ, באמצעות מנורה מבטחים ביטוח, והכל כמפורט בתרשים מבנה ההחזקות של הקבוצה, בסעיף 1.2 לדוח תיאור עסקי התאגיד.

לתיאור תחומי הפעילות של הקבוצה ראה סעיף 1.3 בפרק תיאור עסקי התאגיד.

¹ תחום בריאות, הכולל פעילות החברה בשיווק ומכירה של פוליסות בריאות לטווח ארוך, פרט או קולקטיב (ובכללן ביטוח מחלות ואשפוז, ביטוחי שיניים ביטוח סיעודי וביטוח מחלות קשות), מהווה, החל מחודש ינואר 2011, תחום פעילות נפרד. יצייון, כי החל מיום 1 בינואר 2012, לאחר תאריך המאזן, תחום בריאות יאחד תחתיו גם את מרבית פוליסות ביטוח הבריאות השונות לטווח קצר. לפרטים נוספים ראה סעיפים 1.3.1 ו-1.3.2 לדוח תיאור עסקי התאגיד.

1.3 התפתחויות בתקופת הדוח

1.3.1 מנורה מבטחים נדל"ן - הגדלת מסגרת אשראי

בהמשך למסגרת אשראי קודמת שניתנה למנורה מבטחים נדל"ן בע"מ, חברה בת של החברה (להלן: "מנורה מבטחים נדל"ן"), בסך כולל של 60 מיליוני דולר לטובת השקעות במיזמי נדל"ן שונים, קרנות השקעה בנדל"ן ובפרויקטים לפיתוח אנרגיה סולארית בחו"ל (להלן, לצורך סעיף זה: "השקעות בנדל"ן"), אישר דירקטוריון החברה, בחודש פברואר 2011, הגדלת מסגרת השקעה במנורה מבטחים נדל"ן, בהיקף של עד 14 מיליוני יורו נוספים, לטובת המשך פיתוח השקעות בנדל"ן, קיימות וחדשות. נכון ליום 31 בדצמבר 2011, נוצל מתוך מסגרת האשראי הכוללת סך של כ- 225 מיליוני ש"ח.

1.3.2 מיזם בחו"ל

בחודש מרס 2011, אישר דירקטוריון החברה כניסה למשא ומתן עם ביטוח ישיר השקעות פיננסיות בע"מ על הצטרפות למיזם להקמת חברה לביטוח ישיר בברזיל (להלן: "המיזם" או "החברה המשותפת"). היקף ההשקעה הצפוי במיזם עמד על כ- 400 מיליוני ריאל ברזילאי (כ- 890 מיליוני ש"ח) כאשר לחברה הוצע להצטרף בשיעור החזקה של כ- 15% מהון החברה המשותפת. בחודש אוגוסט 2011, הודיעה החברה כי המגעים בדבר השקעה במיזם הסתיימו מבלי שהתגבשו לכדי הסכם מחייב.

1.3.3 רכישת נכס באמצעות חברה בת - בנק לפיתוח תעשייה

ביום 29 במרס 2011 חתמה מנורה מבטחים ביטוח על הסכם לרכישת מלוא (100%) המניות הנכללות בהון המניות המונפק והנפרע של הבנק לפיתוח תעשייה בישראל בע"מ (להלן: "בל"ת"). ביום 4 במרס 2012, לאחר תאריך המאזן, הושלמה העסקה, לאחר קיום כל התנאים המתלים, לרבות אישור בית המשפט למיזוג בל"ת למנורה מבטחים ביטוח ואישור רשות המסים. לפרטים ראה סעיף 9.5 להלן וכן באור 40 ב' לדוחות הכספיים.

1.3.4 חקירת רשות ניירות ערך - חברה נכדה

במהלך חודש יולי 2011, נעצר ונחקר על ידי רשות ניירות ערך (להלן: "הרשות"), מנכ"ל מנורה מבטחים קרנות, חברה נכדה של החברה, אשר כיהן גם כמנכ"ל מנורה מבטחים פיננסים, חברה בת של החברה, בחשד לביצוע עבירות פליליות בתחום שוק ההון.

בהמשך לאמור, וכפי שנמסר ממנורה מבטחים קרנות, לא ידוע למנורה מבטחים קרנות על נזק כלשהו שנגרם למחזיקי היחידות בקרנות. אם יתברר כי מחזיקי היחידות נפגעו וככל שנפגעו, מנורה מבטחים קרנות תדאג לשפותם. בנוסף, למיטב ידיעת החברה, לחקירה אין כל נגיעה לחברות אחרות בקבוצה העוסקות, בין היתר, בתחום הביטוח, הפנסיה והגמל.

בחודש אוגוסט 2011, הודיע מנכ"ל מנורה מבטחים קרנות על התפטרותו מתפקידו כמנכ"ל מנורה מבטחים קרנות וכן מכל תפקידיו האחרים בקבוצה.

ביום 22 באוגוסט 2011, התקבלה בחברה תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית בקשר לאירועים הנ"ל.

1.3.5 רכישת נכס נדל"ן - חברה בת

בחודש אוגוסט 2011, חתמה מנורה מבטחים ביטוח, חברה בת של החברה, על שני הסכמי מכר לפיהם תרכוש מנורה מבטחים ביטוח משני מוכרים, את כל זכויותיהם והתחייבויותיהם בנכס מקרקעין ברמת גן, הכולל זכויות בנייה בהיקף של כ- 35 אלפי מ"ר, בתמורה כוללת של כ- 136 מיליוני ש"ח, בתוספת הפרשי הצמדה למדד, מע"מ והוצאות עסקה נלוות. בכוונת הקבוצה להקים מבנה משרדים בעיקר לשימוש מנורה מבטחים ביטוח וכן תאגידי נוספים בקבוצה. על פי אומדן ראשוני עלות הקמת מבנה המשרדים מוערכת בכ- 285 מיליוני ש"ח נוספים. בחודש אוקטובר 2011, נכנסו הסכמים אלה לתוקף מלא.

1.3.6 חידוש פוליסת ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה

בחודש אוגוסט 2011, חודשו פוליסות ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה (D&O) של החברה והחברות הבנות בקבוצה עד ליום 31 ביולי, 2012 (להלן: "שנת

הבסיס"), בגבול אחריות כולל של 75 מיליוני דולר למקרה ולתקופה. גבול האחריות של הפוליסות מורכב מרובד כיסוי בסיסי לחברה, למנורה מבטחים ביטוח, למנורה מבטחים פנסיה בע"מ ולמנורה מבטחים פיננסיים בע"מ ולחברות הבנות של כל אחת מהן (להלן: **"מנורה מבטחים פנסיה"**, **"מנורה מבטחים פיננסיים"** ו- **"החטיבות"**, בהתאמה), בגבול אחריות של 15 מיליוני דולר, ומרובדי כיסוי נוספים במסגרת שתי פוליסות "מטריה", לכלל החטיבות בקבוצה, בגבול אחריות כולל של 60 מיליוני דולר. בחודש אוקטובר 2011, אישרה האסיפה הכללית של החברה את חידוש הפוליסות הנ"ל בקבוצה, לרבות עסקת מסגרת לחידוש הפוליסות למשך 3 השנים הבאות (כולל שנת הבסיס), ובכלל זה לבעל השליטה וקרוביו, בתנאים הזהים לשאר נושאי המשרה.

1.3.7 גיוס חוב

בחודש אוקטובר 2011, ביצעה הקבוצה גיוסי חוב בהיקף כולל של כ- 300 מיליוני ש"ח, וזאת בשני תהליכים מקבילים: (א) החברה גייסה חוב בסך של כ- 100 מיליוני ש"ח באמצעות הנפקה פרטית של אג"ח לגופים מוסדיים בדרך של הרחבת סדרה א' הנסחרת בבורסה; (ב) גיוס חוב בהיקף של כ- 200 מיליוני ש"ח, על ידי מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ, חברה נכדה של החברה (להלן: **"מנורה מבטחים גיוס הון"**), באמצעות הנפקה פרטית של אג"ח (סדרה ב') לגופים מוסדיים, כאשר תמורת הגיוס האמורה, הושקעה במנורה מבטחים ביטוח כנגד הנפקת כתבי התחייבות נדחים לטובת מנורה מבטחים גיוס הון. תמורת הגיוס משמשת כהון משני מורכב במנורה מבטחים ביטוח. לפרטים נוספים ראה באור 15 לדוחות הכספיים.

1.3.8 דיבידנד

בחודש מאי 2011, חילקה מנורה מבטחים ביטוח דיבידנד במזומן לחברה, בסך של 100 מיליוני ש"ח.

1.3.9 דירקטוריון ונושאי משרה בכירה

בחודש אוקטובר 2011, פרש ה"ה ישראל (איזי) תפוחי, מתפקידו כדח"צ בחברה ובמנורה מבטחים ביטוח, וזאת על רקע מינויו לנשיא הבונדס הישראלי בארה"ב.

בחודש נובמבר 2011 מונה ה"ה עו"ד חיים אהרון לדח"צ בחברה, בעל כשירות מקצועית, כהגדרתה בתקנות החברות (תנאים ומבחנים לדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית ולדירקטור בעל כשירות מקצועית), תשס"ו-2005. במקביל, מונה ה"ה אהרון גם כדח"צ במנורה מבטחים ביטוח.

1.3.10 הליכים משפטיים

לעניין התפתחויות בדבר חשיפה לתובענות ייצוגיות ולאישור תובענות שהוגשו כנגד החברה ו/או החברות המאוחדות שלה, כייצוגיות, ראה באור 39 לדוחות הכספיים.

1.4 תיאור הסביבה העסקית

סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד

1.4.1 שוק ההון - התפתחויות בסביבה המאקרו כלכלית

במהלך שנת 2011 התרחש מפנה שלילי בכלכלה העולמית, שהשפיע גם על המשק הישראלי בעקבות העובדה שענפי היצוא מהווים נדבך מרכזי בכלכלת ישראל. לזעזועים שפקדו את כלכלות המערב נוספו ההשפעות השליליות של חוסר היציבות בעולם הערבי והמחאה הציבורית לצדק חברתי.

אינדיקטורים מקרו כלכליים שפורסמו במשק הישראלי במהלך המחצית השנייה של שנת 2011 מצביעים על המשך הצמיחה של הפעילות הכלכלית במשק הישראלי, אך בקצב מתון יותר מאשר במחצית הראשונה של השנה.

לפרטים נוספים ראה סעיף 9.1.1 לדוח מצב עסקי התאגיד.

1.4.2 שוקי האג"ח והמניות

שנת 2011 נפתחה ביציבות יחסית בשערי המניות, אולם בסוף חודש אפריל חל מפנה והחלו ירידות שערים שנמשכו עד סוף השנה. המפנה בשוק המניות משקף את ההתפתחויות השליליות שאירעו בכלכלה העולמית, מצד אחד, ואת השלכותיהן הצפויות על המשק הישראלי, מצד שני.

לאחר שנים רבות בהן בלטה הבורסה בת"א עם תשואה גבוהה מזו של מקבילותיה בעולם, הרי שבשנת 2011 הניבו מדדי המניות המקומיים תשואת חסר בולטת ביחס למדדי המניות בעולם.

לפרטים נוספים ראה סעיף 9.1.1.2 לדוח מצב עסקי התאגיד.

2. המצב הכספי

2.1 נתונים עיקריים מהדוחות הכספיים

2.1.1 נתונים מתוך המאזנים המאוחדים (באלפי ש"ח):

31 בדצמבר 2010	31 בדצמבר 2011	(באלפי ש"ח)
11,974,019	12,124,752	סך הכל נכסים עבור חוזים תלויי תשואה
14,413,561	14,718,541	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות
4,783,420	5,138,959	נכסים אחרים
31,171,000	31,982,252	סך כל הנכסים
2,260,506	2,208,642	הון עצמי
		התחייבויות:
		התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
13,805,715	14,401,448	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה(*)
11,908,196	11,790,264	התחייבויות פיננסיות
1,760,496	2,063,120	התחייבויות אחרות
1,436,087	1,518,778	
31,171,000	31,982,252	סך כל ההון וההתחייבויות

(* חלק מההתחייבויות בגין חוזי תלויי תשואה מוצגות בסעיפי זכאים ויתרות זכות והתחייבויות פיננסיות).

סך הנכסים של החברה נכון ליום 31 בדצמבר, 2011 עומד על סך של כ- 31,982 מיליוני ש"ח לעומת סך של 31,171 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר, 2010. הגידול בסך הנכסים בתקופת הדוח נבע בעיקר מדמי ביטוח שנתקבלו, תקבולים בגין גיוסי החוב נטו שהקבוצה ביצעה בניכוי ירידות השערים בשוקי ההון אשר הביאו לירידה בשווי הנכסים עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה ובהשקעות פיננסיות אחרות.

סך ההתחייבויות של החברה נכון ליום 31 בדצמבר, 2011 הסתכם בכ- 29,774 מיליוני ש"ח לעומת סך של 28,910 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר, 2010. הגידול בסך ההתחייבויות בתקופת הדוח נבע בעיקר מדמי ביטוח שהתקבלו, גיוסי החוב נטו שהקבוצה ביצעה ובניכוי זקיפת התשואה בשוק ההון להתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה.

2.2 הון עצמי

הון החברה נכון ליום 31 בדצמבר 2011, מסתכם בכ- 2,209 מיליוני ש"ח לעומת סך של 2,261 מיליוני ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר 2010. הירידה בהון נובעת בעיקר מהפסד כולל בסך של כ- 53 מיליוני ש"ח. ההפסד הכולל מורכב מרווח בסך של כ- 38 מיליוני ש"ח, בניכוי ירידה בקרן ההון הנובעת בעיקר מנכסים פיננסיים זמינים למכירה בסך של כ- 91 מיליוני ש"ח. בנוסף, חל גידול בהון בגין עלות תשלום מבוסס מניות בסך של כמיליון ש"ח.

בהתאם לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998 (להלן: "תקנות ההון"), החלות על המבטחים בקבוצה, למנורה מבטחים ביטוח ולשומרה קיים, נכון לתאריך הדוח, עודף הון בסך של כ- 250 מיליוני ש"ח וכ- 35 מיליוני ש"ח, בהתאמה. גיוס החוב בסך כ- 200 מיליוני ש"ח, אשר בוצע באמצעות מנורה מבטחים גיוס הון, בחודש אוקטובר 2011, משמש כהון משני מורכב במנורה מבטחים ביטוח, ראה באור 15 לדוחות הכספיים.

בנוסף, סכום ההשקעות שיש חובה להעמידם במנורה ביטוח, כנגד עודפי הון בהתאם להוראות המפקח, ולפיכך מהווים עודפים שאינם ניתנים לחלוקה, מסתכמים בכ- 19 מיליוני ש"ח ובשומרה בכ- 12 מיליוני ש"ח.

לעניין חלוקת מניות מנורה מבטחים פנסיה כדיבידנד בעין, ממנורה מבטחים ביטוח לחברה, ראה סעיף 9.1 להלן ובאור 15 לדוחות הכספיים. בחודש נובמבר 2011, הנפיקה מנורה מבטחים פנסיה שטר הון למנורה מבטחים ביטוח, בסך של כ- 30 מיליוני ש"ח אשר משמש כהון משני מורכב במנורה מבטחים פנסיה. נכון ליום 31 בדצמבר, 2011, למנורה מבטחים פנסיה עודף הון, לאחר תוספת ההון כאמור, בסך של כ- 33 מיליוני ש"ח.

בחודש פברואר 2012, פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופות גמל או קרן פנסיה), תשע"ב-2012 (להלן: "תקנות ההון לחברות מנהלות"), ובמקביל פרסם המפקח חוזר שעניינו דרישות הון מחברות מנהלות, המכיל הוראות נלוות לתקנות ההון לחברות מנהלות.

במידה ותקנות ההון לחברות מנהלות היו נכנסות לתוקף, במלואן, ביום 31 בדצמבר 2011, דרישת ההון של החברות המנהלות בקבוצה היו כמפורט להלן:

(א) במנורה מבטחים פנסיה הייתה דרישת ההון עומדת על כ- 80 מיליוני ש"ח, וכן הייתה נדרשת להחזיק נכסים נזילים, כהגדרתם בתקנות ההון החדשות, בסכום שלא יפחת מסך של כ- 40 מיליוני ש"ח. נכון ליום 31 בדצמבר, 2011, למנורה מבטחים פנסיה עודף הון, לאחר תוספת דרישת ההון כאמור, בסך של כ- 26 מיליוני ש"ח.

(ב) במנורה מבטחים גמל, הייתה דרישת ההון עומדת על סך של כ- 24 מיליוני ש"ח, וכן הייתה נדרשת להחזיק נכסים נזילים בסכום שלא יפחת מסך של כ- 12 מיליוני ש"ח. נכון ליום 31 בדצמבר, 2011, למנורה מבטחים גמל עודף הון, לאחר תוספת דרישת ההון כאמור, בסך של כ- 37 מיליוני ש"ח.

(ג) במנורה מבטחים מהנדסים, הייתה דרישת ההון עומדת על סך של כ- 10 מיליוני ש"ח, וכן הייתה נדרשת להחזיק נכסים נזילים בסכום שלא יפחת מסך של כ- 5 מיליוני ש"ח. נכון ליום 31 בדצמבר, 2011, לאחר תוספת דרישת ההון כאמור, מנורה מבטחים מהנדסים תידרש להגדיל את הונה העצמי בסך של כ- 9 מיליוני ש"ח.

לחברה, חברות בנות נוספות, אשר חלות עליהן הוראות בדבר שמירה על הון עצמי מינימאלי. נכון למועד אישור הדוחות הכספיים, כל החברות בקבוצה עומדות בדרישות ההון שנקבעו להן, לפי העניין.

לפרטים נוספים לעניין ההון העצמי ראה באור 15 לדוחות הכספיים.

2.3 דיבידנד

בשנים 2009 עד 2011 לא חולק דיבידנד.

2.4 נכסים המנוהלים עבור מבוטחים ועמיתים בקבוצה

במיליוני ש"ח			
	31 בדצמבר 2010	31 בדצמבר 2011	שינוי ב-%
עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	11,974	12,125	1.3%
עבור עמיתי קופות גמל וקרנות פנסיה עבור לקוחות קרנות נאמנות וניהול תיקים	46,732	50,690	8.5%
	8,592	5,455	(36.5%)
סה"כ נכסים מנוהלים עבור מבוטחים ועמיתים בקבוצה*	67,298	68,270	1.4%

(* הדוחות הכספיים המאוחדים אינם כוללים את הנכסים המנוהלים בקרנות הפנסיה, קופות הגמל (למעט קופות גמל מבטיחות תשואה), קרנות נאמנות וניהול תיקים.

סך הנכסים המנוהלים עבור מבוטחים ועמיתים בקבוצה נכון ליום 31 בדצמבר, 2011 הסתכם לסך של כ- 68,270 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 67,298 מיליוני ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר, 2010. גידול של כ- 972 מיליוני ש"ח, הנובע מגביית דמי ביטוח ודמי גמולים בעיקר בגין עסקי הפנסיה. בנוסף חלה ירידה בנכסי קרנות הנאמנות וניהול התיקים בסך של כ- 3,137 מיליוני ש"ח, בשל גידול בהיקף הפדיונות.

3. הרכב הכנסות בתקופת הדוח

3.1 נתונים על פרמיות ביטוח

1-12/2009	1-12/2010	1-12/2011	(באלפי ש"ח)
866,188	886,312	891,154	רכב רכוש
601,875	609,679	616,130	רכב חובה
528,369	527,563	557,078	ענפי רכוש ואחרים
246,766	243,950	241,884	ענפי חבויות אחרים
2,243,198	2,267,504	2,306,247	סך תחום ביטוח כללי
1,537,349	1,700,745	1,680,902	תחום ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
289,931	302,013	331,545	תחום בריאות
4,070,478	4,270,262	4,318,694	סה"כ פרמיות שהורווחו ברוטו

ההכנסות מפרמיות שהורווחו בתקופת הדוח עמדו על סך של כ- 4,319 מיליוני ש"ח, לעומת 4,270 מיליוני ש"ח בשנה קודמת, גידול של כאחוז. בנטרול פרמיות חד פעמיות בביטוח חיים בגין משרדי הממשלה בסך כ- 125 מיליוני ש"ח ופרמיות בתחום רכב רכוש בסך של כ- 41 מיליוני ש"ח, בגין התקשרות עם סוכן בקשר לביטוחי כלי רכב כבדים שפסקה, שיעור הגידול הינו כ- 5%. הפרמיות בשנת הדוח כוללות סך של 1,681 מיליוני ש"ח בביטוח חיים וחסכון ארוך טווח המהווים שיעור של כ- 39% מסך כל הפרמיות שהורווחו וסך של 2,306 מיליוני ש"ח בביטוח כללי המהווים שיעור של 53% מסך כל הפרמיות שהורווחו וסך של 332 מיליוני ש"ח בביטוח בריאות המהווים שיעור של 8% מסך כל הפרמיות שהורווחו. להסברים בדבר השינוי בפרמיות בתחומי הפעילות ראה סעיפים 4.4.1, 4.4.2 ו-4.4.3 להלן.

3.2 ביטוח חיים (במיליוני ש"ח):

סה"כ	פרמיות חד-פעמיות	פרמיות שוטפות	
1-12/2011			
1,681	94	1,587	סה"כ פרמיות ברוטו
100%	6%	94%	שיעור מסך דמי ביטוח חיים
סה"כ	פרמיות חד-פעמיות	פרמיות שוטפות	
1-12/2010			
1,701	193	1,508	סה"כ פרמיות ברוטו
100%	11%	89%	שיעור מסך דמי ביטוח חיים
סה"כ	פרמיות חד-פעמיות	פרמיות שוטפות	
1-12/2009			
1,537	76	1,461	סה"כ פרמיות ברוטו
100%	5%	95%	שיעור מסך דמי ביטוח חיים

3.3 ביטוח כללי (במיליוני ש"ח):

סה"כ	חבויות	רכוש	רכב חובה	רכב רכוש	
1-12/2011					
2,355	232	584	635	904	סה"כ פרמיות ברוטו
100%	10%	25%	27%	38%	שיעור מסך דמי ביטוח כללי
סה"כ	חבויות	רכוש	רכב חובה	רכב רכוש	
1-12/2010					
2,279	240	536	602	902	סה"כ פרמיות ברוטו
100%	11%	23%	26%	40%	שיעור מסך דמי ביטוח כללי
סה"כ	חבויות	רכוש	רכב חובה	רכב רכוש	
1-12/2009					
2,278	246	532	622	878	סה"כ פרמיות ברוטו
100%	11%	23%	27%	39%	שיעור מסך דמי ביטוח כללי

3.4 ביטוח בריאות (במיליוני ש"ח):

פרמיות ברוטו	פרמיות בשייר	
1-12/2011		
326	225	סה"כ פרמיות ברוטו
1-12/2010		
312	217	סה"כ פרמיות ברוטו
1-12/2009		
292	201	סה"כ פרמיות ברוטו

4. תוצאות הפעילות

4.1 נתונים מדוחות רווח והפסד המאוחדים

1-12/2009	1-12/2010	1-12/2011	(באלפי ש"ח)
4,070,478	4,270,262	4,318,694	פרמיות שהורווחו ברוטו
3,338,757	3,365,444	3,440,261	פרמיות שהורווחו בשייר
4,112,174	2,309,385	266,093	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון אחרות
455,327	635,871	584,214	הכנסות מדמי ניהול
178,421	230,131	206,392	הכנסות מעמלות
195	427	1,435	הכנסות אחרות
5,959,108	4,477,619	2,669,127	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
868,805	914,837	929,334	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
521,314	592,334	681,577	הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות
140,076	121,874	143,905	הוצאות מימון
(1,808)	121	16,533	חלק ברווחי (הפסדי) חברות כלולות, נטו
593,763	434,715	90,985	רווח לפני מיסים על הכנסה
190,793	152,768	52,685	מיסים על הכנסה
402,970	281,947	38,300	רווח נקי
672,547	301,056	(53,192)	רווח (הפסד) כולל

4.2 כללי

ריכוז תוצאות הפעילות (באלפי ש"ח):

רווח (הפסד) מתחומי פעילות:

1-12/2009	1-12/2010	1-12/2011	(באלפי ש"ח)
רווח (הפסד) מתחומי הפעילות לפני מס:			
241,209	212,090	(27,663)	רווח (הפסד) מביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
99,234	11,826	51,290	רווח מביטוח בריאות
215,173	156,540	124,552	רווח מביטוח כללי
555,616	380,456	148,179	סך רווח (הפסד) לפני מס מתחומי פעילות ברי דיווח
38,147	54,259	(57,194)	רווח (הפסד) לפני מס מאחרים (שלא נכללו בתחומים)*
593,763	434,715	90,985	סה"כ רווח לפני מס
190,793	152,768	52,685	מיסים על הכנסה
402,970	281,947	38,299	רווח נקי
מיוחס ל:			
402,798	281,616	37,816	בעלי מניות בחברה
172	331	484	זכויות מיעוט
402,970	281,947	38,300	רווח נקי

(* כולל בעיקר הוצאות מימון, תוצאות פעילות שאיננה מוגדרת כתחום פעילות והכנסות מהשקעות שאינן משויכות לתחום פעילות מוגדר.

רווח (הפסד) כולל מתחומי פעילות:

1-12/2009	1-12/2010	1-12/2011	(באלפי ש"ח)
רווח (הפסד) כולל מתחומי הפעילות לפני מס:			
312,234	230,755	(40,416)	רווח (הפסד) כולל מביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
102,359	13,643	47,046	רווח כולל מביטוח בריאות
391,875	164,325	45,357	רווח כולל מביטוח כללי
806,468	408,723	51,987	סך רווח כולל לפני מס מתחומי פעילות ברי דיווח
200,636	52,538	(96,783)	רווח (הפסד) כולל לפני מס מאחרים (שלא נכללו בתחומים)*
1,007,104	461,261	(44,796)	סה"כ רווח (הפסד) כולל לפני מס
334,556	160,206	8,397	מיסים על הכנסה
672,547	301,056	(53,192)	רווח (הפסד) כולל
מיוחס ל:			
672,375	300,725	(53,676)	בעלי מניות בחברה
172	331	484	זכויות מיעוט
672,547	301,056	(53,192)	רווח (הפסד) כולל

(* כולל בעיקר הוצאות מימון, תוצאות פעילות שאיננה מוגדרת כתחום פעילות והכנסות מהשקעות שאינן משויכות לתחום פעילות מוגדר.

4.3 השינויים בתוצאות הפעילות בתקופת הדוח

הרווח הנקי בתקופת הדוח הסתכם בכ- 38 מיליוני ש"ח לעומת רווח נקי שהסתכם בכ- 282 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ולעומת רווח נקי שהסתכם בכ- 403 מיליוני ש"ח בשנת 2009.

ההפסד הכולל, המורכב מהרווח הנקי בתוספת השינוי נטו בקרן הון בגין נכסים זמינים למכירה ושינויים אחרים המשפיעים על ההון העצמי, הסתכם בשנת 2011 בכ- 53 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל שהסתכם בכ- 301 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ולעומת רווח כולל שהסתכם בכ- 673 מיליוני ש"ח בשנת 2009. ההפסד הכולל השנה, לעומת הרווח הכולל בשנה הקודמת, נובע בעיקר מירידת ערך הנכסים הפיננסיים כתוצאה מירידות שערים בשוק ההון המקומי והעולמי, אשר גרמה לירידה בהכנסות מהשקעות בפעילות הנוסטרו ובמרווח הפיננסי בביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, מהגידול בהוצאות הנהלה וכלליות בעיקר עקב הגידול במצבת העובדים ועקב התחרות בתחום רכב רכוש אשר גרמה לשחיקה בפרמיה הממוצעת ועקב הגידול בתביעות המשולמות.

ההפסד הכולל מעסקי ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2011 הסתכם ב- 40 מיליוני ש"ח לעומת רווח שהסתכם בכ- 231 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ולעומת רווח בשנת 2009 שהסתכם בכ- 312 מיליוני ש"ח (ראה סעיף 4.4.1 להלן).

הרווח הכולל מעסקי ביטוח כללי לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2011 הסתכם ב- 45 מיליוני ש"ח לעומת רווח שהסתכם בכ- 164 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ורווח שהסתכם בכ- 392 מיליוני ש"ח בשנת 2009 (ראה סעיף 4.4.2 להלן).

הרווח הכולל מעסקי ביטוח בריאות, לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2011 הסתכם ב- 47 מיליוני ש"ח לעומת רווח שהסתכם בכ- 14 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ולעומת רווח בשנת 2009 שהסתכם בכ- 102 מיליוני ש"ח (ראה סעיף 4.4.3 להלן).

ההפסד הכולל מפעילות אחרת שאינה מעסקי ביטוח, לפני מיסים על ההכנסה, הסתכם בשנת 2011 בכ- 97 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל של כ- 53 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ורווח בסך 201 מיליוני ש"ח בשנת 2009. השינוי בתוצאות מפעילות אחרת לעומת התקופה המקבילה אשתקד, נובע בעיקר מירידת ערך הנכסים הפיננסיים כתוצאה מירידות שערים בשוק ההון המקומי והעולמי, אשר גרמה לירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 151 מיליוני ש"ח, ומעלייה בהוצאות המימון בסך של כ- 11 מיליוני ש"ח (הנובעת בעיקר מעליית שיעור המדד ביחס לתקופה המקבילה אשתקד ומהעלייה בהיקף ההתחייבויות הפיננסיות) ומנגד שיפור בתוצאות הפעילות של חברות כלולות בחו"ל בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח ושיפור בתוצאות יתרת הפעילות שאינה מיוחסת למגזרי פעילות בסך של כ- 6 מיליוני ש"ח, הנובע בעיקר מקיטון בהוצאות הנהלה וכלליות אשר לא מיוחסות למגזרי פעילות.

ביום 5 בדצמבר, 2011 התקבל בכנסת החוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב – 2011. במסגרת החוק בוטל, בין היתר, החל משנת 2012, מתווה ההפחתה של שיעורי מס החברות. השפעת השינוי האמור גרמה לגידול בהוצאות המיסים בשנת 2011 אשר נזקפו לרווח והפסד ולרווח הכולל בסך של כ- 21 מיליוני ש"ח.

4.4 מידע כספי לפי תחומי פעילות

4.4.1 תחום ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

תוצאות תחום חסכון ארוך טווח (באלפי ש"ח):

1-12/2009	1-12/2010	1-12/2011	
1,537,349	1,700,745	1,680,902	פרמיות שהורווחו ברוטו
3,572,104	1,868,215	1,218	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
389,573	549,031	502,341	הכנסות מדמי ניהול
25,578	31,068	29,056	הכנסות מעמלות
4,592,110	3,179,739	1,396,809	תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו
299,995	322,981	338,098	עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
346,848	393,814	462,039	הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות
241,209	212,090	(27,663)	רווח (הפסד) לפני מס
312,234	230,755	(40,416)	רווח (הפסד) כולל לפני מס

ההפסד הכולל מעסקי ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2011 הסתכם בסך של כ- 40 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל של כ- 231 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הקיטון ברווח הכולל נובע מקיטון ברווח מפעילות ביטוח חיים בסך של כ-

208 מיליוני ש"ח, מקיטון ברווח מפעילות הפנסיה בסך של כ- 5 מיליוני ש"ח ומקיטון ברווח מפעילות הגמל בסך של כ- 58 מיליוני ש"ח. לפרטים נוספים ראה פירוט בסעיפים 4.4.1.1 עד 4.4.1.4 להלן.

4.4.1.1 ענף ביטוח חיים

1-12/2009	1-12/2010	1-12/2011	באלפי ש"ח
1,537,349	1,700,745	1,680,902	פרמיות שהורווחו ברוטו
3,164,447	1,524,709	(304,087)	רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון
79,307	193,325	94,232	הכנסות מדמי ניהול
25,342	30,738	28,634	הכנסות מעמלות
4,244,814	2,887,202	1,080,408	תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו
243,743	257,399	252,718	עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
176,393	203,678	236,748	הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות
98,763	63,332	(113,740)	רווח (הפסד) לפני מס
169,788	81,997	(126,493)	רווח (הפסד) כולל לפני מס

הפרמיות בביטוח חיים הסתכמו ב- 1,681 מיליוני ש"ח בשנת 2011 בהשוואה ל- 1,701 מיליוני ש"ח בשנת 2010 ובהשוואה ל- 1,537 מיליוני ש"ח בשנת 2009, בהתאמה. בשנת 2011 חלה ירידה של כ- 1% לעומת שנת 2010. בשנת 2010 התקבלו פרמיות חד פעמיות בסך 125 מיליוני ש"ח ממשרדי ממשלה לתשלום קצבה מיידית. בנטרול השפעת הפרמיות החד פעמיות הנ"ל, הגידול בפרמיות הינו בשיעור של כ- 7%.

בנוסף, בשנת 2011 נתקבלו פרמיות שנזקפו ישירות להתחייבויות ביטוח (ללא מרכיב סיכון - חוזי השקעה) בסך 408 מיליוני ש"ח לעומת 400 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

הפוליסות שנפדו בשנת 2011 הסתכמו ב- 576 מיליוני ש"ח בהשוואה לפדיונות בסך של 554 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 4%. שיעור הפדיונות מהעתודה הממוצעת (לא כולל פדיונות של חוזי השקעה) עמד בשנת הדוח על 3.8% (זהה לשיעור אשתקד).

פדיונות בגין פוליסות שהפרמיות בגינן נזקפו ישירות להתחייבויות ביטוח (ללא מרכיב סיכון - חוזי השקעה) הסתכמו בכ- 284 מיליוני ש"ח בשנת 2011 לעומת סך של כ- 189 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

ההפסד הכולל מעסקי ביטוח חיים, לפני מס, בשנת 2011, הסתכם בסך של כ- 126 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל, לפני מס, של כ- 82 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

השינוי ברווח הכולל מפעילות ביטוח חיים נובע משני מקורות עיקריים: (א) משינוי במרווח הפיננסי והוצאות מימון ו- (ב) משינוי בתוצאות הפעילות החיתומית והתפעולית בתחום זה.

השינוי במרווח הפיננסי נובע בעיקר מירידה בהכנסות מדמי ניהול בסך של כ- 99 מיליוני ש"ח וזאת בשל העובדה שבשנת 2011, ועל רקע התשואה הריאלית השלילית שהושגה, לא נגבו דמי ניהול משתנים, וכן מירידה בהכנסות מהשקעות בגין פוליסות שאינן תלויות תשואה לעומת ההתחייבויות בגין אותן פוליסות והוצאות מימון בסך של כ- 64 מיליוני ש"ח, ובסך הכל ירידה של כ- 163 מיליוני ש"ח. לפירוט בדבר מנגנון דמי הניהול בפוליסות תלויות תשואה ופירוט סכומי דמי הניהול הקבועים והמשתנים, ראה סעיף 4.4.1.2 ד' להלן.

השינוי בתוצאות הפעילות החיתומית והתפעולית בסך של כ- 45 מיליוני ש"ח נובע בעיקר מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות בסך של כ- 33 מיליוני ש"ח

בעיקר עקב גידול במצבת העובדים והוצאות בגין פחת ומיכון, בתוספת ירידה ברווח החיתומי הנובעת בין היתר מעדכון בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ובתשלומים בגין מקרי ביטוח (לרבות בגין עדכון הערכות, הנחות ואומדנים אקטואריים) בסך של כ- 12 מיליוני ש"ח.

4.4.1.2 פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות

להלן פרטים נוספים לעניין נתונים המופיעים בבאור 19 לדוחות הכספיים:

פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון

הפרמיות מפוליסות שהונפקו עד וכולל שנת 1990 (רובן צמודות למדד ומבטיחות תשואה המגובה בחלקה הגדול באג"ח מיועדות), הסתכמו בשנת 2011 בכ- 101 מיליוני ש"ח, למול כ- 92 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 9 מיליוני ש"ח. הרווח הכולל מפוליסות אלו הסתכם בכ- 21 מיליוני ש"ח בשנת 2011 למול רווח כולל בסך של כ- 73 מיליוני ש"ח בשנת 2010, ירידה של כ- 52 מיליוני ש"ח. הירידה ברווח הכולל נובעת בעיקרה מהירידה במרווח הפיננסי מפוליסות אלו בסך של כ- 57 מיליוני ש"ח, ממרווח של כ- 14 מיליוני ש"ח בשנת 2011 למול מרווח של כ- 71 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

הפרמיות בפוליסות תלויות תשואה שהונפקו משנת 1991 ועד שנת 2003, הסתכמו בשנת 2011 בכ- 620 מיליוני ש"ח, למול כ- 632 מיליוני ש"ח בשנת 2010, ירידה של כ- 12 מיליוני ש"ח. ההפסד הכולל מפוליסות אלו הסתכם בסך של כ- 29 מיליוני ש"ח בשנת 2011 למול רווח כולל בסך של כ- 56 מיליוני ש"ח בשנת 2010, ירידה של כ- 85 מיליוני ש"ח. הירידה ברווח הכולל ביחס לשנה קודמת נובעת בעיקר מגביית דמי ניהול קבועים בסך של כ- 52 מיליוני ש"ח לעומת גביית דמי ניהול (קבועים ומשתנים) בסך של כ- 159 מיליוני ש"ח, ירידה של כ- 107 מיליוני ש"ח.

פוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך ואינן תלויות תשואה, הינן ברובן בגין מכרזים של משרדי הממשלה לתשלום קצבה מיידית. הפרמיות מפוליסות אלו בשנת 2011 הינן בהיקף זניח לעומת פרמיות בסך של כ- 125 מיליוני ש"ח שהתקבלו בגין אותן פוליסות בשנת 2010. ההפסד הכולל מפוליסות אלו הסתכם בכ- 5 מיליוני ש"ח בשנת 2011 למול הפסד כולל בסך של כ- 14 מיליוני ש"ח בשנת 2010. ההפסד הכולל נובע מכך שההתחייבויות מהוונות בהתאם להנחיות חוזרי הפיקוח בריבית חסרת סיכון ולפיכך הגדילו את ההתחייבות לתשלומי הקצבה העתידיים. יצוין, כי לאור הנחיית המפקח ה"ל", ההפסד נרשם במועד קבלת הפרמיות בשל הבטחת התשואה מעל לריבית חסרת הסיכון לפיה מתקבלות הפרמיות. הפסד זה אינו מייצג בהכרח את הרווח הכלכלי אשר אמור לנבוע מעסקה זו. ההפסד הכולל בשנת 2011 נרשם בשל הירידה בריבית חסרת הסיכון ביחס לשנת 2010.

הפרמיות בפוליסות תלויות תשואה שהונפקו משנת 2004 ואילך, הסתכמו בשנת 2011 בכ- 661 מיליוני ש"ח, למול כ- 566 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הגידול בפרמיה נובע בעיקרו ממכירות החדשות ומגידול בפרמיות החד פעמיות. ההפסד מפוליסות אלו הסתכם בכ- 114 מיליוני ש"ח בשנת 2011 למול הפסד בסך של כ- 84 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הגידול בהפסד נובע בעיקר מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות. מנגד, קיימת עלייה בדמי הניהול אשר נגבים כשיעור מיתרת הנכסים בסך של כ- 8 מיליוני ש"ח הנובעת מגידול בהיקף הנכסים המנוהלים. הגידול בהפסד נובע בעיקרו מעסקים חדשים שנוספו וטרם נצברה עתודה בגינם בהיקף משמעותי.

פוליסות שאינן כוללות מרכיב חיסכון

הפרמיות בפוליסות סיכון ביטוח חיים הנמכרות כפוליסה בודדת, לפרטיים, הסתכמו בשנת 2011 בסך של כ- 289 מיליוני ש"ח, למול סך של כ- 269 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 7%. בין השנים 2010 ו- 2011 חלה ירידה ברווח הכולל בסך של כ- 47 מיליוני ש"ח. הקיטון ברווח הכולל נובע בעיקרו מהירידות בשוק ההון, גידול בהוצאות הנהלה וכלליות ומגידול בתשלומים ובהערכות האקטואריות בגין מקרי ביטוח.

פוליסות תלויות תשואה

כספי עתודות הביטוח הנצברים בפוליסות תלויות תשואה מושקעים לפי הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) ותקנותיו. רווחי השקעות אלו נזקפים לזכות המבוטחים בניכוי דמי ניהול.

התחייבויות הנובעות מפוליסות תלויות תשואה ליום 31 בדצמבר 2011 הסתכמו בסך של כ- 11,744 מיליוני ש"ח בהשוואה לסך של כ- 11,863 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2010, ירידה של כ- 1%. הירידה בהתחייבויות בשנת הדוח נובעת בעיקרה מהפסדים מהשקעות וגביית דמי ניהול ומנגד מהכנסות מפרמיות ותקבולים בגין חוזי השקעה בניכוי פדיונות ופירעונות.

פרטים בדבר שיעורי התשואות בפוליסות תלויות תשואה:

פוליסות שהוצאו בשנים 1992-2003 (קרן י')

1-12/2009	1-12/2010	1-12/2011	
35.37%	9.14%	(8.02%)	תשואה ריאלית לפני תשלום דמי ניהול
34.43%	7.22%	(8.58%)	תשואה ריאלית אחרי תשלום דמי ניהול
40.53%	11.63%	(5.67%)	תשואה נומינלית לפני תשלום דמי ניהול
39.56%	9.66%	(6.24%)	תשואה נומינלית אחרי תשלום דמי ניהול

פוליסות שהוצאו החל משנת 2004 (קרן י' החדשה):

1-12/2009	1-12/2010	1-12/2011	
35.37%	9.14%	(7.92%)	תשואה ריאלית לפני תשלום דמי ניהול
33.82%	7.53%	(9.10%)	תשואה ריאלית אחרי תשלום דמי ניהול
40.53%	11.63%	(5.57%)	תשואה נומינלית לפני תשלום דמי ניהול
38.92%	9.98%	(6.78%)	תשואה נומינלית אחרי תשלום דמי ניהול

פרטים בדבר רווחי (הפסדי) ההשקעה שנזקפו למבוטחים בפוליסות משתתפות ברווחים ודמי הניהול (במיליוני ש"ח):

1-12/2009	1-12/2010	1-12/2011	
2,536.1	937.4	(698.0)	רווחי (הפסדי) ההשקעה הנומינליים שנזקפו למבוטחים לאחר דמי הניהול
69.5	85.2	94.2	דמי ניהול קבועים
9.8	108.1	-	דמי ניהול משתנים
79.3	193.3	94.2	סך-הכל דמי ניהול

בפוליסות תלויות תשואה שהונפקו בשנים 1991 עד 2003, רשאי מבטח לגבות דמי ניהול קבועים ודמי ניהול משתנים בשיעורים הקבועים בתקנות והנגזרים מהתשואה הריאלית של תיק ההשקעות. דמי הניהול המשתנים נגבים רק בגין תשואה ריאלית חיובית. במידה והושגה תשואה ריאלית שלילית המבטח מנוע מגביית דמי הניהול המשתנים עד אשר התשואה שתושג תכסה את ההפסד הריאלי המצטבר. יצויין כי בכל הנוגע לפוליסות תלויות תשואה שהונפקו החל משנת 2004, דמי הניהול הנגבים הינם דמי ניהול קבועים בלבד ואשר על כן, להפסדים הריאליים מהשקעות אין השלכה כאמור על גביית דמי ניהול אלה.

ההכנסות מדמי ניהול פוליסות ביטוח חיים תלוי תשואה בתקופת הדוח הסתכמו בכ- 94 מיליוני ש"ח לעומת כ- 193 מיליוני ש"ח בשנת 2010. קיטון זה נובע מכך שהחברה לא גבתה דמי ניהול משתנים בפוליסות ביטוח חיים תלויות תשואה שהונפקו בשנים 1991 עד 2003 בשל התשואה הריאלית השלילית ומנגד מעלייה בגביית דמי הניהול הקבועים בשנת 2011, בשל הגידול בהיקף הנכסים בגין פוליסות שהונפקו החל משנת 2004, לעומת שנת 2010. כפי שצויין לעיל, בעקבות ירידות השערים בשוק ההון בשנת 2011 נרשמה תשואה ריאלית נטו שלילית בשיעור של 8.58%, לפיכך הקבוצה לא

תגבה דמי ניהול משתנים עד להשלמת התשואה השלילית הנ"ל. אומדן דמי הניהול אשר לא יגבו בשל התשואה הריאלית השלילית כאמור מוערכת נכון ליום 31 בדצמבר, 2011 בסך של כ- 106 מיליוני ש"ח וסמוך למועד פרסום הדוח מוערכת בסך של כ- 40 מיליוני ש"ח.

הרכב הנכסים בפוליסות תלויות תשואה (באלפי ש"ח):

ליום 31 בדצמבר 2010	ליום 31 בדצמבר 2011	
9,041	8,457	הוצאות רכישה נדחות
20,063	47,392	חייבים ויתרות חובה
71,728	67,347	פרמיות לגבייה
3,978,995	4,001,963	נכסי חוב סחירים
3,113,895	3,082,928	נכסי חוב שאינם סחירים (כולל הלוואות ופיקדונות)
3,226,378	2,682,486	מניות
1,486,344	1,698,864	אחרות
67,575	535,315	מזומנים ושווי מזומנים
11,974,019	12,124,752	סה"כ

4.4.1.3 ענף הפנסיה

תוצאות הפעילות בענף הפנסיה מתייחסות לתוצאות חברה מאוחדת - מנורה מבטחים פנסיה.

עיקרי תוצאות הפעילות בענף הפנסיה (באלפי ש"ח):

1-12/2009	1-12/2010	1-12/2011	
246,964	279,447	323,313	הכנסות מדמי ניהול
236	330	422	הכנסות מעמלות
18,046	10,712	1,490	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
48,661	55,596	68,163	עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
124,713	138,878	166,076	הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות
91,872	96,015	90,986	רווח לפני מס

לתאריך הדוח, הקבוצה מנהלת באמצעות מנורה מבטחים פנסיה עבור עמיתי קרנות פנסיה חדשות, נכסים בסך של כ- 37,628 מיליוני ש"ח לעומת נכסים בסך של כ- 34,114 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר, 2010, גידול של כ- 10%. עיקר הגידול נובע מכך שבשנת 2011 נגבו דמי גמולים בסך של כ- 4,976 מיליוני ש"ח לעומת גבייה בסך של כ- 4,203 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 18%.

בתקופת הדוח נרשם רווח לפני מס בפעילות הפנסיה בסך של כ- 91 מיליוני ש"ח, לעומת רווח בסך של כ- 96 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הקיטון ברווח נובע בעיקר מקיטון בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 9 מיליוני ש"ח כאשר מנגד גדלה פעילות הפנסיה בכ- 4 מיליוני ש"ח. ההכנסות מדמי ניהול גדלו בכ- 44 מיליוני ש"ח, גידול של כ- 16% לעומת שנת 2010. גידול זה נובע מגידול בהיקף ההכנסות מדמי ניהול מדמי גמולים שנגבו ומהגידול בהיקף הנכסים המנוהלים. הוצאות השיווק, ההנהלה והכלליות גדלו בתקופת הדוח בסך של כ- 40 מיליוני ש"ח, גידול של כ- 20% לעומת שנת 2010. הגידול נובע בעיקרו מגידול בהוצאות עמלות ושיווק עקב הגידול בהיקף העסקים וגידול בהוצאות הנהלה וכלליות הנובע מגידול במצבת העובדים ומגידול בהוצאות המחשוב.

4.4.1.4 ענף קופות הגמל

תוצאות הפעילות בענף הגמל מתייחסות לחברה נכדה, מנורה מבטחים גמל בע"מ (להלן: "מנורה מבטחים גמל"):

עיקרי תוצאות הפעילות בענף קופות גמל (באלפי ש"ח):

1-12/2009	1-12/2010	1-12/2011	
63,302	76,259	84,796	הכנסות מדמי ניהול
389,611	332,794	303,815	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
347,296	292,537	316,401	שינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה
7,591	9,986	17,217	עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
45,742	51,258	59,215	הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות
1,710	2,529	687	הוצאות מימון
50,574	52,743	(4,909)	רווח (הפסד) לפני מס

לתאריך הדוח, הקבוצה מנהלת באמצעות מנורה מבטחים גמל עבור עמיתת קופות הגמל נכסים בסך של כ- 13,062 מיליוני ש"ח, מתוכם סך של 4,512 מיליוני ש"ח בקופות גמל מבטיחות תשואה, לעומת נכסים בסך של כ- 12,612 מיליוני ש"ח, מתוכם סך של כ- 4,342 מיליוני ש"ח, בקופות גמל מבטיחות תשואה, נכון ליום 31 בדצמבר, 2010, גידול של כ- 4%. עיקר הגידול נובע מרכישת זכויות הניהול של קופת הגמל להבה הכוללת נכסים בסך של כ- 426 מיליוני ש"ח וכן מגביית דמי גמולים בסך של כ- 798 מיליוני ש"ח בשנת 2011 לעומת גביה של כ- 716 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ-11%.

בתקופת הדוח נרשם הפסד לפני מס בפעילות הגמל בסך של כ- 5 מיליוני ש"ח לעומת רווח בסך של כ- 53 מיליוני ש"ח בשנת 2010, ירידה של כ- 58 מיליוני ש"ח. הירידה ברווח נובעת בעיקרה מקיטון בהכנסה, נטו, בגין קופות גמל מבטיחות התשואה בסך של 53 מיליוני ש"ח (הפסד של 13 מיליוני ש"ח בשנת 2011 לעומת רווח של כ- 40 מיליוני ש"ח בשנת 2010) ומגידול בהוצאות השיווק, ההנהלה והכלליות בסך של כ- 15 מיליוני ש"ח, גידול של כ- 25% לעומת השנה המקבילה אשתקד. הגידול בהוצאות נובע בעיקר מגידול במצבת העובדים וגידול בהוצאות עמלות ושיווק. מנגד חל גידול בהכנסות מדמי ניהול (בשל הגידול בנכסים המנוהלים) בכ- 9 מיליוני ש"ח, גידול של כ- 11% לעומת השנה המקבילה אשתקד.

4.4.2 תוצאות תחומי הפעילות בביטוח כללי

עסקי הביטוח הכללי מחולקים לשלושה תחומי פעילות: רכב חובה, רכב רכוש, ויתרת עסקי ביטוח כללי (חבויות אחרות וענפי רכוש אחרים).

עיקרי תוצאות תחום ביטוח כללי (באלפי ש"ח):

1-12/2009	1-12/2010	1-12/2011	
2,277,818	2,279,287	2,354,892	פרמיות ברוטו
290,980	236,342	187,298	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
119,505	166,970	153,666	הכנסות מעמלות
1,664,935	1,730,966	1,629,905	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
487,397	494,049	492,731	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
99,035	97,024	132,942	הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות
215,173	156,540	124,552	רווח לפני מס
391,875	164,325	45,357	רווח כולל לפני מס

ההכנסות מפרמיה ברוטו בתקופת הדוח הסתכמו בסך של כ- 2,355 מיליוני ש"ח בהשוואה לסך של כ- 2,279 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הגידול בפרמיות ברוטו נובע מגידול בפרמיה בתחום רכב חובה בסך של כ- 33 מיליוני ש"ח, מגידול בפרמיות בתחום ביטוח הכללי אחר בסך של כ- 41 מיליוני ש"ח (גידול של כ- 48 מיליוני ש"ח בענפי רכוש אחרים וקיטון של כ- 7 מיליוני ש"ח בענפי חבויות אחרים) ומעלייה בפרמיות בתחום רכב בסך של כ- 2 מיליוני ש"ח. לעניין פירוט השינוי בפרמיה ברוטו ראה סעיפים 4.4.2.1, 4.4.2.2 ו- 4.4.2.3 להלן.

הרווח הכולל לפני מס מעסקי ביטוח כללי בתקופת הדוח הסתכם בכ- 45 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל לפני מס בסך של כ- 164 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הירידה ברווח נובעת מקיטון ברווח הכולל בתחום ביטוח רכב בסך של כ- 63 מיליוני ש"ח, מקיטון ברווח הכולל בתחום רכב חובה בסך של כ- 10 מיליוני ש"ח, מקיטון ברווח הכולל בענפי רכוש אחרים בסך של כ- 10 מיליוני ש"ח, ומקיטון ברווח הכולל בענפי חבויות אחרים בסך של כ- 36 מיליוני ש"ח. לעניין פירוט השינוי ברווח הכולל מענפי הביטוח הכללי ראה סעיפים 4.4.2.1, 4.4.2.2 ו- 4.4.2.3 להלן.

4.4.2.1 עיקרי תוצאות הפעילות בענף רכב חובה (באלפי ש"ח):

1-12/2009	1-12/2010	1-12/2011	
621,979	602,065	634,780	פרמיות ברוטו
			רווחים מהשקעות, נטו
177,447	152,771	121,182	והכנסות מימון
-	12,058	3,771	הכנסות מעמלות תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
615,264	605,126	491,199	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
60,652	57,064	63,539	הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות
32,144	31,555	39,854	רווח לפני מס
74,946	78,570	126,375	רווח כולל לפני מס
187,921	83,815	73,872	

ההכנסות מפרמיה בשנת 2011 הסתכמו בסך של כ- 635 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 602 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 5%. העלייה נובעת מגידול בהיקף תיק הלקוחות ומגידול בפרמיה הממוצעת עקב שינוי בתמהיל התיק.

הרווח הכולל לפני מס בשנת 2011 עמד על סך של כ- 74 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל לפני מס של כ- 84 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הקיטון ברווח הכולל נובע בעיקר מהגורמים הבאים: הירידות בשוקי ההון בארץ ובעולם, הן בשוקי המניות והן בשוקי האג"ח אשר גרמו לפער בין ההכנסות מהשקעות לבין הסכום שנזקף להתחייבויות הביטוחיות בשל התשואה, בשיעור שנתי של 3% ריאלי, על ההשקעות בשנים פתוחות, בשנת 2011 לעומת שנת 2010, בסך של כ- 91 מיליוני ש"ח, מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות אשר לא נזקפו לחישוב הצבירה בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח, ומנגד מגידול בשחרור מצבירה בסך של כ- 38 מיליוני ש"ח ומהטבה בהתפתחות התביעות (שינוי ההערכות בגין השנים הסגורות) בסך של כ- 49 מיליוני ש"ח.

4.4.2.2 עיקרי תוצאות הפעילות בענף רכב רכוש (באלפי ש"ח):

1-12/2009	1-12/2010	1-12/2011	
877,843	902,069	904,352	פרמיות ברוטו
37,196	24,706	18,407	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
28,659	58,110	49,053	הכנסות מעמלות
607,760	638,300	705,041	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
220,022	227,107	221,045	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
37,757	33,155	45,190	הוצאות הנהלה וכלליות אחרות
40,129	6,367	(47,083)	רווח (הפסד) לפני מס
64,941	7,248	(55,297)	רווח (הפסד) כולל לפני מס

הפרמיות ברוטו בשנת 2011 הסתכמו בסך של כ- 904 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 902 מיליוני ש"ח בשנת 2010. בנטרול אי חידוש התקשרות בשנת 2011 עם סוכן בקשר לביטוח כלי רכב כבדים, גדלה הפרמיה ברוטו בשנת 2011 לעומת שנת 2010 בשיעור של כ- 8% הנובעת בעיקרה מגידול במספר כלי הרכב המבוטחים למול שחיקה בפרמיה הממוצעת, כתוצאה מהתחרות בשוק.

ההפסד הכולל לפני מס בשנת 2011 הינו בסך של כ- 55 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל לפני מס של כ- 7 מיליוני ש"ח בשנת 2010. ההפסד הכולל נובע בעיקר מהתחרות בענף שגרמה לשחיקה בפרמיה הממוצעת הנגבית ומגידול בתשלומי התביעות ועדכון בהערכת ההתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 29 מיליוני ש"ח (הנובע בעיקרו מהפרשה לפרמיה בחסר בסך של כ- 18 מיליוני ש"ח), מירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 15 מיליוני ש"ח ומגידול בהוצאות הנהלה וכלליות בסך של כ- 14 מיליוני ש"ח. הגידול בהוצאות הנהלה וכלליות נובע ברובו מגידול במצבת העובדים.

4.4.2.3 עיקרי תוצאות הפעילות בענפי ביטוח כללי אחר (באלפי ש"ח):

1-12/2009	1-12/2010	1-12/2011	
777,996	775,153	815,760	פרמיות ברוטו
76,337	58,865	47,709	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
90,846	96,802	100,842	הכנסות מעמלות
441,911	487,540	433,665	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
206,723	209,878	208,147	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
29,134	32,314	47,898	הוצאות הנהלה וכלליות אחרות
100,098	71,603	45,260	רווח לפני מס
139,013	73,262	26,782	רווח כולל לפני מס

הפרמיות ברוטו בשנת 2011 הסתכמו בסך של כ- 816 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 775 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 5%. הגידול בפרמיות נובע מענפי רכוש אחרים בסך של כ- 48 מיליוני ש"ח ומנגד מקיטון בפרמיות בענפי חבויות אחרים בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח. הגידול בפרמיות בענפי רכוש אחרים נובעים מגידול במספר הלקוחות העסקיים.

הרווח הכולל לפני מס בשנת 2011 הסתכם בסך של כ- 27 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל לפני מס של כ- 73 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הרווח הכולל לפני מס בענפי רכוש אחרים הסתכם בשנת 2011 בכ- 26 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 36 מיליוני ש"ח בשנת 2010, ירידה של כ- 10 מיליוני ש"ח, והרווח הכולל לפני מס בענפי חבויות אחרים הסתכם בשנת 2011 בכ- 0.65 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 37 מיליוני ש"ח בשנת 2010, ירידה של כ- 36 מיליוני ש"ח.

הקיטון ברווח הכולל מענפי רכוש אחרים נובע מהירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 5 מיליוני ש"ח, מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות בסך של כ- 12 מיליוני ש"ח ומנגד מעלייה ברווח החיתומי בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח בעיקר עקב הגידול בפרמיות.

הקיטון ברווח הכולל מענפי חבויות אחרים נובע מהירידות בשוקי ההון בארץ ובעולם אשר גרמו לפער בין ההכנסות מהשקעות לבין הסכום שנזקף להתחייבויות הביטוחיות בשל התשואה, בשיעור שנתי של 3% ריאלי, על ההשקעות בשנים פתוחות, בשנת 2011 לעומת שנת 2010, בסך של כ- 23 מיליוני ש"ח, מהרעה בהתפתחות התביעות (שינוי ההערכות בגין השנים הסגורות) בסך של כ- 25 מיליוני ש"ח, מגידול בהוצאות הנהלה וכלליות אשר לא נזקפו לחישוב הצבירה בסך של כ- 2 מיליוני ש"ח ומהפסד בסך של כ- 5 מיליוני ש"ח שנרשם בשנת 2011 בגין שנת החיתום השוטפת. מנגד השחרור מהצבירה בשנת 2011 לעומת שנת 2010 היה גדול בכ- 18 מיליוני ש"ח עקב שחרור נמוך בשנת 2010 בשל תביעות בענף ביטוח דירקטורים ונושאי משרה בגין שנת חיתום 2007.

4.4.2.4 פרמיות ברוטו והרווח לפי תחומי פעילות בביטוח כללי (באלפי ש"ח):

סה"כ	חבויות	רכוש ואחרים	רכב חובה	רכב רכוש	סה"כ פרמיות ברוטו
2,354,892	232,198	583,562	634,780	904,352	01-12/2011
2,279,287	239,570	535,583	602,065	902,069	01-12/2010
2,277,818	245,908	532,088	621,979	877,843	01-12/2009
					רווח (הפסד)
124,552	16,258	29,002	126,375	(47,083)	01-12/2011
156,540	35,675	35,928	78,570	6,367	01-12/2010
215,173	48,581	51,517	74,946	40,129	01-12/2009

4.4.3 תוצאות פעילות ביטוח בריאות

1-12/2009	1-12/2010	1-12/2011	
289,931	302,013	331,545	פרמיות שהורווחו ברוטו
98,041	38,761	27,135	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
15,957	13,485	9,534	הכנסות מעמלות
			תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח
201,572	246,663	213,113	וחוזי השקעה ברוטו
61,475	67,526	72,325	עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
28,587	28,821	28,323	הוצאות הנהלה וכלליות ואחרות
99,234	11,826	51,290	רווח לפני מס
102,359	13,643	47,046	רווח כולל לפני מס

ההכנסות מפרמיה שהורווחה בשנת 2011 הסתכמו בכ- 332 מיליוני ש"ח לעומת כ- 302 מיליוני ש"ח בשנת 2010, גידול של כ- 10%. העלייה בפרמיות נובעת בעיקר מגידול בהיקף תיק הלקוחות.

הרווח הכולל לפני מס בתקופת הדוח הסתכם בסך של כ- 47 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל בסך של כ- 14 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. העלייה ברווח הכולל נובעת מעדכוני התחייבויות ביטוחיות אשר נערכו בעיקרן בתקופה המקבילה אשתקד בסך של כ- 37 מיליוני ש"ח ומשיפור ברווח החיתומי בסך של כ- 17 מיליוני ש"ח הנובע ברובו מגידול בפרמיה המורווחת, ומנגד חלה ירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 18 מיליוני ש"ח ועלייה בהוצאות הנהלה וכלליות (כולל הוצאות הנהלה וכלליות המסווגות לסעיף עמלות והוצאות שיווק) בסך של כ- 2 מיליוני ש"ח.

4.4.4 תוצאות תחום פעילות שירותים ומוצרים פיננסיים

תוצאות תחום פעילות זה מתייחסות לחברה בת - מנורה מבטחים פיננסיים בע"מ, אשר פועלת באמצעות חברות בנות, ואינן כוללות את תוצאות מנורה מבטחים גמל (חברת בת של מנורה פיננסיים), שתוצאותיה מוצגות בנפרד במסגרת תוצאות תחום פעילות ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח. תוצאות תחום פעילות זה נכללות במגזר שלא מיוחס למגזרי הפעילות בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה.

1-12/2009	1-12/2010	1-12/2011	באלפי ש"ח
80,050	102,463	89,299	הכנסות מדמי ניהול ומעמלות חיתום
29,492	3,166	(384)	רווחים/(הפסדים) מהשקעות, נטו
109,542	105,629	88,915	סה"כ הכנסות
79,674	95,290	82,166	סה"כ הוצאות
29,868	10,339	6,749	רווח לפני מסים על ההכנסה
27,251	10,629	7,376	רווח נקי לתקופה

עקב ההתפתחויות בשוקי האג"ח והמניות חלה ירידה משמעותית בהיקף נכסי קרנות הנאמנות וניהול התיקים אשר הסתכמו נכון ליום 31 בדצמבר, 2011 לסך של כ- 5,455 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 8,592 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר, 2010.

הרווח לשנת 2011 הסתכם בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח לעומת רווח בסך של כ- 11 מיליוני ש"ח בשנת 2010. הירידה ברווח נובעת מקיטון בהכנסות מדמי ניהול בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח, בעיקר עקב הירידה בהיקף הנכסים המנוהלים על ידי מנורה מבטחים קרנות נאמנות וירידה בעמלות חיתום בסך של כ- 6 מיליוני ש"ח, מירידה בהכנסות מהשקעות בשנת 2011 לעומת שנת 2010 בסך של כ- 4 מיליוני ש"ח, ומנגד קיטון בהוצאות בסך של כ- 13 מיליוני ש"ח הנובע בעיקר מהקטנת הפחתת נכסים בלתי מוחשיים.

4.5 תזרים מזומנים

תזרימי המזומנים נטו מפעילות שוטפת הסתכמו בשנת הדוח בכ- 678 מיליוני ש"ח.

תזרימי המזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה הסתכמו בשנת הדוח בסך של כ- 498 מיליוני ש"ח.

תזרימי המזומנים נטו שנבעו מפעילות מימון הסתכמו בשנת הדוח בכ- 149 מיליוני ש"ח.

לאחר השפעת שער החליפין על יתרות המזומנים בסך של כ- 4 מיליוני ש"ח, גדלו בתקופת הדוח, יתרת המזומנים בסך של כ- 333 מיליוני ש"ח.

יתרת המזומנים לתחילת השנה הסתכמה בכ- 504 מיליוני ש"ח. סה"כ המזומנים ושווי מזומנים לתום השנה הסתכם בסך של כ- 837 מיליוני ש"ח.

4.6 מקורות מימון

יתרת ההתחייבויות הפיננסיות לתאריך הדוח הינה 1,952 מיליוני ש"ח לעומת 1,760 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר, 2010.

היקפן הממוצע של ההתחייבויות הפיננסיות בשנת הדוח, הסתכם לסך של כ- 1,885 מיליוני ש"ח.

בחודש אוקטובר 2011, ביצעה הקבוצה גיוס חוב בהיקף כולל של כ- 300 מיליוני ש"ח, וזאת בשני תהליכים מקבילים - גיוס בחברה בהיקף של כ- 100 מיליוני ש"ח וגיוס באמצעות מנורה מבטחים גיוס הון בהיקף של כ- 200 מיליוני ש"ח. במסגרת דירוג אגרות החוב, הצהירה החברה על כוונתה לשמור על נכסים נזילים וקווי אשראי בשיעור של 125% מהחזרי החוב (קרן וריבית) שנה מראש, בהתאם ללוח הסילוקין של אגרות החוב.

בשנת 2011 פרעה הקבוצה לבנקים ולגופים מוסדיים הלוואות בסך של כ- 152 מיליוני ש"ח (מתוכם כ- 75 מיליוני ש"ח, נפרעו על ידי החברה וכ- 74 מיליוני ש"ח נפרעו על ידי מנורה מבטחים ביטוח), לעומת סך של כ- 85 מיליוני ש"ח בשנת 2010 (מתוכם, כ- 74 מיליוני ש"ח, נפרעו על ידי מנורה מבטחים ביטוח).

בתקופת הדוח, חילקה מנורה מבטחים ביטוח לחברה דיבידנד בסך של 100 מיליוני ש"ח.

לפרטים נוספים בדבר אגרות החוב של החברה ודירוגן, ראה סעיף 8 להלן ולפרטים נוספים בדבר מקורות מימון של החברה, ראה סעיף 9.9 לדוח תיאור עסקי התאגיד.

לחברה (בסולו) התחייבויות פיננסיות המסתכמות, נכון לתאריך הדוח, לסך של כ- 932 מיליוני ש"ח שמקורן בהנפקת שתי סדרות אג"ח. מנגד, לחברה נכסים פיננסיים שוטפים בהיקף של כ- 359 מיליוני ש"ח. בנוסף לכך, לחברה יתרות הלוואות לחברות בנות בסך של 682 מיליוני ש"ח, מתוכן הלוואות למנורה מבטחים ביטוח בסך של 263 מיליוני ש"ח. החברה רואה חשיבות לשמירה על נכסים פיננסיים זמינים בהיקף נדרש לצורך פירעון תשלומי האג"ח וכן לצורך מתן מענה לצרכיה השוטפים ולפעילות החברות המוחזקות. לחברה קווי אשראי בלתי מנוצלים בבנקים בסך של כ- 40 מיליוני ש"ח העומדים לרשותה לצרכי פעילותה השוטפת. לעניין האג"ח ראה גם סעיף 6 להלן.

5. דיווח בדבר חשיפה לסיכונים שוק ודרכי ניהולם

הדיווח בדבר ניהול הסיכונים המובא להלן מתייחס להשקעות של החברה והחברות המאוחדות שלה למעט חברות הביטוח (מנורה מבטחים ביטוח וחברות הבנות שלה), וזאת בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970.

לעניין ניהול הסיכונים במנורה מבטחים ביטוח, בהתאם להוראות המפקח, ראה פרק 11 לדוח תיאור עסקי התאגיד.

5.1 האחראית על ניהול הסיכונים בחברה

החל מחודש מאי, 2011, האחראית בחברה לנושא ניהול הסיכונים היא ד"ר דנה הלר. ד"ר הלר בעלת תואר ד"ר מאוניברסיטת סטנפורד, בארה"ב, במנהל עסקים. עובר למינויה כאמור, שימשה כסמנכ"ל בחברת בת של ברוקר הביטוח הבינלאומי Marsh & McLennan. יצוין, כי במהלך שנת 2011 ועד למועד האמור היה האחראי לניהול הסיכונים בחברה, מר ירון גנות.

5.2 תיאור כללי של סיכונים השוק

סיכון השוק נובע מתנודתיות בשוויים ההוגן של מכשירים פיננסיים כתוצאה משינוי בשיעורי ריבית, שערי חליפין, מדדי מניות בארץ ובח"ל וכדומה. החברה (וחברות הבנות שלה) חשופה לסיכונים שוק בתיק הנוסטרו וכן חשופה לשינויים בדמי ניהול אשר מושפעים משינוי בערכם של הנכסים אותם היא מנהלת באמצעות חברות הבנות שלה (הנכסים המנוהלים) במסגרת פעילותה העסקית, החברה רוכשת נכסים פיננסיים וריאליים כנגד הונה העצמי ואג"ח שגייסה מהציבור. בהתאם, החברה נחשפת לסיכונים השוק בצד הנכסים כמו-גם בצד ההתחייבויות.

הנכסים המנוהלים במסגרת פעילות חברות הבת (קופות גמל, קרנות נאמנות וניהול תיקים) חשופים לתנודתיות של גורמי סיכון השוק ובאים לידי ביטוי במחירי השוק של נכסים אלה. חברות אלו, מתאימות באופן יומי את ערך הנכסים המנוהלים למחירי השוק (Mark To Market) ואם מחיר השוק אינו זמין הן מחשבות שווי הוגן עפ"י מודל שיערוך (Mark To Model). התנודתיות בערך הנכסים והמכשירים הפיננסיים המנוהלים משפיעה על גובה דמי הניהול שחברות אלו גובות וכתוצאה מכך על רווחיותן. בנוסף, חברת הבת מנורה מבטחים גמל מנהלת חמש קופות גמל מבטיחות תשואה. עיקר ההתחייבויות לעמית קופות אלה מגובה בפקדונות בחשב הכללי, ואולם, החלק הלא מגובה מושפע משינויים בגורמי השוק וכך נוצרת חשיפה ישירה של הון החברה לסיכון שוק.

מנורה מבטחים חיתום וניהול משמשת כחתמת של הנפקות חדשות. כחלק מפעילותה, מממשת מנורה מבטחים חיתום התחייבויות חיתומיות, לפיכך היא חשופה לשינויים במחירי הנכסים שרכשה במסגרת התחייבויותיה כאמור. לתאריך הדוח החשיפה לסיכונים שוק אינה מהותית.

הנכסים המנוהלים במסגרת פעילות חברת הבת מנורה מבטחים נדל"ן, הכוללים השקעות והלוואות משורשרות לחברות המשקיעות בנכסי נדל"ן בחו"ל, חשופים לסיכונים שוק בעיקר כתוצאה משינויים בשיעורי ריבית ושערי חליפין. החברה חשופה לאיתנות הפיננסית והיציבות הפוליטית באיטליה דרך הלוואות החברה לחברת סולנגיה המפעילה אתרים ליצור אנרגיה סולארית במדינה. חוזי ההתקשרות עבור שירותי סולנגיה באיטליה אל מול גופים ממשלתיים הינם ארוכי טווח ובתעריף קבוע המבטיח כושר החזר נאות של התחייבויותיה של סולנגיה למנורה נדל"ן. שינויים מהותיים בחוזים אלו כתוצאה מפגיעה באיתנות הפיננסית של איטליה או שינויים רגולטוריים כתוצאה משינויים פוליטיים יכולים להיות בעלי השפעה מהותית על

יכולת החזר של סולנגיה. שוויין ההוגן של ההלוואות של מנורה נדל"ן לסולנגיה הינו כ- 60 מיליוני ש"ח.

5.3 שינויים בחשיפות בתקופת הדיווח

5.3.1 חשיפה לסיכון ריבית (Interest Rate Risk)

החשיפה של הקבוצה לסיכון הריבית נובעת מהשפעתם של שינויים בעקומי הריבית הריאלית והנומינלית בארץ ובחו"ל על שוים ההוגן של נכסי החוב הסחירים ושאינם סחירים וכן שוויין ההוגן של ההתחייבויות הפיננסיות הסחירות ושאינן סחירות. יצוין, כי בקופות הגמל מבטיחות תשואה מרכיב הפיקדונות שהושקעו בחשב הכללי לא נלקחו בחשבון בחישוב החשיפה לסיכון הריבית מאחר והינן מגודרות כנגד זכויות העמיתים. חשיפת נכסי הקבוצה לסיכון זה (במונחי שווי הוגן) הסתכמה בסוף שנת 2011 בסך 1,237 מיליוני ש"ח (בשנה קודמת 1,227 מיליוני ש"ח). חשיפת התחייבויות הקבוצה (במונחי שווי הוגן) לסיכון זה הסתכמה בסוף שנת 2011 בסך 994 מיליוני ש"ח (בשנה קודמת 1,011 מיליוני ש"ח). לא חל שינוי מהותי בחשיפה לסיכון ריבית. ראה סעיף 5.6.1 לעניין מבחן רגישות המתייחס לסיכון זה.

5.3.2 חשיפה לסיכון מטבע (Currency Risk)

חשיפת המט"ח העיקרית של הקבוצה הינה לדולר וליורו. חשיפה זו נובעת בעיקר מפעילות חברת הבת מנורה מבטחים נדל"ן. החברה מגדרת סיכון זה באופן חלקי באמצעות נגזרי מטבע. לא חל שינוי מהותי בחשיפה לסיכון המט"ח במהלך שנת 2011. ראה סעיף 5.6.2 לעניין מבחן רגישות המתייחס לסיכון זה.

5.3.3 חשיפה לסיכון מניות (מניות, קרנות, ומכשירים הוניים) (Equity Risk)

הקבוצה חשופה לשינויים בשווי השוק של מכשירים הוניים כתוצאה מתנדטיות בשוק ההון בארץ ובחו"ל. חשיפת החברה לסיכון זה (במונחי שווי הוגן) הסתכמה בסוף שנת 2011 בסך של כ- 84 מיליוני ש"ח (בשנה קודמת כ-90 מיליוני ש"ח). ראה סעיף 5.6.3 לעניין מבחן רגישות המתייחס לסיכון זה.

5.3.4 חשיפה לסיכון אשראי (Spread Risk/ Credit Default Risk)

הקבוצה חשופה לשינויים בשווי ההוגן של אג"ח קונצרני סחיר כתוצאה מהתרחבות של מרווח האשראי הגלום במחיר האיגרת כאשר ישנה הרעה בהערכת השוק לגבי יכולתו של המנפיק/לווה לעמוד בהתחייבויותיו. כמו כן, הקבוצה חשופה לסיכון האשראי הגלום בנכסי חוב סחירים ולא סחירים כתוצאה משינוי בהסתברות שהחברות שהנפיקו חוב, יהפכו לחדלות פירעון, לא ישלמו את הריבית ו/או הקרן והקבוצה תאלץ להכיר בהפסד ולהפחית ערך בספרים. הקבוצה רושמת את השקעותיה באג"ח סחיר לפי שווי שוק ואת השקעותיה באג"ח לא סחיר לפי עלות מותאמת. החשיפה הכוללת של הקבוצה לסיכון אשראי (במונחי שווי הוגן) היא 835 מיליוני ש"ח (בשנה קודמת 863 מיליוני ש"ח).

5.3.5 חשיפה לשינויים במחירי הנדל"ן (Property Risk)

החברה חשופה לשינויים בשוק הנדל"ן במסגרת פעילותה של מנורה נדל"ן במדינות רוסיה, הודו וגרמניה, בגובה של 123 מיליוני ש"ח (בשנה קודמת 127 מיליוני ש"ח). שוויין ההוגן של ההלוואות שהעמידה מנורה נדל"ן לחברות המוחזקות שלה והשקעותיה בהן מושפע משינויים בשווי נכסי הנדל"ן באזורים הרלבנטיים. לא חל שינוי משמעותי במהלך שנת 2011 בחשיפה לסיכון הנדל"ן.

5.3.6 חשיפה לסיכון בסיס (Basis Risk)

החשיפה של הקבוצה לסיכון בסיס נובעת מבסיסי הצמדה שונים של נכסיה והתחייבויותיה. לא חל שינוי מהותי בסיכון הבסיס.

5.4 מדיניות החברה בניהול סיכונים השוק והפיקוח עליהם

עיקר פעילותה של הקבוצה, ומכאן הסיכונים העיקריים אליהם היא חשופה, כרוכים בפעילותה העיקרית שהינה פעילות חברות הביטוח. בהתייחס לפעילות שהינה נשוא פרק זה, הדייקטוריון של החברות הבנות השונות בקבוצה מאשרים את עיקרי מדיניות ההשקעה וכן את עיקרי מדיניות מתן האשראי. ועדת השקעות נוסטרו וועדות ההשקעה בחברות הבת

מבצעות את השקעותיהן בכפוף להחלטות הדירקטוריון ובכפוף לתקנות ההשקעה, לפי העניין, הדירקטוריונים של החברות מקבלים דיווחים ועדכונים תקופתיים, ומקיימים, מעת לעת, דיונים בהתייחס לחשיפות אלו.

החברה מנהלת את הסיכונים הפיננסיים בעיקר באמצעות הגבלת חשיפתה לסיכוני תנודתיות מדדי מניות בארץ ובחו"ל, שיעורי הריבית, המט"ח והאשראי. המגבלות שקבעו הנהלות חברות הבת נועדו להגביל את הסיכונים ואת הנזק שיכול להיגרם כתוצאה משינויים בלתי צפויים בשווקים. מערכת המגבלות תוחמת את השפעת החשיפה של תיק ההשקעות לשינויים בלתי צפויים אלה. באופן כללי, המגבלות נקבעות ברמת החשיפה לגורמי הסיכון (כמשקל מסך הנכסים בתיק).

מדיניות החברה בניהול סיכוני השוק בנוסטרו ובקופות מבטיחות תשואה מתמקדת בהשקעה שעיקרה נכסי חוב בדירוג גבוה תוך שמירה על רמת חשיפה נמוכה למניות.

מדיניות החברה בניהול סיכוני השוק במנורה נדל"ן מתמקדת בקביעת מסגרת אשראי לפעילות החברה ובפיזור גיאוגרפי של ההשקעות.

במסגרת ניהול קופות הגמל, המגבלות לחשיפה לסיכוני השוק נגזרות מהקצאת הנכסים האסטרטגית הכלולה במדיניות ההשקעה. המגבלות מבוקרות באופן שוטף על ידי מחלקת דיווח ובקרה (המידל אופיס) ובקר הסיכונים ומדווחות לוועדת השקעות. על מנת להגביל את החשיפה לסיכוני שוק, אשראי ונזילות, מוגדרות מגבלות, המותאמות לאופי הקופה, המתייחסות לשיעור החשיפה המקסימלי במניות ובמט"ח, משקל בתיק של מנפיק בודד או קבוצת מנפיקים, וכן שיעור מקסימלי להחזקת ני"ע לא סחירים בקופה. כמו כן, המגבלות מתייחסות לסיכון ביחס לתיקי ייחוס שהותאמו לכל קופה וקופה.

במסגרת ניהול קרנות הנאמנות, מגבלות החשיפה לנכסים שונים, כפי שנקבעו בתשקיף הקרן, מבוקרות ברמת הקרן באופן שוטף.

החזקת נגזרים - החברה מחזיקה בנגזרים המיועדים לגידור החשיפה למט"ח כתוצאה מפעילותה של חברת הבת מנורה מבטחים נדל"ן בחו"ל. הנגזרים הם עסקאות אקדמה על שער הדולר ושער היורו. מבחני הרגישות לגורם סיכון המט"ח כוללים גם את השפעת הפוזיציות בנגזרים אלה.

5.5 מאזן בסיסי הצמדה

מאזן הצמדה בלי ביטוח ליום 31 בדצמבר 2011

מיליוני ש"ח	בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו (*)	פריטים לא פיננסיים ואחרים	חברת ביטוח	סה"כ
נכסים בלתי מוחשיים	-	-	-	793	366	1,159
נכסי מיסים נדחים	-	-	-	-	8	8
הוצאות רכישה נדחות	-	-	-	94	846	940
רכוש קבוע	-	-	-	7	358	365
השקעות בחברות כלולות	-	-	5	-	116	121
נדל"ן להשקעה	-	-	-	119	69	188
נכסי ביטוח משנה	-	-	-	-	1,372	1,372
נכסי מיסים שוטפים	-	19	-	-	90	109
חייבים ויתרות חובה	3	-	-	2	146	151
פרמיות לגבייה	-	-	-	-	548	548
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	-	-	-	-	11,466	11,466
השקעות פיננסיות אחרות:						
נכסי חוב סחירים	114	356	5	-	3,680	4,155
נכסי חוב שאינם סחירים	17	4,286	207	-	5,248	9,758
מניות	16	-	3	-	262	281
אחרות	77	22	33	-	392	524
סה"כ השקעות פיננסיות	224	4,664	248	-	9,582	14,719
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים						
תלויי תשואה	-	-	-	-	535	535
מזומנים ושווי מזומנים אחרים	83	-	8	-	211	302
נכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	(58)	(19)	(3)	(610)	690	-
סך הכל נכסים	252	4,664	258	405	26,403	31,982
סך הכל הון	-	-	-	292	1,917	2,209
התחייבויות						
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	-	4,511	-	-	9,890	14,401
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	-	-	-	-	11,790	11,790
התחייבויות מסים נדחים	-	-	-	35	82	117
התחייבות בשל הטבות לעובדים, נטו	5	-	-	-	126	131
התחייבויות בגין מסים שוטפים	-	1	-	-	6	7
עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות	-	-	5	-	-	5
זכאים ויתרות זכות	49	6	-	-	1,203	1,258
התחייבויות פיננסיות	-	717	3	-	1,343	2,063
התחייבויות המתייחסות לנכסים המיועדים לחלוקה לבעלים	(41)	(2)	-	(2)	45	-
סך הכל התחייבויות	13	5,233	8	33	24,486	29,774
סך הכל הון והתחייבויות	13	5,233	8	325	26,403	31,982
סך הכל חשיפה מאזנית	239	(569)	250	80	-	-
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	197	-	(197)	-	-	-
סך הכל חשיפה	436	(569)	53	80	-	-

(*) בעיקר דולר ויורו.

עיקר החשיפה לסיכוני בסיס נובע מהתחייבויות צמודות מדד אשר הושקעו בחלקן בחברת בת במטבע הרלבנטי לפעילותה, לפי העניין (דולר ו/או יורו). החברה חשופה לעליית מדד המחירים לצרכן אשר עשויה לגרום לעלייה בהוצאות המימון שלה. כ- 80% מהחשיפה לשינויים בשער חליפין של השקל מול הדולר והיורו מגודרת באמצעות נגזרי מטבע (חוזי מטבע).

5.6 מבחני רגישות

בטבלה שלהלן מוצגים נכסיה והתחייבויותיה הכספיים של החברה לפי שווים ההוגן (עמודה אמצעית). כמו כן, נמדדה השפעתם של שינויים בגורמי שוק שונים על שווים ההוגן של הנכסים והתחייבויות.

שווים ההוגן של הנכסים והתחייבויות החשופים לשינוי בעקומי הריבית הריאלית, השקלית, הדולרית או היורו מחושב כערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים, רבעוניים, מהוונים לפי עקום הריבית חסרת הסיכון המתאים בתוספת המרווח ההולם את דרוג נייר הערך הרלבנטי. שווים ההוגן של התחייבויות הפיננסיות מחושב כערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים, רבעוניים, מהוונים לפי עקום הריבית חסרת הסיכון בתוספת מרווח אשר משקף את סיכון האשראי המגולם במחיר השוק של האג"ח שהונפק ע"י החברה.

שווים ההוגן של הנכסים החשופים לשינויים בשוק המניות מחושב לפי מחירם בשוק (Mark To Market) או לפי הערכה כלכלית חיצונית של שווים ההוגן. גורם השוק שנבחר לביצוע מבחן הרגישות הוא מדד ת"א 100, עבור חשיפה למניות בישראל ומדד S&P500 עבור חשיפה למניות בחו"ל.

5.6.1 מבחני רגישות לגורם סיכון ריבית (שינוי יחסי בעקום הריבית)

כל הסכומים נקובים באלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2011
גורם סיכון-ריבית ריאלית

ירידת ריבית של ריאלית של 2%	ירידה יחסית של 10% בעקום הריבית הריאלית	ירידה יחסית של 5% בעקום הריבית הריאלית	שווי הוגן	עלייה יחסית של 5% בעקום הריבית הריאלית	עלייה יחסית של 10% בעקום הריבית הריאלית	עליית ריבית של ריאלית של 2%	(באלפי ש"ח)
23,374	1,448	721	360,794	(716)	(1,426)	(20,499)	נכסי חוב סחירים
81,561	14,840	7,328	593,964	(7,149)	(14,124)	(66,327)	נכסי חוב לא סחירים
(56,936)	(3,425)	(1,708)	(723,461)	1,700	3,391	50,459	אג"ח סחיר שהונפק
(34,265)	(2,971)	(1,479)	(238,300)	1,466	2,918	28,852	אג"ח לא סחיר שהונפק
13,734	9,892	4,862	(7,003)	(4,699)	(9,241)	(7,515)	סה"כ

גורם סיכון-ריבית שקלית

ירידה יחסית של 2% בעקום הריבית השקלית	ירידה יחסית של 10% בעקום הריבית השקלית	ירידה יחסית של 5% בעקום הריבית השקלית	שווי הוגן	עלייה יחסית של 5% בעקום הריבית השקלית	עלייה יחסית של 10% בעקום הריבית השקלית	עלייה של 2% בעקום הריבית השקלית	
4,116	699	347	100,948	(343)	(682)	(3,657)	נכסי חוב סחירים
821	138	69	17,735	(68)	(135)	(731)	נכסי חוב לא סחירים
(1,489)	(369)	(184)	(32,332)	182	362	1,379	הלוואה מבנק
3,447	468	232	86,352	(229)	(455)	(3,009)	סה"כ

גורם סיכון-ריבית דולרית

ירידה של 2% בעקום הריבית הדולרית*	ירידה יחסית של 10% בעקום הריבית הדולרית	ירידה יחסית של 5% בעקום הריבית הדולרית	שווי הוגן	עלייה יחסית של 5% בעקום הריבית הדולרית	עלייה יחסית של 10% בעקום הריבית הדולרית	עלייה של 2% בעקום הריבית הדולרית*	
236	11	6	5,082	(6)	(11)	(217)	נכסי חוב סחירים
5,437	1,666	823	45,417	(803)	(1,586)	(4,697)	נכסי חוב נדל"ן
5,673	1,677	828	50,499	(808)	(1,597)	(4,914)	סה"כ

גורם סיכון-ריבית יורו

ירידה של 2% בעקום ריבית היורו	ירידה יחסית של 10% בעקום ריבית היורו	ירידה יחסית של 5% בעקום ריבית היורו	שווי הוגן	עלייה יחסית של 5% בעקום ריבית היורו	עלייה יחסית של 10% בעקום ריבית היורו	עלייה של 2% בעקום ריבית היורו	נכסי חוב נדל"ן
11,994	4,264	2,097	112,977	(2,031)	(4,000)	(10,393)	

כל הסכומים נקובים באלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2010
גורם סיכון-ריבית ריאלית

ירידת ריבית ריאלית של 2%	ירידה יחסית של 10% בעקום הריבית הריאלית	ירידה יחסית של 5% בעקום הריבית הריאלית	שווי הוגן	עלייה יחסית של 5% בעקום הריבית הריאלית	עלייה יחסית של 10% בעקום הריבית הריאלית	עליית ריבית ריאלית של 2%	נכסי חוב סחירים	נכסי חוב לא סחירים	הלוואה מבנק	אג"ח סחיר שהונפק	אג"ח לא סחיר שהונפק	סה"כ
30,419	1,611	802	380,157	(795)	(1,583)	(26,517)						
90,020	6,965	3,456	581,933	(3,405)	(6,760)	(72,419)						
(69)	0	0	(4,125)	0	0	67						
(57,740)	(3,570)	(1,780)	(680,460)	1,769	3,526	50,739						
(47,088)	(4,364)	(2,170)	(283,565)	2,147	4,270	38,834						
15,542	642	308	(6,060)	(285)	(546)	(9,297)						

גורם סיכון-ריבית שקלית

ירידה של 2% בעקום הריבית השקלית	ירידה יחסית של 10% בעקום הריבית השקלית	ירידה יחסית של 5% בעקום הריבית השקלית	שווי הוגן	עלייה יחסית של 5% בעקום הריבית השקלית	עלייה יחסית של 10% בעקום הריבית השקלית	עלייה של 2% בעקום הריבית השקלית	נכסי חוב סחירים	הלוואה מבנק
6,730	1,183	588	116,398	(582)	(1,158)	(6,092)		
(2,033)	(474)	(236)	(42,657)	234	465	1,872		
4,697	709	352	73,741	(349)	(693)	(4,220)		

גורם סיכון-ריבית דולרית

ירידה של 2% בעקום הריבית הדולרית	ירידה יחסית של 10% בעקום הריבית הדולרית	ירידה יחסית של 5% בעקום הריבית הדולרית	שווי הוגן	עלייה יחסית של 5% בעקום הריבית הדולרית	עלייה יחסית של 10% בעקום הריבית הדולרית	עלייה של 2% בעקום הריבית הדולרית	נכסי חוב סחירים	נכסי חוב נדל"ן
165	14	7	3,508	(7)	(14)	(152)		
3,502	367	183	39,963	(182)	(363)	(3,146)		
3,667	382	190	43,470	(189)	(377)	(3,298)		

גורם סיכון-ריבית יורו

ירידה של 2% בעקום ריבית היורו	ירידה יחסית של 10% בעקום ריבית היורו	ירידה יחסית של 5% בעקום ריבית היורו	שווי הוגן	עלייה יחסית של 5% בעקום ריבית היורו	עלייה יחסית של 10% בעקום ריבית היורו	עלייה של 2% בעקום ריבית היורו	נכסי חוב נדל"ן
7,989	979	487	105,342	(483)	(962)	(7,094)	

בשנים 2009-2010, סביבת הריבית הייתה נמוכה (סביב האפס), לפיכך שינויים אבסולוטיים נמוכים יתבטאו בשינויים יחסיים גדולים. היות ולא נצפו שינויים אבסולוטיים יומיים העולים על 2%, במהלך עשר השנים האחרונות, תרחיש קיצון נבחר ל- 2% אבסולוטי, בהתאם לעמדה משפטית מס' 105-22.

5.6.2 מבחני רגישות לגורם סיכון שע"ח שקל/דולר ושע"ח שקל /יורו

כל הסכומים נקובים באלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2011
גורם סיכון-שע"ח ש"ח/דולר

ירידה בשע"ח ב-10%	ירידה בשע"ח ב-5%	שווי הוגן	עלייה בשע"ח ב-5%	עלייה בשע"ח ב-10%	נכסים חשופים למט"ח חוזי Forward	סה"כ
(5,420)	(2,710)	54,198	2,710	5,420		
6,774	3,387	(2,601)	(3,387)	(6,774)		
1,354	677	51,598	(677)	(1,354)		

כל הסכומים נקובים באלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2010
גורם סיכון-שע"ח ש"ח/דולר

ירידה בשע"ח ב-10%	ירידה בשע"ח ב-5%	שווי הוגן	עלייה בשע"ח ב-5%	עלייה בשע"ח ב-10%	נכסים חשופים למט"ח חוזי Forward	סה"כ
(94,665)	(4,733)	94,665	4,733	9,466		
2,776	1,388	1,076	(1,388)	(2,776)		
(91,888)	(3,345)	95,740	3,345	6,690		

כל הסכומים נקובים באלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2011
גורם סיכון-שע"ח ש"ח/יורו

ירידה בשע"ח ב-10%	ירידה בשע"ח ב-5%	שווי הוגן	עלייה בשע"ח ב-5%	עלייה בשע"ח ב-10%	נכסים חשופים למט"ח חוזי Forward	סה"כ
(11,966)	(5,983)	119,661	5,983	11,966		
11,583	5,792	2,131	(5,792)	(11,583)		
(383)	(192)	121,793	192	383		

כל הסכומים נקובים באלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2010

גורם סיכון-שע"ח ש"ח/יורו

ירידה בשע"ח ב-10%	ירידה בשע"ח ב-5%	שווי הוגן	עלייה בשע"ח ב-5%	עלייה בשע"ח ב-10%	
(10,137)	(5,068)	101,368	5,068	10,137	נכסים חשופים למט"ח
10,910	5,455	340	(5,455)	(10,910)	חוזי Forward
773	387	101,708	(387)	(773)	סה"כ

לא נצפו שינויים בשער חליפין, מעל 10% במהלך עשר השנים האחרונות.

5.6.3 מבחני רגישות לגורם סיכון מניות

כל הסכומים נקובים באלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2011

תרחיש קיצון (עלייה)*	עלייה במדדי מניות של 10%	עלייה במדדי מניות של 5%	שווי הוגן	ירידה במדדי מניות של 5%	ירידה במדדי מניות של 10%	תרחיש קיצון (ירידה)*	
1,522	1,354	677	13,542	(677)	(1,354)	(1,522)	מניות סחירות
9,012	7,019	3,510	70,195	(3,510)	(7,019)	(9,012)	קרנות ולא סחירות
10,534	8,374	4,187	83,737	(4,187)	(8,374)	(10,534)	סה"כ

כל הסכומים נקובים באלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2010

תרחיש קיצון (עלייה)*	עלייה במדדי מניות של 10%	עלייה במדדי מניות של 5%	שווי הוגן	ירידה במדדי מניות של 5%	ירידה במדדי מניות של 10%	תרחיש קיצון (ירידה)*	
2,577	2,103	1,051	21,027	(1,051)	(2,103)	(2,577)	מניות סחירות
9,757	6,966	3,483	69,657	(3,483)	(6,966)	(9,757)	קרנות ולא סחירות
12,334	9,068	4,534	90,684	(4,534)	(9,068)	12,334	סה"כ

* עבור מניות בחו"ל - תרחיש קיצון נבחר ל- 17%, בהתבסס על השינוי המקסימאלי במדדי המניות, בתאריך 12 באוקטובר 2008: S&P500 שינוי של כ-15% ו- FTSE Eurotop 100 שינוי של כ-16%.

עבור מניות בארץ - שינוי יומי קיצוני במדד מניות ת"א 100 נצפה סביב 10%, לפיכך תרחיש הקיצון זהה לתרחיש 10%.

6. היבטי ממשל תאגידי

6.1 דיווח על דירקטורים בעלי מיומנות חשבונאית ופיננסית

דירקטוריון החברה קבע כי המספר המזערי של דירקטורים בעלי מיומנות חשבונאית ופיננסית הראוי לחברה, כמשמעות המונח בתקנות החברות (תנאים ומבחנים לדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית ולדירקטור בעל כשירות מקצועית), תשס"ו-2005 (להלן: "מומחיות חשבונאית ופיננסית" או "תקנות המומחיות"), לפי העניין, ובהתאם להוראות סעיף 92(א)(12) לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "חוק החברות"), הינו שלושה דירקטורים, וזאת בהתחשב באופי הסוגיות החשבונאיות וסוגיות הבקרה החשבונאית המתעוררות בהכנת דוחותיה הכספיים של החברה לאור תחומי פעילותה ולאור סדר הגודל והמורכבות של החברה כחברת החזקות בתחומי הביטוח, הפנסיה והפיננסים, וכן בהתחשב בליווי החשבונאי הצמוד שניתן

על ידי רואה החשבון המבקר שלה, ולרבות בדרך של השתתפותו בישיבות הדירקטוריון בהן נדונים הדיווחים הכספיים או כל סוגיה חשובה אחרת.

להלן פרטי חברי הדירקטוריון של החברה אשר הינם בעלי מומחיות חשובה ופיננסית, והעובדות שמכוחן ניתן לראותם ככאלה:²

1. **דורון גדליה** - בעל תואר מוסמך במנהל עסקים (MBA) מאוניברסיטת הרווארד בארה"ב. כיהן בעבר כדירקטור ויו"ר ועדת הביקורת של בנק דיסקונט למימון התעשייה, כיו"ר קדם כימיקלים (ציבורית), ומנוליף - מנורה חברה לביטוח חיים, וכן כדירקטור בכלל תעשיות אלקטרוניקה.
2. **מילוא שלמה** - בעל תואר בהנדסת תעשייה וניהול. מכהן בקבוצת טיילונד. כיהן בעבר כמנכ"ל אנרגיות קינטיות בע"מ, כמנכ"ל דלק תשתיות וכיו"ר I.D.E. טכנולוגיות (הנדסת התפלה), כמנכ"ל התעשייה הצבאית, יו"ר עשות אשקלון בע"מ (ציבורית) וכמנכ"ל חברת כבלי ציון בע"מ (ציבורית).
3. **בר-כוכבא בן-גרא** - בעל תואר ראשון במדעי המדינה בצירוף לימודים בין-חוגיים מהאוניברסיטה העברית, ירושלים וכן לימודי הכשרה בניהול - תל"מ - המגמה לביטוח, אוניברסיטת תל-אביב. מכהן כדירקטור (דח"צ) בחברה, וכן כדח"צ במנורה מבטחים ביטוח ובשומרה. כיהן כמנכ"ל חברת הביטוח "הפניקס" וכמנכ"ל ויו"ר מבטחים אחרים בקבוצת "הפניקס", וכן כיהן כדירקטור בחברת "מהדין" בע"מ, עד לחודש דצמבר 2009.
4. **אורלי ירקוני** - בעלת תואר ראשון במתמטיקה וסטטיסטיקה מהאוניברסיטה העברית לימודי תעודה באקטואריה באוניברסיטת חיפה וכן לימודי תואר שני (M.Sc.) בחקר ביצועים בביה"ס למתמטיקה באוניברסיטת ת"א. כיהנה כמנכ"לית ישיר אי.די.איי חברה לביטוח בע"מ וכמשנה למנכ"ל וראש תחום ביטוח כללי ובריאות בקבוצת מגדל. מכהנת כדירקטורית במנורה מבטחים ביטוח, בפנינסולה פיננסים בע"מ, מעיינות עדן בע"מ (דח"צ), פלסטו שק בע"מ (דח"צ), אמות השקעות בע"מ וביוקנסל טרפויטיקס אינק בע"מ (דח"צ).

6.2 גילוי בדבר שיעור הדירקטורים בלתי תלויים בתאגיד

נכון למועד דוח זה, החברה לא אימצה בתקנונה את ההוראה בדבר שיעור הדירקטורים הבלתי תלויים הקבועה בחוק החברות, התשנ"ט-1999. יצוין, כי בדירקטוריון החברה מכהנים, נכון למועד פרסום הדוח, שישה דירקטורים, אשר מתוכם שני דירקטורים - ה"ה בר-כוכבא בן-גרא וחיים אהרון, הינם דירקטורים חיצוניים הנחשבים לעניין זה, כדירקטורים בלתי תלויים ודירקטורית נוספת - ה"ה אורלי ירקוני - אשר הוכרזה כדירקטורית בלתי תלויה בחודש אוגוסט 2011, קרי- שיעור הדירקטורים הבלתי תלויים מתוך חברי דירקטוריון החברה, עומד על 50%.

6.3 מורשי חתימה עצמאיים

נכון למועד הדוח אין בחברה מורשי חתימה עצמאיים, כהגדרתם בסעיף 37(ד) לחוק ניירות ערך, תשכ"ח-1967.

6.4 תרומות

החברות בקבוצה נוהגות, מעת לעת, לתרום למטרות חברתיות שונות. בשנת 2011 הסתכם היקף התרומות של הקבוצה לסך של כ- 684 אלפי ש"ח. לא נקבעה מדיניות מוסדרת לעניין זה.

6.5 גילוי בדבר מבקר פנימי בתאגיד

6.5.1 פרטי המבקר הפנימי

המבקר הפנימי הראשי של החברה בתקופת הדוח היה שמואל שורץ, רו"ח (M.B.A) שמונה לתפקיד ביום 8 בינואר 2007. המבקר הפנימי עמד בכל התנאים הקבועים בסעיף 3(א) לחוק הביקורת הפנימית, התשנ"ב-1992 (להלן: "חוק הביקורת הפנימית")

² יצוין, כי עד ליום 1 בספטמבר 2011, כיהן גם מר ישראל תפוחי כדירקטור חיצוני, בעל מומחיות חשובה ופיננסית, בחברה. מר תפוחי פרש מדירקטוריון החברה בחודש אוקטובר 2011. עם זאת, מספר הדירקטורים בעלי מומחיות חשובה ופיננסית לא פחת מהמספר המינימלי שנקבע כאמור על ידי דירקטוריון החברה, קרי - שלושה דירקטורים לפחות.

ובהוראות סעיף 8 לחוק האמור וכן בהוראות סעיף 146(ב) לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "חוק החברות"). לאחרונה הודיע המבקר הפנימי על רצונו לפרוש מתפקידו ומעבודתו בחברה ובחברות הבנות (לעניין זה ראה סעיף 9.5 להלן).

למיטב ידיעת החברה, המבקר הפנימי אינו מחזיק בניירות ערך של החברה או של גוף קשור אליה.

6.5.2 דרך המינוי

המבקר הפנימי מונה לתפקידו ביום 8 בינואר 2007 על פי המלצת ועדת הביקורת ובאישור הדירקטוריון. המינוי אושר על רקע השכלתו, כישוריו וניסיונו בחברה ובמנורה מבטחים ביטוח בתפקידו הקודם כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף חשבונות וכספים במשך תקופה של כ- 7 שנים. המבקר הפנימי הוא עובד של החברה. למעט תפקידו כמבקר פנימי של החברה והחברות בקבוצה לא ממלא המבקר הפנימי תפקיד אחר בקבוצה.

6.5.3 זהות הממונה על המבקר הפנימי

הממונה הארגוני על המבקר הפנימי הינו יו"ר הדירקטוריון.

6.5.4 תכנית עבודה

תכנית העבודה של המבקר הפנימי הינה תכנית שנתית. תכנית העבודה לשנת 2011 ברמת הקבוצה מתמקדת בעיקרה בפעילות חברות הבנות ובעיקר במנורה מבטחים ביטוח וכן בקבוצת הפיננסים. מטבע היותה של החברה חברת החזקות, מרבית משאבי הביקורת הושקעו כמתואר להלן בחברות הבנות כאשר תכנית הביקורת בחברה הינה שיורית באופייה תוך התחשבות בסיכונים השיוריים שלה ובקיומן של בקורות הולמות וממצאי ביקורת בשנים קודמות. תכנית העבודה לשנת 2011 במנורה מבטחים ביטוח הסתמכה על סקר סיכונים שנערך על ידי גורם מקצועי וכן על סמך התייעצויות שקיים המבקר עם גורמים פנימיים וחיצוניים לרבות רואה חשבון מבקר. לשנים 2012 עד 2015 נערך סקר סיכונים עדכני במנורה מבטחים ביטוח, על ידי משרד רואי חשבון המתמחה בביקורת פנימית.

תכנית העבודה מועברת לעיון יו"ר הדירקטוריון ומובאת לאחר-מכן לאישור ועדת הביקורת. התכנית כוללת מרכיב שעות לבדיקות או ביקורת אד-הוק לפי שיקול דעת המבקר. לא הייתה סטייה מהותית מתכנית העבודה שאושרה. עסקאות בעלי עניין מובאות לדיון ואישור הגורמים המוסמכים לאחר שנבחנו על ידי הגורמים המקצועיים הרלבנטיים. בדיקת עסקאות מהותיות אחרות, אם וככל שישנן, מבוצעת לפי העניין בהתאם לכללי ביקורת מקובלים.

6.5.5 ביקורת בחו"ל או של תאגידים מוחזקים

המבקר הפנימי של החברה משמש גם כמבקר הפנימי הראשי של מנורה מבטחים ביטוח (חברה בת של החברה) שמהווה החזקה עיקרית של החברה. כפועל יוצא, פעילות הביקורת של המבקר הפנימי התמקדה במנורה מבטחים ביטוח. לקבוצה 4 גופים מוסדיים נוספים בהן מתבצעת ביקורת פנימית כלהלן: מנורה מבטחים פנסיה (חברה נכדה של החברה) ומנורה מבטחים קופות גמל (חברה בת של מנורה מבטחים פיננסים) בהן מבוצעת עבודת הביקורת על ידי מבקר פנימי ייעודי במשרה מלאה הנעזר גם בשירותי מיקור חוץ לצורך עבודת הביקורת; בשומרה (חברה נכדה של החברה) על ידי מבקר ייעודי חיצוני אשר מבצע ביקורת פנים בעצמו ובסיוע עובדיו. תכניות הביקורת לשנת 2011 במנורה מבטחים פנסיה, בקופות הגמל ובשומרה הוכנו בתיאום עם המבקר הפנימי של החברה ודוחות הביקורת מועברים באופן שוטף למבקר הפנימי של החברה. בנוסף, והחל מיום 1 באוקטובר 2008 מועד בו רכשה מנורה מבטחים פיננסים את השליטה בקרן השתלמות למהנדסים, מונה המבקר גם כמבקר הפנימי של הקרן ומבצע עבודת הביקורת בסיוע עובדיו תוך הסתייעות במיקור חוץ.

בחברה מוחזקת מנורה מבטחים נדל"ן, אשר פעילותה מתרכזת בחו"ל, מבוצעת ביקורת שוטפת על פי תכנית ביקורת שנקבעה ואושרה ע"י דירקטוריון מנורה נדל"ן.

6.5.6 היקף הביקורת הפנימית

היקף פעילות הביקורת לפי מספר שעות בתאגיד ובתאגידים מוחזקים נקבע לעניין הגופים המוסדיים שבקבוצה בהתבסס על סקרי סיכונים ובהתאם להוראות הממונה על שוק ההון לעניין זה, ולעניין גופים פיננסיים אחרים בקבוצה בהתבסס על סקרי סיכונים או על הערכת סיכונים וכמפורט להלן:

שם החברה	שעות ביקורת	שעות ביקורת ע"י מיקור חוץ
מנורה מבטחים החזקות (כולל מנורה מבטחים ביטוח - כהחזקה עיקרית של החברה)	17,004	583
במנורה מבטחים פיננסיים, והחברות הבנות שלה ובכלל זה בקרן השתלמות מהנדסים (למעט מנורה מבטחים גמל)	1,032	1,194
במנורה מבטחים נדל"ן	160	---
שומרה	1,600	---
מנורה מבטחים פנסיה ומנורה מבטחים גמל	9,703	2,650
סה"כ	29,499	4,427

מתוך סך כולל של 33,926 שעות ביקורת בקבוצה, לשנת 2011, היקף השעות שבאחריות ישירה של המבקר הראשי עמד על 19,973 שעות.

היקף עבודת הביקורת הפנימית, ברמת הקבוצה, גדל ב- 1.3%, ביחס לתקופת הדיווח האחרונה.

6.5.7 עריכת הביקורת

הביקורת נערכה על פי תקנים מקצועיים המקובלים בישראל ובהתאם להנחיות מקצועיות כפי שאומצו ופורסמו על ידי לשכת המבקרים הפנימיים בישראל וכן בהתאם להוראות הדין הרלבנטיות לכל חברה בקבוצה, לפי העניין. הדירקטוריון, באמצעות ועדת הביקורת שלו, מפקח על עבודת המבקר הפנימי בחברה.

6.5.8 גישה למידע

למבקר הפנימי ולשאר המבקרים במערך הביקורת בקבוצה גישה חופשית לכל מקור מידע, לרבות למסמכים, למאגר רגיל או ממוחשב ולנתונים כספיים. האמור בפסקה זו מתקיים גם לגבי החברות בנות של החברה בה מכהן מבקר הפנים.

6.5.9 דין וחשבון המבקר הפנימי

דוחות הביקורת של המבקר הפנימי מוגשים בכתב, לאחר שמתקיימים דיונים עם המבוקרים על טיטות דוחות הביקורת. הדוחות מובאים לעיון המנכ"ל ויו"ר הדירקטוריון ולאחר מכן נידונים בוועדת הביקורת. בנוסף, מוגשים לוועדת הביקורת דוחות מעקב אחר ביצוע המלצות המבקר.

במהלך תקופת הדוח, התקיימו 6 ישיבות של ועדת הביקורת של החברה, בימים: 30.01.2011, 22.03.2011, 20.7.2011, 21.07.2011, 25.08.2011, 21.11.2011 וכן התקבלו שתי החלטות בכתב, בימים 09.09.2011 ו- 25.09.2011. עוד יצוין, כי בתאגידים המוחזקים על ידי החברה, הוגשו דוחות ביקורת רבים נוספים, דוחות בדיקה אד-הוק, לפי העניין, ודוחות מעקב אשר נדונו בוועדות הביקורת הרלבנטיות.

6.5.10 הערכת הדירקטוריון את פעילות המבקר הפנימי

כפי שצוין לעיל, במרבית החברות המוחזקות, ובפרט בגופים המוסדיים בקבוצה, מתקיימת פעילות ביקורת פנימית יעודית ודוחות הביקורת נדונים בוועדות ביקורת

של אותם תאגידים. ועדת הביקורת של החברה דנה אך ורק בנושאים הנוגעים לחברה ישירות תוך קבלת דיווח על ממצאי ביקורת מהותיים וחריגים בחברות מוחזקות. על רקע האמור, הדירקטוריון הניח את דעתו, כי הביקורת הפנימית פועלת על פי הדרישות שנקבעו בדברי החקיקה השונים, וזאת, בין היתר, על בסיס נושאים שונים שהובאו לאישור הדירקטוריון ו/או ועדת הביקורת, ובתוכם כתב הסמכויות של הביקורת הפנימית, כשירות ומשאבי הביקורת הפנימית ושמירה ומעקב שוטף אחר אי תלות הביקורת והמבקר הפנימי.

6.5.11 תגמול

המבקר הפנימי מועסק על-פי הסכם עבודה אישי כעובד הקבוצה במשרה מלאה באמצעות חברה בת מנורה מבטחים ביטוח ומקבל שכר חודשי ומענק קבוע וכן הטבות סוציאליות ונלוות כמקובל וכן יחידות "פאנטום", במסגרת תכנית תגמול לנושאי משרה שאישר הדירקטוריון. דירקטוריון החברה סבור כי תגמול המבקר הפנימי הולם את היקף פעילותו ותפקודו ולא היה בו כדי להשפיע על שיקול דעתו המקצועי של המבקר.

6.6 גילוי בדבר שכר רואי החשבון המבקרים

רואי החשבון המבקרים של החברה והחברות שבשליטתה (לרבות מנורה מבטחים ביטוח, מנורה מבטחים פנסיה, מנורה מבטחים פיננסיים ושומרה), הינם קוסט פורר גבאי את קסירר רואי חשבון, המכהנים בתפקידם החל משנת 1999. השותף האחראי הינו רו"ח יאיר קופל.

שכר באלפי ש"ח (לא כולל מע"מ):

החברה	לשנת 2011			לשנת 2010		
	מס* ושירותי ביקורת	שירותים אחרים	סה"כ	מס ושירותי ביקורת	שירותים אחרים	סה"כ
החברה	220	-	220	220	-	220
מנורה מבטחים	3,099	1,523	4,622	2,705	411	3,116
ביטוח	435	-	435	530	-	530
שומרה	580	45	625	450	-	450
מנורה מבטחים	458	60	518	518	63	581
פנסיה						
חברות אחרות						
סה"כ	4,792	1,628	6,420	4,423	474	4,897

היקף שעות עבודה:

החברה	לשנת 2011			לשנת 2010		
	מס* ושירותי ביקורת	שירותים אחרים	סה"כ	מס ושירותי ביקורת	שירותים אחרים	סה"כ
החברה	915	-	915	920	-	920
מנורה מבטחים	14,247	5,413	19,660	11,969	1,471	13,440
ביטוח	2,090	-	2,090	2,560	-	2,560
שומרה	2,100	100	2,200	1,800	-	1,800
מנורה מבטחים	2,149	240	2,389	2,456	252	2,708
פנסיה						
חברות אחרות						
סה"כ	21,501	5,753	27,254	19,705	1,723	21,428

* כולל ביקורת SOX404.

** שכר בגין שירותים אחרים מתייחס לייעוץ אקטוארי, שירותי מיסוי, סקר סיכונים וייעוץ בנושא ענ"א (לא כולל מע"מ).

שכר הטרחה של רואי החשבון בגין שירותי ביקורת נקבע על ידי הנהלת החברה באישור הדירקטוריון וזאת לאחר משא ומתן בהתבסס, בין היתר, על תעריף מקובל עבור ביקורת בתאגידים שפעילותם מחייבת מומחיות והבנה מעמיקים בסביבה החשבונאית והעסקית הרלבנטיים ומאושר על ידי הדירקטוריון.

6.7 גילוי בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים בחברה

6.7.1 זהות האורגנים המופקדים על בקרת על בתאגיד:

הוועדה לבחינת הדוחות הכספיים של החברה, כהגדרתה בתקנות החברות (הוראות ותנאים לעניין הליך אישור הדוחות הכספיים), התש"ע-2010, הינה ועדת המאזן שמונתה על ידי דירקטוריון החברה, ואשר תפקידה לדון ולהמליץ בפני דירקטוריון החברה בנושאים הנוגעים לדוחות הכספיים של החברה ובכלל זה ההערכות והאומדנים אשר נעשו בקשר עם הדוחות הכספיים, הבקורות הפנימיות הקשורות בדיווח הכספי, שלמות ונאותות הגילוי בדוחות הכספיים, סקירת הבקורות הפנימיות, חוות דעתו של רואה החשבון המבקר, המדיניות החשבונאית שאומצה והטיפול החשבונאי שיושם בעניינים המהותיים של התאגיד. יצוין, כי ועדת המאזן אינה ועדת הביקורת של החברה.

חברי הוועדה

נכון למועד הדוח וכן למועד פרסום הדוח, בוועדת המאזן מכהנים שלושה חברים, אשר הינם דירקטורים בחברה, כלהלן: ה"ה בר-כוכבא בן-גרא (דח"צ ויו"ר הוועדה) ואורלי ירקוני (דירקטורית בלתי תלויה), שניהם בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית, כהגדרתה בתקנות המומחיות וכן ה"ה חיים אהרון (דח"צ), אשר הינו בעל כשירות מקצועית, כהגדרתה בתקנות המומחיות. לכל חברי הוועדה היכולת לקרוא ולהבין דוחות כספיים. לפרטים בדבר כישוריהם וניסיונם של הדירקטורים, אשר בהסתמך עליהם, רואה אותם החברה כמי שיש בידיהם את היכולת לקרוא ולהבין דוחות כספיים ראו פרק ו' לדוח התקופתי (דוח פרטים נוספים). כל חברי ועדת המאזן חתמו על הצהרות עובר למינויים, בהתאם לתקנות החברות (הוראות ותנאים לעניין הליך אישור הדוחות הכספיים), התש"ע-2010. יצוין, כי ה"ה בר-כוכבא בן-גרא ואורלי ירקוני מונו גם כחברי ועדת מאזן של מנורה מבטחים ביטוח, בה הם מכהנים כדירקטורים. בישיבות ועדת המאזן נוכחים גם רואה החשבון המבקרים של החברה.

הליך אישור הדוחות הכספיים

הדוחות הכספיים של החברה נדונו בשתי ישיבות של ועדת המאזן אשר התקיימו ביום 22.03.2012 וביום 26.03.2012. כל חברי ועדת המאזן נכחו בישיבות הנ"ל. בנוסף, השתתפו בישיבות נושאי משרה ומנהלים בקבוצה כמפורט להלן:

בישיבת ועדת המאזן מיום 22.03.2012 נכחו, כל חברי ועדת המאזן, וכן, בין היתר, מר א. קלמן מנכ"ל; מר ש. קומפל, מנהל כספים; מר מ. רוזן, מנכ"ל מנורה מבטחים ביטוח; רואי החשבון המבקרים; מר אברהם לוונגליק, האקטואר הראשי במנורה מבטחים ביטוח; ומר שמעון עיר-שי היועץ המשפטי ומנהלי אגפים העסקיים העיקריים במנורה מבטחים ביטוח.

בישיבת ועדת המאזן מיום 26.03.2012 נכחו, כל חברי ועדת המאזן, וכן, בין היתר, מר א. קלמן מנכ"ל; מר ש. קומפל, מנהל הכספים; מר מ. רוזן, מנכ"ל מנורה מבטחים ביטוח; רואי החשבון המבקרים; מר אברהם לוונגליק, האקטואר הראשי במנורה מבטחים ביטוח; מר שמואל שורץ מבקר הפנים; ומר שמעון עיר-שי היועץ המשפטי ומנהלי אגפים העסקיים העיקריים במנורה מבטחים ביטוח.

טיוטת הדוח התקופתי של החברה לשנת 2011 לרבות דוח הדירקטוריון, תיאור עסקי התאגיד ופרטים נוספים על התאגיד, נמסרו לחברי ועדת המאזן ולחברי הדירקטוריון בעוד מועד, מספר ימים לפני מועד אישורם.

ועדת המאזן בחנה, באמצעות הצגה מפורטת של נושאי המשרה בחברה, את הסוגיות המהותיות בדיווח הכספי, ובכלל זה, הוצגו ונבחנו הערכות ואומדנים שנעשו בקשר עם הדוחות הכספיים; הליכי הבקורות הפנימיות הקשורות לדיווח הכספי; שלמות ונאותות הגילוי בדוחות הכספיים; המדיניות החשבונאית והטיפול החשבונאי שיושם בעניינים מהותיים ונתוני הדוחות הכספיים של החברה. בנוסף, הוצגו נתונים הנכללים בדוחות

הכספיים לרבות מידע הנוגע למצב הכספי והתפעולי של החברה והצהרות האקטוארים של המבטחים בקבוצה בתחומי הביטוח השונים.

במסגרת הדיונים הנ"ל נבחנו גם תהליכי אפקטיביות הבקרה הפנימית הקיימים והצפויים להתקיים בחברה.

חברי הוועדה בחנו את שיקול דעת ההנהלה שהופעל בסוגיות השונות ולאחר שמיעת עמדת רואה החשבון המבקר של החברה, הגיעו חברי הוועדה למסקנה כי החברה יישמה מדיניות חשבונאית נאותה והשתמשה באומדנים והערכות נאותים. לאחר הישיבה השנייה הנ"ל גיבשה הוועדה את המלצותיה לדירקטוריון בנושאים השונים שנדונו והמליצה לדירקטוריון לאשר את הדוח התקופתי לשנת 2011.

בהתחשב בכך כי חברי הדירקטוריון קיבלו את טיוטת הדוח מספר ימים לפני מועד הדיון ועל רקע אופי פעילותה של החברה כתאגיד החזקות, המאחד בעיקר דוחות כספיים של הגופים המוסדיים בקבוצה, קבע הדירקטוריון כי פרק הזמן הסביר להעברת ההמלצה של ועדת המאזן הינו יום עסקים אחד קודם לישיבת הדירקטוריון.

בישיבת הדירקטוריון לאישור הדוח התקופתי אשר נערכה ביום 29 במרס, 2012, נסקרה פעילותה השוטפת של החברה, והשפעת פעילות זו על תוצאותיה, תוך הדגשת סוגיות מהותיות. חברי הדירקטוריון דנו בהמלצות ועדת המאזן, בסיועם של מנהל הכספים של החברה ורואי החשבון המבקרים של החברה ולאחר מכן, אישרו את הדוחות.

6.8 שיקולי הדירקטוריון למתן תשלומים לנושאי משרה בכירה

ככלל ההתקשרות עם נושאי המשרה בקבוצה נעשית על פי סיכום אישי בין נושא המשרה לבין החברה הרלבנטית בקבוצה. הסיכום כולל פירוט לגבי השכר, התנאים הסוציאליים, התשלומים הנלווים, תנאי פרישה והגבלות בדבר סודיות ואי תחרות בגמר ההעסקה של נושא המשרה. תנאי ההעסקה נגזרים בעיקרם מהיקף אחריותו ומורכבות תפקידו של נושא המשרה.

בנוסף, ומעבר לתנאי ההעסקה האישיים, זכאים נושאי המשרה הכפופים לתכנית התגמול הכוללת שאישר הדירקטוריון לראשונה בחודש דצמבר 2010 כמפורט להלן, לבונוס כפי שיאושר מדי שנה או מעת לעת, על ידי ועדת הביקורת והדירקטוריון בהתאם לתנאי התכנית.

בנוסף, זכאים חלק מנושאי המשרה ליחידות תגמול (פאנטום) בהתאם לתכנית התגמול הכוללת הנ"ל.

בחודש דצמבר 2010 קיימו דירקטוריון החברה ודירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח דיון משותף במדיניות תגמול נושאי משרה בכירה, לצורך בחינת והערכת מדיניות התגמול הכוללת הקיימת והחדשה (בתוקף משנת 2011 ואילך), ובכלל זה תוך בחינת תנאי התגמול הפרטניים של נושאי המשרה הנ"ל. במסגרת ישיבת הדירקטוריון לאישור הדוחות הכספיים לשנת 2011, דן דירקטוריון החברה, בין היתר, בעדכון מדיניות התגמול הכוללת לנושאי משרה בכירה לשנת 2012. להרחבה בעניין תכנית התגמול ראה סעיף 9.3.9 בפרק תיאור עסקי התאגיד.

להערכת הדירקטוריון, תנאי ההעסקה של נושאי המשרה הבכירה, לרבות מרכיבי תכנית התגמול הינם סבירים והוגנים ומשקפים את מורכבות תפקידם של נושאי המשרה הבכירים וכן את תרומתם לקבוצה.

הקשר בין התגמולים שניתנו לפי תקנה 21 לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970, לבין תרומת מקבל התגמולים

במסגרת ישיבת הדירקטוריון לאישור הדוחות הכספיים, דן דירקטוריון החברה, בין היתר, בתגמול לנושאי המשרה הבכירה המנויים בתקנה 21 לפרק "פרטים נוספים על התאגיד" (להלן: "תקנה 21") ובקשר שבין התגמול שניתן לכל אחד מנושאי המשרה הנ"ל בשנת 2011, לתרומתו לקבוצה. יצוין, כי בחינת ההוגנות והסבירות של התגמול לנושאי משרה המכהנים בחברות בנות מתבצעת על ידי האורגנים באותן חברות.

לצורך בחינת סבירות והגינות תנאי התגמול של נושאי המשרה הנ"ל הוצגו בפני הדירקטוריונים מידע ונתונים הנוגעים לקריטריוני בחינה כלהלן: השכלתם וניסיונם של נושאי המשרה, עיקרי תפקידם על המורכבות והאחריות המתלוות אליהם, פועלם בשנת הדוח, תנאי התגמול הפרטניים של כל אחד מנושאי המשרה, עבודת השוואה שנעשתה על ידי חברת Compvision (בסיוע פרופ' צבירן) בדבר היקף התגמול הכולל של כל נושא משרה, בהשוואה למקובל לגבי נושאי משרה בתפקידים מקבילים ו/או דומים בחברות בסדר גודל דומה, ובכלל זה חברות הפועלות בתחום הביטוח והפיננסים (להלן: "עבודת השוואה").

הנחת הבסיס הינה כי כל עוד לא חל שינוי מהותי בתפקידו ו/או בתפקודו של נושא המשרה המדווח, תנאי העסקתו הינם הוגנים וסבירים.

בהתבסס על הבחינה כאמור, והנימוקים הפרטניים המפורטים להלן, הדירקטוריון סבור כי התגמול הכולל לנושאי המשרה, על רקע מורכבות תפקידם של נושאי המשרה על האחריות הכרוכה בה, היות התגמול תואם את המקובל למנהלים בתפקידים דומים, הינם הוגנים וסבירים ביחס לתרומתם לקבוצה.

מר מנחם גורביץ

מר מנחם גורביץ מכהן כיו"ר דירקטוריון החברה. לתנאי העסקתו של מר גורביץ ראה פירוט בתקנה 21.

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר גורביץ, הוצגו בפני הדירקטוריון עיקרי תנאי העסקתו ונתונים משווים לבעלי תפקיד דומה במשק באמצעות עבודת השוואה. לאור בחינת הנתונים ובפרט נתוני השוואה לגמול המשולם ליו"ר דירקטוריון של חברות דומות ובהתחשב במעורבותו בפיקוח על פעילות החברה וחברות הבנות בקבוצה, התגמול הכולל של מר גורביץ הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה בתקופת הדוח.

מר ארי קלמן

מר ארי קלמן כיהן, במהלך שנת 2011 כמנכ"ל החברה וכיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח. לתנאי העסקתו של מר קלמן ראה פירוט בתקנה 21.

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר קלמן, הוצגו בפני הדירקטוריון תיאור תפקידו על מורכבויותו, עיקרי תנאי העסקתו ובכלל זה שווי הטבות ושווי תכנית המניות שאושרה לו בשנת 2003; נתונים לגבי מענקים בשנים קודמות וכאמור נתוני עבודת השוואה.

לאור בחינת המידע והנתונים הנ"ל ובפרט נתוני השוואה לגמול המשולם למנכ"לים ויו"ר דירקטוריון של חברות דומות ובהתחשב בתפקידו כמנכ"ל החברה ויו"ר דירקטוריון מנורה ביטוח (ותאגידים נוספים בקבוצה) תוך יזום פעילויות חדשות ומעורבות בגיבוש והתווית מדיניות הקבוצה ופיקוח על קידומה ויישומה, התגמול הכולל של מר קלמן הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופת הדוח.

מר מוטי רוזן

מר מוטי רוזן כיהן בשנת 2011 כמנכ"ל מנורה מבטחים ביטוח (חברה בת של החברה). לתנאי העסקתו של מר מ. רוזן ראה פירוט בתקנה 21.

לצורך הערכת תנאי התגמול של מר רוזן הוצגו בפני הדירקטוריון, השכלתו וניסיונו ועיקרי תפקידו על מורכבותה בשנת הדוח, עיקרי תנאי התגמול שלו כנותן שירותי ניהול; וכאמור נתוני עבודת השוואה.

לאור בחינת המידע והנתונים הנ"ל, ובפרט נתוני השוואה לגמול המשולם למנכ"לים של חברות דומות במשק ובהתחשב בתפקידו כמנכ"ל מנורה מבטחים ביטוח שהינה פעילות מרכזית של הקבוצה על המורכבות הנדרשת לניהולה השוטף תחת דרישות ורפורמות רגולטוריות המשפיעות על כל תחומי הפעילות העסקית של מנורה מבטחים ביטוח ותוך קידום יעדי החברה והקבוצה בפרט בתחום הסינרגיה בין הגופים המוסדיים בקבוצה בהנהגתו על האחריות הנלווית לכך, קבע דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח כי התגמול הכולל של מר רוזן הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופה הדוח.

מר מנחם הרפז

מר הרפז מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח אלמנטרי במנורה מבטחים ביטוח וכיו"ר דירקטוריון שומרה (חברה נכדה של החברה). לתנאי העסקתו של מר הרפז ראה פירוט בתקנה 21.

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר הרפז הוצגו בפני הדירקטוריון, השכלתו וניסיונו ופועלו בשנת הדוח, מרכיבי התגמול; וכאמור נתוני עבודת השוואה.

לאור בחינת המידע והנתונים הנ"ל, תהליך ההתייעלות והשינוי המבני שהנהיג באגף האלמנטרי, שיפור השירות לסוכנים וניהול ברמה גבוהה אותו יש לשמר לאורך זמן, קבע דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח כי התגמול הכולל של מר הרפז הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופה הדוח.

מר יהודה בן אסאייג

מר בן אסאייג כיהן בשנת 2011 כמנכ"ל מנורה מבטחים פנסיה (חברה נכדה של החברה). לתנאי העסקתו של מר בן אסאייג, ראה פירוט בתקנה 21.

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר בן אסאייג הוצגו בפני הדירקטוריון, השכלתו וניסיונו ופועלו בשנת הדוח, מרכיבי התגמול; וכאמור נתוני עבודת ההשוואה.

לאור בחינת המידע הנתונים הנ"ל, רווחיות מנורה מבטחים פנסיה והישגיה בשנת 2011 ובפרט קידום הסינרגיה בקבוצה, השיפור המשמעותי בהיקף הגבייה והשיפור החיובי בנתוני הניוד היוצא והנכנס, קבע דירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה כי התגמול הכולל של מר בן אסאייג הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופת הדוח.

מר יוני טל

מר טל מכהן כמנהל השקעות ראשי בקבוצה וכמשנה למנכ"ל ומנהל אגף השקעות במנורה מבטחים ביטוח. לתנאי העסקתו של מר טל ראה פירוט בתקנה 21.

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר טל הוצגו בפני הדירקטוריון, השכלתו וניסיונו ופועלו בשנת הדוח, מרכיבי התגמול; וכאמור נתוני עבודת ההשוואה.

לאור בחינת המידע הנתונים הנ"ל, ובהתחשב בניהול המקצועי של מר טל את אגף ההשקעות והרחבת פעילות השקעות בנדל"ן בחו"ל, המשך שיפור בתחומי הבקרה והדיווח, וחשיבות שימורו בחברה, התגמול הכולל של מר טל הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופה הדוח.

מר ערן גריפל

מר גריפל מכהן כמנכ"ל מנורה מבטחים נדל"ן החל משנת 2005 וכן כיו"ר מנורה מבטחים פנסיה ודירקטור בחברות נוספות בקבוצה. לתנאי העסקתו של מר גריפל ראה פירוט בתקנה 22 לפרק "פרטים נוספים על התאגיד" (להלן: "תקנה 22").

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר גריפל הוצגו בפני הדירקטוריון, השכלתו וניסיונו ופועלו, מרכיבי התגמול; וכאמור נתוני עבודת ההשוואה.

לאור בחינת המידע והנתונים הנ"ל, ובהתחשב בניהול המקצועי של מר גריפל את מנורה נדל"ן תוך הרחבת ופיתוח עסקיה ובפרט לאחרונה בתחום האנרגיה הסולארית לטובת הקבוצה, לאור ניסיונו והיכרותו את תחום הנדל"ן, התגמול הכולל של מר גריפל הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופה הדוח.

מר גרשון גורביץ

מר גורביץ מכהן כסמנכ"ל ומנהל תחום הלוגיסטיקה במנורה מבטחים ביטוח. לתנאי העסקתו של מר גורביץ ראה פירוט בתקנה 22.

לצורך הערכת תנאי התגמול הכולל של מר גורביץ הוצגו בפני הדירקטוריון, ניסיונו ועיקרי תפקידיו, מרכיבי התגמול; וכאמור נתוני עבודת ההשוואה.

לאור בחינת המידע והנתונים הנ"ל, ובהתחשב בניהול המקצועי של המערך הלוגיסטי של מנורה ביטוח על כל רבדיו בכל אתרי החברה תוך התמודדות שוטפת עם ההתרחבות בהיקף העובדים והנגזר מכך לתחום הלוגיסטיקה וזאת באופן מיטבי, התגמול הכולל של מר גורביץ הינו הגון וסביר ביחס לתרומתו לקבוצה במסגרת תפקידו בתקופה הדוח.

6.9 עסקאות זניחות

בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970 (להלן: "תקנות הדיווח"). חלה חובת דיווח על חברות ציבוריות בקשר עם עסקאות עם בעל שליטה או בקשר לעסקאות עם אדם אחר שלבעל השליטה יש בהן עניין אישי (להלן: "עסקאות בעל שליטה"), גם לעניין עסקאות שאינן עסקאות חריגות כהגדרתן בחוק החברות, התשנ"ט-1999, זאת למעט עסקאות שנקבע בדוחות הכספיים האחרונים כי הינן זניחות. יצוין, כי לעניין חובת הגילוי בדוחות כספיים של חברות הביטוח בקבוצה חלות תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998, אשר לגביהן לא רלבנטי מבחן הזניחות המפורט להלן.

ביום 30 בנובמבר 2008, קבע דירקטוריון החברה כללים ומבחנים להגדרת רף הזניחות לעניין עסקאות בעל שליטה, אשר יהיה משותף הן לעניין חובת הדיווח והן לעניין חובת הגילוי בדוחות הכספיים (למעט כאמור לעניין חובת הגילוי בדוחות כספיים של חברות הביטוח

בקבוצה), כלהלן: עסקה של החברה וחברות מאוחדות וקשורות שלה עם בעל השליטה או עסקה עם אדם אחר שלבעל השליטה יש בה עניין אישי, תחשב כעסקה זניחה, אם יתקיימו בה כל התנאים הבאים:

1. העסקה הינה במהלך העסקים הרגיל ואיננה עסקה חריגה, כמשמעות המונח בחוק החברות, התשנ"ט-1999.
2. השפעת העסקה על היחס הרלבנטי, כמפורט להלן, הינה בשיעור של פחות מאחוז אחד (1%), שיחושב על בסיס הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה שפורסמו טרום העסקה ובלבד שהשפעת העסקה או שוויה לא יעלה על סך של 3 מיליוני ש"ח:
 - 2.1 יחס נכסים - היקף הנכסים נשוא העסקה (נכסים נרכשים או נמכרים) חלקי סך הנכסים;
 - 2.2 יחס התחייבויות - ההתחייבויות נשוא האירוע חלקי סך ההתחייבויות לרבות התחייבויות ביטוחיות;
 - 2.3 יחס הון עצמי - הגידול או הקיטון בהון העצמי חלקי ההון העצמי;
 - 2.4 יחס פרמיות - הפרמיות נשוא האירוע חלקי סך הפרמיות השנתיות במגזר הפעילות הרלוונטי (ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, בריאות, ביטוח כללי, שירותים פיננסיים וכדו'), כשהן מחושבות על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים;
 - 2.5 יחס הכנסות משירותים שונים - היקף הכנסות נשוא האירוע חלקי סך ההכנסות השנתיות הממוצעות בשלוש השנים האחרונות, שאינן מפרמיות, מחושבות על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים;
 - 2.6 יחס הוצאות בגין שירותים שונים - היקף ההוצאות נשוא האירוע חלקי הוצאות הנהלה וכלליות (לפני יחוס להוצאות רכישה ולהוצאות עקיפות ליישוב תביעות) השנתיות כשהן מחושבות על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים;
 - 2.7 יחס רווחים - הרווחים או ההפסדים המשויכים לאירוע חלקי הרווח או ההפסד השנתי הכולל לתקופה (לרבות שינויים בקרנות הון) הממוצע בשלוש השנים האחרונות, מחושבת על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים.
3. מבלי לפגוע בצורך להיערך עבור כל אירוע שזניחותו נבחנת, אילו מהמדדים לעיל הינם רלבנטיים, ייחשבו המדדים הבאים כרלבנטיים לעסקאות המפורטות להלן:
 - 3.1 רכישת נכס - יחס נכסים;
 - 3.2 מכירת נכס - יחס רווחים, יחס נכסים;
 - 3.3 רכישה או מכירה של ביטוח או ביטוח משנה - יחס פרמיות;
 - 3.4 עסקה למתן או קבלת שירותים - יחס הכנסות, יחס הוצאות, יחס רווחים (בהתאם לרווח הצפוי מהעסקה), לפי העניין.
4. העסקה הינה זניחה גם מבחינה איכותית ביחס לפעילותה של הקבוצה.
5. עסקאות נפרדות, אשר מתקיימת ביניהן תלות כך שבפועל הינן חלק מאותה התקשרות יבחנו כעסקה אחת.

7. הוראות גילוי בקשר עם הדיווח הפיננסי של התאגיד

7.1 דיווח בדבר אומדנים חשבונאיים קריטיים

החברה מחזיקה, כהחזקה עיקרית, במנורה מבטחים ביטוח ובשומרה שהינן מבטחות כהגדרת המונח בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981. מנורה מבטחים ביטוח

ושומרה מחשבות את ההתחייבויות הביטוחיות שלהן בהתאם לכללי החשבונאות החלים על מבטח, בין היתר, על פי חישובים ואומדנים אקטואריים (ראה באור 2(ב) לדוחות הכספיים). לעניין אומדנים חשבונאיים קריטיים נוספים, ראה באור 2(ב) לדוחות הכספיים.

7.2 גילוי בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

בחודש דצמבר 2009, פורסמו תקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים) (תיקון מס' 3), התש"ע-2009 (להלן: "תיקון ה-ISOX"), תוך קביעת חובה להגשת דוח בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי, וזאת בתוקף החל מהדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2010. מטרת תיקון ה-ISOX הינה לשפר את איכות הדיווח הכספי והגילוי בתאגידים מדווחים.

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון, ביצעה בדיקה והערכה של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי בתאגיד והאפקטיביות שלה. בהקשר זה, אימצה החברה את מודול הבקרה הפנימית של ה-COSO, המהווה מסגרת מוגדרת ומוכרת להערכת הבקרה הפנימית. הערכת אפקטיביות הבקרה הפנימית כאמור, כללה את רכיבי הבקרה הבאים: בקורות ברמת הארגון (Entity Level Controls); בקורות על תהליך עריכת הדוחות וסגירתם; בקורות כלליות על מערכות המידע (ITGC) ובקורות על תהליכים מהותיים מאוד לדיווח הכספי ולגילוי, המבוצעים בעיקרם ע"י הגופים המוסדיים בקבוצה המרכזים את עיקר פעילותה העסקית, כמפורט להלן:

תהליכי ה-SOX בגופים המוסדיים:

בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון (להלן: "הממונה"), הגופים המוסדיים בקבוצה מיישמים את הוראות סעיפים 302 ו-404 ל"חוק Sarbanes-Oxley" שנחקק בארצות-הברית. בנובמבר 2010, פרסם הממונה חוזר (מס' 7-2010-9), שעניינו "בקרה פנימית על דיווח כספי - הצהרות, דוחות וגילויים", אשר הסדיר את נוסח ההצהרות ומתכונת הגילוי וכן קבע את נוסח חוות דעת רואה החשבון המבקר ודוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי.

הוראות סעיף 302, קובעות כי המנכ"ל וסמנכ"ל הכספים, יחתמו כל אחד בנפרד על הצהרה בנושא בקורות והנהלים לגבי הגילוי. לצורך קיום ההליך הנדרש עפ"י ההנחיות האמורות, ביצעו הגופים המוסדיים בקבוצה, בין היתר, בחינה של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי וקיום דיונים בהשתתפות הגורמים השותפים להכנת הדוחות הכספיים.

הוראות סעיף 404 מיושמות בהתאם לחוזר הממונה (מס' 10-9-2009) שעניינו "אחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי". על פי החוזר, על גופים מוסדיים כהגדרתם בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981, לרבות קופות גמל וקרנות פנסיה, לכלול בדוח השנתי הצהרה בדבר אחריות ההנהלה להקמה ולתחזוקה של מערך ונהלי בקרה פנימית נאותים על הדיווח הכספי וכן הערכה לתום שנת הכספים לגבי יעילות המערך ונהלי הבקרה הפנימית של הגוף המוסדי על הדיווח הכספי. בנוסף, על רואה החשבון המבקר של הגוף המוסדי להמציא חוות דעת לגבי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי.

במסגרת היישום של הוראות סעיף 404, ביצעו הגופים המוסדיים בקבוצה, בין היתר, את תהליכי העבודה הבאים: זיהוי החשבונות, התהליכים העסקיים ומערכות המידע המהותיים לדיווח הכספי (Scoping), תיעוד התהליכים והערכת הסיכונים הקשורים לדיווח הכספי ולגילוי נאות, קביעת הבקורות שמטרתן למנוע או לצמצם את אותם סיכונים וניתוח פערי בקרה וקביעת תכניות עבודה לסגירתם. הגופים המוסדיים מיסדו תהליכי עבודה לניטור שוטף של הבקורות שנקבעו כאמור בכדי לוודא המשך אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי והגילוי.

בהתאם לאמור, לא נתגלו "חולשות מהותיות" כהגדרתן בחוזר. יחד עם זאת, נמצא כי קיימים מספר ליקויים משמעותיים במנורה מבטחים ביטוח הנוגעים בעיקר למספר תהליכים בתחום בקורות מחשב כלליות, לחלק מבקורות הספר הראשי ולחלק מתהליכי העבודה והמיכון בתחום ביטוח חיים ואקטואריה. יצוין, כי החברה פעלה ופועלת לתיקונם ובכלל זה באמצעות הטמעת בקורות מפיצות רלבנטיות, הסדרת תהליכי עבודה ושיפור הבקורות הממוכנות.

ליקויים אלו כאמור דווחו כנדרש לוועדת המאזן ולדירקטוריון החברה ובהתאם הוגדרה תוכנית עבודה לתיקונם תוך הקצאת משאבים והגדרת לוחות זמנים.

מנורה מבטחים ביטוח נמצאת בתהליך של פיתוח, שדרוג ו/או החלפה של מספר מערכות מידע מרכזיות, ובכלל זה, הטמעה של מערכת ERP חדשה לניהול הספר הראשי והפקת דוחות כספיים ומערכת לניתוב כספי דמי ביטוח ודמי גמולים במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, ישירות למערכות התפעוליות הרלבנטיות, וזאת, בין היתר, מתוך מגמה לשפר ולייעל ביצוע התהליכים השונים ובפרט את הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי.

בקורות ונהלים לגבי הגילוי ושינויים בבקרה הפנימית על דיווח כספי:

הנהלות הגופים המוסדיים בקבוצה, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה, את אפקטיביות הבקורות והנהלים לגבי הגילוי שלהם. על בסיס הערכה זו, הסיקו מנכ"ל וסמנכ"ל הכספים של כל גוף מוסדי, כי לתום תקופה זו, הבקורות והנהלים לגבי הגילוי הינן אפקטיביות על מנת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע הנדרש לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח של המפקח על הביטוח ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

בתקופת הדוח, המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2011, לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הגופים המוסדיים הנ"ל על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של אותם גופים על דיווח כספי.

7.3 גילוי בדבר התקדמות ההיערכות ליישום דירקטיבת Solvency II

בחודש יולי 2008 פרסם המפקח על הביטוח בישראל חוזר מס' 5-1-2008 בדבר כוונתו ליישם את הוראות הדירקטיבה האירופאית Solvency II (להלן: "הדירקטיבה") לגבי חברות ביטוח בישראל והורה לחברות הביטוח להיערך באופן שיבטיח את מוכנותן ליישום הדירקטיבה. הדירקטיבה כוללת בחינה מקיפה של הסיכונים להם חשופות חברות ביטוח וקביעת סטנדרטים לניהולם ומדידתם, תוך מתן ביטוי בהקצאת ההון לסיכונים הגלומים בפעילותן (נדבך I). לבד מההיבטים הכמותיים, הדירקטיבה מתמקדת גם בפעילויות פיקוח ובקרה פנימיים (נדבך II) וכן במשמעת שוק, גילוי ודיווח (נדבך III).

על פי הערכות של רגולטורים שונים באירופה תאריך היישום של הדירקטיבה עבור חברות הביטוח צפוי להידחות בשנה לתחילת שנת 2014. המפקח על הביטוח הודיע בעבר כי יישום הדירקטיבה בישראל יתבסס על יישומה במדינות החברות באיחוד האירופי, ולכן צפוי כי תאריך היישום בישראל לא יהיה לפני תחילת 2014.

מנורה מבטחים ביטוח ושומרה (חברות בנות של החברה) ממשיכות להיערך ליישום הדירקטיבה, ובמהלך השנה, נקטו, בין היתר, בצעדים הבאים ובכלל זה על פי הוראות חוזר שעניינו הנחיה לביצוע QIS5 (מס' 7-1-2010):

1. ועדות הדירקטוריון, שמונו לשמש כוועדות פיקוח על תהליך היישום של הדירקטיבה, התכנסו תקופתית במהלך השנה לצורך דיון בהתקדמות הפרויקט.
2. בוצע סקר השפעה כמותי מלווה בסקר השפעה איכותי על פי חוזר שעניינו הנחיה לביצוע ה-QIS5 (מס' 7-1-2010). תוצאות הסקר נידונו בדירקטוריון והוגשו למפקח על הביטוח על פי לוחות הזמנים שהוגדרו על ידי המפקח (חודשים פברואר-מאי 2011).
3. בוצע סקר פערים בנוגע לתהליכים לחישוב דרישות ההון במסגרת ה-QIS5, שכלל התייחסות לדרישות מיכון וטיוב נתונים, כוח אדם, בקורות נדרשות וקשיים בתהליכי עבודה. תוצאות הסקר והתוכנית שגובשה לצמצום הפערים שזוהו נידונו בדירקטוריון.
4. בוצעה ביקורת פנימית אודות תהליך החישוב של דוח ההערכה הכמותי והבקורות הנוגעות לו. ממצאי הדוח נידונו בדירקטוריון והוגשו למפקח.
5. בוצעו התאמות לתוכנית המיכונית, חלקן על בסיס לקחים שהופקו מביצוע חישוב סקרי ההשפעה הכמותיים. בפרט, הוחלט על הקמת מאגר נתונים ייעודי לשימוש החשבות וניהול סיכונים והטמעה של מערכת ממוכנת לחישוב דרישת ההון על פי המודל הסטנדרטי. במחצית השנייה של השנה התבצע אפיון חלקי של הנתונים הדרושים למאגר. אכלוס המאגר בנתונים החל בשנת 2012, כשאכלוס הנתונים הדרושים לצורכי הדירקטיבה שאינם הכרחיים לדיווחים על פי התקנות הנוכחיות מתוכנן ברובו לשנת 2013. במקביל, החברה שכרה מערכת ממוכנת המסייעת בחישוב דרישת ההון על פי המודל הסטנדרטי ונמצאת בשלבי הטמעה מתקדמים של המערכת.

6. גובש מבנה ארגוני עבור תחום ניהול סיכונים המותאם לדירקטיבה. מונתה מנהלת סיכונים ראשית וגויסו שלושה תקנים נוספים למחלקה.

7. גובשה מתודולוגיה לניהול סיכונים תפעוליים בראיה רחבה של הממשקים עם גורמים בארגון המטפלים בסיכוני דיווח כספי, סיכוני ציות וסיכוני טכנולוגיות מידע.

8. גילוי ייעודי למחזיקי אגרות חוב

8.1 פרטים בדבר תעודות התחייבות של התאגיד

אג"ח (סדרה א')

ביום 15 ליולי 2007 גייסה החברה סך של 550 מיליוני ש"ח בדרך של הנפקה פרטית של אגרות חוב (סדרה א') למשקיעים מוסדיים, רשומות על שם, בנות 1 ש"ח ע.נ. כל אחת (להלן: "אגרות החוב (סדרה א')"). אגרות החוב (סדרה א') נרשמו למסחר בבורסה על פי תשקיף מדף (אשר כלל את רישומם למסחר של אגרות החוב) מתאריך 27 בפברואר 2008 (להלן: "תשקיף החברה").

אגרות החוב (סדרה א') נושאות ריבית שנתית בשיעור של 4.28% אשר תשולם פעם בשנה, ביום 14 ליולי של כל אחת מהשנים 2008 ועד 2019. קרן אגרות החוב (סדרה א') תיפרע בתשעה תשלומים שנתיים שווים ב- 14 ליולי בכל אחת מהשנים 2011 ועד 2019 (ועד בכלל).

קרן אגרות החוב (סדרה א') והריבית צמודות למדד המחירים לצרכן כך שאם יתברר, במועד הפירעון של תשלום כלשהו על חשבון הקרן ו/או הריבית, כי מדד התשלום עלה לעומת המדד היסודי, תשלם החברה אותו תשלום של קרן ו/או ריבית, כשהוא מוגדל באופן יחסי לשיעור העלייה של מדד התשלום לעומת המדד היסודי, אם מדד התשלום יהיה נמוך מהמדד היסודי, לא יוקטן תשלום הקרן ו/או הריבית האמור עקב ירידת המדד הנ"ל ומדד התשלום יהיה המדד היסודי.

לצורך העניין, מדד התשלום הינו המדד הידוע ביום התשלום של תשלום כלשהו על חשבון קרן ו/או ריבית והמדד היסודי הינו המדד שפורסם בגין חודש מאי 2007, דהיינו המדד שפורסם ביום 15 ביוני 2007.

ביום 9 באוקטובר 2011 גייסה החברה סך של 100 מיליוני ש"ח בדרך של הנפקת 83,333,400 אגרות חוב 1 ש"ח ע.נ., בדרך של הרחבת סדרה א'. תעודות אגרות החוב הונפקו בהתאם לתנאים אשר פורטו לעיל. יובהר, כי כל אגרות החוב מהסדרה הנ"ל יעמדו בדרגה שווה בינן לבין עצמן (פרי-פסו), מבלי שתהיה כל זכות עדיפה לאחת על פני האחרת.

הסדרה ומועד ההנפקה
אגרת חוב (סדרה א') הונפקו ביום 15 ליולי 2007
ונרשמו למסחר על פי תשקיף מיום 27 בפברואר 2008

633,333	השווי הנקוב במועד ההנפקה, באלפי ש"ח
572,222	השווי הנקוב ליום 31 בדצמבר 2011, באלפי ש"ח
667,621	השווי הנקוב ליום 31 בדצמבר 2011, מוערך לפי תנאי ההצמדה, באלפי ש"ח
13,387	הריבית שנצברה עד ליום 31 בדצמבר 2011, באלפי ש"ח
723,461	שווי הוגן כפי שנרשם בדוחות הכספיים, באלפי ש"ח
723,461	רישום למסחר ושווי בורסאי, באלפי ש"ח
קבועה; 4.28%	סוג ריבית ושיעור הריבית
תשעה תשלומים שווים, ביום 14 ביולי של כל אחת מהשנים 2011 עד 2019 (כולל).	מועדי תשלום הקרן
אחת לשנה ביום 14 ביולי, בכל אחת מהשנים 2008 עד 2019 (כולל).	מועדי תשלום הריבית
קרן אגרות החוב והריבית בגינה תהיינה צמודות למדד המחירים לצרכן.	בסיס ההצמדה ותנאיה
קיימת זכות לפדיון מוקדם, אם יוחלט על ידי הבורסה על מחיקת הרישום מהמסחר של אגרות החוב, מפני ששווי החזקות הציבור באגרות החוב פחת מהסכום שנקבע בהנחיות הבורסה בדבר מחיקה מהמסחר.	זכות תאגיד לבצע פדיון מוקדם או המרה כפויה

לאחר תקופת המאזן לא חלו אירועים ושינויים משמעותיים ביחס לתעודות ההתחייבות.

אג"ח (סדרה ב')

בחודשים יולי וספטמבר 2010 גייסה החברה סך של 250 מיליוני ש"ח בדרך של הנפקה פרטית של אגרות חוב (סדרה ב') למשקיעים מוסדיים, רשומות על שם, בנות 1 ש"ח ע.ג. כל אחת (להלן: "אגרות החוב (סדרה ב')").

אגרות החוב (סדרה ב') נושאות ריבית שנתית בשיעור של 4.5% אשר תשולם פעם בשנה, ביום 30 ביוני של כל אחת מהשנים 2011 ועד 2022. קרן אגרות החוב (סדרה ב') תיפרע בחמש תשלומים שנתיים שווים ב- 30 ביוני בכל אחת מהשנים 2018 ועד 2022 (ועד בכלל).

אגרות החוב (סדרה ב') נרשמו במערכת רצף מוסדיים בבורסה בלבד, ואינן רשומות למסחר.

קרן אגרות החוב והריבית צמודות למדד המחירים לצרכן כך שאם יתברר, במועד הפירעון של תשלום כלשהו על חשבון הקרן ו/או הריבית, כי מדד התשלום עלה לעומת המדד היסודי, תשלם החברה אותו תשלום של קרן ו/או ריבית, כשהוא מוגדל באופן יחסי לשיעור העלייה של מדד התשלום לעומת המדד היסודי, אם מדד התשלום יהיה נמוך מהמדד היסודי, לא יוקטן תשלום הקרן ו/או הריבית האמור עקב ירידת המדד הנ"ל ומדד התשלום יהיה המדד היסודי.

לצורך העניין, מדד התשלום הינו המדד הידוע ביום התשלום של תשלום כלשהו על חשבון קרן ו/או ריבית והמדד היסודי הינו המדד שפורסם בגין חודש מאי 2010, דהיינו המדד שפורסם ביום 15 ביוני 2010.

הסדרה ומועד ההנפקה	אגרת חוב (סדרה ב') הונפקו בחודשים יולי וספטמבר 2010
השווי הנקוב במועד ההנפקה, באלפי ש"ח	250,000
השווי הנקוב ליום 31 בדצמבר 2011, באלפי ש"ח	250,000
השווי הנקוב ליום 31 בדצמבר 2011, מוערך לפי תנאי ההצמדה, באלפי ש"ח	261,231
הריבית שנצברה עד ליום 31 בדצמבר 2011, באלפי ש"ח	5,958
שווי הוגן כפי שנרשם בדוחות הכספיים, באלפי ש"ח	283,300
רישום למסחר ושווי בורסאי, באלפי ש"ח	-
סוג ריבית ושיעור הריבית	קבועה; 4.5%
מועדי תשלום הקרן	חמישה תשלומים שווים, ביום 30 ביוני של כל אחת מהשנים 2018 עד 2022 (כולל).
מועדי תשלום הריבית	אחת לשנה ביום 30 ביוני, בכל אחת מהשנים 2011 עד 2022 (כולל).
בסיס ההצמדה ותנאיה	קרן אגרות החוב והריבית בגינה תהיינה צמודות למדד המחירים לצרכן.

זכות תאגיד לבצע פדיון מוקדם או המרה כפויה

8.2 הנאמן ושטר הנאמנות

הנאמן לאגרות החוב (סדרה א') הינו אורורה פידליטי חברה לנאמנויות בע"מ אשר הינה חברה מוגבלת במניות ומטרתה העיקרית הינה עיסוק בנאמנויות (להלן: "הנאמן לסדרה א"). האחראים מטעם הנאמן לסדרה א' על אגרות החוב (סדרה א') של החברה הינם גברת איריס לוי, מנכ"ל ור"ח דניאל ופנייש.

להלן פרטי ההתקשרות עם הנאמן: מרכז עזריאלי 1 תל אביב 60721, טלפון 03-6005946, פקס 03-6120675, דוא"ל: ishlevin@deloitte.co.il ו- dvaphyash@deloitte.co.il.

עיקרי שטר הנאמנות אשר נחתם בין החברה לבין הנאמן לסדרה א' בתאריך 15 ביולי 2007 מופיעים בתשקיף החברה, ונוסחו המלא של שטר הנאמנות מצוי במשרדה הרשום של החברה וניתן לעניין בו, בתיאום מראש, בכל יום עסקים בשעות העבודה הרגילות.

למיטב ידיעת החברה, עד למועד דוח זה, היא עומדת בכל הוראות שטר הנאמנות, לא התקיימו התנאים המקימים עילה להעמדת אגרות חוב (סדרה א') לפירעון מידי החברה לא קיבלה הודעות כלשהן מהנאמן לסדרה א' בדבר אי עמידתה בתנאי שטר הנאמנות בקשר עם

העמדת אגרות החוב (סדרה א') לפירעון מיידי. כמו כן, לא התקבלו בקשות מהנאמן לסדרה א' לכינוס אסיפות מחזיקי אגרות חוב (סדרה א') או לביצוע פעולות שונות בקשר עם אגרות החוב (סדרה א').

הנאמן לאגרות החוב (סדרה ב') הינו הרמטיק נאמנות (1975) בע"מ אשר הינה חברה מוגבלת במניות ומטרתה העיקרית הינה עיסוק בנאמנויות (להלן: "הנאמן לסדרה ב"). האחראים מטעם הנאמן לסדרה ב' על אגרות החוב (סדרה ב') של החברה הינם דן אבנון, מנכ"ל משותף ו/או מרב עופר אורן, מנכ"ל משותף.

להלן פרטי ההתקשרות עם הנאמן: בית הרמטיק, רח' הירקון 113, תל אביב טל: 03-5274867
פקס: 03-5271451 דוא"ל: hermetic@hermetic.co.il.

נוסחו המלא של שטר הנאמנות אשר נחתם בין החברה לבין הנאמן לסדרה ב' בתאריך 30 ביוני 2010 מצוי במשרדה הרשום של החברה וניתן לעיין בו, בתיאום מראש, בכל יום עסקים בשעות העבודה הרגילות.

למיטב ידיעת החברה, עד למועד דוח זה, היא עומדת בכל הוראות שטר הנאמנות, לא התקיימו התנאים המקימים עילה להעמדת אגרות חוב (סדרה ב') לפירעון מיידי והחברה לא קיבלה הודעות כלשהן מהנאמן לסדרה ב' בדבר אי עמידתה בתנאי שטר הנאמנות בקשר עם העמדת אגרות החוב (סדרה ב') לפירעון מיידי. כמו כן, לא התקבלו בקשות מהנאמן לסדרה ב' לכינוס אסיפות מחזיקי אגרות חוב (סדרה ב') או לביצוע פעולות שונות בקשר עם אגרות החוב (סדרה ב').

8.3 דירוג אגרות החוב

בחודש יולי 2007, עם הנפקת אגרות החוב (סדרה א') למשקיעים המוסדיים, דירגה מידרוג את אגרות החוב (סדרה א') בדירוג של Aa2. לפרטים בדבר דוח מדרוג מחודש יולי 2007 ראו פרק 4 לתשקיף החברה.

בחודש נובמבר 2008 דירגה מידרוג את אגרות החוב (סדרה א') בדירוג של Aa2 עם הצבת אופק שלילי. לפרטים אודות דוח מדרוג מחודש נובמבר 2008 ראו דיווח מיידי של החברה מיום 30 בנובמבר 2008.

בחודש מאי 2010 הודיעה מדרוג על הורדת הדירוג של אגרות החוב (סדרה א') שהנפיקה החברה לדירוג Aa3 עם אופק יציב. לפרטים בדבר אודות דוח מדרוג בחודש מאי 2010 ראו דיווח מיידי של החברה מיום 26 במאי 2010.

בחודש יולי 2010, עם הנפקת אגרות חוב (סדרה ב') למשקיעים מוסדיים, דירגה מדרוג את אגרות החוב (סדרה ב') בדירוג של Aa3 עם אופק יציב. לפרטים אודות דוח מדרוג מחודש יולי 2010 ראו דיווח מיידי של החברה מיום 1 ביולי 2010.

בחודש אוגוסט 2011 דירגה מדרוג את אגרות החוב (סדרה א' וסדרה ב') בדירוג של Aa3 עם אופק יציב. לפרטים אודות דוח מדרוג מחודש אוגוסט 2011 ראו דיווחים מיידיים של החברה מיום 8 באוגוסט 2011 ומיום 10 באוגוסט 2011.

בחודש אוקטובר 2011 הודיעה מדרוג על השארת הדירוג על כנו של אגרות החוב (סדרה א' וסדרה ב') בדירוג של Aa3 עם אופק יציב. לפרטים אודות דוח מדרוג מחודש אוקטובר 2011 ראו דיווח מיידי של החברה מיום 3 באוקטובר 2011.

9. אירועים לאחר תאריך מאזן

9.1 קבלת דיבידנד

בחודש בפברואר 2012, חילקה מנורה מבטחים ביטוח את מלוא (100%) מניות מנורה מבטחים פנסיה שבבעלותה, כדיבידנד בעין, לחברה. לפרטים נוספים ראה באור 41 א' לדוחות הכספיים.

9.2 הפחתת דמי ניהול

בחודש פברואר 2012, אושרו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (דמי ניהול), התשע"ב-2012 (להלן, לצורך ס"ק זה: "התקנות"), שעניינן קביעת תקרות לדמי ניהול שרשאים גופים מוסדיים לגבות בגין קופות גמל וקופות ביטוח שבניהולם כדלהלן:

בקופות גמל: החל משנת 2013 - שיעור דמי הניהול לא יעלה על 1.1% מהצבירה ועל 4% מההפקדות השוטפות; והחל משנת 2014 - שיעור דמי הניהול לא יעלה על 1.05% מהצבירה ועל 4% מההפקדות השוטפות. ממקבלי קצבאות זקנה ושאימים ניתן יהיה לגבות דמי ניהול בשיעור שלא יעלה על 0.6% מהצבירה.

בקופות ביטוח (פוליסות ביטוח חיים): בפוליסות חדשות שיופקו החל מ- 1.1.2013 - יחולו השיעורים המפורטים לעיל בנוגע לקופות גמל. לגבי פוליסות שבתוקף לפני המועד האמור, לא יחול שינוי בתקרת דמי הניהול.

נכון למועד הדוח, לא ניתן להעריך את התממשות הפרסומים אודות האפשרות כי בנוסף לקביעת תקרות דמי הניהול כמפורט לעיל, יקבע בחקיקה גם סכום מינימאלי של דמי ניהול במוצרים השונים. בנוסף, ועל רקע ההוראות החדשות בתקנות, יתכן שינוי בהתנהגות הצרכנים ולקוחות הקבוצה, בעלי פוליסות ביטוח שבתוקף, שהתקנות כאמור אינן חלות לגביהן. לפיכך, לא ניתן להעריך, בשלב זה, את ההשלכות המצרפיות של תמהיל ההוראות הסופיות שיחולו. מבלי לגרוע מהאמור, נראה כי לתקנות שיפורסמו, ובנוסף שיפורסמו, תהיה השלכה על התוצאות הכספיות של מנורה מבטחים ביטוח וכן של מנורה מבטחים גמל, גופים מוסדיים בקבוצה, ומכאן גם על תוצאות הקבוצה. ליישום תיקוני החקיקה לעיל, אם יחולו ובאופן שיחולו, צפויה להיות השפעה גם על הערך הגלום בגין מכירת פוליסות ביטוח חיים חדשות שימכרו בעתיד.

החברה תוסיף ותבחן את ההשפעה של התקנות על תוצאות פעילותה וכן דרכים להתמודד עם השפעות אלו.

9.3 תקנות ההון המזערי - חברות מנהלות

בחודש פברואר 2012, פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופת גמל או קרן פנסיה), התשל"ב-2012 (להלן, לצורך ס"ק זה: "התקנות"), וחוזר מפקח שעניינו דרישות הון מחברות מנהלות המכיל הוראות נלוות לתקנות. התקנות מגדירות את ההון העצמי הנדרש מחברה מנהלת. על פי התקנות, ההון העצמי ההתחלתי הנדרש מחברה מנהלת יעמוד על סך מינימאלי של 10 מיליוני ש"ח (למעט חריגים) (להלן: "סכום ההון העצמי ההתחלתי"). ההון העצמי המזערי הנדרש מחברה מנהלת בתאריך הדוח לא יפחת מהגבוה מבין - סכום ההון העצמי ההתחלתי, או סכום מצרפי של: (א) 0.1% מהנכסים המנוהלים עד לתקרת נכסים מנוהלים של 15 מיליארדי ש"ח; (ב) 0.05% מהנכסים המנוהלים מעל לתקרה האמורה בפסקה (א); (ג) 25% מההוצאות השנתיות כפי שהוגדרו בתקנות. לחברות המחזיקות חברות מנהלות נשלטות, נקבעה דרישת הון נוספת בגין הסכום המתקבל מהכפלת ההון העצמי המזערי של כל אחת מהחברות הנשלטות בשיעורי ההחזקות של החברה המנהלת בהן. עוד מגדירות התקנות את דרכי השקעת ההון העצמי הנדרש. בתקנות נקבעה הוראת מעבר, לפיה חברה מנהלת שקיבלה רישיון לפני יום תחילת התקנות, תהיה חייבת להגדיל את הונה העצמי, באופן מדורג עד לסכום הנדרש לפי התקנות, וזאת עד למועד פרסום הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2014 (כאשר לפחות 30% מההפרש יושלם עד למועד פרסום הדוחות הכספיים ליום 31.03.12, לפחות 60% מההפרש יושלם עד למועד פרסום הדוחות הכספיים ליום 31.12.12 ולפחות 80% מההפרש יושלם עד למועד פרסום הדוחות הכספיים ליום 31.12.13). להשלכות התקנות על דרישות ההון העצמי של החברות המנהלות בקבוצה ראה סעיף 2.2 לעיל וכן באור 15 לדוחות הכספיים.

9.4 מבקר פנים - פרישה

בחודש מרס 2012 הודיע מבקר הפנים ליו"ר החברה וליו"ר מנורה מבטחים ביטוח על רצונו לפרוש מתפקידו כמבקר פנים בחברה ובכל החברות הבנות בקבוצה בהן הוא מכהן כמבקר פנים, וזאת ממניעים אישיים שאין בהם עניין לציבור. בתיאום עם הנהלות החברה ומנורה ביטוח נקבע מועד סיום הכהונה ליום 1 במאי 2012.

9.5 בנק לפיתוח התעשייה

בחודש מרס 2012, השלימה מנורה מבטחים ביטוח את העסקה לרכישת מלוא (100%) המניות הנכללות בהון המניות המונפק והנפרע של הבנק לפיתוח תעשייה בישראל בע"מ (להלן: "בל"ת), לאחר קיום כל התנאים המתלים, לרבות אישור בית המשפט למיזוג בל"ת למנורה מבטחים ביטוח, ואישור רשות המסים. כתוצאה מהשלמת העסקה, לאור אומדן ראשוני, מנורה מבטחים ביטוח מעריכה כי תרשום, ברבעון הראשון של שנת 2012, רווח בסך של כ- 52 מיליוני ש"ח. לפרטים ראה סעיף 1.3.3 לעיל, באור 40 ב' לדוחות הכספיים.

דירקטוריון מביע את הערכתו להנהלת החברה, מנהליה, סוכניה ועובדיה על עבודתם ותרומתם להישגי הקבוצה.

ארי קלמן,
מנהל כללי

מנחם גורביץ'
י"ר דירקטוריון

תל אביב, 29 במרס, 2012

**פרק ג':
דוח בדבר אפקטיביות
הבקרה הפנימית על
הדיווח הכספי ועל הגילוי**

דוח שנתי בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

לפי תקנה 9ב(א)

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן - "התאגיד"), אחראית לקביעתה והתקיימותה של בקרה פנימית נאותה על הדיווח הכספי ועל הגילוי בתאגיד.

לעניין זה, חברי ההנהלה הם:

1. ארי קלמן, מנהל כללי;

2. שאר חברי ההנהלה:

שי קומפל, מנהל כספים

יוני טל, מנהל השקעות ראשי

בקרה פנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי כוללת בקרות ונהלים הקיימים בתאגיד, אשר תוכננו בידי המנהל הכללי ונושא המשרה הבכיר ביותר בתחום הכספים או תחת פיקוחם, או בידי מי שמבצע בפועל את התפקידים האמורים, בפיקוח דירקטוריון התאגיד אשר נועדו לספק מידה סבירה של ביטחון בהתייחס למהימנות הדיווח הכספי ולהכנת הדוחות בהתאם להוראות הדין, ולהבטיח כי מידע שהתאגיד נדרש לגלות בדוחות שהוא מפרסם על פי הוראות הדין נאסף, מעובד, מסוכם ומדווח במועד ובמתכונת הקבועים בדין.

הבקרה הפנימית כוללת, בין השאר, בקרות ונהלים שתוכננו להבטיח כי מידע שהתאגיד נדרש לגלותו כאמור, נצבר ומועבר להנהלת התאגיד, לרבות למנהל הכללי ולנושא המשרה הבכיר ביותר בתחום הכספים או למי שמבצע בפועל את התפקידים האמורים, וזאת כדי לאפשר קבלת החלטות במועד המתאים, בהתייחס לדרישות הגילוי.

בשל המגבלות המבניות שלה, בקרה פנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי אינה מיועדת לספק ביטחון מוחלט שהצגה מוטעית או השמטת מידע בדוחות תימנע או תתגלה.

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון, ביצעה בדיקה והערכה של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי בתאגיד והאפקטיביות שלה; הערכת אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי והגילוי שביצעה ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון כללה את רכיבי הבקרה הבאים: בקרות ברמת הארגון (Entity Level Controls); בקרות על תהליך עריכת הדוחות וסגירתם; בקרות כלליות על מערכות המידע (ITGC) ובקרות על תהליכים מהותיים מאוד לדיווח הכספי ולגילוי המבוצעים בעיקרם ע"י הגופים המוסדיים בקבוצה והמרכזים את עיקר פעילותה העסקית, כמפורט להלן:

חברת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, מנורה מבטחים פנסיה בע"מ ומנורה מבטחים גמל בע"מ, חברות בנות של התאגיד, הינן גופים מוסדיים, שחלות עליהן הוראות הממונה על אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר, בדבר הערכת אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי.

ביחס לחברות הבנות האמורות, ביצעה ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון בדיקה והערכה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי והאפקטיביות שלהן, בהתבסס על חוזר גופים מוסדיים 2009-9-10 בנושא "אחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי", לרבות התיקון לחוזר האמור (חוזר גופים מוסדיים 2010-9-6) וחוזר גופים מוסדיים 2010-9-7 בנושא "בקרה פנימית על דיווח כספי - הצהרות, דוחות וגילויים".

בהתבסס על הערכה זו, הדירקטוריונים והנהלות התאגידיים הגיעו למסקנה, כי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי, בהתייחס לבקרה הפנימית בגופים המוסדיים ליום 31 בדצמבר 2011 היא אפקטיבית.

בהתבסס על הערכת האפקטיביות שביצעה ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון כמפורט לעיל, הדירקטוריון והנהלת התאגיד הגיעו למסקנה, כי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי בתאגיד ליום 31 בדצמבר 2011 היא אפקטיבית.

הצהרת מנהלים

הצהרת מנהל כללי

אני, ארי קלמן, מצהיר כי:

(1) בחנתי את הדוח התקופתי של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן - "התאגיד") לשנת 2011 (להלן - "הדוחות");

(2) לפי ידיעתי, הדוחות אינם כוללים כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בהם מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בהם, לאור הנסיבות שבהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופת הדוחות;

(3) לפי ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוחות משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות ותזרימי המזומנים של התאגיד לתאריכים ולתקופות שאליהם מתייחסים הדוחות;

(4) גיליתי לרואה החשבון המבקר של התאגיד, לדירקטוריון ולוועדה לבחינת הדוחות הכספיים של דירקטוריון התאגיד, בהתבסס על הערכתי העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי:

(א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי העלולים באופן סביר להשפיע לרעה על יכולתו של התאגיד לאסוף, לעבד, לסכם או לדווח על מידע כספי באופן שיש בו להטיל ספק במהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים בהתאם להוראות הדין; וכן -

(ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, שבה מעורב המנהל הכללי או מי שכפוף לו במישרין או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי;

(5) אני, לבד או יחד עם אחרים בתאגיד:

(א) קבעתי בקרות ונהלים, או וידאתי קביעתם וקיומם של בקרות ונהלים תחת פיקוחי, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לתאגיד, לרבות חברות מאוחדות שלו כהגדרתן בתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010, מובא לידיעתי על ידי אחרים בתאגיד ובחברות המאוחדות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוחות; וכן -

(ב) קבעתי בקרות ונהלים, או וידאתי קביעתם וקיומם של בקרות ונהלים תחת פיקוחי, המיועדים להבטיח באופן סביר את מהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים בהתאם להוראות הדין, לרבות בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים;

(ג) הערכתי את האפקטיביות של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי, והצגתי בדוח זה את מסקנות הדירקטוריון והנהלה לגבי האפקטיביות של הבקרה הפנימית כאמור למועד הדוחות.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

תל אביב, 29 במרס, 2012

ארי קלמן, מנהל כללי

הצהרת מנהלים

הצהרת נושא המשרה הבכיר ביותר בתחום הכספים

אני, שי קומפל, מצהיר כי:

(1) בחנתי את הדוחות הכספיים ומידע הכספי האחר הכלול בדוחות של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן - "התאגיד") לשנת 2011 (להלן - "הדוחות");

(2) לפי ידיעתי, הדוחות הכספיים והמידע הכספי האחר הכלול בדוחות אינם כוללים כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בהם מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בהם, לאור הנסיבות שבהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופת הדוחות;

(3) לפי ידיעתי, הדוחות הכספיים והמידע הכספי האחר הכלול בדוחות משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות ותזרימי המזומנים של התאגיד לתאריכים ולתקופות שאליהם מתייחסים הדוחות;

(4) גיליתי לרואה החשבון המבקר של התאגיד, לדירקטוריון ולוועדה לבחינת הדוחות הכספיים של דירקטוריון התאגיד, בהתבסס על הערכתי העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי:

(א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי ככל שהיא מתייחסת לדוחות הכספיים ולמידע הכספי האחר הכלול בדוחות, העלולים באופן סביר להשפיע לרעה על יכולתו של התאגיד לאסוף, לעבד, לסכם או לדווח על מידע כספי באופן שיש בו להטיל ספק במהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים בהתאם להוראות הדין; וכן -

(ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, שבה מעורב המנהל הכללי או מי שכפוף לו במישרין או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי;

(5) אני, לבד או יחד עם אחרים בתאגיד:

(א) קבעתי בקרות ונהלים, או וידאתי קביעתם וקיומם של בקרות ונהלים תחת פיקוחי, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לתאגיד, לרבות חברות מאוחדות שלו כהגדרתן בתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010, ככל שהוא רלוונטי לדוחות הכספיים ולמידע כספי אחר הכלול בדוחות, מובא לידיעתי על ידי אחרים בתאגיד ובחברות המאוחדות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוחות; וכן -

(ב) קבעתי בקרות ונהלים, או וידאתי קביעתם וקיומם של בקרות ונהלים תחת פיקוחנו, המיועדים להבטיח באופן סביר את מהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים בהתאם להוראות הדין, לרבות בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים;

(ג) הערכתי את האפקטיביות של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי, ככל שהיא מתייחסת לדוחות הכספיים ולמידע הכספי האחר הכלול בדוחות למועד הדוחות, מסקנותיי לגבי הערכתי כאמור הובאו לפני הדירקטוריון וההנהלה ומשולבות בדוח זה.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

תל אביב, 29 במרס, 2012

שי קומפל, מנהל כספים

פרק ד': דוחות כספיים

מנורה מבטחים החזקות בע"מ

דוחות כספיים מאוחדים

ליום 31 בדצמבר, 2011

מנורה מבטחים החזקות בע"מ

דוחות כספיים מאוחדים ליום 31 בדצמבר, 2011

תוכן העניינים

<u>עמוד</u>	
2	דוח רואה החשבון המבקר בדבר ביקורת של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי
3	דוח רואה החשבון המבקר
4 - 5	דוחות מאוחדים על המצב הכספי
6	דוחות מאוחדים על רווח והפסד
7	דוחות מאוחדים על הרווח הכולל
8 - 10	דוחות מאוחדים על השינויים בהון
11 - 14	דוחות מאוחדים על תזרימי המזומנים
15 - 214	באורים לדוחות הכספיים המאוחדים
215 - 217	נספח לדוחות הכספיים המאוחדים

דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של מנורה מבטחים החזקות בע"מ

בדבר ביקורת של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי

בהתאם לסעיף 9ב (ג) בתקנות ניירות ערך
(דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970

ביקרנו רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי של מנורה מבטחים החזקות בע"מ וחברות בנות (להלן - החברה) ליום 31 בדצמבר, 2011. רכיבי בקרה אלה נקבעו כמוסבר בפסקה הבאה. הדירקטוריון והנהלה של החברה אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי המצורפת לדוח התקופתי לתאריך הנ"ל. אחריותנו היא לחוות דעה על רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי של החברה בהתבסס על ביקורתנו.

רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי שבוקרו על ידינו נקבעו בהתאם לתקן ביקורת 104 של לשכת רואי חשבון בישראל "ביקורת של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי" (להלן - תקן ביקורת 104). רכיבים אלה הינם: (1) בקרות ברמת הארגון, לרבות בקרות על תהליך העריכה והסגירה של דיווח כספי ובקרות כלליות של מערכות מידע; (2) בקרות על תהליכים שהינם מהותיים מאוד לדיווח הכספי ולגילוי של חברה מאוחדת - מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ושל חברות מאוחדות מהותיות נוספות (להלן - רכיבי בקרה מבוקרים).

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקן ביקורת 104. על-פי תקן זה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה לזהות את רכיבי הבקרה המבוקרים ולהשיג מידה סבירה של ביטחון אם רכיבי בקרה אלה קויימו באופן אפקטיבי מכל הבחינות המהותיות. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, זיהוי רכיבי הבקרה המבוקרים, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית ברכיבי הבקרה המבוקרים, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של אותם רכיבי בקרה בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו, לגבי אותם רכיבי בקרה, כללה גם ביצוע נהלים אחרים כאלה שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. ביקורתנו התייחסה רק לרכיבי הבקרה המבוקרים, להבדיל מבקרה פנימית על כלל התהליכים המהותיים בקשר עם הדיווח הכספי, ולפיכך חוות דעתנו מתייחסת לרכיבי הבקרה המבוקרים בלבד. כמו כן, ביקורתנו לא התייחסה להשפעות הדדיות בין רכיבי הבקרה המבוקרים לבין כאלה שאינם מבוקרים ולפיכך, חוות דעתנו אינה מביאה בחשבון השפעות אפשריות כאלה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו להקשר המתואר לעיל.

בשל מגבלות מובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי בכלל, ורכיבים מתוכה בפרט, עשויים שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקרות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו החברה קיימה באופן אפקטיבי, מכל הבחינות המהותיות, את רכיבי הבקרה המבוקרים ליום 31 בדצמבר, 2011. ביקרנו גם, בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לימים 31 בדצמבר, 2011 ו-2010 ולכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011 והדוח שלנו, מיום 29 במרס, 2012, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים בהתבסס על ביקורתנו ועל דוחות רואי חשבון אחרים וכן הפניית תשומת לב לאמור בבאור 39 לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

דוח רואי החשבון המבקרים

לבעלי המניות של מנורה מבטחים החזקות בע"מ

ביקרנו את הדוחות המאוחדים על המצב הכספי המצורפים של מנורה מבטחים החזקות בע"מ והחברות הבנות שלה (להלן - החברה), לימים 31 בדצמבר, 2011 ו-2010, ואת הדוחות המאוחדים על רווח והפסד, הרווח הכולל, השינויים בהון ותזרימי המזומנים לכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2011, 2010 ו-2009. דוחות כספיים אלה הינם באחריות הדירקטוריון והנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של מסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה אשר הכנסותיהן הכלולות באיחוד מהוות כ-0.47% מכלל ההכנסות המאוחדות לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009. כמו-כן, לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של חברות מאוחדות אשר נכסיהן הכלולים באיחוד אינם מהותיים לכלל הנכסים המאוחדים לימים 31 בדצמבר 2011 ו-2010, והכנסותיהן הכלולות באיחוד לכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2011, 2010 ו-2009, אינן מהותיות. וכן, לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של חברות המוצגות על בסיס השווי המאזני, אשר ההשקעה בהן בניכוי עודף הפסדים על השקעות, נטו ליום 31 בדצמבר, 2011 הסתכמה לסך של 96,092 אלפי ש"ח וכן עודף ההפסדים על ההשקעות בהן הסתכם לסך של 3,974 אלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2010, ואשר חלקה של החברה ברווחי (הפסדי) החברות הנ"ל הסתכם לסך של 13,298 אלפי ש"ח, (3,701) אלפי ש"ח ו- (5,439) אלפי ש"ח, לכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2011, 2010 ו-2009, בהתאמה. הדוחות הכספיים של אותן חברות בוקרו על ידי רואי חשבון אחרים שדוחותיהם הומצאו לנו וחוות דעתנו, ככל שהיא מתייחסת לסכומים שנכללו בגין אותן חברות ומסלולי קופות גמל מבטיחות תשואה מבוססת על דוחות רואי החשבון האחרים.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג-1973. על פי תקנים אלה נדרש מאתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על-ידי הדירקטוריון והנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו ודוחות רואי החשבון האחרים מספקים בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, בהתבסס על ביקורתנו ועל הדוחות של רואי חשבון אחרים, הדוחות הכספיים המאוחדים הנ"ל משקפים באופן נאות מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי המאוחד לימים 31 בדצמבר, 2011 ו-2010, ואת תוצאות הפעולות המאוחדות, השינויים בהון ותזרימי המזומנים המאוחדים לכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2011, 2010 ו-2009 בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (International Financial Reporting Standards) ובהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו על ידי המפקח על הביטוח בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981.

כמו כן, לדעתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל ערוכים בהתאם להוראות תקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010, עד כמה שתקנות אלו חלות על חברות ביטוח.

מבלי לסייג את חוות דעתנו הנ"ל, הננו מפנים את תשומת הלב לאמור בבאור 39 לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

ביקרנו גם, בהתאם לתקן ביקורת 104 של לשכת רואי חשבון בישראל "ביקורת של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי", רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי של החברה ליום 31 בדצמבר, 2011, והדוח שלנו מיום 29 במרס, 2012 כלל חוות דעת בלתי מסוייגת על קיומם של אותם רכיבים באופן אפקטיבי.

נכסים

ליום 31 בדצמבר		באור	
2010	2011		
אלפי ש"ח			
1,097,067	1,159,440	5	נכסים בלתי מוחשיים
556	8,274	22	נכסי מסים נדחים
883,497	939,712	6	הוצאות רכישה נדחות
198,968	365,207	7	רכוש קבוע
25,221	121,381	8	השקעות בחברות כלולות
173,409	187,610	9	נדל"ן להשקעה
1,337,341	1,371,510	16	נכסי ביטוח משנה
98,769	108,611	22	נכסי מסים שוטפים
108,358	151,214	10	חייבים ויתרות חובה
525,075	547,602	11	פרמיות לגבייה
11,805,612	11,466,241	12	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
		13	השקעות פיננסיות אחרות:
4,455,757	4,154,821		נכסי חוב סחירים
9,166,145	9,758,210		נכסי חוב שאינם סחירים
293,436	281,092		מניות
498,223	524,418		אחרות
14,413,561	14,718,541		סך כל השקעות פיננסיות אחרות
67,575	535,315	'א14	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
435,991	301,594	'ב14	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
<u>31,171,000</u>	<u>31,982,252</u>		סך כל הנכסים
<u>11,974,019</u>	<u>12,124,752</u>	12	סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

הון והתחייבויות

ליום 31 בדצמבר		באור	הון
2010	2011		
אלפי ש"ח			
		15	הון מניות
99,429	99,429		פרמיה על מניות
332,985	332,985		קרנות הון
192,506	102,342		יתרת עודפים
1,627,719	1,665,535		סך כל ההון המיוחס לבעלי המניות של החברה
2,252,639	2,200,291		זכויות שאינן מקנות שליטה
7,867	8,351		סך כל ההון
2,260,506	2,208,642		<u>התחייבויות</u>
			התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
13,805,715	14,401,448	16,18-21	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
11,908,196	11,790,264	17,19-21	התחייבויות בגין מסים נדחים
169,092	117,788	22	התחייבות בשל הטבות לעובדים
118,622	130,909	23	התחייבויות בגין מסים שוטפים
32,988	6,821	22	עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות
3,974	5,167	8	זכאים ויתרות זכות
1,111,411	1,258,093	24	התחייבויות פיננסיות
1,760,496	2,063,120	25	סך כל ההתחייבויות
28,910,494	29,773,610		סך כל ההון וההתחייבויות
31,171,000	31,982,252		

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

29 במרס, 2012

תאריך אישור הדוחות הכספיים

מנחם גורביץ
יו"ר הדירקטוריוןארי קלמן
מנהל כללישי קומפל
מנהל כספים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באור	
2009	2010	2011		
[למעט נתוני רווח נקי למניה]				
4,070,478	4,270,262	4,318,694		פרמיות שהורווחו ברוטו
731,721	904,818	878,433		פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה
3,338,757	3,365,444	3,440,261	26	פרמיות שהורווחו בשייר
4,112,174	2,309,385	266,093	27	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
455,327	635,871	584,214	28	הכנסות מדמי ניהול
178,421	230,131	206,392	29	הכנסות מעמלות
195	427	1,435	30	הכנסות אחרות
8,084,874	6,541,258	4,498,395		סך כל ההכנסות
6,458,617	5,157,368	3,239,827		תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו
(499,509)	(679,749)	(570,700)		חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
5,959,108	4,477,619	2,669,127	31	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
868,805	914,837	929,334	32	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
488,810	560,878	650,419	33	הוצאות הנהלה וכלליות
32,504	31,456	31,158	5	הפחתת נכסים בלתי מוחשיים
140,076	121,874	143,905	35	הוצאות מימון
7,489,303	6,106,664	4,423,943		סך כל ההוצאות
(1,808)	121	16,533	8	חלק ברווחי (הפסדי) חברות כלולות
593,763	434,715	90,985		רווח לפני מסים על ההכנסה
190,793	152,768	52,685	22	מסים על ההכנסה
402,970	281,947	38,300		רווח נקי
				מיוחס ל:
402,798	281,616	37,816		בעלי המניות של החברה
172	331	484		זכויות שאינן מקנות שליטה
402,970	281,947	38,300		רווח נקי
6.37	4.45	0.60	36	רווח נקי למניה המיוחס לבעלי המניות של החברה (בש"ח)

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

לשנה שהסתיימה ביום			
31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
402,970	281,947	38,300	רווח נקי
			רווח (הפסד) כולל אחר:
594	(2,032)	7,764	התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ
473,704	147,405	(198,664)	שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון
(82,727)	(130,749)	7,935	רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד
21,770	11,922	47,185	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
413,341	26,546	(135,780)	רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על ההכנסה (הטבת מס)
(143,764)	(7,437)	44,288	הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר
269,577	19,109	(91,492)	רווח (הפסד) כולל אחר, נטו
672,547	301,056	(53,192)	סך-הכל רווח (הפסד) כולל
672,375	300,725	(53,676)	מיוחס ל:
172	331	484	בעלי המניות של החברה
672,547	301,056	(53,192)	זכויות שאינן מקנות שליטה

מיוחס לבעלי מניות החברה										
סה"כ הון	זכויות שאינן מקנות שליטה	סה"כ	יתרת עודפים	קרנות הון אחרות	התאמות הנובעות מתרגום דוחות של פעילויות חוץ אלפי ש"ח	קרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	פרמיה על מניות	הון מניות	
38,300	484	37,816	37,816	-	-	-	-	-	-	רווח נקי
7,764	-	7,764	-	-	7,764	-	-	-	-	התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ
(198,664)	-	(198,664)	-	-	-	(198,664)	-	-	-	שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקק לקרנות הון
7,935	-	7,935	-	-	-	7,935	-	-	-	רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד
47,185	-	47,185	-	-	-	47,185	-	-	-	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
44,288	-	44,288	-	-	(3,162)	47,450	-	-	-	הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר
(91,492)	-	(91,492)	-	-	4,602	(96,094)	-	-	-	סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר
(53,192)	484	(53,676)	37,816	-	4,602	(96,094)	-	-	-	סה"כ הרווח (ההפסד) הכולל
1,328	-	1,328	-	-	-	-	1,328	-	-	עלות תשלום מבוסס מניות
2,208,642	8,351	2,200,291	1,665,535	13,693	4,030	45,533	39,086	332,985	99,429	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

מיוחס לבעלי מניות החברה									
הון מניות	פרמיה על מניות	קצב הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קצב הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה	התאמות הנובעות מתרגום דוחות של פעילויות חוץ אלפי ש"ח	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ	זכויות שאינן מקנות שליטה	סה"כ הון
99,429	332,985	35,812	121,090	856	13,693	1,346,103	1,949,968	7,456	1,957,424
-	-	-	-	-	-	281,616	281,616	331	281,947
-	-	-	-	(2,032)	-	-	(2,032)	-	(2,032)
-	-	-	147,405	-	-	-	147,405	-	147,405
-	-	-	(130,749)	-	-	-	(130,749)	-	(130,749)
-	-	-	11,922	-	-	-	11,922	-	11,922
-	-	-	(8,041)	604	-	-	(7,437)	-	(7,437)
-	-	-	20,537	(1,428)	-	-	19,109	-	19,109
-	-	-	20,537	(1,428)	-	281,616	300,725	331	301,056
-	-	-	-	-	-	-	-	80	80
-	-	1,946	-	-	-	-	1,946	-	1,946
99,429	332,985	37,758	141,627	(572)	13,693	1,627,719	2,252,639	7,867	2,260,506

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

מיוחס לבעלי מניות החברה										
זכויות שאינן מקנות שליטה	סה"כ הון	סה"כ	יתרת עודפים	קרנות הון אחרות	התאמות הנובעות מתרגום דוחות של פעילויות חוץ אלפי ש"ח	קרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	פרמיה על מניות	הון מניות	
7,284	1,278,789	1,271,505	943,305	13,693	262	(147,893)	29,724	332,985	99,429	יתרה ליום 1 בינואר, 2009
172	402,970	402,798	402,798	-	-	-	-	-	-	רווח נקי
-	594	594	-	-	594	-	-	-	-	התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ
-	473,704	473,704	-	-	-	473,704	-	-	-	שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקק לקרנות הון
-	(82,727)	(82,727)	-	-	-	(82,727)	-	-	-	רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד
-	21,770	21,770	-	-	-	21,770	-	-	-	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
-	(143,764)	(143,764)	-	-	-	(143,764)	-	-	-	מסים על ההכנסה המתייחסים לרכיבים של רווח כולל אחר
-	269,577	269,577	-	-	594	268,983	-	-	-	סה"כ רווח כולל אחר
172	672,547	672,375	402,798	-	594	268,983	-	-	-	סה"כ הרווח כולל
-	6,088	6,088	-	-	-	-	6,088	-	-	עלות תשלום מבוסס מניות
7,456	1,957,424	1,949,968	1,346,103	13,693	856	121,090	35,812	332,985	99,429	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2009

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

לשנה שהסתיימה ביום			נספח	
31 בדצמבר				
2009	2010	2011		
אלפי ש"ח				
(114,946)	8,335	679,386	(א)	<u>תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת</u>
				<u>תזרימי מזומנים מפעילות השקעה</u>
(20,582)	794	(73,692)		החזר השקעות (השקעות) בחברות כלולות
(24,983)	(51,474)	(151,849)		השקעה ברכוש קבוע
(62,935)	(115,660)	(128,201)		השקעה בנכסים בלתי מוחשיים
13,876	(87,417)	(124,373)		השקעה (מימוש השקעה) בהשקעות פיננסיות על-ידי חברות
(1,156)	(62,441)	2,361		הקבוצה שאינן חברות ביטוח, נטו
-	2,412	3,049		החזר הלוואות (מתן הלוואות) שניתנו לחברות מוחזקות
2,753	5,033	4,219		דיבידנד שהתקבל מחברות כלולות
-	-	(30,475)		תמורה ממימוש רכוש קבוע
(93,027)	(308,753)	(498,961)		רכישת פעילויות (ראה באור 4 להלן)
				מזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה
				<u>תזרימי מזומנים מפעילות מימון</u>
-	254,782	301,048		קבלת התחייבויות פיננסיות
(155,621)	(84,994)	(152,078)		פירעון התחייבויות פיננסיות
-	80	-		הנפקת הון לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(155,621)	169,868	148,970		מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) מימון
2,344	(1,619)	3,948		השפעת תנודות בשער החליפין על יתרות מזומנים ושווי מזומנים
(361,250)	(132,169)	333,343		עליה (ירידה) במזומנים ושווי מזומנים
996,985	635,735	503,566	(ב)	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה
635,735	503,566	836,909	(ג)	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
402,970	281,947	38,300	(א) <u>תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת</u>
			רווח נקי
			התאמות לסעיפי רווח והפסד:
1,808	(121)	(16,533)	חלק החברה בהפסדי (רווחי) חברות כלולות
(2,941,116)	(1,185,969)	658,562	הפסדים (רווחים) נטו מהשקעות פיננסיות עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
(322,207)	(346,031)	(543,470)	הפסדים (רווחים) נטו מהשקעות פיננסיות אחרות:
(695,222)	(622,471)	(711,349)	נכסי חוב סחירים
(56,127)	(43,228)	(5,703)	נכסי חוב שאינם סחירים
(55,743)	(47,446)	98,939	מניות
			אחרות
(1,129,299)	(1,059,176)	(1,161,583)	
126,653	107,128	122,824	הוצאות מימון בגין התחייבויות פיננסיות
(195)	(427)	106	הפסד (רווח) ממימוש רכוש קבוע
(16,091)	(20,548)	(16,806)	עליית ערך נדל"ן להשקעה
			פחת והפחתות:
27,458	28,848	30,207	רכוש קבוע
70,227	84,182	102,277	נכסים בלתי מוחשיים

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
			(א) <u>תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת (המשך)</u>
3,130,668	1,670,002	(117,932)	שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
900,009	880,668	595,733	שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
2,630	1,926	3,179	עסקאות תשלום מבוסס מניות
(218,979)	(291,609)	(34,169)	שינוי בנכסי ביטוח משנה
(10,713)	(70,961)	(56,215)	שינוי בהוצאות רכישה נדחות
190,793	152,768	52,685	מסים על ההכנסה
			שינויים בסעיפים מאזניים אחרים:
			השקעות פיננסיות עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה:
(325,621)	(1,145,082)	(796,857)	רכישות, נטו של השקעות פיננסיות
			השקעות פיננסיות ונדל"ן להשקעה:
(3,845)	(22,545)	(20)	רכישת נדל"ן להשקעה
-	-	2,625	תמורה ממימוש נדל"ן להשקעה
(1,339,798)	(577,964)	210,422	רכישות, נטו של השקעות פיננסיות
12,489	2,623	(22,527)	פרמיות לגבייה
(17,338)	4,498	(44,669)	חייבים ויתרות חובה
140,144	167,011	102,204	זכאים ויתרות זכות
16,463	15,548	12,287	התחייבויות בשל הטבות לעובדים
(1,383,653)	(1,259,200)	(374,200)	סך ההתאמות הדרושות להצגת תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת
			מזומנים ששולמו והתקבלו במהלך השנה עבור:
(84,761)	(79,974)	(92,999)	ריבית ששולמה
964,144	1,011,562	1,054,140	ריבית שהתקבלה
(177,850)	(140,980)	(165,405)	מסים ששולמו
65,242	67,010	66,855	מסים שהתקבלו
98,962	127,970	152,695	דיבידנד שהתקבל
865,737	985,588	1,015,286	
(114,946)	8,335	679,386	סך הכל תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2009	2010	2011
אלפי ש"ח		
425,016	105,295	67,575
571,969	530,440	435,991
996,985	635,735	503,566
105,295	67,575	535,315
530,440	435,991	301,594
635,735	503,566	836,909
-	28,812	-
-	-	48,722
-	-	6,694

(ב) מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה

מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
מזומנים ושווי מזומנים אחרים
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה

(ג) מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה

מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
מזומנים ושווי מזומנים אחרים
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה

(ד) פעילות שלא במזומן

החלפת נכסי חוב סחירים במניות במסגרת הסדר חוב
רכישת רכוש קבוע באשראי
רכישת פעילות כנגד תמורה מותנית

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

באור 1: - כללי

א. תיאור כללי של הקבוצה ופעילותה

מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן - החברה) הינה חברה ציבורית אשר מניותיה רשומות למסחר בבורסה לניירות ערך בתל-אביב יפו. בעלי מניותיה העיקריים של החברה הינם ניידן אסטבלישמנט ופלמס אסטבלישמנט (תאגידים זרים) המוחזקים בנאמנות עבור מר מנחם גורביץ והמחזיקים בכ- 61.86% ממניות החברה. החברה פועלת באמצעות חברות בשליטתה בכל ענפי הביטוח העיקריים ובכללם ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (ביטוח חיים, פנסיה וגמל), ביטוח בריאות וביטוח כללי. בנוסף עוסקת החברה באמצעות חברות בשליטתה בפעילות בתחום שוק ההון והפיננסים ובכלל זה בניהול קרנות נאמנות, ניהול תיקי השקעות וחיתום. לחברה גם השקעות בנדל"ן בחו"ל באמצעות חברה בשליטתה.

החברה הינה תושבת ישראל, אשר נתאגדה בישראל וכתובתה הרשמית הינה אלנבי 115, תל-אביב יפו.

לאחר תאריך הדיווח, ביום 15 בפברואר, 2012, חילקה חברה מאוחדת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, את מלוא החזקותיה במנורה מבטחים פנסיה בע"מ כדיבידנד בעין לחברה, ראה באור 41 (א) להלן.

לאחר תאריך הדיווח, ביום 4 במרס, 2012, השלימה מנורה מבטחים ביטוח בע"מ עסקה לרכישת 100% ממניות הבנק לפיתוח התעשייה בישראל בע"מ, ראה באור 40 (ב) להלן.

ב. הגדרות

דוחות כספיים אלה -

החברה - מנורה מבטחים החזקות בע"מ.

חברות מאוחדות - חברות אשר לחברה שליטה בהן (כהגדרתן ב- IAS 27 (2008)) ואשר דוחותיהן מאוחדים עם דוחות החברה.

חברה בשליטה משותפת - חברה המוחזקת על ידי החברה ועל ידי גורם נוסף, ואשר בגינה קיימת הסכמה חוזית לשליטה משותפת, ודוחותיה מאוחדים עם הדוחות הכספיים המאוחדים בדרך של איחוד יחסי.

חברות כלולות - חברות ושותפויות אשר לחברה השפעה מהותית בהן ואינן חברות מאוחדות, ואשר השקעת החברה בהן כלולה בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה על בסיס השווי המאזני.

חברות מוחזקות - חברות מאוחדות, חברה מאוחדת בשליטה משותפת וחברות כלולות.

הקבוצה - החברה והחברות המוחזקות שלה.

צדדים קשורים - כהגדרתם ב- IAS 24.

בעלי עניין ובעל שליטה - כהגדרתם בתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010.

המפקח - המפקח על הביטוח.

חוק הפיקוח - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981.

תקנות ההון - תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998, על תיקונן.

תקנות דרכי השקעה - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), (דרכי השקעת ההון והקרנות של מבטח וניהול התחייבויותיו), התשס"א-2001, על תיקונן.

באור 1: - כללי (המשך)

ב. הגדרות (המשך)

- תקנות פרטי דין וחשבון (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998.
- תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998.
- חוזי ביטוח
- חוזים לפיהם צד אחד (המבטח) לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר (בעל הפוליסה), על ידי הסכמה לפצות או לשפות את בעל הפוליסה אם אירוע עתידי לא ודאי מוגדר (מקרה הביטוח) ישפיע באופן שלילי על בעל הפוליסה.
- חוזי השקעה
- פוליסות שאינן מהוות חוזי ביטוח, לרבות הפקדות לקופות גמל מבטיחות תשואה.
- חוזים תלויי תשואה
- חוזי ביטוח וחוזי השקעה במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח ובמגזר בריאות, בהם ההתחייבויות צמודות לתשואת תיק ההשקעות (פוליסות משתתפות ברווחי השקעה).
- נכסים עבור חוזים תלויי תשואה
- סך כל הנכסים העומדים כנגד התחייבויות הנובעות מחוזים תלויי תשואה.
- התחייבויות בגין חוזי ביטוח
- עתודות ביטוח ותביעות תלויות במגזרי הפעילות ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, ביטוח בריאות וביטוח כללי.
- נכסי ביטוח משנה
- חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח.
- פרמיות
- פרמיות לרבות דמים.
- פרמיות שהורווחו
- פרמיות המתייחסות לתקופת הדוח.
- מדד
- מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
- דולר
- דולר ארה"ב.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית

א. בסיס הצגת הדוחות הכספיים המאוחדים

1. בסיס המדידה

הדוחות הכספיים המאוחדים ערוכים על בסיס העלות, למעט נדל"ן להשקעה, התחייבויות בגין תשלום מבוסס מניות, מכשירים פיננסיים נגזרים, מכשירים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ומכשירים פיננסיים מסווגים כזמינים למכירה, אשר נמדדים בהתאם לשווי הוגן, וכן למעט התחייבויות ביטוחיות, התחייבויות פיננסיות הנמדדות לפי שווי הוגן, נכסים והתחייבויות בגין מסים נדחים, התחייבויות בשל הטבות לעובדים והשקעות בחברות כלולות, אשר מטופלות לפי שיטת השווי המאזני.

2. מתכונת העריכה של הדוחות הכספיים

דוחות כספיים אלו נערכו בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (להלן - תקני IFRS). תקנים אלו כוללים:

- א. תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS).
- ב. תקני חשבונאות בינלאומיים (IAS).
- ג. הבהרות לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRIC) ולתקני חשבונאות בינלאומיים (SIC).

כמו כן, הדוחות הכספיים נערכו בהתאם לדרישות הגילוי כפי שנקבעו בחוק הפיקוח, התקנות שהותקנו על פיו והוראות המפקח, וכן בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

א. בסיס הצגת הדוחות הכספיים המאוחדים (המשך)

3. מדיניות חשבונאית עקבית ויישום לראשונה של תקני IFRS

המדיניות החשבונאית יושמה בדוחות הכספיים באופן עקבי בכל התקופות המוצגות, למעט האמור בסעיף 4 להלן.

4. שינויים במדיניות החשבונאית לאור יישום תקנים חדשים

IFRS 3 (מתוקן) - צירופי עסקים

התיקונים ל- IFRS 3 (מתוקן) עוסקים בנושאים הבאים:

א. מדידת זכויות שאינן מקנות שליטה

התיקון קובע את המקרים בהם קיימת אפשרות לבחירת אופן מדידת הזכויות שאינן מקנות שליטה בהתאם לשוויין ההוגן למועד הרכישה או לפי חלקן היחסי בנכסים המזוהים נטו של הישות הנרכשת. בהתאם לתיקון, אפשרות זו קיימת רק עבור סוגי זכויות שאינן מקנות שליטה, המקנים לבעליהם זכות בעלות וזכות לקבלת חלק יחסי (פרו-ראטה) בנכסים נטו של החברה הנרכשת במקרה של פירוק (בדרך כלל מניות). לעומתם, לסוגים אחרים של זכויות שאינן מקנות שליטה (לדוגמה, אופציות שהינן מכשירי הון בחברה הנרכשת) לא קיימת אפשרות בחירה זו ולפיכך יש למדוד אותם לפי שוויים ההוגן במועד הרכישה, למעט מקרים של הוראות מדידה אחרות הנדרשות על ידי תקני IFRS אחרים, כמו למשל IFRS 2. התיקון מיושם למפרע מהמועד בו יושם IFRS 3 (מתוקן) לראשונה.

ב. מענקי תשלום מבוסס מניות במסגרת צירוף עסקים

התיקון מפרט את דרישות הטיפול החשבונאי במסגרת צירוף עסקים המתייחסות להחלפה של עסקאות תשלום מבוסס מניות של החברה הנרכשת (בין אם היא מחויבת ובין אם היא בוחרת להחליפם) בעסקאות תשלום מבוסס מניות של החברה הרוכשת. בהתאם לכך, על החברה הרוכשת לייחס סכום לתמורת העסקה ביום הרכישה וסכום כהוצאה בתקופה שלאחר מועד הרכישה. אולם, אם כתוצאה מצירוף העסקים, המענק פוקע והוא מוחלף במענק חדש, אזי שווי המענק החדש בהתאם ל- IFRS 2, יוכר כהוצאה בתקופה שלאחר מועד הרכישה ולא ייכלל בתמורת הרכישה. כמו כן, אם מענקי תשלום מבוסס מניות אינם מוחלפים, אזי אם המכשירים הבשילו הם מהווים חלק מהזכויות שאינן מקנות שליטה ונמדדים בהתאם להוראות IFRS 2 ואם המכשירים לא הבשילו הם נמדדים לפי הערך שהיה משמש אם היו מוענקים מחדש במועד הרכישה, כאשר סכום זה מוקצה בין הזכויות שאינן מקנות שליטה לבין הוצאה שלאחר מועד הרכישה. התיקון מיושם למפרע מהמועד בו יושם IFRS 3 (מתוקן) לראשונה.

ג. הוראות מעבר לטיפול בתמורה מותנית מצירוף עסקים שחל לפני יישום IFRS 3 (מתוקן)

התיקון מבהיר שהתיקונים ל- IFRS 7, IAS 32 ו- IAS 39, הקובעים כי תמורה מותנית בצירוף עסקים תטופל בהתאם לתקנים אלו, לא מיושמים לגבי תמורה מותנית שנצמחה בצירוף עסקים שמועד הרכישה שלו קדם למועד יישום IFRS 3 (מתוקן). לגבי תמורה מותנית כאמור, יש להמשיך ליישם את הוראות IFRS 3 לפני תיקונו. התיקון מיושם למפרע החל מיום 1 בינואר, 2011.

לתיקונים כאמור לעיל, לא הייתה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

א. בסיס הצגת הדוחות הכספיים המאוחדים (המשך)

4. שינויים במדיניות החשבונאית לאור יישום תקנים חדשים (המשך)

IAS 24 - גילויים בהקשר לצד קשור

התיקון ל- IAS 24 מבהיר את הגדרת צד קשור על מנת לפשט את זיהוי היחסים עם צד קשור ולמנוע חוסר עקביות ביישום הגדרה זו. התיקון מיושם למפרע החל מיום 1 בינואר, 2011. לתיקון כאמור לא הייתה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה.

IFRS 7 - מכשירים פיננסיים: גילוי

התיקון ל- IFRS 7 מבהיר את דרישות הגילוי המובאות בתקן. במסגרת זו מודגש הקשר בין הגילויים הכמותיים והגילויים האיכותיים וכן האופי וההיקף של הסיכונים הנובעים ממכשירים פיננסיים. כמו כן, במסגרת התיקון צומצמו דרישות הגילוי בדבר בטוחות שהחברה מחזיקה ותוקנו דרישות הגילוי אודות סיכון אשראי. התיקון מיושם למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות המתחילות ביום 1 בינואר, 2011. לתיקון כאמור לא הייתה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה.

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים

השיקולים

בתהליך יישום עיקרי המדיניות החשבונאית של הקבוצה שקלה ההנהלה את הנושאים הבאים, שלהם השפעה מהותית ביותר על הסכומים שהוכרו בדוחות הכספיים המאוחדים:

1. סיווג חוזי ביטוח וחוזי השקעה

חוזי ביטוח הינם חוזים בהם המבטח לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר. ההנהלה שוקלת לגבי כל חוזה עם מבוטח או עם קבוצת מבוטחים בעלי זיקה משותפת, האם הוא כרוך בלקיחת סיכון ביטוחי משמעותי על מנת לסווגו כחוזה ביטוח, או לחילופין כחוזה השקעה.

2. סיווג ויעוד ההשקעות הפיננסיות

הנהלת הקבוצה הפעילה שיקול דעת בבואה לסווג ולייעד את ההשקעות הפיננסיות לקבוצות הבאות:

- נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.
- השקעות המוחזקות לפדיון.
- הלוואות וחייבים.
- נכסים פיננסיים זמינים למכירה.

ראה סעיף ז' להלן.

3. סיווג וייעוד התחייבויות פיננסיות

הנהלת הקבוצה הפעילה שיקול דעת בבואה לסווג את ההתחייבויות הפיננסיות לפי שיטת העלות המופחתת או לפי שווי הוגן- ראה סעיף ז' (7) להלן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ג. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים (המשך)

אומדנים והנחות

בעת הכנת הדוחות הכספיים, נדרשת הנהלת הקבוצה להפעיל שיקול דעת ולהסתייע באומדנים, הערכות והנחות המשפיעים על יישום המדיניות החשבונאית ועל הסכומים המדווחים של נכסים, התחייבויות, הכנסות והוצאות. האומדנים וההנחות שבבסיסם נסקרים באופן שוטף. השינויים באומדנים החשבונאיים נזקפים בתקופה בה נעשה השינוי באומדן.

להלן ההנחות העיקריות שנעשו בדוחות הכספיים המאוחדים בקשר לאי הודאות לתאריך הדיווח ואומדנים קריטיים שחושבו על ידי הקבוצה, ואשר שינוי מהותי באומדנים ובהנחות עשוי לשנות את ערכם של נכסים והתחייבויות בדוחות הכספיים המאוחדים בשנת הדיווח הבאה:

1. ירידת ערך מוניטין

הקבוצה בוחנת ירידת ערך של מוניטין לפחות אחת לשנה. הבחינה מחייבת את ההנהלה לבצע אומדן של תזרימי מזומנים עתידיים הצפויים לנבוע משימוש מתמשך ביחידה מניבת המזומנים שאליה הוקצה המוניטין. כמו כן נדרשת ההנהלה לאמוד שיעור ניכיון מתאים לתזרימי מזומנים אלה. ראה מידע נוסף בבאור 5(ב) להלן.

2. קביעת שווי הוגן של מכשירים פיננסיים לא סחירים

השווי ההוגן של אגרות חוב בלתי סחירות, הלוואות ופיקדונות, מחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים, כאשר שיעורי הריבית להיוון נקבעים על ידי חברה המספקת ציטוט ריביות ביחס לדירוגי הסיכון השונים. קיימת אי ודאות בגין אומדן תזרימי מזומנים עתידיים ואומדן שיעורי ההיוון. ראה מידע נוסף בסעיף ז' להלן.

השווי ההוגן של קרנות השקעה נקבע על פי ערך נכסי נקי (N.A.V.) בהתבסס על הדוחות הכספיים של הקרנות. השווי ההוגן של מניות לא סחירות נקבע על פי הערכת שווי של מומחה. השווי ההוגן של אופציות ומכשירים מורכבים נקבע על פי ציטוט.

3. ירידת ערך של השקעות פיננסיות

כאשר קיימת ראייה אובייקטיבית שקיים הפסד מירידת ערך בגין הלוואות וחייבים המוצגים בעלותם המופחתת, או בגין נכסים פיננסיים ששוויו כזמינים למכירה, סכום ההפסד נזקף לדוח רווח והפסד. ראה סעיף יד'(1) להלן.

על הנהלת הקבוצה לקבוע האם קיימת ראייה אובייקטיבית שערכו של הנכס נפגם וקיימת ירידת ערך לגביו.

4. קביעת השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה מוצג לפי שווי הוגן לתאריך הדיווח כאשר שינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד. השווי ההוגן נקבע על ידי מעריכי שווי חיצוניים בלתי תלויים בהתאם להערכות שווי כלכליות הכוללות שימוש בטכניקות הערכה והנחות לגבי אומדנים של תזרימי מזומנים עתידיים הצפויים מהנכס ואומדן שיעור היוון מתאים לתזרימי מזומנים אלה. אם ניתן, נקבע השווי ההוגן בהתאם לעסקאות שנעשו לאחרונה בנדל"ן בעל אופי ומיקום דומים לזה המוערך. ראה מידע נוסף בסעיף ט' להלן.

במידת השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה נדרשים מעריכי השווי והנהלת הקבוצה להשתמש בהנחות מסוימות לגבי שיעורי התשואה הנדרשים לגבי נכסי הקבוצה, מחירי ההשכרה העתידיים, שיעורי התפוסה, חידושי חוזים, הסתברות להשכרת שטחים פנויים, הוצאות תפעול הנכסים, איתנותם הפיננסית של השוכרים והשלכות הנובעות מהשקעות שתידרשנה לפיתוח עתידי, על מנת להעריך את תזרימי המזומנים העתידיים מהנדל"ן. שינוי בהנחות המשמשות במדידת הנדל"ן להשקעה עשוי להביא לשינוי בשווי ההוגן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים (המשך)

אומדנים והנחות (המשך)

5. קביעת ברות ההשבה של הוצאות רכישה נדחות

הוצאות רכישה פוליסות ביטוח חיים, בריאות ופנסיה נדחות ומופחתות על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ- 15 שנה בביטוח חיים, פנסיה ובריאות (סיעוד ומחלות קשות) ו- 6 שנים בביטוח בריאות (מחלות ואשפוז). ברות ההשבה של הוצאות הרכישה הנדחות נבדקת אחת לשנה תוך שימוש בהנחות לגבי שיעורי ביטולים, תמותה ותחלואה ומשתנים נוספים כאמור בסעיף ו' (1) (ה) להלן. אם תחת הנחות אלו לא תתקיים ברות ההשבה, יתכן שיהיה צורך בהאצת ההפחתה או אף במחיקת הוצאות הרכישה הנדחות.

6. התחייבויות בגין חוזי ביטוח

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח מבוססות על שיטות הערכה אקטואריות ועל הנחות המפורטות בבאור 37(4) (ב') להלן לגבי ביטוח חיים וביטוח בריאות ובבאור 37(4) (ג') להלן לגבי ביטוח כללי.

בדיקת נאותות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים נבדקת אחת לשנה. במידה והבדיקה מעלה כי הפרמיות המתקבלות אינן מספיקות לכיסוי התביעות הצפויות, נרשמת הפרשה מיוחדת בגין החוסר.

ההנחות המשמשות לבדיקות הנ"ל כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה, והן נקבעות על ידי האקטואר מידי שנה על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים.

ההערכות האקטואריות וההנחות השונות נעשות על סמך ניסיון העבר ומבוססות, בעיקר, על כך שדפוס ההתנהגות והתביעות בעבר מייצג את מה שיקרה בעתיד. השתנות בגורמי הסיכון, בשכיחות האירועים או בחומרתם, וכן שינוי המצב המשפטי עשויים להשפיע באופן מהותי על גובה ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח. לגבי ניתוחי רגישות של הסיכון הביטוחי בביטוח חיים ובביטוח בריאות ראה באור 37(4) (ב') (4) להלן.

7. תביעות משפטיות

כנגד הקבוצה תלויות ועומדות תביעות משפטיות, תובענות ייצוגיות וכן בקשות לאישור תובענות כייצוגיות. בהערכות סיכויי התביעות המשפטיות שהוגשו נגד הקבוצה, הסתמכה הקבוצה על חוות דעת יועציה המשפטיים. הערכות אלה של היועצים המשפטיים מתבססות על מיטב שיפוטם המקצועי, בהתחשב בשלב בו מצויים ההליכים, וכן על הניסיון המשפטי שנצבר בנושאים השונים. מאחר שתוצאות התביעות תקבענה בבתי המשפט, עלולות התוצאות להיות שונות מהערכות אלה. ראה מידע נוסף בסעיף יח' ובבאור 39(א) להלן.

בנוסף לתביעות האמורות, חשופה הקבוצה לטענות / תביעות משפטיות שטרם נטענו / הוגשו, וזאת, בין היתר, בהתקיים ספק בפרשנות הסכם ו/או הוראת דין ו/או אופן יישומם. חשיפה זו מובאת לידיעת הקבוצה במספר דרכים, בין היתר, באמצעות פניות לקוחות לגורמים בקבוצה ובמיוחד לממונה על פניות הציבור בקבוצה, באמצעות תלונות של לקוחות ליחידה לפניות הציבור במשרד המפקח, ובאמצעות תביעות שאינן ייצוגיות המוגשות לבתי המשפט. נושאים אלו מובאים לידיעת הנהלת הקבוצה, אם וככל שהגורמים המטפלים מזהים כי הטענות עשויות להיות בעלות השלכות רחבות. בהערכת הסיכון הנובע מטענות / תביעות שטרם הוגשו, מסתמכת הקבוצה על הערכות פנימיות של הגורמים המטפלים וההנהלה, המשקללות את הערכת הסיכוי להגשת תביעה ואת הסיכוי להצלחת התביעה, אם וככל שתוגש. ההערכה מבוססת על הניסיון שנצבר ביחס להגשת תביעות ועל ניתוח הטענות לגופן. מטבע הדברים, לאור השלב הראשוני בו מצוי ברור הטענה המשפטית, עשויה התוצאה בפועל להיות שונה מההערכה שנעשתה בשלב בו טרם הוגשה התביעה.

8. הטבות לעובדים לאחר סיום העסקה

התחייבות בגין תוכניות הטבה מוגדרות לאחר סיום העסקה נקבעת תוך שימוש בטכניקות הערכה אקטואריות. חישוב ההתחייבות כרוך בקביעת הנחות בין השאר לגבי שיעורי היוון, שיעורי תשואה צפויים על נכסים, שיעור עליית השכר ושיעורי תחלופת עובדים. קיימת אי ודאות מהותית בגין אומדנים אלו בשל היות התוכניות לזמן ארוך. ראה מידע נוסף בסעיף טז' ובבאור 23 להלן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים (המשך)

אומדנים והנחות (המשך)

9. נכסי מסים נדחים

נכסי מסים נדחים מוכרים בגין הפסדים מועברים לצורכי מס והפרשים זמניים, שטרם נוצלו, במידה וצפוי שתהיה הכנסה חייבת עתידית שכנגדה ניתן יהיה לנצלם. נדרש שיקול דעת של ההנהלה על מנת לקבוע האם ניתן להכיר בנכס מסים נדחים ואת סכום נכס המסים הנדחים שניתן להכיר בו וזאת בהתבסס על קיום, עיתוי וסכום ההכנסה החייבת במס הצפויה. ראה מידע נוסף בסעיף כב' ובבאור 22 להלן.

10. קביעת השווי ההוגן של עסקאות תשלום מבוסס מניות

השווי ההוגן של עסקאות תשלום מבוסס מניות נקבע באמצעות מודל תמחור אופציות. הנחות המודל כוללות את מחיר המניה, מחיר המימוש, תנודתיות צפויה, אורך החיים הצפוי, דיבידנד צפוי ושיעור ריבית חסרת סיכון. ראה מידע נוסף בסעיף יז' להלן.

11. רכישת חברות בנות שאינן צירופי עסקים

במועד רכישת חברות בנות ופעילויות, החברה מעריכה האם הרכישה מהווה צירוף עסקים בהתאם ל- IFRS 3. הערכה זו מתבססת על הנסיבות הבאות המצביעות על רכישת עסק: מספר רב של נכסים שנרכשו, קיומם של שירותים נלווים בהיקף רחב הקשורים בתפעול הנכס ומורכבות ניהול הנכס.

ג. מטבע הפעילות ומטבע חוץ

1. מטבע הפעילות ומטבע ההגה

הדוחות הכספיים מוצגים בש"ח, מטבע הפעילות של הקבוצה.

מטבע פעילות זה הוא המטבע המשקף באופן הטוב ביותר את הסביבה הכלכלית שבה פועלת הקבוצה ואת עסקאותיה. מטבע הפעילות, נקבע בנפרד עבור כל חברה בקבוצה, לרבות חברות כלולות, ולפי מטבע זה נמדדים מצבה הכספי ותוצאות פעולותיה.

כאשר מטבע הפעילות של חברה בקבוצה שונה ממטבע הפעילות של החברה, חברה זו מהווה פעילות חוץ שנתוני דוחותיה הכספיים מתורגמים לצורך הכללתם בדוחות הכספיים המאוחדים כדלקמן:

(א) נכסים והתחייבויות בכל תאריך דיווח (כולל מספרי השוואה) מתורגמים לפי שער סגירה של תאריך הדיווח הרלוונטי.

(ב) הכנסות והוצאות לתקופות המוצגות בדוח רווח והפסד (כולל מספרי השוואה) מתורגמות לפי שער חליפין ממוצעים בתקופות המוצגות; אולם, במקרים בהם חלו תנודות משמעותיות בשערי החליפין, הכנסות והוצאות מתורגמות לפי שער החליפין כפי שהיו במועד העסקאות עצמן.

(ג) הון מניות, קרנות הון ותנועות הוניות אחרות מתורגמים לפי שער החליפין במועד התהוותם.

(ד) יתרת הרווח (הפסד) מתורגמת בהתבסס על יתרת הפתיחה שתורגמה לפי שער החליפין לאותו מועד ותנועות רלוונטיות נוספות (כגון: דיבידנד) במשך התקופה שתורגמו כאמור בסעיפים (ב) ו-(ג) לעיל.

(ה) כל הפרשי התרגום שנוצרו נזקפים כרווח (הפסד) כולל אחר לסעיף נפרד בהון, בקרן הון "התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ".

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ג. מטבע הפעילות ומטבע חוץ (המשך)

1. מטבע הפעילות ומטבע ההצגה (המשך)

בעת מימוש פעילות חוץ, בחלקה או במלואה, הרווח (הפסד) כולל אחר במועד המימוש, מועבר לדוח רווח והפסד. החל מיום 1 בינואר, 2010, בעת מימוש חלק מפעילות חוץ, שהינה חברה מאוחדת, תוך איבוד שליטה, הרווח (הפסד) המצטבר שהוכר ברווח כולל אחר מועבר לדוח רווח והפסד, ואילו בעת מימוש חלק מפעילות חוץ, שהינה חברה מאוחדת, תוך שימור השליטה בחברה המאוחדת, חלק יחסי של הסכום המצטבר שהוכר ברווח כולל אחר, מיוחס מחדש לזכויות שאינן מקנות שליטה.

הלוואות בינחברתיות בקבוצה, אשר אין כוונה לסלקן והן אינן צפויות להיפרע בעתיד הנראה לעין, ולפיכך מהוות במהותן חלק מההשקעה בפעילות חוץ, מטופלות כחלק מההשקעה, כאשר הפרשי שער הנובעים מהלוואות אלו (בניכוי השפעת המס) נזקפים לאותו סעיף בהון, כאמור לעיל.

2. עסקאות, נכסים והתחייבויות במטבע חוץ

עסקאות הנקובות במטבע חוץ (מטבע השונה ממטבע הפעילות) נרשמות עם ההכרה הראשונית בהן לפי שער החליפין במועד העסקה. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ מתורגמים בכל תאריך דיווח למטבע הפעילות לפי שער החליפין במועד זה. הפרשי שער נזקפים לדוח רווח והפסד, למעט הפרשי שער בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה שאינם מכשירי חוב, הנזקפים לקרן הון עד למועד המימוש.

3. פריטים כספיים צמודי מדד

נכסים והתחייבויות כספיים הצמודים על פי תנאיהם לשינויים במדד מותאמים לפי המדד הרלוונטי, בכל תאריך דיווח, בהתאם לתנאי ההסכם. הפרשי הצמדה הנובעים מההתאמה כאמור נזקפים לדוח רווח והפסד.

ד. מבנה הדיווח הנוכחי

הדוחות המאוחדים על המצב הכספי, הכוללים בעיקר את הנכסים וההתחייבויות של חברת ביטוח מאוחדת, הוצגו לפי סדר נזילות ללא הבחנה בין שוטף ללא שוטף. הצגה זו, המספקת מידע מהימן ורלוונטי יותר, תואמת את תקן חשבונאות בינלאומי מס' 1 - "הצגת דוחות כספיים".

ה. דוחות כספיים מאוחדים

החל מיום 1 בינואר, 2010, מועד היישום לראשונה של IFRS 3 (מתוקן) ושל IAS 27 (מתוקן), מיישמת הקבוצה את המדיניות החשבונאית הנדרשת על פי תקנים אלה בטיפול בצירופי עסקים ועסקאות עם הזכויות שאינן מקנות שליטה.

הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את הדוחות של חברות שלחברה יש שליטה בהן (חברות בנות). שליטה מתקיימת כאשר לחברה יש את היכולת, במישרין או בעקיפין, להתוות את המדיניות הכספית והתפעולית של החברה הנשלטת. בבחינת שליטה נלקחת בחשבון השפעת זכויות הצבעה פוטנציאליות שניתנות למימוש בתאריך הדיווח.

בבחינת השליטה נלקחו גם בחשבון הסיכונים שנושאות חברות הקבוצה בהבטחת התשואה של זכויות עמיתים בקופות גמל.

איחוד הדוחות הכספיים מתבצע החל ממועד השגת השליטה, ועד למועד בו הופסקה השליטה.

יתרות ועסקאות הדדיות מהותיות ורווחים והפסדים הנובעים מעסקאות בין חברות הקבוצה בוטלו במלואם בדוחות הכספיים המאוחדים.

זכויות שאינן מקנות שליטה בגין חברות בנות מייצגות את חלקן של הזכויות שאינן מקנות שליטה ברווח (הפסד) הכולל ובנכסים המזוהים נטו של החברות הבנות. הזכויות שאינן מקנות שליטה מוצגות בנפרד במסגרת ההון של החברה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ה. דוחות כספיים מאוחדים (המשך)

החל מיום 1 בינואר, 2010 רכישת זכויות שאינן מקנות שליטה על ידי הקבוצה נרשמת כנגד גידול בהון המחושב כהפרש בין התמורה ששולמה על ידי הקבוצה לבין סכום החלק הנרכש בזכויות שאינן מקנות שליטה אשר נגרע במועד הרכישה (כאשר הזכויות שאינן מקנות שליטה כללו חלק ברווח כולל אחר, החברה מייחסת מחדש את הסכומים המצטברים שהוכרו ברווח כולל אחר בין הבעלים של החברה לבין הזכויות שאינן מקנות שליטה).

במימוש החזקה בחברה בת, ללא איבוד שליטה, מוכר גידול או קיטון בהון בגובה ההפרש בין התמורה שהתקבלה בקבוצה לבין היתרה בדוחות הכספיים של הזכויות שאינן מקנות שליטה בחברה הבת שהתווספו להון החברה, בהתחשב גם במימוש המוניטין בגין החברה הבת, אם קיים, וכן בהפרשי תרגום בגין פעילות חוץ שהוכרו ברווח כולל אחר, אם קיימים, בהתאם לירידה בשיעור ההחזקה בחברה הבת.

עלויות עסקה בגין עסקאות עם בעלי זכויות שאינן מקנות שליטה נזקפות אף הן להון. תזרימי מזומנים בגין עסקאות עם בעלי זכויות שאינן מקנות שליטה מסווגים בדוח על תזרימי המזומנים כתזרימי מזומנים מפעילות מימון.

עד ליום 31 בדצמבר, 2009, רכישת זכויות שאינן מקנות שליטה על ידי הקבוצה נרשמה כנגד מוניטין המחושב כהפרש בין התמורה ששולמה לבין סכום החלק הנרכש בזכויות שאינן מקנות שליטה אשר נגרע במועד הרכישה.

החל מיום 1 בינואר, 2010 הפסדים מיוחסים לזכויות שאינן מקנות שליטה גם אם כתוצאה מכך יתרת הזכויות שאינן מקנות שליטה בדוח המאוחד על המצב הכספי הינה שלילית. עד ליום 31 בדצמבר, 2009 הפסדים יוחסו במלואם לבעלי המניות של החברה, אלא אם לבעלי הזכויות שאינן מקנות שליטה היתה מחויבות וביכולתם היה לבצע השקעות נוספות.

במימוש ההחזקה בחברה בת המביא לאיבוד שליטה, החברה גורעת את הנכסים (לרבות מוניטין) וההתחייבויות של חברת הבת במלואם ומכירה בשווי ההוגן של השקעה כלשהיא שנותרת.

הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את הדוחות הכספיים של חברה בשליטה משותפת, לגביה קיים בין בעלי מניותיה הסכם חוזי לשליטה משותפת, ואשר מאוחדת עם דוחות החברה בדרך של איחוד יחסי. החברה מאחדת בדוחותיה הכספיים המאוחדים את חלקה בנכסים, בהתחייבויות, בהכנסות ובהוצאות של החברה בשליטה משותפת עם פריטי הדוחות הכספיים המתאימים. יתרות ועסקאות הזדדיות מהותיות ורווחים והפסדים הנובעים מעסקאות בין החברה בשליטה משותפת מבוטלים בהתאם לשיעור ההחזקה בחברה בשליטה משותפת.

בשנת 2007 הקימה מנורה ביטוח את מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ (להלן - מנורה גיוס הון), שהינה ישות למטרה מיוחדת (SPE - Special Purpose Entity) לצורכי גיוס מקורות בישראל עבור מנורה ביטוח באמצעות הנפקות ציבוריות ופרטיות של אגרות חוב ותעודות התחייבות. בנוסף, מנורה ביטוח ערבה לחובות מנורה גיוס הון וכל כספי הגיוס של מנורה גיוס הון מועברים למנורה ביטוח. בהתאם לתקני IFRS, יש לאחד את דוחותיה הכספיים של ה-SPE, אם, בהתבסס על הערכת מהות הקשר עם הקבוצה והסיכונים וההטבות של ה-SPE, הקבוצה שולטת ב-SPE. ה-SPE הנשלטת על ידי הקבוצה הוקמה בהתאם לתנאים המטילים מגבלות על קבלת החלטות של הנהלת ה-SPE והמאפשרים לקבוצה ליהנות מכל ההטבות המתייחסות לפעילות ולנכסים נטו של ה-SPE.

הדוחות הכספיים של הקבוצה ערוכים לתאריכים ולתקופות זהים. המדיניות החשבונאית בדוחות הכספיים של החברות המאוחדות יושמה באופן אחיד ועקבי עם זו שיושמה בדוחות הכספיים של החברה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

1. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים

IFRS 4 הדן בחוזי ביטוח מאפשר למבטח להמשיך במדיניות החשבונאית בה נקט לפני מועד המעבר לתקינה הבינלאומית לגבי חוזי ביטוח שהוא מנפיק (לרבות עלויות רכישה קשורות ונכסים בלתי מוחשיים קשורים) וכן חוזי ביטוח משנה שהוא רוכש. להלן תמצית המדיניות החשבונאית בקשר לחוזי ביטוח:

1. ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

(א) הכרה בהכנסות - ראה סעיף יט' להלן.

(ב) התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים:

התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים מחושבות בהתאם להוראות המפקח (תקנות וחוזרים), כללים חשבונאיים ושיטות אקטואריות מקובלות. ההתחייבויות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל המבוטח, ותק הכיסויים, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'.

התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים נקבעות על בסיס הערכה אקטוארית, המבוצעת על-ידי האקטוארית הממונה במנורה ביטוח על ביטוח חיים (גב' רגינה חייקין F.I.L.A.A) (האקטואר הממונה אשתקד בביטוח חיים - ד"ר אברהם לוונגליק F.I.L.A.A שהינו נושא משרה במנורה ביטוח). חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים נקבע על-פי התנאים של החוזים הרלוונטיים.

(ג) התחייבויות בגין עסקי ביטוח חיים הצמודות למדד וההשקעות צמודות למדד המשמשות כיסוי להתחייבויות אלה, נכללו בדוחות הכספיים לפי המדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך הדיווח, לרבות התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים בקשר לפוליסות שלפי תנאיהן ההצמדה הינה חצי שנתית.

(ד) הנחיות המפקח בדבר התחייבויות לתשלום קיצבה:

בחוזרים שפורסם המפקח בדבר חישוב התחייבויות לתשלום קיצבה בפוליסות ביטוח חיים, נקבעו הוראות עדכניות לחישוב ההפרשות וזאת עקב קצב העלייה בתוחלת החיים המצריכה מעקב אחר הלימות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים, המאפשרות קבלת קיצבה והשלמתן באופן ראוי.

בהתאם לכך, ביצעה מנורה ביטוח השלמה מיידית של ההתחייבות, ככל שנדרש, בגין פוליסות לגביהן הקצבה בתשלום, כאשר המבוטח הגיע לגיל פרישה או בגין קבוצת פוליסות שאינה רווחית. לגבי פוליסות אחרות, בהן צפויה רווחיות, מתבצעת השלמת ההתחייבות, תוך הקבלה להכנסות הצפויות, לאורך חיי הפוליסה.

(ה) הוצאות רכישה נדחות:

(1) הוצאות הרכישה הנדחות בגין פוליסות ביטוח חיים (להלן - ה-DAC) הנמכרות החל מיום 1 בינואר, 1999 כוללות עמלות לסוכנים ומפקחי רכישה והוצאות הנהלה וכלליות הקשורות לרכישת פוליסות חדשות. ה-DAC מופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ-15 שנה. ה-DAC המתייחס לפוליסות שבוטלו נמחק במועד הביטול.

הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים בגין פוליסות שהופקו עד ליום 31 בדצמבר, 1998 מחושבות על-ידי האקטוארית הממונה, על בסיס שיטת "ניכוי הצילמר" לפי שיעורים מהפרמיה או מהסכום בסיכון בהתאם לתוכניות הביטוח השונות.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

1. ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

ה) הוצאות רכישה נדחות: (המשך)

(1) (המשך)

הוצאות רכישה נדחות בגין חוזים לניהול נכסים בגין עסקי הפנסיה כוללות עמלות לסוכנים ומפקחי רכישה בקשר עם יצירת זכויות חוזיות חדשות. ה-DAC בגין עסקי הפנסיה מופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת החוזה, אך לא יותר מ-15 שנה. ה-DAC בגין עסקי הפנסיה המתייחס לפוליסות שבוטלו נמחק במועד הביטול.

(2) בהתאם להוראות המפקח, האקטוארית הממונה במנורה ביטוח בודקת מידי תקופת דיווח את ברות השבת ה-DAC בביטוח חיים ובריאות (סיעוד ומחלות קשות). הבדיקה נערכת על מנת לוודא שההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי ה-DAC בגין הפוליסות שנמכרו מאז שנת 1999 מספיקה, ושהפוליסות צפויות ליצור הכנסות עתידיות שתכסינה את הפחתת ה-DAC ואת ההתחייבויות הביטוחיות, הוצאות התפעול והעמלות בגין אותן פוליסות.

ההנחות המשמשות לבדיקה זו, כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, דמי ניהול צפויים, תמותה ותחלואה, הנקבעות על-ידי האקטוארית הממונה במנורה ביטוח מדי שנה על-פי בדיקות ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים עדכניים.

(3) לעניין ברות השבת ה-DAC בגין עסקי פנסיה, נערכת בדיקה על מנת לוודא שחוזי ניהול הנכסים צפויים ליצור הכנסות עתידיות שתכסינה את הפחתת ה-DAC ואת הוצאות התפעול והעמלות בגין אותם חוזים.

(1) בדיקת נאותות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים (Liability Adequacy Test):

האקטוארית הממונה בודקת מדי שנה כי סך סכום העתודה בניכוי הוצאות רכישה נדחות מספיק לכסות את התזרים העתידי הצפוי בגין תביעות, עמלות והוצאות בניכוי פרמיות והכנסות מהשקעות. התזרים נבדק לאחר ניכוי ביטולים צפויים ומהוון בריבית ריאלית חסרת סיכון בגין הפוליסות הקיימות, תחת הנחות סבירות. הבדיקה נעשית בנפרד עבור פוליסות פרט ובנפרד עבור פוליסות קולקטיביות. בבדיקת פוליסות פרט, הבדיקה נעשית ברמת המוצר ובמקרה של פוליסות קולקטיביות, הבדיקה מתבצעת ברמת הקולקטיב הבודד.

ההנחות המשמשות לבדיקות הנ"ל כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה והן נקבעות על ידי האקטוארית הממונה במנורה ביטוח מדי שנה על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים. עבור פוליסות קולקטיביות הבדיקה נעשית בהתאם לניסיון התביעות של הקולקטיב הבודד ובכפוף למהימנות הסטטיסטית של ניסיון זה.

(2) תביעות תלויות:

תביעות תלויות מחושבות באופן פרטני בהתאם להערכת מומחי מנורה ביטוח על בסיס ההודעות בגין אירועי הביטוח וסכומי הביטוח ולאור גורמי התפתחות צפויים שנקבעו על ידי האקטוארית הממונה. חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות מחושב על פי ההסכמים שנחתמו עימם. הוצאות העקיפות ליישוב תביעות אלו חושבו על ידי האקטוארית הממונה.

הפרשות לתשלומי גמלאות, הפרשות לתביעות מתמשכות בתשלום בביטוח אובדן כושר עבודה, ההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן, וכן הפרשות לתביעות שאירעו אך לא דווחו (IBNR), חושבו על-ידי האקטוארית הממונה ונכללו במסגרת התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

1. ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

(ח) חוזי השקעה:

תקבולים בגין חוזי השקעה לא נכללים בסעיף פרמיות שהורווחו אלא נזקפים ישירות להתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה. פדיונות ותום תקופה בגין חוזים אלה לא נזקפים לדוח רווח והפסד אלא נגרעים ישירות מהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

בדוח רווח והפסד נזקפים בשל חוזים אלה ההכנסות מהשקעות, דמי הניהול הנגבים מהמבוטחים, תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשל חלקם של המבוטחים בהכנסות מהשקעות, עמלות לסוכנים והוצאות הנהלה וכלליות.

(ט) הפרשה בגין השתתפות ברווחים של המבוטחים בביטוח קבוצתי:

ההפרשה נכללה בסעיף "זכאים ויתרות זכות". כמו כן, השינוי בהפרשה נזקף לסעיף פרמיות שהורווחו בדוח רווח והפסד.

2. ביטוח כללי

(א) הכרה בהכנסה - ראה סעיף יט' להלן.

(ב) סעיף תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו ושייר כולל, בין היתר, סילוק ועלויות טיפול ישירות בגין תביעות ששולמו, הוצאות עקיפות לישוב תביעות, תלויות שאירעו בשנת הדוח וכן עדכון ההפרשה לתביעות התלויות (הכוללת הפרשה לעלויות ישירות ועקיפות בטיפול בתביעות) שנרשמה בשנים קודמות.

(ג) התחייבויות בגין חוזי ביטוח והוצאות רכישה נדחות:

עתודות הביטוח והתביעות התלויות הכלולות בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, וחלקם של מבטחי משנה בעתודה ובתביעות התלויות, הכלול בסעיף נכסי ביטוח משנה, והוצאות הרכישה הנדחות בביטוח כללי, חושבו בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984, על תיקוניהן (להלן - תקנות חישוב העתודות), הנחיות המפקח ושיטות אקטואריות מקובלות לחישוב תביעות תלויות, המיושמות בהתאם לשיקול דעתם של האקטוארים הממונים.

(ד) סעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, מורכב מעתודות ביטוח ותביעות תלויות, כלהלן:

(1) הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה (Unearned Premium Reserve) משקפת את דמי הביטוח המתייחסים לתקופת ביטוח שלאחר תאריך הדיווח.

(2) הפרשה לפרמיה בחסר (Premium Deficiency) נרשמת במידה והפרמיה שטרם הורווחה (בניכוי הוצאות הרכישה הנדחות) אינה מכסה את העלויות הצפויות בגין חוזי הביטוח.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

1. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

2. ביטוח כללי (המשך)

ד) סעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, מורכב מעתודות ביטוח ותביעות תלויות, כלהלן:
(המשך)

(3) תביעות תלויות המחושבות לפי השיטות כמפורט להלן:

3.1 תביעות תלויות וחלקם של מבטחי המשנה בהן נכללו לפי הערכה אקטוארית, למעט לגבי ענפים כאמור בסעיף 3.2 להלן. הוצאות עקיפות ליישוב תביעות נכללות לפי הערכה אקטוארית. התחשיב האקטוארי עבור מנורה ביטוח, בוצע על-ידי האקטואר הממונה על ביטוח כללי ד"ר אברהם לוונגליק (F.I.L.A.A.) שהינו נושא משרה במנורה ביטוח, ובגין ההתחייבויות הביטוחיות (למעט ענף רכב חובה) של שומרה ביטוח, על-ידי מר ניר הרמתי שהינו עובד שומרה ביטוח. התחשיב האקטוארי בענף רכב חובה בשומרה ביטוח מבוצע על ידי ד"ר אברהם לוונגליק.

3.2 בענפי ביטוח המהווים 2% מהתביעות התלויות בשייר, שבהן קבע האקטואר כי לא ניתן ליישם מודל אקטוארי עקב העדר מובהקות סטטיסטית, נכללו התביעות התלויות הידועות בהתבסס על הערכה פרטנית לכל תביעה לפי חוות דעת שנתקבלה מעורכי דין, מומחי חברות הביטוח המאוחדות ומומחים חיצוניים שמטפלים בתביעות. ההערכות כוללות הפרשה מתאימה לסילוק והוצאות הטיפול אשר טרם שולמו לתאריך הדוחות הכספיים וכן בתוספת IBNER, ככל שנדרש.

3.3 עודף הכנסות על הוצאות:

לגבי עסקים עם זנב תביעות ארוך (ענפים בהם הזמן הנדרש למתן הודעה על קרות הנזק ו/או לקביעת הנזק והפיצוי בגינו, ארוך ועשוי להמשך מספר שנים), כגון ענפי רכב חובה, חבויות, כלי טייס וכלי שיט, מחושב עודף הכנסות על הוצאות על בסיס תלת שנתי מצטבר, בענף ערבויות חוק מכר על בסיס חמש שנים מצטבר (להלן - העודף). בשומרה ביטוח בענפי חבות כלפי צד שלישי וחבות מעבידים מחושב העודף על בסיס חמש שנים מצטבר.

העודף מחושב, בהתאם לתקנות חישוב עתודות ולהנחיית המפקח, על בסיס ההכנסות מפרמיות בניכוי הוצאות רכישה ותביעות, בתוספת הכנסות מהשקעות המחושבות לפי שיעור תשואה ריאלית של 3% לשנה (ללא תלות בתשואה בפועל על ההשקעות), בניכוי חלקם של מבטחי המשנה, לפי ענפי הביטוח ושנת החיתום. העודף המצטבר עד למועד שחרורו משנת תחילת הביטוח בניכוי הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ובניכוי התביעות התלויות כפי שחושבו כמפורט לעיל (להלן - הצבירה), נכלל בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה. הגירעון, אם קיים, נזקף כהוצאה בדוח רווח והפסד.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

1. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

2. ביטוח כללי (המשך)

ד) סעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, מורכב מעתודות ביטוח ותביעות תלויות, כלהלן:
(המשך)

3) תביעות תלויות המחושבות לפי השיטות כמפורט להלן: (המשך)

3.4 שיבובים ושרידים נלקחים בחשבון בבסיס הנתונים לפיו מחושבות ההערכות האקטואריות של התביעות התלויות. בענפים שאינם סטטיסטיים נלקחים השיבובים בחשבון בעת הערכת הסיכון הכלול בתיקי התביעה על בסיס פרטני.

3.5 להערכת הקבוצה התביעות התלויות הינן נאותות, וזאת בהתחשב בכך שהתביעות התלויות מחושבות בעיקרן על בסיס אקטוארי וכוללות הפרשות מתאימות ככל שנדרש ל-IBNR.

ה) הוצאות רכישה נדחות בביטוח כללי כוללות עמלות לסוכנים והוצאות הנהלה וכלליות המיוחסות לרכישת פוליסות, המתייחסות לפרמיות שטרם הורווחו. הוצאות הרכישה מחושבות לפי שיעורי ההוצאות בפועל או לפי שיעורים תקינים, שנקבעו בתקנות הפיקוח, כאחוז מהפרמיה שטרם הורווחה, לכל ענף בנפרד, לפי הנמוך שבהם.

ו) עסקים המתקבלים מהמאגר הישראלי לביטוח רכב שלידי איגוד חברות הביטוח בישראל (להלן - הפול), מחברות ביטוח אחרות (לרבות ביטוח משותף) וסוכנויות חיתום, נכללים לפי דיווחים המתקבלים עד לתאריך הדיווח בתוספת הפרשות לפי העניין, והכול בהתאם לשיעור השתתפות חברות הביטוח המאוחדות בהם.

3. ביטוח בריאות

א) הכרה בהכנסה - ראה סעיף יט' להלן.

ב) התחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות:

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות מחושבות בהתאם להוראות המפקח (תקנות וחוזרים), כללים חשבונאיים ושיטות אקטואריות מקובלות. ההתחייבויות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל המבוטח, ותק הכיסויים, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'.

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות וחלקם של מבטחי משנה בהן נקבעות על בסיס הערכה אקטוארית, המבוצעת על ידי האקטואר הממונה במנורה ביטוח (ד"ר אברהם לוונגליק F.I.L.A.A שהינו נושא משרה במנורה ביטוח), למעט בענפי מחלות קשות וביטוח סיעודי, בהם מתבצעת הערכה האקטוארית על ידי האקטוארית הממונה במנורה ביטוח על ביטוח חיים.

ההתחייבויות כוללות במידת הצורך, הפרשה בגין הפסד צפוי בשייר (פרמיה בחסר), המחושבת על בסיס הערכה אקטוארית על בסיס אומדן תזרים מזומנים בגין החוזה.

ג) הוצאות רכישה נדחות:

הוצאות רכישה נדחות בביטוח בריאות כוללות עמלות לסוכנים ולמפקחי רכישה והוצאות הנהלה וכלליות, בקשר לרכישת פוליסות חדשות. ה-DAC בביטוח בריאות (מחלות ואשפוז) מחושב על פוליסות שנמכרו החל משנת 2005 ומופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ-6 שנים. בפוליסות שבוטלו ה-DAC נמחק במועד הביטול.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

1. חוזי ביטוח וחוזים לניהול נכסים (המשך)

3. ביטוח בריאות (המשך)

ג) הוצאות רכישה נדחות: (המשך)

מידי שנה בודק האקטואר הממונה את ברות ההשבה של ה-DAC. הבדיקה נערכת על מנת לוודא שההתחייבויות בגין חוזי הביטוח בניכוי ה-DAC בגין הפוליסות שנמכרו מספיקה, ושהפוליסות צפויות ליצור הכנסות עתידיות שתכסינה את הפחתת ה-DAC ואת ההתחייבויות הביטוחיות, הוצאות התפעול והעמלות בגין אותן פוליסות. הבדיקה מבוצעת ברמת כל מוצר (סוג ביטוח) בנפרד.

ההנחות המשמשות לבדיקה זו כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה, הנקבעות על ידי אקטואר החברה מידי שנה על פי בדיקות ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים.

ד) בדיקת נאותות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות (Liability Adequacy Test):

האקטואר הראשי בודק מדי שנה כי סך סכום העתודה בניכוי הוצאות רכישה נדחות מספיק לכסות את התזרים העתידי הצפוי בגין תביעות, עמלות והוצאות בניכוי פרמיות והכנסות מהשקעות. התזרים נבדק לאחר ניכוי ביטולים צפויים ומהוון בריבית ריאלית חסרת סיכון בגין הפוליסות הקיימות, תחת הנחות סבירות. הבדיקה נעשית בנפרד עבור פוליסות פרט ובנפרד עבור פוליסות קולקטיביות. בבדיקת פוליסות פרט, הבדיקה נעשית ברמת המוצר ובמקרה של פוליסות קולקטיביות, הבדיקה מתבצעת ברמת הקולקטיב הבודד.

ההנחות המשמשות לבדיקות הנ"ל כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה והן נקבעות על ידי האקטוארית הממונה במנורה ביטוח מדי שנה על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים. עבור פוליסות קולקטיביות הבדיקה נעשית בהתאם לניסיון התביעות של הקולקטיב הבודד ובכפוף למהימנות הסטטיסטית של ניסיון זה.

ה) תביעות תלויות

ההפרשות לתביעות מתמשכות בתשלום בביטוח סיעודי, ההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן, וכן ההפרשות לתביעות שאירעו אך לא דווחו (IBNR), נכללו במסגרת ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח.

ו) הפרשה בגין השתתפות ברווחים של מבטחים בביטוח קבוצתי:

ההפרשה נכללה בסעיף "זכאים ויתרות זכות". כמו כן, השינוי בהפרשה נזקף לסעיף פרמיות שהורווחו בדוח רווח והפסד.

2. מכשירים פיננסיים

1. מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים

מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים כוללים נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות. נכסים פיננסיים כוללים השקעות פיננסיות (נכסי חוב סחירים, נכסי חוב בלתי סחירים, מניות ואחרות) וכן נכסים פיננסיים אחרים כגון: פרמיות לגביה, חיביים אחרים, מזומנים ושווי מזומנים. כמו כן, מכשירים פיננסיים כוללים התחייבויות פיננסיות, כגון הלוואות ואשראי שנתקבלו ואשראי ספקים וזכאים אחרים.

ההכרה הראשונית במכשירים פיננסיים שאינם נגזרים הינה לפי שווי הוגן ולגבי מכשירים שאינם נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד בתוספת כל עלויות העסקה הישירות הניתנות לייחוס. לאחר ההכרה הראשונית, מכשירים פיננסיים שאינם נמדדים כמפורט בהמשך. מכשיר פיננסי מוכר כנכס או כהתחייבות במועד קבלת התנאים החוזיים על ידי הקבוצה (מועד העסקה).

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. מכשירים פיננסיים (המשך)

1. מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים (המשך)

מזומנים ושווי מזומנים

מזומנים כוללים יתרות מזומנים הניתנים לשימוש מיידי. שווי מזומנים כוללים השקעות לזמן קצר, אשר משך הזמן ממועד ההפקדה המקורי ועד למועד הפידיון הינו 3 חודשים, ברמת נזילות גבוהה אשר ניתנים להמרה בנקל לסכומים ידועים של מזומנים ואשר חשופים לסיכון בלתי משמעותי של שינויים בשווי ואינם מוגבלים בשעבוד.

השקעות המוחזקות לפדיון

כאשר לקבוצה יש כוונה מפורשת ויכולת להחזיק מכשירי חוב עד למועד פדיונם, מכשירי החוב מסווגים כמוחזקים לפדיון. השקעות המוחזקות לפדיון נמדדות לפי עלות מופחתת בשיטת הריבית האפקטיבית (תוך התחשבות בעלויות העסקה), בניכוי הפסדים מירידת ערך.

נכסים פיננסיים זמינים למכירה

נכסים פיננסיים זמינים למכירה הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים שיועדו כזמינים למכירה או שאינם מסווגים לאחת משלוש הקבוצות: נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד, השקעות המוחזקות לפדיון או הלוואות וחייבים. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים פיננסיים זמינים למכירה נמדדים לפי השווי הוגן. רווחים או הפסדים כתוצאה מהתאמות שווי הוגן, למעט בגין הפרשי שער המתייחסים למכשירי חוב כספיים אשר נזקפים לרווח והפסד לסעיף רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון, נזקפים כרווח (הפסד) כולל אחר לקרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה. במועד גריעת ההשקעה או במקרה של ירידת ערך, הרווח או ההפסד כולל אחר שהצטבר ושהוכר בעבר ברווח (הפסד) כולל אחר, נזקף לדוח רווח והפסד.

הכנסות ריבית בגין ההשקעות במכשירי חוב מוכרות בדוח רווח והפסד לפי שיטת הריבית האפקטיבית. דיבידנדים שהתקבלו בגין השקעות במכשירים הוניים נזקפים לדוח רווח והפסד במועד הזכאות לתשלום.

נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד

מכשיר פיננסי מסווג כנמדד לפי שווי הוגן דרך רווח והפסד, אם הוא מוחזק למסחר או אם יועד ככזה בעת ההכרה הראשונית בו.

נכסים פיננסיים מסווגים כמוחזקים למסחר אם הם נרכשו בעיקר למטרת מכירה או רכישה חוזרת בתקופה הקרובה ומהווים חלק מתיק של מכשירים פיננסיים מזוהים המנוהלים יחד להשגת רווחים בזמן הקצר. רווחים או הפסדים מהשקעות המוחזקות למסחר נזקפים במועד התהוותם לדוח רווח והפסד.

מכשירים פיננסיים מיועדים כנמדדים לפי שווי הוגן, דרך רווח והפסד, אם הקבוצה מנהלת השקעות מסוג זה ומקבלת החלטות קניה ומכירה בהתבסס על שוויים הוגן, בהתאם לאופן שבו תיעדה החברה את ניהול הסיכונים או אסטרטגיית ההשקעה. בעת ההכרה הראשונית, עלויות העסקה הניתנות לייחוס נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן. מכשירים פיננסיים אלה נמדדים לפי שווי הוגן והשינויים בהם נזקפים לרווח והפסד.

הלוואות וחייבים

הלוואות וחייבים הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים, בעלי תשלומים קבועים או הניתנים לקביעה שאינם סחירים בשוק פעיל. לאחר ההכרה הראשונית, הלוואות וחייבים נמדדים לפי העלות המופחתת לפי שיטת הריבית האפקטיבית תוך התחשבות בעלויות עסקה ובניכוי הפרשות לירידת ערך. רווחים והפסדים נזקפים לדוח רווח והפסד כשהלוואות והחייבים נגרעים או אם מוכרת בגינם ירידת ערך, וכתוצאה מההפחתה השיטתית.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. מכשירים פיננסיים (המשך)

2. מכשירים פיננסיים נגזרים

נגזרים פיננסיים מוכרים לראשונה לפי שווי הוגן, עלויות עסקה הניתנות לייחוס נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן. לאחר ההכרה הראשונית, נמדדים הנגזרים לפי שווי הוגן, כשהשינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד.

3. נכסים והתחייבויות צמודי מדד שאינם נמדדים לפי שווי הוגן

ערכם של נכסים והתחייבויות פיננסיות צמודי מדד, שאינם נמדדים לפי שווי הוגן, משוערך בכל תקופה בהתאם לשיעור עליית המדד בפועל.

4. ייעוד הנכסים הפיננסיים

הקבוצה קיבלה החלטות לייעוד הנכסים כדלקמן:

(א) נכסים של חברת ביטוח מאוחדת הכלולים בתיקי השקעה של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות

מרבית נכסים אלו, הכוללים מכשירים פיננסיים סחירים ומכשירים פיננסיים לא סחירים, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד, וזאת מהנימוקים הבאים: מדובר בתיקים מנוהלים, נפרדים ומזוהים, אשר הצגתם לפי שווי הוגן מקטינה באופן משמעותי עיוות חשבונאי של הצגת נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות לפי בסיסי מדידה שונים (MISMATCH), כמו כן הניהול מתבצע לפי שווי הוגן וביצועי התיק נמדדים לפי שווי הוגן בהתאם לאסטרטגיית ניהול סיכונים מתועדת, והמידע לגבי המכשירים הפיננסיים מדווח להנהלה (וועדת ההשקעות הרלוונטית) באופן פנימי על בסיס שווי הוגן.

חלק ממכשירי החוב הלא סחירים, הכלולים בתיקי השקעה של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות, אשר נרכשו בשנת 2009, סווגו כהלוואות וחייבים, תוך שימוש בשיטת הריבית האפקטיבית, כמתאפשר על פי הוראת שעה שפרסם המפקח.

תיקי ההשקעה של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות כוללים השקעות בשותפויות המחזיקות בנכסי נדל"ן בחו"ל, אשר בהן יש לחברת הביטוח המאוחדת השפעה מהותית כהגדרתה ב- IAS 28. השקעות אלה נמדדות לפי שוויין ההוגן ומוצגות כהשקעות פיננסיות.

(ב) נכסים של חברות ביטוח מאוחדות שאינם נכללים בתיקי השקעות כנגד פוליסות משתתפות ברווחים (נוסטרו)

(1) נכסים שאינם סחירים, שאינם כוללים נגזרים משובצים או שאינם מהווים נגזרים

נכסי חוב שאינם סחירים הכוללים אגרות חוב מיועדות (אג"ח ח"צ), אגרות חוב בלתי סחירות אחרות, תעודות מסחריות, פקדונות בבנקים והלוואות, סווגו כהלוואות וחייבים. מניות שאינן סחירות סווגו כנכסים פיננסיים זמינים למכירה.

(2) נכסים סחירים שאינם כוללים נגזרים משובצים או שאינם מהווים נגזרים

נכסי חוב ומניות סחירים סווגו לקבוצת נכסים פיננסיים זמינים למכירה, למעט מלוות קצרי מועד ממשלתיות אשר יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד.

(3) נגזרים ומכשירים פיננסיים הכוללים נגזרים משובצים שנדרש להפרידם

נכסים אלו, סחירים ושאינם סחירים, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. מכשירים פיננסיים (המשך)

4. ייעוד הנכסים הפיננסיים (המשך)

(ב) נכסים של חברות ביטוח מאוחדות שאינם נכללים בתיקי השקעות כנגד פוליסות משתתפות ברווחים (נוסטרו) (המשך)

(4) נכסים פיננסיים שהועברו אל חברת ביטוח מאוחדת מחברה מאוחדת שאינה חברת ביטוח

נכסים פיננסיים כאמור בסעיפים 1 ו-2 לעיל, אשר הועברו אל חברת ביטוח מאוחדת מחברה מאוחדת שאינה חברת ביטוח, מסווגים בחברת הביטוח המאוחדת בקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד, וזאת בהתאם לסיווגם המקורי בחברה המעבירה כאמור בסעיף ג) להלן.

(ג) מכשירים פיננסיים המוחזקים על ידי חברות בנות שאינן חברות ביטוח

כל הנכסים הפיננסיים הסחירים של החברה והחברות הבנות שאינן חברות ביטוח, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד, למעט ניירות ערך שהועברו מחברת ביטוח מאוחדת לחברה ומסווגים בדוח המאוחד כמכשירים פיננסיים זמינים למכירה, בהתאם לסיווגם המקורי בחברה המעבירה.

5. קביעת השווי ההוגן

השווי ההוגן של השקעות הנסחרות באופן פעיל בשווקים פיננסיים מוסדרים נקבע על ידי מחירי השוק בתאריך הדיווח. בגין השקעות שלהן אין שוק פעיל, השווי ההוגן נקבע באמצעות שימוש בשיטות הערכה. שיטות אילו כוללות התבססות על עסקאות שבוצעו לאחרונה בתנאי שוק, התייחסות לשווי השוק הנוכחי של מכשיר אחר דומה במהותו, היוון תזרימי מזומנים או שיטות הערכה אחרות. השווי ההוגן של אגרות חוב בלתי סחירות, הלוואות ופיקדונות, מחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים כאשר שיעורי הריבית להיוון נקבעים על ידי חברה המספקת ציטוט ריביות.

6. קיזוז מכשירים פיננסיים

נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות מקוזזים והסכום נטו מוצג בדוח על המצב הכספי, אם קיימת זכות שניתנת לאכיפה משפטית לקזז את הסכומים שהוכרו, וכן קיימת כוונה לסלק את הנכס ואת ההתחייבות על בסיס נטו, או לממש את הנכס ולסלק את ההתחייבות במקביל.

7. התחייבויות פיננסיות

א. התחייבויות פיננסיות בעלות מופחתת

כתבי התחייבות, אגרות חוב ואשראי נושאי ריבית מוכרים לראשונה לפי שווי הוגן בניכוי עלויות עסקה מיוחסות ישירות (לדוגמה, עלויות גיוס הלוואה). לאחר ההכרה הראשונית, הלוואות ואשראי נושאי ריבית מוצגים לפי עלות מופחתת תוך שימוש בשיטת הריבית האפקטיבית הלוקחת בחשבון גם את עלויות העסקה המיוחסות ישירות. רווחים והפסדים מוכרים בדוח רווח והפסד בעת גריעת ההתחייבות הפיננסית וכתוצאה מההפחתה השיטתית.

ב. התחייבויות פיננסיות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד

התחייבויות פיננסיות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד מתייחסות לנגזרים המיועדים עם ההכרה הראשונית בהם, להיות מוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. מכשירים פיננסיים (המשך)

8. גריעת מכשירים פיננסיים

נכסים פיננסיים

נכס פיננסי נגרע כאשר פקעו הזכויות החוזיות לקבלת תזרימי מזומנים מהנכס הפיננסי; או כאשר החברה מעבירה את הזכויות החוזיות לקבלת תזרימי המזומנים מהנכס הפיננסי או נוטלת על עצמה מחויבות לשלם את תזרימי המזומנים שהתקבלו במלואם לצד שלישי, ללא עיכוב משמעותי, ובנוסף העבירה באופן ממשי את כל הסיכונים וההטבות הקשורים לנכס או לא העבירה ולא הותירה בידיה באופן ממשי את כל הסיכונים וההטבות הקשורים לנכס אך העבירה את השליטה על הנכס.

התחייבויות פיננסיות

התחייבות פיננסית נגרעת כאשר היא מסולקת, דהיינו ההתחייבות נפרעה, בוטלה או פקעה. התחייבות פיננסית מסולקת כאשר החייב (הקבוצה):

- פורע את ההתחייבות על ידי תשלום במזומן, בנכסים פיננסיים אחרים, בסחורות או שירותים, או
- משוחרר משפטית מההתחייבות.

9. לעניין ירידת ערך נכסים פיננסיים, ראה סעיף יד'1 להלן.

ח. רכוש קבוע

1. הכרה ומדידה

פריטי רכוש קבוע נמדדים לפי העלות בתוספת עלויות רכישה ישירות, בניכוי פחת שנצבר והפסדים מירידת ערך.

עלות תוכנה שנרכשה, המהווה חלק בלתי נפרד מתפעול הציוד המתייחס, מהוונת כחלק מעלות ציוד זה.

2. עלויות עוקבות

עלות החלפת חלק מפריט רכוש קבוע מוכרת כחלק מהערך בספרים של אותו פריט אם צפוי כי התועלת הכלכלית העתידית הגלומה בפריט תזרום אל הקבוצה וכי עלותו ניתנת למדידה באופן מהימן. הערך בספרים של החלק שהוחלף נגרע. עלויות תחזוקה שוטפות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

3. פחת

פחת נזקף לדוח רווח והפסד לפי שיטת הקו הישר על פני אומדן אורך החיים השימושי של כל חלק מפריטי הרכוש הקבוע.

שיעורי הפחת בהם נעשה שימוש בתקופה השוטפת ובתקופות ההשוואתיות הינו כדלקמן:

בניינים (למעט מרכיב הקרקע)	- 4%
שיפורים במושכר	- לאורך תקופת השכירות כולל תקופת האופציה
כלי רכב	- 15%
מחשבים וציוד היקפי	- 25%-33%
ריהוט וציוד משרדי	- 6%-15%

האומדנים בדבר שיטת הפחת, אורך החיים השימושי וערך השייר נבחנים מחדש לפחות בכל סוף שנת דיווח והשינויים מטופלים כשינוי אומדן באופן של מכאן ולהבא.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ח. רכוש קבוע (המשך)

3. פחת (המשך)

הפחתת הנכסים מופסקת כמוקדם מבין המועד בו הנכס מסווג כמוחזק למכירה לבין המועד שבו הנכס נגרע. נכס נגרע מהדוחות הכספיים במועד המכירה או כאשר לא צפויות עוד הטבות כלכליות מהשימוש בנכס. רווח או הפסד מגריעת הנכס (המחושב כהפרש בין התמורה נטו מהגריעה והעלות המופחתת בדוחות הכספיים) נכלל בדוח רווח והפסד בתקופה בה נגרע הנכס.

4. שינוי ייעוד

העברת נכס מרכוש קבוע לנדל"ן להשקעה מתבצעת כאשר יש שינוי בייעוד, כגון הפסקת שימוש בנכס על ידי הבעלים או הסכם שכירות תפעולית עם צד שלישי.

העברת נכס מנדל"ן להשקעה לרכוש קבוע מתבצעת כאשר יש שינוי בייעוד, כגון התחלת שימוש בנכס על ידי הבעלים.

העלות של הנכס המועבר מנדל"ן להשקעה לרכוש קבוע הוא השווי ההוגן במועד המעבר.

ההפרש בין השווי ההוגן לעלות נכס שהועבר מרכוש קבוע לנדל"ן להשקעה מטופל כהערכה מחדש בהתאם ל- IAS 16, אשר על פיו רווח נזקף לקרן הון מהערכה מחדש ואילו הפסד נזקף לדוח רווח והפסד.

ט. נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה הוא נדל"ן (קרקע או מבנה - או חלק ממבנה - או שניהם) המוחזק (על ידי הקבוצה כבעלים או בחכירה מימונית) לצורך הפקת הכנסות שכירות או לשם עליית ערך הונית או שתיהן, ושלא לצורך שימוש בייצור או אספקת סחורות או שירותים למטרות מנהלתיות, או מכירה במהלך העסקים הרגיל.

זכויות בנדל"ן החכורות על ידי הקבוצה מסווגות ומטופלות כנדל"ן להשקעה.

נדל"ן להשקעה נמדד לראשונה לפי עלות בתוספת עלויות עסקה. בתקופות עוקבות הנדל"ן להשקעה נמדד לפי שווי הוגן, כשהשינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד.

לצורך קביעת השווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה מתבססת הקבוצה על הערכת שווי שמבוצעת על ידי מעריכים חיצוניים בלתי תלויים שהינם מומחים בהערכות שווי של נדל"ן והינם בעלי הידע והניסיון הנדרשים. ראה באור 9 ב' להלן.

י. חכירות

המבחנים לסיווג חכירה כמימונית או כתפעולית מבוססים על מהות ההסכמים והם נבחנים במועד ההתקשרות על-פי הכללים להלן שנקבעו ב- IAS 17.

1. חכירה מימונית

בחכירה מימונית, הועברו לקבוצה באופן ממשי כל הסיכונים וההטבות הקשורים לשימוש בנכס החכור. הנכס החכור נמדד בתחילת תקופת החכירה לפי הנמוך מבין השווי ההוגן של הנכס החכור או הערך הנוכחי של תשלומי החכירה המינימליים. ההתחייבות בגין תשלומי החכירה מוצגת בערך נוכחי כאשר תשלומי החכירה מוקצים בין הוצאות המימון ופרעון של ההתחייבות בגין החכירה לפי שיטת הריבית האפקטיבית.

2. חכירה תפעולית

הסכמי חכירה, בהם לא מועברים באופן ממשי כל הסיכונים וההטבות הגלומים בשימוש בנכס החכור, מסווגים כחכירה תפעולית. תשלומי החכירה מוכרים כהוצאה בדוח רווח והפסד באופן שוטף על פני תקופת החכירה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יא. השקעות בחברות כלולות

חברות כלולות הינן חברות שלקבוצה יש השפעה מהותית על המדיניות הכספית והתפעולית שלהן, אך לא הושגה בהן שליטה.

ההשקעה בחברות כלולות מוצגת על בסיס השווי המאזני. לפי שיטת השווי המאזני, ההשקעה בחברות הכלולות מוצגת בדוח על המצב הכספי לפי עלות בתוספת שינויים שלאחר הרכישה בחלק הקבוצה בנכסים נטו, לרבות רווח (הפסד) כולל אחר של החברות הכלולות.

השקעות בשותפויות אשר לקבוצה יש השפעה מהותית בהן, ובוצעו בתיקי ההשקעות של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות, טופלו כהשקעות פיננסיות ונמדדו לפי שוויין ההוגן (ראה גם סעיף ז'4)(א) לעיל).

רווחים והפסדים הנובעים מעסקאות בין הקבוצה לבין חברות כלולות מבוטלים בהתאם לשיעור ההחזקה בחברה הכלולה.

שיטת השווי המאזני מיושמת עד למועד איבוד ההשפעה המהותית, ומאותו מועד מטופלת ההשקעה כנכס פיננסי בהתאם להוראות IAS 39. במועד איבוד ההשפעה המהותית, מודדת הקבוצה את ההשקעה שנותרה בשווי הוגן, וההפרש בין השווי ההוגן של ההשקעה הנותרת בתוספת התמורה שהתקבלה מממוש חלק מההשקעה ובין הערך בספרים של ההשקעה במועד המימוש, נזקף לדוח רווח והפסד. כמו כן, במועד זה מסווגת הקבוצה מחדש סכומים מצטברים שהוכרו קודם לכן ברווח כולל אחר, באותו אופן שהיה נדרש אם החברה הכלולה היתה מממשת ישירות את הנכסים או ההתחייבויות הקשורים.

במקרה של רכישת חברה כלולה המושג בשלבים, כאשר ההשקעה הקודמת בחברה הנרכשת טופלה בהתאם להוראות IAS 39, הקבוצה מיישמת את עקרונות IFRS 3 (המתוקן) לגבי צירוף עסקים המושג בשלבים. כפועל יוצא, זכויות הוניות בנרכשת שהוחזקו על ידי הקבוצה קודם להשגת השפעה מהותית נמדדות בשווי הוגן למועד הרכישה ונכללות בתמורת הרכישה תוך הכרה ברווח או הפסד בהתאם למדידה בשווי הוגן כאמור.

הדוחות הכספיים של החברה והחברות הכלולות ערוכים לתאריכים ולתקופות זהים. המדיניות החשבונאית בדוחות הכספיים של החברות הכלולות יושמה באופן אחיד ועקבי עם זו שיושמה בדוחות הכספיים של הקבוצה.

יב. צירופי עסקים ומוניטין

צירופי עסקים מטופלים בשיטת הרכישה בהתאם להוראות IFRS 3. בשיטה זו מזהים הנכסים ההתחייבויות של החברה הנרכשת בהתאם לשוויין ההוגן במועד הרכישה.

עלות הרכישה הינה השווי ההוגן המצרפי במועד הרכישה של הנכסים שניתנו, ההתחייבויות שניטלו והזכויות ההוניות שהונפקו על ידי הרוכש.

בצירופי עסקים אשר התרחשו החל מיום 1 בינואר, 2010, זכויות שאינן מקנות שליטה נמדדות לפי שוויין ההוגן במועד הרכישה או לפי החלק היחסי של הזכויות שאינן מקנות שליטה בנכסים נטו הניתנים לזיהוי של הנרכשת. בצירופי עסקים אשר התרחשו עד ליום 31 בדצמבר, 2009 הזכויות שאינן מקנות שליטה נמדדו, במועד הרכישה, לפי חלקן היחסי בשווי ההוגן של הנכסים נטו הניתנים לזיהוי של הנרכשת.

בצירופי עסקים אשר התרחשו החל מיום 1 בינואר, 2010, עלויות ישירות הקשורות לרכישה נזקפות מיידית כהוצאה בדוח רווח והפסד. בצירופי עסקים אשר התרחשו עד ליום 31 בדצמבר, 2009, עלויות כאמור הוכרו כחלק מעלות הרכישה.

מוניטין הנרכש במסגרת צירוף עסקים, נמדד לראשונה לפי עלות, שהינו עודף תמורת הרכישה והזכויות שאינן מקנות שליטה על הסכום נטו של הנכסים הניתנים לזיהוי שנרכשו ושל ההתחייבויות שניטלו כפי שנמדדו במועד הרכישה. לאחר ההכרה הראשונית נמדד המוניטין לפי עלות בניכוי הפסדים נצברים מירידת ערך. המוניטין אינו מופחת באופן שיטתי. לצורך בחינת קיום ירידת ערך, המוניטין מוקצה לכל אחת מהיחידות מניבות המזומנים של הקבוצה. באשר לבחינת ירידת ערך של מוניטין, ראה סעיף יד'4 להלן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יג. נכסים בלתי מוחשיים

נכסים בלתי מוחשיים הנרכשים בנפרד נמדדים עם ההכרה הראשונית לפי העלות בתוספת עלויות רכישה ישירות. נכסים בלתי מוחשיים הנרכשים בצירופי עסקים נכללים לפי השווי ההוגן במועד הרכישה. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים בלתי מוחשיים מוצגים על פי עלותם בניכוי הפחתה מצטברת ובניכוי הפסדים מירידות ערך שנצברו.

נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים שימושיים בלתי מוגדר אינם מופחתים באופן שיטתי וכפופים לבחינת ירידת ערך מדי שנה וכן בכל עת שקיים סימן המצביע כי ייתכן שחלה ירידת ערך (ראה גם סעיף יד'4 להלן). אורך החיים השימושיים של נכסים אלה נבחן מדי שנה כדי לקבוע אם הערכת אורך החיים כבלתי מוגדר עדיין תקפה. אם האירועים והנסיבות אינם תומכים עוד בהערכה כאמור, השינוי באורך החיים השימושיים מבלתי מוגדר למוגדר מטופל כשינוי באומדן חשבונאי מכאן ולהבא, ובאותו מועד נבחנת גם ירידת ערך ומופחת הנכס באופן שיטתי על פני תקופת אורך החיים הכלכליים השימושיים שלו.

נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים שימושיים מוגדר מופחתים על פני אורך החיים השימושיים שלהם על בסיס שיטת הקו הישר ונבחנת לגביהם ירידת ערך כאשר קיימים סימנים המצביעים על כך שקיימת לגביהם ירידת ערך. תקופת הפחתה ושיטת הפחתה של נכס בלתי מוחשי עם אורך חיים שימושיים מוגדר נבחנות לפחות בכל סוף שנה. שינויים באורך החיים השימושיים או בדפוס הצריכה הצפוי של ההטבות הכלכליות הצפויות לנבוע מהנכס מטופלים כשינוי אומדן חשבונאי באופן של מכאן ולהבא. הוצאות הפחתה בגין נכסים בלתי מוחשיים עם אורך חיים שימושיים מוגדר נזקפים לדוח רווח והפסד.

1. עלויות פיתוח תוכנה

הוצאות פיתוח תוכנה מהוונות אך ורק אם ניתן למדוד באופן מהימן את עלויות הפיתוח; התוכנה ישימה מבחינה טכנית ומסחרית; צפויה הטבה כלכלית עתידית מהפיתוח, ולקבוצה כוונה ומקורות מספיקים להשלים את הפיתוח ולהשתמש בתוכנה. הוצאה שהוונה כוללת שכר עבודה ישיר שניתן לייחסו ישירות להכנת הנכס ולשימוש המיועד. הוצאות פיתוח אחרות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

הוצאות פיתוח שהוונו נמדדות לפי עלות בניכוי הפחתות.

2. תוכנות

נכסי הקבוצה כוללים מערכות מחשב המורכבות מחומרה ותוכנות. תוכנות המהוות חלק אינטגרלי מחומרה, אשר אינה יכולה לפעול ללא התוכנות המותקנות עליה, מסווגות כרכוש קבוע. לעומת זאת, רישיונות לתוכנות העומדות בפני עצמן ומוסיפות פונקציונליות נוספת לחומרה, מסווגים כנכסים בלתי מוחשיים.

3. עלויות עוקבות

עלויות עוקבות מוכרות כנכס בלתי מוחשי אך ורק כאשר הן מגדילות את ההטבה הכלכלית העתידית הגלומה בנכס בגינו הן הוצאו. כל העלויות האחרות, לרבות עלויות הקשורות למוניטין או מותגים שפותחו באופן עצמי, נזקפות לדוח רווח והפסד עם התהוותן.

4. הפחתה

הפחתה נזקפת לדוח רווח והפסד לפי שיטת הקו הישר על פני אומדן אורך החיים השימושי של הנכסים הבלתי מוחשיים, פרט למוניטין, מהמועד שבו הנכסים זמינים לשימוש.

אומדן אורך החיים השימושי לתקופה הנוכחית ולתקופות השוואתיות הינו כדלקמן:

(א) עודף עלות המיוחס לתיק ביטוח נרכש מופחת על פני 5 שנים, עודף עלות המיוחס לקשרי סוכנים של סוכנות ביטוח מאוחדת מופחת על פני 10-20 שנים ועודף עלות המיוחס לשם מסחרי מופחת על פני 6 שנים.

(ב) עודף עלות שנוצר ברכישתה של מבטחים פנסיה והמיוחס לתיק לקוחות מופחת על פני 20 שנים.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ג. נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

4. הפחתה (המשך)

ג) עודפי עלות שנוצרו ברכישת זכויות ניהול קופות גמל וקרנות נאמנות והמיוחסים לתיקי לקוחות מופחתים על פני תקופה של 5 עד 10 שנים (ראה באור 5 להלן).

ד) תוכנות - מופחתות בקו ישר על פני 4-8 שנים.

האומדנים בדבר שיטת הפחת ואורך החיים השימושי נבחנים מחדש לפחות בכל סוף שנת דיווח.

ד. ירידת ערך והפרשות לחובות מסופקים

הקבוצה בוחנת בכל תאריך דיווח אם קיימת ירידת ערך כמפורט להלן:

1. השקעות פיננסיות

א. נכסים פיננסיים המוצגים בעלות מופחתת

הראיה האובייקטיבית לגבי מכשירי חוב והלוואות וחייבים המוצגים בעלותם המופחתת קיימת כאשר אירוע אחד או יותר השפיעו באופן שלילי על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים מהנכס לאחר מועד ההכרה. ראיות לירידת ערך כוללות סימנים לכך שלחייב קשיים פיננסיים, לרבות קשיי נזילות ואי יכולת לעמוד בתשלומי קרן או ריבית.

אם קיימת ראיה אובייקטיבית שקיים הפסד מירידת ערך בגין הלוואות וחייבים המוצגים בעלותם המופחתת, סכום ההפסד הנזקף לדוח רווח והפסד נמדד כהפרש בין יתרת הנכס בספרים והערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים, המהוונים בהתאם לשיעור הריבית האפקטיבית המקורית של הנכס הפיננסי (שיעור הריבית האפקטיבית שחושב בעת ההכרה הראשונית). יתרת הנכס מוקטנת באמצעות רישום הפרשה הנזקפת לדוח רווח והפסד.

בתקופות עוקבות הפסד מירידת ערך מבוטל כאשר ניתן לייחס באופן אובייקטיבי את השבת ערכו של הנכס לאירוע שהתרחש לאחר ההכרה בהפסד. ביטול כאמור נזקף לרווח והפסד עד לגובה ההפסד שהוכר.

ב. נכסים פיננסיים זמינים למכירה

לגבי נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהם מכשירים הוניים, הראיה האובייקטיבית כוללת ירידה משמעותית או מתמשכת בשווי ההוגן של הנכס מתחת לעלותו וכן בחינת שינויים בסביבה הטכנולוגית, הכלכלית או המשפטית או בסביבת השוק בה פועלת החברה שהנפיקה את המכשיר. הבחינה של ירידה משמעותית או מתמשכת, תלויה בנסיבות בכל תאריך דיווח, כאשר, במסגרת הבחינה, מובאות בחשבון התנודתיות ההיסטורית בשווי ההוגן וכן קיומה של מגמה מתמשכת של ירידה בשווי ההוגן בשיעור כולל של 20% ומעלה או אם משך הזמן שהנכס הפיננסי מוחזק הינו מעל שנה ובלבד שירידת הערך עולה על 10%. כאשר קיימת ראיה לירידת ערך, ההפסד המצטבר שנזקף להון, הנמדד כהפרש בין עלות הרכישה (בניכוי הפסדים קודמים מירידת ערך) לבין השווי ההוגן, מועבר מההון ומוכר כהפסד מירידת ערך בדוח רווח והפסד. בתקופות עוקבות, ביטול הפסד מירידת ערך אינו נזקף לרווח והפסד אלא נזקף להון כרווח (הפסד) כולל אחר.

לגבי נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהם מכשירי חוב, הראיה האובייקטיבית קיימת כאשר אירוע אחד או יותר השפיעו באופן שלילי על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים מהנכס לאחר מועד ההשקעה. ראיות לירידת ערך כוללות סימנים לכך שלחייב קשיים פיננסיים, לרבות קשיי נזילות ואי יכולת לעמוד בתשלומי קרן או ריבית. כאשר קיימת ראיה לירידת ערך, ההפסד המצטבר שנזקף להון, הנמדד כהפרש בין עלות הרכישה (בניכוי תשלומי קרן, הפחתות לפי שיטת הריבית האפקטיבית והפסדים קודמים מירידת ערך) לבין השווי ההוגן, מועבר מההון ומוכר כהפסד מירידת ערך בדוח רווח והפסד. בתקופות עוקבות הפסד מירידת ערך מבוטל כאשר ניתן לייחס באופן אובייקטיבי את העלייה בשווי ההוגן לאירוע שהתרחש לאחר ההכרה בהפסד מירידת הערך. ביטול כאמור נזקף לרווח והפסד עד לגובה ההפסד שהוכר.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

י. ירידת ערך והפרשות לחובות מסופקים (המשך)

2. ביטוח משנה

א. ההתחייבויות של מבטחי המשנה כלפי חברות הביטוח המאוחדות אינן משחררות אותן מהתחייבויותיהן כלפי המבוטחים על פי פוליסות הביטוח.

מבטח משנה, אשר לא יעמוד בהתחייבויותיו על פי חוזה ביטוח המשנה, עלול לגרום לחברות הביטוח המאוחדות הפסדים.

ב. חברות הביטוח המאוחדות מבצעות הפרשה לחובות מסופקים בגין חובות מבטחי משנה שגבייתם מוטלת בספק על בסיס הערכות סיכון פרטניות ועל בסיס עומק החוב. בנוסף, בקביעת חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות הביטוחיות מתחשבות חברות הביטוח המאוחדות, בין היתר, בהערכת אפשרות הגביה ממבטחי המשנה. כאשר חלקם של מבטחי המשנה כאמור מחושב על בסיס אקטוארי, חלקם של אותם מבטחי משנה שבקשיים מחושב בהתאם להמלצת האקטואר, המביאה בחשבון את כלל גורמי הסיכון. כמו כן, מתחשבות חברות הביטוח המאוחדות בעת עריכת ההפרשות, בין היתר, בנכונות הצדדים להגיע להסכמי CUT OFF (סיום התקשרויות בדרך של פירעון סופי של החובות) במטרה לצמצם את החשיפה.

3. פרמיה לגבייה

הפרשה לחובות מסופקים בגין פרמיות לגבייה מחושבת בהתאם לגיל החוב ובנוסף נקבעת באופן ספציפי בגין חובות שלדעת ההנהלה גבייתם מוטלת בספק.

4. נכסים שאינם פיננסיים

הקבוצה בוחנת אפשרות לירידת ערך של נכסים שאינם פיננסיים (למעט הוצאות רכישה נדחות, נדל"ן להשקעה, נכסים הנובעים מהטבות לעובדים ונכסי מס נדחים), כאשר ישנם סימנים כתוצאה מאירועים או שינויים בנסיבות המצביעים על כך שיתרת הנכסים בספרים אינה בר-השבה. במקרים בהם יתרת הנכסים הלא פיננסיים בספרים עולה על הסכום בר-ההשבה שלהם, מופחתים הנכסים לשווי בר-ההשבה שלהם. השווי בר-ההשבה הוא הגבוה מבין מחיר המכירה, נטו ושווי שימוש.

בהערכת שווי השימוש מהוונים תזרימי המזומנים הצפויים לפי שיעור ניכיון לפני מס המשקף את הסיכונים הספציפיים לכל נכס. בגין נכס שאינו מייצר תזרימי מזומנים עצמאיים נקבע סכום בר-השבה עבור היחידה מניבת המזומנים שאלה שייך הנכס. הפסדים מירידת ערך נזקפים לדוח רווח והפסד לסעיף הוצאות הנהלה וכלליות.

הקריטריונים הייחודיים להלן מיושמים בבחינת ירידת ערך של הנכסים הספציפיים הבאים:

(א) מוניטין

לצורך בחינת ירידת ערך, מוניטין שנרכש בצירוף עסקים מוקצה במועד הרכישה לכל אחת מהיחידות מניבות המזומנים של הקבוצה, שצפויות להפיק תועלת מצירוף העסקים.

הקבוצה בוחנת את המוניטין לצורך ירידת ערך, בתום כל שנה, או לעיתים קרובות יותר אם אירועים או שינויים בנסיבות מצביעים על כך שקיימת ירידת ערך.

ירידת ערך נקבעת בגין מוניטין על ידי בחינת סכום בר-ההשבה של יחידה מניבת מזומנים (או קבוצה של יחידות מניבות מזומנים) שאלה מתייחס המוניטין. כאשר סכום בר-השבה של יחידה מניבת מזומנים (או קבוצה של יחידות מניבות מזומנים) נמוך מהיתרה בספרים של יחידה מניבת מזומנים (או קבוצה של יחידות מניבות מזומנים) שאלה הוקצה המוניטין, מוכר הפסד מירידת ערך המיוחס ראשית למוניטין. הפסדים מירידת ערך מוניטין אינם מבוטלים בתקופות עוקבות.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. ירידת ערך והפרשות לחובות מסופקים (המשך)

4. נכסים שאינם פיננסיים (המשך)

(ב) חברות כלולות

הקבוצה קובעת, לאחר יישום שיטת השווי המאזני, באם יש צורך להכיר בהפסד נוסף בגין ירידת ערך של ההשקעה בחברות כלולות. הקבוצה קובעת בכל תאריך דיווח אם קיימת ראייה אובייקטיבית לירידת ערך של ההשקעה בחברה כלולה. במידה ויש צורך בכך, מוכר הפסד מירידת ערך, בסכום ההפרש בין סכום בר ההשבה של ההשקעה בחברה הכלולה לבין ערכה בדוחות הכספיים. סכום בר ההשבה הינו הגבוה מבין שווי הוגן ושווי שימוש המחושב בהתבסס על הערכת שווי של תזרימי המזומנים נטו שמפיקה החברה הכלולה. ההפסד מירידת ערך נזקף לדוח רווח והפסד בסעיף חלק ברווחי חברות כלולות, נטו.

טו. הון מניות

עלויות המתייחסות ישירות להנפקת מניות מוצגות כהפחתה מההון.

טז. התחייבויות בשל הטבות לעובדים

1. הטבות לזמן קצר

הטבות לעובדים לזמן קצר כוללות משכורות, ימי חופשה, הבראה והפקדות מעסיק לביטוח לאומי ומוכרות כהוצאות עם מתן השירותים. התחייבות בגין בונוס במזומן או תוכנית להשתתפות ברווחים, מוכרת כאשר לקבוצה קיימת מחויבות משפטית או משתמעת לשלם את הסכום האמור בגין שירות שניתן על ידי העובד וניתן לאמוד באופן מהימן את הסכום.

2. הטבות לאחר סיום העסקה

בקבוצה קיימות מספר תוכניות הטבה לאחר העסקה. התוכניות ממומנות בדרך כלל על ידי הפקדות בחברות ביטוח ובקרנות פנסיה (להלן - נכסי תוכנית).

א. תוכניות הפקדה מוגדרת

בהתאם לסעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין, משלמת הקבוצה באופן קבוע תשלומים מבלי שתהיה לה מחויבות משפטית או משתמעת לשלם תשלומים נוספים, גם אם בקרן לא הצטברו סכומים מספיקים כדי לשלם את כל ההטבות לעובד המתייחסות לשירות העובד בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. הפקדות הקבוצה בתוכניות הפקדה מוגדרת, נזקפות כהוצאה לרווח והפסד במקביל לקבלת שירותי העבודה מהעובד ולא נדרשת הפרשה נוספת בדוחות הכספיים.

ב. תכנית הטבה מוגדרת

מחויבות של הקבוצה, המתייחסת לתכנית הטבה מוגדרת בגין הטבות לאחר פרישה, מחושבת לגבי כל תכנית בנפרד על ידי אומדן הסכום העתידי של ההטבה שיגיע לעובד בתמורה לשירותיו, בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. הטבה זו מוצגת לפי ערך נוכחי בניכוי השווי ההוגן של נכסי התכנית. שיעור ההיוון נקבע בהתאם לתשואה במועד הדיווח על אגרות חוב ממשלתיות, שהמטבע שלהן ומועד פירעונן דומים לתנאי המחויבות של הקבוצה. החישובים נערכים על ידי אקטואר מוסמך לפי שיטת יחידת הזכאות החזויה.

רווחים והפסדים אקטואריים נזקפים לרווח והפסד בתקופה בה הם נוצרו. מרכיב הפיצויים בפוליסות שהופקו על ידי חברת ביטוח מאוחדת אינו מהווה נכסי תוכנית ומקוזז מההתחייבויות בגין חוזי הביטוח.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. התחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

3. הטבות אחרות לעובדים לטווח ארוך

המחויבות נטו של הקבוצה בגין הטבות אחרות לעובדים לטווח ארוך, שאינן מתייחסות לתכניות הטבה לאחר העסקה, היא בגין סכום ההטבה העתידית המגיעה לעובדים בגין שירותים שהוענקו בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. סכום הטבות אלו מהווה לערכו הנוכחי ומנוכה ממנו השווי ההוגן של נכסים המתייחסים למחויבות זו. שיעור ההיוון נקבע בהתאם לתשואה במועד הדיווח על אגרות חוב ממשלתיות שהמטבע שלהן ומועד הפירעון שלהן דומים לתנאי המחויבויות של הקבוצה. החישוב נעשה לפי שיטת יחידת הזכאות החזויה. רווחים והפסדים אקטואריים נזקפים לרווח והפסד בתקופה בה הם נוצרו.

ז. עסקאות תשלומים מבוססי מניות

1) עסקאות המסולקות במכשירים הוניים

עלות תוכנית הקצאת מניות שהוענקו למנכ"ל החברה (לשעבר מנכ"ל מנורה ביטוח) נמדדה לפי השווי ההוגן במועד ההענקה של המכשירים ההוניים שהוענקו.

עלות תוכנית ההקצאה מוכרת ברווח והפסד כהוצאת שכר יחד עם גידול מקביל בהון על פני התקופה שבה תנאי השירות מתקיימים, ומסתיימת במועד שבו מנכ"ל החברה זכאי לגמול (להלן - תקופת ההבשלה). ההוצאה המצטברת המוכרת בגין תוכנית ההקצאה בכל מועד דיווח עד למועד ההבשלה, משקפת את מידת חלוף תקופת ההבשלה ואת האומדן הטוב ביותר של מנורה ביטוח לגבי מספר המכשירים הוניים שיבשילו בסופו של דבר. החיוב או הזיכוי בדוח רווח והפסד משקף את השינוי בהוצאה המצטברת שהוכרה לתחילת התקופה המדווחת ועד לסופה.

2) עסקאות המסולקות במזומן

עלות עסקה המסולקת במזומן נמדדת לפי השווי ההוגן במועד ההענקה באמצעות שימוש במודל תמחור מקובל, ראה פרטים נוספים בבאור 34 להלן. השווי ההוגן מוכר כהוצאה על פני תקופת ההבשלה ובמקביל מוכרת התחייבות נמדדת מחדש בכל תקופת דיווח לפי השווי ההוגן עד לסילוקה, כאשר שינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד.

יח. הפרשות

הפרשה מוכרת כאשר לקבוצה יש מחויבות נוכחית, משפטית או משתמעת, כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, הניתנת לאמידה בצורה מהימנה, וכאשר צפוי כי תידרש זרימת הטבות כלכליות לסילוק המחויבות.

הפרשה בגין תביעות משפטיות מוכרת כאשר לקבוצה מחויבות קיימת (משפטית או משתמעת) כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, ויותר סביר מאשר לא (more likely than not) כי הקבוצה תידרש למשאביה הכלכליים לסילוק המחויבות וניתן לאמוד את המחויבות באופן מהימן. כאשר השפעת ערך הזמן מהותית, נמדדת הפרשה בהתאם לערכה הנוכחי. בעת בחינת הצורך בהכרה בהפרשות ובכימותן, מסתייעת הנהלת הקבוצה ביועציה המשפטיים.

ט. הכרה בהכנסה

1. פרמיות:

א) פרמיות בביטוח חיים ובביטוח בריאות, לרבות פרמיות חסכון ולמעט תקבולים בגין חוזי השקעה נרשמות כהכנסות בהגיע מועד גבייתן. ביטולים נרשמים במועד קבלת ההודעה מבעל הפוליסה, או באופן יזום על ידי מנורה ביטוח עקב פיגורים בתשלום, בכפוף להוראות כל דין. השתתפות המבוטחים ברווחים בפוליסות מנוכה מהפרמיות.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יט. הכרה בהכנסה (המשך)

1. פרמיות: (המשך)

(ב) פרמיות בביטוח כללי נרשמות כהכנסות על בסיס דוחות תפוקה חודשיים. הפרמיות מתייחסות בעיקרן לתקופת ביטוח של שנה. ההכנסות מפרמיה ברוטו ושינויים בפרמיה שטרם הורווחה בגינה, נרשמים בסעיף פרמיות שהורווחו ברוטו.

פרמיות בענף רכב חובה נרשמות בעת פירעון הפרמיה אך לא לפני תחילת תקופת הביטוח הואיל והכיסוי הביטוחי מותנה בתשלום הפרמיה.

פרמיות בענף דירות המבוטחות כבטוחה למשכנתא נרשמות כהכנסה בהגיע מועד גבייתן (מדי חודש).

פרמיות מפוליסות שתחילת הביטוח שלהן לאחר תאריך הדיווח נרשמות כהכנסות מראש. דוחות התפוקה החודשיים, בעיקר בענפי רכב רכוש ודירות, כוללים חידושים אוטומטיים של פוליסות שמועד החידוש שלהן הגיע.

ההכנסות שנכללו בדוחות הכספיים הינן לאחר ביטולים שנתקבלו מבעלי פוליסות, ובניכוי ביטולים והפרשות עקב אי פירעון דמי הביטוח, בכפוף להוראות כל דין ובניכוי השתתפות המבוטחים ברווחים, על בסיס ההסכמים שבתוקף.

2. דמי ניהול:

(א) דמי ניהול בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה:

דמי הניהול מחושבים בהתאם להנחיות המפקח על בסיס התשואה וצבירת החיסכון של המבוטחים בתיק המשתתף ברווחים.

דמי הניהול כוללים את המרכיבים דלקמן:

פוליסות שנמכרות החל מ-1 בינואר, 2004 - דמי ניהול קבועים בלבד.

בגין פוליסות שנמכרו עד ליום 31 בדצמבר, 2003 - דמי ניהול קבועים ומשתנים.

דמי הניהול הקבועים מחושבים בשיעורים קבועים מצבירת החיסכון ונרשמים על בסיס צבירה.

דמי הניהול המשתנים מחושבים כשיעור מהרווח הריאלי השנתי (מה- 1 בינואר ועד ה- 31 בדצמבר) בניכוי דמי הניהול הקבועים. ניתן לגבות רק דמי ניהול משתנים חיוביים ובניכוי סכומים שליליים שנצברו בשנים קודמות.

במהלך השנה נרשמים דמי הניהול המשתנים על בסיס צבירה בהתאם לתשואה החודשית הריאלית, ככל שהיא חיובית. בחודשים בהם התשואה הריאלית שלילית מוקטנים דמי הניהול המשתנים עד לגובה סך דמי הניהול המשתנים שנגבו במצטבר מתחילת השנה. תשואה שלילית שלא בוצע בגינה הקטנה של דמי ניהול במהלך השנה השוטפת, תנוכה לצורך חישוב דמי הניהול המשתנים מתשואה חיובית בשנה העוקבת. ראה באור 40 ד'.

(א) דמי ניהול מקרנות פנסיה, קופות גמל, קרנות נאמנות וניהול תיקים:

הכנסות מניהול קרנות פנסיה נזקפות על בסיס יתרות הנכסים המנוהלים ועל בסיס התקבולים מהעמיתים. הכנסות מניהול קופות גמל, קרנות נאמנות וניהול תיקים נזקפות על בסיס יתרות הנכסים המנוהלים.

3. עמלות:

הכנסות מעמלות בסוכנויות ביטוח מאוחדות נזקפות בעת התהוותן.

הכנסות מעמלות ממבטחי משנה נזקפות במועד הזכאות לקבלתן, בהתאם להסכמים עם מבטחי המשנה.

הכנסות מעמלות חיתום וניהול, הכפופות לביצוע בפועל של הנפקה, נזקפות לדוח רווח והפסד רק לאחר הנפקת ניירות הערך או במועד שהתגבשו התחייבויות המנפיקים והקונים, לפי המוקדם ובמקביל נזקפות ההוצאות הכרוכות בביצוען.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כ. רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו, הכנסות מימון והוצאות מימון

רווחים (הפסדים) מהשקעות נטו והכנסות מימון כוללים הכנסות ריבית והפרשי הצמדה בגין סכומים שהושקעו (לרבות נכסים פיננסיים זמינים למכירה), הכנסות מדיבידנדים, רווחים (הפסדים) ממכירת נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה והפסדים שהועברו לרווח והפסד בגין ירידות ערך קבועות, שינויים בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד, שינויים בשווי ההוגן של נגזרים המוצגים כהתחייבויות פיננסיות, הפסדים מירידות ערך קבועות בנכסי חוב שאינם סחירים, רווחים (הפסדים) ממטבע חוץ, שינויים בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה והכנסות מדמי שכירות של נדל"ן להשקעה.

רווחים (הפסדים) ממימוש השקעות המחושבים כהפרש בין תמורת המימוש נטו ובין העלות המקורית או העלות המופחתת ומוכרים בעת קרות אירוע המכירה. הכנסות ריבית מוכרות עם צבירתן, באמצעות שיטת הריבית האפקטיבית. הכנסות מדיבידנדים מוכרות במועד בו מוקנית לחברה הזכות לקבלת תשלום.

רווחים והפסדים מהפרשי שער ושינויים בשווי ההוגן של ההשקעות הפיננסיות מרווחים בנטו.

הוצאות מימון כוללות הוצאות ריבית והפרשי הצמדה בגין התחייבויות פיננסיות וריבית והפרשי שער על פקדונות ויתרות מבטחי משנה.

כא. הוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות הנהלה וכלליות מסווגות להוצאות עקיפות ליישוב תביעות, הנכללות בסעיף תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, להוצאות הקשורות ברכישה, הנכללות בסעיף עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות וליתרת הוצאות הנהלה וכלליות אחרות הנכללות בסעיף זה. הסיווג נערך בהתאם למודלים פנימיים של הקבוצה, המבוססים על הוצאות ישירות שנזקפו והוצאות עקיפות שהועמסו.

כב. מסים על ההכנסה

הוצאות מסים על הכנסה כוללת מסים שוטפים ונדחים. הוצאת מסים על הכנסה נזקפת לדוח רווח והפסד אלא אם המס נובע מעסקה או אירוע אשר מוכרים ישירות בהון. במקרים אלו, נזקפת השפעת המס לסעיף המתייחס בהון.

המס השוטף הינו סכום המס הצפוי להשתלם על ההכנסה החייבת במס לשנה, כשהוא מחושב על פי שיעורי המס ובהתבסס על חוקי המס שנחקקו, או אשר חקיקתם הושלמה למעשה עד לתאריך הדיווח. בנוסף כולל המס השוטף שינויים בתשלומי המס המתייחסים לשנים קודמות.

ההכרה במסים נדחים הינה בהתאם לגישה המאזנית, בהתייחס להפרשים זמניים בין הערך בספרים של נכסים והתחייבויות לצורך דיווח כספי לבין ערכם לצרכי מסים.

המסים הנדחים נמדדים לפי שיעורי המס הצפויים לחול על ההפרשים הזמניים במועד בו ימומשו, בהתבסס על החוקים שנחקקו או שנחקקו למעשה לתאריך הדיווח. הקבוצה מקזזת נכסי והתחייבויות מסים נדחים במידה וקיימת זכות חוקית הניתנת לאכיפה לקיזוז נכסי והתחייבויות מסים שוטפים, והם מיוחסים לאותה הכנסה חייבת במס, הממוסה על ידי אותה רשות מס באותה חברה נישומה.

נכס מס נדחה מוכר בספרים כאשר צפוי שבעתיד תהיה הכנסה חייבת, שכנגדה ניתן יהיה לנצל את ההפרשים הזמניים. נכסי המסים הנדחים נבדקים בכל תאריך דיווח, ובמידה ולא צפוי כי הטבות המס המתייחסות תתממשנה, הם מופחתים.

בחישובי המסים הנדחים לא מובאים בחשבון המסים שהיו חלים במקרה של מימוש ההשקעות בחברות מוחזקות, כל עוד מכירת ההשקעות בחברות המוחזקות אינה צפויה בעתיד הנראה לעין.

במקרה בו צפויה חברה נכדה לחלק דיבידנד מרווחים הכרוכים בתוספת מס לחברת בת, יוצרת החברה המקבלת עתודה למס בגין תוספת המס שהיא עשויה להתחייב בה, בגין חלוקת הדיבידנד.

מס נדחה בגין עסקאות בינחברתיות בדוחות המאוחדים נרשם לפי שיעור המס החל על החברה הרוכשת.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כג. רווח (הפסד) למניה

החברה מציגה נתוני רווח (הפסד) בסיסי למניה לגבי הון המניות הרגילות שלה. הרווח (הפסד) הבסיסי למניה מחושב על ידי חלוקת הרווח או ההפסד המיוחסים לבעלי המניות של החברה במספר הממוצע המשוקלל של המניות שהיו במחזור במשך התקופה. חלקה של החברה ברווחי חברות מוחזקות מחושב לפי חלקה ברווח למניה של אותן חברות מוחזקות מוכפל במספר המניות שבידי החברה.

כד. דיווח מגזרי

מגזר הינו מרכיב בר הבחנה של הקבוצה, העוסק באספקת מוצרים או שירותים העשויים להיות קשורים זה בזה (מגזר עסקי), או באספקת מוצרים או שירותים במסגרת סביבה כלכלית מוגדרת (מגזר גיאוגרפי), והחשוף לסיכונים ולתשואות השונים מאלה של יתר המגזרים. המתכונת לדיווח המגזרי של הקבוצה מבוססת על מגזרים עסקיים, והיא נקבעה על פי גישת ההנהלה, דהיינו, בהתאם למתכונת הדיווח הפנימית המקבלי ההחלטות בקבוצה. פירוט הדיווח הכספי לפי מגזרים - ראה באור 3 להלן.

כה. הצגת דוח על הרווח הכולל

החברה בחרה להציג דוח על הרווח הכולל בשני דוחות: דוח רווח והפסד, ודוח על הרווח הכולל, במסגרתו מוצגים, מלבד סכום הרווח הנקי הנלקח מדוח רווח והפסד, כל הפריטים אשר הוכרו ברווח כולל אחר.

כו. הצגת התנועה בסעיפי הרווח הכולל האחר

החברה מציגה את התנועה בין יתרת הפתיחה ליתרת הסגירה בגין כל רכיב של רווח כולל אחר בדוח על השינויים בהון.

כז. עלויות אשראי בגין נכסים כשירים

הקבוצה מהוונת עלויות אשראי הקשורות ברכישה, הקמה או ייצור נכסים כשירים. נכס כשיר הינו נכס אשר נדרשת תקופת זמן משמעותית להכנתו לשימוש המיועד או מכירתו והוא כולל רכוש קבוע ותוכנות מחשב. היוון עלויות האשראי מתחיל במועד שבו הוצאו עלויות בגין הנכס עצמו, התחילו הפעולות להכנת הנכס ונצברו עלויות אשראי, ומסתיים כאשר הושלמו מהותית כל הפעולות להכנת הנכס הכשיר לשימוש המיועד או למכירתו.

כח. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם

IAS 1 - הצגת דוחות כספיים

בחודש יוני 2011 פרסם ה- IASB תיקון ל- IAS 1, אשר עוסק בהצגת רווח כולל אחר.

בהתאם לתיקון, פריטים אשר ניתן להעבירם לרווח והפסד בשלב מאוחר יותר (למשל בעת גריעה או יישוב), יוצגו בנפרד מפריטים שלא יועברו לרווח והפסד לעולם.

התיקון ייושם למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013. אימוץ מוקדם אפשרי.

להערכת הקבוצה, לתיקון לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

IAS 12 - מסים על ההכנסה

התיקון ל- IAS 12 חל על נדל"ן להשקעה שנמדד לפי מודל השווי ההוגן. התיקון קובע שיש למדוד את נכס / התחייבות המס הנדחה בגין נכסים כאמור, בהתבסס על ההנחה שהערך בספרים של נכס הבסיס יישוב במלואו באמצעות מימוש (ולא באמצעות שימוש). עם זאת, אם הנדל"ן להשקעה הוא בר הפחתה ומוחזק, בהתאם למודל העסקי של החברה, במטרה להשיב את מרבית ההטבות הכלכליות הגלומות בו בדרך של שימוש ולא בדרך של מכירה, על החברה ליישם את ההוראות "הרגילות" של IAS 12, כלומר, המסים הנדחים יימדדו לפי אופן היישוב הצפוי של נכס הבסיס, כפי שנקבע על ידי הנהלת החברה. התיקון מבטל את הוראות SIC 21 הדורשות, במקרה של נדל"ן להשקעה הנמדד בשווי הוגן, לפצל בין רכיב הקרקע לבין רכיב המבנה על מנת למדוד את המס הנדחה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כח. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

IAS 12 - מסים על ההכנסה (המשך)

התיקון ייושם למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2012. יישום מוקדם אפשרי. להערכת הקבוצה, לתיקון לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

IAS 19 (מתוקן) - הטבות עובד

בחודש יוני 2011 פרסם ה- IASB את IAS 19 (מתוקן) (להלן - התקן). עיקרי התיקונים שנכללו בתקן הם:

- רווחים והפסדים אקטואריים יוכרו אך ורק ברווח הכולל האחר ולא ייקפו לרווח והפסד.
- שיטת "הרצועה" אשר אפשרה דחייה של רווחים או הפסדים אקטואריים מבוטלת.
- תשואת נכסי התכנית תוכר ברווח והפסד בהתבסס על שיעור היוון שמשמש למדידת ההתחייבויות בשל הטבות לעובדים, ללא קשר להרכב בפועל של תיק ההשקעות.
- האבחנה בין הטבות עובד לטווח קצר לבין הטבות עובד לטווח ארוך תתבסס על מועד הסילוק הצפוי ולא על המועד בו קמה זכאות העובד להטבות.
- עלות שירותי עבר הנובעת משינויים בתכנית תוכר מיידית.

התקן ייושם למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013. אימוץ מוקדם אפשרי.

הקבוצה בוחנת את ההשפעה האפשרית של התקן.

IFRS 7 – מכשירים פיננסיים: גילוי

התיקון ל- IFRS 7 עוסק בדרישות גילוי חדשות ונרחבות לגבי גריעת נכסים פיננסיים ודרישת גילוי במקרים בהם מתבצעות העברות חריגות סביב בסמוך למועד הדיווח. מטרת התיקון לסייע למשתמשים בדוחות הכספיים להעריך את החשיפות לסיכונים בגין העברות של נכסים פיננסיים והשפעת סיכונים אלה על המצב הכספי של הקבוצה. התיקון יגביר את שקיפות הדיווח של עסקאות העברה, ובפרט של עסקאות איגוח נכסים פיננסיים. התיקון ייושם באופן של מכאן ולהבא החל מהדוחות הכספיים לתקופות המתחילות ביום 1 בינואר 2012. יישום מוקדם אפשרי. הגילויים המתאימים יכללו בדוחות הכספיים של החברה.

IFRS 9 - מכשירים פיננסיים

1. בחודש נובמבר 2009 פורסם החלק הראשון בשלב הראשון (phase 1) של IFRS 9 - מכשירים פיננסיים, כחלק מפרוייקט החלפת IAS 39 - מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה. IFRS 9 (להלן - התקן) מתמקד בעיקר בסיווג ובמדידה של נכסים פיננסיים והוא חל על כל הנכסים הפיננסיים שבתחולת IAS 39.

התקן קובע כי בעת ההכרה לראשונה, כל הנכסים הפיננסיים (כולל מכשירים משולבים שבהם החוזה המארח הוא נכס פיננסי) יימדדו בשווי הוגן. בתקופות עוקבות יש למדוד מכשירי חוב בעלות מופחתת רק אם מתקיימים שני התנאים המצטברים הבאים:

- הנכס מוחזק במסגרת מודל עסקי שמטרתו היא להחזיק בנכסים על מנת לגבות את תזרימי המזומנים החוזיים הנובעים מהם.
- על פי התנאים החוזיים של הנכס הפיננסי, החברה זכאית, במועדים מסויימים, לקבל תזרימי מזומנים המהווים אך ורק תשלומי קרן ותשלומי ריבית על יתרת הקרן.

למרות האמור לעיל, חברה יכולה, בעת ההכרה לראשונה, לייעד מכשיר חוב אשר עונה על שני התנאים האמורים לשווי הוגן דרך רווח או הפסד אם בעשותה כן, היא מבטלת או מפחיתה משמעותית חוסר סימטריות במדידה או בהכרה (accounting mismatch) שהייתה נגרמת אלמלא כן.

המדידה העוקבת של כל יתר מכשירי החוב והנכסים הפיננסיים האחרים תהיה על פי שווי הוגן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כח. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

IFRS 9 - מכשירים פיננסיים (המשך)

1. (המשך)

נכסים פיננסיים שהינם מכשירים הוניים ימדדו בתקופות עוקבות בשווי הוגן, וההפרשים ייזקפו לרווח והפסד או לרווח (הפסד) כולל אחר, על פי בחירת המדיניות החשבונאית לגבי כל מכשיר ומכשיר (סכומים שהוכרו ברווח כולל אחר לא יועברו לאחר מכן לרווח או הפסד). אם מדובר במכשירים הוניים המוחזקים למטרות מסחר, חובה למדוד אותם בשווי הוגן דרך רווח או הפסד. הבחירה הינה סופית ואין לשנותה. עם זאת, כאשר חברה משנה את המודל העסקי שלה לניהול נכסיה הפיננסיים, עליה לסווג מחדש את כל המכשירים הפיננסיים המושפעים משינוי המודל העסקי על מנת לשקף שינוי זה. בכל יתר הנסיבות, אין לבצע סיווג מחדש של המכשירים הפיננסיים.

תאריך התחילה של התקן הוא 1 בינואר, 2015. אימוץ מוקדם אפשרי. אימוץ לראשונה ייעשה למפרע תוך מתן גילוי נדרש או הצגה מחדש של מספרי ההשוואה, בכפוף להקלות המצוינות בתקן.

2. בחודש אוקטובר 2010 פורסמו תיקונים לתקן בנושא גריעה ובנושא התחייבויות פיננסיות. לפי הוראות התיקונים, יש להמשיך וליישם את הוראות IAS 39 לגבי גריעה ולגבי התחייבויות פיננסיות שלא נבחרה לגביהן חלופת השווי ההוגן (ייעוד לשווי הוגן דרך רווח או הפסד). כלומר, הוראות הסיווג והמדידה של IAS 39 ימשיכו לחול על התחייבויות פיננסיות שמוחזקות למסחר ועל התחייבויות פיננסיות שנמדדות בעלות מופחתת.

השינויים הנובעים מהתיקונים כאמור משפיעים על מדידת התחייבויות שנבחרה לגביהן חלופת השווי ההוגן. לפי התיקונים, סכום השינוי בשווי ההוגן של ההתחייבות - שמיחוס לשינויים בסיכון האשראי - ייזקף לרווח כולל אחר. כל יתר השינויים בשווי ההוגן ייזקפו לרווח או הפסד. אם זקיפת השינוי בשווי ההוגן של ההתחייבות, שנגרם כתוצאה משינויים בסיכון האשראי, לרווח כולל אחר ייצור חוסר סימטריה חשבונאית ברווח או הפסד, אזי גם אותו שינוי ייזקף לרווח או הפסד ולא לרווח כולל אחר.

תאריך התחילה של התיקונים הוא 1 בינואר, 2015. אימוץ מוקדם אפשרי, בתנאי שהחברה מיישמת גם את הוראות התקן בנוגע לסיווג ומדידה של נכסים פיננסיים (שלב הנכסים). אימוץ לראשונה של התיקונים ייעשה למפרע תוך מתן גילוי נדרש או הצגה מחדש של מספרי ההשוואה, בכפוף להקלות המצוינות בתיקונים.

הקבוצה בוחנת את ההשפעה האפשרית של התקן, אך אין ביכולתה, בשלב זה, לאמוד את השפעתו, אם בכלל, על הדוחות הכספיים.

IFRS 10, IFRS 11, IFRS 12, IFRS 13 - דוחות כספיים מאוחדים, הסדרים משותפים, גילוי בדבר זכויות בישויות אחרות, מדידת שווי הוגן

בחודש מאי 2011 פרסם ה-IASB ארבעה תקנים חדשים: IFRS 10 - דוחות כספיים מאוחדים, IFRS 11 - הסדרים משותפים, IFRS 12 - גילוי בדבר זכויות בישויות אחרות (להלן - התקנים החדשים) וכן את IFRS 13 - מדידת שווי הוגן, ותיקן שני תקנים קיימים IAS 27R (מתוקן 2011) דוחות כספיים נפרדים ו-IAS 28R (מתוקן 2011) השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות.

התקנים החדשים ייושמו למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013. אימוץ מוקדם אפשרי, אולם אם חברה בוחרת לבצעו, עליה לאמץ את התקנים החדשים כמכלול אחד (למעט דרישות הגילוי על פי IFRS 12 שניתן לאמץ בנפרד). התקנים כוללים הוראות מעבר עם הקלות מסוימות בעת היישום לראשונה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כח. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

IFRS 10, IFRS 11, IFRS 12, IFRS 13 - דוחות כספיים מאוחדים, הסדרים משותפים, גילוי בדבר זכויות בישויות אחרות, מדידת שווי הוגן (המשך)

להלן עיקרי הוראות התקנים האמורים והשפעותיהם הצפויות על הקבוצה:

IFRS 10 - דוחות כספיים מאוחדים

IFRS 10 (להלן - תקן 10) מחליף את IAS 27 בדבר הטיפול החשבונאי בדוחות כספיים מאוחדים, וכן כולל את הטיפול החשבונאי באיחוד ישויות מובנות (structured entities) שטופלו בעבר ב-SIC 12 איחוד - ישויות למטרות מיוחדות.

תקן 10 אינו כולל שינויים בנהלי האיחוד, אך משנה את ההגדרה של קיומה של שליטה לצורך איחוד וכולל מודל יחיד לצורכי איחוד. על פי תקן 10 על מנת שתתקיים שליטה נדרש קיומם של כוח (power) וחשיפה או זכות לתשואות משתנות (variable returns) מהחברה המושקעת. כוח הינו היכולת להשפיע ולכוון את הפעילויות של החברה המושקעת, אשר משפיעות באופן משמעותי על התשואה של המשקיע.

תקן 10 קובע כי בעת בחינת קיומה של שליטה יש להביא בחשבון זכויות הצבעה פוטנציאליות רק אם הן ממשיות, לעומת IAS 27 אשר קובע כי זכויות הצבעה פוטנציאליות יובאו בחשבון רק אם הן ניתנות למימוש באופן מיידי כאשר יש להתעלם מכוונות ההנהלה והיכולת הפיננסית למימוש זכויות אלו.

בנוסף, תקן 10 קובע כי משקיע יכול שישלוט גם אם מחזיק פחות מרוב זכויות ההצבעה בחברה המוחזקת (שליטה אפקטיבית), וזאת בניגוד ל-IAS 27 הקיים אשר מאפשר לבחור שני מודלים לאיחוד - מודל השליטה האפקטיבית ומודל השליטה המשפטית.

תקן 10 ייושם למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013.

הקבוצה בוחנת את ההשפעה האפשרית של תקן 10, אך אין ביכולתה, בשלב זה, לאמוד את השפעתו, אם בכלל, על הדוחות הכספיים.

IAS 27 R - דוחות כספיים נפרדים

IAS 27 R (להלן - תקן 27 המתוקן) מחליף את IAS 27 ומטפל רק בדוחות כספיים נפרדים. ההנחיות הקיימות לגבי דוחות כספיים נפרדים נותרו ללא שינוי במסגרת תקן 27 המתוקן.

IFRS 11 - הסדרים משותפים

IFRS 11 (להלן - תקן 11) מחליף את IAS 31 בדבר הטיפול החשבונאי בזכויות בעסקאות משותפות ואת SIC 13 בדבר פרשנות לטיפול החשבונאי בהשקעות לא כספיות על ידי ישויות בשליטה משותפת.

תקן 11 מגדיר הסדרים משותפים כהסדרים חוזיים שלפיהם לשני צדדים או יותר קיימת שליטה משותפת.

תקן 11 מחלק את ההסדרים המשותפים לשני סוגים:

- עסקאות משותפות (joint ventures), שבהן לצדדים להסדר יש שליטה משותפת על הזכויות בנכסים נטו של העסקה המשותפת. תקן 11 דורש כי עסקאות משותפות יטופלו רק לפי שיטת השווי המאזני וזאת בניגוד להוראות IAS 31 אשר קבעו כי חברה יכולה לבחור כמדיניות חשבונאית האם ליישם את שיטת האיחוד היחסי או שיטת השווי המאזני לגבי ישויות בשליטה משותפת.
- פעילויות משותפות (joint operations), שבהן לצדדים להסדר יש שליטה משותפת על הזכויות בנכסים של הפעילות המשותפת ומחויבות משותפת בגין ההתחייבויות של הפעילות המשותפת. תקן 11 דורש כי החברה המחזיקה תכיר בנכסים, בהתחייבויות, בהכנסות ובהוצאות של הפעילות המשותפת על פי חלקה היחסי בפעילות זו כפי שנקבע בהסדר המשותף, בדומה לטיפול החשבונאי הקיים היום.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כח. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

IFRS 10, IFRS 11, IFRS 12, IFRS 13 - דוחות כספיים מאוחדים, הסדרים משותפים, גילוי בדבר זכויות ביטויות אחרות, מדידת שווי הוגן (המשך)

IFRS 11 - הסדרים משותפים (המשך)

תקן 11 ייושם למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013.

להערכת הקבוצה, לתקן 11 לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

IAS 28 R - השקעות בחברות כלולות ועסקאות משותפות

IAS 28 R (להלן - תקן 28 המתוקן) מחליף את IAS 28. השינויים העיקריים הנכללים בו לעומת IAS 28 מתייחסים לטיפול החשבונאי לפי שיטת השווי המאזני בהשקעות בעסקאות משותפות, כתוצאה מפרסום IFRS 11 והמעבר מיישום שיטת האיחוד היחסי ליישום שיטת השווי המאזני בהשקעות אלה. תקן 28 המתוקן קובע גם כי במקרה של מימוש השקעה בחברה כלולה או בעסקה משותפת, לרבות חלק ממנה, יש ליישם את הוראות IFRS 5 על אותו חלק שעונה על התנאים לסיווג כמחזק למכירה, ולגבי החלק שנשאר, יש להמשיך וליישם את שיטת השווי המאזני עד למועד המימוש בפועל. בנוסף, במקרה של השקעה בחברה כלולה שהופכת להשקעה בעסקה משותפת (joint venture) ולהיפך, יש להמשיך וליישם את שיטת השווי המאזני ואין לבצע מדידה מחדש של ההשקעה שנותרה.

תקן 28 המתוקן ייושם למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013. אימוץ מוקדם אפשרי, אולם אם חברה בוחרת לבצעו, עליה לאמץ את IFRS 10, IFRS 11, IFRS 12 ו- IAS 27 R (מתוקן 2011) כמכלול אחד.

להערכת הקבוצה, לתקן 28 המתוקן לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

IFRS 12 - גילוי בדבר זכויות ביטויות אחרות

IFRS 12 (להלן - תקן 12) קובע דרישות גילוי לגבי ישויות מוחזקות של החברה, לרבות חברות בנות, הסדרים משותפים, חברות כלולות וישויות מובנות (structured entities). תקן 12 מרחיב את דרישות הגילוי בנוגע לשיקולים ולהנחות ששימשו את ההנהלה בקביעת קיומה של שליטה, שליטה משותפת או השפעה מהותית ביטויות מוחזקות, וכן בקביעת סוג ההסדר המשותף. תקן 12 כולל גם דרישות גילוי לגבי ישויות מוחזקות מהותיות.

הגילויים המתאימים יכללו בדוחות הכספיים של הקבוצה עם אימוץ התקן לראשונה.

IFRS 13 - מדידת שווי הוגן

IFRS 13 (להלן - תקן 13) קובע הנחיות באשר לאופן מדידת שווי הוגן, ככל שמדידה זו נדרשת בהתאם לתקינה הבינלאומית. תקן 13 מגדיר שווי הוגן כמחיר שהיה מתקבל במכירת נכס, או משולם בהעברת התחייבות, בעסקה רגילה (orderly) בין משתתפי שוק במועד המדידה. בנוסף, תקן 13 מפרט את המאפיינים של משתתפים בשוק (market participants) וקובע כי השווי הוגן יתבסס על ההנחות בהן היו משתמשים משתתפים בשוק. כמו כן, קובע תקן 13 כי מדידת שווי הוגן תבוסס על ההנחה כי העסקה תבוצע בשוק העיקרי של הנכס או ההתחייבות, או בהיעדר שוק עיקרי, בשוק המועיל (advantageous) ביותר.

תקן 13 קובע כי יש למקסם את השימוש בנתונים הניתנים לצפייה מהשוק ביחס לשימוש בנתונים שאינם ניתנים לצפייה מהשוק. כמו כן, תקן 13 קובע מדרג לשווי הוגן בהתאם למקור הנתונים ששימשו לקביעת השווי הוגן:

- רמה 1 - מחירים מצוטטים (ללא התאמות) בשוק פעיל של נכסים והתחייבויות זהים.
- רמה 2 - נתונים שאינם מחירים מצוטטים שנכללו ברמה 1 אשר ניתנים לצפייה במישרין או בעקיפין.
- רמה 3 - נתונים שאינם מבוססים על מידע שוק ניתן לצפייה (טכניקות הערכה ללא שימוש בנתוני שוק ניתנים לצפייה).

כמו כן, תקן 13 קובע דרישות גילוי מסוימות.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כח. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

IFRS 10, IFRS 11, IFRS 12, IFRS 13 - דוחות כספיים מאוחדים, הסדרים משותפים, גילוי בדבר זכויות ביטחון אחרות, מדידת שווי הוגן (המשך)

IFRS 13 - מדידת שווי הוגן (המשך)

הגילויים החדשים, וכן מדידה של נכסים והתחייבויות של תקן 13 נדרשים מכאן ולהבא, רק לגבי התקופות המתחילות לאחר מועד יישומו, החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2013. אימוץ מוקדם אפשרי. גילויים חדשים אלו לא חלים על מספרי השוואה. הגילויים המתאימים יכללו בדוחות הכספיים של הקבוצה עם אימוץ התקן לראשונה. הקבוצה בוחנת את השפעה האפשרית של תקן 13, אך אין ביכולתה, בשלב זה, לאמוד את השפעתו, אם בכלל, על הדוחות הכספיים.

כט. להלן שיעורי השינוי של המדד ושער החליפין של הדולר:

שער חליפין יציג של הדולר	מדד המחירים לצרכן		
	מדד ידוע	מדד בגין	
	%	%	
7.7	2.6	2.2	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011
(6.0)	2.3	2.7	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010
(0.7)	3.8	3.9	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009

ל. שינוי סיווג

החברה ביצעה סיווגים מחדש בסכומים לא מהותיים, בדוח על המצב הכספי בסעיפי נכסים בלתי מוחשיים, זכויות שאינן מקנות שליטה, התחייבויות בגין מסים נדחים, זכאים ויתרות זכות והתחייבויות פיננסיות, ובדוח רווח והפסד בסעיפי רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון, הכנסות מדמי ניהול, הכנסות אחרות, שינוי בהתחייבויות ביטוחיות ותשלומים בגין חוזי ביטוח, הוצאות הנהלה וכלליות והפחתת נכסים בלתי מוחשיים. לסיווגים שנערכו לא היתה השפעה על ההון המיוחס לבעלי מניות החברה, על הרווח הנקי ועל הרווח הכולל.

באור 3: - מגזרי פעילות

בשל שינוי במבנה הארגוני של מנורה ביטוח, החל מיום 1 בינואר, 2011 מוגדר ענף ביטוח הבריאות כמגזר פעילות נפרד, אשר מאחד תחתיו פוליסות ביטוח בריאות מסוגים שונים כמפורט בסעיף 2 להלן. על מנת לאפשר השוואה לתקופות קודמות, הוצגו מחדש בדוחות הכספיים המאוחדים אלה מספרי ההשוואה.

הקבוצה פועלת במגזרי הפעילות הבאים:

1. מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח כולל את ענפי ביטוח חיים, פנסיה וגמל והוא מתמקד בעיקר בחיסכון לטווח ארוך (במסגרת פוליסות ביטוח לסוגיהן, קרנות פנסיה וקופות גמל לרבות קרן השתלמות) וכן בכיסויים ביטוחיים של סיכונים שונים כגון: מוות, נכות, אובדן כושר עבודה ועוד.

בהתאם להוראות המפקח, מפורט מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח לביטוח חיים, פנסיה וגמל.

2. מגזר ביטוח בריאות

מגזר ביטוח בריאות כולל ביטוח סיעודי, ביטוח הוצאות רפואיות, מחלות קשות, ניתוחים והשתלות, ביטוח שיניים ועוד.

3. מגזר ביטוח כללי

מגזר הביטוח הכללי כולל את ענפי החבויות והרכוש. בהתאם להוראות המפקח מפורט מגזר הביטוח הכללי לפי ענפי רכב חובה, רכב רכוש, ענפי רכוש ואחרים וענפי חבויות אחרים.

● ענף רכב חובה

ענף רכב חובה מתמקד בכיסוי אשר רכישתו על ידי בעל הרכב או הנוהג בו היא חובה על פי דין ואשר מעניק כיסוי לנזק גוף (לנהג הרכב, לנוסעים ברכב או להולכי רגל) כתוצאה משימוש ברכב מנועי.

● ענף רכב רכוש

ענף רכב רכוש מתמקד בכיסוי נזקי רכוש לרכב המבוטח ונזקי רכוש שהרכב המבוטח יגרום לצד שלישי.

● ענפי רכוש ואחרים

יתר ענפי הרכוש שאינם רכב וחבויות וכן ענפי ביטוח אחרים, ענפי בריאות המספקים כיסוי לזמן קצר (תאונות אישיות, נסיעות לחו"ל ועובדים זרים).

● ענפי חבויות אחרים

ענפי החבויות מיועדים לכיסוי של חבויות המבוטח בגין נזק שהוא יגרום לצד שלישי. ענפים אלו כוללים: אחריות כלפי צד שלישי, אחריות מעבידים, אחריות מקצועית ואחריות המוצר וכן ענפים אחרים המחושבים בשיטות עודף הכנסות על הוצאות כגון כלי שייט, כלי טייס וערבות חוק המכר.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011

סה"כ	התאמות וקיצוזים	לא מיוחס למגזרי פעילות	ביטוח כללי	ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
אלפי ש"ח					
4,318,694	-	-	2,306,247	331,545	1,680,902
878,433	-	-	658,444	101,410	118,579
3,440,261	-	-	1,647,803	230,135	1,562,323
266,093	(15,589)	66,031	187,298	27,135	1,218
584,214	(2,558)	84,431	-	-	502,341
206,392	(22,623)	36,759	153,666	9,534	29,056
1,435	-	1,435	-	-	-
4,498,395	(40,770)	188,656	1,988,767	266,804	2,094,938
3,239,827	-	-	1,629,905	213,113	1,396,809
(570,700)	-	-	(400,505)	(99,324)	(70,871)
2,669,127	-	-	1,229,400	113,789	1,325,938
929,334	(22,623)	48,803	492,731	72,325	338,098
650,419	(18,084)	70,717	128,456	28,323	441,007
31,158	-	5,640	4,486	-	21,032
143,905	(63)	122,741	9,142	1,077	11,008
4,423,943	(40,770)	247,901	1,864,215	215,514	2,137,083
16,533	-	2,051	-	-	14,482
90,985	-	(57,194)	124,552	51,290	(27,663)
(135,780)	-	(39,588)	(79,195)	(4,244)	(12,753)
(44,795)	-	(96,782)	45,357	47,046	(40,416)

פרמיות שהורווחו ברוטו
 פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה
 פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מדמי ניהול
 הכנסות מעמלות
 הכנסות אחרות
 סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הפחתת נכסים בלתי מוחשיים
 הוצאות מימון
 סך כל ההוצאות
 חלק ברווחי חברות כלולות
 רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
 הפסד כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
 סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010

סה"כ	לא מיוחס			ביטוח חיים	
	התאמות וקיצוזים	למגזרי פעילות	ביטוח כללי	ביטוח בריאות	וחסכון ארוך טווח
אלפי ש"ח					
4,270,262	-	-	2,267,504	302,013	1,700,745
904,818	-	-	696,513	95,114	113,191
3,365,444	-	-	1,570,991	206,899	1,587,554
2,309,385	(13,555)	179,622	236,342	38,761	1,868,215
635,871	(2,703)	89,543	-	-	549,031
230,131	(15,297)	33,905	166,970	13,485	31,068
427	-	427	-	-	-
6,541,258	(31,555)	303,497	1,974,303	259,145	4,035,868
5,157,368	-	-	1,730,966	246,663	3,179,739
(679,749)	-	-	(509,622)	(95,691)	(74,436)
4,477,619	-	-	1,221,344	150,972	3,105,303
914,837	(15,297)	45,578	494,049	67,526	322,981
560,878	(14,358)	77,894	92,538	28,821	375,983
31,456	-	9,139	4,486	-	17,831
121,874	(1,900)	111,588	5,346	-	6,840
6,106,664	(31,555)	244,199	1,817,763	247,319	3,828,938
121	-	(5,039)	-	-	5,160
434,715	-	54,259	156,540	11,826	212,090
26,546	-	(1,721)	7,785	1,817	18,665
461,261	-	52,538	164,325	13,643	230,755

פרמיות שהורווחו ברוטו
 פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה
 פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מדמי ניהול
 הכנסות מעמלות
 הכנסות אחרות
 סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הפחתת נכסים בלתי מוחשיים
 הוצאות מימון
 סך כל ההוצאות
 חלק ברווחי (הפסדי) חברות כלולות, נטו
 רווח לפני מסים על ההכנסה
 רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
 סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009					
סה"כ	התאמות וקיצוזים	לא מיוחס למגזרי פעילות	ביטוח כללי	ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
אלפי ש"ח					
4,070,478	-	-	2,243,198	289,931	1,537,349
731,721	-	-	528,472	90,928	112,321
3,338,757	-	-	1,714,726	199,003	1,425,028
4,112,174	(12,035)	163,084	290,980	98,041	3,572,104
455,327	(5,713)	71,467	-	-	389,573
178,421	(13,339)	30,720	119,505	15,957	25,578
195	-	195	-	-	-
8,084,874	(31,087)	265,466	2,125,211	313,001	5,412,283
6,458,617	-	-	1,664,935	201,572	4,592,110
(499,509)	-	-	(346,768)	(77,867)	(74,874)
5,959,108	-	-	1,318,167	123,705	4,517,236
868,805	(13,339)	33,277	487,397	61,475	299,995
488,810	(16,776)	52,207	94,489	28,587	330,303
32,504	-	11,413	4,546	-	16,545
140,076	(972)	128,614	5,439	-	6,995
7,489,303	(31,087)	225,511	1,910,038	213,767	5,171,074
(1,808)	-	(1,808)	-	-	-
593,763	-	38,147	215,173	99,234	241,209
413,341	-	162,489	176,702	3,125	71,025
1,007,104	-	200,636	391,875	102,359	312,234

פרמיות שהורווחו ברוטו
 פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה
 פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מדמי ניהול
 הכנסות מעמלות
 הכנסות אחרות
 סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הפחתת נכסים בלתי מוחשיים
 הוצאות מימון
 סך כל ההוצאות
 חלק בהפסדי חברות כלולות
 רווח לפני מסים על ההכנסה
 רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
 סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2011					
סה"כ	התאמות וקיזוזים	לא מיוחס		ביטוח חיים	
		למגזרי פעילות	ביטוח כללי	ביטוח בריאות	וחסכון ארוך טווח
אלפי ש"ח					
1,159,440	-	193,505	132,225	11,509	822,201
939,712	-	-	199,136	111,108	629,468
121,381	-	4,943	-	-	116,438
187,610	-	118,842	12,531	-	56,237
11,466,241	-	-	-	43,208	11,423,033
4,154,821	-	778,874	2,580,965	104,597	690,385
9,758,210	-	265,729	1,083,457	243,789	8,165,235
281,092	-	235,706	31,490	985	12,911
524,418	-	329,106	59,512	8,281	127,519
14,718,541	-	1,609,415	3,755,424	357,652	8,996,050
535,315	-	-	-	2,272	533,043
301,594	-	147,276	56,682	4,793	92,843
1,371,510	-	-	966,516	286,560	118,434
547,602	-	-	453,810	16,622	77,170
633,306	(50,493)	252,580	181,403	9,199	240,617
31,982,252	(50,493)	2,326,561	5,757,727	842,923	23,105,534
12,124,752	-	-	-	47,103	12,077,649
14,401,448	-	-	4,525,876	588,811	9,286,761
11,790,264	-	-	-	45,811	11,744,453
5,167	-	5,167	-	-	-
2,063,120	-	1,963,179	2,261	-	97,680
1,513,611	(50,493)	160,746	771,295	157,377	474,686
29,773,610	(50,493)	2,129,092	5,299,432	791,999	21,603,580

נכסים
 נכסים בלתי מוחשיים
 הוצאות רכישה נדחות
 השקעות בחברות כלולות
 נדל"ן להשקעה
 השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
 השקעות פיננסיות אחרות:
 נכסי חוב סחירים
 נכסי חוב שאינם סחירים
 מניות
 אחרות
 סך הכל השקעות פיננסיות אחרות
 מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
 מזומנים ושווי מזומנים אחרים
 נכסי ביטוח משנה
 פרמיות לגבייה
 נכסים אחרים
 סך כל הנכסים
 סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה
התחייבויות
 התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
 התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
 עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות
 התחייבויות פיננסיות
 התחייבויות אחרות
 סך כל ההתחייבויות

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2010					
סה"כ	התאמות וקיזוזים	לא מיוחס		ביטוח חיים	
		למגזרי פעילות	ביטוח כללי	ביטוח בריאות	וחסכון ארוך טווח
אלפי ש"ח					
1,097,067	-	201,375	92,531	19,022	784,139
883,497	-	-	193,590	94,905	595,002
25,221	-	3,286	-	-	21,935
173,409	-	102,856	12,311	-	58,242
11,805,612	-	-	-	44,725	11,760,887
4,455,757	-	887,273	2,486,352	143,221	938,911
9,166,145	-	226,209	902,286	237,703	7,799,947
293,436	-	236,020	25,677	706	31,033
498,223	-	299,184	50,454	6,858	141,727
14,413,561	-	1,648,686	3,464,769	388,488	8,911,618
67,575	-	-	-	284	67,291
435,991	-	233,194	88,694	4,712	109,391
1,337,341	-	-	972,332	259,965	105,044
525,075	-	-	417,327	20,740	87,008
406,651	(36,998)	246,308	114,041	4,449	78,851
31,171,000	(36,998)	2,435,705	5,355,595	837,290	22,579,408
11,974,019	-	-	-	45,669	11,928,350
13,805,715	-	-	4,332,706	540,775	8,932,234
11,908,196	-	-	-	45,424	11,862,772
3,974	-	3,974	-	-	-
1,760,496	-	1,760,496	-	-	-
1,432,113	(36,998)	202,417	681,579	197,488	387,627
28,910,494	(36,998)	1,966,887	5,014,285	783,687	21,182,633

נכסים
 נכסים בלתי מוחשיים
 הוצאות רכישה נדחות
 השקעות בחברות כלולות
 נדל"ן להשקעה
 השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
 השקעות פיננסיות אחרות:
 נכסי חוב סחירים
 נכסי חוב שאינם סחירים
 מניות
 אחרות
 סך הכל השקעות פיננסיות אחרות
 מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
 מזומנים ושווי מזומנים אחרים
 נכסי ביטוח משנה
 פרמיות לגבייה
 נכסים אחרים
 סך כל הנכסים
 סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה
התחייבויות
 התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
 התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
 עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות
 התחייבויות פיננסיות
 התחייבויות אחרות
 סך כל ההתחייבויות

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

א. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011				
רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש (ואחרים *)	ענפי חבויות (אחרים **)	סה"כ
אלפי ש"ח				
634,780	904,352	583,562	232,198	2,354,892
14,407	163,683	315,652	97,660	591,402
620,373	740,669	267,910	134,538	1,763,490
(59,683)	(36,617)	(13,873)	(5,514)	(115,687)
560,690	704,052	254,037	129,024	1,647,803
121,182	18,407	7,236	40,473	187,298
3,771	49,053	85,355	15,487	153,666
685,643	771,512	346,628	184,984	1,988,767
491,199	705,041	282,196	151,469	1,629,905
(38,771)	(155,189)	(158,133)	(48,412)	(400,505)
452,428	549,852	124,063	103,057	1,229,400
63,539	221,045	155,545	52,602	492,731
37,611	42,947	35,739	12,159	128,456
2,243	2,243	-	-	4,486
3,447	2,508	2,279	908	9,142
559,268	818,595	317,626	168,726	1,864,215
126,375	(47,083)	29,002	16,258	124,552
(52,503)	(8,214)	(2,870)	(15,608)	(79,195)
73,872	(55,297)	26,132	650	45,357
2,460,992	634,749	429,070	1,001,065	4,525,876

(* ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אבדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 74% מסך הפרמיות בענפים אלו.

(** ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 82% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

א. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010					
סה"כ	ענפי		רכב רכוש	רכב חובה	
	חבויות	ענפי רכוש			
	אחרים (**)	ואחרים (*)			
אלפי ש"ח					
2,279,287	239,570	535,583	902,069	602,065	פרמיות ברוטו
756,624	113,859	297,232	233,497	112,036	פרמיות ביטוח משנה
1,522,663	125,711	238,351	668,572	490,029	פרמיות בשייר
48,328	6,260	(664)	(5,915)	48,647	שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר
1,570,991	131,971	237,687	662,657	538,676	פרמיות שהורווחו בשייר
236,342	49,460	9,405	24,706	152,771	רווחים מהשקעות, נטו
166,970	17,389	79,413	58,110	12,058	והכנסות מימון
1,974,303	198,820	326,505	745,473	703,505	הכנסות מעמלות
					סך כל ההכנסות
1,730,966	194,840	292,700	638,300	605,126	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
(509,622)	(95,064)	(183,301)	(160,923)	(70,334)	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
1,221,344	99,776	109,399	477,377	534,792	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
494,049	54,913	154,965	227,107	57,064	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
92,538	8,130	24,184	30,912	29,312	הוצאות הנהלה וכלליות
4,486	-	-	2,243	2,243	הפחתת נכסים בלתי מוחשיים
5,346	326	2,029	1,467	1,524	הוצאות מימון
1,817,763	163,145	290,577	739,106	624,935	סך כל ההוצאות
156,540	35,675	35,928	6,367	78,570	רווח לפני מסים על ההכנסה
7,785	1,384	275	881	5,245	רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
164,325	37,059	36,203	7,248	83,815	סך הכל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה
4,332,706	984,473	404,339	578,640	2,365,254	התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2010

(*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אבדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 77% מסך הפרמיות בענפים אלו.

(**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 83% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

א. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009					
סה"כ	ענפי חבויות		רכב רכוש	רכב חובה	
	אחרים (**)	ואחרים (*)			
אלפי ש"ח					
2,277,818	245,908	532,088	877,843	621,979	פרמיות ברוטו
624,451	109,550	291,473	202,417	21,011	פרמיות ביטוח משנה
1,653,367	136,358	240,615	675,426	600,968	פרמיות בשייר
61,359	21,607	12,539	47,316	(20,103)	שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר
1,714,726	157,965	253,154	722,742	580,865	פרמיות שהורווחו בשייר
290,980	61,845	14,492	37,196	177,447	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
119,505	13,702	77,144	28,659	-	הכנסות מעמלות
2,125,211	233,512	344,790	788,597	758,312	סך כל ההכנסות
1,664,935	183,307	258,604	607,760	615,264	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
(346,768)	(60,992)	(141,187)	(118,770)	(25,819)	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
1,318,167	122,315	117,417	488,990	589,445	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
487,397	55,383	151,340	220,022	60,652	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
94,489	6,861	22,273	35,484	29,871	הוצאות הנהלה וכלליות
4,546	-	-	2,273	2,273	הפחתת נכסים בלתי מוחשיים
5,439	372	2,243	1,699	1,125	הוצאות מימון
1,910,038	184,931	293,273	748,468	683,366	סך כל ההוצאות
215,173	48,581	51,517	40,129	74,946	רווח לפני מסים על ההכנסה
176,702	31,082	7,833	24,812	112,975	רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
391,875	79,663	59,350	64,941	187,921	סך הכל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה
3,975,121	897,395	347,375	551,567	2,178,784	התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2009

(*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אבדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 78% מסך הפרמיות בענפים אלו.

(**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 85% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011			
גמל	פנסיה	ביטוח חיים	סה"כ
אלפי ש"ח			
-	-	1,680,902	1,680,902
-	-	118,579	118,579
-	-	1,562,323	1,562,323
303,815	1,490	(304,087)	1,218
84,796	323,313	94,232	502,341
-	422	28,634	29,056
388,611	325,225	1,381,102	2,094,938
316,401	-	1,080,408	1,396,809
-	-	(70,871)	(70,871)
316,401	-	1,009,537	1,325,938
17,217	68,163	252,718	338,098
47,983	156,276	236,748	441,007
11,232	9,800	-	21,032
687	-	10,321	11,008
393,520	234,239	1,509,324	2,137,083
-	-	14,482	14,482
(4,909)	90,986	(113,740)	(27,663)
-	-	(12,753)	(12,753)
(4,909)	90,986	(126,493)	(40,416)

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010				
סה"כ	ביטוח חיים	פנסיה	גמל	
אלפי ש"ח				
1,700,745	1,700,745	-	-	פרמיות שהורווחו ברוטו
113,191	113,191	-	-	פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה
1,587,554	1,587,554	-	-	פרמיות שהורווחו בשייר
1,868,215	1,524,709	10,712	332,794	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
549,031	193,325	279,447	76,259	הכנסות מדמי ניהול
31,068	30,738	330	-	הכנסות מעמלות
4,035,868	3,336,326	290,489	409,053	סך כל ההכנסות
3,179,739	2,887,202	-	292,537	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו
(74,436)	(74,436)	-	-	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
3,105,303	2,812,766	-	292,537	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
322,981	257,399	55,596	9,986	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
375,983	203,678	129,078	43,227	הוצאות הנהלה וכלליות
17,831	-	9,800	8,031	הפחתת נכסים בלתי מוחשיים
6,840	4,311	-	2,529	הוצאות מימון
3,828,938	3,278,154	194,474	356,310	
5,160	5,160	-	-	חלק ברווחי חברה כלולה
212,090	63,332	96,015	52,743	רווח לפני מסים על ההכנסה
18,665	18,665	-	-	רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
230,755	81,997	96,015	52,743	סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009				
סה"כ	ביטוח חיים	פנסיה	גמל	
אלפי ש"ח				
1,537,349	1,537,349	-	-	פרמיות שהורווחו ברוטו
112,321	112,321	-	-	פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה
1,425,028	1,425,028	-	-	פרמיות שהורווחו בשייר
3,572,104	3,164,447	18,046	389,611	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
389,573	79,307	246,964	63,302	הכנסות מדמי ניהול
25,578	25,342	236	-	הכנסות מעמלות
5,412,283	4,694,124	265,246	452,913	סך כל ההכנסות
4,592,110	4,244,814	-	347,296	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו
(74,874)	(74,874)	-	-	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
4,517,236	4,169,940	-	347,296	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
299,995	243,743	48,661	7,591	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
330,303	176,393	114,913	38,997	הוצאות הנהלה וכלליות
16,545	-	9,800	6,745	הפחתת נכסים בלתי מוחשיים
6,995	5,285	-	1,710	הוצאות מימון
5,171,074	4,595,361	173,374	402,339	סך כל ההוצאות
241,209	98,763	91,872	50,574	רווח לפני מסים על ההכנסה
71,025	71,025	-	-	רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
312,234	169,788	91,872	50,574	סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה

באור 4: - צירופי עסקים

א. ביום 27 ביולי, 2010 חתמה חברה נכדה - מנורה מבטחים גמל בע"מ - חברה מנהלת (להלן - מבטחים גמל) על הסכם עם להבה חברה לניהול קרן השתלמות בע"מ ולהב לשכת ארגוני העצמאיים והעסקים בישראל לרכישת זכויות הניהול בקרן השתלמות "להבה קרן השתלמות לעצמאיים ולשכירים" (להלן - להבה). ביום 1 בינואר, 2011, עם קבלת כל האישורים הנדרשים על פי כל דין, עברו זכויות הניהול של להבה למבטחים גמל. סך הנכסים המנוהלים של להבה ליום 1 בינואר, 2011 עמד על כ- 420 מיליוני ש"ח וכלל כ- 12,000 עמיתים.

בתקופת הדוח נערכה הקצאה של עלות הרכישה על ידי מעריך שווי חיצוני ביחס לשווי ההוגן של הנכסים המזוהים כמפורט להלן:

שווי הוגן באלפי ש"ח	
17,278	נכסים בלתי מוחשיים - תיקי לקוחות
(555)	התחייבות בגין עתודה למיסים נדחים
1,471	מוניטין הנובע מהרכישה
<u>18,194</u>	סך עלות הרכישה

העלות הכוללת של הרכישה הוערכה בסך של 18,194 אלפי ש"ח וכללה תשלום במזומן בסך של כ- 11,500 אלפי ש"ח. במועד השלמת העברת זכויות הניהול וכן התחייבות בגין תמורה מותנית בסך של כ- 6,694 אלפי ש"ח כמפורט להלן:

1. סכום מותנה בהיקף נכסי להבה - החל מהשנה השישית ממועד העברת זכויות הניהול ועד לשנה העשירית תשלם מבטחים גמל תשלום רבעוני בגובה של 0.075% מסך הנכסים המנוהלים של להבה במועד התשלום.

במידה ותגדל עמלת ההפצה ו/או התפעול בעבור ניהול להבה, במהלך התקופה האמורה, יפחת שיעור התשלום האמור במחצית הגידול בעמלת ההפצה ו/או התפעול כאמור, החל ממועד השינוי ולהיפך ואולם, מהשנה השישית ועד השנה העשירית לא יפחת התשלום האמור מסך של 1.3 מיליון ש"ח לשנה.

סוכם כי במידה ויחול שינוי מהותי בהוראות ההסדר התחיקתי לעניין עמלות הפצה ו/או תפעול כאמור לעיל, ידונו הצדדים על שינוי בגובה התשלום באופן יחסי לשינוי.

2. בתום השנה העשירית ממועד העברת זכויות הניהול, תשלם מבטחים גמל למוכרת סכום חד פעמי, בגובה של 0.3% מתוך סך נכסי להבה במועד התשלום, המהווה בריבית שנתית בשיעור של 7% עבור תקופה של שש וחצי שנים.

ב. ביום 4 בינואר, 2011, חתמה חברה מאוחדת סיני מורשי חיתום סוכנות לביטוח (1989) בע"מ (להלן - מורשי חיתום) על הסכם לרכישת פעילות סוכנות ביטוח, המוכרת בשמה המסחרי "ארנון את וינשטוק תכנון וניהול ביטוחי" (להלן - ארנון את וינשטוק).

כמו כן, רכשה מורשי חיתום את הפעילות של חברת "ארנון את וינשטוק תכנון וניהול בע"מ" שבבעלות הסוכנים.

בעקבות הרכישה שינתה מורשי חיתום את שמה ל- "ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ (להלן - ארנון את וינשטוק).

באור 4: - צירופי עסקים

ב. (המשך)

עלות הרכישה הסתכמה לסך של כ- 18,975 אלפי ש"ח והוקצתה, בהתבסס על הערכת שווי שבוצעה על ידי מעריך שווי חיצוני, לנכסים המזוהים כמפורט להלן:

שווי הוגן באלפי ש"ח	
1,000	עמלה לקבל בגין תיקי ביטוח
200	רכוש קבוע
14,068	הסכמי התקשרות מול סוכנים
1,051	הסכם אי תחרות
<u>2,581</u>	מוניטין הנובע מהרכישה
<u>18,900</u>	

עלות הרכישה כוללת סך של 75 אלפי ש"ח בגין הפרשי הצמדה שנצברו ממועד חתימת ההסכם ועד למועד התשלום. עלויות אלו נזקפו כהוצאה ונכללו בסעיף הוצאות מימון.

המוניטין שנוצר ברכישה מיוחס להטבות החזויות הנובעות מהסינרגיה של שילוב פעילות ארנון את וינשטוק עם פעילות שומרה ביטוח שהינה חברת האם שלה.

הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את תוצאות הפעילות של ארנון את וינשטוק החל ממועד רכישתה.

באור 5: - נכסים בלתי מוחשיים

א. ההרכב והתנועה:

מוניטין	תיקי ביטוח	תיקי לקוחות וקשרי סוכנים	מותגים ושמות מסחריים אלפי ש"ח	תוכנות מחשב	אחר	סה"כ	
<u>עלות</u>							
652,246	19,267	359,500	11,849	361,429	677	1,404,968	יתרה ליום 1 בינואר, 2010
-	-	-	-	115,660	-	115,660	תוספות
652,246	19,267	359,500	11,849	477,089	677	1,520,628	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010
-	1,000	-	-	127,201	-	128,201	תוספות
4,052	-	31,346	-	-	1,051	36,449	צירופי עסקים
656,298	20,267	390,846	11,849	604,290	1,728	1,685,278	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011
<u>הפחתה שנצברה והפסדים מירידת ערך</u>							
52,826	9,038	104,514	4,057	168,649	295	339,379	יתרה ליום 1 בינואר, 2010
-	3,189	25,889	1,954	53,089	61	84,182	הפחתה שהוכרה במהלך השנה
52,826	12,227	130,403	6,011	221,738	356	423,561	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010
-	3,268	25,104	1,916	71,989	-	102,277	הפחתה שהוכרה במהלך השנה
52,826	15,495	155,507	7,927	293,727	356	525,838	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011
<u>ערך בספרים, נטו</u>							
603,472	4,772	235,339	3,922	310,563	1,372	1,159,440	ליום 31 בדצמבר, 2011
599,420	7,040	229,097	5,838	255,351	321	1,097,067	ליום 31 בדצמבר, 2010

(*) תוספות בגין תוכנות מחשב כוללות תוספות בגין פיתוח עצמי: בשנת 2011 בסך 99,819 אלפי ש"ח ובשנת 2010 בסך 94,889 אלפי ש"ח.

באור 5: - נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

ג. ירידת ערך מוניטין

לצורך בחינת ירידת ערך של מוניטין הוקצה המוניטין ליחידות מניבות מזומנים הבאות:

1. תחום פנסיה נכלל במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח.
2. ביטוח כללי.
3. קרנות הנאמנות אינו מיוחס למגזר פעילות.
4. גמל נכלל במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח.

להלן היתרה בדוחות הכספיים של המוניטין, שהוקצה לכל אחד מהמגזרים הבאים:

31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
		יחידה מניבת מזומנים:
384,929	384,929	(1) תחום הפנסיה
26,549	29,130	(2) מגזר ביטוח כללי
155,501	155,501	(3) פעילות קרנות נאמנות
22,770	24,241	(4) ניהול קופות גמל
589,749	593,801	סה"כ מוניטין שהוכר בצירופי עסקים
9,671	9,671	(5) אחר
599,420	603,472	

לצורך בחינת ירידת ערך של המוניטין יש לבחון את ערך היחידה המניבה מזומנים הקטנה ביותר בתוך המגזר, שאליה יוחס המוניטין בהשוואה לסכום בר ההשבה שלה. אם הסכום בר ההשבה של היחידה עולה על הערך בדוחות הכספיים של היחידה, היחידה והמוניטין שהוקצה לה יחשבו כבלתי פגומים בערכם. אם הערך בדוחות הכספיים של היחידה עולה על הסכום בר ההשבה שלה, החברה מכירה בהפסד מירידת ערך.

(1) הסכום בר ההשבה של תחום הפנסיה המהווה חלק ממגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח נקבע על בסיס עקרונות חישוב הערך הגלום (Embedded Value). בהתבסס על חישוב זה, להערכת הקבוצה אין צורך להפחית את ערך המוניטין בגין מבטחים פנסיה.

(2) הסכום בר ההשבה של שומרה ביטוח כיחידה מניבה מזומנים המהווה חלק מעסקי ביטוח כללי, נקבע על בסיס שווי השימוש המחושב לפי אומדן תזרימי המזומנים העתידיים למשך 10 שנים.

ההנחות שנלקחו לצורך בחינת ברות ההשבה הינן שמרניות ביחס לעסקי שומרה ביטוח.

ההנחות העיקריות ששימשו בחישוב שווי השימוש הינן:

- שיעור ריבית ההיוון - 10%.
- שיעור התשואה הריאלית על ההשקעות - 2% (הנחת אינפלציה שנתית של 3%).
- שיעור גידול בהכנסות - 0%.
- שיעור הוצאות הנהלה וכלליות מדמי ביטוח - 10%.
- שיעור תביעות - 75%.

מאחר ואומדן תזרימי המזומנים הצפוי גבוה מהותית מערך הנכס בדוחות הכספיים ולאור ההנחות השמרניות שנלקחו כאמור, להערכת החברה כל שינוי סביר בהנחות המפתח ששימשו בחישוב שווי השימוש לא יגרמו לערך בדוחות הכספיים להיות נמוך מסכום בר ההשבה.

באור 5: - נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

ב. ירידת ערך מוניטין (המשך)

(3) הסכום בר ההשבה של פעילות קרנות הנאמנות במנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ כיחידה מניבה מזומנים, נקבע על בסיס שווי השימוש המחושב לפי אומדן תזרימי המזומנים העתידיים. בחינת סכום בר ההשבה בוצעה על ידי מעריך שווי חיצוני. לאור תוצאות בחינת הסכום בר ההשבה לא נדרשה הפחתה בשנים 2009-2011.

ההנחות העיקריות ששימשו בבחינת שווי השימוש הינן:
שיעור ריבית ההיוון לאחר מס - 12%.
שיעור צמיחה שנתי הצפוי לטווח ארוך - 3.5%.

(4) הסכום בר ההשבה של פעילות קופות הגמל מבטחים גמל כיחידה מניבה מזומנים המהווה חלק ממגזר חסכון ארוך טווח, נקבע על בסיס שווי השימוש המחושב לפי אומדן תזרימי המזומנים העתידיים. בחינת הסכום בר ההשבה בוצעה על ידי מעריך שווי חיצוני.

מאחר ואומדן תזרימי המזומנים הצפוי גבוה מהותית מערך הנכס בדוחות הכספיים אין צורך בביצוע הפחתה של המוניטין.

ההנחות העיקריות ששימשו בבחינת שווי השימוש הינן:
שיעור ריבית ההיוון לאחר מס - 12%.
שיעור הצמיחה הצפוי - 1%.

(5) הסכום בר ההשבה של מוניטין אחר, אשר נוצר בעת עלייה בשיעור ההחזקה של החברה במנורה ביטוח, מיוחס ליחידות מניבות המזומנים של מנורה ביטוח, הכוללות את מגזר ביטוח כללי, תחום הפנסיה ותחום ביטוח החיים.

באור 6: - הוצאות רכישה נדחות

א. הרכב:

ליום 31 בדצמבר		
2011	2010	
אלפי ש"ח		
629,468	595,002 (*)	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
111,108	94,905	ביטוח בריאות
199,136	193,590	ביטוח כללי
<u>939,712</u>	<u>883,497</u>	

(*) לרבות הוצאות רכישה נדחות בגין קרנות פנסיה.

באור 6: - הוצאות רכישה נדחות (המשך)

ג. התנועה בהוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים וחסכון ארוך טווח ובביטוח בריאות:

סה"כ	ביטוח בריאות אלפי ש"ח	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	
632,256	86,795	545,461	<u>יתרה ליום 1 בינואר, 2010</u>
			תוספות:
135,951	25,982	109,969	עמלות רכישה
78,259	10,476	67,783	הוצאות רכישה אחרות
214,210	36,458	177,752	סה"כ תוספות
			הפחתות:
(72,120)	(13,419)	(58,701)	הפחתה שוטפת
(84,439)	(14,929)	(69,510)	הפחתה בגין ביטולים
(156,559)	(28,348)	(128,211)	
689,907	94,905	595,002	<u>יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010</u>
			תוספות:
135,925	33,431	102,494	עמלות רכישה
90,879	13,492	77,387	הוצאות רכישה אחרות
226,804	46,923	179,881	סה"כ תוספות
			הפחתות:
(79,072)	(17,657)	(61,415)	הפחתה שוטפת
(97,063)	(13,063)	(84,000)	הפחתה בגין ביטולים
(176,135)	(30,720)	(145,415)	
740,576	111,108	629,468	<u>יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011</u>

באור 7: - רכוש קבוע

הרכב ותנועה:

שנת 2011

סה"כ	שיפורים במושכר	אלפי ש"ח		מחשבים וציוד היקפי	קרקע (* ובניני משרדים	עלות
		צווד וריהוט משרדי	כלי רכב			
461,279	25,258	49,282	38,649	190,611	157,479	יתרה ליום 1 בינואר, 2011
200,571	3,328	2,681	10,999	15,942	167,621	תוספות במשך השנה
200	14	95	-	91	-	צירוף עסקים
(9,231)	(37)	(175)	(8,872)	(147)	-	גריעות במשך השנה
652,819	28,563	51,883	40,776	206,497	325,100	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011
פחת שנצבר						
262,311	8,347	31,031	11,558	162,775	48,600	יתרה ליום 1 בינואר, 2011
30,207	2,046	2,531	5,960	15,029	4,641	תוספות במשך השנה
(4,906)	(24)	(124)	(4,611)	(147)	-	גריעות במשך השנה
287,612	10,369	33,438	12,907	177,657	53,241	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011
365,207	18,194	18,445	27,869	28,840	271,859	יתרת עלות מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2011

שנת 2010

סה"כ	שיפורים במושכר	אלפי ש"ח		מחשבים וציוד היקפי	קרקע (* ובניני משרדים	עלות
		צווד וריהוט משרדי	כלי רכב			
428,130	19,080	42,828	36,755	169,626	159,841	יתרה ליום 1 בינואר, 2010
51,474	6,178	6,507	13,469	20,985	4,335	תוספות במשך השנה
(6,697)	-	-	-	-	(6,697)	העברה לנדל"ן להשקעה
(11,628)	-	(53)	(11,575)	-	-	גריעות במשך השנה
461,279	25,258	49,282	38,649	190,611	157,479	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010
פחת שנצבר						
244,062	7,075	28,842	12,822	148,789	46,534	יתרה ליום 1 בינואר, 2010
28,848	1,272	2,237	5,710	13,986	5,643	תוספות במשך השנה
(3,577)	-	-	-	-	(3,577)	העברה לנדל"ן להשקעה
(7,022)	-	(48)	(6,974)	-	-	גריעות במשך השנה
262,311	8,347	31,031	11,558	162,775	48,600	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010
198,968	16,911	18,251	27,091	27,836	108,879	יתרת עלות מופחתת ליום 31 בדצמבר, 2010

(* הקרקע ובנייני המשרדים נמצאים בבעלות מלאה של הקבוצה.)

באור 7: - רכוש קבוע (המשך)

מבנה משרדים בהקמה

בחודש אוגוסט 2011 חתמה מנורה ביטוח על הסכם לרכישת נכס מקרקעין ברמת גן, הכולל זכויות בנייה בהיקף של כ- 35 אלף מ"ר. עלות הרכישה הסתכמה לסך של כ- 158,733 אלפי ש"ח, בתוספת עלויות נלוות בסך של כ- 7,684 אלפי ש"ח. בכוונת מנורה ביטוח להקים מבנה משרדים, בעיקר לשימוש עצמי ולשימוש תאגידיים נוספים בקבוצה. על פי אומדן ראשוני, עלות הקמת המשרדים מוערכת בסך של כ- 285 מיליוני ש"ח נוספים.

באור 8: - השקעות בחברות מוחזקות

חברות כלולות

א. הרכב ההשקעה בחברות כלולות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני

ליום 31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
23	18,490	מניות
19,788	75,013	הלוואות לזמן ארוך
2,619	16,102	חלק החברה ברווחים שנצברו ממועד הרכישה, נטו
(1,183)	6,609	התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ
<u>21,247</u>	<u>116,214</u>	

השקעות (עודף הפסדים על השקעות) בחברות כלולות מוצגות בדוח על המצב הכספי כדלהלן:

ליום 31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
25,221	121,381	נכס
(3,974)	(5,167)	התחייבות
<u>21,247</u>	<u>116,214</u>	

הקבוצה נתנה לחברות הכלולות הלוואות המסתכמות לתאריך הדיווח בסך של 251,352 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2010 בסך של 230,908 אלפי ש"ח), המוצגות בסעיף השקעות פיננסיות אחרות כנכסי חוב שאינם סחירים. לפרטים נוספים ראה באור 38 א' להלן.

ב. תמצית נתונים כספיים מהדוחות הכספיים של חברות כלולות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני, בהתאמה לשיעורי הבעלות המוחזקים בידי הקבוצה:

ליום 31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
		חלק הקבוצה בנכסים נטו של חברות כלולות בהתאם לשיעור ההחזקה בהן:
285,443	664,181	נכסים
(264,196)	(547,967)	התחייבויות
<u>21,247</u>	<u>116,214</u>	נכסים, נטו

באור 8: - השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

חברות כלולות (המשך)

ב. תמצית נתונים כספיים מהדוחות הכספיים של חברות כלולות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני, בהתאמה לשיעורי הבעלות המוחזקים בידי הקבוצה: (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			חלק הקבוצה בתוצאות הפעולות של החברות הכלולות בהתאם לשיעור ההחזקה בהן:
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			הכנסות
8,044	14,825	56,997	רווח (הפסד)
(1,808)	121	16,533	

ג. שיעורי ההחזקה ופרטים נוספים

חברות כלולות של מנורה נדל"ן:

בהון המונפק, ברווחים ובזכויות הצבעה ליום 31 בדצמבר		הערה	
2010	2011		
באחוזים			
50.0	50.0	(1)	Belltrend Menora Enterprises LTD
60.0	60.0	(2)	Yatelsis Development LTD
60.0	60.0	(3)	Yatelsis River Development LTD
50.0	50.0	(4)	Mxr Development LTD
42.0	42.0	(5)	Solangia LTD
42.0	42.0	(5)	Bruseco Holding LTD
42.0	42.0	(5)	Pellariway Holdings LTD

לבעלי המניות האחרים ב-Belltrend Menora Enterprises LTD, Yatelsis Development, Yatelsis River ו-MXR, זכויות הכרעה בהחלטות מהותיות לפעילות החברות כגון: זכויות וטו על כניסה לפרוייקטים חדשים, מינוי מנהלים וקביעת תנאי עבודתם, אישור התקציב השוטף וכיוצ"ב. לאור הנסיבות שתוארו לעיל, נמנע ממנורה נדל"ן יישום השליטה בפועל ב-Belltrend Menora Enterprises LTD, Yatelsis Development, Yatelsis River וב-MXR, ובשל כך הוצגו ההשקעות בחברות הנ"ל בדוחותיה הכספיים של מנורה נדל"ן על פי שיטת השווי המאזני.

(1) Belltrend Menora Enterprises LTD (להלן - בלטרנד) התאגדה בקפריסין בשנת 2005. בבעלות בלטרנד, בשיתוף עם משקיעים נוספים, נדל"ן מניב בערים בוגן וקלן בגרמניה.

במהלך שנת 2009 נכנסה שוכרת הנכס בבוגן להליך כינוס נכסים, ובעקבות זאת עזבה את הנכס. נכון לתאריך הדיווח לא נמצא שוכר חלופי לנכס. השקעת בלטרנד בנכס האמור הופחתה במלואה בשנת 2009.

בשנת 2010, הזמין נאמן מטעם המלווה, ממנו נטלה בלטרנד הלוואות ללא זכות חזרה ("נון-ריקורס") לצורך מימון רכישת הנכס בקלן, הערכת שווי לגבי הנכס שנרכש, אשר על פיה שווי הנכס נמוך מהותית משווי הנכס בספרים ומהווה הפרה של התנייה פיננסית. בלטרנד מנהלת דיונים עם הנאמן לגיבוש דרכי הפעולה כתוצאה מהפרת התנייה הפיננסית. יתרת החשיפה המקסימלית של הקבוצה, בהתייחס להשקעתה האמורה לעיל, עומדת על כ- 9.7 מיליוני ש"ח.

(2) Yatelsis Development LTD (להלן - יטלסיס) התאגדה בקפריסין בשנת 2007. בחודש אוקטובר 2007 רכשה יטלסיס ביחד עם משקיעים נוספים מקרקעין בעיר סנט פטרסבורג ברוסיה בשטח של כ-35,500 מ"ר לשימוש תעשייה, מחסנים ומשרדים. בשנת הדוח עסקה יטלסיס בתכנון פרויקט מגורים בהיקף של כ- 100 אלף מ"ר.

באור 8: - השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

חברות כלולות (המשך)

ג. פירוט שיעורי ההחזקה ופרטים נוספים (המשך)

חברות כלולות של מנורה נדל"ן: (המשך)

(3) בחודש יוני 2008 רכשה Yatelsis River Development LTD (להלן - יטלסיס נהר), מניות בחברה רוסית שבבעלותה קרקע בהיקף של כ- 43 דונם בסנט פטרסבורג ברוסיה, וזאת בחלקים שווים עם חברה המאוגדת ונסחרת בפולין. היקף העיסקה מסתכם בכ- 48 מיליוני יורו. היקף ההשקעה הישיר של מנורה נדל"ן עומד על כ- 11.5 מיליוני יורו. בכוונת הצדדים ליזום פרויקט לפיתוח של הקרקע הנרכשת הממוקמת במרכז סנט פטרסבורג ולהקים באתר מבני משרדים בשטח של כ- 100 אלף מ"ר. מימון פרויקט הבנייה צפוי להתבצע באמצעות הלוואות "ליווי בניה" מבנקים זרים.

(4) MXR Development Ltd (להלן - MXR) התאגדה בקפריסין בשנת 2007. MXR מספקת שירותי ניהול לנכסים שנרכשו על ידי יטלסיס ויטלסיס נהר כאמור בסעיפים 2,3 לעיל ובנוסף עוסקת בפעילות ייזום.

(5) בחודש מאי 2010, חתמה מנורה נדל"ן על הסכם לרכישת 42% ממניות Solangia Ltd (להלן - סולנגיה), Bruseco Holding LTD ו- Pellariway Holdings LTD, חברות קפריסאיות העוסקות בהקמת מיזמים סולאריים באירופה. בהתאם להסכם ההשקעה, תועמד לטובת הרחבת פעילות סולנגיה, המרכזת את עיקר הפעילות, מסגרת הלוואות בעלים ראשונית בהיקף של כ- 20 מיליון יורו, מהם 11 מיליון יורו אשר יועמדו על ידי מנורה נדל"ן. עד למועד הדוח העמידה מנורה נדל"ן לסולנגיה הלוואות בעלים בסך של כ- 12.9 מיליון יורו (מתוכן 2.6 מיליוני יורו מהווים הלוואה לזמן קצר). בתקופת הדוח השלימה סולנגיה רכישה של שדות סולאריים נוספים בהיקף פעילות של כ- 19.7 מגה ואט. היקף המחזור השנתי הממוצע הצפוי מכלל הפרויקטים הינו כ- 11.5 מיליוני יורו בשנה.

חברות כלולות של מנורה ביטוח:

בהון המונפק, ברווחים ובזכויות הצבעה

ליום 31 בדצמבר

2010	2011	הערה	
באחוזים			
28.1	28.1	(1)	Surrey Street Limited Partnership
-	39.0	(2)	Sienna Bay Finance LP
-	39.0	(3)	Treybrooke Equity LP
-	39.0	(4)	Landmark at Maple Glen LP
-	38.3	(5)	Gaia Jurnal Square LLC
-	34.1	(6)	Sunshen Properties LP
-	30.1	(7)	Boulder Texas Holdings LLC
-	23.2	(8)	Baltimore Portfolio Finance LP

שיעורי ההחזקה שפורטו בטבלה שלעיל מתייחסים להחזקות מנורה ביטוח הן באמצעות תיק ההשקעה של הנוסטרו והן באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה. ההשקעות אשר בוצעו באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה טופלו כהשקעות פיננסיות ונמדדו בהתאם לשוויין ההוגן.

(1) בחודש דצמבר 2009 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, המנוהלת על ידי חברת הבת מנורה מבטחים פנסיה בע"מ, באמצעות חברות ייעודיות בחו"ל, 48% מזכויות בשותפות שבבעלותה בניין משרדים באנגליה, המושכר לתקופה של 20 שנה ל- Aviva Central Services UK Ltd. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 7.95%.

באור 8: - השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

חברות כלולות (המשך)

ג. פירוט שיעורי ההחזקה ופרטים נוספים (המשך)

חברות כלולות של מנורה ביטוח: (המשך)

(2) בחודש יוני 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.9% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בפלורידה, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 19%.

(3) בחודש מאי 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.9% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בצפון קרוליינה, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 19%.

(4) בחודש מאי 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.9% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בפלורידה, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 19%.

(5) בחודש אוגוסט 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.2% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה בניין משרדים בניו ג'רזי, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 18.3%.

(6) בחודש אוגוסט 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 44% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מבנה מסחרי בפלורידה, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 14.1%.

(7) בחודש ספטמבר 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 40% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בטקסס, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 10.1%.

(8) בחודש יולי 2011 רכשה מנורה ביטוח ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 33.1% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה שישה מתחמי מגורים במרילנד, ארה"ב. שיעור החזקת מנורה ביטוח בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 10%.

ד. סכום הדיבידנד שהתקבל מחברות כלולות בשנת הדוח עמד על סך 3,049 אלפי ש"ח (אשתקד 2,412 אלפי ש"ח). סכום הדיבידנד שהתקבל מחברות מאוחדות בשנת הדוח עמד על סך 100,027 אלפי ש"ח.

חברות מאוחדות

ה. פרטים בדבר חברות מאוחדות של התאגיד

ליום 31 בדצמבר, 2011

היקף השקעה	מניות		מדינת התאגדות	מניות המקנות זכויות	
	בהון	בהלוואות		מקנות זכויות	לרווחים הצבעה
בשטרי				זכויות	זכויות
הון				לרווחים	הצבעה
באלפי ש"ח				שיעור ההחזקה	

חברות המאוחדות על-ידי החברה

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	1,925,964	-	263,379
מנורה מבטחים פיננסים בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	35,881	182,604	10,470
מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	8,453	224,506	-
מנורה מבטחים משלמת בע"מ	100.00%	100.00%	ישראל	(1,250)	1,299	-
דורות חברה לניהול קשרי לקוחות בע"מ (*)	100.00%	100.00%	ישראל	1,237	-	-

(*) חברה לא פעילה.

באור 8: - השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

חברות מאוחדות (המשך)

ה. פרטים בדבר חברות מאוחדות של התאגיד (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2010

היקף השקעה			מדינת התאגדות	מניות המקנות זכויות לרווחים שיעור ההחזקה	מניות המקנות זכויות הצבעה	חברות המאוחדות על-ידי החברה
בשטרי הון	בהלוואות	בהון				
באלפי ש"ח						
257,146	-	2,058,517	ישראל	100.00%	100.00%	מנורה מבטחים ביטוח בע"מ
10,613	188,066	31,591	ישראל	100.00%	100.00%	מנורה מבטחים פיננסים בע"מ
-	207,429	12,007	ישראל	100.00%	100.00%	מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ
-	1,250	(1,205)	ישראל	100.00%	100.00%	מנורה מבטחים משלמת בע"מ
-	-	1,205	ישראל	100.00%	100.00%	דורות חברה לניהול קשרי לקוחות בע"מ *
-	-	1,169	ישראל	100.00%	100.00%	מנורה ניהול קופות גמל בע"מ (**)
-	-	282	ישראל	100.00%	100.00%	מנורה שירותי סוכנים (1994) בע"מ (**)

(* חברות לא פעילות.
(** פורקו מרצון במהלך שנת 2011.)

באור 9: - נדל"ן להשקעה

א. תנועה:

2010	2011	
אלפי ש"ח		
127,196	173,409	יתרה ליום 1 בינואר
		<u>תוספות במשך השנה</u>
22,545	20	רכישות ותוספות לנכסים קיימים
3,120	-	העברה מרכוש קבוע
25,665	20	סה"כ תוספות
		<u>גריעות במהלך השנה</u>
-	2,625	מימושים
20,548	16,806	<u>התאמת שווי הוגן</u>
173,409	187,610	יתרה ליום 31 בדצמבר

ב. נדל"ן להשקעה מוצג על בסיס השווי ההוגן כפי שנקבע בהערכות שווי שבוצעו על ידי מעריכי שווי חיצוניים בלתי תלויים שהינם בעלי כישורים מקצועיים מוכרים וניסיון רב בנוגע למיקום וסוג הנדל"ן שהוערך. השווי ההוגן נקבע בהתבסס על עסקאות שנערכו לאחרונה בשוק ביחס לנדל"ן דומה ובמיקום דומה לזה של הנדל"ן שבבעלות הקבוצה, וכן בהתבסס על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים הציפויים מהנכס. באמידת תזרימי המזומנים הובא בחשבון הסיכון המובנה שלהם. בחישוב השווי ההוגן השתמשו מעריכי השווי בשיעורי היוון של 8.5% - 9%.

הנדל"ן להשקעה כולל קרקע פנויה, נדל"ן המושכרים לעסקים ודירות המושכרות למגורים.

ג. באשר להתקשרויות המתייחסות לחכירה של נדל"ן להשקעה, ראה באור 39 ד'.

באור 9 - נדל"ן להשקעה (המשך)

ד. פרטים בדבר זכויות במקרקעין המשמשות את הקבוצה כנדל"ן להשקעה:

31 בדצמבר		מועדי סיום תקופת החכירה (בשנים)	
2010	2011		
אלפי ש"ח			
172,260	187,266	-	בבעלות
1,149	344	55	בחכירה מהוונת
<u>173,409</u>	<u>187,610</u>		

באור 10 - חייבים ויתרות חובה

א. הרכב:

ליום 31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
4,833	1,338	הכנסות לקבל
32,416	31,141	הוצאות מראש
3,473	8,141	מקדמות לספקים
32,103	28,661	חברות ביטוח ותווכני ביטוח
70,403	55,788	סוכני ביטוח
12,100	61,286	אחרים
<u>(46,970)</u>	<u>(35,141)</u>	בניכוי הפרשה לחובות מסופקים
<u>108,358</u>	<u>151,214</u>	סה"כ חייבים ויתרות חובה

ב. להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים:

2010	2011	
אלפי ש"ח		
44,886	46,970	יתרה ליום 1 בינואר
<u>2,084</u>	<u>(11,829)</u>	שינוי בהפרשה
<u>46,970</u>	<u>35,141</u>	יתרה ליום 31 בדצמבר

באור 11: - פרמיות לגבייה

א. ההרכב:

ליום 31 בדצמבר	
2010	2011
אלפי ש"ח	
534,508	558,923
(9,433)	(11,321)
525,075	547,602
378,553	402,683

פרמיות לגבייה (*)
בניכוי הפרשה לחובות מסופקים
סה"כ פרמיות לגבייה
(* כולל המחאות לגבייה והוראות קבע

ב. גיול:

ליום 31 בדצמבר	
2010	2011
אלפי ש"ח	
369,943	398,649
69,440	57,886
42,038	46,057
22,633	23,541
504,054	526,133
21,021	21,469
525,075	547,602

פרמיות לגבייה שערכן לא נפגם
ללא פיגור
בפיגור:
מתחת ל- 90 ימים
בין 90 ל- 180 ימים
מעל 180 ימים
סה"כ פרמיות לגבייה שערכן לא נפגם
פרמיות לגבייה שערכן נפגם
סה"כ פרמיות לגבייה

ג. להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים בגין הפרמיות לגבייה:

2010	2011
אלפי ש"ח	
5,953	9,433
3,480	1,888
9,433	11,321

יתרה ליום 1 בינואר
שינוי בהפרשה
יתרה ליום 31 בדצמבר

באור 12: - השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה

א. להלן פירוט הנכסים:

ליום 31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
		השקעות פיננסיות:
3,978,995	4,001,963	נכסי חוב סחירים
3,113,895	3,082,928	נכסי חוב שאינם סחירים (*)
3,226,378	2,682,486	מניות
1,486,344	1,698,864	השקעות פיננסיות אחרות
11,805,612	11,466,241	סך הכל השקעות פיננסיות
67,575	535,315	מזומנים ושווי מזומנים
100,832	123,196	אחר
11,974,019	12,124,752	סך הכל נכסים עבור חוזים תלויי תשואה
		(*) כולל נכסי חוב שאינם סחירים שנמדדו לפי עלות מופחתת (ראה באור 2(ז)(4)(א))
467,923	482,473	

לעניין החשיפה בגין נכסים עבור חוזים תלויי תשואה ראה באור 37(6) בדבר ניהול סיכונים.

ב. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות

הטבלה שלהלן מציגה ניתוח מכשירים פיננסיים המוצגים בשווי הוגן. הרמות השונות הוגדרו באופן הבא:

- רמה 1 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.
- רמה 2 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים נצפים, ישירים או בלתי ישירים, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.
- רמה 3 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

באור 12: - השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ב. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2011			
סה"כ	רמה 3	רמה 2	רמה 1
אלפי ש"ח			
4,001,963	-	-	4,001,963
2,600,455	26,344	2,574,111	-
2,682,486	128,796	-	2,553,690
1,698,864	805,987	19,325	873,552
<u>10,983,768</u>	<u>961,127</u>	<u>2,593,436</u>	<u>7,429,205</u>

השקעות פיננסיות:
נכסי חוב סחירים
נכסי חוב שאינם סחירים
מניות
השקעות פיננסיות אחרות
סה"כ

ליום 31 בדצמבר, 2010			
סה"כ	רמה 3	רמה 2	רמה 1
אלפי ש"ח			
3,978,995	-	-	3,978,995
2,645,972	88,247	2,557,725	-
3,226,378	124,854	-	3,101,524
1,486,344	554,266	56,572	875,506
<u>11,337,689</u>	<u>767,367</u>	<u>2,614,297</u>	<u>7,956,025</u>

השקעות פיננסיות:
נכסי חוב סחירים
נכסי חוב שאינם סחירים
מניות
השקעות פיננסיות אחרות
סה"כ

ג. התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן והמסווגים לרמה 3

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח			
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד			
אלפי ש"ח			
סה"כ	השקעות פיננסיות אחרות	מניות	נכסי חוב שאינם סחירים
767,367	554,266	124,854	88,247
37,288	31,467	25,395	(19,574)
329,676	328,960	716	-
(62,692)	(40,523)	(22,169)	-
(124,835)	(68,183)	-	(56,652)
38,071	-	-	38,071
(23,748)	-	-	(23,748)
<u>961,127</u>	<u>805,987</u>	<u>128,796</u>	<u>26,344</u>
<u>99,566</u>	<u>71,533</u>	<u>39,940</u>	<u>(11,907)</u>

יתרה ליום 1 בינואר, 2011
סך הרווחים (הפסדים) שהוכרו ברווח והפסד רכישות
מכירות
פדיונות
העברות אל רמה 3
העברות מתוך רמה 3
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011
סך הרווחים (הפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2011

באור 12: - השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ג. התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן והמסווגים לרמה 3 (המשך)

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח			
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד			
אלפי ש"ח			
סה"כ	השקעות פיננסיות		נכסי חוב שאינם סחירים
	אחרות	מניות	
562,652	412,373	82,999	67,280
50,221	39,436	9,897	888
226,828	157,554	8,916	60,358
(39,271)	(39,271)	-	-
(56,105)	(15,826)	-	(40,279)
23,042	-	23,042	-
<u>767,367</u>	<u>554,266</u>	<u>124,854</u>	<u>88,247</u>
<u>42,708</u>	<u>33,306</u>	<u>9,897</u>	<u>(495)</u>

יתרה ליום 1 בינואר, 2010
 סך הרווחים שהוכרו ברווח והפסד
 רכישות
 מכירות
 פדיונות
 העברות אל רמה 3
 יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010
 סך הרווחים (הפסדים) לתקופה שנכללו
 ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון
 31 בדצמבר, 2010

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות

א. ההרכב

ליום 31 בדצמבר, 2011					
סה"כ	הלוואות וחייבים	זמינים למכירה	נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	פירוט בסעיף	
אלפי ש"ח					
4,154,821	-	3,194,823	959,998	ב	נכסי חוב סחירים
9,758,210	9,758,210	-	-	ג	נכסי חוב שאינם סחירים
281,092	-	239,708	41,384	ה	מניות
524,418	-	187,041	337,377	ו	אחרות
<u>14,718,541</u>	<u>9,758,210</u>	<u>3,621,572</u>	<u>1,338,759</u>		סה"כ
ליום 31 בדצמבר, 2010					
סה"כ	הלוואות וחייבים	זמינים למכירה	נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	פירוט בסעיף	
אלפי ש"ח					
4,455,757	-	3,722,068	733,689	ב	נכסי חוב סחירים
9,166,145	9,166,145	-	-	ג	נכסי חוב שאינם סחירים
293,436	-	250,502	42,934	ה	מניות
498,223	-	142,270	355,953	ו	אחרות
<u>14,413,561</u>	<u>9,166,145</u>	<u>4,114,840</u>	<u>1,132,576</u>		סה"כ

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ב. נכסי חוב סחירים

ליום 31 בדצמבר	
2010	2011
אלפי ש"ח	
325,698	594,953
1,773,136	1,523,517
<u>2,098,834</u>	<u>2,118,470</u>
399,627	357,991
1,948,932	1,671,306
<u>2,348,559</u>	<u>2,029,297</u>
8,364	7,054
<u>4,455,757</u>	<u>4,154,821</u>
<u>38,670</u>	<u>83,509</u>

אגרות חוב ממשלתיות
 נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
 שיועודו בעת ההכרה לראשונה
 זמינות למכירה

סך הכל אגרות חוב ממשלתיות

נכסי חוב אחרים:

שאינם ניתנים להמרה

נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
 שיועודו בעת ההכרה לראשונה
 זמינים למכירה

סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

נכסי חוב הניתנים להמרה

נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
 שיועודו בעת ההכרה לראשונה

סך הכל נכסי חוב סחירים

ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח
 והפסד (במצטבר)

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ג. נכסי חוב שאינם סחירים

ליום 31 בדצמבר, 2011	
שווי הוגן	ערך בספרים
אלפי ש"ח	
7,571,166	6,300,858
3,461,702	3,457,352
11,032,868	9,758,210
	102,997

אגרות חוב ממשלתיות

מוצגות כהלוואות וחייבים:
אג"ח ח"ץ ופקדונות חשכ"ל

נכסי חוב אחרים:

שאינם ניתנים להמרה

מוצגים כהלוואות וחייבים, לרבות פקדונות בבנקים
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

ליום 31 בדצמבר, 2010	
שווי הוגן	ערך בספרים
אלפי ש"ח	
7,506,553	6,108,845
3,249,742	3,057,300
10,756,295	9,166,145
	100,866

אגרות חוב ממשלתיות

מוצגות כהלוואות וחייבים:
אג"ח ח"ץ ופקדונות חשכ"ל

נכסי חוב אחרים:

שאינם ניתנים להמרה

מוצגים כהלוואות וחייבים, לרבות פקדונות בבנקים
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ד. פרטים בדבר ריבית והצמדה בגין נכסי חוב

ליום 31 בדצמבר	
2010	2011
אחוזים	

		<u>נכסי חוב סחירים</u>
		בסיס הצמדה:
3.05	4.15	צמוד מדד
3.71	4.52	שקלי
5.79	8.45	צמוד מט"ח
		<u>נכסי חוב שאינם סחירים</u>
		בסיס הצמדה:
5.39	4.85	צמוד מדד
4.66	6.19	שקלי
5.32	5.33	צמוד מט"ח

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ה. מניות

ליום 31 בדצמבר	
2010	2011
אלפי ש"ח	
42,068	40,840
240,096	229,629
282,164	270,469
866	544
10,406	10,079
11,272	10,623
293,436	281,092
43,209	72,331

סחירות

נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה

זמינות למכירה

סך הכל מניות סחירות

שאינן סחירות

נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה

זמינות למכירה

סך הכל מניות שאינן סחירות

סך הכל מניות

ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

ו. אחרות

ליום 31 בדצמבר	
2010	2011
אלפי ש"ח	
224,714	216,404
77,443	69,315
3,482	443
305,639	286,162
109,279	110,516
64,827	117,726
18,478	10,014
192,584	238,256
498,223	524,418
16,294	27,615

סחירות

נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה

זמינות למכירה

מכשירים נגזרים (*)

סך הכל השקעות פיננסיות אחרות סחירות

שאינן סחירות

נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה

זמינות למכירה

מכשירים נגזרים (*)

סך הכל השקעות פיננסיות אחרות שאינן סחירות

סך הכל השקעות פיננסיות אחרות

ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

השקעות פיננסיות המסווגות לאחרות כוללות בעיקר השקעות בתעודות סל, תעודות השתתפות בקרנות נאמנות, קרנות השקעה, נגזרים פיננסיים, חוזים עתידיים, אופציות ומוצרים מובנים.

לעניין התחייבויות להשקעה בקרנות השקעה, ראה באור 39 ג' להלן.

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

1. אחרות (המשך)

(* להלן סכום החשיפה, נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של העסקאות הפיננסיות שנעשו לתאריך הדוח הכספי:

ליום 31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
2,274	31	מניות
(509,296)	(57,223)	מטבע חוץ

2. שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן

השווי ההוגן של נכסי חוב שאינם סחירים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד וכן של נכסי חוב פיננסיים שאינם סחירים הנמדדים בעלותם המופחתת, אשר מידע לגבי השווי ההוגן שלהם ניתן לצרכי באור בלבד, נקבעים באמצעות היוון אומדן תזרימי המזומנים הצפויים בגינם. שערי ההיוון מתבססים בעיקרם על התשואות של אגרות חוב ממשלתיות והמרווחים של אגרות חוב קונצרניות, כפי שנמדדו בבורסה לניירות ערך בת"א בתוספת פרמיה בגין אי סחירות. שיעורי הריבית ששימשו להיוון נקבעים על ידי חברה המספקת ציטוט ריביות.

ביום 24 בפברואר, 2011 פרסם משרד האוצר הודעה לעיתונות לפיה זכתה קבוצת "מרווח הוגן" במכרז להקמה ולתפעול של מאגר ציטוטי מחירים ושערי ריבית לגופים מוסדיים. החל מיום 20 במרס, 2011 (להלן - יום המעבר), מספקת קבוצת מרווח הוגן ציטוטי מחירים ושערי ריבית היוון לגופים מוסדיים לשערוך נכסי חוב לא סחירים (להלן - "המודל החדש"). מאותו מועד הפסיקה חברת שערי ריבית לספק ציטוטים אלו לגופים המוסדיים. המודל החדש בעיקרו אינו מתבסס על דירוג האשראי של הנכס אלא על חלוקת השוק הסחיר לעשירונים בהתאם לתשואה לפידיון של נכסי החוב וקביעת מיקום הנכס הלא סחיר באותם עשירונים וזאת בהתאם לפרמיית הסיכון הנגזרת ממחירי עסקאות/הנפקות בשוק הלא סחיר. המודל החדש מביא לידי ביטוי באופן עדכני יותר שינויים בפרמיית הסיכון של נכסי החוב, כפי שאלו משתקפים בשוק הסחיר בהתאם לשינויים באותו עשירון.

לדעת הקבוצה המודל החדש עונה לדרישות המפקח ולכללים החשבונאיים בנושא מדידת שווי הוגן של נכסים פיננסיים. המעבר למודל החדש מיושם כשינוי אומדן. אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים כתוצאה מיישום המודל החדש ביום המעבר.

ביום 14 בספטמבר, 2011 פרסם משרד האוצר הודעה בעקבות פסק הדין של בית המשפט העליון מיום 6 בספטמבר, 2011 אשר הורה על ביטול המכרז האמור לעיל. על פי ההודעה, החליטה ועדת המכרזים של משרד האוצר כי חברת מרווח הוגן בע"מ תמשיך לספק שירותי מאגר ציטוטי מחירים פרטניים ושערי ריבית עבור הגופים המוסדיים, וזאת עד ליום 1 ביוני, 2012 או עד לתחילת מתן השירותים על ידי הזוכה במכרז החדש שיפורסם, לפי המוקדם מביניהם. ביום 30 בינואר, 2012 פורסם המכרז החדש (אשר עודכן לעניין המועדים ביום 7 במרס, 2012), לפיו הזוכה יתחיל לספק שירותי מאגר ציטוטי מחירים פרטניים לשערי הריבית עבור הגופים המוסדיים החל מיום 20 בפברואר, 2013.

להלן שיעורי הריבית עבור נכסי חוב שאינם סחירים:

ליום 31 בדצמבר		
2010	2011	
באחוזים		
1.6	2.0	AA ומעלה
4.1	6.4	BBB עד +A
13.1	13.5	נמוך מ-BBB
36.1	32.7	לא מדורג

עבור נכסי חוב שאינם סחירים בארץ לפי דירוג (*):

(* המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג "מעלות", "מדרוג" ודירוג פנימי. נתוני חברת מדרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הסווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד +A.

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)ח. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות

הטבלה שלהלן מציגה ניתוח מכשירים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן. הרמות השונות הוגדרו באופן הבא:

- רמה 1 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.
- רמה 2 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים נצפים, ישירים או בלתי ישירים, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.
- רמה 3 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

היתרה בדוחות הכספיים של מזומנים, פרמיות לגביה, לקוחות, חייבים ויתרות חובה ונכסי מיסים שוטפים, תואמת או קרובה לשווי ההוגן שלהם.

ליום 31 בדצמבר, 2011				
סה"כ	רמה 3	רמה 2	רמה 1	
אלפי ש"ח				
4,154,821	-	-	4,154,821	נכסי חוב סחירים
281,092	12,829	-	268,263	מניות
524,418	228,243	10,014	286,161	אחרות
<u>4,960,331</u>	<u>241,072</u>	<u>10,014</u>	<u>4,709,245</u>	סה"כ

ליום 31 בדצמבר, 2010				
סה"כ	רמה 3	רמה 2	רמה 1	
אלפי ש"ח				
4,455,757	-	-	4,455,757	נכסי חוב סחירים
293,436	11,272	-	282,164	מניות
498,223	174,106	18,478	305,639	אחרות
<u>5,247,416</u>	<u>185,378</u>	<u>18,478</u>	<u>5,043,560</u>	סה"כ

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ח. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות (המשך)

התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן והמסווגים לרמה 3

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח			
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח			
והפסד ונכסים פיננסיים זמינים למכירה			
סה"כ	אחרות	מניות	
185,378	174,106	11,272	יתרה ליום 1 בינואר, 2011
(17,099)	(16,859)	(240)	סך ההפסדים שהוכרו ברווח והפסד
13,498	11,320	2,178	סך הרווחים שהוכרו ברווח כולל אחר
75,926	75,926	-	רכישות
(3,358)	(2,977)	(381)	מכירות
(13,273)	(13,273)	-	פדיונות
<u>241,072</u>	<u>228,243</u>	<u>12,829</u>	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011
<u>(14,175)</u>	<u>(16,469)</u>	<u>2,294</u>	סך הרווחים (ההפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2011

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח			
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח			
והפסד ונכסים פיננסיים זמינים למכירה			
סה"כ	אחרות	מניות	
127,985	122,666	5,319	יתרה ליום 1 בינואר, 2010
5,975	7,616	(1,641)	סך הרווחים (הפסדים) ברווח והפסד
3,951	2,800	1,151	סך הרווחים שהוכרו ברווח כולל אחר
57,485	53,700	3,785	רכישות
(9,335)	(9,335)	-	מכירות
(3,341)	(3,341)	-	פדיונות
<u>2,658</u>	<u>-</u>	<u>2,658</u>	העברות אל רמה 3
<u>185,378</u>	<u>174,106</u>	<u>11,272</u>	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010
<u>8,821</u>	<u>10,462</u>	<u>(1,641)</u>	סך הרווחים (ההפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2010

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ט. ניתוח מועדי מימוש חזויים:

ליום 31 בדצמבר, 2011

סה"כ	חברת ביטוח מאוחדת	מעל 5 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים	משנתיים עד 3 שנים	משנה עד שנתיים	עד שנה
אלפי ש"ח							
959,998	530,054	144,125	27,627	51,722	49,108	46,357	111,005
41,384	22,462	-	-	-	-	12,615	6,307
337,377	205,012	42,379	28,845	525	836	25,919	33,861
3,194,823	3,149,459	4,833	4,070	6,863	8,445	8,445	12,708
239,708	239,708	-	-	-	-	-	-
187,041	187,041	-	-	-	-	-	-
9,758,210	5,248,752	2,492,436	399,848	408,233	423,133	378,716	407,092
14,718,541	9,582,488	2,683,773	460,390	467,343	481,522	472,052	570,973

נכסים פיננסיים הנמדדים
בשווי הוגן דרך רווח
והפסד:

נכסי חוב סחירים

מניות

אחרות

נכסים פיננסיים זמינים
למכירה:

נכסי חוב סחירים

מניות

אחרות

הלוואות וחייבים:

נכסי חוב שאינם סחירים

באור 13: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ט. ניתוח מועדי מימוש חזויים: (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2010

סה"כ	חברת ביטוח מאוחדת	מעל 5 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים	משנתיים עד 3 שנים	משנה עד שנתיים	עד שנה	
אלפי ש"ח								
								נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
733,689	352,145	144,461	39,398	46,860	99,684	39,264	11,877	נכסי חוב סחירים
42,934	21,355	-	-	-	15,198	-	6,381	מניות
355,953	274,932	62,851	-	1,078	5,082	-	12,010	אחרות
								נכסים פיננסיים זמינים למכירה:
3,722,068	3,621,608	297	5,669	14,727	45,164	31,215	3,388	נכסי חוב סחירים
250,502	250,502	-	-	-	-	-	-	מניות
142,270	142,270	-	-	-	-	-	-	אחרות
								הלוואות וחייבים:
9,166,145	4,918,278	3,926,221	97,806	117,499	30,405	44,200	31,736	נכסי חוב שאינם סחירים
<u>14,413,561</u>	<u>9,581,090</u>	<u>4,133,830</u>	<u>142,873</u>	<u>180,164</u>	<u>195,533</u>	<u>114,679</u>	<u>65,392</u>	

באור 14: - מזומנים ושווי מזומנים

א. עבור חוזים תלויי תשואה:

ליום 31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
67,575	120,138	מזומנים ופקדונות למשיכה מיידית
-	415,177	פקדונות לזמן קצר
<u>67,575</u>	<u>535,315</u>	מזומנים ושווי מזומנים

המזומנים בתאגידים הבנקאיים נושאים לתאריך הדיווח ריבית שוטפת המבוססת על שיעורי ריבית בגין הפקדות בנקאיות יומיות הנעה בין 2.29% ל- 2.54%.

פקדונות לזמן קצר המופקדים בתאגידים הבנקאיים הינם לתקופות של בין שבוע לשלושה חודשים. הפקדונות נושאים ריבית בשיעור ממוצע של 2.91% (אשתקד - 2.08%).

באשר לתנאי הצמדה של המזומנים ופקדונות לזמן קצר, ראה באור 37(2)(ז).

ב. אחרים:

ליום 31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
278,084	121,748	מזומנים ופקדונות למשיכה מיידית:
45,842	41,924	בש"ח
14,885	7,634	בדולר
		במט"ח אחר
<u>338,811</u>	<u>171,306</u>	
97,180	130,288	פקדונות לזמן קצר - בש"ח
<u>435,991</u>	<u>301,594</u>	מזומנים ושווי מזומנים

המזומנים בתאגידים הבנקאיים נושאים לתאריך הדיווח ריבית שוטפת המבוססת על שיעורי ריבית בגין הפקדות בנקאיות יומיות הנעה בין 2.29% ל- 2.54%.

פקדונות לזמן קצר המופקדים בתאגידים הבנקאיים הינם לתקופות של בין שבוע לשלושה חודשים. הפקדונות נושאים ריבית בשיעור ממוצע של 2.91%.

באשר לתנאי הצמדה של המזומנים ופקדונות לזמן קצר, ראה באור 37(2)(ז).

באור 15: - הון ודרישות הון

א. הרכב הון המניות

לימים 31 בדצמבר, 2010 ו- 2011		
מונפק ונפרע	רשום	
מספר מניות (באלפים)		
63,272	88,000	מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.ג. כ"א

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ב. זכויות הנלוות למניות

1. זכויות הצבעה באסיפה הכללית, זכות לדיבידנד, זכויות בפירוק החברה וזכות למינוי הדירקטורים בחברה.

2. סחירות בבורסה לניירות ערך בתל-אביב.

ג. דיבידנד

בשנים 2009, 2010 ו- 2011 לא חולק דיבידנד.

ד. קרנות הון אחרות

ההרכב - מיוחס לבעלי מניות החברה:

לימים 31 בדצמבר, 2010 ו- 2011	
אלפי ש"ח	
7,036	קרן הערכה מחדש בגין שיערוך מקרקעין
5,961	הטבת מס בגין הענקת מניות למנכ"ל החברה (לשעבר- מנכ"ל מנורה ביטוח)
696	עסקה עם בעל שליטה
<u>13,693</u>	

קרן הערכה מחדש מקרקעין

קרן הערכה מחדש משמשת לרישום התאמות בשווי ההוגן (בניכוי השפעת המס) של רכוש קבוע וירידות ערך עד למידה שהן מתייחסות לעליית ערך שנרשמה בגין אותו נכס בקרנות הון.

קרן הון בגין עסקה עם בעל שליטה

קרן ההון מתייחסת לעסקה שבוצעה בין חברות מאוחדות של החברה. ההפרש בין השווי ההוגן לבין התמורה שנקבעה בעסקה נזקף לקרן ההון.

ה. זכויות שאינן מקנות שליטה

הרכב זכויות שאינן מקנות שליטה בדוחות המאוחדים על המצב הכספי:

ליום 31 בדצמבר	
2010	2011
אלפי ש"ח	
7,867	8,351

החלק בשווי המאזני

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון

1. מדיניות ההנהלה היא להחזיק בסיס הון איתן במטרה לשמר את יכולת הקבוצה להמשיך את פעילותה על מנת שתוכל להניב תשואה לבעלי מניותיה, וכן על מנת לתמוך בפעילות עסקית עתידית. מנורה ביטוח ושומרה ביטוח כפופות לדרישות הון הנקבעות על-ידי המפקח.

כחלק מתהליך יישומה של הדירקטיבה Solvency II, נדרשת מנורה ביטוח לבצע תהליך הערכה עצמית של הסיכונים להם היא חשופה ולקבוע הון אשר לדעת מנורה ביטוח יהווה כרית ביטחון לסיכונים אלו (ראה גם סעיף 5 להלן). בתקופת הדוח, הגדירה מנורה ביטוח כהון עצמי נדרש ("הון יעד") את דרישת ההון כפי שנדרשה על ידי הדירקטיבה (על פי הכללים שנקבעו בהגשה הראשונה שהוגשה למפקח בחודש פברואר 2011), ובלבד שלא יפחת מתקנות ההון העצמי. מובהר כי אין מדובר בהון מחייב, אלא בהון יעד שמנורה ביטוח תשאף לשמור עליו, וכי אין ודאות כי מנורה ביטוח תעמוד בהון יעד זה בכל נקודת זמן.

מנורה מבטחים פנסיה בע"מ (להלן - מבטחים פנסיה), מנורה מבטחים גמל בע"מ ומנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ מחויבות לעמוד בתנאים של הון עצמי מינימלי על-פי תקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), תשכ"ד-1964. בחודש פברואר 2012 פורסמו תקנות חדשות בדבר הון מחברות מנהלות של קופות גמל וקרנות פנסיה – ראה סעיף 7 (ב) להלן.

מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ מחויבת לעמוד בתקנות השקעות משותפות בנאמנות (הון עצמי וביטוח של מנהל קרן ונאמן ותנאי כשירות של דירקטורים וחברי ועדת השקעות), התשנ"ו-1995.

מנורה מבטחים ניהול תיקי השקעות בע"מ מחויבת לעמוד בתקנות הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות (הון עצמי וביטוח), (תיקון), התש"ס-2000.

לעניין עמידה בדרישות ההון, ראה סעיפים 7 להלן.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

1. ניהול ודרישות הון (המשך)

2. להלן נתונים בדבר ההון הנדרש והקיים של מנורה ביטוח ושומרה ביטוח בהתאם לתקנות ההון והנחיות המפקח.

מנורה ביטוח		
ליום 31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
		הון עצמי מינימלי:
2,244,703	2,637,959	הסכום הנדרש על פי תקנות והנחיות המפקח (א)
		הסכום הקיים המחושב על פי תקנות ההון:
2,048,846	1,916,293	הון ראשוני בסיסי
263,951	263,379	הון ראשוני מורכב (ג)
2,312,797	2,179,672	סך הכל הון ראשוני
-	199,065	הון משני מורכב (ד)
609,668	509,358	הון משני נחות (ה)
2,922,465	2,888,095	סך ההון הקיים המחושב על פי תקנות ההון
677,762	250,136	עודף (*)
-	19,388	סכום ההשקעות שיש חובה להעמידם כנגד עודפי הון בהתאם להוראות המפקח, ולפיכך מהווים עודפים שאינם ניתנים לחלוקה
		הסכום הנדרש כולל דרישות הון בגין: (1א)
282,681	280,670	פעילות בביטוח כללי
6,731	7,036	פעילות בביטוח סיעודי
141,358	141,358	סיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים
650,863	608,661	הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים ובביטוח מפני מחלות אישפוז
3,477	3,537	דרישות בגין תוכניות מבטיחות תשואה
48,768	43,950	נכסים בלתי מוכרים כהגדרתם בתקנות ההון
759,975	855,873	השקעה בחברת ביטוח ובחברה מנהלת מאוחדות
347,772	392,125	נכסי השקעה ונכסים אחרים
126,347	130,040	סיכונים קטסטרופה בביטוח כללי
127,137	138,082	סיכונים תפעוליים
31,807	36,627	ערבויות
2,526,916	2,637,959	סך הכל הסכום הנדרש על פי תקנות ההון המתוקנות
282,213	-	בניכוי הפרש הנדרש להשלמה עד ליום 31 בדצמבר, 2011 (ב)
2,244,703	2,637,959	

(*) מלבד הדרישות הכלליות בחוק החברות, חלוקת דיבידנד מעודפי הון בחברות ביטוח כפופה גם לדרישות נזילות ועמידה בכללי תקנות ההשקעה.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

1. ניהול ודרישות הון (המשך)

2. להלן נתונים בדבר ההון הנדרש והקיים של מנורה ביטוח ושומרה ביטוח בהתאם לתקנות ההון והנחיות המפקח. (המשך)

שומרה ביטוח		
ליום 31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
		<u>הון עצמי מינימלי:</u>
159,625	204,933	הסכום הנדרש על פי תקנות והנחיות המפקח (א2)
		הסכום הקיים המחושב על פי תקנות ההון:
179,005	203,667	הון ראשוני בסיסי (ו)
(36,383)	-	בניכוי הון ראשוני מעבר למגבלת כפל מההון הבסיסי
34,907	36,726	הון משני נחות (ה)
177,529	240,393	סך הכל הסכום הקיים המחושב על פי תקנות ההון
17,904	35,460	עודף (*)
8,697	12,576	סכום ההשקעות שיש חובה להעמידם כנגד עודפי הון בהתאם להוראות המפקח, ולפיכך מהווים עודפים שאינם ניתנים לחלוקה
		(א2) הסכום הנדרש כולל דרישות הון בגין:
114,617	126,837	פעילות בביטוח כללי
1,526	1,463	נכסים בלתי מוכרים כהגדרתם בתקנות ההון
43,231	38,893	נכסי השקעה ונכסים אחרים
9,404	15,087	סיכונים קטסטרופה בביטוח כללי
19,835	22,653	סיכונים תפעוליים
188,613	204,933	סך הכל הסכום הנדרש על פי תקנות ההון המתוקנות
28,988	-	בניכוי הפרש הנדרש להשלמה עד ליום 31 בדצמבר, 2011 (ב)
159,625	204,933	

(*) מלבד הדרישות הכלליות בחוק החברות, חלוקת דיבידנד מעודפי הון בחברות ביטוח כפופה גם לדרישות נזילות ועמידה בכללי תקנות ההשקעה.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

1. ניהול ודרישות הון (המשך)

2. להלן נתונים בדבר ההון הנדרש והקיים של מנורה ביטוח ושומרה ביטוח בהתאם לתקנות ההון והנחיות המפקח. (המשך)

(ב) בחודש נובמבר 2009 פורסם תיקון לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח) (תיקון), התשס"ט-2009 (להלן התיקון). בהתאם לתיקון מבטח יהיה חייב להגדיל, עד למועד פרסום הדוח הכספי, את הונו העצמי כהגדרתו בתיקון בגין ההפרש שבין ההון הנדרש לפי התקנות, לפני התיקון ולאחריו (להלן - ההפרש). ההפרש יחושב לכל מועד של הדוח הכספי. הגדלת ההון העצמי נעשתה במועדים ובשיעורים המפורטים להלן:

עד למועד פרסום הדוח הכספי ליום 31 בדצמבר, 2009 לפחות 30% מההפרש;
עד למועד פרסום הדוח הכספי ליום 31 בדצמבר, 2010 לפחות 60% מההפרש;
עד ליום 31 בדצמבר, 2011 הושלם מלוא ההפרש.

השיעורים האמורים הוגדלו ב-15% במועדי פרסום הדוחות הכספיים החצי שנתיים העוקבים למועדי הדוחות הכספיים האמורים לעיל.

(ג) לפרטים בדבר הון ראשוני מורכב שהנפיקה מנורה ביטוח לחברה, ראה באור 25 ד' (2) להלן.

(ד) לפרטים בדבר הנפקת כתבי התחייבות נדחים המהווים הון משני מורכב במנורה ביטוח, ראה באור 25 ה' (5).

(ה) כולל שטרי הון בשומרה ביטוח שהונפקו למנורה ביטוח וכתבי התחייבות נדחים במנורה ביטוח, אשר הונפקו עד ליום 31 בדצמבר, 2009 ומהווים הון משני נחות.

(ו) ביום 26 ביוני, 2011 הנפיקה שומרה ביטוח למנורה ביטוח 9 מליון מניות הטבה בנות 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת.

3. במסגרת התיקון לתקנות ההון נוספו לדרישות ההון הקיימות, דרישות הון בגין קטגוריות אלו:

- א. סיכונים תפעוליים.
- ב. סיכוני שוק ואשראי, כשיעור מהנכסים, לפי מידת הסיכון המאפיינת את הנכסים השונים.
- ג. סיכוני קטסטרופה בביטוח כללי.
- ד. דרישות הון בגין ערבויות.

כמו כן, הורחבו דרישות ההון בגין קטגוריות אלו:

- א. תוכניות מבטיחות תשואה בביטוח חיים שאין כנגדן או כנגד חלקן אגרות חוב מיועדות.
- ב. דרישות הון בגין החזקת המבטחת בחברות מנהלות של קופות גמל וקרנות פנסיה.

כמו כן, ניתנו ההקלות הבאות:

- הקלה באופן חישוב ההון בשל הוצאות לפיתוח מערכות מידע, בכפוף לאישור המפקח.
- ניכוי עתודה למס שנוצרה בגין נכסים לא מוכרים אשר מוחזקים בניגוד לתקנות השקעה או בניגוד להוראות המפקח.
- נקבע כי המפקח יהיה רשאי להתיר, בכפוף לתנאים עליהם יורה, הפחתה של דרישת ההון, בגובה של עד 35% מההפרש המקורי, בשל רכישת פעילות קופות גמל או חברה מנהלת של קופות גמל, במידה והונו העצמי, של המבטח, במועד הדוח הינו לפחות ההון העצמי המינימלי הנדרש ממנו בניכוי 35% מההפרש המקורי בשל רכישת פעילות קופות גמל או חברה מנהלת של קופות גמל.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

1. ניהול ודרישות הון (המשך)

3. (המשך)

במסגרת התיקון נמחקה ההגדרה של הון בסיסי, שונו הגדרות הון ראשוני והון משני ונוספה הגדרה של הון שלישוני. הגדרות הון משני והון שלישוני הוכפפו לתנאים ולשיעורים עליהם יורה המפקח. בעניין זה פרסם המפקח הוראת שעה, לפיה בתקופה שמיום תחילתו של התיקון ועד למועד עליו יודיע המפקח, אין שינוי בהגדרות, במבנה ובחישוב ההון הקיים של חברות ביטוח. הוראת שעה זו בוטלה בחוזר ביטוח שפורסם בחודש אוגוסט 2011 כאמור להלן. בהמשך לכך, ובהתאם לכוונת הפיקוח לאמץ בעתיד את הדירקטיבה של האיחוד האירופי בדבר הבטחת כושר פירעון של מבטחים Solvency II, פורסם בחודש אוגוסט 2011 חוזר בדבר הרכב הון עצמי מוכר של מבטח (להלן - החוזר), אשר נכנס לתוקפו החל מהדוחות הכספיים לתקופה שהסתיימה ביום 30 בספטמבר, 2011.

החוזר קובע כללים למבנה הון עצמי מוכר של מבטח, וכן מסגרת עקרונות להכרה ברכיבי הון שונים ולסיווגם לרובדי ההון השונים, כדלהלן:

א. הון ראשוני - כולל הון ראשוני בסיסי (בגובה ההון המיוחס לבעלי המניות של החברה), שטרי הון צמיתים או מניות בכורה לא צוברות ומכשירי הון ראשוני מורכב. מכשירי ההון הראשוני המורכב כוללים מכשירים פיננסיים שהינם זמינים לספוג את הפסדי המבטח באמצעות ביטול תשלומי ריבית ודחיית תשלומי קרן, ופרעונם נדחה בפני כל התחייבויות המבטח ובנסיבות מסוימות (הון עצמי מוכר קיים נמוך מהנדרש), קרן המכשיר תימחק או תומר למניות רגילות. מועד הפרעון הראשון של מכשירים אלה יבוא לאחר פרעון ההתחייבויות הביטוחיות המאוחרות ביותר או 49 שנים, כמוקדם שביניהם. ניתן לבצע פידיון מוקדם לאחר 10 שנים ממועד ההנפקה באישור המפקח.

ב. הון משני - כולל מכשירים פיננסיים שהינם זמינים לספוג את הפסדי המבטח באמצעות דחיית תשלומי קרן וריבית, ושפרעונם נדחה בפני כל חוב אחר למעט בפני הון ראשוני (אם כי ניתן לקבוע שלא יידחה גם בפני הון משני אחר או הון שלישוני). מועד הפרעון הראשון של מכשירי ההון המשני יבוא לאחר תום תקופה המשקפת ממוצע משוקלל של התקופות לפרעון ההתחייבויות הביטוחיות בתוספת שנתיים, או 20 שנים כמוקדם שביניהם. ניתן לבצע פידיון מוקדם לאחר 8 שנים ממועד ההנפקה.

ג. הון שלישוני - כולל מכשירים פיננסיים שהינם זמינים לספוג את הפסדי המבטח באמצעות דחיית תשלומי קרן בלבד, ושפרעונם נדחה בפני כל חוב אחר למעט בפני הון ראשוני (אם כי ניתן לקבוע שלא יידחה גם בפני הון משני או הון שלישוני אחר). מועד הפרעון הראשון של מכשירי ההון השלישוני לא יפחת מ-5 שנים מיום הנפקתו.

לעניין זה, התחייבויות ביטוחיות כוללות התחייבויות שאינן תלויות תשואה, ללא חלק ההתחייבויות המגובה במלואו באג"ח חץ ובניכוי חלקם של מבטחי משנה.

ההון העצמי המוכר של המבטח הוא סכום הרכיבים והמכשירים הכלולים ברבדים השונים בשיעורים הבאים:

- א. שיעורם הכולל של רכיבי ומכשירי הון הנכללים בהון הראשוני לא יפחת מ-60% מסך ההון העצמי של המבטח.
- ב. שיעורם הכולל של רכיבי ומכשירי הון הנכללים בהון הראשוני הבסיסי לא יפחת מ-70% מסך ההון הראשוני.
- ג. שיעורם הכולל של מכשירי הון ראשוני מורכב לא יעלה על 20% מסך ההון הראשוני.
- ד. שיעורם הכולל של רכיבי ומכשירי הון הנכללים בהון השלישוני לא יעלה על 15% מסך ההון העצמי של המבטח.

החוזר כולל הוראת שעה לעניין הרכב ההון העצמי של מבטח בתקופה שמיום 30 בספטמבר, 2011 ועד למועד יישומה של הדירקטיבה בישראל במועד עליו יודיע המפקח, אשר לפיה הוראות החוזר יכנסו לתוקף בהדרגה.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

1. ניהול ודרישות הון (המשך)

3. (המשך)

כמו כן נקבע בהוראת השעה כי שיעורם הכולל של מכשירי הון הנכללים ב"הון משני נחות" לא יעלה על 50% מההון הבסיסי. הון משני נחות מוגדר כסך הרכיבים הבאים:

א. כתבי התחייבות נדחים, בין שניתנים להמרה במניות ובין שלא ניתנים להמרה במניות, שהונפקו לתקופה של 5 שנים לפחות, ותקופת פרעונם בעוד שנתיים לפחות לאחר תאריך הדיווח, ובלבד שלא הוצאו לבעל שליטה;

ב. כתבי התחייבות נדחים שהונפקו לבעלי שליטה והם צמודים למדד לכל היותר, אך אינם נושאים ריבית ושמועד הפרעון שלהם לא פחות משנתיים לאחר תאריך הדיווח.

בנוסף להוראת השעה כולל החוזר הוראות מעבר כדלהלן:

א. הון משני נחות, אשר הונפק עד ליום 31 בדצמבר, 2009, יוכר עד למועד פרעונו הסופי בתנאים בהם הוכר עד לפרסום חוזר זה.

ב. הון משני נחות, אשר הונפק מיום 1 בינואר, 2010 ואילך, לא יוכר עם יישומה של הדירקטיבה בישראל, או מיום 31 בינואר, 2013, לפי המוקדם.

ג. מכשירי הון ראשוני מורכב, מכשירי הון משני מורכב ומכשירי הון שלישוני מורכב, אשר הונפקו מיום 1 בינואר, 2010 ואילך, ואשר אושרו על ידי המפקח, יוכרו עד למועד פרעונם הסופי בתנאים בהם הונפקו ובהתאם למגבלות השיעורים החלים על הרבדים השונים.

ד. מכשירי הון ראשוני מורכב, הון משני מורכב והון שלישוני מורכב, אשר יונפקו ממועד תחילתו של החוזר בתנאים הקבועים בו, יוכרו במלואם עם יישומה של הדירקטיבה בישראל עד למועד פרעונם.

4. בחודש מרס 2010 פרסם מכתב הבהרה שענינו קריטריונים לאישור חלוקת דיבידנד על ידי מבטח (להלן - "ההבהרה").

בהתאם להבהרה, חברת ביטוח תהיה רשאית להגיש בקשה לקבלת אישור המפקח לחלוקת דיבידנד, החל מיום פרסום הדוחות התקופתיים לשנת 2009, בכפוף לקיום הון עצמי כמפורט בהבהרה וכן בהגשת תחזית רווח שנתית לשנים 2010 ו-2011, תוכנית שרות חוב מעודכנת ומאושרת בידי דירקטוריון חברת ההחזקות המחזיקה בחברת הביטוח, תוכנית פעולה אופרטיבית לגיוס הון שאושרה בידי דירקטוריון חברת הביטוח ופרוטוקול הדיון בדירקטוריון חברת הביטוח בו אושרה חלוקת הדיבידנד. יחד עם זאת נאמר בהבהרה כי חברה אשר סך ההון העצמי שלה, לאחר חלוקת הדיבידנד, גבוה מ-110% מהסכום הנדרש בהבהרה, תהא רשאית לחלק דיבידנד ללא צורך בקבלת אישור מראש של המפקח, ובלבד שמסרה למפקח הודעה על כך וכן את המסמכים הנדרשים טרם חלוקת הדיבידנד. בתקופת הדוח חילקה מנורה ביטוח דיבידנד בסך של 100 מיליוני ש"ח לאחר שהודיעה על כך למפקח.

בחודש דצמבר 2011, פרסם המפקח מכתב (להלן - "ההבהרה השנייה") הכולל את הקריטריונים המוזכרים בהבהרה בתוספת דרישה לאישור תוכנית שרות החוב גם על ידי דירקטוריון חברת הביטוח וכן דרישה לפיה לאחר אישור המפקח יעמוד היחס המינימלי שבין ההון העצמי הקיים לאחר חלוקת דיבידנד לבין הסכום הנדרש על שיעור של 105%. לגבי חלוקת דיבידנד ללא צורך בקבלת אישור מראש של המפקח עודכן היחס שבין סך ההון העצמי לאחר חלוקת הדיבידנד לבין הסכום הנדרש בהבהרה השנייה לשיעור של 115%.

5. ביום 10 ביולי, 2007 אימץ האיחוד האירופי נוסח מוצע לדירקטיבה Solvency II (להלן - "הדירקטיבה המוצעת"). הדירקטיבה המוצעת מהווה שינוי יסודי ומקיף של הרגולציה הנוגעת להבטחת כושר הפירעון והלימות ההון של חברות הביטוח במדינות האיחוד.

בהתאם לחוזר שפרסם המפקח, בכוונתו ליישם את הוראות הדירקטיבה המוצעת לגבי חברות ביטוח בישראל במועד יישומה במדינות החברות באיחוד האירופי. הדירקטיבה המוצעת מבוססת על שלושה נדבכים: דרישות כמותיות, דרישות איכותיות ודרישות גילוי. הקבוצה החלה להיערך ליישום הדירקטיבה המוצעת בלוחות הזמנים שנקבעו.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

6. בחודש יוני 2008 פורסם חוזר בדבר אופן יישום כללי המדידה וההצגה לפי ה- IFRS לצורך חישוב ההון הנדרש וההון המוכר של חברות ביטוח. מטרת החוזר הייתה לקבוע הוראות לעניין אופן יישום תקנות ההון לגבי השקעות בחברות מוחזקות (לרבות חברות ביטוח וחברות מנהלות שבשליטת חברת הביטוח). על פי החוזר דרישות ההון לפי תקנות ההון יוסיפו להיות מבוססות על דוחות סולו. לצורך חישוב ההון המוכר לפי תקנות ההון, ההשקעה של חברת ביטוח בחברת ביטוח או בחברה מנהלת נשלטת וכן בחברות מוחזקות אחרות תחושב על בסיס אקוויטי בשרשור מלא.

7. (א) בחודש פברואר 2009 הודיע הממונה למנהלי חברות מנהלות של קרנות פנסיה, כי גישתו בנוגע להוצאות רכישה נדחות הינה שהוצאות רכישה נדחות הינן נכס לא מוכר לצורך חישוב ההון העצמי המזערי הנדרש מחברות מנהלות (להלן - גישת הממונה). עוד נאמר בהודעתו של הממונה, כי בכוונתו לבצע תיקון להוראות התקנות הנוגעות לדרישות ההון כך שישקפו את גישתו זו ועד לתיקון האמור יש לנהוג לפי הודעתו.

נכון ליום 31 בדצמבר, 2011 הכירה מבטחים פנסיה בדוחות הכספיים בהוצאות רכישה נדחות בסך של כ- 94 מיליון ש"ח. בהתאם לגישת הממונה המפורטת לעיל, נכון ליום 31 בדצמבר, 2011, ההון העצמי המזערי הנדרש ממבטחים פנסיה מסתכם לסך של כ- 103 מיליון ש"ח.

(ב) בחודש פברואר 2012 פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופת גמל או קרן פנסיה), התשע"ב-2012 ותקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל) (תיקון מס' 2), התשע"ב-2012 (להלן ביחד - התקנות החדשות).

בהתאם לתקנות החדשות הורחבו דרישות ההון מחברות מנהלות והן כוללות דרישות הון בהתאם להיקף הנכסים המנוהלים ולהוצאות השנתיות, אך לא פחות מהון עצמי התחלתי בסך של 10 מיליון ש"ח.

הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון (להלן - הממונה) רשאי להורות על הפחתת דרישות ההון או הגדלתן בהתחשב, בין היתר, בסיכונים המאפיינים את פעילותה של החברה המנהלת, ובלבד שהגדלת דרישות ההון תהיה לתקופה קצובה.

בהתאם לסמכותו, פרסם הממונה בחודש פברואר 2012 חוזר שעיקריו מתן הקלות בדרישות ההון לחברות מנהלות מסוימות.

חברה מנהלת נדרשת להעמיד הון נוסף בגין חברות מנהלות נשלטות ובגין סכום הנכסים המוחזקים בניגוד להוראות דרכי השקעת ההון העצמי הנדרש הכלולות בתקנות החדשות.

כמו כן כוללות התקנות החדשות דרישה להחזקת נכסים נזילים בשיעור של 50% לפחות מההון העצמי המזערי הנדרש.

חברה מנהלת תהיה רשאית לחלק דיבידנד רק אם הונה העצמי הוא לפחות בגובה ההון העצמי הנדרש ממנה לפי התקנות החדשות.

בהתאם לתקנות נקבעה הוראת מעבר לפיה, חברה מנהלת תהיה חייבת להגדיל את הונה העצמי, כהגדרתו בתקנות, בגין הפרש שבין ההון הנדרש לפי התקנות לפני התיקון ולאחריו (להלן - הפרש). הפרש יחושב לכל מועד דיווח של הדוח הכספי.

עד למועד פרסום הדוח הכספי ליום 31 במרס, 2012 - 30% מההפרש;
עד למועד פרסום הדוח הכספי ליום 31 בדצמבר, 2012 - 60% מההפרש;
עד למועד פרסום הדוח הכספי ליום 31 בדצמבר, 2013 - 80% מההפרש;
עד ליום 31 בדצמבר, 2014 יושלם מלוא ההפרש.

באור 15: - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישות הון (המשך)

7. ב) (המשך)

השלכת התקנות החדשות על ההון העצמי הנדרש מחברות מאוחדות, אילו היו מיושמות במלואן ללא התחשבות באבני הדרך, הינה כמפורט להלן:

דרישת ההון במבטחים פנסיה תקטן ב- 23 מיליוני ש"ח לעומת ההון הנדרש ערב תיקון התקנות ותגיע לסך של כ- 80 מיליוני ש"ח. בהתחשב בהון הקיים של מבטחים פנסיה ליום 31 בדצמבר, 2011, למבטחים פנסיה עודפי הון בסך של כ- 26 מיליוני ש"ח.

דרישת ההון במבטחים גמל תגדל ב- 23 מיליוני ש"ח לעומת ההון הנדרש ערב תיקון התקנות ותגיע לסך של כ- 24 מיליוני ש"ח. בהתחשב בהון הקיים ליום 31 בדצמבר, 2011, למבטחים גמל עודפי הון בסך של כ- 37 מיליוני ש"ח.

דרישת ההון במנורה מהנדסים תגדל ב- 9 מיליוני ש"ח לעומת ההון הנדרש ערב תיקון התקנות ותגיע לסך של כ- 10 מיליוני ש"ח. בהתחשב בהון הקיים ליום 31 בדצמבר, 2011, תידרש מנורה מהנדסים להגדיל את הונה העצמי בסך של כ- 9 מיליוני ש"ח.

8. בחודש אוקטובר 2010, נתקבלה הנחיה מהמפקח בדבר התייחסות לחריגות בתחום ההשקעות. בהנחיה נקבע כי חריגות פאסיביות הנובעות משינוי דירוג או רכישה עצמית, יתוקנו לפי הכללים הבאים:

- א. חריגה בנייר ערך סחיר תתוקן בתוך 50 ימי עסקים.
- ב. חריגה באג"ח לא סחיר הנסחר במערכת רצף מוסדיים, שהמח"מ שלו אינו עולה על 3 שנים, לרבות אג"ח לא סחיר שאינו נסחר במערכת רצף מוסדיים וכן פיקדון, ניתן להחזיקם עד למועד הפידיון.
- ג. חריגה באג"ח לא סחיר הנסחר במערכת רצף מוסדיים, שהמח"מ שלו עולה על 3 שנים, תתוקן בתוך 6 חודשים.
- ד. חריגה בנייר ערך בהסדר חוב תתוקן בתוך 50 ימי עסקים מתום תקופה של שלושה חודשים ממועד גיבוש ו/או יישום הסדר חוב.

אי תיקון החריגות כאמור יגרור החזר דמי ניהול בקרן הפנסיה או סיווג כנכס לא מוכר בחברות הביטוח.

למרות האמור לעיל, במכתב ששלח המפקח למנהלי הגופים המוסדיים, נקבע כי השקעות של גופים מוסדיים באירלנד, לא תיחשבנה כהחזקה העומדת בניגוד לתקנות ההשקעה ולתקנות מס הכנסה במשך תקופה של ששה חודשים שתחילתה ביום 21 בפברואר, 2011. בהמשך למכתב הקודם, שלח המפקח מכתב נוסף, אשר על פיו הוארכה התקופה כאמור בששה חודשים נוספים החל מיום 14 באוגוסט, 2011, לאחר תאריך הדיווח, ביום 14 בפברואר, 2012 האריך המפקח את התקופה בשלושה חודשים נוספים.

נכון לתאריך הדיווח למנורה ביטוח חריגות פאסיביות בסך של כ- 24 מיליוני ש"ח בנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה וסך של כ- 1.2 מיליוני ש"ח בנוסטרו.

9. ביום 15 בפברואר, 2012, החליט דירקטוריון מנורה ביטוח על חלוקת מבטחים פנסיה כדיבידנד בעין לחברה. הערך בספרי מנורה ביטוח של ההשקעה במבטחים פנסיה ליום 31 בדצמבר, 2011 הינו כ- 615 מיליוני ש"ח. לחלוקה הנ"ל אין השפעה מהותית על עודף ההון של החברה.

באור 16: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה

31 בדצמבר					
2010	2011	2010	2011	2010	2011
שייר		ביטוח משנה אלפי ש"ח		ברוטו	
4,476,140	4,668,223	105,044	118,434	4,581,184	4,786,657
4,368,179	4,517,522	-	-	4,368,179	4,517,522
8,844,319	9,185,745	105,044	118,434	8,949,363	9,304,179
(17,129)	(17,418)	-	-	(17,129)	(17,418)
8,827,190	9,168,327	105,044	118,434	8,932,234	9,286,761
280,810	302,251	259,965	286,560	540,775	588,811
3,360,374	3,559,360	972,332	966,516	4,332,706	4,525,876
12,468,374	13,029,938	1,337,341	1,371,510	13,805,715	14,401,448

ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח:
חוזי ביטוח
חוזי השקעה

בניכוי סכומים המופקדים בחברה במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה

סך הכל ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח בריאות

חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי
סה"כ התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה

באור 17: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה

		31 בדצמבר					
2010	2011	2010	2011	2010	2011		
שייר		ביטוח משנה		ברוטו			
		באלפי ש"ח					
						ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח:	
10,817,331	10,631,622	-	-	10,817,331	10,631,622	חוזי ביטוח	
1,108,792	1,177,355	-	-	1,108,792	1,177,355	חוזי השקעה	
11,926,123	11,808,977	-	-	11,926,123	11,808,977		
						בניכוי סכומים המופקדים בחברה במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה	
(63,351)	(64,524)	-	-	(63,351)	(64,524)		
						סך הכל ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	
11,862,772	11,744,453	-	-	11,862,772	11,744,453		
						חוזי ביטוח הכלולים במגזר בריאות	
45,424	45,811	-	-	45,424	45,811		
						סה"כ התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	
11,908,196	11,790,264	-	-	11,908,196	11,790,264		

בחוזי ביטוח תלויי תשואה תגמולי הביטוח שלהם זכאי המוטב תלויים או צמודים לתשואה שמניבות השקעות מסוימות של מנורה ביטוח בניכוי דמי ניהול. חוזים אלה כוללים, בין היתר, תוכניות ביטוח המזכות/מחייבות את המבוטח בבונוס/מאלוס לפי תוצאות ההשקעות של תיק הפוליסות המשתתפות ברווחי השקעה של מנורה ביטוח. בחוזי ביטוח שאינם תלויי תשואה תגמולי הביטוח שלהם זכאי המבוטח אינם תלויים ברווח או ההפסד מההשקעות שביצעה מנורה ביטוח.

ההבחנה בין חוזים תלויי תשואה לבין חוזים שאינם תלויי תשואה נעשית ברמת הכיסוי הבודד, כך שישנן פוליסות ביטוח עם מספר כיסויים אשר חלקם תלויי תשואה וחלקם אינם תלויי תשואה.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי:

א'1. ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי לפי סוגים:

31 בדצמבר						
2010	2011	2010	2011	2010	2011	
שייר		ביטוח משנה אלפי ש"ח		ברוטו		
220,987	280,670	41,033	-	262,020	280,670	ענפי רכב חובה
154,277	189,858	7,383	10,113	161,660	199,971	הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה
1,776,298	1,797,814	165,276	182,537	1,941,574	1,980,351	עודף הכנסות על הוצאות (צבירה)
2,151,562	2,268,342	213,692	192,650	2,365,254	2,460,992	תביעות תלויות
						סך ענפי רכב חובה (ראה ג'3 ו- ג'4 להלן)
44,213	49,726	55,308	44,826	99,521	94,552	ענפי חבויות
133,602	124,934	139,818	144,571	273,420	269,505	הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה
1,310	1,688	-	-	1,310	1,688	עודף הכנסות על הוצאות (צבירה)
481,737	483,107	133,499	156,360	615,236	639,467	הפרשה לפרמיה בחסר
660,862	659,455	328,625	345,757	989,487	1,005,212	תביעות תלויות
2,812,424	2,927,797	542,317	538,407	3,354,741	3,466,204	סך ענפי חבויות
						סך ענפי רכב חובה וחבויות (ראה ג'1 ו- ג'2 להלן)
370,100	420,590	205,739	190,213	575,839	610,803	ענפי רכוש ואחרים
4,544	22,829	-	5,412	4,544	28,241	הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה
178,319	192,291	224,276	232,484	402,595	424,775	הפרשה לפרמיה בחסר
552,963	635,710	430,015	428,109	982,978	1,063,819	תביעות תלויות
						סך ענפי רכוש ואחרים (ראה ב' להלן)
(5,013)	(4,147)	-	-	(5,013)	(4,147)	יתרה בגין צרוף עסקים
						ענפי חבויות
3,360,374	3,559,360	972,332	966,516	4,332,706	4,525,876	סה"כ התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי
						הוצאות רכישה נדחות:
21,539	26,060	3,915	-	25,454	26,060	ענפי רכב חובה
10,685	11,229	11,672	9,732	22,357	20,961	ענפי חבויות
93,792	105,800	52,933	47,261	146,725	153,061	ענפי רכוש ואחרים
126,016	143,089	68,520	56,993	194,536	200,082	
(946)	(946)	-	-	(946)	(946)	יתרה בגין צרוף עסקים
125,070	142,143	68,520	56,993	193,590	199,136	ענפי חבויות
						סך-הכל הוצאות רכישה נדחות
2,130,023	2,242,282	209,777	192,650	2,339,800	2,434,932	התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי בניכוי הוצאות רכישה נדחות:
646,110	645,025	316,953	336,025	963,063	981,050	ענפי רכב חובה
459,171	529,910	377,082	380,848	836,253	910,758	ענפי חבויות
3,235,304	3,417,217	903,812	909,523	4,139,116	4,326,740	ענפי רכוש ואחרים

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

א'2. התחייבויות ביטוחיות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי לפי שיטות חישוב:

31 בדצמבר					
2010	2011	2010	2011	2010	2011
שייר		ביטוח משנה		ברוטו	
אלפי ש"ח					
2,311,450	2,365,226	453,832	508,759	2,765,282	2,873,985
70,789	81,827	14,936	16,050	85,725	97,877
2,382,239	2,447,053	468,768	524,809	2,851,007	2,971,862
הערכות אקטואריות:					
דר' אברהם לוונגליק					
מר ניר הרמתי					
סה"כ הערכות אקטואריות					
הפרשות על בסיס הערכות אחרות:					
הערכת מחלקת תביעות בגין התביעות					
התלויות הידועות					
55,134	47,737	50,274	46,904	105,408	94,641
תוספת לתביעות התלויות בגין תביעות					
שאירעו אך טרם דווחו (IBNR)					
3,058	2,153	2,905	3,940	5,963	6,093
635,300	750,986	302,080	235,039	937,380	986,025
הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה					
1,777	786	1,104	1,140	2,881	1,926
הערכות אחרות					
287,879	314,792	147,201	154,684	435,080	469,476
עודף הכנסות על הוצאות (צבירה)					
3,365,387	3,563,507	972,332	966,516	4,337,719	4,530,023
(5,013)	(4,147)	-	-	(5,013)	(4,147)
3,360,374	3,559,360	972,332	966,516	4,332,706	4,525,876
יתרה בגין צרוף עסקים					
סה"כ ההתחייבויות בגין חוזי					
ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי					

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ב'. תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזרי ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות:

1. ענפי רכב חובה וחיבויות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר						
2010	2011	2010	2011	2010	2011	
שייר		ביטוח משנה אלפי ש"ח		ברוטו		
2,677,343	2,776,132	359,397	526,730	3,036,740	3,302,862	יתרה לתחילת השנה
509,147	605,305	155,235	69,785	664,382	675,090	עלות התביעות המצטברת בגין שנת חיתום שוטפת
61,744	65,734	8,257	12,296	70,001	78,030	שינוי ביתרות לתחילת שנה כתוצאה מהצמדה למדד
(101,984)	(83,201)	(6,594)	(48,041)	(108,578)	(131,242)	שינוי באומדן עלות התביעות המצטברת בגין שנות חיתום קודמות
468,907	587,838	156,898	34,040	625,805	621,878	סך השינוי בעלות התביעות המצטברת
6,108	6,693	3,654	2,848	9,762	9,541	תשלומים לשוב תביעות במהלך השנה:
469,685	497,749	34,758	36,730	504,443	534,479	בגין שנת חיתום שוטפת
475,793	504,442	38,412	39,578	514,205	544,020	בגין שנות חיתום קודמות
36,650	66,579	30,707	22,294	67,357	88,873	סך תשלומים לתקופה
(61,564)	(115,341)	(13,536)	(55,845)	(75,100)	(171,186)	צבירה בגין שנת חיתום שוטפת
121,901	75,675	31,676	41,034	153,577	116,709	צבירה שנזקפה לרווח בגין שנת החיתום ששוחזרה
96,987	26,913	48,847	7,483	145,834	34,396	יתרת השינוי בצבירה
8,688	866	-	-	8,688	866	סך שינוי בצבירה לתקופה
2,776,132	2,887,307	526,730	528,675	3,302,862	3,415,982	שינוי עקב צירוף עסקים
						יתרה לסוף השנה

1. יתרות הפתיחה והסגירה כוללות: תביעות תלויות, הפרשה לפרמיה בחסר, צבירה, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות.
2. עלות התביעות המצטברת (Ultimate) הינה: יתרת תביעות תלויות (ללא צבירה), הפרשה לפרמיה בחסר, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות בתוספת סך תשלומי התביעות כולל הוצאות ישירות ועקיפות לשוב תביעות.
3. התשלומים כוללים הוצאות עקיפות לשוב תביעות (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות החיתום.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ב'. תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזרי ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך):

2. ענפי רכוש ואחרים

31 בדצמבר						
2010	2011	2010	2011	2010	2011	
שייר		ביטוח משנה אלפי ש"ח		ברוטו		
458,698	459,171	299,402	377,082	758,100	836,253	יתרה לתחילת השנה
595,616	644,848	342,227	312,653	937,843	957,501	עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח
(10,715)	10,788	3,036	(4,743)	(7,679)	6,045	שינוי בעלות התביעות המצטברות בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח
584,901	655,636	345,263	307,910	930,164	963,546	
456,624	493,990	185,111	183,445	641,735	677,435	תשלומים לשוב תביעות במהלך השנה:
136,934	147,674	92,289	116,257	229,223	263,931	בגין אירועים של שנת הדוח
593,558	641,664	277,400	299,702	870,958	941,366	בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח
						סך תשלומים
4,586	38,482	9,817	(9,854)	14,403	28,628	שינוי בהפרשה לפרמיה שטרם הורווחה, נטו מהוצאות רכישה נדחות
4,544	18,285	-	5,412	4,544	23,697	שינוי בהפרשה לפרמיה בחסר
459,171	529,910	377,082	380,848	836,253	910,758	יתרה לסוף השנה

1. יתרות הפתיחה והסגירה כוללות: תביעות תלויות בתוספת הפרשה לפרמיה בחסר, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות.
2. עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח כוללת את יתרת תביעות תלויות לסוף שנת הדוח בתוספת סך תשלומי התביעות בתקופת הדוח לרבות הוצאות ישירות ועקיפות לשוב תביעות.
3. תשלומים לשוב תביעות במהלך השנה כוללים תשלומים בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח ובתוספת השינוי ביתרת תביעות תלויות בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח.
4. התשלומים ליישוב תביעות כוללים הוצאות ישירות ועקיפות ליישובן (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות הנזק.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'1. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ברוטו, בענפי ביטוח רכב חובה וחבויות ליום 31 בדצמבר, 2011

שנת חיתום	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	סה"כ
	אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2011 *										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:	9,542	10,012	14,880	16,235	16,408	16,063	14,824	11,175	8,940	6,930	
לאחר שנה ראשונה											
לאחר שנתיים		62,108	79,277	98,499	190,563	105,432	95,853	78,299	58,496	47,045	
לאחר שלוש שנים			176,408	196,870	286,564	195,809	187,868	165,891	115,830	85,886	
לאחר ארבע שנים				278,162	376,955	279,663	276,657	235,958	174,874	116,693	
לאחר חמש שנים					462,844	372,260	357,119	294,991	226,800	153,578	
לאחר שש שנים						435,073	424,851	350,808	280,180	176,341	
לאחר שבע שנים							487,206	387,178	308,988	199,918	
לאחר שמונה שנים								421,826	331,635	219,334	
לאחר תשע שנים									356,507	234,827	
לאחר עשר שנים										245,966	
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	763,963	656,077	695,642	696,478	703,348	685,237	692,387	648,001	491,186	342,132	
לאחר שנתיים		759,651	810,066	792,278	802,473	764,186	769,842	705,670	539,676	370,392	
לאחר שלוש שנים			825,333	809,978	841,311	771,047	790,233	736,075	569,655	401,159	
לאחר ארבע שנים				644,736	787,183	674,839	633,303	505,207	407,531	278,720	
לאחר חמש שנים					790,625	689,779	630,469	522,840	413,219	277,349	
לאחר שש שנים						668,026	639,165	520,333	416,403	284,589	
לאחר שבע שנים							630,780	518,699	412,937	288,068	
לאחר שמונה שנים								513,372	420,840	292,048	
לאחר תשע שנים									417,757	283,663	
לאחר עשר שנים										281,770	
עודף (חסדר) לאחר שחרור הצבירה (**)	(15,547)				(3,442)	6,813	2,523	(8,165)	(10,226)	(3,050)	
שיעור סטייה לאחר שחרור הצבירה באחוזים	(0.47%)				(0.44%)	1.01%	0.40%	(1.62%)	(2.51%)	(1.09%)	
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2011	6,296,013	763,963	759,651	825,333	644,736	790,625	668,026	630,780	513,372	417,757	281,770
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2011	2,935,642	9,542	62,108	176,408	278,162	462,844	435,073	487,206	421,826	356,507	245,966
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	3,360,371	754,421	697,543	648,925	366,574	327,781	232,953	143,574	91,546	61,250	35,804
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2001 ויתרה בגין צירוף עסקים	55,611										
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2011	3,415,982										

(*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.
 (**) עודף בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הרביעית (הראשונה לאחר שחרור הצבירה) להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'2. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, בשייר עצמי, בענפי ביטוח רכב חובה וחבויות ליום 31 בדצמבר, 2011:

שנת חיתום	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002
	אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2011 *									
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:	6,694	6,266	13,285	15,533	15,779	15,159	13,243	9,996	8,346	6,610
לאחר שנה ראשונה		47,352	74,636	94,468	112,261	102,609	91,499	74,404	55,024	42,439
לאחר שנתיים			163,358	188,919	206,913	192,231	182,738	159,385	106,122	79,103
לאחר שלוש שנים				269,635	295,958	275,506	269,594	229,087	158,888	107,323
לאחר ארבע שנים					379,302	367,852	348,111	285,485	208,013	137,763
לאחר חמש שנים						429,051	413,991	335,846	258,900	159,094
לאחר שש שנים							474,696	371,137	286,184	180,547
לאחר שבע שנים								405,694	308,467	194,272
לאחר שמונה שנים									332,963	205,656
לאחר תשע שנים										216,803
לאחר עשר שנים										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:	671,884	465,574	594,369	620,068	619,376	611,505	630,278	599,456	406,275	279,681
לאחר שנה ראשונה		559,232	698,364	697,090	679,629	685,493	693,723	649,737	469,565	292,883
לאחר שנתיים			713,275	714,412	703,715	694,436	713,307	679,275	490,884	323,190
לאחר שלוש שנים				610,582	654,058	637,764	614,245	483,855	369,006	252,112
לאחר ארבע שנים					662,149	643,336	608,708	500,732	382,148	246,864
לאחר חמש שנים						625,160	618,608	497,424	386,940	251,935
לאחר שש שנים							609,379	495,856	384,694	255,482
לאחר שבע שנים								492,359	381,857	258,016
לאחר שמונה שנים									380,953	250,545
לאחר תשע שנים										249,510
לאחר עשר שנים										
עודף (חסר) לאחר שחרור הצבירה (**)	(8,470)				(8,091)	12,604	4,866	(8,504)	(11,947)	2,602
שיעור סטייה לאחר שחרור הצבירה באחוזים	(0.28%)				(1.24%)	1.98%	0.79%	(1.76%)	(3.24%)	1.03%
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2011	5,574,483	671,884	559,232	713,275	610,582	662,149	609,379	492,359	380,953	249,510
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2011	2,725,548	6,694	47,352	163,358	269,635	379,302	429,051	474,696	405,694	332,963
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	2,848,935	665,190	511,880	549,917	340,947	282,847	196,109	134,683	86,665	47,990
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2001 ויתרה בגין צירוף עסקים	38,372									
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2011	2,887,307									

(*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.
 (**) עודף בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הרביעית (הראשונה לאחר שחרור הצבירה) להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'3. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ברוטו, בענפי ביטוח רכב חובה ליום 31 בדצמבר, 2011:

שנת חיתום	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002
	אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2011 (*)									
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:										
לאחר שנה ראשונה	4,226	4,880	11,451	13,022	13,513	12,109	11,938	8,773	6,665	6,145
לאחר שנתיים		48,316	65,714	82,326	89,192	88,622	85,694	68,955	48,968	38,417
לאחר שלוש שנים			145,545	160,598	173,138	168,917	167,985	145,697	100,007	69,198
לאחר ארבע שנים				225,947	246,327	236,853	246,990	206,179	151,868	92,181
לאחר חמש שנים					310,756	317,083	315,813	254,990	196,317	117,842
לאחר שש שנים						366,060	370,018	297,188	240,048	134,280
לאחר שבע שנים							416,043	327,496	263,635	148,434
לאחר שמונה שנים								355,031	281,362	162,786
לאחר תשע שנים									301,403	171,661
לאחר עשר שנים										178,280
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:										
לאחר שנה ראשונה	565,861	458,170	492,915	474,137	474,244	466,641	493,182	470,943	325,831	220,213
לאחר שנתיים		556,895	606,083	562,635	555,661	538,499	558,298	524,999	383,655	235,165
לאחר שלוש שנים			618,811	574,052	570,588	533,957	568,495	547,774	409,858	263,253
לאחר ארבע שנים				492,218	543,051	512,096	522,371	420,271	336,496	206,191
לאחר חמש שנים					537,483	525,974	515,515	429,731	335,501	203,085
לאחר שש שנים						509,369	530,110	431,741	341,431	203,979
לאחר שבע שנים							515,204	431,539	341,471	208,803
לאחר שמונה שנים								425,616	339,894	209,966
לאחר תשע שנים									337,080	202,171
לאחר עשר שנים										202,367
עודף (חסר) לאחר שחרור הצבירה (**)	13,357				5,568	2,727	7,167	(5,345)	(584)	3,824
שיעור סטייה לאחר שחרור הצבירה באחוזים	0.52%				1.03%	0.53%	1.37%	(1.27%)	(0.17%)	1.85%
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2011	4,760,904	565,861	556,895	618,811	492,218	537,483	509,369	515,204	425,616	337,080
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2011	2,351,607	4,226	48,316	145,545	225,947	310,756	366,060	416,043	355,031	301,403
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	2,409,297	561,635	508,579	473,266	266,271	226,727	143,309	99,161	70,585	35,677
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2001	25,635									24,087
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2011	2,434,932									

(*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.
 (**) עודף בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הרביעית (הראשונה לאחר שחרור הצבירה) להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 18: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'4. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, בשייר עצמי, בענפי ביטוח רכב חובה ליום 31 בדצמבר, 2011:

שנת חיתום	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	סה"כ
	אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2011 (*)										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:	4,226	4,135	11,451	13,022	13,513	12,109	11,938	8,773	6,665	5,838	
לאחר שנה ראשונה											
לאחר שנתיים		40,343	65,714	82,326	89,192	88,622	85,694	68,955	48,968	36,532	
לאחר שלוש שנים			143,790	160,598	173,138	168,917	167,985	145,697	94,123	65,222	
לאחר ארבע שנים				225,947	246,233	236,853	246,625	206,179	140,819	86,892	
לאחר חמש שנים					308,738	317,049	313,991	253,710	182,602	111,433	
לאחר שש שנים						365,248	366,749	295,521	224,618	126,858	
לאחר שבע שנים							411,692	324,901	247,054	140,691	
לאחר שמונה שנים								353,104	264,552	151,389	
לאחר תשע שנים									284,547	158,253	
לאחר עשר שנים										164,937	
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	555,043	364,405	479,530	462,226	463,599	458,716	484,621	462,857	301,325	209,963	
לאחר שנתיים		455,912	581,911	539,637	533,312	526,793	544,681	514,263	376,569	219,465	
לאחר שלוש שנים			595,142	545,059	545,059	522,755	555,250	537,006	390,284	246,589	
לאחר ארבע שנים				479,422	509,231	504,710	516,312	413,799	307,697	192,784	
לאחר חמש שנים					508,384	512,767	509,444	423,336	315,431	189,056	
לאחר שש שנים						498,182	523,272	425,246	321,579	189,150	
לאחר שבע שנים							509,417	425,175	322,103	193,568	
לאחר שמונה שנים								420,945	320,962	192,465	
לאחר תשע שנים									319,164	185,976	
לאחר עשר שנים										186,702	
עודף (חסור) לאחר שחרור הצבירה (**)					847	6,528	6,895	(7,146)	(11,467)	6,082	
שיעור סטייה לאחר שחרור הצבירה באחוזים					0.17%	1.29%	1.34%	(1.73%)	(3.73%)	3.15%	
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2011	4,528,313	555,043	455,912	595,142	479,422	508,384	498,182	509,417	420,945	319,164	186,702
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2011	2,302,572	4,226	40,343	143,790	225,947	308,738	365,248	411,692	353,104	284,547	164,937
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	2,225,741	550,817	415,569	451,352	253,475	199,646	132,934	97,725	67,841	34,617	21,765
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2001	16,541										
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2011	2,242,282										

(*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.
 (**) עודף בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הרביעית (הראשונה לאחר שחרור הצבירה) להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

א. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות

נתונים ליום 31 בדצמבר, 2011								
התחייבויות לעמיתי מסלולי קופות גמל מבטיחות	פוליסות		פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה			עד שנת		
	ללא מרכיב חסכון		משנת 2004			עד שנת	עד שנת	
	סיכון הנמכר	כפוליסה בודדת	תלוי	שאינו תלוי	2003	(1) 1990		
סה"כ	קבוצתי	פרט	תשואה	תשואה	תשואה	תשואה	תשואה	
באלפי ש"ח								
-	-	-	-	-	-	-	-	(א) לפי חשיפה ביטוחית: התחייבויות בגין חוזי ביטוח: קצבה ללא מקדמים מובטחים
5,417,279	-	-	-	-	-	3,855,501	1,561,778	קצבה עם מקדמים מובטחים: עד חודש מאי 2001
2,301,857	-	-	-	1,640,987	-	660,870	-	מחודש יוני 2001
386,664	-	-	-	5,171	174,949	98,734	107,810	קצבה בתשלום
6,224,973	-	-	-	588,844	-	3,480,879	2,155,250	הוני (ללא אופציה לקצבה)
1,005,564	-	31,602	271,428	261,030	-	361,308	80,196	מרכיבי סיכון אחרים
15,336,337	-	31,602	271,428	2,496,032	174,949	8,457,292	3,905,034	סה"כ בגין חוזי ביטוח
1,183,093	-	-	-	1,174,512	1,840	2,843	3,898	התחייבויות בגין חוזי השקעה: בביטוח חיים
4,511,784	4,511,784	-	-	-	-	-	-	לעמיתי מסלולי קופות גמל
5,694,877	4,511,784	-	-	1,174,512	1,840	2,843	3,898	סה"כ בגין חוזי השקעה
21,031,214	4,511,784	31,602	271,428	3,670,544	176,789	8,460,135	3,908,932	סה"כ
9,286,761	4,511,784	31,602	248,242	260,796	176,789	199,717	3,857,831	(ב) לפי חשיפה פיננסית: שאינו תלוי תשואה
11,744,453	-	-	23,186	3,409,748	-	8,260,418	51,101	תלוי תשואה
21,031,214	4,511,784	31,602	271,428	3,670,544	176,789	8,460,135	3,908,932	סה"כ

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

א. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות (המשך)

נתונים ליום 31 בדצמבר, 2010							
התחייבויות לעמיתי מסלולי קופות גמל מבטיחות	פוליסות		פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה				
	ללא מרכיב חסכון		מספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה				
	סיכון הנמכר כפוליסה	בודדת	משנת 2004		עד שנת 2003	עד שנת 1990 (1)	
קופות גמל מבטיחות	פרט	תשואה	תשואה	תשואה	תשואה	תשואה	תשואה
סה"כ	קבוצתי	פרט	תשואה	תשואה	תשואה	תשואה	תשואה
באלפי ש"ח							
-	-	-	-	-	-	-	-
5,424,958	-	-	-	-	-	3,968,560	1,456,398
1,943,279	-	-	-	1,328,770	-	614,509	-
326,222	-	-	-	-	171,095	88,049	67,078
6,691,041	-	-	-	641,390	-	3,871,647	2,178,004
932,535	-	34,225	224,394	223,020	-	363,617	87,279
15,318,035	-	34,225	224,394	2,193,180	171,095	8,906,382	3,788,759
1,134,995	-	-	-	1,099,648	2,793	9,144	23,410
4,341,976	4,341,976	-	-	-	-	-	-
5,476,971	4,341,976	-	-	1,099,648	2,793	9,144	23,410
20,795,006	4,341,976	34,225	224,394	3,292,828	173,888	8,915,526	3,812,169
8,932,234	4,341,976	34,225	199,759	221,854	173,888	202,935	3,757,597
11,862,772	-	-	24,635	3,070,974	-	8,712,591	54,572
20,795,006	4,341,976	34,225	224,394	3,292,828	173,888	8,915,526	3,812,169

(א) לפי חשיפה ביטוחית:
 התחייבויות בגין חוזי ביטוח:
 קצבה ללא מקדמים מובטחים
 קצבה עם מקדמים מובטחים:
 עד חודש מאי 2001
 מחודש יוני 2001
 קצבה בתשלום
 הוני (ללא אופציה לקצבה)
 מרכיבי סיכון אחרים
 סה"כ בגין חוזי ביטוח
 התחייבויות בגין חוזי השקעה:
 בביטוח חיים
 לעמיתי מסלולי קופות גמל
 סה"כ בגין חוזי השקעה
 סה"כ

(ב) לפי חשיפה פיננסית:
 שאינו תלוי תשואה
 תלוי תשואה
 סה"כ

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות

		פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה		נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011			
פוליסות ללא מרכיב חסכון סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		משנת 2004		עד שנת 1990	עד שנת 2003		
סה"כ	קבוצתי	פרט	תלוי תשואה אלפי ש"ח	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה אלפי ש"ח		
109,514	-	-	-	-	59,120	50,394	פרמיות ברוטו:
974,308	-	-	582,417	55	363,329	28,507	מסורתי/מעורב
597,080	9,768	289,333	78,383	-	197,857	21,739	מרכיב החיסכון
1,680,902	9,768	289,333	660,800	55	620,306	100,640	אחר
407,694	-	-	407,629	6	56	3	סה"כ
104,416	-	-	42,012	(4,279)	52,220	14,463	תקבולים בגין חוזי השקעה שנוקפו ישירות לעתודות ביטוח
(111,325)	(114)	1,177	(112,300)	(4,054)	(25,702)	29,668	מרווח פיננסי כולל דמי ניהול
(2,415)	-	-	-	-	(2,415)	-	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים
(113,740)	(114)	1,177	(112,300)	(4,054)	(28,117)	29,668	קיזוזים והתאמות
(12,753)	(157)	(745)	(1,397)	(659)	(1,106)	(8,689)	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים לאחר קיזוזים והתאמות
(126,493)	(271)	432	(113,697)	(4,713)	(29,223)	20,979	הפסד כולל אחר מעסקי ביטוח חיים
86,077							סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים
(40,416)							רווח מפנסיה וגמל
194,213	-	48,130	144,545	-	1,337	201	סה"כ רווח מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
93,755	-	-	86,932	55	6,157	611	פרמיה משוננת בגין חוזי ביטוח - עסק חדש (2)
17,707	-	-	17,707	-	-	-	פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח
351,379	-	-	351,379	-	-	-	פרמיה משוננת בגין חוזי השקעה - עסק חדש
25,682	-	-	25,682	-	-	-	פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה
62,663	-	-	37,377	-	25,246	40	העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה
							העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות (המשך)

הערות:

- (1) המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.
 - (2) הגדלות בפוליסות קיימות אינן נכללות במסגרת הפרמיה המשוננת בגין עסק חדש, אלא במסגרת תוצאות הפעילות של הפוליסה המקורית.
 - (3) המרווח הפיננסי אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול ההשקעות.
- המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל (לרבות רווח כולל אחר) לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המובטחת לשנה כשהוא מוכפל בעתודה הממוצעת לשנה בקרנות הביטוח השונות.
- בחוזים תלויי תשואה, המרווח הפיננסי הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים המחושבים על בסיס התשואה והיתרה הממוצעת של עתודות הביטוח.

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות (המשך)

פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה							נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010	
פוליסות ללא מרכיב חסכון			פוליסות ללא מרכיב חסכון					
סיכון הנמכר כפוליסה בודדת			משנת 2004					
			תלוי תשואה	שאינו תלוי תשואה	עד שנת 2003	עד שנת 1990 (1)		
סה"כ	קבוצתי	פרט	אלפי ש"ח					
פרמיות ברוטו:								
112,249	-	-	-	-	61,759	50,490	מסורתי/מעורב	
986,753	-	-	462,705	124,738	364,261	35,049	מרכיב החיסכון	
601,743	18,051	268,973	103,126	-	205,493	6,100	אחר	
1,700,745	18,051	268,973	565,831	124,738	631,513	91,639	סה"כ	
תקבולים בגין חוזי השקעה שנוקפו ישירות לעתודות ביטוח								
399,634	-	-	399,511	9	111	3	מרווח פיננסי כולל דמי ניהול	
251,041	-	-	33,870	(13,290)	159,455	71,006	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים	
65,515	2,047	47,259	(84,519)	(13,832)	57,534	57,026	קיזוזים והתאמות	
(2,183)	-	-	-	-	(2,183)	-	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים לאחר קיזוזים והתאמות	
63,332	2,047	47,259	(84,519)	(13,832)	55,351	57,026	רווח כולל אחר מעסקי ביטוח חיים	
18,665	116	663	982	-	874	16,030	סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים	
81,997	2,163	47,922	(83,537)	(13,832)	56,225	73,056	רווח מפנסיה וגמל	
148,758							סה"כ רווח מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	
230,755							פרמיה משוננת בגין חוזי ביטוח – עסק חדש (2)	
177,639	-	50,258	125,400	-	1,786	195	פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח	
192,600	-	-	62,818	124,738	4,993	51	פרמיה משוננת בגין חוזי השקעה – עסק חדש	
28,996	-	-	28,996	-	-	-	פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה	
352,578	-	-	352,578	-	-	-		

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות (המשך)

פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה							נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009	
פוליסות ללא מרכיב חסכון			פוליסות ללא מרכיב חסכון					
סיכון הנמכר כפוליסה בודדת			משנת 2004					
סה"כ	קבוצתי	פרט	אלפי ש"ח		עד שנת 2003	עד שנת 1990 (1)		
			תשואה	תשואה				
132,111	-	-	-	-	70,714	61,397	פרמיות ברוטו:	
802,581	-	-	352,436	36,328	383,439	30,378	מסורתי/מעורב	
602,657	30,213	239,710	97,629	-	217,680	17,425	מרכיב החיסכון	
1,537,349	30,213	239,710	450,065	36,328	671,833	109,200	אחר	
237,882	-	-	237,192	38	606	46	סה"כ	
221,720	-	-	23,674	6,397	55,633	136,016	תקבולים בגין חוזי השקעה שנוקפו ישירות לעתודות ביטוח	
100,590	20,952	50,575	(36,468)	6,064	(47,802)	107,269	מרווח פיננסי כולל דמי ניהול	
(1,827)	-	-	-	-	(1,827)	-	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים	
98,763	20,952	50,575	(36,468)	6,064	(49,629)	107,269	קיזוזים והתאמות	
71,025	538	517	-	-	-	69,970	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים לאחר קיזוזים והתאמות	
169,788	21,490	51,092	(36,468)	6,064	(49,629)	177,239	רווח כולל אחר מעסקי ביטוח חיים	
142,446	-	-	-	-	-	-	סך כל רווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים	
312,234	-	-	-	-	-	-	רווח מפנסיה וגמל	
182,882	-	54,270	125,355	-	3,126	131	סה"כ רווח מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	
74,249	-	-	33,810	34,657	5,183	599	פרמיה משוננת בגין חוזי ביטוח – עסק חדש (2)	
18,819	-	-	18,819	-	-	-	פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח	
174,334	-	-	174,334	-	-	-	פרמיה משוננת בגין חוזי השקעה – עסק חדש	
							פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה	

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ג. מידע נוסף אודות התחייבויות תלויות תשואה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2011			ליום 31 בדצמבר 2011
גמלאות			התחייבויות
תביעות	פרמיות/ תקבולים	ותום תקופה	תלויות
פדיונות	אלפי ש"ח		תשואה
17,824	12,469	18,789	405,859
316,744	228,821	888,011	7,926,004
157,319	62,715	660,624	2,235,235
280,768	-	407,685	1,177,355
<u>772,655</u>	<u>304,005</u>	<u>1,975,109</u>	<u>11,744,453</u>

בגין פוליסות שהונפקו בין 1991-2003:

קרן ט'

קרן י'

בגין פוליסות שהונפקו החל משנת 2004

חוזי השקעה

סך הכל

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2010			ליום 31 בדצמבר 2010
גמלאות			התחייבויות
תביעות	פרמיות/ תקבולים	ותום תקופה	תלויות
פדיונות	אלפי ש"ח		תשואה
15,855	7,588	18,308	443,529
326,248	214,401	886,683	8,340,772
141,293	46,568	540,903	1,969,679
186,951	-	399,622	1,108,792
<u>670,347</u>	<u>268,557</u>	<u>1,845,516</u>	<u>11,862,772</u>

בגין פוליסות שהונפקו בין 1991-2003:

קרן ט'

קרן י'

בגין פוליסות שהונפקו החל משנת 2004

חוזי השקעה

סך הכל

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ד. מידע אודות תשואה ודמי ניהול בגין התחייבויות תלויות תשואה

דמי ניהול לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			תשואה שנתית		תשואה שנתית נומינלית ברוטו				
			ממוצעת נומינלית 5 שנים	אחרי	באחוזים				
2009	2010	2011	אחרי דמי ניהול	לפני דמי ניהול	2007	2008	2009	2010	2011
באלפי ש"ח									
55,632	159,455	52,220	5.73	4.00	6.92	(23.12)	40.53	11.63	(5.67)
18,443	25,196	30,824	2.68	4.02	6.92	(23.12)	40.53	11.63	(5.57)
5,232	8,674	11,188							
79,307	193,325	94,232							

קרן י'

מסלול כללי בפוליסות החל משנת 2004

אחר

סך הכל

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ה. מידע אודות העברות כספים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2011 אלפי ש"ח		
19,337		העברות לחברה מגופים אחרים:
1,511		העברות מחברות ביטוח אחרות
4,834		העברות מקרנות פנסיה
		העברות מקופות גמל
25,682		סך הכל העברות לחברה
39,131		העברות מהחברה לגופים אחרים:
11,335		העברות לחברות ביטוח אחרות
12,197		העברות לקרנות פנסיה
62,663		העברות לקופות גמל
(36,981)		סך הכל העברות מהחברה
		העברות נטו

ההעברות מתייחסות לביטוח חיים ואינן מתייחסות לנכסי קופות גמל וקרנות פנסיה אשר אינם כלולים בדוחות הכספיים המאוחדים.

באור 20: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות

א. פירוט ההתחייבויות ברוטו בגין חוזי ביטוח לפי חשיפה פיננסית

הנתונים הכלולים בכל אחד מהטורים בטבלאות שלהלן הינם בגין הפוליסה העיקרית והכיסויים הנוספים המצורפים אליה.

נתונים ליום 31 בדצמבר, 2011				
סה"כ	אחר (*)	סיעודי		
		קבוצתי	פרט	
אלפי ש"ח				
45,811	-	-	45,811	תלוי תשואה
588,811	196,548	3,711	388,552	אינו תלוי תשואה
634,622	196,548	3,711	434,363	סה"כ

נתונים ליום 31 בדצמבר, 2010				
סה"כ	אחר (*)	סיעודי		
		קבוצתי	פרט	
אלפי ש"ח				
45,424	-	-	45,424	תלוי תשואה
540,775	170,452	4,555	365,768	אינו תלוי תשואה
586,199	170,452	4,555	411,192	סה"כ

(*) החלק המהותי ביותר בביטוח בריאות אחר הינו לזמן ארוך והכיסוי המהותי ביותר הכלול בביטוח בריאות אחר הינו הוצאות רפואיות.

באור 20: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות (המשך)

ב. פירוט ההתחייבויות ברוטו בגין חוזי ביטוח לפי חשיפה ביטוחית

נתונים ליום 31 בדצמבר, 2011				
סה"כ	אחר (*)	סיעודי		
		קבוצתי	פרט	
אלפי ש"ח				
214,205	167,654	1,872	44,679	קצבה בתשלום
420,417	28,894	1,839	389,684	מרכיבי סיכון אחרים
<u>634,622</u>	<u>196,548</u>	<u>3,711</u>	<u>434,363</u>	סה"כ

(* החלק המהותי ביותר בביטוח בריאות אחר הינו לזמן ארוך והכיסוי המהותי ביותר הכלול בביטוח בריאות אחר הינו הוצאות רפואיות.)

נתונים ליום 31 בדצמבר, 2010				
סה"כ	אחר (*)	סיעודי		
		קבוצתי	פרט	
אלפי ש"ח				
191,872	145,462	2,756	43,654	קצבה בתשלום
394,327	24,990	1,799	367,538	מרכיבי סיכון אחרים
<u>586,199</u>	<u>170,452</u>	<u>4,555</u>	<u>411,192</u>	סה"כ

(* החלק המהותי ביותר בביטוח בריאות אחר הינו לזמן ארוך והכיסוי המהותי ביותר הכלול בביטוח בריאות אחר הינו הוצאות רפואיות.)

ג. פירוט התוצאות לפי פוליסות

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011				
סה"כ	אחר	סיעודי		
		קבוצתי	פרט	
אלפי ש"ח				
325,929	(* 268,309)	724	56,896	פרמיות ברוטו
51,290	28,979	1,402	20,909	רווח מעסקי ביטוח בריאות
(4,244)	(1,983)	(16)	(2,245)	הפסד כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות
47,046	26,996	1,386	18,664	סך כל הרווח הכולל מעסקי ביטוח בריאות
36,187	31,663	-	4,524	פרמיה משוננת - עסק חדש

(* מתוך זה פרמיות פרט בסך של 239,625 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 28,684 אלפי ש"ח.)

באור 20: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות (המשך)

ג. פירוט התוצאות לפי פוליסות (המשך)

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010			
סה"כ	אחר	סיעודי	
		קבוצתי	פרט
אלפי ש"ח			
312,328	(* 261,921)	859	49,548
11,826	19,611	(972)	(6,813)
1,817	193	19	1,605
13,643	19,804	(953)	(5,208)
30,712	25,128	-	5,584

פרמיות ברוטו
רווח (הפסד) מעסקי
ביטוח בריאות
רווח כולל אחר מעסקי
ביטוח בריאות
סך כל הרווח (ההפסד)
הכולל מעסקי ביטוח
בריאות
פרמיה משוננת - עסק
חדש

(* מתוך זה פרמיות פרט בסך של 223,894 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 38,027 אלפי ש"ח.

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009			
סה"כ	אחר	סיעודי	
		קבוצתי	פרט
אלפי ש"ח			
291,790	(* 246,642)	1,407	43,741
99,234	40,703	2,588	55,943
3,125	3,026	98	1
102,359	43,729	2,686	55,944
7,549	2,325	-	5,224

פרמיות ברוטו
רווח מעסקי ביטוח
בריאות
רווח כולל אחר מעסקי
ביטוח בריאות
סך כל הרווח הכולל
מעסקי ביטוח בריאות
פרמיה משוננת - עסק
חדש

(* מתוך זה פרמיות פרט בסך של 209,790 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 36,852 אלפי ש"ח.

באור 21: - תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים, חוזי השקעה וחוזי ביטוח בריאות, ברוטו

ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (*)			
	סה"כ	חוזי השקעה	חוזי ביטוח	
	אלפי ש"ח			
470,170	18,717,950	5,042,098	13,675,852	יתרה ליום 1 בינואר, 2010
8,860	1,454,454	351,454	1,103,000	ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה
33,714	1,606,905	419,798	1,187,107	גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות
(4,045)	(1,060,909)	(343,208)	(717,701)	קישור בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה
39,592	16,974	-	16,974	שינויים בגין שינוי בהנחות
-	-	6,829	(6,829)	סיווג מחדש של תוכניות השקעה
37,908	59,632	-	59,632	שינויים אחרים
586,199	20,795,006	5,476,971	15,318,035	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2010
12,304	(147,772)	262,030	(409,802)	ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי (הפסדי) השקעה
32,711	1,604,908	425,942	1,178,966	גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות
-	(1,284,393)	(448,392)	(836,001)	קישור בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה
8,017	-	-	-	שינויים בגין שינוי בהנחות
-	-	(21,674)	21,674	סיווג מחדש של תוכניות השקעה
(4,609)	63,465	-	63,465	שינויים אחרים
634,622	21,031,214	5,694,877	15,336,337	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2011

ליום 31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
8,932,234	9,286,761	חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
11,862,772	11,744,453	חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
20,795,006	21,031,214	

1. ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעות - סעיף זה כולל ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי (הפסדי) השקעות בגין היתרה לתחילת השנה, בתוספת ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי (הפסדי) השקעות בגין הפרמיות לחסכון בלבד שנרשמו בתקופת הדוח.
2. גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות - פרמיה זו איננה כוללת את כל הפרמיה שנרשמה כהכנסה. הפרמיה כוללת את הפרמיה לחסכון וחלק מהפרמיה במוצרים בעלי פרמיה קבועה.
3. שינויים אחרים - הסעיף כולל שינויים בעתודה בגין תביעות תלויות, רזרבה לתביעות עיתיות, IBNR, קצבאות בתשלום וכדומה (על פי ההנחות שהיו בשימוש בסוף השנה הקודמת). בנוסף הסעיף כולל גם את השפעת הריבית, הפרשי הצמדה ורווחי ההשקעה שלא נכללו בסעיף "ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעות", כגון: ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה על תשלומי תביעות ועל פרמיות שאינן חסכון. בביטוח בריאות, עיקר הסכום הנכלל בסעיף זה מהווה שינוי אומדן אקטוארי, הנובע מההפרש בין התוצאות בפועל ובין הערכה לתחילת השנה.

התנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח אינה כוללת התייחסות לפוליסות שהונפקו ובוטלו בשנת הדוח.

באור 22: - מסים על ההכנסה

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה

1. כללי

חברות מאוחדות מנורה ביטוח, שומרה ביטוח, מבטחים פנסייה, מבטחים גמל, קרנות נאמנות, מנורה מהנדסים וגיוס הון הינן "מוסד כספי" כהגדרתו בחוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975. המס החל על הכנסות של מוסדות כספיים מורכב ממס חברות וממס רווח.

על הכנסות החברה ויתר החברות המוחזקות חל מס חברות בלבד.

2. חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), התשמ"ה-1985

על החברה והחברות המוחזקות שאינן חברות מוחזקות בחו"ל חל, עד לתום שנת 2007, חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), התשמ"ה-1985 (להלן - החוק). על-פי החוק, נמדדו התוצאות לצורכי מס כשהן מותאמות לשינויים במדד.

בחודש פברואר 2008 התקבל בכנסת תיקון לחוק שקבע כי תחולתו של חוק התיאומים תסתיים בשנת המס 2007, ומשנת המס 2008 לא יחולו עוד הוראות החוק, למעט הוראות המעבר שמטרתן למנוע עיוותים בחישובי המס. החל משנת 2008, נמדדות התוצאות לצורכי מס בערכים נומינליים למעט תיאומים מסוימים בגין שינויים במדד בתקופה שעד ליום 31 בדצמבר, 2007. התיקון לחוק כולל בין היתר את ביטול תיאום התוספת והניכוי בשל אינפלציה והניכוי הנוסף בשל פחת לנכסים בני פחת שנרכשו לאחר שנת המס 2007.

3. הסדרי מס ייחודיים לענף הביטוח

א. הסכם עם שלטונות המס

בין התאחדות חברות הביטוח בישראל לבין שלטונות המס קיים הסכם (להלן - הסכם המס) המתחדש ומתעדכן מדי שנה, המסדיר סוגיות מס ייחודיות לענף בגין שנות המס עד וכולל שנת המס 2010. ההסכם מתייחס בין היתר לנושאים הבאים:

- הוצאות רכישה נדחות (DAC) - הוצאות ישירות של חברות ביטוח לרכישת חוזי ביטוח חיים יותרו בניכוי לצורכי מס בחלקים שווים בפריסה על פני ארבע שנים. הוצאות רכישה נדחות בביטוח מפני מחלות ואשפוז מופחתות על פני תקופה של 6 שנים, בדומה לשיעור ההפחתה בספרים.
- ייחוס הוצאות להכנסות מועדפות - להכנסות החייבות בשיעורי מס מופחתים ולהכנסות הפטורות ממס המתקבלות בחברות הביטוח ("הכנסות מועדפות") יתבצע ייחוס הוצאות שמשמעותו הפיכת חלק מההכנסות המועדפות להכנסות חייבות במס מלא, בהתאם לשיעור הייחוס. שיעור הייחוס שנקבע בהסכם תלוי במקור הכספים המניבים את ההכנסות המועדפות.
- מיסוי הכנסות מנכסים המוחזקים כהשקעות חופפות להתחייבויות תלויות תשואה.
- השפעת המעבר לתקינה בינלאומית - הוסכם כי ההשפעה החד פעמית ביום המעבר לתקינה הבינלאומית תופחת לצורכי מס בפריסה ל-3 שנים החל משנת 2008 ועד וכולל שנת 2010. יחד עם זאת, סוכם כי אם וכאשר רשות המסים תגבש את עמדתה בנושא באופן הסותר את עקרונות ההסכם, ידונו הצדדים בהשלכות המס הנובעות מכך.
- ביטול חוק התיאומים - הוסכם כי השפעת הוראת המעבר בחוק התיאומים בכל הנוגע לניירות ערך סחירים תופחת לצורכי מס בפריסה ל-3 שנים החל משנת 2008 ועד וכולל שנת 2010.

טרם נחתם הסכם לשנת המס 2011. הדוחות הכספיים נערכו בהתאם לעקרונות ההסכם האמור.

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה (המשך)

3. הסדרי מס ייחודיים לענף הביטוח (המשך)

ב. המס החל על ביטול העתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים

בחוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנת הכספים 2007), התשס"ז-2007 מיום 11 בינואר, 2007, נקבעו כללים לגבי המס החל על ביטול העתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים שנכללה בדוחות הכספיים עד ליום 31 בדצמבר, 2006. על פי הכללים, חלק העתודה המחושב בגובה 0.17% מסכום הביטוח בסיכון, בשייר עצמי, הקיים בביטוח חיים ואשר בגינו הוגדרה דרישת הון, יהיה פטור ממס. בהסכם המיסוי הענפי צוין כי בבסיס הפטור עומדת דרישת ההון, שבאה לידי ביטוי כאמור לעיל, ובמידה ותבטל או תקטן דרישת ההון יזונו הצדדים בהשלכות המס הנובעות מכך, ככל שישנו.

ליום 31 בדצמבר, 2006 יתרת העתודה הקיימת במנורה ביטוח היוותה 0.17% מסכום הביטוח בסיכון בשייר העצמי.

4. אי החלת תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) לצרכי מס

ביום 4 בפברואר, 2010 פורסם ברשומות חוק לתיקון פקודת מס הכנסה מס' 174 – הוראת שעה לשנות המס 2007, 2008 ו-2009 (להלן – הוראת השעה). בהתאם להוראת השעה, תקן חשבונאות ישראלי מספר 29 בדבר אימוץ תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS), לא יחול לצורך קביעת ההכנסה החייבת בשנים האמורות, אף אם יושם לצורך עריכת הדוחות הכספיים.

משמעות הוראת השעה הינה שתקני ה-IFRS לא יחולו הלכה למעשה בעת חישוב הרווח המדווח לצרכי מס בגין שנות המס האמורות. להערכת הקבוצה, לתיקון הפקודה אין השפעה מהותית על הוצאות המס המדווחות בדוחות הכספיים.

ביום 12 בינואר, 2012, פורסם ברשומות תיקון לסעיף 87א לפקודת מס הכנסה (תיקון מס' 188 לפקודת מס הכנסה), אשר במסגרתו הוארך תוקף הוראת השעה גם לגבי שנות המס 2010 ו-2011.

5. ביום 2 באוגוסט, 2009 פירסמה רשות המסים בישראל את דוח הוועדה לבחינת השלכות המס הכרוכות ביישום המלצות ועדת בכר (להלן - הוועדה והדוח). הוועדה קבעה בהמלצותיה מספר עקרונות בסיסיים אשר יהוו תשתית עקרונית לעמדת רשות המסים באשר למיסוי עסקאות המכר שבוצעו בעקבות המלצות ועדת בכר. בהתאם להמלצות הוועדה, יש לייחס 85% - 80% מעודף העלות הנוצר ברכישה למוניטין ולזכות החוזית לניהול חשבונות יחדיו (על פי פירוט הכלול בדוח). יתרת עודף העלות (20%-15%) תיוחס לנכסים בלתי מוחשיים אחרים אשר אינם בני הפחתה לצרכי מס על ידי הרוכש (כגון רשימת לקוחות, מותגים וכיוצ"ב).

ביחס לעסקאות בהן נרכשו מניות, לעומת עסקאות בהן נרכשו פעילות ונכסים אחרים, (עסקאות במתווה של מכר מניות), קבעה הוועדה כי המוכרים יהיו חייבים במס כבמכר רגיל של מניות והרוכשים לא יהיו זכאים לכל הפחתה בשל עלות הרכישה.

ליישום המלצות הדוח אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים המאוחדים.

ב. שיעורי המס החלים על ההכנסות של חברות הקבוצה

1. המס הסטטוטורי החל על מוסדות כספיים, המהווים את עיקר פעילות הקבוצה, מורכב ממס חברות וממס רווח.

2. בהתאם לצווי מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות כספיים) (הוראת שעה), התשס"ט-2009 שאישרה הכנסת בחודשים יוני ודצמבר 2009 ודצמבר 2010 יעמוד שיעור מס הרווח החל על מוסדות כספיים כדלהלן:

- 16.5% - החל מיום 1 ביולי, 2009 ועד ליום 31 בדצמבר, 2009.
- 16.0% - בשנים 2010-2012.
- 15.5% - החל מיום 1 בינואר, 2013.

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

ג. שיעורי המס החלים על ההכנסות של חברות הקבוצה (המשך)

3. ביום 5 בדצמבר, 2011 התקבל בכנסת החוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב – 2011 (להלן – החוק). במסגרת החוק בוטל, בין היתר, החל משנת 2012, מתווה ההפחתה של שיעורי מס החברות. במסגרת החוק גם הועלה מס החברות לשיעור של 25% החל משנת 2012. לאור העלאת שיעור מס החברות ל- 25% כאמור לעיל, הועלו בהתאמה גם שיעור המס על רווח הון ריאלי ושיעור המס על השבח הריאלי.

להלן שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על מוסדות כספיים:

שנה	שיעור מס חברות	שיעור מס רווח %	שיעור מס כולל במוסדות כספיים
2009	26	16.0 (*)	36.21
2010	25	16.0	35.34
2011	24	16.0	34.48
2012	25	16.0	35.34
2013 ואילך	25	15.5	35.06

(* שיעור מס משוקלל).

השפעת השינויים כאמור על יתרות המסים הנדחים, הביאה לקיטון ברווח הכולל בשנת 2011 בסך של כ-20,937 אלפי ש"ח. מתוך הסכום האמור סך של כ-18,898 אלפי ש"ח שמקורו בהגדלת התחייבויות בגין מסים נדחים נזקף לסעיף מסים על ההכנסה וסך של כ-2,039 אלפי ש"ח נזקף להון.

ג. שומות מס

1. שומות מס סופיות

לחברה הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2006. למנורה ביטוח ולמבטחים גמל הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2008. למבטחים פנסייה הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2001 והשומות לשנות המס 2002-2006 נחשבות כסופיות. לשומרה ביטוח, למנורה קרנות נאמנות ולמנורה ניהול תיקים הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2009. לשומרה נדל"ן הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2010. למנורה נדל"ן שומות הנחשבות לסופיות עד וכולל שנת המס 2006. השומות של חברות מאוחדות אחרות לשנות המס עד וכולל שנת המס 2007 נחשבות כסופיות. לחברות מאוחדות שהוקמו לאחר שנת המס 2005 טרם הוצאו שומות מס סופיות מיום היווסדן.

2. שומות מס במחלוקת

א. בחודש יולי 2009 הוצאו למבטחים פנסייה שומות מס, לפי מיטב השפיטה, לשנות מס 2005-2007, שמהותן היוון הוצאות רכישה בגין עמיתים חדשים. לטענת רשות המסים אין להתיר את ההוצאות הנ"ל בשנת היווצרותן אלא בדרך של פריסה לתקופה של 15 שנים.

מבטחים פנסייה חולקת על טענת רשות המסים המהווה בסיס לדרישה האמורה והגישה השגות בהתאם. רשות המסים לא השיבה להשגות אלו תוך שנה ממועד הגשתן על ידי מבטחים פנסייה. לפיכך, ובשל העובדה שחלפו ארבע שנים ממועד הגשת הדוח השנתי לרשות המסים בגין שנות המס 2005 ו-2006, נחשבות השומות לשנות מס אלו כסופיות. מבטחים פנסייה לא הפרישה בגין השומה לפי מיטב השפיטה שהוצאה לשנת המס 2007, שכן יש לטענתה סיכויים טובים שהשגותיה יתקבלו.

ב. בחודש אוקטובר, 2010 הוצא למבטחים פנסייה צו בגין שנת 2004 לפיו מבטחים פנסייה נדרשת לשלם סך של כ-389 מיליוני ש"ח (כולל חיוב ריבית והפרשי הצמדה עד למועד הוצאת השומה החלופית), מעבר לחבות המס ששולמה על-ידה וזאת כשומה חלופית במסגרת ההליכים שהתנהלו בין פקיד השומה למנורה ביטוח בדבר הפחתת המוניטין שנבע למנורה ביטוח ברכישת מבטחים פנסייה. מבטחים פנסייה חלקה על טענת פקיד השומה והגישה בחודש נובמבר 2010 הודעת ערעור על צו זה לבית המשפט.

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

ג. שומות מס (המשך)

2. שומות מס במחלוקת (המשך)

בחודש פברואר 2011 נחתם הסכם פשרה בין רשות המסים לבין מנורה ביטוח ומבטחים פנסייה, אשר במסגרתו הוסכם כי עלות הרכישה לא תופחת לצרכי מס והשומה החלופית שהוצאה למבטחים פנסייה תבוטל. להסכם ניתן תוקף של פסק דין. לפיכך, נחשבת השומה לשנת מס זו כסופית.

ד. הפסדים מועברים לצורכי מס והפרשים זמניים אחרים

לחברות מאוחדות הפסדים עסקיים לצורכי מס המועברים לשנים הבאות ומסתכמים ליום 31 בדצמבר, 2011 לסך של כ- 8,413 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2010 - 4,522 אלפי ש"ח). בגין יתרות אלה ובגין הפרשים זמניים אחרים הניתנים לניכוי נרשמו בדוחות הכספיים נכסי מסים נדחים כמפורט בסעיף ח' להלן.

לא נכלל נכס מס נדחה בגין הפסדים עסקיים להעברה בסך של כ- 13,614 אלפי ש"ח ובגין הפסד הון בסך 3,161 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2010 - הפסדים עסקיים בסך 9,522 אלפי ש"ח והפסד הון בסך 3,161 אלפי ש"ח), בהיעדר צפי לניצולו בעתיד הנראה לעין.

ה. מסים על ההכנסה הכלולים בדוחות רווח והפסד

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
120,385	148,940	74,486	מסים שוטפים
73,424	317	(34,743)	מסים נדחים המתייחסים ליצירה והיפוך של הפרשים זמניים, ראה גם סעיף ח' להלן
7,242	3,511	(5,956)	מסים (הטבת מס) בגין שנים קודמות (שוטפים ונדחים)
(10,258)	-	18,898	התאמת יתרות המסים הנדחים בעקבות שינוי בשיעורי המס
<u>190,793</u>	<u>152,768</u>	<u>52,685</u>	

ו. מסים על ההכנסה (הטבת מס) המתייחסים לסעיפי רווח כולל אחר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
143,764	8,041	(47,450)	רווח (הפסד) בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה
-	(604)	3,162	הפסד בגין התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילות חוץ
<u>143,764</u>	<u>7,437</u>	<u>(44,288)</u>	

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

ז. הטבת מס המתייחסת לסעיפי הון

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2009	2010	2011
אלפי ש"ח		
3,458	25	18

הטבת מס בגין תשלום מבוסס מניות

ח. מסים נדחים

ההרכב:

סה"כ	אחרים	הטבות לעובדים	הפרשות לחובות מסופקים אלפי ש"ח	מכשירים פיננסיים	רכוש קבוע ונדל"ן להשקעה	הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים	הוצאות
							רכישה נדחות בביטוח חיים
(166,795)	(9,786)	17,857	31,168	(50,816)	(32,459)	(122,759)	יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 1 בינואר, 2010
5,671	2,106	(220)	559	4,829	(9,936)	8,333	שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד
(7,412)	629	-	-	(8,041)	-	-	שינויים אשר נזקפו לרווח הכולל ולהון
(168,536)	(7,051)	17,637	31,727	(54,028)	(42,395)	(114,426)	יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 31 בדצמבר, 2010
33,613	3,473	5,349	(1,983)	38,762	(12,714)	726	שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד
44,307	(3,143)	-	-	47,450	-	-	שינויים אשר נזקפו לרווח הכולל ולהון
(18,898)	(284)	2,579	2,586	922	(9,955)	(14,746)	השפעת השינוי בשיעורי המס
(109,514)	(7,005)	25,565	32,330	33,106	(65,064)	(128,446)	יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 31 בדצמבר, 2011

באור 22: - מסים על ההכנסה (המשך)

ח. מסים נדחים (המשך)

המסים הנדחים מוצגים בדוחות המאוחדים על המצב הכספי כדלקמן:

31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
556	8,274	נכסי מסים נדחים
(169,092)	(117,788)	התחייבויות בגין מסים נדחים
(168,536)	(109,514)	

ליום 31 בדצמבר, 2011 לא הוכרו התחייבויות מסים נדחים בגין הפרשים זמניים בסך כולל של כ- 1,337,113 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2010 כ- 1,484,485 אלפי ש"ח), המתייחסים להשקעות בחברות מאוחדות בשל העדר צפי למימוש השקעות אלה בעתיד הנראה לעין.

ט. מס תאורטי

להלן מובאת התאמה בין סכום המס, שהיה חל אילו כל ההכנסות וההוצאות, הרווחים וההפסדים בדוח רווח והפסד היו מתחייבים במס לפי שיעור המס הסטטוטורי, לבין סכום מסים על ההכנסה שנזקף בדוח רווח והפסד:

לשנה שהסתיימה ליום			
31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
593,763	434,715	90,985	רווח לפני מסים על ההכנסה
36.21%	35.34%	34.48%	שיעור המס הסטטוטורי הכולל החל על מוסדות כספיים (ראה סעיף ב' לעיל)
201,826	153,750	32,656	מס מחושב לפי שיעור המס הסטטוטורי הכולל הפחתה בגין אי החלת מס רווח על חברות שאינן מוסד כספי
6,741	10,582	5,300	עלייה (ירידה) במסים על ההכנסה הנובעת מהגורמים הבאים:
(2,919)	(5,492)	(2,222)	הוצאות שאינן מותרות בניכוי לצורכי מס
899	1,562	(263)	הכנסות פטורות
(2,628)	(2,914)	(445)	חלק הקבוצה ברווחי חברות כלולות
(102)	1,176	1,851	הפרשים בבסיס המדידה
393	93	(17)	הפרשים זמניים בגינם לא נזקפו מסים נדחים
(10,542)	(3,624)	(2,949)	גידול (קיטון) בהפסדים לצורכי מס בגינם לא נזקפו מסים נדחים
(10,258)	-	18,898	ניצול הפסדים לצורכי מס משנים קודמות, בגינם לא נזקפו מסים נדחים בעבר
-	(6,140)	4,503	עדכון מסים נדחים בגין שינויי חקיקה
7,242	3,511	(5,956)	עדכונים שוטפים של יתרות מסים נדחים בגין שינויים בשיעורי המס
141	264	1,329	מסים בגין שנים קודמות (שוטפים ונדחים)
190,793	152,768	52,685	אחרים
32.13%	35.14%	57.91%	מסים על ההכנסה
			שיעור מס אפקטיבי ממוצע

באור 23: - התחייבויות בשל הטבות לעובדים

הטבות לעובדים כוללות הטבות לטווח קצר, הטבות לאחר סיום העסקה, הטבות אחרות לטווח ארוך והטבות בגין פיטורין.

הטבות לאחר סיום העסקה

דיני העבודה וחוק פיצויי פיטורין בישראל מחייבים את הקבוצה לשלם פיצויים לעובד בעת פיטורין או פרישה או לבצע הפקדות שוטפות בתוכנית הפקדה מוגדרת, לפי סעיף 14 כמתואר להלן. התחייבויות הקבוצה בשל כך מטופלות כהטבות לאחר סיום העסקה. חישוב התחייבות הקבוצה בשל הטבות לעובדים מתבצע על פי הסכם העסקה בתוקף ומבוסס על משכורת העובד אשר, לדעת ההנהלה, יוצרת את הזכות לקבלת הפיצויים.

ההטבות לעובדים לאחר סיום העסקה, ממומנות, בדרך כלל, על ידי הפקדות המסווגות כתוכנית הטבה מוגדרת או כתוכנית הפקדה מוגדרת כמפורט להלן:

תוכניות הפקדה מוגדרת

לגבי חלק מתשלומי הפיצויים, חלים תנאי סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין, התשכ"ג-1963, על-פיו הפקדותיה השוטפות של הקבוצה בקרנות פנסיה ו/או בפוליסות בחברות ביטוח, פוטרות אותה מכל התחייבות נוספת לעובדים, בגינם הופקדו הסכומים כאמור לעיל. הפקדות אלו וכן הפקדות בגין תגמולים מהוות תוכניות הפקדה מוגדרת. הוצאות בגין תוכניות ההפקדה המוגדרת הסתכמו בשנים 2011, 2010 ו-2009 לסך של 22,638 ש"ח, לסך של 15,783 אלפי ש"ח וסך של 12,297 אלפי ש"ח בהתאמה ונכללו במסגרת הוצאות הנהלה וכלליות.

תוכנית הטבה מוגדרת

החלק של תשלומי הפיצויים שאינו מכוסה על ידי הפקדות בתוכניות הפקדה מוגדרת, כאמור לעיל, מטופל על ידי הקבוצה כתוכנית הטבה מוגדרת לפיה נרשמת התחייבות בגין הטבות עובדים ומנגד קיימים סכומים בקופות מרכזיות לפיצויים ובפוליסות ביטוח מתאימות.

א. הרכב ההתחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו

31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
33,492	39,123	התחייבויות בגין תוכנית הטבה מוגדרת שאיננה ממומנת
128,153	138,103	התחייבות בגין תוכנית הטבה מוגדרת ממומנת
161,645	177,226	
43,023	46,317	שווי הוגן של נכסי התוכנית
118,622	130,909	סה"כ התחייבות, נטו בגין תוכניות הטבה מוגדרות

באור 23: - התחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

ב. מידע באשר לתוכניות הטבה מוגדרות

1. השינויים בערך הנוכחי של ההתחייבות בגין תוכנית הטבה מוגדרת

2010	2011	
אלפי ש"ח		
136,773	161,645	יתרה ליום 1 בינואר
7,033	7,670	עלות הריבית
17,479	19,013	עלות שירות שוטף
(7,244)	(8,929)	הטבות ששולמו
7,487	(956)	הפסד (רווח) אקטוארי, נטו
117	(1,217)	התאמות אחרות
<u>161,645</u>	<u>177,226</u>	יתרה ליום 31 בדצמבר

2. נכסי התוכנית

(א) נכסי התוכנית

נכסי התוכנית כוללים נכסים המוחזקים על ידי קרן הטבות לעובד לזמן ארוך (קופ"ג לשכירים וקרנות פנסיה) וכן פוליסות ביטוח מתאימות.

(ב) התנועה בשווי ההוגן של נכסי התוכנית

2010	2011	
אלפי ש"ח		
33,699	43,023	יתרה ליום 1 בינואר
1,952	2,360	תשואה צפויה
412	(2,766)	רווח (הפסד) אקטוארי, נטו
9,884	9,490	הפקדות לתוכנית על-ידי המעביד
(2,827)	(4,182)	הטבות ששולמו
(97)	(1,608)	התאמות אחרות
<u>43,023</u>	<u>46,317</u>	יתרה ליום 31 בדצמבר

באור 23: - התחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

ב. מידע באשר לתוכניות הטבה מוגדרות (המשך)

3. ההנחות האקטואריות העיקריות בקביעת ההתחייבות בגין תוכנית הטבה מוגדרת

31 בדצמבר		
2010	2011	
%		
5.32	4.94	שיעור ההיוון
5.55	5.48	שיעור התשואה הצפויה על נכסי התוכנית
5.40	4.94	שיעור עליית שכר צפויה

4. הסכומים לגבי השנה השוטפת ושנים קודמות

31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
136,773	161,645	177,226	ערך נוכחי של ההתחייבות בגין ההטבה המוגדרת
33,699	43,023	46,317	שווי הוגן של נכסי התוכנית
(103,074)	(118,622)	(130,909)	גרעון בתוכנית
11,210	7,487	(956)	התאמות הנובעות מניסיון העבר לגבי:
			התחייבויות התוכנית
3,200	412	(2,766)	נכסי התוכנית

5. הוצאות שנזקפו לרווח והפסד

לשנה שהסתיימה ביום			
31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
17,414	17,479	19,013	עלות שירות שוטף
3,820	7,033	7,670	ריבית בגין ההתחייבות להטבות
(1,023)	(1,952)	(2,360)	תשואה צפויה על נכסי התוכנית
8,010	7,075	1,810	הפסד אקטוארי, נטו שהוכר השנה
28,221	29,635	26,133	סך הוצאות בגין הטבות לעובדים (*)
4,440	2,968	(529)	תשואה בפועל על נכסי התוכנית

(*) הוצאות נכללו בסעיף שכר עבודה ונלוות במסגרת הוצאות הנהלה וכלליות, ראה באור 33 להלן.

באור 24: - זכאים ויתרות זכות

ליום 31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
87,243	81,995	עובדים והתחייבויות אחרות בשל שכר ומשכורת
28,376	34,444	הוצאות לשלם
58,077	117,230	ספקים ונותני שירותים
-	48,722	זכאים בגין רכוש קבוע
17,314	19,148	מוסדות ורשויות ממשלתיות
71,404	59,813	הוצאות רכישה נדחות בגין ביטוח משנה
		חברות ביטוח ותוכני ביטוח:
384,311	381,588	פקדונות של מבטחי משנה
50,265	86,577	חשבונות אחרים
434,576	468,165	סך כל חברות ביטוח ותוכני ביטוח
189,575	173,761	סוכני ביטוח
162,752	183,899	מבוטחים ועמיתים
3,458	12,577	הפרשה להשתתפות מבוטחים ברווחים
36,773	31,981	פרמיה מראש
19,133	14,744	קרנות פנסיה
-	7,027	התחייבות בשל רכישת פעילות (ראה באור 4(א))
2,730	4,587	אחרים
1,111,411	1,258,093	סך הכל זכאים ויתרות זכות

ראה פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה במסגרת באור 37(2)(ז).

באור 25: - התחייבויות פיננסיות

באור זה מספק מידע בדבר התנאים החוזיים של התחייבויות פיננסיות. מידע נוסף בדבר החשיפה של הקבוצה לסיכוני ריבית, מטבע חוץ ונזילות, ניתן בבאור 37 בדבר ניהול סיכונים.

א. פרוט התחייבויות פיננסיות

31 בדצמבר			
2010	2011	2010	2011
שווי הוגן (**)		ערך בספרים	
אלפי ש"ח			
1. התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת:			
-	2,498	-	2,498
אשראי לזמן קצר מתאגידים בנקאיים			
46,782	32,332	38,381	31,250
הלוואות מתאגידים בנקאיים - ראה סעיף ג' להלן			
964,025	961,761	902,009	952,537
אגרות חוב - ראה סעיף ד' להלן			
887,442	1,012,982	819,651	965,627
כתבי התחייבויות נדחים (*) - ראה סעיף ה' להלן			
443	320	455	418
הלוואה מחברה כלולה - ראה סעיף ו' להלן			
1,898,692	2,009,893	1,760,496	1,952,330
2. התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:			
-	110,790	-	110,790
נגזרים			
1,898,692	2,120,683	1,760,496	2,063,120
סך התחייבויות פיננסיות			
678,560	759,498	609,668	708,423
מזה כתבי התחייבות נדחים (**) המהווים הון משני			

(**) השווי הוגן של תעודות ההתחייבות הנסחרות בבורסה בתל-אביב מבוסס על מחירן בבורסה לתאריך הדיווח, השווי הוגן של תעודות ההתחייבות שאינן נסחרות מבוסס על היוון תזרים מזומנים צפוי מתעודות ההתחייבות.

ב. התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת - פרטים בדבר ריבית והצמדה

31 בדצמבר	
2010	2011
ריבית אפקטיבית	
אחוזים	

בסיס הצמדה:
צמוד מדד
שקלי
דולר

4.52	4.55
6.60	6.60
2.42	2.42

באור 25: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ג. הלוואות מתאגידים בנקאיים - פרטים נוספים

ערך בספרים ליום		% ריבית שנתית נקובה לתאריך הדוח	בסיס הצמדה	פירוט	
31 בדצמבר	2011				
2010	2011				
אלפי ש"ח					
34,375	31,250	6.60	שקלי	(1)	
4,006	-	4.90	מדד		
38,381	31,250				

(1) הלוואה מבנק למנורה מבטחים קרנות נאמנות שהתקבלה בחודש יולי 2007. ההלוואה נפרעת בששה עשר תשלומים חצי שנתיים שווים החל מיום 31 בדצמבר, 2008.

ד. אגרות חוב - פרטים נוספים

ערך בספרים ליום		% ריבית שנתית נקובה לתאריך הדוח	בסיס הצמדה	פירוט	
31 בדצמבר	2011				
2010	2011				
אלפי ש"ח					
637,431	681,668	4.28	מדד	(1)	
264,578	270,869	4.50	מדד	(2)	
902,009	952,537				

(1) אגרות חוב הונפקו על-ידי החברה למשקיעים מוסדיים ביום 12 ביולי, 2007 ודורגו על-ידי חברת מידרוג בדירוג Aa2. אגרות החוב הינן צמודות מדד, נושאות ריבית שנתי בשיעור של 4.28% ותפרענה בתשעה תשלומים שנתיים שווים החל מחודש יולי, 2011. אגרות החוב נרשמו למסחר ביום 6 במרס, 2008.

בחודש אוקטובר 2011 גייסה החברה חוב בסך 100 מיליוני ש"ח באמצעות הנפקה פרטית של אגרות חוב לגופים מוסדיים על דרך של הרחבת הסדרה כאמור. לקראת ההנפקה, פרסמה חברת מידרוג דוח דירוג אשר קבע כי דירוג אגרות החוב של החברה נותר בעינו ועומד על דירוג של Aa3 באופן יציב. דוח הדירוג התבסס, בין היתר, על כך שיתבצע שינוי מבני הכולל את העברת מניות מבטחים פנסיה ממנורה ביטוח לחברה (ראה באור 41 להלן) תוך שנה ממועד הדירוג. במידה והשינוי המבני האמור לא יתבצע, ייבחן הדירוג מחדש. בנוסף, החברה הצהירה על כוונתה לשמור נכסים נזילים וקווי אשראי בשיעור של 125% מהחזרי החוב (קרן + ריבית) שנה מראש, בהתאם ללוח הסילוקין של אגרות החוב.

(2) בחודש יולי 2010, השלימה החברה גיוס פרטי של חוב ממשקיעים מוסדיים בהיקף כספי של 170 מיליוני ש"ח. במסגרת הגיוס הקצתה החברה למשקיעים המוסדיים 170 מיליוני ש"ח ע.ג. אג"ח (סדרה ב'), הנושאות ריבית שנתי בשיעור של 4.5%, המשולמת אחת לשנה ב- 30 יוני, החל משנת 2011 ועד לשנת 2022. קרן אגרות החוב תיפרע בחמישה תשלומים שווים החל מחודש יוני 2018 ועד לחודש יוני 2022. הקרן והריבית צמודים למדד. החברה התחייבה שלא לשעבד את נכסיה ללא הסכמת הנאמן מראש ובכתב, למעט שעבוד על נכס שיירכש על ידי החברה לטובת הגורם שיממן את רכישתו. באגרות החוב נקבעו מקרים נהוגים בהם קיימת הזכות לפרעון מיידי כדוגמת מינוי כונס נכסים, צו הקפאת הליכים וכו'. בנוסף, נקבעה זכות להעמדה לפרעון מיידי, במקרה והחברה תמכור את מרבית נכסיה או את מרבית פעילותה. אגרות החוב דורגו בדירוג של Aa3 על ידי חברת מידרוג בע"מ. הדירוג ניתן לסדרה ו/או להלוואות מתאגידים בנקאיים בהיקף כולל של 250 מיליוני ש"ח. החברה השקיעה את מלוא כספי ההנפקה במנורה ביטוח כהון ראשוני מורכב (הון היברידי).

באור 25: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ד. אגרות חוב - פרטים נוספים (המשך)

(2) (המשך)

בחודש ספטמבר 2010 הנפיקה החברה למשקיע מוסדי סך של 80 מיליוני ש"ח ע.ג. אג"ח (סדרה ב') נוספים. תמורת ההנפקה עמדה על סך של כ- 84.6 מיליוני ש"ח, המגלמת פרמיה בסך של כ- 3.98% מעל הפארי. הנפקה זו משלימה גיוס של אג"ח סדרה ב' בסך כולל של 250 מיליוני ש"ח ע.ג. אג"ח, שתנאיה פורטו לעיל. 83 מיליוני ש"ח מתמורת ההנפקה הושקעו במנורה ביטוח כהון ראשוני מורכב (הון היברידי), בדרך של הנפקת שטר הון נדחה בסך 80 מיליוני ש"ח ע.ג., שתנאיו זהים לתנאי שטר ההון שהונפק בחודש יולי 2010.

ה. כתבי התחייבות נדחים - פרטים נוספים

ערך בספרים ליום		% ריבית שנתית	פירוט	צמודים למדד:
31 בדצמבר 2010	2011			
אלפי ש"ח		נקובה		
27,922	19,088	6.60	(1)	
38,287	31,416	5.84	(2)	
294,344	241,502	5.45	(3)	
459,098	471,745	4.05	(4)	
-	201,876	4.65	(5)	
<u>819,651</u>	<u>965,627</u>			

(1) כתב התחייבות נדחה שהנפיקה מנורה ביטוח לבנק ביום 20 בינואר, 2000. כתב ההתחייבות נפרע בעשרה תשלומים שנתיים שווים החל מיום 20 בינואר, 2004. זכויות הבנק לקבלת סכומים כלשהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של מנורה ביטוח.

(2) כתבי התחייבויות נדחים שהנפיקה מנורה ביטוח למשקיעים מוסדיים ביום 8 ביולי, 2001 ושאינם סחירים בבורסה. כתבי ההתחייבות נפרעים בעשרה תשלומים שנתיים שווים, החל מיום 8 ביולי, 2006. זכויות המשקיעים לקבלת סכומים כלשהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של מנורה ביטוח.

(3) כתבי התחייבות נדחים שהנפיקה מנורה ביטוח למשקיעים מוסדיים בחודשים מאי וספטמבר 2004 ושאינם סחירים בבורסה. כתבי התחייבות דורגו על-ידי חברת מידרוג בע"מ בדירוג Aa2.

כתבי ההתחייבות נפרעים בששה תשלומים שנתיים שווים החל מיום 6 במאי, 2010. זכויות המשקיעים לקבלת סכומים כלשהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של מנורה ביטוח.

באור 25: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ה. כתבי התחייבות נדחים - פרטים נוספים (המשך)

(4) כתבי התחייבות בסך של 200 מיליון ש"ח ע.ג. שהונפקו על-ידי מנורה גיוס הון למשקיעים מוסדיים ולציבור בחודש מאי, 2007. תמורת הנפקת כתבי ההתחייבות הופקדה במנורה ביטוח, לשימושה, על-פי שיקוליה ועל אחריותה. מנורה ביטוח התחייבה לשלם לבעלי כתבי ההתחייבות את הקרן, ההצמדה והריבית על-פי תנאי כתבי ההתחייבות. כתבי ההתחייבות דורגו על-ידי חברת מידרוג בדירוג Aa2 והינם סחירות בבורסה. כתבי ההתחייבות ייפרעו באחד עשר תשלומים שנתיים שווים החל מיום 1 ביולי, 2012.

בחודש מאי 2008 הנפיקה מנורה גיוס הון על-פי תשקיף 200,000,000 ש"ח ע.ג. כתבי התחייבות (סדרה א'), רשומים על שם, בני 1 ש"ח ע.ג. כ"א, של מנורה גיוס הון בדרך של הרחבת סדרה שנרשמה לראשונה בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ, על-פי תשקיף שפרסמה מנורה גיוס הון ביום 3 במאי, 2007 (להלן - סדרה א'). כתבי ההתחייבות הונפקו בניכיון בשיעור של 2.57%. זכויות המשקיעים לקבלת סכומים כלשהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של מנורה ביטוח.

בחודש אוקטובר 2011 הודיעה חברת מדרוג בע"מ כי היא משאירה את דירוג כתבי ההתחייבות (סדרה א') שהונפקו על ידי מנורה גיוס הון על כנו בדירוג Aa2 תוך הצבת אופק שלילי.

(5) ביום 6 באוקטובר, 2011 גייסה מנורה גיוס הון חוב בהיקף של 200 מיליוני ש"ח בהנפקה פרטית מגופים מוסדיים. כספי הגיוס משמשים כהון משני מורכב במנורה ביטוח. לקראת ההנפקה פרסמה חברת מדרוג דוח דירוג אשר קבע כי דירוג כתבי ההתחייבות האמורים הינו Aa3 באופק שלילי.

כתבי ההתחייבות (סדרה ב') בני 1 ש"ח ערך נקוב כל אחד, נושאים ריבית שנתית בשיעור של 4.65% צמודים למדד שפורסם בחודש אוגוסט 2011 ועומדים לפירעון בתשלום אחד ביום 14 באוקטובר, 2024. הריבית על כתבי ההתחייבות (סדרה ב') תשולם בתשלומים שנתיים ביום 14 באוקטובר של כל שנה קלנדרית החל משנת 2012 ועד מועד פירעון הסופי בשנת 2024. עם זאת, למנורה גיוס הון אפשרות לפידיון מוקדם בשנת 2021, בהתקיים אחד מהתנאים הבאים: (1) במקביל לפידיון המוקדם של כתבי ההתחייבות (סדרה ב'), תנפיק מנורה גיוס הון מכשיר הון בעל איכות זהה או עדיפה; או (2) באישור מראש של המפקח ובתנאים שיקבע.

ככל שמנורה גיוס הון לא תנצל את זכותה לפירעון מוקדם, תשולם תוספת ריבית למחזיקי כתבי ההתחייבות על הריבית אותה נושאים כתבי ההתחייבות באותה עת, בגין יתרת התקופה (ממועד הפידיון המוקדם שלא נוצל כאמור ועד למועד הפירעון בפועל), שתהא בשיעור של 50% ממרווח הסיכון המקורי שנקבע בהנפקה ("הריבית המעודכנת"). תוספת הריבית כאמור תעמוד על שיעור של 1.235%.

כמו כן, בגין כתבי ההתחייבות (סדרה ב'), יידחו תשלומי קרן ו/או ריבית, אשר במועד הקובע לתשלומם תתקיימנה "נסיבות משהות", כהגדרתן בשטר הנאמנות. תשלומים אלו יידחו עד שתחלנה להתקיים "הנסיבות המשהות" וזאת לא יותר משלוש שנים ממועד פירעון הריבית ו/או הקרן. תשלומי קרן וריבית אשר נדחו כאמור, ימשיכו לצבור הפרשי הצמדה וריבית בשיעור הריבית הנקובה בגין כתבי ההתחייבות כמפורט בשטר הנאמנות.

תמורת ההנפקה הסתכמה לסך של 200 מיליוני ש"ח והופקדה במנורה ביטוח בפיקדון נדחה בתנאי פירעון וריבית זהים לתנאי כתבי ההתחייבות. הפיקדון האמור הינו בדרגה שווה לכתבי ההתחייבות הנדחים שהנפיקה ו/או תנפיק מנורה ביטוח, ובעל מעמד נדחה לעומת שאר התחייבויותיה של מנורה ביטוח כלפי נושיה.

באור 25: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ו. הלוואה מחברה כלולה

בחודש ינואר 2010 נתנה חברה כלולה לחברה מאוחדת הלוואה בסך של 125 אלפי דולרים. ההלוואה נושאת ריבית שנתית בשיעור יוריבור לשנתיים + 1.5% וצפויה להיפרע בחודש ינואר 2014 עם אופציה לפרעון מיידי לפי דרישתה של החברה הכלולה.

ז. הוצאות הנפקה שטרם הופחתו

יתרת הוצאות ההנפקה הנדחות שטרם הופחתו ליום 31 בדצמבר, 2011 הינה בסך של 2,835 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2010 – 2,824 אלפי ש"ח). הוצאות ההנפקה הנדחות מופחתות לפי שיטת הריבית האפקטיבית.

ח. התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן

שווי הוגן של התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן דרך דוח רווח והפסד בחלוקה לרמות:

הטבלה שלהלן מציגה ניתוח התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן. הרמות השונות הוגדרו באופן הבא:

- רמה 1 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.

- רמה 2 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים נצפים, ישירים או בלתי ישירים, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.

- רמה 3 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

31 בדצמבר, 2011			
סה"כ	רמה 3	רמה 2	רמה 1
אלפי ש"ח			
110,790	-	110,790	-

(נגזרים *)

(*) להלן סכום החשיפה, נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של ההתחייבויות הפיננסיות לתאריך הדוח הכספי:

ליום 31 בדצמבר 2011	אלפי ש"ח	
(477,610)		מטבע חוץ
18,784		מדד מניות
(203,738)		ריבית

באור 26: - פרמיות שהורווחו בשייר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011			
שייר	ביטוח משנה אלפי ש"ח	ברוטו	
1,562,323	118,579	1,680,902	פרמיות בביטוח חיים
224,519	101,410	325,929	פרמיות בביטוח בריאות
1,763,490	591,402	2,354,892	פרמיות בביטוח כללי
3,550,332	811,391	4,361,723	סה"כ פרמיות
(110,071)	67,042	(43,029)	שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה
<u>3,440,261</u>	<u>878,433</u>	<u>4,318,694</u>	סה"כ פרמיות שהורווחו

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010			
שייר	ביטוח משנה אלפי ש"ח	ברוטו	
1,587,554	113,191	1,700,745	פרמיות בביטוח חיים
217,214	95,114	312,328	פרמיות בביטוח בריאות
1,522,663	756,624	2,279,287	פרמיות בביטוח כללי
3,327,431	964,929	4,292,360	סה"כ פרמיות
38,013	(60,111)	(22,098)	שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה
<u>3,365,444</u>	<u>904,818</u>	<u>4,270,262</u>	סה"כ פרמיות שהורווחו

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009			
שייר	ביטוח משנה אלפי ש"ח	ברוטו	
1,425,028	112,321	1,537,349	פרמיות בביטוח חיים
200,862	90,928	291,790	פרמיות בביטוח בריאות
1,653,367	624,451	2,277,818	פרמיות בביטוח כללי
3,279,257	827,700	4,106,957	סה"כ פרמיות
59,500	(95,979)	(36,479)	שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה
<u>3,338,757</u>	<u>731,721</u>	<u>4,070,478</u>	סה"כ פרמיות שהורווחו

באור 27 - רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון

לשנה שהסתיימה ביום		
31 בדצמבר		
2009	2010	2011
אלפי ש"ח		
רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה		
השקעות פיננסיות:		
991,347	320,655	97,075
646,718	276,464	56,961
1,018,036	430,336	(681,745)
224,181	146,565	(116,646)
(3,787)	626	3,742
2,876,495	1,174,646	(640,613)
רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה, הון ואחרים		
הכנסות מנדל"ן להשקעה:		
16,091	20,548	16,806
4,328	5,702	6,372
20,419	26,250	23,178
שערוך נדל"ן להשקעה		
הכנסות שוטפות בגין נדל"ן להשקעה		
סך הכל הכנסות מנדל"ן להשקעה		
רווחים (הפסדים) מהשקעות פיננסיות, למעט ריבית הפרשי הצמדה הפרשי שער ודיבידנד בגין:		
133,715	158,172	(7,064)
123,658	88,464	(92,401)
(5,488)	16,878	19,948
251,885	263,514	(79,517)
נכסים פיננסיים זמינים למכירה (א)		
נכסים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד (ב)		
נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים (ג)		
הכנסות ריבית (*) והפרשי הצמדה מנכסים פיננסיים שאינם נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד		
הכנסות ריבית והפרשי הצמדה מנכסים פיננסיים נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד		
921,175	835,158	831,688
21,312	41,549	65,996
רווח (הפסד) מהפרשי שער בגין השקעות שאינן נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד ומנכסים אחרים		
10,748	(46,384)	46,114
10,140	14,652	19,247
4,112,174	2,309,385	266,093
סך הכל רווחים מהשקעות נטו והכנסות מימון		
7,003	6,030	10,693
(*) בהכנסות הנ"ל כלולה ריבית בגין נכסים פיננסיים אשר אינם מוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד שערכם נפגם		

באור 27 - רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון (המשך)

א. רווחים (הפסדים) נטו מהשקעות בגין נכסים זמינים למכירה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
65,416	117,694	78,218	רווחים נטו מניירות ערך שמומשו
68,299	40,478	(85,282)	ביטול ירידות ערך (ירידות ערך) נטו שנזקפו לרווח והפסד
<u>133,715</u>	<u>158,172</u>	<u>(7,064)</u>	סך הכל רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים זמינים למכירה

ב. רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
123,658	88,464	(92,401)	שינויים בשווי ההוגן נטו, לרבות רווח ממימוש: בגין נכסים שיועדו בעת ההכרה הראשונית

ג. רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
27,224	15,950	22,079	רווחים נטו ממימוש נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים
(32,712)	928	(2,131)	ביטול ירידות ערך (ירידות ערך) נטו שנזקפו לרווח והפסד
<u>(5,488)</u>	<u>16,878</u>	<u>19,948</u>	סך הכל רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות ויתרות חובה

באור 28: - הכנסות מדמי ניהול

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2009	2010	2011
אלפי ש"ח		
310,266	355,706	408,109
9,792	108,082	-
56,327	68,350	73,104
13,188	16,893	21,128
65,754	86,840	81,873
<u>455,327</u>	<u>635,871</u>	<u>584,214</u>

דמי ניהול בענפי הפנסיה והגמל
דמי ניהול משתנים בגין חוזי ביטוח חיים
דמי ניהול קבועים בגין חוזי ביטוח חיים
דמי ניהול בגין חוזי השקעה
דמי ניהול בגין ניהול קרנות נאמנות ותיקי השקעות ואחרים
סה"כ הכנסות מדמי ניהול

באור 29: - הכנסות מעמלות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2009	2010	2011
אלפי ש"ח		
9,277	9,110	12,868
158,338	208,157	188,028
10,806	12,864	5,496
<u>178,421</u>	<u>230,131</u>	<u>206,392</u>

עמלות בגין סוכנויות ביטוח
עמלות ביטוח משנה, בניכוי שינוי בהוצאות רכישה
נדחות בגין מבטחי משנה
עמלות אחרות
סה"כ הכנסות מעמלות

באור 30: - הכנסות אחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2009	2010	2011
אלפי ש"ח		
-	-	650
195	427	(106)
-	-	311
-	-	580
<u>195</u>	<u>427</u>	<u>1,435</u>

הכנסות מתמלוגים
רווח (הפסד) הון ממכירת רכוש קבוע
הכנסות משכירות
אחרות
סה"כ הכנסות אחרות

באור 31 - תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
250,471	292,827	299,626	בגין חוזי ביטוח חיים:
(59,770)	(69,160)	(53,782)	תביעות ששולמו ותלויות
190,701	223,667	245,844	מקרי מוות, נכות ואחרים
452,893	549,146	570,262	בניכוי ביטוח משנה
108,584	136,897	160,949	פוליסות שנפדו
7,508	15,234	22,059	פוליסות שמועדן תם
759,686	924,944	999,114	גמלאות
			סך כל התביעות
3,202,983	1,812,024	43,674	גידול בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים (למעט
554,567	368,335	283,150	שינוי בתלויות) בשייר
			גידול בהתחייבויות בגין חוזי השקעה בשל מרכיב התשואה
4,517,236	3,105,303	1,325,938	סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי
			השקעה בשייר בגין חוזי ביטוח חיים
1,664,935	1,730,966	1,629,905	סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי:
(346,768)	(509,622)	(400,505)	ברוטו
1,318,167	1,221,344	1,229,400	ביטוח משנה
			בשייר
201,572	246,663	213,113	סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין
(77,867)	(95,691)	(99,324)	חוזי ביטוח בריאות:
123,705	150,972	113,789	ברוטו
			ביטוח משנה
			בשייר
5,959,108	4,477,619	2,669,127	סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי
			השקעה בשייר

באור 32 - עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
476,120	505,913	492,978	הוצאות רכישה:
182,279	207,682	200,821	עמלות רכישה
(10,713)	(70,961)	(56,215)	הוצאות רכישה אחרות
647,686	642,634	637,584	שינוי בהוצאות רכישה נדחות
193,849	247,890	257,834	סה"כ הוצאות רכישה
27,270	24,313	33,916	עמלות שוטפות אחרות
868,805	914,837	929,334	הוצאות שיווק אחרות
			סה"כ עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות

באור 33 - הוצאות הנהלה וכלליות

לשנה שהסתיימה ביום			
31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
406,868	456,254	515,379	שכר עבודה ונלוות
65,181	81,574	101,326	פחת והפחתות
54,502	60,233	74,389	אחזקת משרדים ותקשורת
37,351	45,086	56,797	ייעוץ משפטי ומקצועי
83,134	89,544	99,258	מיכון (ללא פחת ושכר)
-	14,262	348	קנסות
30,969	28,959	30,088	בנק
14,863	16,784	19,521	אחזקת רכב
34,907	49,175	47,384	אחרות
727,775	841,871	944,490	סה"כ (*)
			בניכוי:
(43,993)	(58,909)	(71,013)	סכומים שסווגו בסעיף שינוי בהתחייבויות ותשלומים בגין חוזי ביטוח
(194,972)	(222,084)	(223,058)	סכומים שסווגו בסעיף עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
488,810	560,878	650,419	הוצאות הנהלה וכלליות
173,677	181,759	232,114	(*) הוצאות הנהלה וכלליות כוללות הוצאות בגין מיכון בסך
1,146	2,131	1,703	לאחר השתתפות של חברות אחרות בהוצאות הנהלה וכלליות בסך

באור 34 - תשלום מבוסס מניות

א. הוצאה שהוכרה בדוחות הכספיים

להלן ההוצאה שהוכרה בדוחות הכספיים בגין תוכניות תשלום מבוסס מניות:

לשנה שהסתיימה ביום			
31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
2,630	1,921	1,310	סך ההוצאה שהוכרה מעסקת תשלום מבוסס מניות המסולקת במכשירים הונניים (ראה סעיף ב' להלן)
-	5	1,869	סך ההוצאה שהוכרה מתוכנית תשלום מבוסס מניות המסולקת במזומן (ראה סעיף ג' להלן)
2,630	1,926	3,179	

באור 34: - תשלום מבוסס מניות (המשך)

ב. תוכנית להקצאת מניות למנכ"ל החברה (לשעבר - מנכ"ל מנורה ביטוח)

1. פרטי התוכנית

ביום 27 באוגוסט, 2003 אישרו דירקטוריון מנורה ביטוח ולאחר מכן האסיפה הכללית שלה וכן ועדת הביקורת והדירקטוריון של החברה תוכנית להקצאת מניות למנכ"ל החברה (במועד אישור התוכנית - מנכ"ל מנורה ביטוח) (להלן - התוכנית), כמפורט להלן:

במסגרת התוכנית הקצתה מנורה ביטוח לנאמן עבור המנכ"ל מניות המהוות 4% מהונה המונפק של מנורה ביטוח לאחר ההקצאה. המניות הוקצו ללא תמורה והינן זכאיות לכל דיבידנד או הטבה אחרת, שתחלק מנורה ביטוח ממועד אישור התוכנית. מניות אלה אינן ניתנות להעברה, מכירה או שעבוד.

הנאמן יעביר את המניות למנכ"ל בעשר מנות שנתיות שוות, החל מתום שנה ממועד חתימת התוכנית. כמו כן, ממועד הזכאות, תהיה למנכ"ל הזכות להמיר את מניות מנורה ביטוח למניות החברה, המהוות 4% מהונה של החברה לאחר ההמרה, כפוף להתאמות. לחברה הזכות לחייב את המנכ"ל להמיר את המניות כאמור לעיל.

שוויין ההוגן של המניות כאמור במועד הקצאתן הינו כ-44.7 מיליוני ש"ח. השווי ההוגן נמדד על-פי השווי בו נסחרו מניות החברה בבורסה לניירות ערך בתל-אביב במועד הקצאת המניות כאמור.

מנורה ביטוח והחברה קיבלו משלטונות המס אישור לתכנית בהתאם להוראות סעיף 102 לפקודת מס הכנסה, במסלול הכנסת עבודה.

תוכנית הקצאת המניות כוללת תנאים אשר בקרות אחד מהם יהיה המנכ"ל זכאי לכל המניות והפירות מהן באופן מיידי וכן ניתנה ליו"ר הדירקטוריון הסמכות להקדים את זכאות המנכ"ל בגין המניות בכמות שלא תעלה על 20% מהמניות.

התכנית להקצאת המניות אושרה באסיפה הכללית של החברה ביום 19 בנובמבר, 2003 וקיבלה את כל האישורים הנדרשים לפי החוק.

בשנת 2005 המיר המנכ"ל שתי מנות (מתוך עשר) של מניות מנורה ביטוח שהוענקו לו למניות החברה.

2. שינוי בתוכנית

ביום 31 ביולי, 2008 אישרו ועדות הביקורת והדירקטוריונים של מנורה ביטוח והחברה שינוי בתכנית להקצאת מניות למנכ"ל, שאושרה לראשונה ביום 27 באוגוסט, 2003 (להלן - התכנית המקורית) כמפורט להלן.

בוצעה המרה מיידיית של מלוא מניות מנורה ביטוח, שהוחזקו אצל הנאמן עבור המנכ"ל, למניות החברה, המוחזקות גם הן על-ידי הנאמן לטובתו, וזאת בהתאם ליחס ההמרה הקבוע בתכנית המקורית, כשהוא מחושב נכון לערב אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון כאמור, דהיינו נכון לתום יום המסחר של ה-30 ביולי, 2008 (להלן - ההמרה המיידיית). מובהר בזאת, כי כתוצאה מההמרה המיידיית לא חל כל שינוי במועדי ההבשלה של מנות המניות להן זכאי המנכ"ל על-פי התכנית המקורית.

בנוסף, שונה מסלול המיסוי החל על המניות להן זכאי המנכ"ל, ממסלול פירותי למסלול הוני על-פי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה, דהיינו: במקום מסלול ההקצאה הפירותי (מסלול הכנסת עבודה), כפי שנקבע בתכנית המקורית, ימוסה המנכ"ל במועד המימוש (כהגדרתו בסעיף 102 לפקודת מס הכנסה) על-פי המסלול ההוני. מובהר, כי תכנית המניות על-פי המסלול ההוני כאמור מחליפה את התכנית המקורית בתחולה לגבי שש המנות שטרם הבשילו על-פי התכנית המקורית בלבד, למעט השינויים הנ"ל ימשיכו לחול תנאי התכנית המקורית.

בהמשך לאמור לעיל, ביום 24 באוגוסט, 2008 הנפיקה החברה סך של 1,696,518 מניות בנות 1 ש"ח ע.ג. כ"א, כנגד קבלת מלוא יתרת מניות מנורה ביטוח שהוחזקו בנאמנות עבור המנכ"ל על-פי התכנית המקורית וכתוצאה מכך עלה שיעור החזקות החברה במנורה ביטוח ל-100%.

באור 34 - תשלום מבוסס מניות (המשך)

ג. תוכנית להקצאת יחידות תגמול למנכ"ל מנורה ביטוח ולנושאי משרה בכירה

1. פרטי התוכנית

במסגרת תוכנית תגמול כוללת כמפורט בבאור 38 ג' להלן, הוקצו על ידי מנורה ביטוח, לנושאי משרה בחברה ובמנורה ביטוח וכן למנכ"ל מבטחים פנסיה, יחידות תגמול בתנאים המפורטים להלן. לא הוקצו יחידות תגמול לדירקטורים בחברה ובמנורה ביטוח ולנושאי משרה אשר הינם צד קשור לבעל השליטה או שאינם חברי הנהלה. דירקטוריון מנורה ביטוח יהיה מופקד על ניהול תוכנית הענקת יחידות התגמול במסגרת תוכנית התגמול הכוללת, ועל כל הפעולות שתהיינה נדרשות לשם כך, לרבות קביעת זהות הניצעים, הענקת יחידות תגמול נוספות לניצעים נוספים בהתאם להוראות תוכנית יחידות התגמול או בשונה מהוראותיה לגבי ניצעים ספציפיים, וכן על כל עניין אחר הדרוש לשם הסדרת הענקות לניצעים, וכן ניהול, הבהרה ויישום תוכנית הענקת יחידות התגמול.

יחידות התגמול הינן יחידות לצורך חישוב התגמול הכספי (ברוטו) המגיע לניצע במועד מימוש יחידות התגמול בלבד, ואינן מהוות אופציות ו/או זכות כלשהיא לרכוש ניירות ערך כלשהם של מי מחברות הקבוצה ו/או אילו מהזכויות הצמודות למי ממניות חברות הקבוצה.

הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש איזו מבין יחידות התגמול, יחושב על פי ההפרש בין מחיר המימוש של כל יחידת תגמול לבין מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול, כשהוא מוכפל במספר יחידות התגמול הממומשות (להלן - סכום התגמול). מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול הינו ממוצע מחיר מניית החברה בבורסה 90 יום לפני מועד אישור הדירקטוריון את התוכנית (בכריג אחד, של מנכ"ל מנורה ביטוח, אשר לגביו חושב הממוצע לתקופת 90 הימים שקדמה לאישור ההתקשרות בהסכם עימו). מחיר המימוש יהא מחיר הנעילה של מניית החברה בבורסה, ביום המימוש (ואם יום המימוש אינו יום מסחר, אזי ביום המסחר הראשון שלאחר יום המימוש). הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש יחידות התגמול הינו סכום "ברוטו", וכל מס מכל מין וסוג שהוא אשר יחול על התשלום בגין יחידות התגמול, ו/או שהחברה תהיה חייבת לנכות על פי כל דין, יחול על הניצע.

יחידות התגמול יבשילו במספר מנות, על פני ארבע שנים ממועד אישור דירקטוריון מנורה ביטוח את הענקת יחידות התגמול, כאשר המנה הראשונה בשיעור של 50% תובשל בחלוף שנתיים, 25% בחלוף שלוש שנים ו - 25% הנותרים בחלוף ארבע שנים. כל מנה תהא ניתנת למימוש בתוך שנה ממועד הבשלתה, כאשר לאחר חלוף המועד האחרון למימוש יחידות התגמול ביחס לכל מנה, לא יהיה הניצע זכאי לממש את יחידות התגמול מכוח אותה מנה, או לזכות כלשהי מכוחן. אורך החיים של כל אופציה הינו שנה מיום הבשלתה.

בתכנית נקבעו הוראות בדבר מימוש יחידות התגמול במקרה של התפטרות, פיטורין, פרישה, סיום יחסי עובד מעביד מחמת נכות/מוות, וכן התאמות של יחידות התגמול עקב חלוקת מניות הטבה, חלוקת דיבידנד והצעת זכויות בחברה וכן בשל אירועים נוספים אשר הדירקטוריון יקבע, אם יקבע לפי ישקול דעתו, מנגנוני התאמה, לפי העניין.

2. יתרת ההתחייבות בגין זכויות העובדים שהבשילה עד לתאריך הדיווח

31 בדצמבר	
2010	2011
אלפי ש"ח	
5	1,874

3. השווי ההוגן של האופציות הוערך ביום ההענקה תוך שימוש במודל הבינומי. סך שווי ההטבה לנושאי המשרה בקבוצה, בגין הענקת יחידות התגמול כאמור הינו כ- 5,546 אלפי ש"ח, על פני ארבע שנים, המוכר על פני תקופת ההבשלה הצפויה. עד למועד סילוק ההתחייבות, מודדת הקבוצה מחדש את השווי ההוגן של ההתחייבות בכל מועד דיווח, כאשר השינויים בשווי ההוגן מוכרים בדוח רווח והפסד.

באור 34 - תשלום מבוסס מניות (המשך)

ג. תוכנית להקצאת יחידות תגמול למנכ"ל מנורה ביטוח ולנושאי משרה בכירה (המשך)

3. (המשך)

להלן טבלה המציגה את הנתונים אשר שימשו במדידת השווי ההוגן של האופציות:

תוכנית 2010

-	תשואת דיבידנד (%)
49% - 37%	תנודתיות צפויה במחיר המניה (%)
3.5% - 2.7%	שיעור ריבית חסרת סיכון (%)
2 - 4.7	משך החיים החזוי של האופציות (שנים)
29	מחיר מניה (ש"ח)

4. תנועה במהלך השנה

2010	2011	
-	1,052,337	יתרה ליום 1 בינואר
-	(40,334)	יחידות תגמול שחולטו השנה
1,052,337	125,992	יחידות תגמול שהוענקו השנה
1,052,337	1,137,995	יתרה ליום 31 בדצמבר

5. הממוצע המשוקלל של יתרת אורך החיים החזוי של יחידות התגמול ליום 31 בדצמבר, 2011, הינו 2.7 שנים (אשתקד 3.55 שנים).

באור 35 - הוצאות מימון

ליום 31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
5,339	3,096	2,454	הוצאות ריבית, הפרשי הצמדה והפרשי שער בגין:
73,265	57,025	58,713	התחייבויות לבנקים
48,730	51,070	60,993	כתבי התחייבויות נדחים
9,454	9,063	13,275	אגרות חוב
3,288	1,620	8,470	מבטחי משנה
			אחרות
140,076	121,874	143,905	סך הכל הוצאות מימון

באור 36 - רווח למניה

חישוב הרווח הבסיסי למניה לשנת 2011 התבסס על הרווח המיוחס לבעלי המניות הרגילות בסך של 37,816 אלפי ש"ח (בשנת 2010 - רווח בסך 281,616 אלפי ש"ח, בשנת 2009 - רווח בסך 402,798 אלפי ש"ח) מחולק בממוצע המשוקלל של מספר המניות הרגילות שבמחזור בסך של 63,272 אלפי מניות.

באור 37 - ניהול סיכונים

1. כללי

א. מגזרי פעילות

הקבוצה פועלת בתחומי הפעילות העיקריים הבאים: ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (ביטוח חיים, פנסיה וגמל), ביטוח בריאות וביטוח כללי. בנוסף, פועלת הקבוצה בענפי שירותים פיננסיים (קרנות נאמנות, ניהול תיקי השקעות וחיתום) ונדל"ן. בפעילותה חשופה הקבוצה לסיכונים הבאים:

סיכונים פיננסיים: סיכוני שוק, סיכוני אשראי וסיכוני נזילות.
סיכונים ביטוחיים.
סיכונים תפעוליים.

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים

נטילת סיכונים מהווה חלק אינטגרלי מפעילותה העסקית של הקבוצה ולכן חיונית להשגת יעדיה הכספיים ומימוש האסטרטגיה העסקית שלה. מטרת ניהול הסיכונים הינה ניהול שקול של הסיכונים באופן שימקסם את הרווח תוך שמירה על מגבלות סיכון שנקבעו מראש ועמידה בדרישות רגולטוריות. הקבוצה מינתה מנהלת סיכונים ראשית שתפקידה להקים את מערך ניהול הסיכונים וליישם שיטות מקובלות לניהול סיכונים המתאימות לצרכיה העסקיים של הקבוצה ובהתאמה גם לדרישות המפקח.

ניהול הסיכונים הינה פעילות חוצת-ארגון המבוססת על אחריות הגורמים העסקיים באורגנים השונים בקבוצה לסיכונים הנלקחים על ידם, יחידות תומכות הכוללות אקטואריה, ביטוח משנה וכספים, ותחום ניהול סיכונים העוסק בזיהוי, מדידה, בקרה ודיווח. הדירקטוריונים השונים בקבוצה מתווים עקרונות לניהול הסיכונים ומאשרים מדיניות בתחומי הפעילות השונים תוך התייחסות לפעילות ניהול הסיכונים. בקבוצה פועלות ועדות לניהול סיכונים, אחת עבור פעילות הביטוח ואחת עבור עמיתי הפנסיה והגמל, בראשות המנכ"לים השונים אשר תפקידן להגדיר, לכוון ולתמוך בפעילויותיו של מערך ניהול הסיכונים בקבוצה, תוך התחשבות בהיבטים עסקיים ורגולטורים.

בחברות המאוחדות מנורה מבטחים ביטוח, שומרה, מנורה מבטחים פנסיה ומנורה מבטחים גמל נערך מדי שנה סקר זיהוי סיכונים בשיתוף מנהליה הבכירים של הקבוצה. במהלך הסקר מזהים סיכונים חדשים, מוערכים מחדש סיכונים קיימים ונבחנים הצעדים שנקטו לטיפול בסיכונים שהתממשו במהלך השנה. תהליך השקת מוצרים חדשים כולל זיהוי ובחינה מקיפה של הסיכונים הכרוכים במוצר וקביעת הדרכים לניהולם ולבקרה עליהם.

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

1. ניהול סיכונים פיננסיים (שוק, אשראי ונזילות)

סיכון שוק מתייחס לאי הוודאות לגבי ערך הנכסים העתידי אשר עלול לעלות או לרדת כתוצאה מחשיפתם לשינויים בגורמי שוק שונים, כגון שיעורי ריבית, שערי חליפין, מחירי המניות ומרווחי אשראי.

סיכון אשראי מתייחס לאי הוודאות ביכולתו של לווה, מנפיק, או מבטח משנה לעמוד בהתחייבויותיו לקבוצה. סיכון זה בא לידי ביטוי בשתי צורות:

א. במחיר השוק של נכס החוב - המחיר מבטא את הערכת השוק לגבי יכולתה של החברה המנפיקה לעמוד בהתחייבויותיה ולכן סיכון האשראי בא לידי ביטוי במרווח הריבית בהשוואה לנכס חוב זה שהונפק ע"י הממשלה ומוגדר, לעניין זה, כחסר סיכון. ככל שהשוק מעריך כי סיכון האשראי עולה, המרווח שבו נסחר נכס החוב בשוק מתרחב וערכו יורד, ולהפך.

ב. בהפסד ההשקעה שייגרם במקרה של חדלות פירעון - כתוצאה מחוסר יכולתו של המנפיק לעמוד בהתחייבויותיו לתשלום קרן ו/או ריבית.

סיכון נזילות נובע מ: (א) פדיונות מואצים של פוליסות ביטוח חיים (הסתברותו של תרחיש זה גברה עם פרסומן של תקנות לניוד כספי ההשקעות לטווח ארוך). (ב) אי וודאות לגבי העוצמה והעיתוי של תביעות במסגרת הביטוח הכללי.

אחריות ניהול הסיכונים הפיננסיים מתחלקת בין בעלי תפקידים ופונקציות בארגון. החל בדירקטוריון, דרך ועדות השקעה, ועדות אשראי, אגף השקעות, מחלקת ניהול סיכונים, מחלקת המערך האחורי (בק אופיס) ומחלקת דיווח ובקרה (מידל אופיס).

החברות בקבוצה נוקטות במדיניות של ניהול סיכונים פיננסיים על ידי פיזור החשיפות באמצעות קביעת טווחי השקעה מותרים לסוגי הנכסים השונים, תוך התייחסות לפיזור בין השאר, על פני איזורים גיאוגרפיים, מנפיקים, מטבעות וענפי משק. כמו כן קיימות מגבלות המתייחסות לגורמי סיכון ספציפיים, כגון: ריבית, מניות, אשראי ושערי חליפין.

בחברות הביטוח והפנסיה הדירקטוריונים קובעים את מדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים, מאשרים טווחי ההשקעה בסוגי נכסים עיקריים ומאשרים מגבלות חשיפה וסיכון עבור התיקים המנוהלים (בהם הסיכונים הפיננסיים מושגים על המבוטח או העמית), מאשרים הדירקטוריונים את הקצאת הנכסים בכל תיק וקובעים מגבלת סיכון כולל עבור כל אחד מהתיקים המנוהלים בהתאם להרכב התיק הייחוס. הדירקטוריונים מקבלים דיווח שוטף לגבי עמידה במגבלות סטטוטוריות ומגבלות ניהול סיכונים שאושרו על ידם. הנהלות החברות הבנות בקבוצה מיישמות את מדיניות ההשקעות, מדיניות האשראי ומדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים (בחברות הביטוח והפנסיה) אשר אושרו בדירקטוריונים השונים.

מחלקת דיווח ובקרה באגף השקעות (מידל אופיס) מנטרת באופן שוטף את המגבלות, מתריעה על חריגות, ומדווחת, ע"פ העניין, לועדות ההשקעה. מחלקת ניהול סיכונים מבקרת את התהליך. חישוב ומעקב אחר מדדי סיכון, בתיק הנוסטרובתיים ובתיקים המנוהלים, מתבצעת ע"י מחלקת ניהול הסיכונים מדי רבעון ומדווח לועדות השקעה ולדירקטוריונים של החברות השונות. ראה פירוט לגבי סוגי הסיכונים הפיננסיים, החשיפות אליהם ומבחי גישות לשינויים בגורמי סיכון בסעיפים 2 ו-3 להלן.

עקרונות ניהול סיכונים שוק בנוסטרו של חברות הביטוח (נכסים כנגד עתודות ביטוח כללי וביטוח חיים שאינם תלויי תשואה והון עצמי) מבוססים על ניהול נכסים מול התחייבויות (ALM): הקצאת הנכסים נגזרת מהתאמת בסיסי ההצמדה, כמו גם, מעיתוי התקבולים והתשלומים הצפויים של הנכסים וההתחייבויות בהתאמה. ניהול אפקטיבי של הנכסים מול ההתחייבויות מתבצע ע"י הגבלת החשיפה לסיכון ריבית (פער מחמ"מ), מדידת הסיכון השוק באמצעות מדד ה"ערך בסיכון בזנב" (TailVaR), מעקב אחר התאמת נכסים להתחייבויות בתקופות פירעון שונות וביצוע תרחישי קיצון.

בתיקים המנוהלים (ביטוח חיים תלוי תשואה, פנסיה וגמל) מתבצע ניהול סיכון אקטיבי: בחינה של הקצאת נכסים אסטרטגית לכל תיק מנוהל כנגד תיק סמן, מדידת סיכונים אבסולוטיים ויחסיים (יחסית לתיק סמן), חישוב מדדי ביצוע מתואמי סיכון וניתוח השפעת תרחישי קיצון.

באור 37 - : ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

1. ניהול סיכונים פיננסיים (שוק, אשראי ונזילות)

עקרונות ניהול סיכוני אשראי בתיק הנכסים כוללים פיזור סיכון האשראי על פני ענפי משק, אזורים גיאוגרפיים, לוויים (קבוצות ובודדים) ודירוגים. בהערכת סיכוני אשראי בעסקאות ספציפיות עושה הקבוצה שימוש במודל פנימי אשר פותח על ידה ונמצא בתהליך אישור על ידי המפקח. במסגרת פעילות ניהול סיכוני אשראי מתבצעת הערכה שוטפת של הסיכונים תוך מאמץ לאיתור מוקדם של חובות בעייתיים לטיפול.

עקרונות מדיניות ניהול סיכון האשראי הנובע מחשיפה למבטחי משנה, המבוססים על שמירה על איכות התיק ופיזורו, מפורטים בסעיף 5 (ו) להלן.

עקרונות מדיניות ניהול סיכון הנזילות מבוססים בעיקרם על שמירה על רמה מינימאלית של שיעור נכסים סחירים ומזומנים בתיקי הנכסים. בנוסף, נקבע משקל מינימאלי להשקעה בנכסים נזילים בחו"ל, בהתחשב בהסתברות להתממשות אירוע קסטטרופלי בישראל שיחייב העמדת סכומי מזומנים גדולים בפרק זמן קצר.

2. ניהול הסיכונים הביטוחיים

הסיכון הביטוחי (הנובע מחיתום הפוליסות - Underwriting Risk) מתייחס לחשיפה להפסדים כספיים כתוצאה מבחירה של סיכונים אותם הקבוצה מבטחת ומתבטא באי הוודאות לגבי מספר התביעות וסכום התביעות שעלול להיות גבוה מהצפוי בגלל אירועים בלתי צפויים (למשל: אסון טבע, משבר פוליטי-חברתי, שינויים רגולטורים, פריצת דרך רפואית שתביא להארכה של תוחלת החיים, מגיפה וכו').

הסיכונים הביטוחיים מנוהלים על ידי הגורמים העסקיים של תחומי הביטוח השונים, תוך תמיכה של יחידות אקטואריה, חשבונות וניהול סיכונים.

גורמים אלה מקיימים דיונים מקצועיים/ביטוחיים בנושא ניהול סיכונים, ובכלל זה ניתוחי חשיפות, רווחיות ענפית, ובדיקות תקופתיות של גורמי הסיכון, ובהתאם לכך מתקבלות החלטות ניהוליות. החשיפה לסיכונים ביטוחיים ממותנת על ידי פיזור של חוזי הביטוח וע"י העברת החשיפה (חלקית) למבטחי משנה. הסיכונים מוקטנים גם על ידי בחירה ויישום של אסטרטגיות חיתום ויצירת פיזור על פני ענפים, סוגי הסיכון, גובה הכיסוי וכדו'. הדירקטוריון מאשר מדי שנה את מדיניות העברת הסיכון באמצעות חוזי ביטוח משנה בכל ענפי הביטוח. ראה פירוט לגבי סוגי הסיכונים הביטוחיים, החשיפות אליהם, כלים ושיטות המשמשים באומדנם ומבחני רגישות בגינם בסעיף 4 להלן.

בחברת מנורה ביטוח ובשומרה קיימת מדיניות ניהול סיכונים ביטוחיים שאושרה על ידי הדירקטוריונים של אותן חברות.

עקרונות מדיניות ניהול הסיכונים הביטוחיים הינם:

גישה כללית: תעריף הביטוח מותאם לתת מענה לכלל ההתחייבויות הביטוחיות העתידיות שיווצרו כתוצאה מהתממשות הסיכונים הביטוחיים (המזוהים ברמת הסתברות גבוהה) המגולמים בכל פוליסה, כולל הוצאות ושיעורי רווח רצויים. משך ואופי הכיסוי הביטוחי קובע את אופי תזרים ההתחייבויות העתידיות ("זנב קצר" לעומת "זנב ארוך").

מגבלות חשיפה בשייר: בכל ענף וענף נקבעת מגבלת חשיפה מכסימלית בשייר ברמת התיק, הפוליסה או האירוע. המגבלה מבטאת את החשיפה לסיכון הביטוחי שהקבוצה מוכנה לקחת על עצמה. כל סיכון מעבר לכך מועבר למבטחי משנה בחו"ל. בביטוח רכב חובה, חבות המבטח, לפי חוק, הינה בלתי מוגבלת. החברה רוכשת הגנת ביטוח משנה מוגבלת, כך שלהערכתה ההסתברות כי תיווצר חשיפה מעל לגבול ההגנה שנרכש הינה זניחה. חשיפה לסוג סיכון חדש מתבצעת בהדרגתיות, תוך איסוף נתונים על התפתחות התביעות, כאשר בתחילה חלק גדול מהסיכון מועבר למבטחי משנה.

באור 37 - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

2. ניהול הסיכונים הביטוחיים (המשך)

תהליך עיצוב המוצר הביטוחי: בתהליך זה הקבוצה מגדירה את מהות הכיסוי הביטוחי שהיא מעוניינת למכור. מטרת התהליך הינה להגביל, כבר בשלב עיצוב המוצר, חשיפה לסיכונים שהקבוצה אינה מעוניינת לקחת. במסגרת תהליך עיצוב מוצר חדש מתבצע, בין היתר, תהליך של זיהוי ובחינה מקיפה של הסיכונים הכרוכים במוצר וקביעת הדרכים לניהולם ולבקרה עליהם. הקבוצה שואפת לבצע הערכה מדויקת ככל האפשר לגבי ההון הדרוש (מותאם סיכון) להשקת המוצר החדש על מנת לכלול בתמחור המוצר את עלות ההון הנדרש. במהלך מחזור החיים של המוצר, כאשר מתעורר חשש כי קיימת הרעה בתוצאות החיתומיות, שמקורה אינו בתנודות אקראיות, נערכות בדיקות מעמיקות, בין השאר, להערכת הסיכון הגלום, ובמידת הצורך מותאמת הערכת הרזרבות.

חיתום: מערכת כללי החיתום כוללת מגבלות אשר מטרתן כפולה: א) ליצור היררכיה בקבלת ההחלטות לגבי לקיחת הסיכון (מרמת הסוכן, דרך ראש המחוז, החתם ועד ראש האגף) ב) להגביל את החשיפה לסיכונים הביטוחיים. כללי החיתום נאכפים בצורה ממוכנת (למשל, חתם אוטומטי בביטוח חיים או חסימות לרמת הכיסוי בביטוח כללי) או ידנית ע"י איש מקצוע (למשל, ד"ר לרפואה בביטוח בריאות).

עקרונות ניהול סיכונים של אירועים בהסתברות נמוכה ובעלי עצימות גבוהה:

הקבוצה נוקטת במדיניות של הגבלת החשיפה לקטסטרופות על ידי קביעת סכומי כיסוי מרביים בחוזים מסוימים וכן על ידי רכישת כיסוי ביטוח משנה מתאים. מטרת מדיניות החיתום וביטוח המשנה הינה להתאים את ההפסד המרבי הנגזר מהחשיפה לקטסטרופות לסיכון שתומחר בתעריף. ההפסד המרבי נקבע מראש בהתאם לטעמי הסיכון של הקבוצה כפי שאושרו על ידי הדירקטוריון.

(א) **ניהול סיכון רעידת אדמה:** סיכון זה הוא סיכון ביטוחי מהותי בו הקבוצה מתייחסת להשפעה הפוטנציאלית של אירוע קיצון בלתי צפוי. מדיניות ניהול הסיכון המובאת לאישור דירקטוריון הקבוצה, מדי שנה, מושתתת על שלושה עקרונות:

- רוב הפוליסות המכסות רעידת אדמה כוללות מרכיב של השתתפות עצמית.
- העברת סיכון רעידת האדמה למבטחי משנה באמצעות חוזה יחסי.
- קניית הגנה על החשיפה בשייר, על פי הסתברות לאירוע גדול ונדיר (MPL), באמצעות חוזה קטסטרופה (Cat Cover).

העקרונות הנ"ל מבוססים על הנחות ואומדנים לגבי אופי אירוע רעידת האדמה והנזק בעטיו. אירוע נדיר מאוד שיתרחש בשונה מההנחות והאומדנים הנ"ל, עלול לחשוף את הקבוצה לנזק בסכום גבוה יותר.

(ב) **ניהול סיכון מלחמה:** סיכון זה הוא סיכון ביטוחי מהותי בתחום ביטוח חיים בו הקבוצה מתייחסת להשפעה פוטנציאלית של אירוע קיצון בלתי צפוי. בגין סיכון מעין זה אין הקבוצה שומרת עתודות ביטוח ולכן מדיניות ניהול הסיכון מבוססת בעיקרה על קניית הגנה לפי שיקול דעת ההנהלה על החשיפה בשייר. יצוין, כי בתחילת שנת 2011 רכשה הקבוצה הגנה נוספת על החשיפה בשייר כנגד כיסויי ריסק מוות, נכות מוחלטת ואובדן כושר עבודה, באמצעות חוזה Cat Cover המכסה גם רעידת אדמה וגם אירועים מסוג מלחמה גרעינית/ביולוגית/כימית עד לגבול כיסוי מסוים.

באור 37 - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

2. ניהול הסיכונים הביטוחיים (המשך)

תהליך ניטור הסיכון:

התהליך כולל את הפעילויות הבאות:

- בקרה על תהליך נטילת הסיכון וניהולו (מגבלות חשיפה, חיתום, טיפול בתביעות) המתבצעת על ידי יחידות ייעודיות באגפים העסקיים.
- הערכת הסיכון והעברתו למבטחי משנה מתבצעת ע"י מנהל אגף, אקטואר או יחידה יעודית על פי המדיניות המאושרת בדירקטוריונים של חברות הביטוח (המבצעים גם מעקב אחר יישום המדיניות בפועל).
- הערכה כמותית של הסיכונים על ידי ביצוע מבחני רגישות לגורמי הסיכון העיקריים מתבצעת על ידי מחלקת אקטואריה, כמו גם מחקרים סטטיסטיים של גורמי סיכון באופן כללי ועל בסיס ניסיון הקבוצה.
- בחברות הביטוח מבצעת מחלקת ניהול סיכונים חישוב של הון מותאם סיכון המדווח ישירות למנכ"ל החברות ולדירקטוריונים של החברות.

3. ניהול סיכונים תפעוליים

לפי הגדרה מקובלת הסיכון התפעולי מתייחס להפסד שנובע מכשל או אי התאמה של תהליכים, אנשים או מערכות פנימיות או כתוצאה מאירוע חיצוני לארגון. הדירקטוריונים של חברות הביטוח בקבוצה אישרו מתודולוגיה לניהול הסיכונים התפעוליים. מנורה ביטוח החלה בביצוע סקר מקיף של סיכונים תפעוליים שימופו לתהליכים העסקיים, במטרה לזהות את הסיכונים המהותיים ולקבוע תוכנית אפקטיבית להגברת הבקורות התפעוליות והפחתת הסיכונים התפעוליים. התקדמות היערכות חברות הביטוח תלויה גם בקיומן הצפוי של הנחיות מהפיקוח במסגרת יישום התקן הבינלאומי להלימות הון עבור חברות ביטוח - "Solvency II".

הקבוצה נקטה בפעולות שונות בתחום ניהול הסיכונים התפעוליים: ערכה תכנית DRP (Disaster Recovery Plan) להקמה מחדש של המערכות המיכוניות במקרה של אירוע חיצוני קטסטרופאלי שיפגע במשרדה; הקימה, כמתחייב, בין היתר מהוראות הרגולטור, יחידות אבטחת מידע לטיפול בסיכונים אבטחת מידע בחברות הבנות השונות; ביצעה סקרי סיכונים מעיליות והונאות במטרה לגבש תכנית ביקורת רב שנתית, ממוקדת סיכונים, מתוך הכרה כי קיומם והאפקטיביות של תהליכי ביקורת ובקרה פנימית עשויים להפחית את הסיכונים התפעוליים.

במסגרת תקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים) (תיקון מס' 3), התש"ע-2009 ("תיקון ה-ISOX"), ובמסגרת יישום הוראות סעיף 404 לחוק "Sarbanes-Oxley" ע"י הגופים המוסדיים בקבוצה בהתאם להנחיות המפקח, בוצע תהליך של הערכת הסיכונים הקשורים לדיווח הכספי ולגילוי נאות, נקבעו הבקורות שמטרתן למנוע או לצמצם את אותם סיכונים ונותחו פערי בקרה. במסגרת זאת, אימצו הגופים המוסדיים בקבוצה את מודול הבקרה הפנימית של ה-COSO, המהווה מסגרת מוגדרת ומוכרת להערכת הבקרה הפנימית.

בכוונת הקבוצה לנתח ולאחד את ממצאי סקרי הסיכונים התפעוליים השונים במטרה לזהות את הסיכונים המהותיים ולקבוע תוכנית אפקטיבית להגברת הבקורות התפעוליות והפחתת הסיכונים התפעוליים.

באור 37 - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. ניהול הסיכונים הביטוחיים (המשך)

4. ניהול סיכונים כולל

חברות הביטוח בקבוצה מיישמות תהליך היערכות ליישום הוראות הדירקטיבה האירופאית Solvency II. ע"פ הערכות של רגולטורים שונים באירופה תאריך היישום של הדירקטיבה עבור חברות הביטוח צפוי להדחות בשנה, לתחילת שנת 2014. המפקח הודיע בעבר כי יישום הדירקטיבה בישראל מתוכנן להיות בהתבסס על יישומה במדינות החברות באיחוד האירופי, ולכן צפוי כי תאריך היישום בישראל לא יהיה לפני תחילת 2014.

הדירקטוריון דן מעת לעת בהשלכות של אימוץ משטר סולבנסי 2 בישראל על ניהול ההון מותאם סיכון בקבוצה ומוודא היערכותה הארגונית והמיכונית של הקבוצה לקראת יישום הדירקטיבה. לעניין זה, מונתה ועדת דירקטוריון המפקחת על היערכות הקבוצה לאימוץ סולבנסי 2. בכוונת הקבוצה לגבש עקרונות לניהול סיכונים כולל, לאחר פרסום הנחיות מהמפקח בדבר יישום הנדבך השני בישראל.

ג. דרישות חוקיות

תהליך ניהול הסיכונים בקבוצה מונחה על ידי דרישות רגולטוריות הרלוונטיות לתחומי הפעילות השונים שפורסמו בשנים האחרונות, הכוללות, בין היתר:

- תיקונים בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) התשמ"א-1981, בדבר דרישה למנות מנהל סיכונים בחברות ביטוח ובחברות מנהלות של קרנות פנסיה
- תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), התשס"ז 2007, הדורשות כי דירקטוריון מבטח ידון ויחליט בנושא הגדרת מדיניות החשיפה של המבטח ושל המבוטחים לסיכונים השונים, קביעת תקרות חשיפה לסיכונים, ככל שניתן לקבוע אותן, קביעת רמת החשיפה הכוללת לסיכונים, אישור כלים ובקרות למדידת הסיכונים ולניהולם.
- חוזר המפקח מס' 14-1-2006, "תפקידי אקטואר ממונה ומנהל סיכונים של המבטח", המגדיר כי תפקידיו של מנהל הסיכונים יכללו:
 - זיהוי הסיכונים הביטוחיים והפיננסיים המהותיים לחוסנו של המבטח או העומדים בפני המבוטחים העשויים להשפיע על החבות כלפי המבוטחים, ו/או הכרוכים בנכסים המוחזקים כנגד ההתחייבויות הביטוחיות או כנגד התחייבויות תלויות תשואה.
 - הערכת השפעתם הפוטנציאלית של הסיכונים המהותיים שזוהו והערכת ההון העצמי הנדרש מהמבטח לצורך נשיאה בסיכונים המהותיים שזוהו
 - תיאור אמצעי הבקרה והערכת הבקרות, ההיערכות והביצוע
 - המלצות לשיפור אופן ניהול הסיכונים המהותיים שזוהו
- חוזר המפקח מס' 3-2-2009 "מערך ניהול ובקרת סיכונים בחברות מנהלות של קופות גמל"
- חוזר מפקח מס' 5-9-2006 "השקת תוכנית ביטוח או תקנון קופת גמל חדשים או כניסה לתחום פעילות חדש" הדורש, בין השאר, זיהוי והערכה של סיכונים וקביעת מדיניות וכלים למדידת הסיכונים ולניהולם.
- חוזרי המפקח העוסקים בהיערכות ליישום תקן בינלאומי סולבנסי 2 (Solvency II), מס' 5-1-2008, מס' 3-1-2009, מס' 7-1-2010.
- חוזרי המפקח בנושא סיכונים אשראי, מס' 15-9-2007 "ניהול סיכונים אשראי אגב פעילות השקעות", מס' 16-9-2007 "העמדת אשראי לא סחיר על ידי גופים מוסדיים - תשתית לתמיכה ניהולית, מקצועית ותפעולית" הדורשים קיומם של מנגנוני ניהול, פיקוח ובקרה נאותים לניהול סיכונים אשראי ולצורך העמדת אשראי לא סחיר.

באור 37 - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ג. דרישות חוקיות (המשך)

- חוזרי המפקח בנושא אבטחת מידע, מס' 2006-9-6, וניהול טכנולוגיות מידע, מס' 2010-9-4.
- הוראות לעניין הטיפול בקטגוריות ספציפיות של סיכונים תפעוליים: מעילות והונאות ובקרה על דיווח כספי.
- הוראות לעניין מבטחי משנה.
- הוראות המפקח בדבר דרישות ההון.

2. סיכוני שוק

א. הגדרת סיכוני שוק

סיכון שוק הוא הסיכון שהשווי ההוגן או תזרימי המזומנים העתידיים של נכסים פיננסיים, התחייבויות פיננסיות או התחייבויות ביטוחיות ישתנו כתוצאה משינויים בגורמי סיכון השוק. גורמי סיכון השוק כוללים, בין היתר, שינויים בעקומי הריבית, בשערי מניות, בשערי מטבע חוץ ובמרווחי האשראי.

בנוסף, ריכוזיות של תיק ההשקעות בנכסים בארץ חושף את שווי התיק הנכסים לשינויים פוליטיים וביטחוניים בישראל.

סיכון ריבית: תיק הנכסים חשוף לשינויים בעקומי הריבית (בעיקר לעקום הריבית הריאלי) ובעקבות כך לשינויים באפיק נכסי החוב הסחירים. אין התאמה מלאה בין משך חיים ממוצע ("מח"מ") של הנכסים למח"מ ההתחייבויות, בפרט בעסקי ביטוח חיים בהם מח"מ ההתחייבויות ארוך ממח"מ הנכסים.

סיכון אקוויטי: סיכון של ירידות חדות בשווקי המניות בארץ ובעולם עלול לפגוע בשווי מכשירים הוניים (כדוגמת מניות, קרנות השקעה, קרנות נאמנות) בתיק הנכסים.

סיכון מטבע: שינוי בשער חליפין של מטבעות זרים מול השקל עלול לגרום לשינוי בשווי הנכסים הצמודים למטבע חוץ. הקבוצה מגדרת חלקית את החשיפה למט"ח באמצעות חוזי אקדמה.

סיכון בסיס: סיכון של שינויים בבסיס ההצמדה של הנכסים וההתחייבויות. אי התאמה בין נכסים להתחייבויות בבסיס ההצמדה עלול להביא למצב ששינוי בבסיס ההצמדה ישפיע על הנכסים ועל ההתחייבויות בצורה שונה ולגרום לפגיעה בהון הקבוצה.

סיכון נדל"ן: סיכון של ירידה במחירי הנדל"ן עלול לפגוע בערכם של נכסי נדל"ן בהם משקיעה הקבוצה ישירות, דרך פעילותה של מנורה נדל"ן או באמצעות קרנות השקעה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ב. הסיכונים הגלומים בנכסים ובהתחייבויות עבור חוזים תלויי תשואה

התחייבויות תלויות תשואה (בחברת הבת מנורה ביטוח בלבד)

התחייבויות תלויות תשואה הינן התחייבויות בגין חוזים בהם תגמולי הביטוח שלהם זכאי המבוטח תלויים בתשואה שמניבות השקעות מסוימות של הקבוצה, בניכוי דמי ניהול כמפורט להלן:

- לגבי פוליסות שהונפקו עד שנת 2004 דמי ניהול קבועים וכן דמי ניהול משתנים בשיעור 15% מהתשואה הריאלית לאחר ניכוי דמי הניהול הקבועים.
- בפוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך - דמי ניהול קבועים בלבד.

לגבי הנכסים וההתחייבויות בגין מוצרים אלו לא קיימת לקבוצה חשיפה ישירה בגין שינויים בגורמי שוק. השפעת התוצאות הכספיות על רווחי חברת הביטוח מצטמצמת לחשיפה הנגזרת מדמי הניהול המשתנים בהתאם לתנודתיות בתשואה הנזקפת למבוטחים, וזאת רק לגבי פוליסות שהונפקו עד 2004, ומן ההיקף הכולל של ההתחייבות ממנה נגזרים דמי הניהול הקבועים של המבטח לגבי כלל המוצרים תלויי התשואה.

לאור האמור, מבחני הרגישות ומועדי הפירעון של ההתחייבויות המפורטים בסעיפים הבאים אינם כוללים חוזים תלויי תשואה.

להלן מבחן רגישות לגבי חוזים תלויי תשואה והאופן בו הרווח (הפסד) מושפע מכל שינוי בתשואה:

כל שינוי של 1% בתשואה הריאלית על ההשקעות לאחר ניכוי דמי ניהול הקבועים במסגרת חוזים תלויי תשואה בגין פוליסות שהונפקו עד שנת 2004, שהיקף ההתחייבויות בגינם ליום 31 בדצמבר 2011 כ- 8.4 מיליארד ש"ח, משפיע על דמי הניהול בסך של כ- 12.7 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2010 כ- 8.9 מיליארד ש"ח, משפיע על דמי הניהול בסך של כ- 13.3 מיליון ש"ח). השפעת שינוי כאמור על פוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך אינה מהותית. בפוליסות שהונפקו עד שנת 2004, כאשר התשואה בחוזים אלה הינה שלילית החברה אינה רשאית לגבות דמי ניהול משתנים כל עוד לא תושג תשואה חיובית שתכסה את סך ההפסדים שנצברו בתיק ההשקעות בשל התשואה השלילית. היות שליום 31 בדצמבר 2011 נצברה תשואה שלילית (לאחר ניכוי דמי ניהול הקבועים), ולפי ההוראות לא תתכן גבייה של דמי ניהול משתנים עד שלא תכוסה כל התשואה השלילית שנצברה. אי לכך, לא תהיה השפעה מיידידת לשינוי של 1% בתשואה הריאלית על ההשקעות במסגרת חוזים תלויי תשואה על הרווח, אלא רק לאחר כיסוי התשואה השלילית כאמור לעיל.

ג. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק

להלן מבחני רגישות ביחס להשפעת השינויים בשיעורי ריבית, בשווי של השקעות במכשירים הוניים, במדד ובשע"ח על הרווח (הפסד) וההכנסה הכוללת (הון עצמי) עבור הנכסים הפיננסיים, ההתחייבויות הפיננסיות וההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי ההשקעה בגין משתנה הסיכון הרלבנטי נכון לכל מועד דיווח, ובהנחה שכל שאר המשתנים האחרים קבועים. כך, למשל, השינוי בריבית הינו בהנחה שכל הפרמטרים האחרים לא השתנו.

תוצאות מבחני הרגישות מבוססות על ההנחות הבאות:

- מבחני רגישות אלו אינם כוללים כאמור את השפעתם של חוזים תלויי תשואה.
- השינויים במשתנים הינם ביחס לערך הפנקסני של הנכסים וההתחייבויות.
- כמו כן, הונח שהשינויים האמורים אינם משקפים ירידת ערך פרמננטית של נכסים המוצגים בעלות מופחתת או של נכסים זמינים למכירה ולפיכך, במבחני הרגישות שלהלן, לא נכללו בגין נכסים אלו הפסדים מירידת ערך.
- מבחני הרגישות, מביאים לידי ביטוי השפעות ישירות בלבד ללא השפעות משניות.
- יצוין גם כי הרגישויות אינן ליניאריות, כך ששינויים גדולים או קטנים יותר ביחס לשינויים שמתוארים להלן אינם בהכרח אקסטרפולציה פשוטה של השפעת אותם שינויים.
- תוצאות מבחני הרגישות מוצגות נטו לאחר ניכוי השפעת המס.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ג. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2011:

שיעור השינוי בשע"ח של (מטבע חוץ ****)		שיעור השינוי במדד המחירים לצרכן		השקעות במכשירים הונניים (**)		שיעורי הריבית (*)	
10%-	10%+	1%-	1%+	10%-	10%+	1%-	1%+
אלפי ש"ח							
(14,917)	14,917	8,229	(8,229)	(12,671)	12,674	5,091	(4,913)
(35,309)	35,309	8,229	(8,229)	(39,817)	39,820	105,027	(93,515)
רווח (הפסד) כולל (***)							

ליום 31 בדצמבר, 2010:

שיעור השינוי בשע"ח של (מטבע חוץ ****)		שיעור השינוי במדד המחירים לצרכן		השקעות במכשירים הונניים (**)		שיעורי הריבית (*)	
10%-	10%+	1%-	1%+	10%-	10%+	1%-	1%+
אלפי ש"ח							
(14,790)	14,790	6,369	(6,369)	(10,591)	10,605	17,316	(15,886)
(29,994)	29,994	6,369	(6,369)	(35,811)	35,825	104,040	(96,039)
רווח (הפסד) כולל (***)							

(*) ניתוח הרגישות ביחס לשינוי בריבית הינו גם ביחס למכשירים בריבית קבועה וגם ביחס למכשירים בריבית משתנה. בגין מכשירים בריבית קבועה ניתוח הרגישות נעשה ביחס לשווי ההוגן של המכשיר בתנאי שערכו הפנקסני מוצג ע"פ שווי ההוגן. בגין מכשירים בריבית משתנה החשיפה הינה ביחס לתזרים המזומנים מהמכשיר הפיננסי (ההשפעה מחושבת על הריבית הצבורה). במבחני הרגישות לא נלקחו בחשבון, מתוך הנכסים וההתחייבויות המוצגים בטבלה בסעיף ד' שלהלן כנכסים או התחייבויות "עם סיכון ריבית ישיר", נכסי חוב שאינם סחירים המטופלים כהלוואות וחייבים, מזומנים ושווי מזומנים, נכסי ביטוח משנה, התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, התחייבויות פיננסיות ופיקדונות ויתרות ביטוח משנה. לצורך חישוב ניתוח הרגישות נלקח בחשבון שינוי בריבית מתחילת השנה גם לגבי נכסים שנרכשו במהלך השנה. סכום הנכסים המושפעים מסיכון ריבית ישיר הינו 4,342 (שנה קודמת 4,617 מיליוני ש"ח), ומתוכו 1,150 עובר דרך רווח והפסד (שנה קודמת 894 מיליוני ש"ח).

(**) השקעות במכשירים שאין להם תזרים קבוע, או שלחלופין, לקבוצה אין מידע ביחס לתזרים זה. בהתאם להגדרות ב-IFRS 7 אינן כוללות השקעות בחברות כלולות.

(***) ניתוחי הרגישות ביחס להכנסה הכוללת מביאים לידי ביטוי גם את ההשפעה על הרווח (הפסד) לתקופה.

(****) במסגרת מבחני הרגישות למדד ולשע"ח נלקחו גם מכשירים פיננסיים שאינם פריטים כספיים.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ד. סיכון ריבית ישיר

סיכון ריבית ישיר הינו הסיכון ששינוי בריבית השוק יגרום לשינוי בשווי ההוגן או בתזרים המזומנים הנובע מהנכס או ההתחייבות. סיכון זה מתייחס לנכסים שהסליקה שלהם נעשית במזומן.
יש לציין כי קיימים נכסים עם סיכון ריבית ישיר אשר שווים ההוגן מושפע משינוי הריבית בשוק אך הקבוצה אינה רושמת אותם בשווי הוגן בדוח הכספי ולכן אינם כלולים במבחני הרגישות המתוארים בסעיף הקודם. ראה סכום נכסים אלה להלן.
תוספת המילה "ישיר" מבליטה את העובדה ששינוי הריבית יכול להשפיע גם על סוגי נכסים אחרים אבל לא באופן ישיר, כדוגמת השפעת שינוי הריבית על שערי המניות.
לעניין ריבית ההיוון המשמשת לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות בסעיף 4 (ב) (4) להלן.

ליום 31 בדצמבר, 2011

סך הכל	תלוי תשואה אלפי ש"ח	שאינו תלוי תשואה	
			נכסים עם סיכון ריבית ישיר:
8,156,784	4,001,963	4,154,821	נכסי חוב סחירים
			נכסי חוב שאינם סחירים:
6,469,324	168,466	6,300,858	אג"ח ח"ץ ופקדונות חשכ"ל
6,371,814	2,914,462	3,457,352	אחר
290,041	96,070	193,971	השקעות פיננסיות אחרות
836,909	535,315	301,594	מזומנים ושווי מזומנים
1,371,510	-	1,371,510	נכסי ביטוח משנה
23,496,382	7,716,276	15,780,106	סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר
8,485,870	4,408,476	4,077,394	נכסים ללא סיכון ריבית ישיר (*)
31,982,252	12,124,752	19,857,500	סך הכל נכסים
			התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר:
2,063,120	79,775	1,983,345	התחייבויות פיננסיות
26,191,712	11,790,264	14,401,448	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה
381,588	-	381,588	אחרים
28,636,420	11,870,039	16,766,381	סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר
1,137,190	133,844	1,003,346	התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר (**)
2,208,642	-	2,208,642	הון
31,982,252	12,003,883	19,978,369	סך הכל הון והתחייבויות
-	120,869	(120,869)	סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות

(*) נכסים ללא סיכון ריבית ישיר כוללים: מניות, רכוש קבוע, מקרקעין להשכרה, הוצאות רכישה נדחות, רכוש אחר וכן קבוצות מאזניות של נכסים פיננסיים שמשך החיים הממוצע (מח"מ) שלהם עד חצי שנה ולפיכך סיכון הריבית נמוך יחסות (חייבים ויתרות חובה, פרמיות לגבייה, ויתרות שוטפות).

(**) ההתחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר כוללות עתודות למס, יתרות חו"ז למיניהן, וכו'.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ד. סיכון ריבית ישיר (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2010			
סך הכל	תלוי תשואה אלפי ש"ח	שאינו תלוי תשואה	
			נכסים עם סיכון ריבית ישיר:
8,434,752	3,978,995	4,455,757	נכסי חוב סחירים
			נכסי חוב שאינם סחירים:
6,274,467	165,622	6,108,845	אג"ח ח"ץ ופקדונות חשכ"ל
6,005,573	2,948,273	3,057,300	אחר
352,701	148,707	203,994	השקעות פיננסיות אחרות
503,566	67,575	435,991	מזומנים ושווי מזומנים
1,337,341	-	1,337,341	נכסי ביטוח משנה
22,908,400	7,309,172	15,599,228	סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר
8,262,600	4,664,847	3,597,753	נכסים ללא סיכון ריבית ישיר (*)
31,171,000	11,974,019	19,196,981	סך הכל נכסים
			התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר:
1,760,496	-	1,760,496	התחייבויות פיננסיות
25,713,911	11,908,196	13,805,715	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה
384,311	-	384,311	אחרים
27,858,718	11,908,196	15,950,522	סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר
1,051,776	153,124	898,652	התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר (**)
2,260,506	-	2,260,506	הון
31,171,000	12,061,320	19,109,680	סך הכל הון והתחייבויות
-	(87,301)	87,301	סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות

(*) נכסים ללא סיכון ריבית ישיר כוללים: מניות, רכוש קבוע, מקרקעין להשכרה, הוצאות רכישה נדחות, רכוש אחר וכן קבוצות מאזניות של נכסים פיננסיים שמשך החיים הממוצע (מח"מ) שלהם עד חצי שנה ולפיכך סיכון הריבית נמוך יחסות (חייבים ויתרות חובה, פרמיות לגבייה, ויתרות שוטפות).

(**) ההתחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר כוללות עתודות למס, יתרות חו"ז למיניהן, וכו'.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ד. סיכון ריבית ישיר (המשך)

הערות:

ביטוח חיים שאינו תלוי תשואה- עיקרו של תיק ביטוח החיים הינו בגין פוליסות מבטיחות תשואה המגובות בעיקרן באגרות חוב מיועדות (ח"ץ) המונפקות על ידי בנק ישראל לכל אורך תקופת הפוליסה. לפיכך קיים לחברה כיסוי פיננסי חופף על עיקר ההתחייבויות מבחינת ריבית והצמדה למשך חיי הפוליסות. ליום 31 בדצמבר, 2011 כיסו אגרות החוב המיועדות כ- 62% (ליום 31 בדצמבר, 2010 כ- 63%) מכלל ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח חיים בתוכניות אלו.

בגין יתר השקעות החברה במסגרת עסקי ביטוח חיים קיימת חשיפה לשערי הריבית שישררו בעת מיחזור ההשקעות אשר משך החיים שלהן עשוי להיות נמוך מאורך החיים הממוצע של ההתחייבויות הביטוחיות.

בגין מוצרים אלה וכן בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי ובביטוח אי-כושר עבודה, מבוסס חישוב ההתחייבות הביטוחית על שיעור הריבית התעריפית שבפוליסה (ראה פירוט בסעיף 4 (ב) (4)).

בגין מוצרים במסגרת עסקי ביטוח כללי, מבוסס חישוב ההתחייבויות הביטוחיות על תזרים תביעות עתידי ריאלי בלתי מהוון ולכן ערכם המאזני אינו מושפע משינויים בריבית מעבר לאינפלציה.

חלק מההתחייבויות בגין חוזי השקעה כולל התחייבויות בגין קופות גמל מבטיחות תשואה המגובות ברובן בפיקדונות תשכ"ל המונפקות על ידי החשב הכללי, לפיכך קיים לחברה כיסוי פיננסי חופף על עיקר ההתחייבויות מבחינת ריבית והצמדה. ליום 31 בדצמבר, 2011, כיסו פיקדונות תשכ"ל כ- 87.2% (ליום 31 בדצמבר, 2010 כ- 86.9%) מכלל ההתחייבויות בקופות גמל אלה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה

ליום 31 בדצמבר, 2011						
נכסים בגין חוזים תלויי תשואה	פריטים לא פיננסים ואחרים	במטבע חוץ או בהצמדה (אליו *)	בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד		
אלפי ש"ח						
1,159,440	-	1,159,440	-	-	נכסים בלתי מוחשיים	
8,274	-	8,274	-	-	נכסי מסים נדחים	
939,712	8,457	931,255	-	-	הוצאות רכישה נדחות	
365,207	-	365,207	-	-	רכוש קבוע	
121,381	-	-	121,381	-	השקעות בחברות כלולות	
187,610	-	187,610	-	-	נדל"ן להשקעה	
1,371,510	-	-	189,395	792,392	389,723	נכסי ביטוח משנה
108,611	-	-	-	108,611	-	נכסי מסים שוטפים
151,214	47,392	31,904	38,473	14,446	18,999	חייבים ויתרות חובה
547,602	67,347	-	19,965	460,290	-	פרמיות לגבייה
11,466,241	11,466,241	-	-	-	-	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
השקעות פיננסיות אחרות:						
4,154,821	-	-	440,407	3,058,029	656,385	נכסי חוב סחירים
9,758,210	-	-	357,090	9,049,419	351,701	נכסי חוב שאינם סחירים
281,092	-	-	63,791	-	217,301	מניות (**)
524,418	-	-	208,176	187,847	128,395	אחרות
14,718,541	-	-	1,069,464	12,295,295	1,353,782	סך כל השקעות פיננסיות אחרות
535,315	535,315	-	-	-	-	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
301,594	-	-	49,558	-	252,036	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
31,982,252	12,124,752	2,683,690	1,488,236	13,671,034	2,014,540	סך כל הנכסים

(* עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

(**) המטבע הרלוונטי לצורך החשיפה של מניות נקבע בהתאם לערך הרשום.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2011						
בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד	בש"ח צמוד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו (*)	פריטים לא פיננסיים ואחרים	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	סה"כ
אלפי ש"ח						
-	-	-	-	2,208,642	-	2,208,642
התחייבויות						
1,451,354	12,690,170	259,924	-	-	-	14,401,448
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה						
-	-	-	-	-	11,790,264	11,790,264
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה						
-	-	-	-	117,788	-	117,788
התחייבויות בגין מסים נדחים						
130,909	-	-	-	-	-	130,909
התחייבויות בשל הטבות לעובדים						
-	6,821	-	-	-	-	6,821
התחייבויות בגין מסים שוטפים						
-	-	5,167	-	-	-	5,167
עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות						
652,168	334,306	121,538	16,237	133,844	1,258,093	1,258,093
זכאים ויתרות זכות						
-	1,952,330	31,015	-	79,775	-	2,063,120
התחייבויות פיננסיות						
2,234,431	14,983,627	417,644	134,025	12,003,883	29,773,610	29,773,610
סך כל ההתחייבויות						
2,234,431	14,983,627	417,644	2,342,667	12,003,883	31,982,252	31,982,252
סך כל ההון וההתחייבויות						
(219,891)	(1,312,593)	1,070,592	341,023	120,869	-	(219,891)
סך הכל חשיפה מאזנית						
474,974	56,711	(531,685)	-	-	-	474,974
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא						
255,083	(1,255,882)	538,907	341,023	120,869	-	255,083
סך הכל חשיפה						

(*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2010						
נכסים בגין חוזים תלויי תשואה	פריטים לא פיננסים ואחרים	במטבע חוץ או בהצמדה אליו (*)	בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד	סה"כ	
אלפי ש"ח						
1,097,067	-	1,097,067	-	-	-	נכסים בלתי מוחשיים
556	-	556	-	-	-	נכסי מסים נדחים
883,497	9,041	874,456	-	-	-	הוצאות רכישה נדחות
198,968	-	198,968	-	-	-	רכוש קבוע
25,221	-	-	25,221	-	-	השקעה בחברות כלולות
173,409	-	173,409	-	-	-	נדל"ן להשקעה
1,337,341	-	-	164,842	723,218	449,281	נכסי ביטוח משנה
98,769	-	-	-	98,769	-	נכסי מסים שוטפים
108,358	20,063	25,062	22,487	19,064	21,682	חייבים ויתרות חובה
525,075	71,728	-	9,953	443,394	-	פרמיות לגבייה
11,805,612	11,805,612	-	-	-	-	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
השקעות פיננסיות אחרות:						
4,455,757	-	-	502,006	2,956,797	996,954	נכסי חוב סחירים
9,166,145	-	-	300,707	8,748,889	116,549	נכסי חוב שאינם סחירים
293,436	-	-	71,231	-	222,205	מניות (**)
498,223	-	-	221,270	162,682	114,271	אחרות
14,413,561	-	-	1,095,214	11,868,368	1,449,979	סך כל השקעות פיננסיות אחרות
67,575	67,575	-	-	-	-	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
435,991	-	-	60,871	-	375,120	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
<u>31,171,000</u>	<u>11,974,019</u>	<u>2,369,518</u>	<u>1,378,588</u>	<u>13,152,813</u>	<u>2,296,062</u>	סך כל הנכסים

(*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

(**) המטבע הרלוונטי לצורך החשיפה של מניות נקבע בהתאם לערך הרשום.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2010							
בש"ח לא צמוד	בש"ח למדד	צמוד	בש"ח צמוד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו (*)	פריטים לא פיננסיים ואחרים	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	סה"כ
אלפי ש"ח							
-	-	-	-	-	2,260,506	-	2,260,506
התחייבויות							
1,367,447	12,161,035	277,233	-	-	-	-	13,805,715
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה							
-	-	-	-	-	-	11,908,196	11,908,196
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה							
-	-	-	-	-	169,092	-	169,092
התחייבויות בגין מסים נדחים							
118,622	-	-	-	-	-	-	118,622
התחייבויות בשל הטבות לעובדים							
-	32,988	-	-	-	-	-	32,988
התחייבויות בגין מסים שוטפים							
-	-	3,974	-	-	-	-	3,974
עודף הפסדים על השקעות בחברות כלולות							
589,295	242,951	114,141	11,900	153,124	1,111,411	-	1,111,411
זכאים ויתרות זכות							
34,375	1,725,666	455	-	-	-	-	1,760,496
התחייבויות פיננסיות							
2,109,739	14,162,640	395,803	180,992	12,061,320	28,910,494	-	28,910,494
סה"כ ההתחייבויות							
2,109,739	14,162,640	395,803	2,441,498	12,061,320	31,171,000	-	31,171,000
סה"כ ההון וההתחייבויות							
186,323	(1,009,827)	982,785	(71,980)	(87,301)	-	-	-
סה"כ חשיפה מאזנית							
484,412	24,884	(509,296)	-	-	-	-	-
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא							
670,735	(984,943)	473,489	(71,980)	(87,301)	-	-	-
סה"כ חשיפה							

(* עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.)

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

1. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות במכשירים הוניים

ליום 31 בדצמבר, 2011						ענף משק
%	סה"כ	נסחר בחו"ל	אלפי ש"ח		נסחרות במדד ת"א 100	
			לא סחיר	נסחר		
26.63%	74,868	11,144	58	4,591	59,075	תעשייה
14.19%	39,895	-	6,510	10,544	22,841	בינוי ונדל"ן
1.56%	4,383	-	-	3,636	747	מסחר
10.64%	29,919	-	-	14,622	15,297	השקעה ואחזקות תקשורת ושירותי מחשב
15.27%	42,916	9,669	3,972	2,195	27,080	בנקים
23.73%	66,693	21,314	-	245	45,134	שירותים פיננסיים
4.94%	13,882	5,858	83	662	7,279	שירותים עסקיים אחרים
0.07%	186	-	-	186	-	אחר
2.97%	8,350	8,350	-	-	-	סה"כ
100%	281,092	56,335	10,623	36,681	177,453	

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

1. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות במכשירים הוניים (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2010						ענף משק
%	סה"כ	נסחר בחו"ל	נסחרות		נסחרות במדד ת"א 100	
			לא סחיר	במדד מניית היתר		
אלפי ש"ח						
27.73%	81,364	18,127	660	5,116	57,461	תעשייה
16.93%	49,693	-	4,786	22,940	21,967	בינוי ונדל"ן
2.02%	5,933	-	-	4,720	1,213	מסחר
10.09%	29,606	-	2,189	16,125	11,292	השקעה ואחזקות תקשורת ושירותי מחשב
16.71%	49,032	16,344	3,606	4,118	24,964	בנקים
13.59%	39,885	5,370	-	334	34,181	שירותים פיננסיים
8.10%	23,761	11,624	-	1,352	10,785	שירותים עסקיים אחרים
0.26%	760	419	31	310	-	אחר
4.57%	13,402	13,402	-	-	-	
100%	293,436	65,286	11,272	55,015	161,863	סה"כ

3. סיכוני נזילות

א. סיכוני נזילות

סיכון נזילות הינו הסיכון שהקבוצה תידרש לממש את נכסיה במחיר נחות על מנת לעמוד בהתחייבויותיה.

הקבוצה חשופה לסיכונים הנובעים מאי הוודאות לגבי המועד בו תידרש הקבוצה לשלם תביעות והטבות אחרות למבוטחים ביחס להיקף הכספים שיהיו זמינים לכך באותו מועד.

יצוין כי צורך אפשרי לגיוס מקורות באופן בלתי צפוי ובזמן קצר - כתוצאה מהתממשותו של אירוע קטסטרופה בביטוח כללי או אירוע אשר יפגע בו זמנית גם בביטוח חיים ואשר יגרום לעלייה חדה, בלתי צפויה, בתביעות - עלול לחייב מימוש נכסים משמעותי באופן מהיר ומכירתם במחירים שלא בהכרח ישקפו את שווי השוק שלהם. בפרט, הקבוצה עלולה להדרש לשלם תביעות טרם קבלת ההשתתפות ממבטח המשנה.

חלק ניכר מהתחייבויותיה הביטוחיות במגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח אינן חשופות לסיכון הנזילות בגלל אופיים של חוזי הביטוח כמתואר להלן.

- **חוזים תלויי תשואה, בביטוח חיים** - על פי תנאי החוזים זכאים בעליהם לקבל את שווי ההשקעות האמורות בלבד. לפיכך ירידה בערך ההשקעות מכל סיבה שהיא תלווה במקביל בירידה זהה בגובה התחייבויות הקבוצה.
- **חוזים שאינם תלויי תשואה, בביטוח חיים** - על פי תנאי החוזים, זכאים בעליהם לקבל תשואה מובטחת. ההתחייבות בגין חוזים אלה ליום 31 בדצמבר, 2011 הינה בסך של 3,992 מיליוני ש"ח המהווה 24% מתיק ביטוח החיים. (שנה קודמת 3,880 מיליוני ש"ח המהווה 24% מתיק ביטוח החיים). חוזים אלו לפני שנת 1992 מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות (ח"ץ) המונפקות על ידי מדינת ישראל. הקבוצה זכאית לממש אג"ח אלו בעת שנדרש פדיון הפוליסות האמורות.
- **קופות גמל מבטיחות תשואה** - על פי תנאי הקופה, זכאים העמיתים לקבל תשואה מוסכמת. ההתחייבות בגין קופות אלה ליום 31 בדצמבר, 2011 הינה בסך של 4,512 מיליוני ש"ח (שנה קודמת 4,342 מיליוני ש"ח). התחייבויות אלה מגובות בעיקרן בפיקדונות החשב הכללי. הקבוצה זכאית לממש פיקדונות אלו בעת שמתבצע פדיון כספים ע"י העמיתים.

סיכון הנזילות של הקבוצה נובע, אפוא, בעיקר מיתרת הנכסים שאינם אגרות חוב מיועדות או פיקדונות החשב הכללי ואינם כנגד חוזים תלויי תשואה. יתרת הנכסים הללו ליום 31 בדצמבר, 2011 הינה בסך 8.4 מיליארד ש"ח (שנה קודמת 8.3 מיליארד ש"ח).

מתוך יתרת הנכסים האמורה, ליום 31 בדצמבר, 2011 סך של כ- 4.7 מיליארד ש"ח הינם נכסים סחירים (ליום 31 בדצמבר, 2010 5.0 מיליארד ש"ח), הניתנים למימוש בזמן קצר יחסית, בהתאם לתנאי הנזילות של שוקי ההון.

על פי תקנות דרכי ההשקעה על חברת הביטוח להחזיק בנכסים נזילים (דהיינו אגרות חוב ממשלתיות או מזומנים ושווי מזומנים) בשיעור שלא יפחת מ-15% מההון הנדרש. ליום 31 בדצמבר 2011 ו-2010, חברות הביטוח המאוחדות עמדו בדרישת התקנות.

ועדת השקעות דנה מדי רבעון בהתאמת הנכסים מול ההתחייבויות ומפקחת על קיומם של נכסים נזילים למימוש צרכי הנזילות של הקבוצה הנובעים מהפריסה הצפויה של התחייבויותיה. ראה ניתוח להלן.

ב. ניהול נכסים והתחייבויות

הקבוצה מנהלת את נכסיה והתחייבויותיה בהתאם לדרישות חוק הפיקוח על תקנותיו. הטבלאות להלן מרכזות את מועדי הפירעון המשוערים של סכומי ההתחייבויות הביטוחיות והפיננסיות הבלתי מהוונות של הקבוצה. היות ומדובר בסכומים בלתי מהוונים הרי שאין התאמה בינם לבין יתרות ההתחייבויות הביטוחיות והפיננסיות בדוח על המצב הכספי.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות (המשך)

ב. ניהול נכסים והתחייבויות (המשך)

מועדי הפירעון המשוערים של ההתחייבויות בביטוח חיים ובריאות נכללו בטבלאות כדלקמן:

- כספי חסכון - מועדי פירעון חוזיים, דהיינו גיל הפרישה, ללא הנחות ביטולים, בהנחה שכל החיסכון יימשך כהוני ולא כקצבה.
- גמלאות בתשלום, אכ"ע בתשלום וסיעודי בתשלום - על בסיס אומדן אקטוארי.
- תביעות תלויות ואחר - נכללו תחת העמודה "ללא מועד פירעון מוגדר".

מועדי הפירעון המשוערים של ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי נכללו בטבלאות כדלקמן:

- התחייבויות ביטוחיות שהוערכו ע"י האקטואר - על בסיס אומדן אקטוארי.
- הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה - נפרסה על בסיס אומדן אקטוארי.
- עודף הכנסות על הוצאות (צבירה) ופרמיה בחסר בגין מוצרי בריאות - נכלל בעמודת "ללא מועד פירעון מוגדר".

מועדי הפירעון של התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזי השקעה נכללו על בסיס מועדי הפירעון החוזיים. בחוזים בהם הצד שכנגד רשאי לבחור את עיתוי התשלום של סכום, ההתחייבות נכללת על בסיס המועד המוקדם ביותר שבו הקבוצה יכולה להידרש לשלם את ההתחייבות.

ג. ניתוח של מועדי פרעון של סכומי ההתחייבויות הפיננסיות והביטוחיות

התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות (*)

ללא מועד פירעון מוגדר	מל 15 שנים	מל 10 שנים ועד 15 שנים	מל 5 שנים ועד 10 שנים	מל שנה ועד 5 שנים	עד שנה	סה"כ	
6,878,272	1,117,639	1,098,557	1,132,543	1,395,870	1,400,241	733,423	ליום 31 בדצמבר, 2011
6,789,551	1,078,855	1,258,267	1,124,675	1,418,841	1,241,156	667,757	ליום 31 בדצמבר, 2010

(*) לא כולל חוזים תלויי תשואה.

התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי

ללא מועד פירעון מוגדר	מל 5 שנים	מל 3 שנים ועד 5 שנים	מל שנה ועד 3 שנים	עד שנה	סה"כ	
4,525,876	465,329	586,435	614,752	1,089,664	1,769,696	ליום 31 בדצמבר, 2011
4,332,706	430,067	637,928	591,517	1,006,146	1,667,048	ליום 31 בדצמבר, 2010

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות (המשך)

ג. ניתוח של מועדי פרעון של סכומי ההתחייבויות הפיננסיות והביטוחיות (המשך)

התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזי השקעה

סה"כ	מעל 15	מעל 10	מעל 5	מעל שנה	עד שנה	
	שנים	ועד 15 שנים	ועד 10 שנים	ועד 5 שנים		
אלפי ש"ח						
<u>ליום 31 בדצמבר, 2011</u>						
2,411,349	-	334,051	812,817	972,685	291,796	התחייבויות פיננסיות
4,517,522	-	-	-	-	4,517,522	התחייבויות בגין חוזי השקעה
1,177,355	-	-	-	-	1,177,355	התחייבויות בגין חוזי השקעה תלויי תשואה
<u>ליום 31 בדצמבר, 2010</u>						
2,121,825	-	141,008	722,570	1,035,499	222,748	התחייבויות פיננסיות
4,368,179	-	-	-	-	4,368,179	התחייבויות בגין חוזי השקעה
1,108,792	-	-	-	-	1,108,792	התחייבויות בגין חוזי השקעה תלויי תשואה

באור 37 - : ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים

א. תיאור הסיכונים הביטוחיים העיקריים

סיכוני חיתום: הסיכון לשימוש בתמחיר שגוי כתוצאה מליקויים בתהליך החיתום ומהפער בין הסיכון שהוערך בעת התמחור וקביעת הפרמיה, לבין ההתרחשות בפועל, כך שהפרמיות הנגבות אינן מספיקות לכיסוי תביעות עתידיות והוצאות. הפערים עשויים לנבוע משינויים מקריים בתוצאות העסקיות ומשינויים בעלות התביעה הממוצעת ו/או בשכיחות התביעות כתוצאה מגורמים שונים.

הקבוצה מנהלת סיכון זה בעיקר על ידי: (א) הגבלתו של הסיכון באמצעות תהליכי חיתום המותאמים לכל סוג מוצר ביטוחי (ב) העברתו של הסיכון לצד שלישי באמצעות חוזי ביטוח משנה.

סיכוני רזרבה: הסיכון להערכה לא נכונה של התחייבויות הביטוחיות אשר עלולה לגרום לכך שהרזרבות האקטואריות אינן מספיקות לכיסוי כל ההתחייבויות והתביעות. המודלים האקטואריים על פיהם, בין היתר, מעריכה הקבוצה את התחייבויות הביטוחיות, מבוססים על כך שדפוס ההתנהגות והתביעות בעבר מייצג את העתיד לקרות. חשיפת הקבוצה מורכבת מהסיכונים הבאים:

(א) סיכון מודל - הסיכון לבחירת מודל שגוי לתמחור ו/או להערכת ההתחייבויות הביטוחיות.

(ב) סיכון פרמטר - הסיכון לשימוש בפרמטרים שגויים וביניהם הסיכון שהסכום שישולם עבור סילוק ההתחייבויות הביטוחיות של הקבוצה, או שמועד סילוק ההתחייבויות הביטוחיות, יהיה שונה מזה הצפוי.

(ג) סיכון התהליך - סיכון שגם אם המודלים והפרמטרים מתאימים, ייתכנו סטיות מקריות בפועל לעומת הערך הצפוי בשנה מסוימת.

הקבוצה מנהלת סיכון זה באמצעות עריכת סקירה מדוקדקת של דוחות האקטוארים ע"י ועדת המאזן שמטרתה הפחתת הסיכון של שימוש בהנחות או שיטות שגויות. בנוסף נערכות ביקורות של מבקר הפנים.

סיכון עיצוב המוצר: הסיכון שבתהליך עיצוב מוצרים חדשים או שינוי מוצרים קיימים, הקבוצה תיחשף לסיכונים שאינה רוצה להיחשף אליהם.

הקבוצה מנהלת סיכון זה באמצעות קיום תהליך מוסדר של אפיון ופיתוח מוצר חדש, הכולל סקירה של הסיכונים ואופן הטיפול בהם וניסוח חוזה הביטוח באופן המשקף בצורה מדויקת את הסיכונים שהקבוצה מוכנה לקחת על עצמה מול המבוטח.

סיכון קטסטרופה: חשיפה לסיכון שאירוע בודד בעל השפעה רבה (קטסטרופה) כגון אסון טבע, מלחמה, טרור, נזקי טבע או רעידת אדמה, יביא להצטברות נזקים בהיקף גבוה. אירועי הקטסטרופה המהותיים אליהם חשופה הקבוצה בארץ הם מלחמה ורעידת אדמה.

הקבוצה מנהלת את סיכון הקטסטרופה בביטוח חיים באמצעות העברתו למבטח משנה בחו"ל במסגרת חוזה Cat Cover אשר מכסה גם ריסק מוות, נכות מוחלטת ואובדן כושר עבודה כתוצאה מאירוע קטסטרופלי כגון רעידת אדמה או מלחמה.

גודל ההפסד המרבי הצפוי בעסקי ביטוח כללי, כתוצאה מהחשיפה לנזק בודד גדול או הצטברות נזקים בגין אירוע רעידת אדמה בשכיחות נזק של 1:500 שנה (שיעור נזק מירבי (MPL) 1.75% - 2.60%), הוא כ- 3,822 מיליון ש"ח ברוטו וכ- 95 מיליון ש"ח בשייר עצמי (בשנה קודמת 2,666 מיליון ש"ח חשיפה ברוטו ו- 100 מיליון ש"ח בשייר עצמי).

הקבוצה מנהלת סיכון זה באמצעות העברתו למבטחי משנה בחו"ל במסגרת חוזים יחסיים ו- חוזה Cat Cover המחודשים מדי שנה ע"פ רמת ה-MPL הרצויה בהינתן היקף והרכב תיק הפוליסות המכסות סיכון זה. הקבוצה מבצעת הערכה מחדש של הסיכון מדי שנה ע"פ הרכב תיק הפוליסות בפועל.

לעניין נתונים בדבר מוצרי הביטוח השונים אשר בגינם נוצרת למבטח חשיפה לסיכונים הביטוחיים המתוארים לעיל - ראה פירוט ההתחייבויות הביטוחיות לפי סוגי סיכונים ביטוחיים בסעיפים ב' ו-ג' להלן.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם

- (א) תכנית ביטוח מסוג עדיף ומסלולי השקעה - במוצר זה מרכיב החיסכון מזוהה. עבור פוליסות שהופקו לפני שנת 2004, הסיכונים הגלומים כוללים סיכונים פיננסיים והשפעתם על דמי הניהול שהקבוצה גובה, כמו גם סיכונים ביטוחיים כתוצאה מכיסויים המצורפים לפוליסה (מוות, א.כ.ע., מחלות קשות וסיעודי): תמותה, תחלואה, קטסטרופה וסיכונים אחרים. רכיב החסכון ורכיב הריסק מושפעים מסיכון הוצאות וסיכון ביטולים.
- (ב) תכנית ביטוח מסוג מעורב - במוצר זה מרכיב החיסכון משולב במרכיב הביטוחי של סיכון המוות. במוצר זה גלומים אותם סיכונים המתוארים בפסקה (1) לעיל.
- (ג) תכנית המבטיחה קצבה מובטחת הסיכונים הגלומים במוצר זה הם: סיכון אריכות חיים וסיכון הוצאות.
- (ד) תוכניות ביטוח חיים ובריאות אחרות כוללות מוצרי סיכון טהור (אובדן כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי, מחלות קשות, נכויות וכו') נמכרות כפוליסות עצמאיות או שהן מצורפות לפוליסות אחרות. הסיכונים הגלומים במוצר זה זהים לסיכונים המתוארים בפסקה (1) לעיל, ללא השפעה מהותית על דמי ניהול.
- (ה) תוכניות ביטוח הוצאות רפואיות - תוכניות אלו כוללות כיסויים של השתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל, בחירת מנתח פרטי בבתי חולים פרטיים, תרופות שאינן בסל וכיסויים אמבולטוריים נוספים כגון התייעצות עם רופא מומחה. הסיכונים העיקריים הגלומים במוצר זה הם גידול בהוצאות הרפואיות כתוצאה מהתקדמות טכנולוגיות, הכנסת שר"פים (שירות רפואי פרטי) לבתי החולים הציבוריים או שינוי בסל הבריאות הממלכתי והשב"נים (שירותי בריאות הניתנים מחוץ למסגרת סל הבריאות הממלכתי באמצעות קופות החולים תמורת תשלום נוסף).
- (ו) סיכונים נוספים אשר גלומים במוצרים אלה באופן גנרי (משותף לכולם) הם: שינויים בכללי חיתום אשר עלולים להביא לאי התאמה בין פרופיל הסיכון לבין התעריף, שינויים באקלים שיפוטי אשר עלולים להביא לעלייה בלתי צפויה בתדירות של תביעות או בעלות של תביעה ממוצעת, שינויים רגולטורים וסיכון מודל אשר מתייחס לשימוש במודל לא מתאים לתמחור או לחישוב רזרבה או שימוש בפרמטרים לא נכונים.

2. אופן מדידת הסיכון הביטוחי

הקבוצה מודדת את הסיכונים הביטוחיים לשתי מטרות עיקריות:

(1) תמחור המוצרים הביטוחיים.

(2) חישוב תרומת הסיכון הביטוחי לחישוב ההון הכולל הנדרש.

מדידת הסיכונים לכל מוצר נעשית ע"י האקטואר אשר מנתח את התביעות (ע"פ נתונים שהצטברו בחברה ובהסתמך על מידע שמתקבל ממבטח המשנה או ממקורות רלוונטיים אחרים), מעריך את צפי התביעות ויתר העלויות כגון הוצאות ועמלות וגוזר את התעריף המתאים למוצר ולאוכלוסיות השונות של המבוטחים הפוטנציאליים.

מדידת הסיכון הכולל (לכל הפוליסות יחד) נעשית ע"פ מודל סטנדרטי למוצרי ביטוח בישראל. המודל מבוסס על ביצוע שינויים בגורמי הסיכון המשפיעים על ערכם ההוגן (ע"פ הערכה מיטבית) של ההתחייבויות הביטוחיות. לדוגמא, שינוי קיצוני בשיעורי התמותה שהונחו או שינוי פתאומי בשיעורי הביטולים שהונחו לצורך חישוב ההתחייבויות הביטוחיות. כמו כן, המודל מניח השפעה של אירוע קיצון (קטסטרופה) על גובה התחייבויות לפי פרמטרים שנקבעו מראש (גידול בתמותה ובתחלואה). יצוין, כי מדידת הסיכון מתחשבת בכך שלא כל הסיכונים מתממשים בו זמנית ולכן קיימות קורלציות בין הסיכונים השונים אשר מקטינות את הסיכון הכולל.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

3. תיאור השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

- (1) תוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "מסלולי השקעה":
בתוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "מסלולי השקעה" קיים מרכיב חיסכון מזוהה. העתודה הבסיסית והעיקרית היא בגובה החיסכון שנצבר בתוספת תשואה בהתאם לתנאי הפוליסה כדלקמן:
קרן צמודה לתשואת תיק השקעות (חוזים תלויי תשואה).
קרן צמודה למדד בתוספת ריבית קבועה מובטחת או מזוכה בתשואה מובטחת כנגד נכסים מותאמים (חוזים מבטיחי תשואה).
בחלק לא מהותי של המקרים יש הבטחה למתן הטבה לפוליסות מעל ותק מסוים לפי תנאי הפוליסה.
בגין מרכיבים ביטוחיים המצורפים לפוליסות אלו (אי כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי וכו') מחושבת התחייבות ביטוחית בנפרד כאמור להלן.
- (2) תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה ("מסורת"):
תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה משלבות מרכיב של סכום חסכון במקרה שהמבוטח נשאר בחיים בתום תקופת התוכנית עם מרכיב ביטוחי של סיכון מוות במשך תקופת התוכנית. בגין מוצרים אלה מחושבת התחייבות ביטוחית לכל כיסוי כהיוון של תזרים המזומנים בגין התביעות הצפויות, כולל תשלום בתום התקופה, בניכוי הפרמיות העתידיות הצפויות. חישוב זה מבוסס על ההנחות לפיהן תומחרו המוצרים ו/או על הנחות שהופקו מניסיון התביעות, כולל שיעורי הריבית (להלן - ריבית תעריפית), לוח התמותה או התחלואה. החישוב נעשה בשיטה הידועה בשם "Net Premium Reserve", אשר אינה כוללת בזרם התקבולים הצפוי את המרכיב שהועמס בתעריף הפרמיות לכיסוי העמלות וההוצאות, ומנגד אינה מנכה את ההוצאות והעמלות הצפויות. בגין מוצרים מסורתיים תלויי תשואה מחושבת העתודה בהתאם לתשואה שהושגה בפועל בניכוי דמי ניהול.
- (3) התחייבויות לקצבאות בתשלום מחושבות בהתאם לתוחלת החיים הצפויה על בסיס לוחות תמותה עדכניים אשר פורסמו על-ידי אקטואר האוצר בחוזר המפקח.
- (4) התחייבויות בגין קצבאות המשולמות לכל החיים בגין פוליסות בתוקף (משולמות ומסולקות) שטרם הגיעו לשלב מימוש הגמלא או הגיעו לגיל פרישה וטרם התחיל התשלום בפועל, מחושבות בהתאם לחוזרי המפקח ולהסתברות למשיכת הגמלא ובהתאם לתוחלת החיים הצפויה על בסיס לוחות תמותה עדכניים. בעת עדכון לוחות התמותה נעשית הגדלה הדרגתית של ההתחייבויות לגמלא בהתחשב ברווחים הצפויים מהפוליסות עד הגיע המבוטחים למועד הפרישה. ככל שמקדמי הקצבה המובטחים בפוליסות טובים יותר למבוטח, ההגדלה הנדרשת גבוהה יותר.
- (5) תוכניות ביטוח חיים אחרות כוללות מוצרי סיכון טהור (אובדן כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי, מחלות קשות, נכויות וכו') הנמכרות כפוליסות עצמאיות או שהן מצורפות לפוליסות עם תוכנית יסודית מסוג "עדיף", "מסלולי השקעה" או "מסורת". בגין תוכניות אלו מחושבת התחייבות אקטוארית. באובדן כושר עבודה וסיעודי החישוב נעשה על בסיס Net Premium Reserve. באובדן כושר עבודה השיטה לוקחת בחשבון שיעורי ביטולים שמרניים ואילו בסיעודי נלקח בחשבון ללא ביטולים, ושניהם על בסיס הנחה מעודכנת לניסיון תביעות צפויות.
- (6) בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי, בביטוח אובדן כושר עבודה ורצף הכנסה, מחושבת התחייבות ביטוחית בהתאם למשך תקופת התשלום הצפויה.
- (7) ההתחייבות הביטוחית בגין ביטוח קבוצתי מורכבת מהתחייבות בגין עתודה לתביעות תלויות ו-IBNR (תביעות אשר אירעו אך טרם דווחו) והוצאות עקיפות לסילוק תביעות, עתודה להמשכיות, הפרשה והפרשה להפסדים עתידיים, ככל שנדרשת.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

3. תיאור השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

(8) ההתחייבות בגין תביעות תלויות בביטוח חיים כוללות הפרשות לתביעות שטרם שולמו, כולל IBNR, וכל הענפים חוץ מסייעודי, אובדן כושר עבודה ורצף הכנסה, אשר נכללים בסעיף עתודות.

(9) התחייבויות בגין פוליסות בריאות הינן ממספר סוגים, לקולקטיבים ולפוליסות פרט בנפרד:

- הפרשה לפרמיה בחסר שמחושבת כעודף (אם גבוה מאפס) של הערך הנוכחי של כל העלויות העתידיות פחות הערך הנוכחי של כל ההכנסות העתידיות, לפי סוג הכיסוי בהנחות שמרניות.
- תביעות תלויות, כולל הפרשה ל-IBNR והוצאות עקיפות לסילוק תביעות.
- עלות סעיף המשכיות בפוליסות קולקטיביות.

4. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

(1) שיעור ההיוון

בגין תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה ("מסורת") (ראה סעיף 3(2) לעיל) ומוצרי סיכון טהור (ראה סעיף 3(5) לעיל) עם פרמיה קבועה הריבית המשמשת להיוון הינה כדלקמן:

(א) בתוכניות ביטוח המגובות בעיקרן באגרות חוב מיועדות - בריבית בשיעורים של בין 2.5% ל-4.8% צמודה למדד; בחישוב של השלמת עתודה לתשלום קיצבה, החלק שאינו מגובה באגרות חוב מיועדות - בריבית חסרת סיכון.

(ב) בתוכניות מבטיחות תשואה ומבטיחות מקדם קצבה שאינן מגובות באגרות חוב מיועדות (הושקו אחרי 2005) - ריבית של 2.5%, ובחישוב של השלמת עתודה לתשלום קיצבה - ריבית חסרת סיכון.

(ג) בפוליסות המשלמות תשלומי סיעוד ואובדן כושר עבודה, הריבית המשמשת להיוון הינה כדלקמן:

- במידה והפיצוי אינו תלוי תשואה השיעור הוא 2.5%.
- פיצויים תלויי תשואה מהוונים בשיעור 3.1% ברמה של הברוטו ו- 2.5% בחלקם של מבטחי המשנה.

שיעור ההיוון יכול להשתנות כתוצאה משינויים מהותיים בשיעור ריבית השוק לטווח ארוך.

(2) שיעורי תמותה ותחלואה

- שיעורי התמותה ששימשו לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות בפוליסות מסוג מעורב ("קלאסי") בגין תמותה של מבטחים לפני הגיעם לגיל פרישה (לא כולל תמותה של מבטחים מקבלי קצבאות זקנה ומקבלי פיצוי חודשי, אי כושר עבודה או סיעוד) מבוססים בעיקר על טבלאות AM49/52.

- ההתחייבות לקצבאות המשולמות לכל החיים מחושבת בהתאם ללוחות תמותה עדכניים.

בהנחה שתהיה עליה בשיעור התמותה, עקב עלייה בשיעור התמותה בפועל לרמה העולה על ההנחה הקיימת, תביא לקיטון ההתחייבות לקצבאות המשולמות לכל החיים.

יצוין, כי קיימת מגמה של גידול בתוחלת החיים וקיטון בשיעור התמותה אשר נלקחת בחשבון לצורך קביעת הנחת התמותה המשמשת לחישוב ההתחייבות לקצבה שתשולם בעתיד.

- שיעורי התחלואה מתייחסים לשכיחות של מקרי תביעה בגין תחלואה ממחלות קשות, אובדן כושר עבודה, סיעוד, ניתוחים ואשפוז, נכות מתאונה וכיוצ"ב. שיעורים אלה ותקופת תשלום הקצבאות (לעניין ביטוח סיעוד ואי כושר עבודה) נקבעו על בסיס ניסיון מנורה ביטוח או מחקרים של מבטחי משנה.

ככל שההנחה לגבי שיעור התחלואה תעלה כך תגדל ההתחייבות הביטוחית בגין תחלואה ממחלות קשות, אובדן כושר עבודה, סיעוד, ניתוחים ואשפוז ונכות מתאונה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

4. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

(3) שיעורי נטילת גמלא

חוזי ביטוח חיים הכוללים מרכיב חיסכון, התנהלו, בגין כספים שהופקדו משנת 2000 עד לסוף שנת 2007 בשני מסלולים אפשריים: מסלול הוני או מסלול קצבתי. לעניין פרמיות שהופקדו עד שנת 2000 רשאי המבוטח לבחור, במועד הפרישה, את המסלול המועדף עליו. היות וסכום ההתחייבות הביטוחית שונה בכל אחד משני המסלולים, נדרשת החברה להעריך את שיעור הפוליסות בהן יבחרו המבוטחים במסלול הקצבתי בשל ההשלכה לעניין העתודה הנדרשת בגין התחייבויות מסוג זה. שיעור זה נקבע על פי הנחיות הפיקוח, תוך התאמה לניסיון שנצבר במנורה ביטוח. יצוין, כי החל משנת 2008 כמעט כל התוכניות הן לקצבה.

(4) שיעורי ביטולים

שיעור הביטולים משפיע על ההתחייבויות הביטוחיות בגין חלק מביטוחי הבריאות וביטוחי אובדן כושר עבודה וכן על קצבאות המשולמות לכל החיים בתקופה שלפני התחלת התשלומים. ביטולי חוזי ביטוח יכולים לנבוע מביטול פוליסות היזום על ידי מנורה ביטוח עקב הפסקת תשלומי הפרמיות או פדיונות פוליסות לבקשת בעליהן. ההנחות לגבי שיעורי הביטולים מבוססות על ניסיון החברה לגבי משך החיים של המוצר ומסגרות מכירה בהתאם לסוג המוצר.

(5) שיעורי המשכיות

בביטוחי בריאות וביטוחי ריסק קבוצתיים (מעל סכום ביטוח מסויים) בהם זכאים המבוטחים להמשיך ולהיות מבוטחים באותם תנאים במקרה בו החוזה הקולקטיבי לא יחודש או שהמבוטח פורש מהקבוצה, קיימת לחברה התחייבות מבוססת על הנחות לגבי שיעורי המשכיות של הביטוחים הקולקטיביים ושיעורי המשכיות של החוזים עם המבוטחים לאחר סיום החוזה הקולקטיבי.

ככל ששיעור ההסתברות שהחוזה הקולקטיבי לא יחודש גדל (שיעור המשכיות גבוה יותר) כך גדלה ההתחייבות הביטוחית עקב המשך ביטוח בתנאים קודמים ללא התאמת החיתום לשינוי במצבו הבריאותי של המבוטח.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

4. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

מבחני רגישות בביטוח חיים ובריאות *

ליום 31 בדצמבר, 2011:

שיעור תמותה		שיעור תחלואה		שיעור הביטולים (פידיונות, סילוקים והקטנות)		רווח (הפסד)
-10%	+10%	-10%	+10%	-10%	+10%	
אלפי ש"ח						
(54,553)	26,331	26,802	(59,551)	(16,162)	6,328	

ליום 31 בדצמבר, 2010:

שיעור תמותה		שיעור תחלואה		שיעור הביטולים (פידיונות, סילוקים והקטנות)		רווח (הפסד)
-10%	+10%	-10%	+10%	-10%	+10%	
אלפי ש"ח						
(50,373)	(719)	12,891	(50,911)	(11,498)	4,805	

(* ניתוחי הרגישות מבוססים על הערך בספרים ולא על שווי כלכלי. לפיכך, כאשר יש שיפור בתמותה או בתחלואה והתוצאה הכלכלית המתקבלת בניתוח הרגישות מביאה להקטנת העתודה המחושבת ביחס לתמחור הכיסוי המקורי, אזי מטעמי שמרנות, הרווח שנוצר בגובה הפרש העתודה אינו נלקח בחשבון.)

(**) ניתוח הרגישות ליום 31 בדצמבר, 2011 בוצע בהתאם להבהרות שהתקבלו בחוזר המפקח מיום 30 בנובמבר, 2011.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם

הסיכונים הגלומים במוצרי הביטוח הכללי באופן גנרי (משותף לכל הענפים) הם: תנודתיות בחומרת התביעה ובשכיחותה (מספר גורמים משפיעים על אי וודאות זו - עיכוב בדיווח על תביעות, אקלים שיפוטי, שינויי חקיקה, תביעות גדולות), סיכון מודל (סיכון זרובה), סיכון ריכוז חשיפה.

(א) רכב חובה

ביטוח רכב חובה הינו ביטוח סטטוטורי אשר מהווה תנאי מוקדם הכרחי לשימוש ברכב מנועי. פוליסת ביטוח חובה, בהתאם לפקודת ביטוח רכב מנועי, מעניקה כיסוי לבעל הרכב והנוהג בו, מפני כל חבות שהם עלולים לחוב לפי חוק הפיצויים ומפני חבות אחרת שהם עלולים לחוב בשל נזק גוף שנגרם לנהג הרכב, לנוסעים בו או להולכי הרגל שנפגעו כתוצאה מהשימוש ברכב מנועי. הכיסוי הביטוחי בתחום רכב חובה קבוע ואחיד בין חברות הביטוח. תביעות ברכב חובה מתאפיינות ב "זנב ארוך" LONG TAIL דהיינו לעיתים חולף זמן רב ממועד קרות האירוע ועד מועד הסילוק הסופי של התביעה. על פי תיקון לחוק ההסדרים משנת 2010 ואילך ההוצאות הרפואיות הוצאו מכיסוי פוליסת חובה ושולמו על ידי קופות החולים.

(ב) רכב רכוש

פוליסת ביטוח רכב רכוש כוללת כיסויים בגין נזק עצמי הנגרם לרכב המבוטח, גניבה, וכן נזק רכוש הנגרם על ידי הרכב המבוטח לצד שלישי. ניתן לרכוש פוליסה לנזק לצד ג' בלבד או בשילוב עם כיסויים נוספים. הפוליסה התקנית קובעת נוסח ותנאים מינימליים לביטוח מקיף לרכב אשר חברת ביטוח יכולה לשנותם רק אם השינוי הוא לטובת המבוטח. התעריף לביטוח רכב רכוש אינו אחיד ותלוי במספר משתנים, כגון: סוג וערך הרכב המבוטח, ניסיון התביעה המצטבר שלו, גילו של הנהג והגבלת מספר הנהגים הרשאים לנהוג ברכב. ע"פ רוב, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח.

(1) רכב מקיף (פרטי ומסחרי לרבות משאיות) - כיסוי בגין נזק לרכב כתוצאה מתאונה, נזק לרכב כתוצאה מאש, גניבת הרכב, נזק שנגרם תוך כדי גניבת הרכב, נזק שנגרם כתוצאה מנזקי טבע (שיטפון, סערה, שלג וברד), נזק לרכב כתוצאה ממעשה זדון (למעט על ידי המבוטח או מי מטעמו), נזק שגרם הרכב לרכוש של צד שלישי.

(2) ביטוח מקיף ללא כיסוי תאונות - כיסוי ביטוחי של כל הסיכונים המפורטים בס"ק א' לעיל, למעט סעיף נזק כתוצאה מתאונה.

(3) ביטוח מקיף ללא כיסוי גניבה - כיסוי ביטוחי של כל הסיכונים המפורטים בס"ק א' לעיל, למעט גניבת הרכב.

(4) ביטוח אחריות כלפי צד שלישי - הגנה על המבוטח מפני אחריותו לנזקים שנגרמו לרכוש של צד שלישי כתוצאה משימוש ברכבו.

(5) ביטוח אופנועים.

(6) בנוסף לכיסוי הבסיסי, הקבוצה מאפשרת למבוטח להרחיב את הכיסוי כדלקמן: כיסוי לנזקי רעידת אדמה, רכב חדש תמורת הישן שנגנב (לרכבים משנות דגם אחרונות בלבד ולמקרה ביטוח של אובדן גמור), ביטוח רדיו טייפ או רדיו דיסק חליפי, ביטוח שבר שמשות, שירותי גרירה ומתן רכב חליפי. בנוסף, קיים מסלול ייחודי לכלי רכב פרטיים בלבד, המאפשר סל רחב יותר של שירותים והטבות למבוטח, עם אפשרות לפרמיה מוזלת.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם (המשך)

(ג) חביות אחרים

תביעות בחביות מתאפיינות ב"זנב ארוך" LONG TAIL דהיינו לעיתים חולף זמן רב ממועד קרות האירוע ועד מועד הסילוק הסופי של התביעה.

(1) ביטוח חבות מעבידים - כיסוי למבוטח בגין אחריותו לנזקי גוף הנגרמים לעובד עקב ותוך כדי עבודתו אצל המבוטח. החבות המכוסה היא חבות לפי פקודת הנזיקין, התש"ם-1980, והביטוח הינו שירי, מעל הכיסוי לפי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995. הביטוח נערך בדרך כלל על בסיס אירוע. דמי הביטוח נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם - מספר העובדים המועסקים או היקף שכר העבודה השנתי שמשלם המעסיק, סוג פעילות המעסיק, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע. הגשת התביעה יכולה להיעשות לאחר תקופת הביטוח בתוך תקופת ההתיישנות.

(2) ביטוח צד שלישי - הפוליסה לביטוח אחריות כלפי צד שלישי מכסה את חבותו של המבוטח על פי כל דין, בגין נזקי גוף או רכוש שנגרמו לצד שלישי שאינו עובד המבוטח בשל נזק שנגרם מאירוע תאונתי אשר התרחש במהלך תקופת הביטוח בקשר עם הפעילות בגינה רכש המבוטח את הכיסוי הביטוחי. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע. דמי הביטוח נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם - עיסוק המבוטח, היקף פעילות המבוטח, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, חשיפה למפגעים או סיכונים סביבתיים, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה.

(3) ביטוח אחריות מקצועית - ביטוח המכסה את חבותו של בעל מקצוע בגין כשל בביצוע חובתו המקצועית שתוצאתו נזק לצד שלישי, בין אם הינו לקוח של המבוטח ובין אם לאו. ביטוח אחריות מקצועית נערך על בסיס הגשת תביעה. הכיסוי בפוליסה מוגבל לאירועים בלתי צפויים ואינו מכסה מעשים מכוונים של המבוטח. המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, גבול האחריות הרצוי, ותק במקצוע, מספר העובדים, מחזור ההכנסות, ניסיון התביעות של המבוטח והתחום הטריטוריאלי של הכיסוי והשיפוט השפעה ניכרת על תעריף דמי הביטוח.

(4) ביטוח אחריות המוצר - ביטוח המכסה את חבותו של המבוטח בגין נזק שנגרם על ידי מוצרים שיוצרו/שווקו/ סופקו או הופצו על ידו, לאחר שפסקו מלהיות בחזקתו. ביטוח זה נערך על בסיס הגשת תביעה. המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, קיום פעילות ייצוא, התקופה הרטרואקטיבית הנדרשת, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח והתחולה הטריטוריאלית של הכיסוי השפעה על תעריף דמי הביטוח.

(5) ביטוח דירקטורים ונושאי משרה - ביטוח המכסה דירקטורים ונושאי משרה בשל הפרת חבותם הניהולית שהופרה על ידי הדירקטורים ונושאי המשרה. הביטוח נערך על בסיס הגשת התביעה. החבות המכוסה היא בעיקרה מתוקף חוק החברות, המטיל חבות אישית על נושאי המשרה בחברה, וככל שהחוק מאפשר לתת שיפוי לנושאי המשרה. בעלת הפוליסה בביטוח זה הינה החברה, הרוכשת את הכיסוי עבור נושאי המשרה והדירקטורים המכהנים ו/או שיהנו בעבר והם המוגדרים כמבוטחים.

דמי הביטוח בענפי החביות שתוארו מתבססים על מספר משתנים, בהתאם לסוג הכיסוי, כאשר המרכזיים מביניהם: גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, תחום העיסוק של הקבוצה, הרכב בעלי המניות, המבנה והחוסן הפיננסיים של הקבוצה והיות הקבוצה ציבורית או פרטית.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם (המשך)

(ג) חביונות אחרים (המשך)

6) כלי טיס וכלי שיט - ביטוח המכסה נזק או אבדן הקשורים לסיכוני תעופה או שיט. ביטוח כלי שיט מכסה גופי אניות; ביטוח כלי טיס כולל ביטוח גופי מטוסים וביטוח תאונות נסיעה.

7) ביטוח ערבויות ביצוע וערבויות פיננסיות: הקבוצה משווקת ערבויות ביצוע שמהותן התחייבויות לשיפוי המוטב בגין הפרת התחייבות המבוטח כלפיו. הפוליסות מונפקות לטובת מזמיני עבודה בפרויקטים ומיועדות להבטיח עמידה בהתחייבויותיהם של קבלנים, יזמים וגופים גדולים נוספים בביצוע פרויקטים, כפי שסוכמו בין הצדדים. בנוסף, הקבוצה משווקת ערבויות פיננסיות שמהותן התחייבות לשיפוי המוטב בגין הפרת התחייבות פיננסית של המבוטח כלפיו.

8) ביטוח ערבות חוק המכר: הקבוצה משווקת ביטוח המכסה את השקעתם של רוכשי יחידות דיור כנגזר מחוק המכר (דירות) תשל"ג 1973 וחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות רוכשי דירות), התשל"ה - 1974. ביטוח זה תואם את ההנחיות בחוק המכר ולרוב תקופת הביטוח שלו ארוכה (מעל שנה). הסיכון בפוליסות אלו הולך ופוחת עם הזמן כתוצאה מהתקדמות הבנייה וקבלת החזקה בנכס. בהתאם להוראות הפיקוח, ההכרה ברווח מהכנסות הקבוצה מענף זה נדחות לתקופה של 5 שנים. הקבוצה מפיקה פוליסות אלו לקבלנים, בין אם באמצעות שיווק ישיר לקבלן או באמצעות בנקים המספקים מימון לפרוייקט הבנייה.

(ד) ביטוח רכוש

1) ביטוח דירות (מקיף דירות) - ביטוח מבנה דירה וביטוח תכולת דירה למגורים. תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולתן), התשמ"ו-1986 (להלן לצורך סעיף זה: "התקנות") מגדירות את סוג הכיסוי הביטוחי המינימלי למבנה דירה ותכולתה, כהגדרתן בתקנות (להלן: "הפוליסה התקנית דירה"). על פי התקנות, ביטוח דירות כולל כיסוי לתכולה ולמבנה כנגד סיכוני אש, פריצה, כיסוי נזקי טבע, רעידת אדמה ונזקי צנרת. חברת הביטוח יכולה לשנות את הפוליסה התקנית דירה רק אם השינוי הינו לטובת המבוטח. למבוטח ניתנת אפשרות לוותר בכתב על כיסוי לרעידת אדמה. במרבית המקרים, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח.

2) אובדן רכוש ומקיף בתי עסק - ביטוחים המכסים אבדן רכוש שאינו דירת מגורים ותכולתה או רכב מנועי (למשל סחורות, מכונות, ציוד, מפעלים וכו'). ביטוח בתי עסק כולל כיסוי לתכולה ולמבנה כנגד סיכוני אש, פריצה, כיסוי נזקי טבע ורעידת אדמה. ניתן לרכוש בביטוחים אלה כיסוי לנזק תוצאתי של אובדן רווחים.

3) ביטוח משכנתאות - כולל ביטוח מבנה עבור לווים הנוטלים משכנתא למימון רכישת דירות. פוליסות אלו משועבדות לטובת המלווה. ביטוח זה נמכר בדרך כלל בשילוב עם ביטוח חיים (ריסק) לכיסוי יתרת ההלוואה במקרה של מות המבוטח.

4) ביטוח ימי - ביטוח ימי מכסה הובלת מטענים בים ובאוויר.

5) מטענים בהובלה - ביטוח המכסה אובדן או נזק למטען הנגרם במסגרת הובלה יבשתית

6) ביטוח הנדסי (ביטוח שבר מכני) - ביטוח המכסה נזקים לציוד הנובעים מהפעלתו, בניגוד לנזקים הנגרמים על ידי גורמים חיצוניים בלתי תלויים.

באור 37 - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

1. תיאור המוצרים הביטוחיים והסיכונים הגלומים בהם (המשך)

(ד) ביטוח רכוש (המשך)

- (7) ביטוח הנדסי (עבודות קבלניות) - כיסוי לעבודות קבלניות, ציודן וחומרים, מפני נזק תאונתי.
- (8) ביטוח הנדסי (עבודות הקמה) - כיסוי לעבודות הקמה של מערכות מכניות, ציודן וחומרים, מפני נזק תאונתי.
- (9) ביטוח ציוד אלקטרוני - כיסוי לנזק תאונתי, למערכות מתח נמוך ולכיסוי הוצאות שחזור מידע מחשבים ושכירת ציוד חלופי.
- (10) ביטוח סיכוני טרור - ביטוח שיורי (מעל תקבולי מס רכוש) המכסה נזק פיזי לרכוש ואובדן רווח גולמי בשל מעשה טרור.
- (11) ביטוח דמי מחלה: כיסוי חבותו של המבוטח (המעסיק) כלפי עובדיו לתשלום ימי מחלה. חבות המעביד לתשלום כפופה להוראות הדין (חקיקה, תקנות, הסכמים קיבוציים וצווי הרחבה) לעניין זכויות עובדים.

2. אופן מדידת הסיכון הביטוחי

החברה מודדת את הסיכונים הביטוחיים לשתי מטרות עיקריות:

- תמחור המוצרים הביטוחיים.

- תרומת הסיכון הביטוחי לחישוב ההון הכולל הנדרש.

מדידת הסיכונים הביטוחיים לכל מוצר ומוצר נעשית ע"י האקטואר אשר מנתח את התביעות, מעריך את צפי התביעות, הסטייה מהצפי וגוזר את התעריף המתאים למוצר ולאוכלוסיות השונות של המבוטחים הפוטנציאליים.

מדידת הסיכון הכולל (לכל הפוליסות יחד) נעשית ע"פ מודל סטנדרטי שפותח באירופה עבור חברות ביטוח והותאם למוצרים של ענף הביטוח בישראל. המודל מבוסס על פרמטרים של היקף פרמיות, היקף רזרבות (המחושבות על בסיס הנחות מיטביות - לא שמרניות), שיעורי הפסד (Loss Ratios), סטיות תקן של קבוצות מוצרים בעלי מאפיינים דומים. כמו כן המודל מניח השפעה של אירוע קיצון (רעידת אדמה) או מעשה ידי אדם על הון החברה לפי פרמטרים שנקבעו מראש. לבסוף מדידת הסיכון מתחשבת בכך שלא כל הסיכונים מתממשים בו זמנית בכל הענפים ולכן קיימות קורלציות בין ענפי הביטוח השונים אשר מקטינות את הסיכון הכולל.

3. תיאור השיטות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי כוללות את המרכיבים העיקריים הבאים:

- הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה.

- תביעות תלויות כולל הפרשה להוצאות עקיפות.

- הפרשה לפרמיה בחסר.

- ובניכוי - הוצאות רכישה נדחות

ההפרשה לפרמיה שטרם הורווחה והוצאות הרכישה הנדחות מחושבות באופן אריתמטי יחסי לתקופה שמעבר לתאריך הדוח ולכן אינן מושפעת מגורמי סיכון כלשהן. ראה גם באור 2(1)(2) - מדיניות חשבונאית.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ג. ביטוח כללי (המשך)

3. תיאור השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

בהתאם להוראות המפקח התביעות התלויות מחושבות על ידי אקטואר על-פי שיטות אקטואריות מקובלות המתבססות בעיקרן על ניסיון העבר של קבוצת הסיכונים הנבדקת, ומתחשבות בהתפתחות של תשלומי התביעות וכן בהתפתחות של עלות התביעות (תשלומי תביעות וההערכות הפרטניות של התביעות התלויות). בנוסף, לעיתים ההערכה מושפעת גם משינוי בחומרת התביעות בקבוצת הסיכון הרלוונטית. הערכת התביעות התלויות נעשתה ברמת הברוטו וברמת ביטוח המשנה בנפרד. השיבובים וכן ההשתתפות העצמית שתיגבה מהמבוטחים, מחושבים על בסיס ניסיון העבר המשתקף בנתוני המודל האקטוארי.

כמו-כן, נכללות הערכות איכותיות באשר לשינוי מגמות בעתיד לגבי גורמי סיכון שונים. גורמי סיכון פנימיים לדוגמא: שינויים בתמהיל התיק, שינויים במדיניות החיתום ושינויים בנהלי הטיפול בתביעות. גורמי סיכון חיצוניים לדוגמא: פסיקה משפטית, חקיקה וכדו'. כאשר שינויים כאמור לעיל, לא באו לידי ביטוי באופן מלא בניסיון העבר, האקטואר מעדכן את המודלים ו/או מבצע הפרשות ספציפיות על סמך הערכות סטטיסטיות ו/או משפטיות לפי העניין.

בענפים בהם אין מודל סטטיסטי מתאים, ההתחייבות הביטוחית נקבעת (בברוטו ובשייר) על סמך חוות דעת מומחי הקבוצה, ובהתאם להמלצות יועציהם המשפטיים.

חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות נאמד בהתחשב בסוג ההסכם (יחסי/בלתי יחסי), ניסיון התביעות בפועל והפרמיה שהועברה למבטחי משנה.

הערכת התביעות התלויות עבור חלק הקבוצה במאגר הישראלי לביטוחי רכב (להלן - הפול) התבססה על חישוב שבוצע על ידי הפול.

לצורך הערכת התביעות התלויות נעשה שימוש במודלים האקטוארים המפורטים להלן, בשילוב ההנחות השונות. בחירת השיטה האקטוארית המתאימה לכל ענף ביטוח, סוג אירוע ולכל שנת אירוע/פתיחה, נעשית על פי שיקול דעת בהתאם למידת ההתאמה של השיטה למקרה ולעיתים נעשה שילוב בין השיטות השונות. במקרים מסוימים האקטואר מעדכן את המודלים בגין מגמות, פסיקה, שינויי חקיקה או גורמים אחרים שעשויים להשפיע על התביעות בעתיד, באופן שונה מאשר התפתחות בעבר.

בכדי להעריך את ההתפתחות הצפויה לתביעות הידועות התביעות התלויות חושבו על בסיס שיטות אקטואריות מקובלות כמפורט להלן:

שיטת chain ladder: המתבססת על התפתחות התביעות ההיסטוריות בהיבטים שונים (התפתחות התשלומים ו/או התפתחות עלות התביעות, התפתחות כמות התביעות ועוד). בחלק מהכיסויים, ההתפתחות של עלות התביעות משוקללת עם חומרה צפויה על פי ניסיון העבר במסגרת שיטת Bornhuetter-Ferguson.

שיטת הממוצעים: לעיתים, כאשר ניסיון התביעות בתקופות האחרונות אינו בשל מספיק, משתמשים בחומרות היסטוריות בקבוצות הרלוונטיות תוך התייחסות למגמה אם קיימת כזו. שיטה זו מתבססת על חישוב סכום ממוצע לתביעה פתוחה או סגורה (חומרת התביעה), ולפעמים מתחשבת גם במשך הזמן מיום פתיחת התביעה ועד לסילוקה/סגירתה.

הערכת התביעות שקרו וטרם דווחו (IBNR) מחושבת לפי סוג הכיסוי על פי מודל שמנתח את קצב כמות התביעות הצפויות להיפתח בעתיד מוכפל בחומרה הצפויה לתביעות בסוג הכיסוי.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)4. סיכונים ביטוחיים (המשך)ג. ביטוח כללי (המשך)4. הנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

- החישובים האקטואריים אינם כוללים הפחתה בשל היוון תשלומי התביעות העתידיות. בנוסף מטעמי שמרנות בענפי אחריות המוצר, אחריות מקצועית, רכב חובה, חבות מעבידים וצד שלישי נזקי גוף הרזרבות מוערכות כגבוה מבין ההערכה האקטוארית להערכת מומחי התביעות, לכל שנת פתיחה. לא נכללה תוספת אחרת בעד מרווח לסיכון (כגון סטיית תקן).

5. מידע לגבי שינוי מהותי שנעשה בהנחות האקטואריות

בשנה האחרונה לא נעשו שינויים מהותיים במודל האקטוארי.

5. סיכוני אשראיא. חלוקת נכסי חוב על פי מיקומם

ליום 31 בדצמבר, 2011		
סה"כ	שאינם	
	סחירים	סחירים (*)
	אלפי ש"ח	
13,274,020	9,506,858	3,767,162
639,011	251,352	387,659
<u>13,913,031</u>	<u>9,758,210</u>	<u>4,154,821</u>

בארץ
בחו"ל
סך הכל נכסי חוב

ליום 31 בדצמבר, 2010		
סה"כ	שאינם	
	סחירים	סחירים (*)
	אלפי ש"ח	
12,933,911	8,923,363	4,010,548
687,991	242,782	445,209
<u>13,621,902</u>	<u>9,166,145</u>	<u>4,455,757</u>

בארץ
בחו"ל
סך הכל נכסי חוב

(*) נכסי חוב סחירים מסווגים בעיקר לקטגורית זמינים למכירה ומוצגים בשווי הוגן. ראה גם פירוט הנכסים בחלוקה לדירוגים להלן.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים

1. נכסי חוב

דירוג מקומי (*)

ליום 31 בדצמבר, 2011

ס"כ	לא מדורג	נמוך מ - BBB אלפי ש"ח	BBB עד A	AA ומעלה
2,117,206	-	-	-	2,117,206
1,649,956	138,333	30,637	862,662	618,324
3,767,162	138,333	30,637	862,662	2,735,530
6,300,858	-	-	-	6,300,858
1,153,461	46	31,657	327,472	794,286
1,177,446	2,260	306	124,747	1,050,133
159,472	1,705	2,142	121,515	34,110
52,937	19,594	-	1,638	31,705
27,482	-	-	-	27,482
576,518	18,396	12,224	241,914	303,984
58,684	34,561	1,828	17,233	5,062
9,506,858	76,562	48,157	834,519	8,547,620
13,274,020	214,895	78,794	1,697,181	11,283,150
596,530	-	43,641	326,907	225,982

נכסי חוב בארץ

נכסי חוב סחירים

אגרות חוב ממשלתיות

אגרות חוב קונצרניות

סך הכל נכסי חוב

סחירים בארץ

נכסי חוב שאינם סחירים

אגרות חוב ממשלתיות

אגרות חוב קונצרניות

פיקדונות בבנקים

פיננסיים ובמוסדות

פיננסיים

נכסי חוב אחרים לפי

בטחונות:

משכנתאות

הלוואות על פוליסות

הלוואות בשעבוד נדל"ן

בטחונות אחרים

לא מובטחים

סך הכל נכסי חוב שאינם

סחירים בארץ

סך הכל נכסי חוב בארץ

מזה - נכסי חוב

בדירוג פנימי (**)

(*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטוחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

(**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של הקבוצה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדרוגים (המשך)

1. נכסי חוב (המשך)

דירוג בינלאומי (*)					
ליום 31 בדצמבר, 2011					
סה"כ	לא מדורג	נמוך מ-BBB אלפי ש"ח	BBB	A ומעלה	
1,264	-	-	-	1,264	נכסי חוב בחו"ל
386,395	1,416	36,419	225,095	123,465	נכסי חוב סחירים
					אגרות חוב ממשלתיות
					אגרות חוב קונצרניות
387,659	1,416	36,419	225,095	124,729	סך הכל נכסי חוב סחירים בחו"ל
251,352	205,813	-	45,539	-	נכסי חוב שאינם סחירים בטחונות אחרים
639,011	207,229	36,419	270,634	124,729	סך הכל נכסי חוב בחו"ל
45,539	-	-	45,539	-	מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי (**)

(*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

(**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ידורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של החברה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדרוגים (המשך)

1. נכסי חוב (המשך)

דירוג מקומי (*)

ליום 31 בדצמבר, 2010

ס"ח	לא מדורג	נמוך מ - BBB אלפי ש"ח	BBB עד A	AA ומעלה	
					נכסי חוב בארץ
					נכסי חוב סחירים
2,084,305	-	-	-	2,084,305	אגרות חוב ממשלתיות
1,926,243	173,130	137,309	807,572	808,232	אגרות חוב קונצרניות
					סך הכל נכסי חוב סחירים בארץ
4,010,548	173,130	137,309	807,572	2,892,537	
					נכסי חוב שאינם סחירים
6,108,845	-	-	-	6,108,845	אגרות חוב ממשלתיות
1,054,178	-	34,157	395,808	624,213	אגרות חוב קונצרניות
					פיקדונות בבנקים
					פיננסיים ובמוסדות
1,107,184	-	-	13,538	1,093,646	פיננסיים
					נכסי חוב אחרים לפי בטחונות:
79,460	6,794	6,748	24,939	40,979	משכנתאות
62,739	3,350	-	26,368	33,021	הלוואות על פוליסות
27,429	-	-	-	27,429	הלוואות בשעבוד נדל"ן
439,729	42,074	3,704	174,721	219,230	בטחונות אחרים
43,799	34,057	-	7,737	2,005	לא מובטחים
					סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בארץ
8,923,363	86,275	44,609	643,111	8,149,368	
12,933,911	259,405	181,918	1,450,683	11,041,905	סך הכל נכסי חוב בארץ
					מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי (**)
260,552	-	23,053	123,459	114,040	

(*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

(**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של הקבוצה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדרוגים (המשך)

1. נכסי חוב (המשך)

דירוג בינלאומי (*)					
ליום 31 בדצמבר, 2010					
סה"כ	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB	A ומעלה	
		אלפי ש"ח			
14,529	-	-	-	14,529	נכסי חוב בחו"ל
430,680	1,144	42,812	206,391	180,333	נכסי חוב סחירים אגרות חוב ממשלתיות
445,209	1,144	42,812	206,391	194,862	אגרות חוב קונצרניות סך הכל נכסי חוב סחירים בחו"ל
242,782	54,342	188,440	-	-	נכסי חוב שאינם סחירים בטחונות אחרים
687,991	55,486	231,252	206,391	194,862	סך הכל נכסי חוב בחו"ל

(*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדרוגים (המשך)

2. סיכוני אשראי בגין נכסים אחרים (בארץ)

דירוג מקומי				
ליום 31 בדצמבר, 2011				
ס"כ	לא מדורג	נמוך מ-BBB אלפי ש"ח	BBB עד A	AA ומעלה
123,099	123,099	-	-	-
8,274	-	-	-	8,274
163,561	-	35,776	1,387	126,398
301,594	-	-	-	301,594
<u>596,528</u>	<u>123,099</u>	<u>35,776</u>	<u>1,387</u>	<u>436,266</u>

חייבים ויתרות חובה, למעט יתרות מבטחי משנה (*)
נכסי מסים נדחים
השקעות פיננסיות אחרות
מזומנים ושווי מזומנים
סה"כ

דירוג מקומי				
ליום 31 בדצמבר, 2010				
ס"כ	לא מדורג	נמוך מ-BBB אלפי ש"ח	BBB עד A	AA ומעלה
77,810	77,810	-	-	-
556	-	-	-	556
169,798	380	49,765	-	119,653
435,991	-	-	-	435,991
<u>684,155</u>	<u>78,190</u>	<u>49,765</u>	<u>-</u>	<u>556,200</u>

חייבים ויתרות חובה, למעט יתרות מבטחי משנה (*)
נכסי מסים נדחים
השקעות פיננסיות אחרות
מזומנים ושווי מזומנים
סה"כ חשיפת אשראי לנכסים אחרים

(*) ראה פירוט מבטחי משנה בסעיף 11 להלן.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)

2. סיכוני אשראי בגין נכסים אחרים (בחו"ל)

דירוג בינלאומי				
ליום 31 בדצמבר, 2011				
	נמוך	A		
ומעלה	BBB	מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
אלפי ש"ח				
29,820	-	16	574	30,410

השקעות פיננסיות אחרות

דירוג בינלאומי				
ליום 31 בדצמבר, 2010				
	נמוך	A		
ומעלה	BBB	מ-BBB	לא מדורג	סה"כ
אלפי ש"ח				
34,969	-	15	277	35,261

השקעות פיננסיות אחרות

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ג. מידע נוסף בדבר סיכוני אשראי

- (1) הקבוצה מבצעת דרוג אשראי לנכסי חוב לא סחירים שאינם מדורגים על ידי חברות דירוג חיצוניות ע"פ מתודולוגיה שגיבשה. על מנת לתקף את המתודולוגיה, הקבוצה בוחנת מעת לעת את הפערים, ככל שהם קיימים, בין דרוגים שבוצעו על ידי לבין דרוגים שבוצעו על ידי חברות דירוג חיצוניות. המתודולוגיה נמצאת בשלבים מתקדמים של בחינה ואישור ע"י אגף הפיקוח על הביטוח במשרד האוצר.
- (2) הקבוצה מבצעת הערכה של הפסד אשראי כולל צפוי בתיקי הנכסים, על בסיס הערכות של הסתברויות לחדלות פירעון ושיעורי החזר ("Recovery").
- (3) קיים שוני בסולמות דרוג בין נכסי חוב בארץ לבין נכסי חוב בחו"ל. בדוח כספי זה מדווחים הדירוגים המקומיים והדירוגים הבינלאומיים כפי שהם, ללא המרה לסולם אחיד. יצוין, כי בהתאם לחוזר שוק ההון 1-6-2008, בדבר פרסום סולם המרה בין סולם הדירוג הישראלי לסולם הדירוג הבינלאומי, הורה המפקח כי עד ליום 1 בינואר 2009 על חברות הדירוג שקיבלו אישור מהממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון לפעול כחברה מדרגת בהתאם לחוזר שוק ההון 1/2004 לפרסום סולם המרה בין הדירוג המקומי לבין סולם הדירוג הבינלאומי.
- (4) מידע בדבר סיכוני אשראי בסעיף זה אינו כולל את הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה המוצגים בסעיף 6 להלן.
- (5) לעניין חשיפה למבטחי משנה ליום 31 בדצמבר, 2011 בסך 935 מיליון ש"ח (שנה קודמת 937 מיליון ש"ח) ראה סעיף 5 ו' להלן.
- (6) לעניין יתרות פרמיה לגבייה ליום 31 בדצמבר, 2011 בסך 548 מיליון ש"ח (שנה קודמת 525 מיליון ש"ח) ראה באור 11.

ד. גיול השקעות בנכסי חוב פיננסיים לא סחירים:

ליום 31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
9,083,007	9,647,275	נכסי חוב שערכם לא נפגם:
		ללא פיגור
		בפיגור (*):
12,108	11,463	מתחת ל- 90 ימים
2,180	1,028	בין 90 ל- 180 ימים
2,319	20,382	מעל 180 ימים
9,099,614	9,680,148	סך הכל נכסי חוב שערכם לא נפגם
		נכסי חוב שערכם נפגם:
167,397	181,059	נכסים שערכם נפגם, ברוטו
100,866	102,997	הפרשה להפסד
66,531	78,062	סך הכל נכסי חוב שערכם נפגם, נטו
9,166,145	9,758,210	סך הכל נכסי חוב לא סחירים

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

ה. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות בנכסי חוב פיננסיים סחירים ושאינם סחירים

ליום 31 בדצמבר, 2011			
סיכון חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני %		
אלפי ש"ח	מסה"כ	אלפי ש"ח	
			<u>ענף משק</u>
182,002	2.30	320,339	תעשייה
299,591	7.27	1,012,019	בינוי ונדל"ן
-	4.09	568,685	חשמל ומים
-	0.27	37,922	מסחר
-	3.16	438,831	השקעות ואחזקות
-	1.70	236,529	תקשורת ושרותי מחשב
-	13.55	1,884,587	בנקים
-	2.44	339,261	שירותים פיננסיים
41,447	1.06	147,633	שירותים עסקיים אחרים
-	3.50	487,271	אנשים פרטיים
-	0.15	20,626	אחר
523,040	39.49	5,493,703	
-	60.51	8,419,328	אג"ח מדינה / פקדונות חשכ"ל
523,040	100.00	13,913,031	סך הכל

ליום 31 בדצמבר, 2010			
סיכון חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני %		
אלפי ש"ח	מסה"כ	אלפי ש"ח	
			<u>ענף משק</u>
200,121	3.07	418,268	תעשייה
249,782	7.23	985,206	בינוי ונדל"ן
-	3.84	522,821	חשמל ומים
-	0.68	92,451	מסחר
-	2.80	381,534	השקעות ואחזקות
-	1.72	234,875	תקשורת ושרותי מחשב
-	13.88	1,890,198	בנקים
-	2.60	353,549	שירותים פיננסיים
35,313	0.91	124,199	שירותים עסקיים אחרים
-	2.88	391,859	אנשים פרטיים
-	0.14	19,263	אחר
485,216	39.75	5,414,223	
-	60.25	8,207,679	אג"ח מדינה / פקדונות חשכ"ל
485,216	100.00	13,621,902	סך הכל

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי בביטוח משנה

1. תיאור אופן ניהול סיכוני אשראי הנובעים מהחשיפה למבטחי משנה

הקבוצה מבטחת חלק מעסקיה בביטוח משנה, שרובו נעשה באמצעות מבטחי משנה בחו"ל. עם זאת, ביטוח המשנה אינו משחרר את הקבוצה מחובתה כלפי מבוטחיה על פי פוליסות הביטוח.

הקבוצה חשופה לסיכונים הנובעים מאי וודאות לגבי יכולת מבטחי המשנה לשלם את חלקם בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח (נכסי ביטוח המשנה) ואת חובותיהם בגין תביעות ששולמו.

הקבוצה חשופה לריכוז סיכון אשראי למבטח משנה בודד, עקב מבנה שוק ביטוח המשנה והכמות המוגבלת של מבטחי משנה בעלי דירוג מספק.

בהתאם להנחיית המפקח קובע דירקטוריון הקבוצה, אחת לשנה, מסגרות חשיפה מירביות למבטחי המשנה, עימם התקשרה ו/או תתקשר הקבוצה, המבוססות על דירוגם הבינלאומי. מסגרות החשיפה מנוהלות ברמת סוג חוזה ביטוח המשנה. כלומר לכל סוג חוזה נקבעת מגבלת חשיפה מקסימאלית למבטח משנה בודד ובנוסף נקבעת חשיפה מקסימאלית לקבוצות דירוג.

הקבוצה מבצעת מעקב שוטף אחר מצבו של מבטח המשנה בשוק העולמי, שינויים בדירוג האשראי שלו, וקיום התחייבויותיו הכספיות השוטפות.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי בביטוח משנה (המשך)

2. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה

חובות בפיגור		נכסי ביטוח משנה								ליום 31 בדצמבר, 2011:	
מעל לשנה	בין חצי שנה לשנה	סה"כ חשיפה (א)	סכום כתבי אשראי שנתקבלו ממבטחי משנה	פקדונות מבטחי משנה	בביטוחי חבויות	בביטוח רכוש	בביטוח בריאות	בביטוח חיים	יתרות בחובה (זכות) נטו (ב)	סך פרמיות למבטחי משנה לשנת 2011	קבוצת דירוג (*)
באלפי ש"ח											
-	-	334,596	-	221,474	242,433	133,462	174,600	29,229	(23,654)	386,175	AA ומעלה
67	328	306,107	-	81,197	101,222	107,033	111,960	82,157	(15,068)	161,267	Swiss Reinsurance
67	328	640,703	-	302,671	343,655	240,495	286,560	111,386	(38,722)	547,442	אחרים
349	1,457	295,540	935	75,343	190,872	183,644	-	6,583	(9,281)	253,193	A
-	-	1,226	-	-	1,463	27	-	-	(264)	1,009	BBB
171	76	(2,450)	-	3,574	2,419	3,941	-	465	(5,701)	9,747	נמוך מ-BBB- או לא מדורגות
586	1,861	935,019	935	381,588	538,409	428,107	286,560	118,434	(53,968)	811,391	סה"כ

(*) כל קבוצת דירוג כוללת בתוכה את כל הטוחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי בביטוח משנה (המשך)

2. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה (המשך)

חובות בפיגור			נכסי ביטוח משנה							ליום 31 בדצמבר, 2010:	
מעל	בין חצי	סה"כ חשיפה (א)	סכום כתבי אשראי שנתקבלו ממבטחי משנה	פקדונות מבטחי משנה	בביטוחי חבויות	בביטוח רכוש	בביטוח בריאות	בביטוח חיים	יתרות בחובה (זכות) נטו (ב)	סך פרמיות למבטחי משנה לשנת 2010	קבוצת דירוג (*)
לשנה	שנה לשנה		משנה	משנה	משנה	משנה	משנה	משנה	משנה	משנה	
באלפי ש"ח											
-	-	269,042	-	86,991	83,510	109,734	101,607	75,440	(14,258)	207,346	AA ומעלה
-	-	308,825	-	212,261	228,479	122,368	158,358	22,345	(10,464)	452,684	A
389	641	318,063	-	82,673	210,818	189,196	-	6,748	(6,026)	284,693	Swiss Reinsurance אחרים
389	641	626,888	-	294,934	439,297	311,564	158,358	29,093	(16,490)	737,377	
-	-	513	-	953	123	1,446	-	-	(103)	2,770	BBB
-	40	40,730	869	1,433	19,387	7,271	-	511	15,863	17,436	נמוך מ-BBB או לא מדורגות
389	681	937,173	869	384,311	542,317	430,015	259,965	105,044	(14,988)	964,929	סה"כ

(*) כל קבוצת דירוג כוללת בתוכה את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכוני אשראי (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי בביטוח משנה (המשך)

2. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה (המשך)

(א) סה"כ החשיפה למבטחי המשנה הינה: יתרות בחובה (זכות) נטו, נכסי ביטוח משנה, בניכוי פיקדונות וכתבי האשראי שנתקבלו ממבטחי המשנה כערבות להתחייבויותיהם ובתוספת (בניכוי) היתרות בחובה (בזכות) נטו.

(ב) בשנת 2011 בוצעה הפחתה בשל הפרשה לחובות מסופקים בסך 547 אלפי ש"ח (בשנה קודמת בוצעה הפחתה של 1,555 אלפי ש"ח).

(ג) היתרות אינן כוללות יתרות של חברות ביטוח בגין ביטוח משותף.

(ד) הדירוג של מבטחי המשנה נקבע על סמך דירוגים של חברות הדירוג S&P ו-AM Best.

(ה) סך-כל החשיפה של מבטחי המשנה לאירוע רעידת אדמה בשכיחות נזק של 1:500 שנה (שיעור נזק מירבי (MPL) 1.75%-2.60%) הינה 3,727 מיליוני ש"ח (לעומת 2,566 מיליוני ש"ח בשנה קודמת), מתוכה חלקו של מבטח המשנה המשמעותי ביותר הינו 538 מיליוני ש"ח, של חברת Munich Re, המדורגת AA- לעומת 517 מיליוני ש"ח בשנה קודמת).

(ו) בשנת 2011, לא קיימים מבטחי משנה נוספים על אלו אשר פורטו לעיל אשר החשיפה בגינם עולה על 10% מהחשיפה הכוללת של מבטחי משנה או שהפרמיה בגינם עולה על 10% מסך הפרמיות לביטוח משנה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

6. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה

1. פירוט הרכב ההשקעות לפי בסיסי הצמדה

ליום 31 בדצמבר, 2011

סה"כ	פריטים לא פיננסים ואחרים	במטבע חוץ או בהצמדה אליו		בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד	
		אלפי ש"ח	אלפי ש"ח			
535,315	-	-	-	-	535,315	מזומנים ושווי מזומנים
7,450,313	-	2,197,502	1,851,717	3,401,094		נכסים סחירים
4,015,928	-	1,000,927	2,777,898	237,103		נכסים בלתי סחירים
<u>12,001,556</u>	<u>-</u>	<u>3,198,429</u>	<u>4,629,615</u>	<u>4,173,512</u>		סך הכל הנכסים

ליום 31 בדצמבר, 2010

סה"כ	פריטים לא פיננסים ואחרים	במטבע חוץ או בהצמדה אליו		בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד	
		אלפי ש"ח	אלפי ש"ח			
67,575	-	-	-	-	67,575	מזומנים ושווי מזומנים
7,956,025	-	2,282,276	1,515,259	4,158,490		נכסים סחירים
3,849,587	-	803,987	2,867,133	178,467		נכסים בלתי סחירים
<u>11,873,187</u>	<u>-</u>	<u>3,086,263</u>	<u>4,382,392</u>	<u>4,404,532</u>		סך הכל הנכסים

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

6. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

2. סיכון אשראי עבור נכסים בארץ

דירוג מקומי (*)					
ליום 31 בדצמבר, 2011					
לא	נמוך	BBB	AA		
מדרג	מ - BBB	עד A	ומעלה	סה"כ (**)	
אלפי ש"ח					
1,713,795	-	-	-	1,713,795	נכסי חוב בארץ:
1,737,724	95,500	20,805	787,330	834,089	אגרות חוב ממשלתיות
2,799,039	42,432	80,742	635,284	2,040,581	נכסי חוב אחרים - סחירים
6,250,558	137,932	101,547	1,422,614	4,588,465	נכסי חוב אחרים - בלתי סחירים
698,960	-	59,393	232,185	407,382	סך הכל נכסי חוב בארץ
					מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי (***)

- (*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג "מעלות" ו"מדרוג". נתוני חברת מדרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.
- (**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המירבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מירבי.
- (***) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של החברה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

6. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

2. סיכון אשראי עבור נכסים בארץ (המשך)

דירוג מקומי (*)				
ליום 31 בדצמבר, 2010				
לא מדורג	נמוך	BBB	AA	
(סה"כ **)	מ - BBB	עד A	ומעלה	
אלפי ש"ח				
2,026,809	-	-	-	2,026,809
1,316,056	108,897	114,611	516,622	575,926
2,816,886	64,499	71,188	798,201	1,882,998
6,159,751	173,396	185,799	1,314,823	4,485,733
531,312	-	30,693	226,407	274,212

נכסי חוב בארץ:
 אגרות חוב ממשלתיות
 נכסי חוב אחרים - סחירים
 נכסי חוב אחרים - בלתי סחירים
 סך הכל נכסי חוב בארץ
 מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי (***)

(*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג.
 (**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המירבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מירבי.
 (***) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של החברה.

3. סיכון אשראי עבור נכסים בחו"ל

דירוג בינלאומי (*)				
ליום 31 בדצמבר, 2011				
לא מדורג	נמוך	BBB	A	
(סה"כ **)	מ - BBB	ומעלה		
אלפי ש"ח				
834,333	18,712	138,165	480,929	196,527
115,424	-	-	115,424	-

סך הכל נכסי חוב בחו"ל
 מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי (***)

(*) המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי המפקח S&P, Moody's ו-Fitch.
 (**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המירבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מירבי.
 (***) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של החברה.

באור 37: - ניהול סיכונים (המשך)

6. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

3. סיכון אשראי עבור נכסים בחו"ל (המשך)

דירוג בינלאומי (*)				
ליום 31 בדצמבר, 2010				
נמוך				
סה"כ (**)	לא מדורג	מ - BBB	BBB	A ומעלה
אלפי ש"ח				
933,139	133,012	129,000	382,603	288,524
<u>סך הכל נכסי חוב בחו"ל</u>				

(*) המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי המפקח S&P, Moody's ו-Fitch.

(**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המרבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מרבי.

באור 38 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

א. יתרות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

ההרכב:

ליום 31 בדצמבר, 2011

בעל עניין וצדדים קשורים אחרים		חברות כלולות	
אלפי ש"ח			
-	(*) 251,352	-	נכסי חוב בלתי סחירים
4,452	-	-	זכאים ויתרות זכות
-	418	-	התחייבויות פיננסיות

ליום 31 בדצמבר, 2010

בעל עניין וצדדים קשורים אחרים		חברות כלולות	
אלפי ש"ח			
-	(*) 230,908	-	נכסי חוב בלתי סחירים
8,791	-	-	זכאים ויתרות זכות
-	455	-	התחייבויות פיננסיות

(*) להלן הרכב ההלוואות לחברות כלולות:

ליום 31 בדצמבר		% ריבית שנתית נקובה	
2010	2011		
אלפי ש"ח			
137,363	147,145	3% - 8% +	נקובות ביורו
51,077	58,668	6%	נקובה בדולר
42,468	45,539	5.423%	נקובה בליש"ט
<u>230,908</u>	<u>251,352</u>		

ההלוואות צפויות להיפרע בטווח של בין שנה לשמונה שנים מתאריך הדיווח.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. עסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2011

בעל עניין וצדדים קשורים אחרים	חברות כלולות	אלפי ש"ח	
-	27,172		רווחים מהשקעות והכנסות מימון
-	272		הכנסות ממתן שירותי ייעוץ
-	27,444		

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2010

בעל עניין וצדדים קשורים אחרים	חברות כלולות	אלפי ש"ח	
-	(7,356)		הפסדים מהשקעות והכנסות מימון

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2009

בעל עניין וצדדים קשורים אחרים	חברות כלולות	אלפי ש"ח	
-	7,488		רווחים מהשקעות והכנסות מימון
-	62		הכנסות מדמי ניהול
-	7,550		

נושאי משרה בחברה עשויים לרכוש, מידי פעם, חוזי ביטוח, חוזי השקעה או מוצרים פיננסיים אחרים שהונפקו על ידי הקבוצה וזאת בתנאי שוק ובמהלך העסקים הרגיל.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2009		2010		2011	
סכום	מס' אנשים	סכום	מס' אנשים	סכום	מס' אנשים
אלפי ש"ח		אלפי ש"ח		אלפי ש"ח	
32,051	13	18,681	8	20,677	8
3,169	1	-	-	-	-
2,630	1	1,926	3	2,488	4
<u>37,850</u>		<u>20,607</u>		<u>23,165</u>	

(1) הסכם העסקת יו"ר דירקטוריון החברה

ביום 22 בינואר, 2007 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ואישור הדירקטוריון) את חידוש הסכם ההעסקה של יו"ר הדירקטוריון בהתאם לתנאים שבהסכם הקודם עימו בהצמדה למדד בלבד ללא תוספת ריאלית. לפי ההסכם המחודש דאז, זכאי היו"ר לשכר שנתי (לרבות תמריץ, במסגרת השכר השנתי) שעלותו לחברה לא תעלה על סך של כ- 1,383 אלפי ש"ח (צמוד למדד שפורסם בחודש ינואר 2007) ("השכר השנתי") בתוספת תנאים נלווים כפי שנהוג למנהלים בדרגת משרתו. כל אחד מהצדדים להסכם רשאי להביא לסיומו בהודעה מוקדמת בכתב של 60 ימים. ההסכם חודש בתוקף מיום 1 בינואר, 2007 לתקופה של חמש שנים. בהמשך להחלטת הדירקטוריון וועדת הביקורת, אישרה האסיפה הכללית של החברה, ביום 28 באוקטובר, 2010, להתקשר עם היו"ר בתיקון להסכם העסקתו שעניינו עדכון הגדרת תפקידו כיו"ר דירקטוריון החברה והפסקת כהונתו כמנכ"ל, וכן הארכת תוקפו של הסכם ההעסקה האמור כך שיסתיים בחלוף חמש שנים ממועד אישור האסיפה הכללית כאמור.

(2) הסכם העסקת מנכ"ל החברה המכהן גם כיו"ר דירקטוריון מנורה ביטוח

הסכם ההעסקה עם מנכ"ל החברה הינו לתקופה של 15 שנים החל מאוגוסט 2003 עם הודעה מוקדמת של 12 חודשים. לאחר המועד האמור, יחודש ההסכם לשנה בכל פעם אלא אם כן הודיע מי מהצדדים על אי חידושו. במקביל ובנוסף להסכם ההעסקה אושרה תכנית מניות שעיקרה הקצאה של 4% ממניות מנורה ביטוח הניתנים להמרה למניות החברה (ראה באור 34(ב)). בחודש יולי 2011 אושרה על ידי האורגנים המוסמכים של החברה ושל מנורה ביטוח השתתפות בחבות המס הנוספת של מנכ"ל החברה בגין הדיבידנד שחולק בשנים 2003 ו-2004 וזאת בגובה סכום החיסכון במס בלבד של מנורה ביטוח ותוך התחייבות כלפי רשות המסים כי החברה ו/או מנורה ביטוח לא דרשו ולא תדרושנה בעתיד, לנכות את תשלומי הדיבידנד הנ"ל כהוצאה.

על פי הסכם ההעסקה זכאי מנכ"ל החברה, מעבר לשכר השוטף, למענק שנתי קבוע בסך של 561 אלפי ש"ח (צמוד למדד) ולתנאים נלווים כפי שנהוג למנהלים בדרגת משרתו. בנוסף, במקרה של סיום יחסי עובד מעביד (שלא בנסיבות פוטרות) יהיה זכאי מנכ"ל החברה לתוספת של 50% על מרכיב פיצויי הפיטורין שנצברו לזכותו בפוליסות ביטוחי המנהלים שלו וכן למענק בסכום השווה לסכום הדיבידנד שנצבר בגין מניות שזכאותו לגביהם טרם הבשילה על פי תנאי התכנית, בניכוי כל מס שיחול.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (המשך)

(3) מדיניות תגמול לנושאי משרה בכירה בחברה, במנורה ביטוח ובמבטחים פנסיה

בחודש דצמבר, 2010 אישרו הדירקטוריונים של מנורה ביטוח ומבטחים פנסיה, תוכנית תגמול לנושאי משרה בחברה, במנורה ביטוח ובמבטחים פנסיה, וזאת לאחר קבלת המלצות מועדת התגמול ומועדת הביקורת, לפי העניין. תוכנית התגמול כוללת ארבעה רבדים של תגמול: (1) שכר בסיס; (2) תנאים נלווים; (3) בonus; ו- (4) תגמול טווח ארוך (יחידות תגמול) (להלן - מדיניות התגמול הכוללת) (לפרטים נוספים ראה באור 34 לעיל). מדיניות התגמול תחול לגבי נושאי משרה אשר הוגדרו על ידי דירקטוריון החברה והדירקטוריונים של מנורה ביטוח ומבטחים פנסיה, ואינה כוללת את מנכ"ל החברה, דירקטורים בחברה או נושאי משרה שהינם צד קשור לבעל השליטה בחברה.

מודל הבonus כולל שני שלבים, אשר הראשון שבהם הינו קביעת סכום הבonus הכולל אשר יחולק בשנה מסוימת (להלן - תקציב הבonus), והשלב השני הינו חלוקת תקציב הבonus בין נושאי המשרה.

(א) שלב א' - קביעת תקציב הבonus

בכל שנה, ייקבע יעד רווח ממוצע של מנורה ביטוח ומבטחים פנסיה לפני מס (להלן - יעד הרווח) או רווח בניטרול הכנסות מהשקעות במבטחים פנסיה. מדידת השגת יעד הרווח תתבצע על ידי חישוב ממוצע משוקלל של רווחי מנורה ביטוח ומבטחים פנסיה (על בסיס מאוחד, לפני מס), על פני שלוש שנים, כאשר לכל שנה יינתן שיעור אחר במשקל חישוב יעד הרווח.

תנאי הסף לחלוקת בonus בשנה מסוימת הינו עמידה ביעד הרווח בשיעור של 75% לפחות. מובהר כי עד 75% מיעד הרווח, לא ישולם בonus (למעט בonus אשר יוחלט על ידי המנכ"ל למצטיינים בשיעור של עד 20% מתקציב הבonus), כאשר מעל 75% מיעד הרווח יוקצב לצורך חלוקת בonus סך השווה לשיעור שייקבע על ידי מנורה ביטוח ומבטחים פנסיה מיעד הרווח ועד לתקרה של 150% מיעד הרווח.

(ב) שלב ב' - חלוקת הבonus לנושאי המשרה

על מנת לחלק את סל הבonus בין נושאי המשרה, ייקבע לכל נושא משרה פוטנציאל בonus (להלן - בonus מטרה) עבור עמידה מדויקת (100%) ביעדים ביחס לאותו נושא משרה כמפורט להלן, ובonus מקסימלי, והכל כנגזרת של מספר משכורות.

נושאי המשרה יימדדו על ביצועיהם ברמות מידה שונות - החברה, האגף, היחידה וביצועים אישיים על פי הערכת מנהל.

לכל נושא משרה ייקבעו רמות המדידה, הרכיבים הרלוונטיים והמשקל לכל רכיב. יצויין כי לא ייקבעו יותר מחמישה רכיבים לנושא משרה ולא יינתן משקל נמוך מ- 10% לרכיב. בין היתר חלוקת המשקולות בין רמת החברה, רמת היחידה (עסקית/מקצועית) והערכת מנהל, ייקבעו בהתאם למידת החשיבות וההשפעה של נושא המשרה על פעילות מנורה ביטוח ומבטחים פנסיה.

הבonus יחושב עבור כל רכיב בנפרד, כאשר לכל רכיב ייקבע סולם ציונים לפיו יחושב הבonus. סך הבonusים שיחושבו בגין כל אחד מהרכיבים יהווה את הבonus הכולל.

סכומי הבonus לא ייחשבו כחלק מהשכר ולא תבוצענה בגינם הפרשות סוציאליות.

דירקטוריוני מנורה ביטוח ומבטחים פנסיה יהיו אמונים על תהליכי הפיקוח והבקרה של מדיניות התגמול, כאשר הבonus יחושב בהתאם לעקרונות אשר אושרו כאמור ויובא לאישור המנכ"ל והדירקטוריונים. בעת אישור הבonus על ידי הדירקטוריון כאמור, יוצג מידע מפורט בנוגע לאופן חישוב תקציב הבonus וחלוקתו לנושאי המשרה השונים.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ד. הטבות לצדדים קשורים ולבעלי עניין אחרים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2009		2010		2011	
סכום	מס' אנשים	סכום	מס' אנשים	סכום	מס' אנשים
אלפי ש"ח		אלפי ש"ח		אלפי ש"ח	
1,294	6	1,653	7	1,986	8

דמי ניהול לשאינם
מועסקים בחברה
או מטעמה

ה. הכנסות והוצאות מצדדים קשורים ומבעלי עניין

תנאי העסקאות עם צדדים קשורים

חלק מפעילותה הכספית והביטוחית של החברה נעשה עם צדדים קשורים ובעלי עניין במהלך העסקים הרגיל ובמחירי שוק. יתרות שטרם נפרעו לתום השנה אינן מובטחות, אינן נושאות ריבית ויישובן יעשה במזומן. לא התקבלו או ניתנו כל ערבויות בגין סכומים לקבל או לשלם. לשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2011, 2010 ו-2009 החברה לא רשמה כל הפרשה לחובות מסופקים בגין סכומים לקבל מצדדים קשורים.

באור 38: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

1. ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה

ביום 10 ביולי, 2007 אישרה האסיפה הכללית של החברה עסקת מסגרת בקשר לפוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה. בהתאם לכך פוליסת הביטוח הינה בגבול אחריות של 15 מיליוני דולר לכל אחת מהחטיבות העסקיות בקבוצה. החטיבות הינן: החברה והחברות הבנות שלה (שאינן חטיבות בפני עצמן); מנורה ביטוח והחברות הבנות שלה שאינן חטיבות בפני עצמן; מנורה מבטחים פנסיה; ומנורה מבטחים פיננסים וחברות הבנות שלה (להלן: "החטיבות העסקיות"). בנוסף, נרכש כיסוי משותף לכלל החטיבות העסקיות בקבוצה בגבול אחריות של 30 מיליוני דולר. בהמשך לאישור ועדת הביקורת מיום 22 במרס, 2011, אישר דירקטוריון החברה ביום 24 במרס, 2011 את הרחבת פוליסת המטריה המשותפת, במסגרת עסקת המסגרת האמורה, לכלל החטיבות העסקיות בקבוצה בגבול אחריות נוסף של 30 מיליוני דולר.

ביום 10 באוקטובר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 25 וביום 28 באוגוסט 2011, בהתאמה) חידוש פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי המשרה בחברה ובחברות הבנות, בגבול אחריות של 15 מיליוני דולר לכל אחת מהחטיבות העסקיות בקבוצה, בתוספת כיסוי משותף בפוליסת מטריה ראשונה לכלל החטיבות העסקיות בקבוצה בגבול אחריות של 30 מיליוני דולר ובתוספת כיסוי משותף בפוליסת מטריה נוספת, לכלל החטיבות בקבוצה, בגבול אחריות של 30 מיליוני דולר נוספים. בנוסף, אושרה עסקת מסגרת לפיה ניתן אישור מראש להתקשרות החברה לשם חידוש הפוליסות האמורות לעיל, עבור החברה והחטיבות העסקיות הנוספות בקבוצה, אשר יחולו לגבי נושאי המשרה והדירקטורים, כפי שיהנו בחברה ובחברות השונות מעת לעת, לרבות דירקטורים ונושאי משרה שהינם בעלי השליטה או קרוביהם (בתנאים זהים לתנאי הפוליסה של כלל נושאי המשרה). חידוש הפוליסות כאמור יעשה מדי שנה, במשך תקופה של שלוש שנים ממועד תחילת "שנת הבסיס" (שנת 2011-2012) ובכפוף לכך כי הפרמיה השנתית הכוללת, בכל שנה בה תחודשנה פוליסת הבסיס ופוליסת המטריה הראשונה והשנייה תהיה הפרמיה המצרפית בתוספת שנתית של עד 20% לכל שנה מהפרמיה הכוללת לכלל החטיבות בקבוצה, וכן כי ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה אישרו עבור כל שנה בה תחודשנה פוליסות הביטוח כאמור, כי החידוש תואם התנאי האמור.

2. התחייבות לשיפוי נושאי משרה ודירקטורים

ביום 24 בנובמבר, 2005 וביום 22 בינואר, 2007 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ואישור הדירקטוריון) מתן כתב פטור והתחייבות לשיפוי לדירקטורים ונושאי משרה בחברה ובכללם יו"ר הדירקטוריון וקרוביו המועסקים בחברות הקבוצה. כתב הפטור שהעניקה החברה הינו בהתאם למגבלות הקבועות לעניין זה בחוק החברות ואילו ההתחייבות לשיפוי מוגבלת לסך של 25 מיליוני דולר לנושא משרה ול- 30 מיליוני דולר לכלל מקבלי השיפוי באירוע בודד ובכל מקרה, לא יעלה השיפוי על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדוח הכספי שלה ערב מתן השיפוי.

לאחר תאריך הדיווח, ביום 5 בינואר, 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ביום 21 בנובמבר, 2011 ואישור הדירקטוריון בימים 24 בנובמבר, 2011 ו- 29 בדצמבר, 2011) להעניק כתב התחייבות לשיפוי חדש ליו"ר דירקטוריון החברה ובעל השליטה בחברה (להלן: "כתב השיפוי החדש"). בהתאם לכתב השיפוי החדש, סכום השיפוי הכולל והמצטבר שבו תחוב החברה בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום מכוח כתב שיפוי שבו תחוב מי מהחברות הקבוצה, בגין אותו אירוע לכלל נושאי המשרה, לא יעלה על 30 מיליון דולר. כמו כן, סכום השיפוי אשר בו תחוב החברה כלפי נושא משרה אחד בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום שהינו זכאי לקבל ממי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה מבטחים מכוח כתב שיפוי, בגין אותו אירוע, לא יעלה על 25 מיליון דולר. בכל מקרה, סכום השיפוי (נטו) לאחר הפחתות של תגמולי ביטוח ששולמו בגין אותו אירוע על פי פוליסות ביטוח נושאי משרה שרכשה החברה, לפי שיקול דעתה, אם רכשה, או בשל סכום השיפוי ששולם על ידי החברה בגין אותו אירוע מכוח כתב שיפוי קודמים שהוענקו ליו"ר הדירקטוריון ו/או לקרוביו, לא יעלה, בכל מקרה, על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדוח הכספי שלה, ערב מתן השיפוי. יצויין, כי כתב השיפוי החדש בא להוסיף על כל כתב שיפוי קודם, אם וככל שהוענק, ובלבד שסך השיפוי לא יעלה על המגבלות המפורטות לעיל.

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות

בשנים האחרונות ניכר גידול בהיקף הבקשות לאישור תובענות ייצוגיות המוגשות נגד החברה ובכמות התובענות שהוכרו כייצוגיות. זאת, כחלק מגידול כללי של בקשות לאישור תובענות כייצוגיות בכלל, לרבות כנגד חברות העוסקות בתחומי העיסוק של החברה, אשר נובע בעיקרו מחקיקת חוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006. מגמה זו מגדילה באופן מהותי את פוטנציאל החשיפה של החברה להפסדים במקרה של קבלת תביעה ייצוגית כנגדה.

בקשות לאישור תובענות כייצוגיות מוגשות באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006 (להלן - "חוק תובענות ייצוגיות"). ההליך הדיוני בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות נחלק לשני שלבים עיקריים: ראשית, שלב הדיון בבקשה לאישור התובענה כייצוגית (להלן - "בקשת האישור" ו- "שלב האישור" בהתאמה). במידה ובקשת האישור נדחת באופן חלוט - תם שלב הדיון ברמה הייצוגית. על החלטה בשלב האישור ניתן להגיש בקשת רשות ערעור לערכאות הערעור. בשלב השני, במידה ובקשת האישור מתקבלת, תתברר התובענה הייצוגית לגופה (להלן - "שלב התובענה כייצוגית").

על פסק דין בשלב התובענה כייצוגית ניתן להגיש ערעור לערכאות הערעור. במסגרת המנגנון לפי חוק תובענות ייצוגיות קיימים, בין היתר, הסדרים ספציפיים לעניין הסכמי פשרה, הן בשלב האישור והן בשלב התובענה כייצוגית, וכן הסדרים לעניין הסתלקות התובע מבקשת האישור או מהתובענה הייצוגית.

בגין התובענות הייצוגיות והבקשות לאישור תובענות כייצוגיות המפורטות בסעיפים 1-20 להלן, אשר בהן, להערכת הנהלת החברה, מנורה ביטוח וכן הנהלת שומרה ביטוח (לעניין תובענות 5, 11 ו-19 להלן) המתבססת בין היתר, על חוות דעת משפטיות שקיבלו, יותר סביר מאשר לא (More likely than not) כי טענות ההגנה של החברה, מנורה ביטוח ושומרה ביטוח תתקבלנה והבקשות לאישור התובענות כייצוגיות תידחנה, לא נכללה הפרשה בדוחות הכספיים. בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות בהן, ביחס לתביעה, כולה או חלקה, יותר סביר כי טענות ההגנה של החברות תידחנה, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות לכיסוי החשיפה המוערכת על-ידי חברות אלו.

להערכת הנהלת החברות, המתבססת בין היתר על חוות דעת משפטיות שקיבלו, במקום בו נדרשו הפרשות, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות נאותות לכיסוי החשיפה המוערכת על-ידן.

בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות, ובכלל זה כנגד מבטחים פנסיה, מנורה פיננסים וחברות בנות נוספות, המפורטות בסעיפים 21 עד 23 להלן, אשר הוגשו לאחרונה, לא ניתן בשלב ראשוני זה להעריך את סיכויי הבקשות, ולפיכך לא נכללה בדוחות הכספיים הפרשה בגין תובענות אלו.

להלן פירוט הבקשות בגין תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות:

1. ביום 21 בנובמבר, 2005 הוגשה כנגד מנורה ביטוח תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - בקשת האישור). עניינה של התובענה הוא בפרשנות נספח לפוליסות ביטוח חיים המתייחס לכיסוי ביטוחי בגין נכות תאונתית (להלן - נספח נכות תאונתית). הטענה המרכזית בתובענה הינה כי מנורה ביטוח מסייגת את חבותה בכל הקשור לכיסוי ביטוחי בגין נכות תאונתית הכלול בנספח נכות תאונתית, וזאת דרך חישוב תגמולי הביטוח שלא בהתאם להוראות הנספח, ולפיכך מפרה מנורה ביטוח את חובת הגילוי הקבועה בחוק הפיקוח והתקנות שהותקנו מכוחו, פעולה שהינה, לפי הטענה, גם בבחינת הטעיה לאחר קרות האירוע הביטוחי בנוגע להיקף הכיסוי הביטוחי ובניגוד להוראות החוק האמור.

הסעד המבוקש על-ידי התובע הינו תשלום הפער בין סכום הפיצוי המגיע לו לטענתו לפי פרשנותו את הפוליסה ובין סכום הפיצוי ששולם לו בפועל לפי פרשנות מנורה ביטוח את הפוליסה, וזאת לגבי כלל המבוטחים שהיו זכאים לפיצוי על-פי נספח נכות תאונתית והתשלום בוצע בשבע השנים האחרונות. סכום התביעה האישית של התובע הועמד על סך של 17,599 ש"ח, בעוד שלגבי כלל חברי הקבוצה אין בידי התובע נתונים המאפשרים עריכת אומדן של הנזק הכולל. מנורה ביטוח הגישה את תגובתה לבקשה בחודש אפריל 2006. התלונה בעניין העולה בתובענה שהגיש המבקש למפקח נמצאה מוצדקת, ובהחלטת סגנית המפקח מיום 17 במאי, 2006 (להלן - ההכרעה) נקבע, כי על מנורה ביטוח לחשב ממועד ההכרעה ואילך, את תגמולי הביטוח על-פי הפוליסה בדרך שנקבעה בהכרעה ולא בדרך בה נהגה מנורה ביטוח לחשב את תגמולי הביטוח. על הכרעה זו הגישה מנורה ביטוח ערעור ביום 30 באוקטובר, 2006. מנורה ביטוח הגישה בקשה לעיכוב הליכים בערעור עד להכרעה ביהמ"ש העליון בבקשת רשות הערעור כמפורט להלן. ביום 29 ביולי, 2009 עיכב ביהמ"ש המחוזי את ההליכים. המדינה הגישה בקשה להאריך המועד להגשת בקשת רשות ערעור על החלטה זו.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

1. (המשך)

ביום 11 בינואר, 2009 ניתנה החלטה המאשרת את בקשת האישור בהתאם לעילות ולסעדים כמפורט בהחלטה. כן נקבע כי על מנורה ביטוח להגיש כתב הגנה ולפרסם מודעה בעיתון. מנורה ביטוח הגישה לבית המשפט המחוזי בקשה לדחיית מועד בירור התובענה ובית המשפט המחוזי דחה את בקשת מנורה ביטוח ("החלטת הדחייה"). מנורה ביטוח הגישה לבית המשפט העליון בקשת רשות ערעור על ההחלטה לאישור התובענה כייצוגית ועל החלטת הדחייה. בית המשפט העליון קבע בהחלטה מיום 13 במאי, 2009 כי בשלב זה לא יוגשו כתבי הגנה ולא תפורסם מודעה בעיתון.

2. ביום 25 באפריל, 2006 הוגשה כנגד מנורה ביטוח תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - הבקשה). הבקשה הוגשה מכח חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006. ענינה של התובענה בפוליסת אובדן כושר עבודה (להלן- הפוליסה) של מנורה ביטוח. לטענת התובעים, בפוליסה קבוע תנאי שעניינו "תקופת המתנה" (בת שלושה חודשים), שמשמעותו היא כי תגמולי ביטוח בגין אירוע ביטוחי בתקופת הפוליסה ישולמו רק החל מתום תקופת ההמתנה ובתנאי שהמבוטח עדיין חסר כושר עבודה במועד זה וכל עוד נמשך אי הכושר. לטענת התובעים, מנורה ביטוח (כמו גם חברות ביטוח נוספות הנתבעות בתובענה, להלן ביחד - הנתבעות) גובה דמי ביטוח גם בשלושת החודשים האחרונים שלפני תום תקופת הביטוח וזאת למרות שלפי תנאי הפוליסה, מבוטחים לא יהיו זכאים לקבלת תגמולי ביטוח לפי הפוליסה במידה ומקרה הביטוח יארע בשלושת החודשים האחרונים שלפני תום תקופת הביטוח בשל תקופת ההמתנה הנזכרת.

על בסיס האמור טוענים התובעים כי הנתבעות הטעו אותם, פעלו בחוסר תום לב, הפרו חובות שבדין, פעלו ברשלנות, הפרו חובות חקוקות ועשו עושר ולא במשפט וכי התנאי בדבר "תקופת המתנה" הינו תנאי מקפח בחוזה אחיד.

הסעד המבוקש על-ידי התובעים הינו, אישור התובענה הייצוגית, מתן צו המחייב את הנתבעות להפסיק ולגבות דמי ביטוח בגין תקופת שלושת החודשים האחרונים שלפני תום תקופת הפוליסה וכן חיוב הנתבעות להשיב את דמי הביטוח שגבו מחברי הקבוצה בגין התקופה האמורה. לטענת התובעים ובהתבסס על חוות דעת שצורפה לתובענה מטעמם, הנזק הכולל של הקבוצה לשנים 2004 - 1998 מוערך באופן ראשוני בסך של 47.6 מיליון ש"ח לכלל הנתבעות ומתוכו (על-פי חוות הדעת) סך של 5.4 מיליון ש"ח כנגד מנורה ביטוח. מנורה ביטוח הגישה תשובתה ביום 6 בנובמבר, 2006. התיק נקבע לסיכומים בכתב אשר הוגשו על-ידי הצדדים. ביום 3 בפברואר, 2009, ניתן פסק דין המאשר את בקשת האישור בעילות של הטעיה, הפרת חובה חקוקה, הפרת תום לב, תנאי מקפח בחוזה אחיד ועשיית עושר ולא במשפט. כן נקבע כי על מנורה ביטוח להגיש כתב הגנה. מנורה ביטוח הגישה בקשה לדחיית מועד בירור של התביעה הייצוגית, לדחיית מועד הגשת כתב הגנה ולדחיית מועד פרסום המודעה, וזאת עד להכרעת בית המשפט העליון בבקשת רשות ערעור שהגישה מנורה ביטוח על החלטה לאשר את התובענה כייצוגית. במקביל, הורה בית המשפט המחוזי על דחיית מועד בירור התובענה הייצוגית עד להכרעה בבקשת רשות הערעור הנ"ל. התובע הגיש בקשת רשות ערעור על החלטת הדחייה. ביום 24 בנובמבר, 2009, דחה בית המשפט העליון את בקשת רשות הערעור של התובע.

3. ביום 3 בינואר, 2008 הוגשה כנגד מנורה ביטוח, כמו-גם כנגד חברות ביטוח נוספות (להלן - הנתבעות), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - הבקשה). הבקשה הוגשה מכח חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006. עניינה של התובענה הוא בדרישה להחזר סכומים שנטען כי נגבו ביתר ושללא כדין בגין מרכיב תשלום בפוליסות המכונה "תת שנתיות". על-פי הטענה, הגביה ביתר נובעת הן מגביה בשיעור העולה על השיעור המותר, הן בשל גביית מרכיב התת-שנתיות בגין חלקים או תשלומים בפוליסה שהתשלום אינו אמור לחול עליהם (כגון בגין חלק החיסכון בפוליסה או בגין תשלום המכונה "גורם פוליסה") וכן בשל גביית המרכיב האמור בפוליסות שאינן פוליסות ביטוח חיים, והכל בניגוד להנחיות המפקח. עילות התביעה העיקריות הנטענות הן: הפרת הוראות חוק הפיקוח, תקנות הפיקוח וחוזרי המפקח, חוסר תום לב ועשיית עושר ולא במשפט. הסעד המבוקש על-ידי התובעים הינו החזר סכום התת שנתיות שנגבה שלא כדין כמתואר בתובענה, וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן כמתואר לעיל. הנזק האישי של כל התובעים ביחד הוערך על-פי העולה מכתב התביעה בסך כולל של כ- 1,683 ש"ח (בגין שנת ביטוח אחת) בעוד שסכום התביעה הכולל כנגד כל הנתבעות (בגין תקופה של 7 השנים האחרונות) חושב והוערך על-ידי התובעים בסך של כ- 2.3 מיליארד ש"ח, מתוכם יוחס למנורה ביטוח סך נזק כולל של כ- 229 מיליון ש"ח, והכל בהתבסס על הערכות והנחות שהניחו התובעים לענין זה. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

4. ביום 14 באפריל, 2008 הוגשה כנגד מנורה ביטוח בבית הדין לעבודה (להלן - "הנתבעת") תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן - "התובענה" ו/או "הבקשה"). עניינה של התובענה הוא, לפי הטענה, בהפליה לרעה של נשים במסגרת פוליסות המכונות "ביטוחי מנהלים", שהופקו לפני שנת 2001. על-פי הטענה, הנתבעת נוהגת לזכות נשים מבוטחות, בהגיען לגיל הפרישה, בגמלא חודשית נמוכה מזו שמקבל מבוטח גבר בעל נתונים זהים, בנימוק כי תוחלת החיים של נשים גבוהה יותר. לעומת זאת, לפי הטענה, הנתבעת גובה מנשים פרמיית "ריסק" בשיעור זהה לזה שהיא גובה מגברים, על אף ששיעורי התמותה של נשים הינם נמוכים בהרבה. בכך, לטענת התובעת, יש משום הפליה אסורה מאחר והנתבעת מבחינה בין המגדרים כאשר ההבחנה פועלת לטובתה.

הקבוצה אותה מבקשת התובעת לייצג הינה כלל הנשים אשר רכשו מהנתבעת פוליסות המכונות "ביטוח מנהלים" בהן נערכה הבחנה בין גברים לנשים לעניין תשלום הגמלא אך לא נעשתה הבחנה בין המינים לעניין פרמיית ריסק. התובעת איננה מציינת את הנזק האישי שנגרם לה, לטענתה. התובעת טוענת כי לאור היקף הקבוצה (המוערך על ידה בעשרות אלפי נשים) הנזק שנגרם לכלל חברות הקבוצה מוערך במאות מיליוני ש"ח. עילות התביעה הן: הפליה בניגוד לחוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים, בכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים (להלן: "חוק איסור הפליה"); הפרת הוראות חוק הפיקוח; עשיית עושר ולא במשפט; הפרת חוק הגנת הצרכן וקביעת "תנאי מקפח" בחוזה אחד כמשמעותו בחוק החוזים האחידים. הסעדים העיקריים המבוקשים על-ידי התובעת הינם כי בית הדין יקבע ו/או יורה כי: א) ההפליה בה נוהגת הנתבעת, לפי הטענה, מנוגדת לדין, וכל הוראה בפוליסה ו/או כל פעולה מכוחה של הפליה זו - בטלות ומבוטלות; ב) בידי התובעת ויתר חברות הקבוצה הזכות לבחור בין החלופות הבאות: 1) להשוות את מקדמי הגמלא למבוטחת אישה לאלה הנוהגים למבוטח גבר באותו גיל, ולהורות כי במקרה של תשלום חד פעמי במקום גמלא יוגדל הסכום החד פעמי למבוטחת אישה בהתאם ליחס שבין מקדם הגמלא למבוטח גבר למקדם הגמלא למבוטחת אישה בגיל הרלבנטי. 2) הפחתה רטרואקטיבית ופרוספקטיבית של סכומי הריסק שנגבו מהתובעת בפוליסה נשוא התובענה ויתר המבוטחות בפוליסה מסוג זה, והעמדתם על סכומי הריסק הראויים למבוטחת אישה, כאשר הסכומים שיפוחתו יצורפו לסכומי הצבירה לחיסכון של התובעת. כמו כן, התובעת מבקשת מבית הדין להתיר פיצול סעדים כך שניתן יהיה לתבוע בנפרד את הפיצוי ללא הוכחת נזק כקבוע בחוק איסור הפליה. מנורה ביטוח הגישה בקשה לסילוק התובענה על הסף בשל העדר סמכות עניינית של בית הדין לעבודה לדון בתובענה. בית הדין התיר למנורה ביטוח לא להגיש את תגובתה לגוף התובענה והבקשה עד להכרעה בבקשה לסילוק. ביום 2 באוקטובר, 2008, נעתר בית הדין לבקשת הסילוק הנ"ל. על החלטה זו הוגש ערעור לביה"ד הארצי ובחודש ינואר 2009 הוגשו סיכומים מטעם מנורה ביטוח במסגרת ערעור זה.

ביום 17 בספטמבר, 2009 קיבל ביה"ד הארצי את הערעור וקבע כי לביה"ד האזורי סמכות לדון בתובענה, למעט בעילות הנזיקיות. ביום 15 בדצמבר, 2009 הגישה הנתבעת (ביחד עם חברות ביטוח נתבעות נוספות) עתירה לבג"צ בנוגע לסוגיית הסמכות העניינית. ביום 3 בינואר, 2010 הורה ביה"ד האזורי על דחיית מועד הדיון ומועד הגשת תגובות מטעם הנתבעות עד ובהתאם להכרעה בבג"צ בעתירה. ביום 11 באוקטובר, 2010 הגיש היועץ המשפטי לממשלה עמדתו בעתירה.

ביום 23 בפברואר, 2011 ובעקבות דיון שהתקיים בעתירה הגישו חברות הביטוח הודעה על משיכת העתירה כך שהתובענה תתברר בביה"ד האזורי לעבודה בת"א. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. ביום 3 בינואר 2012 הגישו הנתבעות בקשה לסילוק התובענה על הסף מחמת התיישנות.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

5. ביום 30 ביולי, 2008 הוגשה כנגד שומרה ביטוח תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן - התובענה). עניינה של התובענה הינה, לפי הטענה, בהפרה לכאורה של סעיפים 65, 67, 56(א) ו-56(ג) לחוק חוזה ביטוח, התשמ"א-1981, סעיף 12(א) לתוספת לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 והוראה של המפקח על הביטוח, המורים כי מקום בו מוגשת תביעת צד ג' לתגמולי ביטוח, על המבטח לשלם לידי צד ג' את מלוא הסכומים שהמבוטח צריך היה לשלם בשל מקרה הביטוח, לרבות את שכר טרחת השמאי. לטענת התובע, שומרה ביטוח נמנעת מלשלם ו/או להשיב לצד ג' את מלוא שכר טרחת השמאי. הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג הינה כל אדם אשר היה זכאי לקבל משומרה ביטוח, כצד ג', כספים ו/או תגמולי ביטוח בשל נזק לרכב במהלך שבע השנים האחרונות, ושומרה ביטוח לא השיבה ו/או שילמה לידי, את מלוא הסכום ששילם בגין שכר טרחת השמאי ו/או חלק ממנו. התובע העמיד את נזקו האישי על סך של 150 ש"ח, ומעריך את הנזק הכולל לקבוצה בכ- 6.8 מיליוני ש"ח. עילות התביעה הנטענות הן הפרת חובה חקוקה ועשיית עושר ולא במשפט. שומרה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. ביום 8 בדצמבר, 2011 הוגשה בתיק עמדת המפקח, המאמצת את עיקרי טענות הנתבעות.
6. ביום 3 באוגוסט, 2008 הוגשה כנגד מנורה ביטוח, תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן - התובענה). עניינה של התובענה, לפי הטענה, באי תשלום שיפוי למבוטחי הנתבעת בביטוחי רכב, בגין הנזק שנגרם לאמצעי המיגון שהותקן ברכב על-פי דרישתה תוך הפרת הוראות סעיף 1 לתוספת לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 (להלן - הפוליסה התקנית). הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה כל מבוטח אשר זכה, החל מיום 1 באפריל, 2004 לקבל ממנורה ביטוח תגמולי ביטוח בשל נזק לרכב פרטי או מסחרי עד 4 טון, לרבות בשל אובדן גמור, אובדן להלכה או גניבה עת היה מבוטח אצל מנורה ביטוח בביטוח לפי פרק א' לפוליסה התקנית ולא קיבל את כל ו/או חלק מתגמולי הביטוח בגין אובדן או נזק שנגרם לאמצעי המיגון כאמור.
- התובע העמיד את נזקו האישי על סך של 550 ש"ח ובהסתמך על נתונים מדוחותיה הכספיים של מנורה ביטוח ועל חישובים שביצע לעניין זה, העריך את הנזק הכולל לקבוצה כהגדרתה לעיל בכ- 23 מיליון ש"ח. עילות התביעה הנטענות הינן הפרת חובה חקוקה ועשיית עושר ולא במשפט. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה.
7. תובענה דומה לזו המפורטת בסעיף 5 לעיל, הוגשה ביום 2 בנובמבר, 2008 כנגד מנורה ביטוח. התובע מעמיד את נזקו האישי על סך של 1,350 ש"ח, ומעריך את סך הנזק לקבוצה כולה בכ- 20 מיליוני ש"ח. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה.
8. ביום 1 באפריל, 2009 הוגשה כנגד מנורה ביטוח, תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן - "התובענה" ו"הבקשה לאישור"). עניינה של התובענה הינו פוליסות ביטוח בריאות הכוללות זכות לקבלת מחצית ערכו של "טופס 17" מטעם קופת החולים במקרים בהם המבטח לא השתתף במימון ניתוח המכוסה על-פי הפוליסה. הטענה המרכזית בתובענה הינה כי בכל הקשור לכיסוי הנ"ל הנתבעת מחשבת את תגמולי הביטוח באופן המפחית את סכום התגמולים המגיע לתובעת ולחברי הקבוצה לפי הבנתה וזאת תוך הטעיה של המבוטחים והפרת חוזה הביטוח בניגוד לדין. הקבוצה אותה מבקשת התובעת לייצג הינה כל מבוטח בפוליסת בריאות הכוללת כיסוי כאמור שנותחו בנייתו שלא מומן על-ידי הנתבעת בשבע השנים שקדמו להגשת התביעה ולחילופין בשלוש השנים שקדמו להגשת התביעה (להלן - חברי הקבוצה). עילות התביעה הן הטעייה והפרת חוזה הביטוח. הסעדים העיקריים המבוקשים הינם חיוב הנתבעת להשיב לכל חברי הקבוצה סכום השווה למחצית ערכו של טופס התחייבות של קופת חולים לכיסוי עלות הניתוח ו/או הטיפול שניתן, צו המורה לנתבעת לחשב מעתה ואילך את הסכום המגיע למבוטחים לעניין זה לפי עמדת התובעת וכן מתן סעד הצהרתי הקובע כי הנתבעת הפרה את ההוראות הרלבנטיות בפוליסה או לחילופין מטעה את חברי הקבוצה כמבואר בתביעה. התובעת מעמידה את נזקה האישי על סך של 2,420 ש"ח ומעריכה את סך הנזק לקבוצה כולה בסך העולה על 10 מיליון ש"ח. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה לאישור.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

9. ביום 8 בספטמבר, 2009 הוגשה כנגד מנורה ביטוח, תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית על פי חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: "התביעה" או "הבקשה"). עניינה של התובענה, כנטען בה, בהלוואות שנתנה מנורה ביטוח, בתיווך שתי סוכנויות ביטוח עיקריות, ללא בטחונות במועד מתן ההלוואה ותוך סיכון כספי ציבור מבוטחי ביטוח החיים של מנורה ביטוח. המבקש הינו מבוטח בביטוח חיים של מנורה ביטוח ומבקש במסגרת תובענתו לייצג קבוצת מבוטחים, שהם בעלי "פוליסות ביטוח חיים משתתפות ברווחים" של מנורה ביטוח בתקופה שבין אוקטובר 2004 עד סוף מרס 2007. הסעד המרכזי המבוקש הינו לחייב את מנורה ביטוח להשיב את סכומי ההלוואות הנ"ל בסך כולל של כ- 153 מיליון ש"ח, או למצער סכום ההלוואות שמנורה ביטוח הצהירה לגבי כי המדובר בחוב מסופק וזאת בסך של כ- 62 מיליון ש"ח או סכום אחר שיתברר שלא יוחזר. כן מבוקש לחייב את מנורה ביטוח לפצות את חברי הקבוצה בגין הרווחים שהיו נצברים לזכותם בגין סכומי ההלוואות הנ"ל אילו לא היו מוענקות ללקוחותיה. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה. ביום 28 בפברואר, 2011 דחה בית המשפט את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.

10. ביום 13 בפברואר, 2011 התקבלה במשרדי החברה ומנורה ביטוח, בקשה לאישור הגשת תובענה נגזרת בהתאם לסעיף 194 לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן - "הבקשה לאישור") וכן עותק מהתובענה הנגזרת אשר הוגשה על ידי בעל מניות בחברה. עניינה של הבקשה, כנטען בה, במעשיהם ו/או במחדליהם של נושאי משרה בכירים במנורה ביטוח ביחס להלוואות שהעניקה מנורה ביטוח ללא בטחונות כביכול. כתוצאה ממעשיים ו/או מחדלים אילו, לפי טענת המבקש, נגרם למנורה ביטוח נזק בסך כולל של כ- 69 מיליון ש"ח (גובה ההפרשה לחובות מסופקים בגין ההלוואות הנ"ל וסכום הקנס שהטיל המפקח על מנורה ביטוח בגין הפעילות הנ"ל). החברה ומנורה ביטוח הגישו תגובתן לבקשה לאישור. יצויין כי ביום 6 בפברואר, 2011, ובהמשך להערות בית המשפט, ניתן פסק דין המוחק "בקשה לאישור" דומה קודמת שהוגשה על ידי אותו מבקש. ביום 19 בפברואר, 2012, הגישו הצדדים לבית המשפט הודעה מוסכמת ובקשה למתן תוקף של פסק דין להסכמות אליהם הגיעו הצדדים, בין היתר, על בסיס המלצות בית המשפט (להלן - הסדר פשרה) לפיה, לצרכי פשרה בלבד ומבלי שמי מן הצדדים מודה באילו מטענות הצד השני, מסכימים הצדדים כי לצרכי סילוק סופי, מלא ומוחלט של הבקשה והתובענה הנגזרת, יועבר סך של 13.8 מיליון ש"ח למנורה ביטוח, לצורך הטבת נזיקה הנטענים (והמוכחשים) וכי סכום הפשרה ימומן ממקורותיה של החברה וממקורות מבטחי נושאי המשרה כנגדם מכוונת התובענה הנגזרת בשיעור שיוסכם ביניהם. ביום 20 בפברואר, 2012 הורה בית המשפט לפרסם בשני עיתונים את דבר הבקשה לאישור הסדר הפשרה כך שהפרסום יכלול את פרטי ההסדר במלואם ובכדי לאפשר הגשת התנגדויות בתוך 21 יום. כמו כן הורה בית המשפט להעביר העתק מהסדר הפשרה לרשות ניירות ערך ולמפקח לקבלת עמדתם אשר טרם הוגשה.

11. תובענה דומה לזו המפורטת בסעיף 6 לעיל, הוגשה ביום 24 בינואר, 2010 כנגד שומרה ביטוח. התובע מעמיד את נזקו האישי על סך של 6,500 ש"ח, ומעריך את סך הנזק לקבוצה כולה בכ- 29 מיליון ש"ח. שומרה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה.

12. ביום 11 באפריל, 2010 הוגשה כנגד מנורה ביטוח כמו-גם כנגד שלוש חברות ביטוח נוספות (להלן - "הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - "הבקשה"). עניינה של התובענה הוא בטענה לפיה הנתבעות המחזיקות כספים שלא נדרשו על ידי בעלי זכויות בהם (מבוטחים, מוטבים ו/או יורשים), מפרות לכאורה חובות המוטלות עליהן לאיתור אותם בעלי זכויות ואף לא מעבירות את הכספים בהגיע המועד לכך לידי האפוסטרופוס הכללי, זאת תוך התעשרות שלא כדין בשל גביית דמי ניהול בשיעור העולה על המותר או מתשואה שמניבים הכספים שלא נדרשו. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה - כל בעלי הזכויות בנכסים המצויים בידי הנתבעות, באחריותן או בשליטתן, ואשר הנתבעות לא הביאו לידיעתם את דבר היותם בעלי נכסים כאמור. עילות התביעה הנטענות הן, בין היתר, הפרת חובה חקוקה, הפרת הוראות המפקח על הביטוח, הטעיה, חוסר תום לב, הפרת חוזה, רשלנות, הפרת חובת נאמנות ועשיית עושר ולא במשפט. הסעד המבוקש על ידי התובעים הינו מתן צווים מתאימים שיחייבו את הנתבעות לקיים את הוראות המפקח על הביטוח בעניין איתור בעלי הזכויות הנ"ל, השבה של כספים שנגבו שלא כדין ומינוי בעל תפקיד לצורך אכיפת הצווים שנתבקשו כאמור או מתן סעד אחר לטובת הקבוצה. סכום התביעה על פי התובענה לא ניתן להערכה. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

13. ביום 19 באפריל, 2010 הוגשה כנגד מנורה ביטוח, כמו-גם כנגד ארבע חברות ביטוח נוספות (להלן "הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - "הבקשה"). עניינה של התובענה הוא בטענה לפיה כאשר מפסיק ביטוח, מסיבה כלשהי (כגון הודעת המבוטח על ביטול הפוליסה, קרות אירוע הביטוח או מקרה אחר המפקיע את פוליסת הביטוח), הדבר קורה לרוב לאחר שנגבתה כבר פרמיה בגין החודש השוטף ולמרות שהמבוטח זכאי, לפי הטענה, לקבל החזר בגין החלק היחסי של החודש אין הנתבעות משיבות אותו למבוטחים את החלק היחסי של הפרמיה החודשית או שהן משיבות אותו בערכים נומינליים. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה - כל מי שהוא ו/או שהיה מבוטח אצל מי מבין הנתבעות בפוליסת ביטוח כלשהיא (למעט פוליסת ביטוח רכוש) או יורשו של מבוטח כאמור ופוליסת הביטוח הופסקה מסיבה כלשהיא בין אם עקב ביטולה ע"י המבוטח ובין אם עקב קרות אירוע ביטוח. להערכת התובעים הקבוצה מונה כ- 2 מיליון מבטחים. עילות התביעה הנטענות הן, בין היתר, הפרות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 וחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981, חוסר תום לב, הטעיה ומצג שווא, ועשיית עושר ולא במשפט. הסעד המבוקש על ידי התובעים הינו החזר סכום הפרמיות העודפות שנגבו שלא כדין ו/או שלא הוחזרו שלא כדין ו/או של הפרשי שערך שלא שולמו לכאורה לחברי הקבוצה, וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן כמתואר בתובענה. הנזק האישי של התובעים ביחס לכל הנתבעות הועמד על סך של כ- 3,047 ש"ח בעוד שסכום התביעה הכולל כנגד כל הנתבעות חושב והוערך לסך של כ- 225 מיליון ש"ח. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה.
14. ביום 18 באוגוסט, 2010 התקבלה במשרדי החברה, תביעה כנגד החברה וכנגד מנורה ביטוח, וכן בקשה לאישורה כתובענה ייצוגית, בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: "התביעה"). על פי הנתען בתביעה, מנורה ביטוח הפחיתה, שלא כדין, כספים מפוליסת ביטוח מנהלים של התובעת, בדרך של השמטת הפקדות שהועברו למנורה ביטוח. התובעת טוענת כי יש להטיל חבות גם על החברה, הואיל ויש לה שליטה אפקטיבית על פעילות מנורה ביטוח, כעולה מדוחותיה השנתיים. הקבוצה אותה מבקשת התובעת לייצג, כמפורט בתביעה, הינה כלל המבוטחים ו/או בעלי פוליסות ביטוח חיים אותן מנהלת ו/או מפעילה מנורה ביטוח, אשר, לפי הטענה, הופחתו, שלא כדין, מיתרתם בפוליסה כספים שהופקדו במנורה ביטוח (להלן: "חברי הקבוצה"). להערכת התובעת, הקבוצה מונה כ- 75,000 מבטחים. עילות התביעה העיקריות הנטענות הן הפרת הסכם התקשרות, הפרת חובת נאמנות, עוולת הגזל, עוולת הרשלנות וחוסר תום לב. הסכום הנתבע על ידי התובעת באופן אישי עומד על סך של 5,784 ש"ח והנזק הנתען לקבוצה, על פי הערכת התובעת, עומד על סך של כ- 110 מיליון ש"ח. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה.
15. ביום 6 במרס, 2011, התקבלה במשרדי מנורה ביטוח, תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית, בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: "הבקשה"). על פי הנתען בבקשה, נמצאה טעות בחישוב סך הצבירה בפוליסת ביטוח מנהלים ("קרן י") של התובע הייצוגי (להלן - "התובע") שנדמה כי אירעה (לפי הטענה) גם לגבי מבטחים נוספים בפוליסות כאמור. הקבוצה אותה מבקש התובע הייצוגי לייצג, כמפורט בבקשה, הינה - כלל העמיתים ו/או בעלי פוליסות ביטוח חיים ו/או פוליסות ביטוח מנהלים ו/או כל פוליסה אחרת בקרן י' שהופעלה בעבר בידי חברת מנוליף (אשר נרכשה בידי מנורה ביטוח) מקום בו הצבירה בפועל אינה תואמת את הצבירה אשר אמורה היתה להיות" (להלן - "הקבוצה המיוצגת"). עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: הפרת הסכם ההתקשרות; הפרת חובת נאמנות; עוולת הגזל והרשלנות וחוסר תום לב. הנזק האישי של התובע הוערך על ידו בסך כולל של כ- 70 אלף ש"ח, בעוד שהנזק המצרפי הנתען לכלל הקבוצה המיוצגת הוערך על ידי התובע בסך של כ- 50 מיליון ש"ח. הסעדים המבוקשים על ידי התובע הינם: אישור הבקשה; להורות על דרכים להוכחת נזקם של יחידים הקבוצה; לפסוק פיצוי כולל לפי הנזק המוערך כנ"ל; פסיקת פיצוי לתובע ייצוגי ושכ"ט לעורכי הדין המייצגים. מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

16. ביום 21 באפריל, 2011, הוגשה כנגד מנורה ביטוח כמו גם כנגד שלוש חברות ביטוח נוספות (להלן - "הנתבעות") תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן - הבקשה). עניינה של התובענה בטענה לגבייה, ללא כל עיגון בהסכם בין הצדדים, של סכומי כסף העולים, לטענת התובעים, כדי שיעור נכבד מן הפרמיה המשולמת על ידי המבוטח והמכונים "גורם פוליסה" ו/או "דמי ניהול אחרים". כרקע לדברים, מבהירים התובעים כי לחברות הביטוח הותר, כעקרון, לגבות בתנאים מסוימים תשלום הקרוי "גורם פוליסה" וזאת על פי חוזרים של המפקח על הביטוח, ואולם, לטענת התובעים, גביית עמלה זו מעולם לא סוכמה עמם ואף לא נאמר להם כי הם יחויבו בסכום כלשהו בגין דמי ניהול אחרים ו/או גורם פוליסה. עוד מציינים התובעים כי בשנת 2010 הגישו כנגד הנתבעות תביעה ובקשה לאשרה כייצוגית שעניינה אופן חישוב גורם הפוליסה שנגבה מהם ("התביעה הקודמת") וכי תביעה קודמת זו נמחקה לאור הסתלקות התובעים ממנה. עוד צוין, כי במסגרת תשובתן של הנתבעות לתובענה הקודמת, הודו, לטענת התובעים, הנתבעות בכך שגבו את גורם הפוליסה. עוד ציינו התובעים כי ביום 12 באפריל, 2011 קיבל בית המשפט המחוזי (מרכז) בקשה לאישור תביעה ייצוגית שהגישו כנגד חברת ביטוח נוספת ואשר הינה זהה לתביעה נשוא דיווח זה. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג, כמפורט בבקשה, הינה כל מי שהוא ו/או היה מבוטח של הנתבעות או של מי מהן ושנגבה ממנו סכום כלשהו כ"גורם פוליסה" ו/או כ"דמי ניהול אחרים" (להלן - "הקבוצה המיוצגת"). עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: הטעיית לקוחות הן בשלב הטרם חוזי והן בשלב החוזי; הפרה של הוראות הדין ובפרט של חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 והתקנות מכוחו; חוסר תום לב; התעשרות שלא כדין; הפרת הסכם; הפרת חובת חקוקה; וכי הסתמכות על הוראות ההסכמים, ככל שתהיה, הינה הסתמכות על תנאי מקפח בחוזה אחיד. הנזק האישי של כלל התובעים אשר חושב לצרכי נוחות ביחס לשנה ספציפית אחת הוערך בסך של 1,522 ש"ח בערך נומינלי כאשר הנזק הכולל של כלל חברי הקבוצה המיוצגת, לתקופה של 7 שנים, הוערך בהתבסס על הנחות שונות ביחס לגביית גורם פוליסה והתשואות השנתיות הרלבנטיות, בסך כולל של כ- 2.3 מיליארד ש"ח, מתוכם מייחס התובע למנורה ביטוח על פי פרסומים לגבי נתח השוק שלה סך של כ- 253 מיליוני ש"ח. הסעדים המבוקשים על ידי התובע הינם: תשלום סכום פיצוי/השבה השווה לסכום גורם הפוליסה שנגבה מחברי הקבוצה המיוצגת בפועל, בצירוף 85% מהתשואה שנמנעה מהם ביחס לסכום זה בשל כך שנוכה מן הפרמיה ולא הושקע בעבורם ולאור זכאותה של חברת הביטוח ל- 15% מהתשואה. בנוסף, נתבקש סעד של מתן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את הדרך בה הן נוהגות בכל הקשור בגביית "דמי ניהול אחרים" ו/או "גורם פוליסה". מנורה ביטוח הגישה תגובתה לבקשה.

17. ביום 1 ביוני, 2011, הוגשה כנגד מנורה ביטוח כמו גם נגד תשע חברות ביטוח נוספות (להלן - "הנתבעות") תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן - "הבקשה"). עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעות, משלמות תגמולי הביטוח, אשר תשלומם עוכב בשל עיקול או צווי כינוס או זכויות אחרות כלשהן של צדדים שלישיים, בערכים נומינליים ללא שיערוך וללא שהן משיבות למבוטחים הזכאים לתגמולי ביטוח את הפירות שנצמחו על אותם כספים. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה כל מבוטחי הנתבעות וכן ניזוקים שתבעו את הנתבעות מכוח סעיף 68 לחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981, אשר תגמולי ביטוח או כספים שהם היו זכאים להם מהנתבעות עוכבו כאמור לרבות מחמת סברה מוטעית של הנתבעות כאילו קיימים צווי עיקול או צווי כינוס או זכויות צד ג', ואשר קיבלו לבסוף מהנתבעות את תגמולי הביטוח או כספים אחרים בערכם הנומינלי בלבד או בצירוף הפרשי הצמדה בלבד ללא ריבית (להלן - "חברי הקבוצה"). עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: הפרת הוראות חוק השומרים, חוק חוזה הביטוח, פקודת הנזיקין, הפרת חובה חקוקה, עשיית עושר ולא במשפט והפרת חובת נאמנות. הנזק האישי שנגרם לפי הטענה לתובע אחד כנגד מנורה ביטוח עומד על סך של כ- 4,598 ש"ח ואילו הנזק שנגרם, לפי הערכה, לכלל התובעים עומד על סך של כ- 350 מיליון ש"ח, כאשר הנזק הקבוצתי הנטען כנגד מנורה ביטוח הוערך על סך של כ- 43 מיליון ש"ח. הסעדים המבוקשים על ידי התובעים הינם, בין היתר, לחייב את הנתבעות להשיב לחברי הקבוצה את כל הפירות שהפיקו הנתבעות מכוח החזקתן בתגמולי הביטוח (או בכספים אחרים) המעוכבים או את הפרשי ההצמדה והריבית בגין החזקת הכספים לאורך כל תקופת העיכוב, לפי הגובה מבין השניים, וזאת בצירוף הפרשי הצמדה וריבית; לחייב את הנתבעות בתשלום פיצוי מיוחד אחר לפי שיקול דעת בית המשפט; להצהיר שהנתבעות חייבות תגמולי ביטוח או פיצויים לניזוקים משוערכים כדין ליום התשלום בפועל, כאשר תגמולים אלו שולמו לאחר המועד שנקבע לכך בין אם העיכוב בתשלוםם כדין ובין שהיה שלא כדין; להורות למשיבות לקבוע נהלים פנימיים בכל הקשור לאישור עיקולים או אישור "הודעות למחזיק" על מנת להבטיח שכספים של מבוטחים או זכאים אחרים לא יעוכבו בידי הנתבעות שלא כדין. מנורה ביטוח השיבה לבקשה.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

18. ביום 7 ביולי, 2011 הוגשה כנגד מנורה ביטוח (להלן: "הנתבעת") תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן: "הבקשה"). עניינה של התובענה בטענה לגביית דמי אשראי ממבוטחי מנורה ביטוח, בביטוח כללי, בשיעור גבוה מתקרת הריבית השנתית המקסימלית שמנורה ביטוח רשאית לגבות או בשיעור ריבית גבוה מזה שהיא מציגה למבוטח. הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג, כמפורט בבקשה, הינם כל בעלי הפוליסות ו/או המוטבים ו/או המבוטחים שבוטחו על ידי הנתבעת בפוליסות ביטוח בענפי הביטוח הכללי, ואשר שילמו לנתבעת דמי אשראי ו/או דמי גבייה ו/או דמי הסדר תשלומים תוך חריגה מהוראות הדין ו/או תוך חריגה משיעורי הריבית אשר הוצגו למבוטחים בפוליסות, החל מיום 1 במאי, 1984 (להלן: "חברי הקבוצה"). עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: הטעיית המבוטחים בשלב הטרם חוזי ובשלב החוזי, הפרה של הוראות הדין ובכלל זה, הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 ותקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (קביעת אחידות מטבע בחוזי ביטוח ודמי ביטוח באשראי), התשמ"ד-1984; הפרת חובה חקוקה, הפרת חוזה, הפרה של חובת הגילוי המוגברת וחוסר תום לב במו"מ ובקיום החוזה, רשלנות, התעשרות שלא כדין והפרת הוראות המפקח על הביטוח. נזקו האישי של המבקש, כשהוא משוערך ליום הגשת הבקשה, הועמד על סך של 18.16 ש"ח, בעוד שאומדן הנזק לכלל חברי הקבוצה החל מחודש מאי 1984, כשהוא משוערך ליום הגשת הבקשה, נע בין סך של כ- 162 מיליון ש"ח לבין סך של כ- 266 מיליון ש"ח. הסעדים העיקריים להם עותר המבקש הינם: השבה של הכספים שנגבו (לפי הטענה) ביתר שלא כדין בתוספת הפרשי הצמדה וריבית, ולרבות תוספת ריבית מיוחדת כמשמעותה בחוק חוזה הביטוח החל ממועד כל תשלום ועד השבת הסכומים בפועל; פיצוי בגין הפירות שנצברו מהכספים שנגבו שלא כדין וסעד של מתן צו עשה בכל הקשור בגביית דמי אשראי ו/או דמי גבייה ו/או דמי הסדר תשלומים בכל פוליסה קיימת. מנורה ביטוח טרם השיבה לבקשה.

19. ביום 24 ביולי, 2011, הוגשה כנגד מנורה ביטוח וכנגד שומרה ביטוח, וכן כנגד שמונה חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן: "הבקשה" ו/או "התובענה"). עניינה של הבקשה בטענה כי הנתבעות גובות, בהיעדר הוראת חוק מפורשת ו/או הוראת חוק משנית ו/או החלטה של גוף מוסמך, "מרכיב העמסה" ו/או "מס אופנועים", המהווים תוספת של 4.3% מידי שנה מסך העלות בגין רכישת פוליסת ביטוח רכב חובה, ואשר על פי הנטען מטרתם לסבסד את הפסדי חברת הביטוח "הפול" (להלן: "הפול"), הנגרמים בעיקרם בגלל מבוטחי הרכב הדו גלגלי, המבוטחים בפול בביטוח שיווי. קרי, מבוטחים אשר לא השיגו כיסוי ביטוחי אצל מבטח. הבקשה נסמכת בעיקרה על דוחות מבקר המדינה לשנים 2001 ו-2009. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג, כמפורט בבקשה, הינם כל אותם רוכשי ו/או מחזיקי פוליסת ביטוח רכב חובה, אשר התקשרו עם הנתבעות החל משנת 2004 ועד נכון למועד הגשת הבקשה, מהם נגבה, על פי הטענה, תשלום שלא כדין במסגרת רכישת פוליסת ביטוח חובה (להלן: "חברי הקבוצה"). עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: הפרה של הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 והוראות חוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981, הפרת חובה חקוקה, הפרת חוזה, מצג שווא, הטעייה, הפרה של חובת הגילוי, חוסר תום לב, הפרת פקודת הנזיקין, התעשרות שלא כדין והפרת חוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981. נזקה האישי של המבקשת מס' 3 הנטען כלפי מנורה ביטוח מסתכם בסך של 57.58 ש"ח וכלפי שומרה ביטוח (בגין 3 שנות ביטוח) 170.58 ש"ח, בעוד שאומדן הנזק לכלל מבוטחי מנורה ביטוח ושומרה ביטוח ביחס לשנים 2004-2010 ועל בסיס מכפלת 4.3% מדמי ביטוח חובה שנגבו (להלן: "התחשיב") הועמד על סך של כ- 114 מיליון ש"ח ו- כ- 50 מיליון ש"ח, בהתאמה. הנזק לכלל חברי הקבוצה, על בסיס התחשיב האמור, הועמד על סך של כ- 901 מיליון ש"ח. התובעים שמרו לעצמם את הזכות לצרף בהמשך את אומדן הנזקים לשנת 2011, ככל שיידרש. הסעדים העיקריים להם עותרים התובעים הינם השבה של הכספים שנגבו (לפי הטענה) ביתר וכן פסיקת גמול ושכר טרחת עורכי דין לטובת התובעים. מנורה ביטוח השיבה לבקשה. ביום 15 בינואר, 2012, ובעקבות דיון מקדמי בבקשה, הגיעו הצדדים להסכמה לפיה הבקשה להכיר בתובענה כייצוגית תידחה ללא צו להוצאות. להסכמה זו ניתן תוקף של פסק-דין.

באור 39 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

20. ביום 14 באוגוסט, 2011 הוגשה כנגד החברה וכנגד מנורה מבטחים פיננסים בע"מ, מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ (חברות בנות של החברה) וכן כנגד מר ר. אביגדור מנכ"ל מנורה קרנות נאמנות ומנורה פיננסים לשעבר (להלן: "הנתבעים") תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: "הבקשה" ו/או "התובענה"). עניינה של התובענה והבקשה בטענה כי מעשיו החמורים והפלייליים לכאורה של מנכ"ל מנורה קרנות נאמנות ואופן פעולתם של הנתבעים האחרים בקשר אליהם, גרמו, לפי הטענה לירידת ערך מניית החברה ולהפסד ונזק כספי לתובעים. הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג, כמפורט בבקשה, הינה כל מי שהחזיק במניות החברה במועד כלשהו בין יום 26 ביולי, 2011 ועד ליום 4 באוגוסט, 2011, למעט המשיבים (להלן: "חברי הקבוצה"). עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: הפרה של הוראות דין שונות ובכללם, חוק החברות; חוק ניירות ערך; חוק השקעות משותפות בנאמנות; חוק יעוץ השקעות ותקנותיהן, אשר הפרתם מקנה, לפי הטענה, זכות תביעה לפי פקודת הנזיקין בעוולת הפרת חובה חקוקה, עוולת הרשלנות ועוולת התרמית. כמו-כן, על הטענה, הופרו לכאורה הוראות סעיף 12 ו-39 לחוק החוזים ואף נגרמה פגיעה באוטונומיית הרצון של התובעים. נזקם האישי של התובעים הוערך על ידם בסך של 2,243 ש"ח כאשר הנזק המצרפי לכלל חברי הקבוצה הועמד על ידם על סך של 217 מיליון ש"ח. הסעדים העיקריים להם עותרים התובעים הינם פיצוי לחברי הקבוצה בסך הנזק הנ"ל וכן פסיקת גמול ושכר טרחת עו"ד לטובת התובעים ובאי כוחם. החברה הגישה תגובתה לבקשה.
21. ביום 19 בדצמבר, 2011 הוגשה בבית המשפט המחוזי בתל אביב כנגד מנורה מבטחים פנסייה בע"מ (חברה בת של מנורה ביטוח) (להלן: "הנתבעת"), תובענה ובקשה להכרה בתובענה כייצוגית (להלן: "התובענה" או "הבקשה"). עניינה של התובענה הוא בטענה לפיה הנתבעת גבתה, לכאורה שלא כדין, תשלומים בגין כיסויים ביטוחיים לשאירים, מעמיתים רווקים ואלמנים ללא שאירים, אשר צורפו למסלול ברירת המחדל של קרן הפנסייה שבניהולה, מבלי שהכיסוי הביטוחי הזה רלבנטי להם ומבלי שהובהרה להם משמעות הדבר. התובע, הינו עמית בקרן הפנסייה שהצטרף לקרן "מבטחים החדשה" (ובשמה דאז: "מבטחים יותר") בשנת 2001. התובע הינו רווק ללא ילדים, שצורף למסלול ברירת המחדל (המסלול הבסיסי) ומשלם פרמיות ביטוח עבור כיסויים ביטוחיים לשאירים. הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג היא כל עמיתי הקרן שהינם (i) רווקים ללא ילדים או (ii) אלמנים (ללא ילדים מתחת לגיל 21), אשר נגבו מהם בשבע השנים האחרונות תשלומים עבור כיסויים ביטוחיים לשאירים, על אף שבפועל אין להם שאירים (להלן: "חברי הקבוצה"). התובע מעריך את מספר חברי הקבוצה בכ-10% מהעמיתים במבטחים החדשה, כאשר התובע מעריך שלמבטחים החדשה כ-850 אלף עמיתים ועל כן מספר חברי הקבוצה מוערך על ידו בכ-85 אלף. עילות התביעה הנתבעת הן בין היתר הפרת חובה חקוקה, איסור הטעיה ועשיית עושר ולא במשפט. הנזק הנתען מוערך על ידי התובע הוא תשלום יתר של כ-300 ש"ח לשנה ע"י כ"א מחברי הקבוצה. הסעדים המבוקשים על ידי התובע הם, בין היתר: (i) הוצאת צו המורה לנתבעת לחדול מגביית תשלום לעמיתים שאין להם שאירים, (ii) השבת תשלומי פרמיית הביטוח בגין כיסוי לשאירים שנגבו מחברי הקבוצה, המסתכמים על פי הערכת התובע בכ-178.5 מיליון ש"ח (iii) להורות על פסיקת פיצוי מיוחד לתובע ושכר טרחה לעורכי הדין המייצגים. הנתבעת טרם השיבה לבקשה.
22. ביום 24 בינואר, 2012 הוגשה בבית המשפט המחוזי בירושלים כנגד מדינת ישראל וכנגד חברת מנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ (חברה נכדה של החברה) (להלן: "הנתבעות"), תובענה ובקשה להכרה בתובענה כייצוגית (להלן: "התובענה" או "הבקשה"). עניינה של התובענה הוא בטענה לפיה יש לראות בתמורה שמדינת ישראל קיבלה ממנורה מבטחים פיננסים בע"מ (חברה בת של החברה) (להלן: "מנורה פיננסים") בגין 50% ממניות הנתבעת, כפירות שנכסי קרן ההשתלמות שבניהול הנתבעת הצמיחו ועל כן היא שייכת לעמיתי קרן ההשתלמות שבניהול הנתבעת. התובעים הינם עמיתים של קרן ההשתלמות "אומגה" (לשעבר - קרן ההשתלמות למהנדסים) (להלן: "קרן ההשתלמות") בתקופה הרלבנטית למכירה. עד למועד השלמת העסקה, 25 בספטמבר, 2008, היתה קרן ההשתלמות קופה ענפית (קופה שמתקיימים בה כל אלה: (i) ההצטרפות לקופה מוגבלת לפי תקנונה לציבור מסוים בלבד; (ii) החברה המנהלת של הקופה היא גוף שפעילותו היא שלא למטרות רווח; ו-(iii) מחצית לפחות מן הדיריקטורים בחברה המנהלת של הקופה מתמנים בידי העמיתים). ביום 25 בספטמבר, 2008 רכשה מנורה פיננסים 50% מהון המניות של הנתבעת מידי מדינת ישראל ועוד 10% מהון המניות של הנתבעת מהסתדרות המהנדסים, בתמורה לסך של 20,050,487 ש"ח למדינת ישראל ו-4,010,098 ש"ח להסתדרות המהנדסים, ובאותו המועד וכחלק מהמכירה הוסרו הוראות מתקנוני הנתבעת וקרן ההשתלמות, וקרן ההשתלמות חדלה להיות קופה ענפית והחלה להיות קרן השתלמות רגילה.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

22. (המשך)

לטענת התובעים, תמורת המכירה מגיעה לעמיתי הקופה כפיצוי, בין היתר, בגין העלייה שהייתה צפויה בדמי הניהול. התובעים מסתמכים, בין היתר, על עמדתו של הממונה על שוק ההון ביטוח וחיסכון מיום 17 בינואר, 2012 שקבע כי "במכירת קופת גמל ענפית, בין אם בהעברת ניהול הקופה לגוף מנהל אחר ובין אם במכירת אמצעי שליטה בחברה המנהלת, יש לשייך את תמורת המכירה לעמיתים, ולא לבעלי הקופה". הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג הינה כל מי שהיה עמית של קרן ההשתלמות במועד ההתקשרות עם מנורה פיננסים (לטענת התובעים - 30 ביוני, 2008), המוערכים על ידם בכ-24,790 עמיתים (להלן: "חברי הקבוצה"). עילות התביעה הנטענות כנגד מדינת ישראל הן, בין היתר, עשיית עושר ולא במשפט, חוסר תום לב, רשלנות, גזל ותרמית, וכנגד הנתבעת הן, בין היתר, הפרת חובת אמונים והפרת חובה חקוקה. הנזק הנטען על ידי התובע הוא סכום כספי תמורה המכירה ששולמו למדינת ישראל (20,050,487 ש"ח) (להלן: "תמורת המכירה") אשר היה אמור להיות משולם לקרן ההשתלמות. הסעדים המבוקשים על ידי התובע הם, בין היתר: (i) תשלום תמורת המכירה לידי חברי הקבוצה ו/או פיצוי חברי הקבוצה בסכום השווה לסכום תמורת המכירה, (ii) גילוי מסמכים ו/או חשבונות, (iii) להורות על פסיקת פיצוי מיוחד לתובע ושכר טרחה לעורכי הדין המייצגים. יצוין כי כאמור לעיל תביעת ההשבה של תמורת המכירה הינה כנגד מדינת ישראל ולא כנגד מנורה מבטחים פיננסים. טרם הוגשה תגובה לבקשה.

23. ביום 22 בפברואר, 2012, הוגשה כנגד מנורה ביטוח (להלן: "הנתבעת"), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית (להלן: "התובענה" או "הבקשה"). עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעת מכרה פוליסת ביטוח מבנה חסרה שאינה מכסה את מלוא ערך הדירה (לרבות שווי הקרקע) כך שבמקרה של הרס-נזק נרחב לבניין לא ניתן יהיה לכוון מחדש את הבניין ללא הסכמה של כל בעלי הדירות בבית המשותף. הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג, כמפורט בבקשה, הינם כל מבוטחי הנתבעת אשר בוטחו אצלה ב"ביטוח מבנה", שהינם בעלי זכויות ו/או בעלי דירה/ות בבית משותף או בבית הראוי להירשם כבית משותף (להלן: "חברי הקבוצה"). עילות התביעה העיקריות על פי הבקשה הן: הטעיה, הפרת חובת גילוי וניצול חוסר ידיעה בניגוד לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981 וסעיפים 55 ו-58 לחוק הפיקוח; הפרת חובת תום הלב בניגוד לסעיף 39 לחוק החוזים, עוולת הרשלנות והתרמית בהתאם לסעיפים 35,36 ו-56 לפקודת הנזיקין, הפרת חובת הבלטת סייגים לפי חוק חוזה הביטוח וכן פגיעה בקניין בניגוד לסעיף 3 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. נזקו האישי של המבקש אשר הוגדר כמלוא תשלומי פרמיית ביטוח המבנה ששולמו על ידו - לא כומת, בעוד שאומדן הנזק לכלל חברי הקבוצה הוערך על יד המבקש (כאומדן בלבד) לסך של כ-20 מיליוני ש"ח. הסעדים העיקריים להם עותר המבקש הינם: השבה של דמי הביטוח שנגבו ממנו ומחברי הקבוצה בגין ביטוח מבנה במשך התקופה שמהנפקת הפוליסה ועד הגשת התובענה בתוספת הפרשי הצמדה וריבית; תשלום לתובע ולכל אחד מחברי הקבוצה בסך של 10,000 ש"ח כנזק לא ממוני; מתן סעד הצהרתי ו/או אחר כפי שנראה לבית המשפט לנכון וצודק בנסיבות העניין; תשלום גמול ושכ"ט הולם לתובע ולבא כוחו.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

טבלה מסכמת:

ליום 31 בדצמבר, 2011		
הסכום הנתבע	כמות תביעות	
אלפי ש"ח		
תובענות שאושרו כתביעה ייצוגית:		
5,400	1	צוין סכום המתייחס לחברה
-	-	התביעה מתייחסת למספר חברות ולא יוחס סכום ספציפי לחברה
-	1	לא צוין סכום התביעה
בקשות תלויות לאישור תובענות כייצוגיות:		
1,557,554	15	צוין סכום המתייחס לחברה
225,000	2	התביעה מתייחסת למספר חברות ולא יוחס סכום ספציפי לחברה (*)
-	1	לא צוין סכום התביעה
-	1	תביעות מהותיות אחרות (**)

לתאריך הדיווח, סכום ההפרשה המצטבר של התביעות שהוגשו כנגד החברה, מנורה ביטוח, שומרה ביטוח ומבטחים פנסיה כמפורט לעיל, מסתכם בכ- 15 מיליוני ש"ח (אשתקד 20 מיליוני ש"ח).

(*) אחת התובענות הוערכה בסך של מאות מיליוני ש"ח ללא נקיבה בסכום כלשהוא.

(**) תובענה נגזרת (ראה סעיף 10 לעיל).

בנוסף על הבקשות לאישור תובענות כייצוגיות שהוגשו כנגד הקבוצה וההליכים המשפטיים ואחרים, קיימת חשיפה כללית, אשר לא ניתן להעריכה ו/או לכמתה, הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הקבוצה למבוטחיה. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות פרשנות ואחרות בין הקבוצה לבין הצדדים השלישיים לחוזה הביטוח הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטורים. חשיפה זו מוגברת בתחומי החיסכון הפנסיוני והביטוח ארוך טווח, לרבות ביטוח בריאות, בהם פועלת הקבוצה. בתחומים אלו המדובר בפוליסות אשר נבחנות על פני שנים בהן מתרחשים שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת בתי המשפט. על כן בתחומים אלו קבלת פרשנות חדשה לאמור בפוליסות ביטוח ובמוצרים פנסיוניים ארוכי טווח, יש לעיתים בכדי להשפיע על הרווחיות העתידית של הקבוצה בגין התיק הקיים, זאת בנוסף לחשיפה הגלומה בדרישות לפיצוי לקוחות בגין פעילות העבר. לא ניתן לצפות מראש את סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם חוזה הביטוח, המועלות, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה, אשר בשלב זה לא ניתן להעריכה או לכמתה, לתקלות באופן תפעול המוצרים בתחום החיסכון ארוך הטווח ובתחום הבריאות המאופיינים כאמור באורך חיים ממושך וכפופים לשינויים רגולטוריים ואחרים, תכופים ומורכבים, לשינויים ותוספות לנוסח המוצרים ולשינויים רבים אחרים המבוצעים לאורך חיי המוצר, לרבות על ידי המבוטחים ו/או המעסיקים ו/או מי מטעמם, ביחס לכיסויים הביטוחיים ו/או ביחס להפקדות למרכיב החיסכון. מורכבות ושינויים אילו נוגעים, בין היתר, להיקפי ההפקדות ושיעורן, לרכיבי המוצר השונים, לאופן שיוך הכספים למבוטחים ו/או למרכיבים השונים של המוצרים, למועד זקיפתם, לזיהוי פיגורים בהפקדות ולטיפול בהם. מורכבות זו מועצמת לאור ריבוי הגורמים המעורבים בניהול המוצרים ותפעולם ולעיתים תוך מתן הנחיות סותרות מצדם או מטעמם.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

הגופים המוסדיים בקבוצה, עוסקים באופן שוטף בלימוד, איתור, ניטור וטיפול בסוגיות העולות עקב המורכבויות האמורות, לרבות אגב פניות ציבור, מעסיקים ויועצים פנסיוניים, ישירות או באמצעות המפקח, הן ביחס למקרים פרטניים והן ביחס לסוגי מוצרים ו/או לקוחות. כמו-כן, ובהמשך להוראת החוזר בעניין טיוב נתוני זכויות עמיתים בגופים מוסדיים שפרסם המפקח בחודש דצמבר 2011 (מס' 10-9-2011) ואשר עניינו חובת גוף מוסדי לבצע פעולות טיוב שונות ביחס לנתונים וזכויות הלקוחות, הגופים המוסדיים בקבוצה נערכים לביצוע הליך יסודי של בדיקה וטיוב של הנתונים במערכות בתחום החסכון ארוך הטווח להשגת יעדי החוזר. בשלב זה, הגופים המוסדיים בקבוצה אינם יכולים להעריך את היקף ועלות הליכי הטיפול והטיוב האמורים ואת ההשלכות האפשריות שלהן, לרבות בגין מוצרים שנמכרו בעבר. כמו-כן, לא ניתן לצפות מראש את סוגי הטענות שיועלו בהקשר זה ו/או את החשיפה הנובעת מהן אשר יכול ויועלו, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני של תובענות ייצוגיות.

ב. ערבויות שניתנו

מנורה ביטוח העמידה ערבויות לטובת עמיתי קופות הגמל "יתר" ו"אמיר" (המנוהלות על-ידי מנורה מבטחים גמל) להבטחת התחייבות הקופה כלפיהם לשיעור תשואה מובטח. היקף הערבויות מתייחס, נכון לתאריך הדוח הכספי, לצבירה בסך כולל של כ-4,512 מיליון ש"ח. יצוין, כי החשב הכללי במשרד האוצר התחייב כלפי הקופות לקבל את מרבית הפקדונות של כספי העמיתים כאמור בתשואה מובטחת העולה על שיעור התשואה המובטח לעמיתים. בנוסף לאמור, נתנה מנורה ביטוח ערבויות דומות להבטחת קרן ההשקעות של העמיתים במסלול שאינו מבטיח תשואה וזאת לטובת עמיתים שהצטרפו לקופה עד לשנת 1994 ולגבי הפקדותיהם הנומינליות עד לחודש ינואר, 2009. היקף הערבויות מתייחס, נכון לתאריך הדוח הכספי, לצבירה בסך כולל של כ-152 מיליוני ש"ח.

ג. התקשרויות

1. בשנת 2003 התקשרה הקבוצה עם חברת סאפינס ישראל מערכות תוכנה בע"מ (להלן: "סאפינס") בפרויקט לפיתוח מערכת כוללת לניהול מערך ביטוח חיים ("טופז חיים"). על רקע רכישתה של מבטחים פנסיה בשנת 2004 ושינויים רגולטוריים בתחום הפעילות כמו גם התפתחות עסקית של הקבוצה, התקשרה הקבוצה בשנים 2004 ו-2005, עם הספק הנ"ל בפרויקט נוסף לפיתוח מערכת לניהול מערכי הפנסיה והגמל ("טופז פנסיה וגמל") (טופז חיים וטופז פנסיה וגמל יחד - להלן: "מערכת טופז"). מערכת טופז חיים נמצאת בשלב המאפשר הפקה ותפעול של הפוליסות החדשות הנמכרות על ידי מנורה ביטוח. מערכת טופז פנסיה וגמל נמצא בשלב תפעולי מלא. בנוסף, מבוצעת פעילות תחזוקה שוטפת של המערכות, לרבות עדכונים הנדרשים מעת לעת. הקבוצה שילמה לסאפינס בשנת 2011 סך של כ-46.7 מיליוני ש"ח וסך של כ-62.5 מיליוני ש"ח בשנת 2010.

בהמשך לאמור לעיל, התקשרה הקבוצה בחודש אוקטובר, 2011 בהסכם המעגן ומסדיר את ההתקשרות רבת שנים עם סאפינס בקשר למערכת טופז ומערכות תוכנה נוספות שסופקו לקבוצה, בין היתר, בתחום ביטוח חיים, פנסיה, ביטוח משנה ובריאות (להלן: "המערכות") ולשירותים שסופקו לקבוצת מנורה בקשר עם אותן מערכות (להלן בפסקה זו: "ההסכם").

ההסכם מעגן את רישיונות השימוש של קבוצת מנורה במערכות ואת זכויות השימוש של קבוצת מנורה בתוכניות המקור של המערכות וכן את הקניין הרוחני ברכיבים ייחודיים מסוימים במערכות שפותחו בעבר וככל שיפותחו בעתיד על ידי סאפינס עבור קבוצת מנורה. לאור שיתוף הידע המקצועי של עובדי הקבוצה במסגרת הליך הפיתוח של המערכות עוגנו בהסכם גם זכויות לתמלוגים על מכירת טופז וביטוח משנה לצדדים שלישיים ללא מגבלת זמן ועד לתקרה של ההשקעה במוצרים.

בנוסף, ההסכם יוצר מסגרת להמשך אספקת שירותים שונים לקבוצה בקשר למערכות הנ"ל, לרבות שירותי פיתוח, בדיקות, תיקון תקלות, תמיכה, אספקת גרסאות ומדורות ושירותי תחזוקה למערכות, בהתאם לתכניות עבודה שנתיות מוסכמות.

ההסכם הינו לתקופה של 48 חודשים החל מיום 1 בינואר, 2011 ועד ליום 31 בדצמבר, 2014 והיקף העסקה המינימלי לתקופה זו עומד על סך של כ-110 מיליוני ש"ח. לאחר תום התקופה הנ"ל, תוקף ההסכם יוארך באופן אוטומטי לתקופות נוספות של 12 חודשים בכל פעם, כל עוד לא הודיע צד למשנהו על אי הארכת ו/או סיום ההסכם בהתאם למנגנונים הקבועים בו.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ג. התקשרויות (המשך)

2. לקבוצה קיימות התחייבויות עתידיות כחלק מפעילויות ההשקעה כמפורט להלן:
 - א. התחייבויות להשקעה בקרנות השקעה שסכומן הכולל ליום 31 בדצמבר, 2011 הינו סך של 341,246 אלפי ש"ח, מתוכם סך של 230,144 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה (ליום 31 בדצמבר, 2010 - 323,403 אלפי ש"ח, מתוכם סך של 255,136 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה).
 - ב. התחייבויות להעמדת הלוואות לחברות שונות שסכומן הכולל ליום 31 בדצמבר, 2011 הינו 99,153 אלפי ש"ח, מתוכם סך של 57,060 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה (ליום 31 בדצמבר, 2010 - 99,427 אלפי ש"ח מתוכם סך של 53,280 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה).
 3. ביום 27 ביולי, 2010 חתמה חברה נכדה מנורה מבטחים גמל בע"מ - חברה מנהלת (להלן - מבטחים גמל) על הסכם עם להבה חברה לניהול קרן השתלמות בע"מ ולהב לשכת ארגוני העצמאיים והעסקים בישראל (להלן - המוכרות), לרכישת זכויות הניהול בקרן ההשתלמות "להבה קרן השתלמות לעצמאים ולשכירים" (להלן - להבה). סך נכסי הקרן המנוהלים עמד על כ- 420 מיליוני ש"ח עבור כ- 12,000 עמיתים.

התמורה כוללת שלושה מרכיבים:

 - א. סכום חד פעמי בסך של 11.5 מיליוני ש"ח אשר ישולם למוכרות בסמוך להעברת להבה לידי מבטחים גמל.
 - ב. סכום המותנה בהיקף נכסי להבה. החל מהשנה השישית ממועד העברת זכויות הניהול ועד לשנה העשירית, תשלם מבטחים גמל למוכרת תשלום בגובה 0.075% מסך נכסי הקופה במועד התשלום. במידה ותגדל עמלת ההפצה ו/או התפעול עבור הקופה במהלך התקופה האמורה, יפחת שיעור התשלום במחצית מהגידול בעמלת ההפצה ו/או התפעול כאמור, ואולם, מהשנה השישית ועד השנה העשירית לא יפחת התשלום האמור מ- 1.3 מיליוני ש"ח לשנה.
 - ג. בתום השנה העשירית ממועד העברת זכויות הניהול, תשלם מבטחים גמל למוכרת סכום חד פעמי בגובה 0.3% מתוך נכסי להבה במועד התשלום, המהווה בריבית שנתית בשיעור של 7% עבור תקופה של שש וחצי שנים.
- ביום 1 בינואר, 2011 עברה להבה לניהול מבטחים גמל, וזאת לאחר קבלת האישורים הנדרשים.

באור 39: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ד. חכירות

חכירות בהן הקבוצה היא החוכרת בחכירה תפעולית

הקבוצה קשורה בהסכמי חכירה מסחריים ביחס לנדל"ן שברשותה, אשר כולל חלק ממשרדי הקבוצה.

חכירות אלו לא ניתנות לביטול ובעלות אורך חיים של 1-5 שנים.

חברה מאוחדת - מבטחים פנסיה קשורה בהסכמי חכירה תפעוליים ביחס לכלי הרכב שברשותה. הסכם החכירה הינו לתקופה של 3 שנים, מבלי שקיימת אופציית הארכה בחוזה.

להלן דמי החכירה המינימליים העתידיים להיות משולמים בגין חוזי חכירה תפעולית שאינם ניתנים לביטול ליום 31 בדצמבר:

2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
10,882	13,743	16,370	שנה ראשונה
16,678	22,794	23,774	שנה שנייה עד חמש שנים
1,389	-	-	יותר מחמש שנים
<u>28,949</u>	<u>36,537</u>	<u>40,144</u>	

הסכומים שנזקפו לדוח רווח והפסד:

לשנה שהסתיימה ביום 31 לדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
10,740	12,610	18,065	דמי חכירה מינימליים

חכירות בהן הקבוצה היא המחכירה בחכירה תפעולית

הקבוצה מחכירה מספר מבנים (נכסי נדל"ן להשקעה) לגופים חיצוניים. הסכמי החכירה הם לתקופה שבין שנה לחמש שנים ואינם ניתנים לביטול. חידוש החוזים בתום התקופה כפוף להסכמת שני הצדדים.

להלן דמי החכירה המינימליים העתידיים להתקבל בגין חוזי חכירה שאינם ניתנים לביטול ליום 31 בדצמבר:

2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
3,055	4,105	5,859	שנה ראשונה
2,129	3,304	6,809	שנה שנייה עד חמש שנים
<u>5,184</u>	<u>7,409</u>	<u>12,668</u>	

לפרטים נוספים בדבר הכנסות שהוכרו בגין נדל"ן להשקעה, ראה באור 27.

באור 40: - אירועים מהותיים בתקופת הדיווח

- א. ביום 24 במרס, 2011 אישר דירקטוריון החברה כניסה למשא ומתן עם חברת ביטוח ישיר השקעות פיננסיות בע"מ על הצטרפות למיזם להקמת חברה לביטוח ישיר בברזיל (להלן - המיזם / החברה המשותפת). היקף ההשקעה הצפוי במיזם עמד על סך של כ- 400 מיליון ריאל ברזילאי (כ- 890 מיליוני ש"ח), כאשר לחברה הוצע להצטרף בשיעור החזקה של כ- 15% מהון החברה המשותפת. ביום 30 באוגוסט, 2011 הודיעה החברה כי המגעים בדבר ההשקעה במיזם הסתיימו מבלי שהתגבשו לכדי הסכם מחייב.
- ב. ביום 29 במרס, 2011 חתמה מנורה ביטוח על הסכם לרכישת מלוא (100%) המניות הנכללות בהון המניות המונפק והנפרע של הבנק לפיתוח התעשייה בישראל בע"מ (להלן - הבנק). ביום 4 במרס, 2012, עם התקיימות כל התנאים המתלים בהסכם, הושלמה העסקה. סכום התמורה ששולם על ידי מנורה ביטוח כנגד מניות הבנק הינו כ- 323 מיליוני ש"ח, כאשר מתוך סכום זה, סך של כ- 238 מיליוני ש"ח שולם כנגד סכום המזומן שהיה בקופת הבנק במועד השלמת העסקה, בניכוי סכום כל התחייבויותיו של הבנק לאותו מועד.
- בד בבד עם השלמת רכישת מניות הבנק על ידי מנורה ביטוח, מוזג הבנק לתוך מנורה ביטוח במיזוג סטטוטורי בהתאם להוראות סעיף 103 לפקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א - 1961 ועל פי צו בית המשפט בהתאם לסעיפים 350 ו- 351 לחוק החברות, התשנ"ט - 1999, אשר ניתן ביום 15 ביוני, 2011 לבקשת מנורה ביטוח והבנק, באופן שמנורה ביטוח מהווה החברה הקולטת והבנק מהווה את חברת היעד.
- מאומדן ראשוני אותו ביצעה מנורה ביטוח עולה כי הרווח, אותו צפויה מנורה ביטוח לרשום ברבעון הראשון של שנת 2012, בגין העסקה מוערך בסכום של כ- 52 מיליוני ש"ח.
- ג. במהלך חודש יולי 2011 נעצר ונחקר על ידי רשות ניירות ערך (להלן - הרשות), מנכ"ל מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ, חברה נכדה של החברה (להלן - מנורה קרנות נאמנות) בחשד לביצוע עבירות פליליות בתחום שוק ההון. בהמשך לאמור, וכפי שנמסר ממנורה קרנות נאמנות, לא ידוע למנורה קרנות נאמנות על נזק שנגרם למחזיקי היחידות בקרנות, ובכל מקרה, מנורה קרנות נאמנות תדאג לכך שבעלי היחידות לא ייפגעו, אם וככל שנפגעו. בנוסף, למיטב ידיעת החברה, לחקירה אין כל נגיעה לחברות אחרות בקבוצה העוסקות, בין היתר, בתחום הביטוח, הפנסיה והגמל. ביום 15 באוגוסט, 2011 הודיע מנכ"ל מנורה קרנות נאמנות על התפטרותו מתפקידו כמנכ"ל מנורה קרנות נאמנות וכן מכל תפקידיו האחרים בקבוצה. החל מיום 18 בספטמבר, 2011 החל מר זיו שמש לכהן כמנכ"ל מנורה קרנות נאמנות ובמקביל גם כמנכ"ל מנורה מבטחים פיננסים בע"מ (חברת האם של מנורה קרנות נאמנות). ביום 22 באוגוסט, 2011 התקבלה בחברה תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית בקשר לאירועים הנ"ל. ראה ביאור 39 ס"ק 20 לעיל.
- ד. בתקופת הדיווח נרשמו ירידות בשווקי ההון בארץ ובעולם, וזאת, בין היתר, על רקע הורדת דירוג האשראי של ארה"ב והמשבר המתמשך באיחוד האירופי.
- הקבוצה מושפעת מירידות שיערי שווקי ההון הן באופן ישיר בתיקי הנוסטרו שלה, והן בדמי הניהול המשתנים שהיא גובה בגין ניהול הפוליסות המשתתפות ברווחים (בדרך של אובדן יכולת לגבות דמי ניהול משתנים ו/או בצורך לזכות את העמיתים בדמי ניהול משתנים בהם חוייבו). בנוסף, ירידת היקף הנכסים המנוהלים (בביטוח חיים תלויי תשואה, גמל, פנסיה וקרנות נאמנות), משפיעה על היקף דמי הניהול המחושבים כשיעור מהנכסים המנוהלים.
- בתקופת הדוח נרשמה תשואה ריאלית שלילית בתיקי הפוליסות תלויות תשואה, וכתוצאה מכך, הסתכם אובדן ההכנסות העתידיות מאי גביית דמי הניהול המשתנים נכון לתאריך הדוח בסך של כ- 102 מיליוני ש"ח ובסך של כ- 40 מיליוני ש"ח עד סמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים.

באור 41: - אירועים מהותיים לאחר תאריך הדיווח

א. לאחר תאריך הדיווח, ביום 14 בפברואר, 2012 החליט דירקטוריון מנורה ביטוח על חלוקה של מלוא מניות מבטחים פנסיה כדיבידנד בעין לחברה. ביום 15 בפברואר, 2012 בוצעה החלוקה.

ב. לאחר תאריך הדיווח, ביום 27 בפברואר, 2012 אושרו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (דמי ניהול), התשע"ב - 2012 (להלן - התקנות), שעניינן קביעת תקרות לדמי ניהול שרשאים גופים מוסדיים לגבות בגין קופות גמל וקופות ביטוח שבניהולם, כמפורט להלן:

1. בקופות גמל - החל משנת 2013 שיעור דמי הניהול לא יעלה על 1.1% מהצבירה ועל 4% מההפקדות השוטפות. החל משנת 2014 שיעור דמי הניהול לא יעלה על 1.05% מהצבירה ועל 4% מההפקדות השוטפות. ממקבלי קצבאות זקנה ושאימים ניתן יהיה לגבות דמי ניהול בשיעור שלא יעלה על 0.6% מהצבירה.

2. בקופות ביטוח (פוליסות ביטוח חיים) - בפוליסות חדשות שיופקו החל מיום 1 בינואר, 2013 יחולו השיעורים המפורטים לעיל בנוגע לקופות גמל. לגבי פוליסות שבתוקף לפני המועד האמור, לא יחול שינוי בתקרת דמי הניהול.

נכון למועד פרסום הדוחות טרם פורסם הנוסח הסופי של התקנות. בנוסף, על רקע ההוראות החדשות בתקנות, ייתכן שינוי בהתנהגות הצרכנים ולקוחות הקבוצה, בעלי פוליסות ביטוח שבתוקף, שהתקנות כאמור אינן חלות לגביהן. לפיכך לא ניתן להעריך בשלב זה את השלכות המצרפיות של תמהיל ההוראות הסופיות שיחולו. מבלי לגרוע מהאמור, נראה כי לתקנות תהיה השלכה על התוצאות הכספיות של מנורה ביטוח ושל מנורה גמל ומכאן גם על תוצאות הקבוצה. ליישום תיקוני החקיקה לעיל, אם יחולו, צפויה להיות השפעה גם על הערך הגלום בגין מכירת פוליסות ביטוח חיים חדשות שיאושרו בעתיד.

הקבוצה תוסיף ותבחן את ההשפעה של התקנות על תוצאות פעילותה וכן דרכים להתמודד עם השפעות אלו.

א. נכסי חוב סחירים

ליום 31 בדצמבר, 2011	
הערך בספרים	עלות מופחתת
אלפי ש"ח	

403,959	410,126
1,466,446	1,523,517
1,870,405	1,933,643

אגרות חוב ממשלתיות
 נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
 שיועדו בעת ההכרה לראשונה
 זמינות למכירה

סך הכל אגרות חוב ממשלתיות

נכסי חוב אחרים:

שאינם ניתנים להמרה
 נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
 שיועדו בעת ההכרה לראשונה
 זמינים למכירה

סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

נכסי חוב אחרים הניתנים להמרה
 נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
 שיועדו בעת ההכרה לראשונה

סך הכל נכסי חוב סחירים

ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

ליום 31 בדצמבר, 2010	
הערך בספרים	עלות מופחתת
אלפי ש"ח	

220,003	228,233
1,698,591	1,773,136
1,918,594	2,001,369

אגרות חוב ממשלתיות
 נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
 שיועדו בעת ההכרה לראשונה
 זמינות למכירה

סך הכל אגרות חוב ממשלתיות

נכסי חוב אחרים:

שאינם ניתנים להמרה
 נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
 שיועדו בעת ההכרה לראשונה
 זמינים למכירה

סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

נכסי חוב אחרים הניתנים להמרה
 נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
 שיועדו בעת ההכרה לראשונה

סך הכל נכסי חוב סחירים

ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

114,207	119,782
1,773,072	1,848,472
1,887,279	1,968,254
4,408	4,130
3,810,281	3,973,753
	30,688

ב. מניות

ליום 31 בדצמבר, 2011	
עלות	הערך בספרים אלפי ש"ח
25,662	22,462
<u>271,536</u>	<u>229,629</u>
<u>297,198</u>	<u>252,091</u>
6,803	10,079
<u>304,001</u>	<u>262,170</u>
	<u>72,331</u>

סחירות

נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
זמינות למכירה
סך הכל מניות סחירות

שאינן סחירות

זמינות למכירה
סך הכל מניות
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

ליום 31 בדצמבר, 2010	
עלות	הערך בספרים אלפי ש"ח
17,957	21,104
<u>213,492</u>	<u>240,096</u>
<u>231,449</u>	<u>261,200</u>
166	251
<u>10,248</u>	<u>10,406</u>
<u>10,414</u>	<u>10,657</u>
<u>241,863</u>	<u>271,857</u>
	<u>43,209</u>

סחירות

נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
זמינות למכירה
סך הכל מניות סחירות

שאינן סחירות

נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
זמינות למכירה
סך הכל מניות שאינן סחירות
סך הכל מניות
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

ג. השקעות פיננסיות אחרות

ליום 31 בדצמבר, 2011		
עלות	הערך בספרים	
אלפי ש"ח		
158,386	156,740	<u>סחירות</u>
69,029	69,315	נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
-	428	זמינות למכירה
		מכשירים נגזרים
227,415	226,483	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות סחירות
		<u>שאינן סחירות</u>
51,553	40,001	נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
118,093	117,726	זמינות למכירה
-	7,843	מכשירים נגזרים
169,646	165,570	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות שאינן סחירות
397,061	392,053	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות
	27,615	ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

ליום 31 בדצמבר, 2010		
עלות	הערך בספרים	
אלפי ש"ח		
193,574	209,037	<u>סחירות</u>
73,142	77,443	נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
197	3,482	זמינות למכירה
		מכשירים נגזרים
266,913	289,962	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות סחירות
		<u>שאינן סחירות</u>
61,540	45,350	נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
74,392	64,827	זמינות למכירה
550	17,063	מכשירים נגזרים
136,482	127,240	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות שאינן סחירות
403,395	417,202	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות
	16,294	ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

**פרק ה':
הצגת נתונים כספיים מתוך
הדוחות הכספיים המאוחדים
המיוחסים לחברה**

מנורה מבטחים החזקות בע"מ

נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים
המיוחסים לחברה

ליום 31 בדצמבר, 2011

תקנה 9'ג

מנורה מבטחים החזקות בע"מ

נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים המיוחסים לחברה ליום 31 בדצמבר, 2011

תקנה 9'

תוכן העניינים

דף

2	דוח מיוחד של רואה החשבון המבקר על מידע כספי נפרד לפי תקנה 9' לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידים), התש"ל-1970
3	נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על המצב הכספי
4	נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על רווח והפסד
5	נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על הרווח הכולל
6-7	נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על תזרימי המזומנים
8-20	מידע נוסף

**לכבוד
בעלי המניות של מנורה מבטחים החזקות בע"מ**

א.ג.,

**הנדון: דוח מיוחד של רואי החשבון המבקרים
על מידע כספי נפרד לפי תקנה 9' לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים),
התש"ל-1970**

ביקרנו את המידע הכספי הנפרד המובא לפי תקנה 9' לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל - 1970 של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן - החברה) לימים 31 בדצמבר, 2011 ו- 2010 ולכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2011, 2010 ו- 2009 ואשר נכלל בדוח התקופתי של החברה. המידע הכספי הנפרד הינו באחריות הדירקטוריון וההנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דיעה על המידע הכספי הנפרד בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל. על פי תקנים אלה, נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין במידע הכספי הנפרד הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובפרטים הכלולים במידע הכספי הנפרד. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שישומו בעריכת המידע הכספי הנפרד ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון וההנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה של המידע הכספי הנפרד. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, המידע הכספי הנפרד ערוך, מכל הבחינות המהותיות, בהתאם להוראות תקנה 9' לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל- 1970 .

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון

תל אביב,
29 במרס, 2012

ליום 31 בדצמבר		מידע נוסף	
2010	2011		
אלפי ש"ח			
נכסים שוטפים			
8,551	16,786	ב	מזומנים ושווי מזומנים
279,641	358,791	ג	השקעות פיננסיות
1,545	3,281		מסים שוטפים לקבל
715	467		חייבים ויתרות חובה
11,942	12,033	ו (1)	יתרה שוטפת עם חברה מוחזקת
<u>302,394</u>	<u>391,358</u>		סה"כ נכסים שוטפים
נכסים לא שוטפים			
9,581	16,005	ג	הלוואות וחייבים
2,103,566	1,970,285		השקעות בחברות מוחזקות
664,504	682,258	ו (1)	הלוואות לחברות מוחזקות
102,856	118,842		נדל"ן להשקעה
<u>2,880,507</u>	<u>2,787,390</u>		סה"כ נכסים לא שוטפים
<u>3,182,901</u>	<u>3,178,748</u>		
התחייבויות שוטפות			
3,972	-	ד	חלויות שוטפות של הלוואה מתאגיד בנקאי
69,526	83,453	ד	חלויות שוטפות של אגרות חוב
-	2,640		חוזים עתידיים
20,266	20,576	ד (1)	זכאים ויתרות זכות
<u>93,764</u>	<u>106,669</u>		סה"כ התחייבויות שוטפות
התחייבויות לא שוטפות			
813,331	848,671	ד	אגרות חוב
798	906		התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
22,369	22,211	ה	מסים נדחים
<u>836,498</u>	<u>871,788</u>		סה"כ התחייבויות לא שוטפות
הון המיוחס לבעלי מניות החברה			
99,429	99,429		הון מניות
332,985	332,985		פרמיה על מניות
192,506	102,342		קרנות הון
1,627,719	1,665,535		יתרת עודפים
<u>2,252,639</u>	<u>2,200,291</u>		סה"כ הון
<u>3,182,901</u>	<u>3,178,748</u>		
		29 במרס, 2012	
שי קומפל מנהל כספים		ארי קלמן מנהל כללי	
		מנחם גורביץ י"ר הדירקטוריון	
		תאריך אישור הדוחות הכספיים	

המידע הנוסף המצורף מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הנפרד של החברה.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			מידע נוסף	
2009	2010	2011		
אלפי ש"ח				
323,004	257,428	57,637		<u>הכנסות</u>
115,703	56,067	(16,301)		רווח מחברות מוחזקות
15,894	10,896	45,204	ו (3)	הכנסות (הפסדים) מהשקעות ומימון
16,224	14,167	15,986		הכנסות מימון בגין הלוואות לחברות מוחזקות
664	669	852		עליית ערך נדל"ן להשקעה
1,967	(283)	-		הכנסות מהשכרת נכסים
2,655	2,083	2,390	ו (2)	הכנסות מדמי ניהול ואחרות
476,111	341,027	105,768		הכנסות מדמי ניהול מחברה מוחזקת
				סך-הכל הכנסות
				<u>הוצאות</u>
50,068	51,617	61,707		הוצאות מימון
3,703	3,404	4,837		הוצאות הנהלה וכלליות
53,771	55,021	66,544		סך-הכל הוצאות
422,340	286,006	39,224		רווח לפני מסים על ההכנסה
19,542	4,390	1,408	ה	מסים על ההכנסה
402,798	281,616	37,816		רווח נקי

המידע הנוסף המצורף מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הנפרד של החברה.

לשנה שהסתיימה ביום			
31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
402,798	281,616	37,816	רווח נקי המיוחס לחברה
269,577	19,109	(91,492)	רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לחברות המוחזקות, נטו
672,375	300,725	(53,676)	סה"כ רווח (הפסד) כולל המיוחס לחברה

המידע הנוסף המצורף מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הנפרד של החברה.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2009	2010	2011
אלפי ש"ח		
402,798	281,616	37,816
(66,253)	(10,049)	78,427
(16,224)	(14,167)	(15,986)
(323,004)	(257,428)	(57,637)
19,542	4,390	1,408
(385,939)	(277,254)	6,212
664	134	108
(3,857)	3,509	248
(7,205)	7,487	(796)
(10,398)	11,130	(440)
(26,208)	(26,671)	(39,269)
13,331	17,988	15,202
(2,566)	(7,617)	(5,404)
2,139	1,830	2,090
636	376	100,027
(12,668)	(14,094)	72,646
(6,207)	1,398	116,234
(17,978)	(10,309)	(31,129)
(24,185)	(8,911)	85,105

תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת

רווח נקי

התאמות הדרושות להצגת תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת:

התאמות לסעיפי רווח והפסד:

הוצאות (הכנסות) מימון, נטו
עליה בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה
רווחים בגין חברות מוחזקות
מסים על ההכנסה

שינויים בסעיפי נכסים והתחייבויות:

שינוי בהתחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
ירידה (עלייה) בחייבים ויתרות חובה
עלייה (ירידה) בזכאים ויתרות זכות

מזומנים ששולמו והתקבלו במהלך השנה:

ריבית ששולמה
ריבית שהתקבלה
מסים ששולמו
מסים שהתקבלו
דיבידנד שהתקבל

מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) שוטפת המיוחסים לחברה כחברה אם

מזומנים נטו ששימשו לפעילות שוטפת בגין עסקאות עם חברות מוחזקות

מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) שוטפת

המידע הנוסף המצורף מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הנפרד של החברה.

לשנה שהסתיימה ביום			
31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
			<u>תזרימי מזומנים מפעילות השקעה</u>
(3,845)	(270)	-	רכישת נדל"ן להשקעה
54,810	(18,097)	(106,582)	תמורה ממימוש (רכישת) ניירות ערך הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד, נטו
520	(2,055)	(8,298)	מתן (החזר) הלוואות לזמן ארוך
51,485	(20,422)	(114,880)	מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) השקעה המיוחסים לחברה כחברה אם
(88,584)	(259,104)	14,011	מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) השקעה בגין עסקאות עם חברות מוחזקות
(37,099)	(279,526)	(100,869)	מזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה
			<u>תזרימי מזומנים מפעילות מימון</u>
-	253,820	99,507	הנפקת אגרות חוב (בניכוי הוצאות הנפקה)
(3,865)	(3,957)	(75,098)	פרעון הלוואה לזמן ארוך מתאגיד בנקאי
(3,865)	249,863	24,409	מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) מימון
271	(18)	(410)	הפרשי שער בגין יתרות מזומנים ושווי מזומנים
(64,878)	(38,592)	8,235	<u>עלייה (ירידה) במזומנים ושווי מזומנים</u>
112,021	47,143	8,551	<u>יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה</u>
47,143	8,551	16,786	<u>יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה</u>

המידע הנוסף המצורף מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הנפרד של החברה.

א. אופן עריכת הנתונים הכספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לשנת 2011

1.	<u>הגדרות</u>	
	החברה	- מנורה מבטחים החזקות בע"מ.
	חברות מוחזקות	- חברות מאוחדות וחברות שהשקעת החברה בהן כלולה, במישרין או בעקיפין, במידע הכספי הנפרד על בסיס שווי מאזני.
	מדד	- מדד המחירים לצרכן כפי שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
	דולר	- דולר ארה"ב.

2. אופן עריכת הנתונים הכספיים

המידע הכספי הנפרד, נערך בהתאם לתקנה ג' לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל – 1970 (להלן – תקנה ג'), לרבות הפרטים האמורים בתוספת העשירית לתקנות האמורות (להלן – התוספת), ובכפוף להבהרות האמורות ב- "הבהרה בקשר עם דוח כספי נפרד של התאגיד" שפורסמה באתר רשות ניירות ערך ביום 24 בינואר, 2010, המתייחסת לאופן יישום התקנה והתוספת האמורות (להלן – הבהרת סגל הרשות).

המידע הכספי הנפרד אינו מהווה דוחות כספיים, לרבות דוחות כספיים נפרדים, הערוכים והמוצגים בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (להלן – תקני ה-IFRS) בכלל, והוראות תקן חשבונאות בינלאומי 27 – "דוחות כספיים מאוחדים ונפרדים" בפרט. עם זאת, המדיניות החשבונאית שפורטה בבאור 2 לדוחות הכספיים המאוחדים, יושמה לצורך הצגת המידע הכספי הנפרד, וזאת בשינויים המתחייבים מהאמור להלן.

במסגרת המידע הנוסף שיובא להלן, נכללים גילויים בנוגע למידע מהותי נוסף, בהתאם לדרישות הגילוי האמורות בתקנה ג', וכמפורט בתוספת ובכפוף להבהרת סגל הרשות, ככל שמידע כאמור לא נכלל בדוחות הכספיים המאוחדים באופן המתייחס במפורש לחברה.

א. הצגת הנתונים הכספיים

1) נכסים והתחייבויות הכלולים בדוחות המאוחדים על המצב הכספי המיוחסים לחברה

מוצגים סכומי הנכסים והתחייבויות הכלולים בדוחות הכספיים המאוחדים, המיוחסים לחברה ומפורטים לפי סוגי הנכסים והתחייבויות. נתונים אלו סווגו בהתאם לתקנה ג'. כמו כן, מוצג מידע בדבר הנכסים בניכוי ההתחייבויות המיוחסים לחברות מוחזקות, לרבות מוניטין. ההצגה כאמור מביאה לכך שההון המיוחס לבעלים של החברה בדוחות המאוחדים, הינו זהה להון של החברה כפי שנגזר מהמידע הכספי הנפרד.

2) הכנסות והוצאות הכלולות בדוחות המאוחדים על הרווח הכולל המיוחסות לחברה

מוצגים סכומי הכנסות וההוצאות הכלולים בדוחות המאוחדים, המיוחסים לחברה. נתונים אלו סווגו בהתאם לתקנה ג'. כמו כן, מוצג מידע בדבר חלק החברה ברווחי חברות מוחזקות. ההצגה כאמור מביאה לכך שסך כל הרווח לשנה המיוחס לבעלים של החברה וסך כל הרווח הכולל לשנה המיוחס לבעלים של החברה בדוחות המאוחדים, הינו זהה לסך כל הרווח לשנה המיוחס לבעלים של החברה וסך כל הרווח הכולל לשנה המיוחס לבעלים של החברה, כפי שנגזרים מהמידע הכספי הנפרד.

3) תזרימי מזומנים הכלולים בדוחות המאוחדים על תזרימי המזומנים המיוחסים לחברה

מוצגים סכומי תזרימי המזומנים הכלולים בדוחות הכספיים המאוחדים, המיוחסים לחברה, כשהם לקוחים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים על תזרימי המזומנים, בפילוח לפי תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת, מפעילות השקעה ומפעילות מימון, תוך פירוט מרכיביהם. נתונים אלו סווגו בהתאם לתקנה ג'.

א. אופן עריכת הנתונים הכספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לשנת 2011 (המשך)

2. אופן עריכת הנתונים הכספיים (המשך)

ב. עסקאות בין החברה לחברות מוחזקות

(1) הצגה

יתרות הדדיות בקבוצה והכנסות והוצאות הנובעות מעסקאות הדדיות, אשר בוטלו במסגרת הדוחות המאוחדים, הוצגו בנפרד מהיתרה בגין חברות מוחזקות והרווח בגין חברות מוחזקות, יחד עם יתרות דומות מול צדדים שלישיים.

רווחים והפסדים שטרם מומשו, הנובעים מעסקאות בין החברה לחברות מוחזקות שלה, הוצגו במסגרת היתרה בגין חברות מוחזקות ובמסגרת הרווח בגין חברות מוחזקות.

(2) מדידה

עסקאות שבוצעו בין החברה לחברות מאוחדות שלה נמדדו בהתאם לעקרונות ההכרה והמדידה, הקבועים בתקני דיווח כספי בינלאומיים, המתווים את הטיפול החשבונאי בעסקאות מעין אלו המבוצעות מול צדדים שלישיים.

ב. מזומנים ושווי מזומנים

ליום 31 בדצמבר, 2011

סה"כ	ללא הצמדה	במטבע חוץ או בהצמדה לו	
		אירו	דולר
אלפי ש"ח			
16,786	8,901	6,684	1,201

מזומנים

ליום 31 בדצמבר, 2010

סה"כ	ללא הצמדה	במטבע חוץ או בהצמדה לו	
		אירו	דולר
אלפי ש"ח			
8,549	8,543	2	4
2	2	-	-
8,551	8,545	2	4

מזומנים

שווי מזומנים

ג. נכסים פיננסיים

1. פירוט ההשקעות המהותיות בקבוצות הנכסים הפיננסיים בהתאם לתקן IAS 39:

ליום 31 בדצמבר	
2010	2011
אלפי ש"ח	
15,198	11,089
252,433	327,621
12,010	20,081
279,641	358,791
9,581	16,005
289,222	374,796

נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:

מניות

אגרות חוב

נגזרים ומוצרים מובנים

הלוואות וחייבים - נמדדים בעלות מופחתת

ג. נכסים פיננסיים (המשך)

2. מועדי המימוש החזויים של ההשקעות המהותיות לפי קבוצות המכשירים הפיננסיים בהתאם לתקן IAS 39:

ליום 31 בדצמבר, 2011

סה"כ	מעל 5 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים אלפי ש"ח	משנתיים עד 3 שנים	משנה עד שנתיים	עד שנה
11,089	-	-	-	-	7,393	3,696
327,621	66,459	19,344	45,809	45,510	39,706	110,793
20,081	-	-	-	-	-	20,081
16,005	2,071	1,517	2,769	2,869	3,138	3,641
374,796	68,530	20,861	48,578	48,379	50,237	138,211

נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן
דרך רווח והפסד:

מניות
אגרות חוב
נגזרים ומוצרים מובנים
הלוואות וחייבים - נמדדים בעלות מופחתת

ליום 31 בדצמבר, 2010

סה"כ	מעל 5 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים אלפי ש"ח	משנתיים עד 3 שנים	משנה עד שנתיים	עד שנה
15,198	-	-	-	15,198	-	-
252,433	38,263	15,555	29,657	109,606	45,643	13,709
12,010	-	-	-	-	-	12,010
9,581	1,264	883	1,053	2,390	1,680	2,311
289,222	39,527	16,438	30,710	127,194	47,323	28,030

נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן
דרך רווח והפסד:

מניות
אגרות חוב
נגזרים
הלוואות וחייבים - נמדדים בעלות מופחתת

ג. נכסים פיננסיים (המשך)

3. תנאי הצמדה של הנכסים הפיננסיים לפי קבוצות המכשירים הפיננסיים בהתאם לתקן IAS 39 :

ליום 31 בדצמבר, 2011

סה"כ	ללא הצמדה	בהצמדה למדד אלפי ש"ח	במטבע חוץ או בהצמדה לו		
			אירו	דולר	
358,791	98,511	252,807	2,171	5,302	נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד
16,005	9,275	6,730	-	-	הלוואות וחייבים - נמדדים בעלות מופחתת
<u>374,796</u>	<u>107,786</u>	<u>259,537</u>	<u>2,171</u>	<u>5,302</u>	

ליום 31 בדצמבר, 2010

סה"כ	ללא הצמדה	בהצמדה למדד אלפי ש"ח	במטבע חוץ או בהצמדה לו		
			אירו	דולר	
279,641	105,494	166,834	340	6,973	נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד
9,581	-	9,581	-	-	הלוואות וחייבים - נמדדים בעלות מופחתת
<u>289,222</u>	<u>105,494</u>	<u>176,415</u>	<u>340</u>	<u>6,973</u>	

ד. התחייבויות פיננסיות

1. זכאים ויתרות זכות (*)

ליום 31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
1,466	-	חברות מוחזקות
18,662	20,232	הוצאות לשלם (כולל ריבית לשלם בגין אגרות חוב)
42	129	התחייבויות לעובדים והתחייבויות אחרות בגין שכר ומשכורת
88	98	מוסדות
8	117	אחרים
<u>20,266</u>	<u>20,576</u>	

(*) יתרות הזכאים אינן צמודות פרט לריבית לשלם בגין אגרות חוב.

ד. התחייבויות פיננסיות (המשך)

2. סיכון נזילות

הטבלה להלן מציגה את זמני הפרעון של ההתחייבויות הפיננסיות של החברה על פי התנאים החוזיים בסכומים לא מהוונים (כולל תשלומים בגין ריבית):

ליום 31 בדצמבר, 2011

סה"כ	מעל 5 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים אלפי ש"ח	משנתיים עד 3 שנים	משנה עד שנתיים	עד שנה	
1,231	-	-	-	-	-	1,231	זכאים ויתרות זכות
2,640	-	-	-	-	66	2,574	חוזים עתידיים
1,163,234	580,041	109,495	113,067	116,639	120,210	123,782	אגרות חוב
1,167,105	580,041	109,495	113,067	116,639	120,276	127,587	

ליום 31 בדצמבר, 2010

סה"כ	מעל 5 שנים	מ-4 שנים עד 5 שנים	מ-3 שנים עד 4 שנים אלפי ש"ח	משנתיים עד 3 שנים	משנה עד שנתיים	עד שנה	
4,167	-	-	-	-	-	4,167	הלוואה מתאגיד בנקאי
2,027	-	-	-	-	-	2,027	זכאים ויתרות זכות
1,129,107	619,946	95,868	98,843	101,819	104,860	107,771	אגרות חוב
1,135,301	619,946	95,868	98,843	101,819	104,860	113,965	

ד. התחייבויות פיננסיות (המשך)

3. תנאי הצמדה של התחייבויות פיננסיות לפי קבוצות המכשירים הפיננסיים בהתאם לתקן IAS 39

ליום 31 בדצמבר, 2011

סה"כ	ללא הצמדה	בהצמדה למדד אלפי ש"ח	במטבע חוץ או בהצמדה לו	
			יורו	דולר
952,700	1,231	951,469	-	-
2,640	-	-	39	2,601
955,340	1,231	951,469	39	2,601

התחייבויות פיננסיות הנמדדות בעלות מופחתת
התחייבויות פיננסיות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד

ליום 31 בדצמבר, 2010

סה"כ	ללא הצמדה אלפי ש"ח	בהצמדה למדד
907,095	561	906,534

התחייבויות פיננסיות הנמדדות בעלות מופחתת

4. הנפקת אגרות חוב בשנת הדוח

בחודש אוקטובר 2011 גייסה החברה חוב בסך של 100 מיליוני ש"ח באמצעות הנפקה פרטית של אגרות חוב לגופים מוסדיים בדרך של הרחבת סדרה א' הנסחרת בבורסה. לקראת ההנפקה, פרסמה חברת מדרוג דוח דירוג אשר קבע כי דירוג אגרות החוב של החברה נותר בעינו ועומד על דירוג של Aa3 באופן יציב. דוח הדירוג התבסס, בין היתר, על כך שיתבצע שינוי מבני הכולל את העברת מניות מבטחים פנסיה בע"מ – חברה מנהלת (להלן – מבטחים פנסיה) ממנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן – מנורה ביטוח) לחברה, תוך שנה ממועד הדירוג (ראה סעיף ז' להלן). בנוסף, החברה הצהירה על כוונתה לשמור נכסים נזילים וקווי אשראי בשיעור של 125% מהחזרי החוב (קרן+ריבית), שנה מראש, בהתאם ללוח הסילוקין של אגרות החוב.

ה. יתרות נכסי מסים נדחים והתחייבויות מסים נדחים והכנסות מסים או הוצאות מסים

מסים על ההכנסה

1. חוקי המס החלים על החברה

חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), התשמ"ה-1985 (להלן – החוק)

על-פי החוק, עד לתום שנת 2007 נמדדו התוצאות לצורכי מס בישראל כשהן מותאמות לשינויים במדד.

בחודש פברואר 2008 התקבל בכנסת תיקון לחוק המגביל את תחולתו של חוק התיאומים משנת 2008 ואילך. החל משנת 2008, נמדדות התוצאות לצורכי מס בערכים נומינליים למעט תיאומים מסוימים בגין שינויים במדד בתקופה שעד ליום 31 בדצמבר, 2007. תיאומים המתייחסים לרווחי הון, כגון בגין מימוש נדל"ן (שבח) וניירות ערך, ממשיכים לחול עד למועד המימוש. התיקון לחוק כולל, בין היתר, את ביטול תיאום התוספת והניכוי בשל אינפלציה והניכוי הנוסף בשל פחת בגין רכישות החל משנת 2008.

2. שיעורי המס החלים על החברה

ביום 5 בדצמבר, 2011 התקבל בכנסת החוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב – 2011 (להלן – החוק). במסגרת החוק בוטל, בין היתר, החל משנת 2012, מתווה ההפחתה של שיעורי מס החברות. בנוסף, הועלה מס החברות לשיעור של 25% החל משנת 2012. לאור העלאת שיעור מס החברות כאמור לעיל, הועלו בהתאמה גם שיעור המס על רווח הון ריאלי ושיעור המס על השבח הריאלי.

להלן שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על החברה:

<u>שנה</u>	<u>שיעור מס חברות</u>
2009	26
2010	25
2011	24
2012 ואילך	25

השפעת השינוי כאמור על יתרות המסים הנדחים הביאה לגידול ביתרות ההתחייבויות בגין מסים נדחים ולקיטון ברווח הנקי בשנת 2011 בסך של כ- 6,122 אלפי ש"ח.

3. שומות מס

לחברה שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2006.

ה. יתרות נכסי מסים נדחים והתחייבויות מסים נדחים והכנסות מסים או הוצאות מסים (המשך)

4. מסים נדחיםהרכב

נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על רווח והפסד לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			נתונים כספיים מתוך הדוחות המאוחדים על המצב הכספי ליום 31 בדצמבר		
2009	2010	2011	2010	2011	
אלפי ש"ח					
(388)	(2,531)	(10,663)	12,864	23,527	<u>התחייבויות מסים נדחים</u>
(20,303)	8,642	9,784	10,865	1,081	נדל"ן להשקעה הנמדד בשווי הוגן
			23,729	24,608	ניירות ערך הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד
					<u>נכסי מסים נדחים</u>
901	(2,289)	-	-	-	הפסדים מועברים לצורכי מס
121	58	940	1,208	2,148	הפרשה לחובות מסופקים
126	26	97	152	249	הטבות לעובדים
			1,360	2,397	
(19,543)	3,906	158			הכנסות (הוצאות) מסים נדחים
			(22,369)	(22,211)	התחייבויות מסים נדחים

המסים הנדחים מוצגים בנתונים הכספיים מתוך הדוחות המאוחדים על המצב הכספי כדלקמן:

31 בדצמבר		
2010	2011	
אלפי ש"ח		
22,369	22,211	התחייבויות לא שוטפות

המסים הנדחים מחושבים לפי שיעור מס של 25% (2010 – 19.3%) בהתבסס על שיעורי המס הצפויים לחול בעת המימוש.

ה. יתרות נכסי מסים נדחים והתחייבויות מסים נדחים והכנסות מסים או הוצאות מסים (המשך)

5. מסים על ההכנסה הכלולים בנתונים הכספיים מתוך הדוחות המאוחדים על רווח והפסד

לשנה שהסתיימה ביום			
31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
-	8,296	3,460	מסים שוטפים
24,159	(3,906)	(7,376)	מסים נדחים
(24)	-	133	מסים בגין שנים קודמות (שוטפים ונדחים)
(4,593)	-	5,191	התאמת יתרות המסים הנדחים בעקבות שינוי בשיעורי המס
19,542	4,390	1,408	

6. מס תיאורטי

להלן מובאת התאמה בין סכום המס, שהיה חל אילו כל ההכנסות וההוצאות, הרווחים וההפסדים בדוח רווח והפסד היו מתחייבים במס לפי שיעור המס הסטטוטורי, לבין סכום מסים על ההכנסה שנזקף בנתונים הכספיים מתוך הדוחות המאוחדים על רווח והפסד:

לשנה שהסתיימה ביום			
31 בדצמבר			
2009	2010	2011	
אלפי ש"ח			
422,340	286,006	39,224	רווח לפני מסים על ההכנסה
323,004	257,428	57,637	רווח מחברות מוחזקות
99,336	28,578	(18,413)	רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה (הטבת מס) ללא תוצאות חברות מוחזקות
26%	25%	24%	שיעור המס הסטטוטורי
25,827	7,145	(4,419)	מס (חסכון במס) מחושב לפי שיעור המס הסטטוטורי
			עלייה (ירידה) במסים על ההכנסה הנובעת מהגורמים הבאים:
1	-	119	הוצאות שאינן מותרות בניכוי לצורכי מס
(61)	(82)	(46)	הכנסות פטורות
(1,433)	(2,158)	(790)	הפרשים בבסיס המדידה
(97)	86	289	הפרשים זמניים בגינם לא נזקפו מסים נדחים
(78)	-	-	ניצול הפסדים לצורכי מס משנים קודמות, בגינם לא הוכרו מסים נדחים בעבר
(4,593)	-	5,191	עדכון מסים נדחים בגין שינויי חקיקה
-	(601)	931	עדכונים שוטפים של יתרות מסים נדחים בגין שינויים בשיעורי המס
(24)	-	133	מסים בגין שנים קודמות (שוטפים ונדחים)
19,542	4,390	1,408	מסים על ההכנסה
19.67%	15.36%	-	שיעור מס אפקטיבי ממוצע

1. הלוואות, יתרות והתקשרויות מהותיות עם חברות מוחזקות1. יתרות עם חברות מוחזקות

ליום	
31 בדצמבר	
2010	2011
אלפי ש"ח	
11,942	12,033

נכסים שוטפים
יתרה שוטפת עם חברה מוחזקת

664,504	682,258
---------	---------

נכסים לא שוטפים
הלוואות ושטרי הון לחברות מוחזקות - ראה סעיף 5 להלן

2. עסקאות עם חברות מוחזקות

לשנה שהסתיימה ביום		
31 בדצמבר		
2009	2010	2011
אלפי ש"ח		
2,655	2,083	2,390

הכנסות דמי ניהול מחברה מוחזקת (ראה סעיף 4 להלן)

3. הכנסות מימון מחברות מוחזקות

לשנה שהסתיימה ביום		
31 בדצמבר		
2009	2010	2011
אלפי ש"ח		
15,894	10,896	45,204

הכנסות מימון

4. התקשרויות

החברה התקשרה בהסכם עם חברה מאוחדת - מנורה ביטוח, על פיו תספק החברה למנורה ביטוח שרותי ניהול ומיחשוב לצורך מתן הלוואות ומשכנתאות על ידי מנורה ביטוח ללקוחותיה.

תמורת השרותים שמספקת החברה כאמור, משלמת מנורה ביטוח לחברה דמי ניהול רבעוניים בשיעור של 0.175% מיתרת תיק הלוואות כפי שהיתה בסוף החודש שקדם למועד התשלום.

החל מיום 1 בינואר, 2012, הועברה פעילות מתן הלוואות למנורה ביטוח ולפיכך הופסקה ההתקשרות האמורה לעיל. בנוסף לכך הועברו לחברה מנהלים בכירים, בהם יו"ר הדירקטוריון ומנכ"ל החברה, אשר הועסקו במנורה ביטוח. בתמורה לשירותים שיינתנו על ידי אותם מנהלים בכירים למנורה ביטוח, תשלם מנורה ביטוח דמי ניהול בהתאם לעלות בתוספת מרווח של 10%.

1. הלוואות, יתרות והתקשרויות מהותיות עם חברות מוחזקות (המשך)

5. הלוואות ושטרי הון

א. שטרי הון נדחים - מנורה ביטוח

בחודש יולי 2010, הנפיקה מנורה ביטוח לחברה שטר הון נדחה בסך של 170 מיליוני ש"ח ע.ג. תמורת ערכו הנקוב. שטר ההון הונפק לתקופה של ארבעים ותשע שנים, כאשר למנורה ביטוח קיימת אופציה לפירעון מוקדם לאחר עשר שנים ולאחר מכן, מידי חמש שנים. הריבית המשולמת על השטר הינה בשיעור של 5.3%, צמודה למדד. כחלק מתנאי השטר, קיימים מנגנונים לביטול הריבית, ובתנאים מסוימים, להמרת הקרן להון מניות. בחודש ספטמבר 2010, הנפיקה מנורה ביטוח לחברה שטר הון נדחה נוסף בסך 80 מיליוני ש"ח ע.ג. שטר ההון הונפק בפרמיה של כ- 3 מיליוני ש"ח, בתנאים זהים לשטר ההון שהונפק בחודש יולי 2010. שטרי ההון הנדחים אושרו על ידי המפקח על הביטוח כהון ראשוני מורכב (הון היברידי) במנורה ביטוח.

ב. הלוואות לחברה מאוחדת - מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ

ליום 31 בדצמבר		שיעור הריבית	
2010	2011		
אלפי ש"ח		%	
76,032	83,644	ליבור ל-3 חודשים+2%	דולר
119,182	126,916	יוריבור ל-3 חודשים+2%	יורו
5,337	-	-	שקלית צמודת מדד
6,878	13,946	3.8% (אשתקד - 3%)	שקלית לא צמודה
<u>207,429</u>	<u>224,506</u>		

ההלוואות שלעיל צפויות להיפרע בטווח של בין 3 ל- 8 שנים מתאריך הדוחות הכספיים.

ג. הלוואות ושטרי הון לחברה מאוחדת - מנורה מבטחים פיננסים בע"מ

ליום 31 בדצמבר		שיעור הריבית	
2010	2011		
אלפי ש"ח		%	
52,843	54,689	4.3% (אשתקד 5%)	הלוואות:
-	3,700	P - 0.10	צמודות מדד
19,970	4,673	P - 0.75	ללא הצמדה
115,253	119,542	P + 0.25	ללא הצמדה
<u>188,066</u>	<u>182,604</u>		
10,613	10,470	-	שטרי הון:
<u>198,679</u>	<u>193,074</u>		ללא הצמדה

לא נקבע מועד לפרעון של ההלוואות.

מועדי פרעון שטרי ההון יהיו לא לפני 31 בדצמבר, 2012. לאחר המועד האמור, יחודשו שטרי הון באופן אוטומטי לתקופה של שנה בכל פעם.

ז. אירוע מהותי לאחר תאריך הדיווח

לאחר תאריך הדיווח, ביום 14 בפברואר, 2012 החליט דירקטוריון מנורה ביטוח על חלוקה של מלוא מניות מבטחים פנסיה כדיבידנד בעין לחברה. ביום 15 בפברואר, 2012 בוצעה החלוקה.

פרק ו': פרטים נוספים על התאגיד

תוכן עניינים

1	תמצית דוחות על הרווח הכולל של התאגיד לכל אחד מהרבעונים בשנת 2011 (תקנה 10א)	1
2	שימוש בתמורת ניירות ערך תוך התייחסות ליעדי התמורה עפ"י התשקיף (תקנה 10ג)	2
3	השקעות בחברות-בת ובחברות קשורות לתאריך המאזן (תקנה 11)	3
3.1	חברות בנות וקשורות של החברה (הנתונים בטבלה נכונים לתאריך הדוח על המצב הכספי):	3
3.2	חברות בנות וקשורות של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ	5
3.3	חברות בנות וקשורות של מנורה מבטחים פנסיה בע"מ	7
3.4	חברות בנות וקשורות של שומרה חב' לביטוח בע"מ	7
3.5	חברות בנות וקשורות של מנורה נכסים והשקעות בע"מ	8
3.6	חברות בנות וקשורות של מנורה מבטחים פיננסים בע"מ	8
3.7	חברות בנות וקשורות של מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ	9
4	שינויים בהשקעות בחברות-בת ובחברות קשורות בתקופת הדוח (תקנה 12)	11
4.1	מנורה מבטחים פיננסים בע"מ	11
4.2	מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ	11
5	הכנסות של חברות בת וחברות קשורות והכנסות מהן (תקנה 13) (באלפי ש"ח):	11
6	רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך הדוח על המצב הכספי, אם מתן הלוואות היה אחד מעיסוקיו העיקריים של התאגיד (תקנה 14)	12
7	מסחר בבורסה - ני"ע שנרשמו למסחר - מועדי וסיבות הפסקת מסחר (תקנה 20)	12
8	תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה (תקנה 21א)	13
9	תגמולים לנושאי משרה בכירה שניתנו להם לאחר שנת הדיווח ולפני מועד הגשת הדוח, בקשר עם כהונתם או העסקתם בשנת הדיווח ואשר לא הוכרו בדוחות הכספיים לשנת הדיווח (תקנה 21ב)	14
10	בעל השליטה בתאגיד (תקנה 21א)	15
11	עסקאות עם בעל שליטה (תקנה 22)	15
11.1	עסקאות המנויות בסעיף 270(4) לחוק החברות, תשנ"ט-1999	15
11.2	עסקאות אחרות אשר אינן מנויות בסעיף 270(4) לחוק החברות, תשנ"ט-1999	19
12	מניות וני"ע המוחזקים ע"י בעל עניין בתאגיד, בחברה מוחזקת* (תקנה 24)	20
13	הון רשום, הון מונפק וניירות ערך המירים של התאגיד (תקנה 24א)	20
14	מרשם בעלי המניות של התאגיד (תקנה 24ב)	20
15	מען רשום (תקנה 25א)	20
16	הדירקטורים של התאגיד (תקנה 26)	21
17	נושאי משרה בכירה של התאגיד (תקנה 26א)	24
18	מורשה חתימה של התאגיד (תקנה 26ב)	27
19	רואה החשבון של התאגיד (תקנה 27)	27
20	שינוי בתזכיר או בתקנון של התאגיד (תקנה 28)	27
21	המלצות והחלטות הדירקטורים (תקנה 29)	27
22	החלטות החברה (תקנה 29א)	29

1. תמצית דוחות על הרווח הכולל של התאגיד לכל אחד מהרבעונים בשנת 2011 (תקנה 10א)
תמצית דוחות על הרווח הכולל של התאגיד לכל אחד מהרבעונים לשנת 2011 (באלפי ש"ח):

ינואר-מרס	אפריל-יוני	יולי-ספטמבר	אוקטובר-דצמבר	שנת 2011	
1,060,331	1,060,023	1,097,825	1,100,515	4,318,694	פרמיות שהורווחו ברוטו
230,605	224,447	216,157	207,224	878,433	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
829,726	835,576	881,668	893,291	3,440,261	פרמיות שהורווחו בשייר
402,981	(3,139)	(587,822)	454,074	266,093	רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון
145,007	148,051	143,237	147,919	584,214	הכנסות מדמי ניהול
56,081	56,130	50,197	43,984	206,392	הכנסות מעמלות
473	(107)	527	542	1,435	הכנסות אחרות
1,434,268	1,036,511	487,807	1,539,810	4,498,395	סך כל ההכנסות
1,080,457	687,427	258,880	1,213,063	3,239,827	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו
(163,513)	(104,255)	(140,846)	(162,086)	(570,700)	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
916,944	583,172	118,034	1,050,977	2,669,127	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
238,484	224,840	237,196	228,814	929,334	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
151,441	167,573	164,565	166,841	650,419	הוצאות הנהלה וכלליות
8,276	8,916	7,775	6,191	31,158	הוצאות אחרות
38,844	45,358	31,446	28,258	143,906	הוצאות מימון
1,353,989	1,029,858	559,016	1,481,080	4,423,943	סך כל ההוצאות
325	2,237	7,157	6,814	16,533	חלק ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
80,604	8,889	(64,052)	65,544	90,985	רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
28,341	4,897	(13,673)	33,120	52,685	מסים על הכנסה
52,263	3,992	(50,379)	32,424	38,300	רווח (הפסד) לתקופה

מיוחס ל:

37,816	32,321	(50,538)	3,886	52,147	בעלי המניות של החברה
484	103	159	106	116	זכויות המיעוט
38,300	32,424	(50,379)	3,992	52,263	רווח (הפסד) לתקופה

ינואר-מרס	אפריל-יוני	יולי-ספטמבר	אוקטובר-דצמבר שנת 2011		
52,263	3,992	(50,379)	32,424	38,300	רווח (הפסד) לתקופה
					רווח (הפסד) כולל אחר:
899	1,326	5,483	56	7,764	התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילות חוץ
(18,900)	(85,054)	(115,842)	21,132	(198,664)	שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנוקף לקרנות הון
(18,077)	(0)	19,399	6,613	7,935	רווחים (הפסדים) נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד
5,103	12,142	25,670	4,270	47,185	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
10,937	24,172	22,000	(12,821)	44,288	הטבת מס (מסים על הכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר
(20,038)	(47,414)	(43,290)	19,250	(91,492)	רווח כולל אחר לתקופה, נטו ממס
32,225	(43,421)	(93,669)	51,674	(53,192)	סך הכל רווח (הפסד) כולל לתקופה

רווח הכולל מיוחס ל:

32,109	(43,527)	(93,828)	51,571	(53,676)	בעלי המניות של החברה
116	106	159	103	484	זכויות שאינן מקנות שליטה
32,225	(43,421)	(93,669)	51,674	(53,192)	רווח (הפסד) כולל לתקופה

2. שימוש בתמורת ניירות ערך תוך התייחסות ליעדי התמורה עפ"י התשקיף (תקנה 10ג)

התמורה נטו שקיבלה החברה בגין הקצאת איגרות החוב (סדרה א') שנרשמו למסחר על פי תשקיף מיום 27 בפברואר 2008, לרבות התמורה בגין הקצאת איגרות החוב במסגרת הרחבת הסדרה (כמפורט בסעיף 7 להלן) שימשה ומשמשת את החברה בהתאם לצרכיה, כפי שהיו מעת לעת, ובכלל זה למימון הפעילות השוטפת של החברה, וכן בהתאם להחלטות דירקטוריון החברה, כפי שהיו ותהיינה מעת לעת.

3. השקעות בחברות-בת ובחברות קשורות לתאריך המאזן (תקנה 11)

3.1 חברות בנות וקשורות של החברה (הנתונים בטבלה נכונים לתאריך הדוח על המצב הכספי):

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	יתרה לתאריך הדוח על המצב הכספי (אלפי ₪)	שיעור ריבית הצמדה	הערות
מנורה מבטחים ביטוח בע"מ	רגילה	230,868,288	230,868,288	1,917,366	100	270,358	1,917,366	270,358	5.30%	שטר הון המתחדש אחת לשנה בהסכמת הצדדים
מנורה מבטחים פיננסים בע"מ	רגילה	1,000	1,000	45,021	100	119,542	45,021	119,542	פריים ללא הצמדה + 0.25%	ללא מועד פירעון
						3,700		3,700	פריים-ללא הצמדה 0.1%	ללא מועד פירעון
						4,673		4,673	פריים-ללא הצמדה 0.75%	ללא מועד פירעון
						54,689		54,689	מדד המחירים לצרכן	ללא מועד פירעון
						10,469		10,469	ללא ריבית הצמדה	שטר הון המתחדש אחת לשנה בהסכמת הצדדים
						126,916	8,453	126,916	יוריבור + 2.00%	ללא מועד פירעון

¹ קיימת אפשרות לפירעון מוקדם בשנת 2020 באישור המפקח על הביטוח.

				83,644							
	---	ליבור דולר	ללא מועד פירעון								
		+ 2.00%									
	---	ללא הצמדה	ללא מועד פירעון	13,946							
	---	---	---	---	100	0	100	100	100	רגילה	מנורה שירותי סוכנים (1994) בע"מ***
	---	---	---	---	100	0	2,000,000	2,000,000	2,000,000	רגילה	מנורה ניהול קופות גמל בע"מ***
	---	---	---	---	100	1,237	180,001	180,001	180,001	רגילה	דורות חברה לניהול קשרי לקוחות בע"מ**
	---	---	---	---	100	0	1,000	1,000	1,000	רגילה	מנורה שוקי הון בע"מ***
	---	---	---	---	100	0	² 0.17	1,700	1,700	רגילה	נחלת מנורה חברה לשכון ופתוח (1950) בע"מ
		פריים- ללא הצמדה 0.5%	ללא מועד פירעון	1,299	100	(1,250)	1,000	1,000	1,000	רגילה	מנורה מבטחים משלמת בע"מ ³
		הגבוה מבין הריבית האמורה ובין שיעור הריבית שנקבע בתקנות מס הכנסה									

² ערכן הנקוב של מניות החברה הוא 0.0001 שקל חדש (ישן).

³ מחזיקה ב- Menora Mivtachim Investments US LLC ב- 100% שהינה השותף הכללי.

3.2 חברות בנות וקשורות של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

הנתונים בטבלה נכונים לתאריך הדוח על המצב הכספי:

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד החזקה* (אלפי ש"ח)	שיעור (%)	הלוואות ואגרות חוב	יתרה ליום הדוח על המצב הכספי (אלפי ₪)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
מנורה מבטחים פנסייה בע"מ	רגילה	328,000	328,000	105,645	100	30,000	30,000	2021	4.65%	מדד המחירים לצרכן	שטר הון
מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ	רגילה	1,000	1,000	1	100	---	---	---	---	---	---
אורות סוכנות לביטוח חיים בע"מ (2005)	רגילה	1,000	1,000	4,293	80	---	---	---	---	---	---
שומרה חב' לביטוח בע"מ	רגילה	73,941,016	73,941,016	203,667	100	5,469	5,469	1.2013	---	מדד המחירים לצרכן	שטר הון
						10,537	10,537	9.2014	---	מדד המחירים לצרכן	שטר הון
						4,983	4,983	10.2014	---	מדד המחירים לצרכן	שטר הון
						5,215	5,215	1.2014	---	מדד המחירים לצרכן	שטר הון
						10,522	10,522	4.2014	---	מדד המחירים לצרכן	שטר הון

מנורה נכסים והשקעות בע"מ	רגילה	14,001	14,001	23,261	100	117,368	מועד אחרון לפירעון - אוקטובר 2031	2.00%	מדד המחירים לצרכן	הגבוה מבין הריבית הנקובה ובין שיעור הריבית שנקבע בתקנות מס הכנסה
Menorah surrey street company 1 ltd.	רגילה	100	589	11,041	50.31	---	---	---	---	---
Menorah surrey street company (nostro) ltd.	רגילה	100	589	2,404	100	---	---	---	---	---
Menorah surrey street company 2 ltd.	רגילה	100	589	1,922	100	---	---	---	---	---
Sienna Bay Finance LP	שותפות זרה ⁴	---	---	3,994	39	---	---	---	---	---
Treybrooke Equity LP	שותפות זרה	---	---	3,324	39	---	---	---	---	---
Landmark at Maple Glen LP	שותפות זרה	---	---	6,791	39	---	---	---	---	---
Gaia Jurnal Square LLC	שותפות זרה	---	---	37,888	38.3	---	---	---	---	---
Properties Sunshen LP	שותפות זרה	---	---	10,860	34.1	---	---	---	---	---
Boulder Texas Holdings LLC	שותפות זרה	---	---	5,524	30.1	---	---	---	---	---
Baltimore Portfolio Finance LP	שותפות זרה	---	---	25,045	23.2	---	---	---	---	---

⁴ מלבד השותפויות המנויות לעיל, במסגרת מדיניות ההשקעה של החברה, כמפורט בסעיף 9.3.3 לפרק תיאור עסקי התאגיד, החברה משקיעה את כספי העמיתים בנדל"ן באמצעות השקעה בשותפויות בבעלות חברות בקבוצה.

3.3 חברות בנות וקשורות של מנורה מבטחים פנסיה בע"מ

הנתונים בטבלה נכונים לתאריך הדוח על המצב הכספי:

חברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב				
						יתרה ליום הדוח על המצב הכספי (אלפי ₪)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
מבטחים שרותי פנסיה בע"מ**	רגילה	1,000	1,000	1	100	---	---	---	---	---

3.4 חברות בנות וקשורות של שומרה חב' לביטוח בע"מ

הנתונים בטבלה נכונים לתאריך הדוח על המצב הכספי:

חברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב				
						יתרה ליום הדוח על המצב הכספי (אלפי ₪)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
שומרה נדל"ן בע"מ	רגילה	204	204	7,032	100	22,635	---	---	---	---
סיני סוכנות לביטוח בע"מ	רגילה א	4,000	4,000	12,576	100	---	---	---	---	---
	רגילה	990	990	0.99	100	---	---	---	---	---
	הנהלה	10	10	0.01	100	---	---	---	---	---
ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) בע"מ	רגילה	11,600	11,600	(6,592)	100	9,801	ללא מועד פירעון	פריים+0.25% בלתי צמודה	גרייס ללא מועד פירעון (ניתנה ממנורה ביטוח)	עם
						19,229	26/01/2026	4%	מדד	פירעונות כל ינואר ויולי עד שנת 2026.

⁵ ערך הנקוב של מניות החברה הוא 0.001 שקל חדש (ישן).

3.5 חברות בנות וקשורות של מנורה נכסים והשקעות בע"מ

הנתונים בטבלה נכונים לתאריך הדוח על המצב הכספי:

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב	יתרה ליום הדוח על המצב הכספי (אלפי ₪)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
חצרון חברה להשקעות בע"מ	רגילה	1,005,000	100,500 ⁶	0	66.6						
חניון אלנבי 115 בע"מ	רגילה	100	0.1 ⁷	0	58						
הבניינים להשכרה בע"מ**	רגילה א	2,502	0.2502 ⁸	0	0						
	רגילה	8	0.0008	100							

3.6 חברות בנות וקשורות של מנורה מבטחים פיננסים בע"מ

הנתונים בטבלה נכונים לתאריך הדוח על המצב הכספי:

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב	יתרה ליום הדוח על המצב הכספי (אלפי ₪)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
מנורה מבטחים גמל בע"מ	רגילה	26,550,001	26,550,001	62,112	100						
מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ	רגילה	30,400,000	30,400,000	26,542	100		83,160	ללא מועד פירעון	5%	מדד המחירים לפירעון בכל עת בהסכמת לצרכן הצדדים	הלוואות בעלים הניתנת

⁶ ערכה הנקוב של המניה הוא 0.1 שקל חדש.

⁷ ערכה הנקוב של המניה הוא 0.001 שקל חדש (ישן).

⁸ ערכן הנקוב של מניות החברה הוא 0.0001 שקל חדש (ישן).

5,000	ללא פירעון	ללא ריבית	ללא הצמדה	שטר הון צמית ללא מועד פירעון							
17,511	ללא מועד פירעון	פריים 0.5%+	ללא הצמדה	הלוואת בעלים הניתנת לפירעון בכל עת בהסכמת הצדדים							
3,700	לשנה	פריים-0.1%	ללא הצמדה	הלוואת בעלים הניתנת לפירעון בכל עת בהסכמת הצדדים	100	266	2,250,000	2,250,000	רגילה	מנורה מבטחים ניהול תיקי השקעות בע"מ	
2,300	ללא פירעון	ללא ריבית	ללא הצמדה	שטר הון צמית ללא מועד פירעון	100	12,052	1,000	1,000	רגילה	מנורה מבטחים חיתום וניהול רגילה	
---	---	---	---	---	100	0	10,000	10,000	רגילה	מנורה מבטחים מוצרים פיננסים (2006) בע"מ**	
---	---	---	---	---	60	2,823	0.011 ⁹	120	הנהלה	מנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ	
					0		0.0005	5	רגילות		
					0		0.0001	1	נדחית		

3.7 חברות בנות וקשורות של מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד החזקה* (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה* (%)	הלוואות ואגרות חוב	יתרה ליום הדוח על המצב הכספי (אלפי ₪)	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
Belltrend Menora Enterprises LTD.	רגילה	1,000	8,444	(4,243)	50	בטווח של עד 5 שנים	13,963		3%	יורו	---
Yatelsis Development LTD.	רגילה	2,000	10,699	2,472	60	בטווח של 3-5 שנים	58,668		6%	דולר	---

⁹ ערכן הנקוב של מניות החברה הוא 0.0001 שקל חדש (ישן).

---	יוריבור ל-6 חודשים +3%	יוריבור ל-6 חודשים +3%	בטווח של 3-5 שנים	69,449	60	(924)	9,876	2,000	רגילה	Yatelsis River Development LTD.
---	---	---	---	---	50	198	10,554	2,000	רגילה	Mxr Development LTD.
---	יוריבור ל-6 חודשים +4.5%	יוריבור ל-6 חודשים +4.5%	בטווח של 3-8 שנים	50,858	42	972	20,572	4,166	רגילה	Solangia LTD
---	יוריבור ל-6 חודשים +8%	יוריבור ל-6 חודשים +8%	תוך שנה	12,875	---	---	---	---	---	---
---	---	---	---	---	42	1,343	10,291	2,084	רגילה	Bruseco Holding LTD
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
---	---	---	---	---	42	(42)	61,716	12,498	רגילה	Pellariway Holdings LTD

מקרא סימונים בסעיף 3: * שיעור החזקה בנייר הערך, בהון, בזכויות הצבעה ובסמכות למנות דירקטורים.

** חברה לא פעילה.

*** חברה לא פעילה שעברה לסטטוס "מחוסלת מרצון" בשנת הדוח.

4. שינויים בהשקעות בחברות-בת ובחברות קשורות בתקופת הדוח (תקנה 12)

4.1 מנורה מבטחים פיננסים בע"מ

מהות השינוי: פירעון הלוואות בעלים בסך כולל של כ- 12 מיליוני ש"ח.
מועד השינוי: במועדים שונים במהלך 2011.

4.2 מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ

מהות השינוי: פירעון הלוואות בעלים נטו ממנורה נדל"ן בסך כולל של 0.5 מיליון ש"ח.
מועד השינוי: במועדים שונים במהלך שנת 2011.

5. הכנסות של חברות בת וחברות קשורות והכנסות מהן (תקנה 13) (באלפי ש"ח):

דמי ניהול שנתקבלו לאחר	ריבית שנתקבלה עבור	דמי ניהול תאריך שנתקבלו הדוח על עד תאריך המצב	התקופה שלאחר שנת הדיווח ומועד התשלום	דיבידנד לאחר תאריך הדוח	דיבידנד לאחר תאריך הדוח	רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה	רווח (הפסד) נקי לתקופה	חברות בנות
-	2,390	-	20,382	(****)	100,000	(33,350)	(86,663)	מנורה מבטחים ביטוח בע"מ 53,313
-	-	-	7,214	-	-	3,892	3,892	מנורה מבטחים פיננסים בע"מ 3,892
-	-	-	17,612	-	-	(3,554)	(1,615)	מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ (*) (1,939)
-	-	-	-	-	-	32	32	דורות חברה לניהול קשרי לקוחות בע"מ (**)
-	-	-	-	-	-	(1)	-	מנורה שירותי סוכנים (1994) בע"מ (****) מחוסלת מרצון (1)
-	-	-	48	-	-	(45)	(45)	מנורה מבטחים משלמת בע"מ (45)
-	-	-	-	-	-	2	-	מנורה ניהול קופות גמל בע"מ (****) מחוסלת מרצון 2
-	-	-	-	-	-	-	-	מנורה שוקי הון בע"מ (****) מחוסלת מרצון -
-	-	-	-	-	-	-	-	נחלת מנורה חברה לשיכון ופיתוח בע"מ (**)

(*) כולל חלק החברה בתוצאות נטו של חברות מוחזקות.

(**) חברות לא פעילות.

(***) חברות לא פעילות שעברו לסטטוס "מחוסלות מרצון" בשנת הדוח.

(****) יתרת ההשקעה חולקה כדיבידנד לאחר תאריך הדוח.

6. רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך הדוח על המצב הכספי, אם מתן הלוואות היה אחד מעיסוקיו העיקריים של התאגיד (תקנה 14)

מספר הלווים	סכום בש"ח	עד	מ
	50,000	עד	0
	100,000	עד	50,001
1	250,000	עד	100,001
1	500,000	עד	250,001
	1,000,000	עד	500,001
1	2,000,000	עד	1,000,001
3	10,000,000	עד	2,000,001
	15,000,000	עד	10,000,001
	40,000,000	עד	15,000,001
	70,000,000	עד	40,000,001
	150,000,000	עד	70,000,001
3	300,000,000	עד	150,000,001

7. מסחר בבורסה - ני"ע שנרשמו למסחר - מועדי וסיבות הפסקת מסחר (תקנה 20)

ביום 9 באוקטובר 2011 הקצתה החברה 83,333,400 ש"ח ע.נ. אגרות חוב (סדרה א') של החברה בתמורה לסך של 100,000,000 ש"ח, בהקצאה פרטית למשקיעים מוסדיים, בדרך של הרחבת סדרה נסחרת (להלן: "אגרות החוב הנוספות"). אגרות החוב הנוספות נרשמו למסחר בבורסה והן מהוות חלק מאגרות החוב (סדרה א') של החברה לכל דבר ועניין. בתקופת הדוח לא חלה הפסקת מסחר בני"ע של התאגיד.

8. תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה (תקנה 21(א))

להלן פרוט התגמולים ששולמו לנושאי משרה בכירה בחברה ובתאגידי בשליטתה בשנת 2011 כפי שהוכרו בדוחות הכספיים לשנת 2011 (באלפי ש"ח):

תגמולים* אחרים			תגמולים* בעבור שירותים							פרטי מקבל התגמולים				
סה"כ	אחר	דמי שכירות	ריבית	אחר	עמלה	דמי ייעוץ	דמי ניהול	תשלום מבוסס מניות***	מענק	שכר**	שיעור החזקה בהון התאגיד	היקף המשרה	תפקיד	שם
1,793	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,793	61.86%	מלאה	יו"ר דירקטוריון	מנחם גורביץ
4,907	-	-	-	275	-	-	-	1,310	670	2,652	2.72%	מלאה	מנכ"ל	ארי קלמן
5,197	-	-	-	1,081	-	-	3,128	988	-	-	אין	מלאה	מנכ"ל חברה בת	מוטי רוזן
2,469	-	-	-	-	-	-	-	154	578	1,737	אין	מלאה	מנכ"ל חברה נכדה	יהודה בן אסאייג
3,603	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,603	אין	מלאה	משנה למנכ"ל חברה בת	מנחם הרפז
2,157	-	-	-	200	-	-	-	187	-	1,770	אין	מלאה	מנהל השקעות ראשי	יוני טל

* סכומי התגמול במונחי עלות לתאגיד. הסכומים הנ"ל אינם כוללים מס שכר ו/או מע"מ, לפי העניין.

** רכיב השכר המפורט לעיל כולל את הרכיבים הבאים (לפי המקרה והעניין): שכר חודשי ברוטו צמוד למדד (כולל משכורת 13), הפרשות סוציאליות (לרבות הפרשות בשל סיום יחסי עובד-מעביד), קרן השתלמות ואי כושר עבודה כמקובל, רכב, החזר הוצאות שונות ובכלל זה הוצאות אש"ל, טלפון נייד ונייד וכן ימי חופשה, מחלה והבראה.

*** שווי הטבה הגלומה ביחידות הפאנטום אשר הוקצו בשנת 2010 למעט לעניין מנכ"ל החברה שקיבל הקצאה בפועל של מניות התאגיד (במובחן מהאופציות הנ"ל).

(1) מר גורביץ מכהן כיו"ר הדירקטוריון של החברה. הסכם ההעסקה עמו חודש לאחרונה בחודש אוקטובר 2010 ל- 5 שנים (ראה פירוט נוסף בסעיף 11 להלן (תקנה 22)). שכרו של מר גורביץ שולם בידי מנורה מבטחים ביטוח. ההחזקה במניות החברה בשיעור המצוין לעיל הינה על ידי תאגידי זרים המוחזקים בנאמנות עבורו כנהנה יחיד.

(2) מר קלמן מכהן כמנכ"ל החברה וכיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח. הסכם ההעסקה עימו שבתוקף הינו לתקופה של 15 שנים החל מאוגוסט 2003 עם הודעה מוקדמת של 12 חודשים. לאחר המועד האמור, יחודש ההסכם לשנה בכל פעם אא"כ הודיע מי מהצדדים על אי חידושו. שכרו של מר קלמן שולם בידי מנורה מבטחים ביטוח. במקביל ובנוסף להסכם ההעסקה אושרה למר קלמן תכנית מניות שעיקרה הקצאה של 4% ממניות מנורה מבטחים ביטוח הניתנים להמרה למניות החברה במהלך 10 שנים במנות שנתיות שוות. לפרטים נוספים בדבר הסכם ההעסקה ותכנית המניות לרבות התיקון לתכנית המניות שאושר בחודש אוגוסט 2008 שעיקרו שינוי בחבות המס בשל מעבר מתכנית פירוטית לתכנית הונית והמרת מלוא המניות של מנורה ביטוח למניות החברה, ראה ביאור 32 לדוחות הכספיים וכן דוח מיידי שפרסמה החברה ביום 31.07.08. בחודש יולי 2011 אושרה על ידי האורגנים המוסמכים של החברה ושל מנורה מבטחים ביטוח השתתפות בחבות המס הנוספת של מר קלמן בגין הדיבידנד שחולק בשנים 2003 ו- 2004 (שווי ההטבה כמפורט בטבלה דלעיל תחת הכותרת "אחר") וזאת בסכום החיסכון במס בלבד של מנורה מבטחים ביטוח ותוך התחייבות כלפי רשות המסים כי החברה ו/או מנורה ביטוח לא ידרשו ולא ידרשו בעתיד, לנכות את תשלומי הדיבידנד הנ"ל כהוצאה, ראה דוח מיידי שפרסמה החברה ביום 21.07.11. התשלום מבוסס מניות שנרשם בטבלה לעיל כהוצאה בשנת הדיווח מבטאת את החלק היחסי של המניות שהבשילו בשנה זו. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר קלמן, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק שנתי קבוע בסך של 561 אלפי ש"ח (צמוד למדד), להחזר הוצאות שהייה בתפקיד בחו"ל וכן לסך של 6,000 דולר בשנה (מגולם) לנסיעות פרטיות ולעניין ימי החופשה גם לפדיון ימי החופשה הצבורים בתום העסקתו. בנוסף, במקרה של סיום יחסי עובד מעביד (שלא בניסיונות פוטורות) יהיה זכאי מר קלמן לתוספת של 50% על מרכיב פיצויי הפיטורין שנצברו לזכותו בפוליסת ביטוחי המנהלים שלו וכן למענק בסכום השווה לסכום הדיבידנד שנצבר בגין מניות שזכאותו לגביהם טרם הבשילה על פי תנאי התכנית, בניכוי כל מס שיחול.

- (3) מר רוזן מכהן ממוחצית אוקטובר 2010 כמנכ"ל מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (חברה בת של החברה) ומועסק באמצעות חברה בשליטתו (להלן: "נותנת השירותים"). הסכם מתן השירותים הינו לתקופה בלתי קצובה כאשר הפסקת ההתקשרות כפופה להודעה מוקדמת של 6 (שישה) חודשים ותקופת הסתגלות (החופפת להודעה המוקדמת) של 12 (שנים עשר) חודשים (למעט בהתקיים נסיבות פוטרות) תוך התחייבות של המנכ"ל שלא לעסוק בתקופה זו ב"עיסוק נוגד" כהגדרתו בהסכם. תמורת שירותיו שולמה על ידי מנורה מבטחים ביטוח כדמי ניהול לחברה האמורה וכללה גם את מרכיב ההפרשות הסוציאליות וזכאות ל- 24 ימי חופשה ו- 30 ימי מחלה בתשלום. מנורה מבטחים ביטוח העמידה לרשות המנכ"ל רכב כנהוג למנהלים בדרגת משרתו. בנוסף, זכאי המנכ"ל להחזר הוצאות בארץ ובח"ל כמקובל וכן לקו טלפון בבית, מחשב וטלפון נייד. נותנת השירותים זכאית בגינו של מר רוזן, לבונוס בשווי שנע בין 720 אלפי ₪ (בונוס מטרחה) ל- 1,080 אלפי ₪ (בונוס מכסימלי) בהתאם לתכנית התגמול לנושאי משרה שאישר הדירקטוריון בחודש דצמבר 2010 (להלן: "תכנית התגמול") ול- 621,404 יחידות תגמול (אופציות פאנטום) שהוקצו לו במסגרת התכנית האמורה, כתגמול ארוך טווח, בפריסה ל- 4 שנים ובהתאם לתנאי התכנית והמימוש הקבועים בה. ראה הרחבה לגבי תכנית התגמול בסעיף 9.3.9 בפרק תיאור עסקי התאגיד. בנוסף לתמורה המפורטת לעיל, ניתן מענק חד-פעמי בסך של כ- 1,081 אלפי ₪ אשר שולם ב- 10 תשלומים חודשיים רצופים החל מחודש ינואר 2011. המנכ"ל והחברה שבבעלותו התחייבו במסגרת הסכם השירותים לסודיות (לזמן בלתי מוגבל) ומגבלת תחרות (לתקופה של שנה) כמקובל.
- (4) מר בן אסאייג מכהן כמנכ"ל מנורה מבטחים פנסיה (חברה נכדה¹⁰ של החברה) החל מחודש ינואר 2011. שכרו משולם על ידי מנורה מבטחים פנסיה. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר בן אסאייג, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק שנתי בטווח שבין 5.5 ל- 8.25 משכורות חודשיות ול- 100,823 יחידות תגמול ארוך טווח (אופציות פאנטום), במסגרת ובכפוף לתנאי "תכנית התגמול" שאישר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה. מר בן אסאייג זכאי להודעה מוקדמת בת 60 יום ובמקרה של פיטורים (שלא בנסיבות פוטרות) לתקופת הסתגלות של 6 חודשים.
- (5) מר הרפז מכהן כמנחה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח כללי במנורה ביטוח וכן כיו"ר דירקטוריון שומרה חברה לביטוח בע"מ (חברות בנות של החברה). הסכם ההעסקה עימו הינו בתוקף מחודש פברואר 2002. שכרו של מר הרפז משולם על ידי מנורה מבטחים ביטוח. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר הרפז, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק שנתי בטווח שבין 4 ל- 6 משכורות חודשיות, במסגרת ובכפוף לתנאי "תכנית התגמול". מר הרפז זכאי למענק הסתגלות של 6 חודשים במקרה של פיטורים.
- (6) מר טל מכהן כמנהל השקעות ראשי בחברה ומשנה למנכ"ל ומנהל אגף השקעות במנורה מבטחים ביטוח. הסכם ההעסקה עימו הינו בתוקף מחודש מאי 2002. שכרו של מר טל משולם בידי מנורה מבטחים ביטוח. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר טל, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק שנתי בטווח שבין 6 ל- 9 משכורות חודשיות ול- 117,650 יחידות תגמול ארוך טווח (אופציות פאנטום) במסגרת ובהתאם לתכנית התגמול וכן למענק שימור בסך של 1 מיליון ₪ לתקופה של 5 שנים, החל משנת 2011. במקרה של פיטורים (שלא בנסיבות פוטרות) זכאי מר טל ל- 5 חודשי הסתגלות.
- (7) בנוסף לאמור לעיל, סך הגמול וההוצאות הנלוות שקיבלו כל הדירקטורים בחברה (למעט היו"ר מר גורביץ, עימו נחתם הסכם העסקה) עמד בשנת 2011 על סך של כ- 745 אלפי ₪.

9. תגמולים לנושאי משרה בכירה שניתנו להם לאחר שנת הדיווח ולפני מועד הגשת הדוח, בקשר עם כהונתם או העסקתם בשנת הדיווח ואשר לא הוכרו בדוחות הכספיים לשנת הדיווח (תקנה 21(ב))

אין.

¹⁰ יצוין, כי ביום 15.02.12 העבירה מנורה ביטוח את מלוא (100%) מניותיה במנורה מבטחים פנסיה בע"מ לחברה כדיבידנד בעין וממועד זה הפכה מנורה מבטחים פנסיה לחברה בת בבעלות מלאה של החברה.

החברה מעריכה כי התגמולים לנושאי המשרה כמפורט בסעיף 8 לעיל (תקנה 21) ולמר גורביץ (י"ר הדירקטוריון) ולקרוביו כמפורט בסעיף 11 להלן (תקנה 22), הינם תמורה סבירה והוגנת ביחס למורכבות תפקידם על האחריות הכרוכה בה.

10. בעל השליטה בתאגיד (תקנה 21א)

בעלי השליטה בחברה הינם ניידן אסטבלישמנט ופלמס אסטבלישמנט, תאגידי זרים המוחזקים בנאמנות עבור מר מנחם גורביץ כנהנה יחיד, והמחזיקים בשיעור של 61.86% ממניות החברה.

11. עסקאות עם בעל שליטה (תקנה 22)

להלן למיטב ידיעת החברה, פירוט עסקאות בין החברה לבעל השליטה בה או שלבעל השליטה בה היה עניין אישי באישורן, אשר החברה התקשרה בהן בשנת הדיווח ו/או עד למועד הגשת הדוח ו/או עסקאות אשר הינן בתוקף למועד דוח זה:

11.1 עסקאות המנויות בסעיף 4(270) לחוק החברות, תשנ"ט-1999

11.1.1 ביום 22 בינואר 2007 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ואישור הדירקטוריון) את חידוש הסכם ההעסקה של מר גורביץ כמנכ"ל החברה וכי"ר הדירקטוריון בהתאם לתנאים שבהסכם הקודם עימו בהצמדה למדד בלבד ללא תוספת ריאלית. לפי ההסכם המחודש דאז, זכאי מר גורביץ לשכר שנתי (לרבות תמריץ, במסגרת השכר השנתי) שעלותו לחברה לא תעלה על סך של כ- 1,383 אלפי ש"ח (צמוד למדד שפורסם בחודש ינואר 2007) ("השכר השנתי") בתוספת רכב והוצאות החזקתו, החזר הוצאות אש"ל, אירוח, אחזקת פלאפון וטלפון מעבר לשכר השנתי. כל אחד מהצדדים להסכם רשאי להביא לסיומו בהודעה מוקדמת בכתב של 60 ימים. ההסכם חודש בתוקף מיום 1 בינואר 2007 לתקופה של 5 שנים. בהמשך להחלטת הדירקטוריון וועדת הביקורת, אישרה האסיפה הכללית של החברה, ביום 28 באוקטובר 2010, להתקשר עם מר גורביץ בתיקון להסכם העסקתו שעניינו הגדרת תפקידו של מר גורביץ כי"ר דירקטוריון החברה והפסקת כהונתו כמנכ"ל, וכן הארכת תוקפו של הסכם ההעסקה האמור כך שיסתיים בחלוף 5 שנים ממועד אישור האסיפה הכללית כאמור. עלות השכר של מר גורביץ בשנת 2011 הינה 1,793 אלפי ש"ח. למר גורביץ עניין אישי בעסקה בשל כך שהינו צד לעסקה. לפרטים נוספים ראו דיווח מיידי של החברה מימים 20 בספטמבר 2010 ו- 28 באוקטובר 2010 (בהתאמה).

11.1.2 מנורה ביטוח (חברה בת של החברה) מעסיקה את מר גרשון גורביץ (אחיו של בעל השליטה) מאז שנת 1994. בשנת 2005 מונה כמנכ"ל במנורה ביטוח. על פי הסכם ההעסקה עימו זכאי מר גורביץ לשכר חודשי (13 משכורות) ומענק שנתי בגובה של 3 משכורות, להפרשות סוציאליות כמקובל, רכב, החזקת טלפון, אש"ל, ימי מחלה, הבראה וחופשה שנתית. בנוסף, זכאי להודעה מוקדמת של 3 חודשים. תנאי העסקתו של מר ג. גורביץ כמפורט לעיל אושרו בינואר 2005 בידי מנכ"ל מנורה ביטוח. ביום 16 במאי 2010 אישרה האסיפה הכללית של החברה, לאחר אישור דירקטוריון החברה מיום 25 במרץ 2010, לשנות את תנאי הסכם ההעסקה עם מר ג. גורביץ מיום 1 בינואר 2005, כך שהחל מיום 1 בינואר 2010 מר ג. גורביץ זכאי למשכורת חודשית בסך של 40,000 ש"ח ברוטו (במקום סך של כ- 29 אלפי ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר 2009). יתר תנאי הסכם ההעסקה עם מר ג. גורביץ לא שונו והינם כמפורט לעיל. לבעל השליטה מר מ. גורביץ, עניין אישי בעסקה בשל עניינו האישי של קרובו מר ג. גורביץ שהינו צד לעסקה. עלות השכר של מר ג. גורביץ בשנת 2011 עמדה על סך של 923 אלפי ש"ח. לפרטים נוספים ראו דיווח מיידי של החברה מיום 5 במאי 2010.

11.1.3 ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 21 וביום 24 בנובמבר 2011, בהתאמה) לחדש את הסכם ההעסקה של החברה עם מר ערן גריפל, קרובו של בעל השליטה בחברה וי"ר הדירקטוריון, כמנכ"ל מנורה נדל"ן (חברה בת של החברה), לתקופה של 3 שנים מיום 15 בנובמבר 2011 (היינו עד ליום 15 בנובמבר 2014). עיקר תנאי העסקה אשר אושרו כאמור הינם: שכר חודשי בסך של 65 אלפי ש"ח לחודש (צמוד למדד)¹¹ בתוספת משכורת 13; הודעה מוקדמת של 180 יום; הפרשות סוציאליות, קרן השתלמות ואי

¹¹ העומד כיום על סך של 72 אלפי ש"ח.

כושר עבודה כמקובל¹²; החזר הוצאות שונות¹³ ובכלל זה - רכב¹⁴, הוצאות אש"ל, טלפון נייד ושני קווים נייחים וכן ימי חופשה (24 ימים בשנה), מחלה (30 ימים בשנה), והבראה (14 ימים בשנה). כמו כן מר גריפל יהא זכאי למענק שנתי, בסכום השווה ל-5% מהרווח השנתי¹⁵ לפני מס של מנורה נדל"ן - בניכוי הפסד משנה קודמת אחרונה (LCF), ובלבד שהרווח האמור הינו בשיעור המבטא תשואה של 10% לפחות על ההון העצמי (ללא הלוואות בעלים), וזאת עד לתקרה של 4 משכורות חודשיות (להלן: "המענק השנתי"). המענק השנתי האמור לעיל יחול לראשונה לגבי שנת 2012¹⁶. לבעל השליטה מר גורביץ, עניין אישי בעסקה בשל עניינו האישי של קרובו מר גריפל שהינו צד לעסקה. עלות השכר של מר גריפל בשנת 2011 הינה 1,291 אלפי ש"ח. לפרטים נוספים אודות חידוש תנאי ההעסקה של מר גריפל ראו דיווח מיידי של החברה מיום 29 בדצמבר 2011.

11.1.4 ביום 24 בנובמבר 2005 וביום 22 בינואר 2007 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ואישור הדירקטוריון) מתן כתב פטור והתחייבות לשיפוי לדירקטורים ונושאי משרה בחברה ובכללם מר גורביץ וקרוביו וכן מתן כתב פטור ושיפוי כאמור במנורה מבטחים ביטוח ובמנורה מבטחים פיננסים, חברות בנות של החברה, בהם הם מכהנים בנושאי משרה. כתב הפטור שהעניקה החברה הינו בהתאם למגבלות הקבועות לעניין זה בחוק החברות ואילו ההתחייבות לשיפוי מוגבלת לסך של 25 מיליוני דולר לנושא משרה ול-30 מיליוני דולר לכלל מקבלי השיפוי באירוע בודד ובכל מקרה, לא יעלה השיפוי על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדו"ח הכספי שלה ערב מתן השיפוי. לפרטים נוספים בדבר תנאי כתבי הפטור וההתחייבות לשיפוי הנ"ל ראה דוחות מיידיים שפרסמה החברה ביום 1 בנובמבר 2005 וביום 12 בדצמבר 2006, בהתאמה.

11.1.5 ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ביום 21 בנובמבר 2011 ואישור הדירקטוריון בימים 24 בנובמבר 2011 ו-29 בדצמבר 2011) להעניק כתב התחייבות לשיפוי חדש ליו"ר דירקטוריון החברה ובעל השליטה בחברה, מר מנחם גורביץ (להלן בסעיף זה: "כתב השיפוי החדש"). בהתאם לכתב השיפוי החדש, סכום השיפוי הכולל והמצטבר שבו תחוב החברה בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום מכוח כתב שיפוי שבו תחוב מי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה, בגין אותו אירוע לכלל נושאי המשרה, לא יעלה על 30 מיליון דולר. כמו כן, סכום השיפוי אשר בו תחוב החברה כלפי נושא משרה אחד בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום שהינו זכאי לקבל ממי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה מכוח כתב שיפוי, בגין אותו אירוע, לא יעלה על 25 מיליון דולר. בכל מקרה, סכום השיפוי (נטו) לאחר הפחתות של תגמולי ביטוח ששולמו בגין אותו אירוע על פי פוליסות ביטוח נושאי משרה שרכשה החברה, לפי שיקול דעתה, אם רכשה, או בשל סכום השיפוי ששולם על ידי החברה בגין אותו אירוע מכוח כתבי שיפוי קודמים שהוענקו למר גורביץ, לא יעלה, בכל מקרה, על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדו"ח הכספי שלה, ערב מתן השיפוי. כתב השיפוי החדש נועד להוסיף ולא לגרוע מכל כתב שיפוי קודם אשר הוענק למר מנחם גורביץ והכל בהתאם למותר על פי דין ואולם סך התחייבויות החברה לשיפוי לא תעלינה בסכומם על האמור בכתב השיפוי החדש. לבעל השליטה מר מ. גורביץ, עניין אישי בהחלטה בשל טיבו של כתב השיפוי החדש ולאור העובדה שהוא מעניק לו הטבה (שיפוי). לפרטים נוספים אודות כתב השיפוי החדש ראו דיווח מיידי של החברה מיום 29 בדצמבר 2011.

¹² מר גריפל יהיה רשאי להודיע לחברה, בכתב, כי סכומי ההפרשות לדמי גמולים ולקרן ההשתלמות העולים על התקרה הפטורה ממס לפי הוראות פקודת מס הכנסה, לפי העניין, ישולמו לו למשכורתו (ללא ניכוי מצידו) במקום שיופקדו בביטוח המנהלים או בקרן ההשתלמות.

¹³ ספרות מקצועית, עיתון יומי ובדיקת בריאות תקופתית.

¹⁴ החברה תישא בהוצאות הפעלת והחזקת הרכב שהינו בבעלות מר גריפל (לרבות גילום המס המתחייב מתשלום הוצאות אלו על ידי החברה). החברה לא תישא בהוצאות המימון ו/או הפחת של מר גריפל בגין רכבו.

¹⁵ לרבות רווחים עקב פעילויות או חברות שיירכשו בעתיד על ידי מנורה נדל"ן, ככל שיירכשו.

¹⁶ במסגרת אישור האסיפה הכללית האמורה לעיל שוננו תנאי המענק לו זכאי מר גריפל, כאשר ביחס לשנת 2011 יהיה זכאי מר גריפל למענק שנתי על פי התנאים עובר לתיקון האמור אשר הינם: מענק שנתי בשיעור 5% מרווחי מנורה נדל"ן לפני מס (בניכוי ההפסד המצטבר משנים קודמות) ולא פחות מ-4 משכורות חודשיות, בכפוף לכך שמנורה נדל"ן היתה רווחית באותה שנה, על פי הדוח התקופתי שלה.

11.1.6 ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ביום 21 בנובמבר 2011, ואישור הדירקטוריון בימים 24 בנובמבר 2011 ו-29 בדצמבר 2011, וכן אישור האורגנים המוסמכים של מנורה ביטוח) לאשר הענקת כתב התחייבות לשיפוי חדש, על ידי מנורה ביטוח, חברה בת בבעלות מלאה של החברה, לה"ה ערן גריפל וגרשון גורביץ, קרוביו של בעלי השליטה בחברה ויו"ר הדירקטוריון מר מנחם גורביץ בגין כהונתם כדירקטור וסמנכ"ל במנורה ביטוח, בהתאמה (להלן בסעיף זה: **"כתב השיפוי החדש"**). בהתאם לכתב השיפוי החדש, ההתחייבות לשיפוי מוגבלת לסך של 25 מיליון דולר לנושא משרה ול-30 מיליון דולר לכלל מקבלי השיפוי באירוע בודד, ובכל מקרה, במצטבר לאירועים שונים, לא יעלה השיפוי על 25% מההון העצמי של מנורה ביטוח לפי הדו"ח הכספי שלה ערב מתן השיפוי. כתב השיפוי החדש נועד להוסיף ולא לגרוע מכל כתב שיפוי קודם אשר הוענק (ככל שהוענק) לה"ה ערן גריפל וגרשון גורביץ והכל בהתאם למותר על פי דין ואולם סך התחייבויות מנורה ביטוח לשיפוי לא תעלינה בסכומם על האמור בכתב השיפוי החדש. לבעל השליטה עניין אישי בהתקשרות האמורה בשל טיבם של כתבי השיפוי ולאור העובדה שהם מעניקים לקרוביו של בעל השליטה. לפרטים נוספים אודות כתב השיפוי החדש ראו דיווח מיידי של החברה מיום 29 בדצמבר 2011.

11.1.7 ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ביום 21 בנובמבר 2011 ואישור הדירקטוריון בימים 24 בנובמבר 2011 ו-29 בדצמבר 2011) לאשר הענקת כתב שיפוי למר ערן גריפל, קרובו של בעל השליטה בחברה ויו"ר הדירקטוריון, מר מנחם גורביץ, בגין כהונתו כמנכ"ל מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ (להלן: **"מנורה נדל"ן"**), חברה בת בבעלות מלאה של החברה (להלן בסעיף זה: **"כתב השיפוי החדש"**). על פי כתב השיפוי החדש סכום השיפוי שבו תחוב החברה כלפי מר גריפל בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום שהינו זכאי לקבל ממי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה מכוח כתב שיפוי, בגין אותו אירוע, לא יעלה על 3 מיליון דולר. כמו כן, סכום השיפוי הכולל והמצטבר שבו תחוב החברה לכלל מקבלי השיפוי לאחר הפחתת תגמולי ביטוח ו/או סכומי שיפוי מצד ג' ששולמו למר גריפל ו/או לכלל מקבלי השיפוי ו/או עשויים היו להשתלם למר גריפל ו/או לכלל מקבלי השיפוי, לא יעלה בכל מקרה, לאירוע בודד ו/או במצטבר לאירועים שונים, על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדו"ח הכספי שלה ערב מתן השיפוי. כתב השיפוי החדש נועד להוסיף ולא לגרוע מכל כתב שיפוי קודם אשר הוענק (ככל שהוענק) למר גריפל והכל בהתאם למותר על פי דין ואולם סך התחייבויות החברה לשיפוי לא תעלינה בסכומם על האמור בכתב השיפוי החדש. לבעל השליטה עניין אישי בהתקשרות האמורה בשל טיבו של כתב השיפוי החדש ולאור העובדה שהוא מעניק לקרובו של בעל השליטה (ה"ה ערן גריפל, חתנו של בעל השליטה) הטבה (שיפוי). לפרטים נוספים אודות כתב השיפוי החדש ראו דיווח מיידי של החברה מיום 29 בדצמבר 2011.

11.1.8 ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ביום 21 בנובמבר 2011 ואישור הדירקטוריון בימים 24 בנובמבר 2011 ו-29 בדצמבר 2011) לאשר הענקת כתב שיפוי למר ערן גריפל, קרובו של בעל השליטה בחברה ויו"ר הדירקטוריון, מר מנחם גורביץ, בגין כהונתו כדירקטור במנורה מבטחים פיננסים בע"מ, חברה בת בבעלות מלאה של החברה (להלן בסעיף זה: **"כתב השיפוי החדש"**). על פי כתב השיפוי החדש סכום השיפוי הכולל והמצטבר שבו תחוב החברה בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה מכוח כתב שיפוי, בגין אותו אירוע אחד, יחד עם כל סכום שהינו זכאי לקבל ממי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה מכוח כתב שיפוי, בגין אותו אירוע, לא יעלה על 3 מיליון דולר. כמו כן, סכום השיפוי הכולל והמצטבר שבו תחוב החברה לכלל מקבלי השיפוי לאחר הפחתת תגמולי ביטוח ו/או סכומי שיפוי מצד ג' ששולמו למר גריפל ו/או לכלל מקבלי השיפוי ו/או עשויים היו להשתלם למר גריפל ו/או לכלל מקבלי השיפוי, לא יעלה בכל מקרה, לאירוע בודד ו/או במצטבר לאירועים שונים, על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדו"ח הכספי שלה ערב מתן השיפוי. כתב השיפוי החדש נועד להוסיף ולא לגרוע מכל כתב שיפוי קודם אשר הוענק (ככל שהוענק) למר גריפל והכל בהתאם למותר על פי דין ואולם סך התחייבויות החברה לשיפוי לא תעלינה בסכומם על האמור בכתב השיפוי החדש. לבעל השליטה עניין אישי בהתקשרות האמורה בשל טיבו של כתב השיפוי החדש ולאור העובדה שהוא מעניק לקרובו של בעל השליטה (ה"ה ערן גריפל, חתנו של בעל השליטה) הטבה (שיפוי).

לפרטים נוספים אודות כתב השיפוי החדש ראו דיווח מיידי של החברה מיום 29 בדצמבר 2011.

11.1.9 ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ביום 21 בנובמבר 2011, אישור הדירקטוריון בימים 24 בנובמבר 2011 ו-29 בדצמבר 2011, וכן אישור האורגנים המוסמכים של מנורה ביטוח ושל מנורה פנסיה) לאשר הענקת כתב התחייבות לשיפוי על ידי מנורה מבטחים פנסיה בע"מ (להלן: "מנורה פנסיה") למר ערן גריפל, קרובו של בעל השליטה בחברה ויו"ר הדירקטוריון, מר מנחם גורביץ, בגין כהונתו כיו"ר דירקטוריון מנורה פנסיה (להלן בסעיף זה: "כתב השיפוי החדש"). על פי כתב השיפוי החדש, השיפוי אשר יינתן לכל נושאי המשרה במנורה פנסיה לא יעלה על 20 מיליון דולר, ובכל מקרה לא יעלה על 25% מההון העצמי של מנורה פנסיה ערב מתן השיפוי. כתב השיפוי החדש מבטל כל התחייבות לשיפוי, קודמת או אחרת, שניתנה על ידי מנורה פנסיה למר גריפל. לבעל השליטה עניין אישי בהתקשרות האמורה בשל טיבו של כתב השיפוי החדש ולאור העובדה שהוא מעניק לקרובו של בעל השליטה (ה"ה ערן גריפל, חתנו של בעל השליטה) הטבה (שיפוי). לפרטים נוספים אודות כתב השיפוי החדש ראו דיווח מיידי של החברה מיום 29 בדצמבר 2011.

11.1.10 בהמשך להחלטת ועדת הביקורת של החברה מיום 29 באוגוסט 2010, אישר דירקטוריון החברה ביום 29 באוגוסט 2010 חידוש פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה לשנת 2010-2011 (1.8.2010-31.7.2011) בחברה ובחברות בנות שלה שאינן חטיבות בפני עצמן (להלן: "חטיבת מנורה מבטחים החזקות"), לרבות עבור בעל השליטה וקרוביו ה"ה מנחם גורביץ, ערן גריפל וגרשון גורביץ, לפי העניין (לעיל ולהלן: "בעל השליטה וקרוביו") בגבול אחריות של 15 מיליוני דולר (להלן: "פוליסת הבסיס") בתוספת כסוי משותף בפוליסת מטריה לכלל החטיבות בקבוצה בגבול אחריות של 30 מיליוני דולר (להלן: "פוליסת המטריה"). בנוסף, אישרו ועדת הביקורת והדירקטוריון חידוש פוליסת כאמור עבור בעל השליטה וקרוביו, בחטיבות השונות של חברות בנות - חטיבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, חטיבת מנורה מבטחים פיננסים בע"מ וחטיבת מנורה מבטחים פנסיה בע"מ - בגבולות אחריות כמפורט לגבי חטיבת מנורה החזקות. תנאי הביטוח לבעל השליטה וקרוביו הינם זהים לתנאי הביטוח של יתר נושאי המשרה בקבוצה. ועדת הביקורת והדירקטוריון קבעו כי חידוש הפוליסות כאמור נעשה בתנאי החידוש ("עסקת מסגרת") שנקבעו בהחלטת האסיפה הכללית של החברה מיום 10 ביולי 2007. לפרטים ראו דיווח מיידי של החברה מיום 29 באוגוסט 2010.

11.1.11 בהמשך לאישור ועדת הביקורת של החברה מיום 22 במרס 2011, אשרר דירקטוריון החברה ביום 24 במרס 2011 רכישת פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה נוספת, בגבול אחריות בסך 30 מיליון דולר נוספים, לתקופה שמיום 22.02.2011 ועד ליום 21.02.2012, בתמורה לפרמיה שנתית בסך של 50 אלף דולר (לעיל ולהלן: "פוליסת המטריה הנוספת") בחברה ובחברות בנות שלה שאינן חטיבות בפני עצמן, לרבות עבור בעל השליטה וקרוביו ה"ה מנחם גורביץ, ערן גריפל וגרשון גורביץ, לפי העניין (לעיל ולהלן: "בעל השליטה וקרוביו") וכן חידוש פוליסות כאמור בחטיבות נוספות בקבוצה עבור דירקטורים ונושאי משרה, לרבות עבור בעל השליטה וקרוביו, לפי העניין, בחטיבות השונות של חברות בנות בהן הם מכהנים - חטיבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, חטיבת מנורה מבטחים פיננסים בע"מ וחטיבת מנורה מבטחים פנסיה בע"מ. חלקה של כל חברה בפרמיה יקבע לפי חלקה היחסי בקבוצה. תנאי הביטוח לבעל השליטה וקרוביו הינם זהים לתנאי הביטוח של יתר נושאי המשרה בקבוצה. ועדת הביקורת והדירקטוריון קבעו כי חידוש הפוליסות כאמור נעשה בתנאי החידוש ("עסקת מסגרת") שנקבעו בהחלטת האסיפה הכללית של החברה מיום 10 ביולי 2007. לפרטים ראו דיווח מיידי של החברה מיום 27 במרס 2011.

11.1.12 ביום 10 באוקטובר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 25 וביום 28 באוגוסט 2011, בהתאמה) חידוש פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי המשרה בחברה ובחברות הבנות, לרבות עבור בעל השליטה וקרוביו, לתקופה שבין 1 באוגוסט 2011 ועד ליום 31 ביולי 2012 (להלן: "שנת הבסיס") בגבול אחריות של 15 מיליוני דולר (להלן: "פוליסת הבסיס") בתוספת כסוי משותף בפוליסת מטריה ראשונה לכלל החטיבות בקבוצה בגבול אחריות של 30 מיליוני דולר בתמורה לפרמיה שנתית בסך כולל של כ-100 אלף דולר לכלל החטיבות בקבוצה (להלן: "פוליסת המטריה הראשונה") ובתוספת כסוי משותף בפוליסת מטריה נוספת, לכלל החטיבות בקבוצה, בגבול אחריות של 30 מיליוני דולר ארה"ב, בתמורה לפרמיה

שנתית בסך כולל של כ- 50 אלף דולר, לכלל החטיבות בקבוצה (להלן: "פוליסת המטרייה השנייה"). בנוסף, אושרה עסקת מסגרת לפיה ניתן אישור מראש להתקשרות החברה לשם חידוש הפוליסות האמורות לעיל עבור החברה וחברות הבנות שלה לאחר תום שנת הבסיס, אשר יחולו לגבי נושאי המשרה והדירקטורים, כפי שיכהנו בחברה ובחברות השונות מעת לעת, לרבות דירקטורים ונושאי משרה שהינם בעלי השליטה או קרוביהם. חידוש הפוליסות יעשה מדי שנה, במשך תקופה של 3 שנים ממועד תחילת שנת הבסיס ובכפוף לכך כי הפרמיה השנתית הכוללת בכל שנה בה תחודשנה פוליסת הבסיס ופוליסת המטרייה הראשונה והשנייה תהיה הפרמיה המצרפית של שנת הבסיס, העומדת על סך של כ- 422 אלפי דולר, בתוספת שנתית של עד 20% לכל שנה מהפרמיה הכוללת בשנת הבסיס וכן כי ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה אישרו עבור כל שנה בה תחודשנה פוליסות הביטוח כי הן תואמות את התנאים לעיל (להלן: "עסקת המסגרת"). לבעל השליטה עניין אישי בחידוש ביטוח דירקטורים ונושאי משרה עבור בעל השליטה וקרוביו לשנת הבסיס וכן בעסקת המסגרת שכן כיו"ר דירקטוריון החברה הוא זכאי לכיסוי הביטוח. לבעל השליטה בחברה עניין אישי גם בשל עניינם האישי של קרוביו, ערן גריפל וגרשון גורביץ, שכנושאי משרה בחברה וחברות בנות, יהיו זכאים לכיסוי הביטוח. לפרטים נוספים ראו דיווחים מיידיים של החברה מימם 4 באוקטובר 2011 ו- 11 באוקטובר 2011.

11.2 עסקאות אחרות אשר אינן מנויות בסעיף 270(4) לחוק החברות, תשנ"ט-1999

11.2.1 במהלך שנת 2011, נערכו עסקאות ביטוח שונות במנורה ביטוח עבור נושאי משרה ובכלל זה עבור מר גורביץ וקרוביו. כל העסקאות הנ"ל נעשו במהלך העסקים הרגילי ובתנאי שוק המקובלים לגבי עובדי הקבוצה והינן גם בגדר "עסקאות זניחות" בהתאם לקריטריונים שקבע הדירקטוריון לעניין זה, וכמפורט בסעיף 5.9 ("עסקאות זניחות") לדוח הדירקטוריון המצורף לדוחות הכספיים. יצוין, כי ביום 20 ביולי 2011, בהתאם להוראות סעיפים 117(א) לחוק החברות, התשנ"ט-1999 ובהתאם לתקנון החברה, אישרה ועדת הביקורת של מנורה ביטוח, למשך תקופה של שנה, כי עסקאות כנ"ל בהיותן עסקאות במהלך העסקים הרגילי ובתנאי "ישירים" (תנאים הניתנים באופן כללי לעובדי מנורה ביטוח) הינן בגדר סוג של עסקאות שאינן חריגות ואשר הטיפול בהן יעשה בהתאם לנוהל עסקאות בעלי עניין של מנורה ביטוח ללא צורך באישור פרטני וזאת לתקופה של שנה.

11.2.2 ביום 10 באוקטובר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה את מינויים מחדש של הדירקטורים המכהנים בחברה, וביניהם מר גורביץ. לפרטים ראו דיווחים מיידיים של החברה מימם 4 באוקטובר 2011 ו- 11 באוקטובר 2011. לפרטים בדבר השכר המשולם למר גורביץ בעבור כהונתו ראו סעיף 11.1.1 לעיל.

11.2.3 ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 21 וביום 24 בנובמבר 2011, בהתאמה) לתקן את תקנון החברה לשם התאמתו להוראות חוק החברות (תיקון מספר 16), התשע"א-2011, בקשר עם הוראות ממשל תאגידי שונות וכן בקשר עם הרחבת החבויות ו/או ההוצאות בגינן תהיה החברה רשאית להעניק שיפוי ו/או ביטוח לדירקטורים ונושאי משרה בנוגע להליכים מנהליים שונים בהתאם להוראות חוק ייעול הליכי אכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 וחוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011. עניינו האישי של בעל השליטה בתיקון התקנון הינו שמכוח תיקון זה יורחבו החבויות ו/או ההוצאות בגינן תהיה החברה רשאית להעניק לו שיפוי ו/או ביטוח. לבעל השליטה עניין אישי גם בשל עניינו של קרובו, ה"ה ערן גריפל שבעקבות התיקון זכאי הוא לכתב שיפוי חדש מהחברה בשל תפקידו כדירקטור במנורה מבטחים פיננסיים בע"מ. לפרטים נוספים אודות תיקון התקנון ראו דיווח מיידי של החברה מיום 29 בדצמבר 2011.

12. מניות וני"ע המוחזקים ע"י בעל עניין בתאגיד, בחברה מוחזקת* (תקנה 24)

מס' ת.ז. מס' חברה	מס' נייר ערך בבורסה	מניות 1 ש"ח ליום 29 למרס 2011	% בהון	% בהצבעה	% בהון בדילול מלא	% בהצבעה ה בדילול מלא	בעל עניין
תאגיד זר	566018	19,570,833	30.93%	30.93%	30.93%	30.93%	פלמס אסטבלישמנט (**)
תאגיד זר	566018	19,570,833	30.93%	30.93%	30.93%	30.93%	ניידן אסטבלישמנט (**)
513722397	566018	22,494	0.04%	0.04%	0.04%	0.04%	מנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ (***)
	566018	1,719,034	2.72%	2.72%	2.72%	2.72%	חברה לנאמנות עובדים עבור מר א. קלמן(****)

* למיטב ידיעת החברה נכון ליום 29 במרס, 2012.
** תאגידים זרים שהינם בעלי שליטה, המוחזקים בנאמנות עבור מר מנחם גורביץ כנהנה יחיד.
*** חברה נכדה של החברה.
**** מכוח תכנית מניות לטובת מר קלמן שהינו נושא משרה בכירה בחברה (מנכ"ל) ומכהן כיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח (חברה בת של החברה).

13. הון רשום, הון מונפק וניירות ערך המירים של התאגיד (תקנה 24א)

הונה הרשום של החברה נכון ליום 31.12.2011 הינו 88,000,000 ש"ח המורכבים מ- 88,000,000 מניות רגילות בנות 1 ש"ח כל אחת.
הונה המונפק של החברה נכון ליום 31.12.2011 הינו 63,271,931 ש"ח המורכבים מ- 63,271,931 מניות רגילות בנות 1 ש"ח כל אחת.
לחברה אין ניירות ערך המירים.

14. מרשם בעלי המניות של התאגיד (תקנה 24ב)

שם בעל המניות הרשום	סוג ומספר זיהוי	מען	סוג מניה	כמות מניות
דוד הירשפלד	דרכון-701878806	יפה נוף 2, ת"א	מ.ר. 1 ש"ח ע.ג.	740.00
דוד ריינר	ת.ז. - 50521467	ניצנים 18, חיפה 34354	מ.ר. 1 ש"ח ע.ג.	560.00
רות גבעוני	דרכון - 70118880	המעגל 32, סביון	מ.ר. 1 ש"ח ע.ג.	290.00
יהודה בר-לב	ת.ז. - 64837123	ברגסון 18, ת"א	מ.ר. 1 ש"ח ע.ג.	34.00
שומרון השקעות וביטוח בע"מ	ח.פ. - 510050362	אלנבי 115, ת"א	מ.ר. 1 ש"ח ע.ג.	12.00
יהודה רוטנברג	---	לא ידוע	מ.ר. 1 ש"ח ע.ג.	468.00
אחרים (לא ידוע)	---	---	מ.ר. 1 ש"ח ע.ג.	114.00
חברה לרישומים של בנק לאומי לישראל בע"מ	ח.פ. 510098064	לילינבלום 4, ת"א	מ.ר. 1 ש"ח ע.ג.	63,269,713.00
סה"כ לפי ספר בעלי מניות				63,271,931.00

15. מען רשום (תקנה 25א)

המען הרשום של התאגיד: רחוב אלנבי 115, תל-אביב.

כתובת דואר אלקטרוני: mokedsherut@menora.co.il

מספר טלפון: 03-7107801

מספר פקס: 03-7107633

16. הדירקטורים של התאגיד (תקנה 26)

שם	מספר ת.ז.	תאריך לידה	מען	נתינות	חברות בוועדת הדירקטוריון	דח"צ / בלתי תלוי / בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל עניין	התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור
מנחם גורביץ, י"ר דירקטוריון	7969504	2.12.1942	פנקס 62, תל אביב.	ישראלית.	לא.	לא.	לא.	28.3.1985	השכלה תיכונית. מכהן כ"ר דירקטוריון של החברה החל מיום 19.9.2010. כיהן כמנכ"ל החברה משנת 1998 עד ליום 19.9.2010, כיהן כ"ר דירקטוריון בחברות מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, מנורה מבטחים פנסיה בע"מ, מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ וכדירקטור במנורה נכסים והשקעות בע"מ.
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.	האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית לצורך עמידה במספר המזערי שקבע הדירקטוריון	לא.						

שם	מספר ת.ז.	תאריך לידה	מען	נתינות	חברות בוועדת הדירקטוריון	דח"צ / בלתי תלוי / בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל עניין	התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור
גדליה דורון	7751100	14.11.1929	אורי 4, תל אביב.	ישראלית.	ועדת מאזן ¹⁷ .	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.	לא.	24.10.1989	השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.	האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית לצורך עמידה במספר המזערי שקבע הדירקטוריון	כן.						

שם	מספר ת.ז.	תאריך לידה	מען	נתינות
בר כוכבא בן-גרא	1577220	4.5.1942	קרן היסוד 16, ראשון לציון.	ישראלית.

¹⁷ סיים כהונתו (פרש) כחבר ועדת מאזן ביום 10.3.2011.

¹⁸ בין המועדים 1.1.2009 עד 19.9.2010.

<p>ועדת ביקורת (יר"ר), ועדת מאזן (יר"ר). דח"צ, בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית. לא.</p> <p>10.7.2007 (מונה לכהונה שנייה כדח"צ ביום 23.8.2010). תואר ראשון במדעי המדינה בצירוף לימודים בין חוגים מהאוניברסיטה העברית, ירושלים וכן לימודי הכשרה בניהול - תל"מ - המגמה לביטוח, אוניברסיטת תל-אביב. מכהן כדירקטור (דח"צ) בחברה, וכן כדח"צ במנורה מבטחים ביטוח בע"מ ובשומרה חברה לביטוח בע"מ. כיהן כמנכ"ל חברת הביטוח "הפניקס" וכמנכ"ל ויר"ר מבטחים אחרים בקבוצת "הפניקס", וכן כיהן כדירקטור בחברת "מהדרין" בע"מ, עד לחודש דצמבר 2009.</p> <p>לא.</p> <p>כן.</p>	<p>חברות בועדת הדירקטוריון דח"צ / בלתי תלוי / בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל עניין התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור</p> <p>האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית לצורך עמידה במספר המזערי שקבע הדירקטוריון</p>
---	--

שם	שלמה מילוא
מספר ת.ז.	07559669
תאריך לידה	29.8.1942
מען	צמרות 14, הרצליה.
נתינות	ישראלית.
חברות בועדת הדירקטוריון	ועדת ביקורת.
דח"צ / בלתי תלוי / בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל עניין	לא.
התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור	26.6.1995
השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור	MBA בהנדסת תעשייה וניהול מהטכניון. מכהן כדירקטור בחברה וכן כדירקטור בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. משמש כמנכ"ל קבוצת TailWind. בעבר כיהן כמנכ"ל חברת דלק תשתיות בע"מ, כמנכ"ל התעשייה הצבאית, כיר"ר I.D.E. טכנולוגיות (הנדסת התפלה), כיר"ר עשות אשקלון בע"מ (ציבורית) וכמנכ"ל חברת כבלי ציון בע"מ (ציבורית).
האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד	לא.
האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית לצורך עמידה במספר המזערי שקבע הדירקטוריון	כן.

שם	אורלי ירקוני
מספר ת.ז.	53664595
תאריך לידה	18.1.1956
מען	דוב הוז 2, תל אביב.
נתינות	ישראלית.
חברות בועדת הדירקטוריון	ועדת מאזן.
דח"צ / בלתי תלוי / בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית	בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית.
האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל עניין	לא.

<p>23.5.2010</p> <p>לימודי תעודה באקטואריה באוניברסיטת חיפה, לימודי תואר שני (M.Sc.) בחקר ביצועים בביה"ס למתמטיקה באוניברסיטת תל-אביב, תואר ראשון (B.Sc.) במתמטיקה מהאוניברסיטה העברית בירושלים. מכהנת כדירקטורית בחברה וכן כדירקטורית בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. מכהנת כדירקטורית בפנינסולה פיננסים בע"מ, מעיינות עדן בע"מ (דח"צ), פלסטו שק בע"מ (דח"צ), אמות השקעות בע"מ וביוקנסל טרפויטיקס אינק בע"מ (דח"צ). כיהנה כמנכ"לית ישיר איי.די.איי חברה לביטוח ("ביטוח ישיר"), לשעבר משנה למנכ"ל וראש תחום ביטוח כללי ובריאות בקבוצת מגדל.</p> <p>לא.</p> <p>כן.</p>	<p>התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור</p> <p>השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור</p> <p>האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד</p> <p>האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית לצורך עמידה במספר המזערי שקבע הדירקטוריון</p>
--	---

שם	ישראל (איזי) תפוחי ¹⁹
<p>מספר ת.ז.</p> <p>תאריך לידה</p> <p>מען</p> <p>נתינות</p> <p>חברות בוועדת הדירקטוריון</p> <p>דח"צ / בלתי תלוי / בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית</p> <p>האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל עניין</p> <p>התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור</p> <p>השכלתו והתעסקותו בחמש השנים האחרונות ופירוט התאגידים שבהם הוא משמש דירקטור</p>	<p>626010</p> <p>2.3.1946</p> <p>עמק רפאים 13/3, ירושלים.</p> <p>ישראלית, אוסטרלית.</p> <p>ועדת ביקורת (י"ר), ועדת מאזן.</p> <p>דח"צ ובעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.</p> <p>לא.</p> <p>23.8.2010</p> <p>תואר ראשון במסחר (B.Com) מאוניברסיטת מלבורן אוסטרליה, ר"ח באוסטרליה משנת 1977, ר"ח מוסמן בישראל משנת 1981. נשיא ארגון הבונדס, כיהן כדירקטור (דח"צ) בחברה וכן כדח"צ בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (עד מועד פרישתו), דירקטור בתל-אביב המאה נכסים בע"מ, תפי אינבסטמנט בע"מ ולברזי אחזקות בע"מ.</p> <p>לא.</p> <p>כן.</p>

שם	ער"ד חיים אהרון
<p>מספר ת.ז.</p> <p>תאריך לידה</p> <p>מען</p> <p>נתינות</p> <p>חברות בוועדת הדירקטוריון</p> <p>דח"צ / בלתי תלוי / בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית/ כשירות מקצועית</p> <p>האם הוא עובד של התאגיד, חברה בת, חברה קשורה או של בעל עניין</p> <p>התאריך שבו החלה כהונתו כדירקטור</p>	<p>069716157</p> <p>16.1.1943</p> <p>בר יוחאי 18, ראשון לציון.</p> <p>ישראלית.</p> <p>ועדת ביקורת, ועדת מאזן.</p> <p>דח"צ, בעל כשירות מקצועית.</p> <p>לא.</p> <p>7.11.2011</p>

¹⁹ סיים כהונתו (פרש) כדח"צ בחברה ביום 1.10.2011 עקב מינויו לנשיא הבונדס בארה"ב.

תואר ראשון במשפטים (LL.B), האוניברסיטה העברית בירושלים. בעל משרד פרטי לעריכת דין; משמש כנשיא כבוד המועדון התעשייתי מסחרי תל אביב; יו"ר כבוד לשכת המסחר ישראל אמריקה הלטינית; יו"ר הנהלת ארגון הגג של לשכות המסחר הדו לאומיות; קונסול כבוד של קולומביה בישראל; הנספח האזרחי בשגרירות צ'ילה בישראל; חבר בחוג ידדי קשת איילון; חבר ועדת פרס אמ"ת.

שימש כדירקטור בתעשייה האווירית וחבר ועדות דירקטוריון (יו"ר ועדת כספים, חבר ועדת כוח אדם, ועדת אסטרטגיה, ועדת תשקיף, ועדת מו"פ).

מכהן כדירקטור (דח"צ) בחברה וכן כדח"צ במנורה מבטחים ביטוח בע"מ. מכהן כדירקטור בלטיין קונקשיון בע"מ, ארגון הגג של לשכות המסחר הדו לאומיות (קולטל ישראל בע"מ וקולטל ישראל השקעות בע"מ שאינן פעילות).

האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד

כן. האם הוא דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית לצורך עמידה במספר המזערי שקבע הדירקטוריון

17. נושאי משרה בכירה של התאגיד (תקנה 26א)

שם	ארי קלמן
מספר ת.ז.	50898501
תאריך לידה	21.10.1951
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	מכהן כמנכ"ל החברה החל מיום 19.9.2010, יו"ר דירקטוריון חברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ודירקטור בחברות בנות וקשורות.
השכלתו	על תיכונות.
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	יו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ²⁰ , כיהן כמנהל למנכ"ל החברה מיום 7.1.2008 עד ליום 18.9.2010, כיהן כמנכ"ל ודירקטור בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ עד ליום 16.10.2010. מכהן כיו"ר דירקטוריון בחברות מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ ומנורה מבטחים פיננסים בע"מ וכדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	כן ²¹ .
תאריך תחילת הכהונה	7.1.2008
שם	שי קומפל
מספר ת.ז.	059696443
תאריך לידה	28.7.1965
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	מנהל כספים, דירקטור בחברות בנות וקשורות.
השכלתו	רו"ח. תואר ראשון בחשבונאות וכלכלה מהאוניברסיטה העברית, תואר שני בכלכלה מהאוניברסיטה העברית.

²⁰ מכהן כיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים ביטוח בע"מ החל מיום 17.10.2010.

²¹ החל ממועד מינויו למנכ"ל.

ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף חשבות וכספים בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. משמש כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה. כיהן כמנהל כספים בכלל פיננסים בע"מ וכסמנכ"ל בכלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ. כיהן כסגן בכיר לממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון משרד האוצר.

לא. האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד

1.12.2006 תאריך תחילת הכהונה

שם	יוני טל
מספר ת.ז.	53343331
תאריך לידה	18.6.1955
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	מנהל השקעות ראשי. דירקטור בחברות בנות וקשורות.

השכלתו תואר ראשון בכלכלה ומנהל עסקים מאוניברסיטת בר אילן, תואר שני בכלכלה מאוניברסיטת בר אילן.

ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף השקעות בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. דירקטור בחברות אחרות בקבוצה.

לא. האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד

1.4.2000 תאריך תחילת הכהונה

שם	שמואל שורץ
מספר ת.ז.	030767032
תאריך לידה	1.1.1950
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	מבקר פנים בחברה ומבקר פנימי ראשי בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ובחברות בנות וקשורות.

השכלתו ר"ח. תואר ראשון בכלכלה סוציולוגיה וחשבונאות מאוניברסיטת חיפה, תואר שני במנהל עסקים (MBA) מאוניברסיטת תל-אביב.

ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
מכהן כסמנכ"ל וכמבקר פנימי ראשי במנורה מבטחים ביטוח בע"מ וכמבקר פנימי בחברה ובכל בחברות הבנות בקבוצה (למעט במנורה מבטחים פנסיה בע"מ, מנורה מבטחים גמל בע"מ ושומרה חברה לביטוח בע"מ). לשעבר חשב החברה ומנהל הסיכונים שלה ומשנה למנכ"ל ומנהל אגף חשבות וכספים בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ודירקטור בחברות אחרות בקבוצה.

לא. האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד

8.1.2007 תאריך תחילת הכהונה

שם	מנחם הרפז*
מספר ת.ז.	008396673
תאריך לידה	29.8.1948
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	משנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח כללי בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. כמו כן מכהן כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה וכיו"ר דירקטוריון שומרה חברה לביטוח בע"מ וחברות בנות של חברה זו.

השכלתו תואר ראשון (B.S.C) בהנדסת תעשייה ומנהל מהטכניון בחיפה, תואר שני (MBA) במנהל עסקים מאוניברסיטת תל-אביב.

ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח כללי בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ.

לא.	האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד
30.3.2009	תאריך תחילת הכהונה
יהודה בן אסאייג*	שם
057455081	מספר ת.ז.
20.3.1962	תאריך לידה
מנכ"ל מנורה מבטחים פנסייה בע"מ ²² . כמו כן מכהן כיו"ר דירקטוריון בחברות מנורה מבטחים גמל בע"מ ומנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ וכדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.	התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו
תואר ראשון בכלכלה ומדע המדינה מאוניברסיטת תל-אביב, תואר שני במנהל עסקים (MBA) מאוניברסיטת תל-אביב, בוגר תכנית המנהלים AMP (אוניברסיטת הארוורד).	השכלתו
משנה למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח חיים בחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ מיום 1.5.2009 ועד ליום 31.12.2010. יו"ר דירקטוריון בחברות מנורה מבטחים גמל בע"מ ומנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ ודירקטור בחברות אחרות בקבוצה. דירקטור בדן-חברה לתחבורה ציבורית בע"מ, דירקטור ב-י.ב.א פיננסים והשקעות. לשעבר מנכ"ל מנורה מבטחים פיננסים בע"מ, לשעבר יו"ר דירקטוריון בחברות מנורה מבטחים פיננסים בע"מ ומנורה מבטחים ניהול תיקי השקעות בע"מ.	ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
לא.	האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד
30.3.2009	תאריך תחילת הכהונה
שמעון עיר-שי	שם
055922918	מספר ת.ז.
24.6.1959	תאריך לידה
יועץ משפטי ומזכיר החברה וחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ.	התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו
עו"ד. תואר ראשון במשפטים מהאוניברסיטה העברית.	השכלתו
מכהן כיועץ משפטי ומזכיר החברה וחברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. לשעבר סגן יועץ משפטי במשרד האוצר.	ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
לא.	האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד
1.7.2002	תאריך תחילת הכהונה**
מוטי רוזן*	שם
054664271	מספר ת.ז.
26.11.1956	תאריך לידה
מנכ"ל חברת הבת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ. כמו כן מכהן כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.	התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו
אקדמאית, תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות מאוניברסיטת תל אביב.	השכלתו
מנכ"ל הראל חברה לביטוח בע"מ ומשנה למנכ"ל הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסים בע"מ.	ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות
לא.	האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד

²² מכהן כמנכ"ל מנורה מבטחים פנסייה בע"מ החל מיום 1.1.2011.

תאריך תחילת הכהונה	שם
17.10.2010	ערן גריפל*
0058447137	מספר ת.ז.
20.11.1963	תאריך לידה
התפקיד שהוא ממלא בתאגיד, בחברה-בת, בחברה קשורה או בבעל עניין בו	
י"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסייה בע"מ ²³ , דירקטור במנורה מבטחים ביטוח בע"מ, דירקטור במנורה מבטחים פיננסים בע"מ ומנכ"ל מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ.	
השכלתו	
אקדמאית, תואר ראשון במדעי המדינה ובמשפטים מאוניברסיטת תל אביב.	
ניסיון עסקי בחמש שנים אחרונות	
מנכ"ל מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ, י"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסייה בע"מ, דירקטור במנורה מבטחים ביטוח בע"מ ובמנורה מבטחים פיננסים בע"מ. כיהן כדירקטור של החברה עד ליום 15.11.2008 וכסגן י"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסייה בע"מ עד ליום 6.11.2010.	
האם הוא בעל עניין בתאגיד או בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בתאגיד	
כן, חתנו של בעל השליטה בחברה.	
4.1.2011	תאריך תחילת הכהונה

* נושא משרה בכירה בתאגיד נשלט בעל השפעה מהותית על התאגיד.
** מוגדר כנושא משרה בכירה בתאגיד החל מיום 30.3.2009.

18. מורשה חתימה של התאגיד (תקנה 26ב)

לחברה אין מורשי חתימה עצמאיים.

19. רואה החשבון של התאגיד (תקנה 27)

קוסט פורר גבאי את קסירר רואי חשבון, עמינדב 3 תל-אביב.

20. שינוי בתזכיר או בתקנון של התאגיד (תקנה 28)

ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 21 וביום 24 בנובמבר 2011, בהתאמה) לתקן את תקנון החברה. לפרטים ראו סעיף 11.2.3 לעיל.

21. המלצות והחלטות הדירקטורים (תקנה 29)

(א) המלצות הדירקטורים בפני האסיפה הכללית והחלטותיהם שאינן טעונות אישור האסיפה הכללית בדבר:

1. תשלום דיבידנד וחלוקת מניות הטבה: אין.
2. שינויים בהון הרשום או המונפק של התאגיד: אין.
3. שינוי תזכיר או תקנון של התאגיד: ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון ביום 21 וביום 24 בנובמבר 2011, בהתאמה) לתקן את תקנון החברה. לפרטים ראו סעיף 11.2.3 לעיל.
4. פדיון ניירות ערך בני פדיון, כמשמעותם בסעיף 312 לחוק החברות: אין.
5. פדיון מוקדם של אגרות חוב: אין.

²³ מכהן כיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסייה בע"מ החל מיום 4.1.2011.

6. עסקה שאינה בהתאם לתנאי השוק בין התאגיד ובעל עניין בו למעט עסקה עם חברה בת:

(1) ביום 30 במרס 2011 החליט דירקטוריון החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת של החברה מיום 22 במרס 2011 וכן אישור האורגנים המוסמכים של מנורה ביטוח) לאשר תשלום מענק מיוחד בסך של 1 מיליון ש"ח למר ארי קלמן, מנכ"ל החברה ויו"ר דירקטוריון מנורה ביטוח, בנוסף למענק ההסכמי בסך של 654 אלפי ש"ח. המענק אושר מתוך הערכה רבה להישגיו של מר קלמן כמנכ"ל מנורה ביטוח במהלך תקופה של כ- 9 שנים מתוכן כשנתיים בתפקיד משנה למנכ"ל החברה. המענק האמור שולם על ידי מנורה מבטחים ביטוח. לפרטים ראו דיווח מיידי של החברה מיום 30 במרס 2011.

(2) ביום 21 ביולי 2011 אישר דירקטוריון החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת של החברה מיום 21 ביולי 2011 וכן אישור האורגנים המוסמכים של מנורה ביטוח) את השתתפות מנורה ביטוח בחבות המס הנוספת של מר קלמן (במסגרת תכנית המניות שאושרה לו בעבר) בגין הדיבידנד שחולק בשנים 2003 ו-2004 וזאת בסכום החיסכון במס בלבד של מנורה ביטוח הנובע מהתרת הדיבידנד האמור כהוצאה, וכן התחייבות החברה ומנורה ביטוח כלפי רשות המסים כי הן לא דרשו ולא תדרושנה בעתיד לנכות את תשלומי הדיבידנד החל משנת 2005 כהוצאה. לפרטים ראו דיווח מיידי מיום 21 ביולי 2011.

(ב) החלטות אסיפה כללית בעניינים המפורטים לעיל שנתקבלו שלא בהתאם להמלצות הדירקטוריון: אין.

(ג) החלטות אסיפה כללית מיוחדת:

1. ביום 10 באוקטובר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה, בין היתר, התקשרות בפוליסות ביטוח דירקטורים ונושאי משרה כמפורט בסעיף 11.1.12 לעיל. לפרטים נוספים ראו דיווחים מיידיים של החברה מימים 4 באוקטובר 2011 ו- 11 באוקטובר 2011.

2. ביום 7 בנובמבר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה את מינויו של עו"ד אהרון חיים כדירקטור חיצוני בחברה. לפרטים נוספים ראו דיווח מיידי של החברה מיום 27 בספטמבר 2011.

3. ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה את הנושאים הבאים:

3.1 תיקון תקנון החברה, כמפורט בסעיף 11.2.3 לעיל.

3.2 הענקת כתבי התחייבות לשיפוי חדשים, לדירקטורים ונושאי משרה אשר כיהנו, או מכהנים או יכהנו בחברה, בעבר, בהווה ובעתיד, למעט למר מנחם גורביץ, יו"ר דירקטוריון החברה ובעל השליטה בה, ולמעט לדירקטורים ונושאי משרה מבעלי השליטה או קרוביהם של בעלי השליטה (להלן: "כתב השיפוי החדש"). בהתאם לכתב השיפוי החדש, סכום השיפוי הכולל והמצטבר שבו תחוב החברה בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום מכוח כתב שיפוי שבו תחוב מי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה, בגין אותו אירוע לכלל נושאי המשרה, לא יעלה על 30 מיליון דולר. כמו כן, סכום השיפוי אשר בו תחוב החברה כלפי נושא משרה אחד בגין אירוע אחד, יחד עם כל סכום שהינו זכאי לקבל ממי מהחברות הנמנות על קבוצת מנורה מכוח כתב שיפוי, בגין אותו אירוע, לא יעלה על 25 מיליון דולר. בכל מקרה, סכום השיפוי (נטו) לאחר הפחתות של תגמולי ביטוח ששולמו בגין אותו אירוע על פי פוליסות ביטוח נושאי משרה שרכשה החברה, לפי שיקול דעתה, אם רכשה, או בשל סכום השיפוי ששולם על ידי החברה בגין אותו אירוע מכוח כתבי שיפוי קודמים, לא יעלה, בכל מקרה, על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדו"ח הכספי שלה, ערב מתן השיפוי. כתב השיפוי החדש נועד להוסיף ולא לגרוע מכל כתב שיפוי קודם אשר הוענק לנושא משרה (ככל שהוענק) והכל בהתאם למותר על פי דין ואולם סך התחייבויות החברה לשיפוי לא תעלינה בסכומם על האמור בכתב השיפוי החדש.

- 3.3. הענקת כתב התחייבות לשיפוי חדש ליו"ר דירקטוריון החברה ובעל השליטה בה, מר מנחם גורביץ, כמפורט בסעיף 11.1.5 לעיל.
- 3.4. הענקת כתב התחייבות לשיפוי חדש, על ידי מנורה ביטוח, חברה בת בבעלות מלאה של החברה, לה"ה ערן גריפל וגרשון גורביץ, קרוביו של בעל השליטה בחברה ויו"ר הדירקטוריון מר מנחם גורביץ, בגין כהונתם כדירקטור וסמנכ"ל במנורה ביטוח, כמפורט בסעיף 11.1.6 לעיל.
- 3.5. הענקת כתב שיפוי למר ערן גריפל, קרוב של בעל השליטה ויו"ר הדירקטוריון, מר מנחם גורביץ, בגין כהונתו כסמנכ"ל מנורה נדל"ן, כמפורט בסעיף 11.1.7 לעיל.
- 3.6. הענקת כתב שיפוי למר ערן גריפל, קרוב של בעל השליטה ויו"ר הדירקטוריון, מר מנחם גורביץ, בגין כהונתו כדירקטור במנורה מבטחים פיננסים בע"מ, חברה בת בבעלות מלאה של החברה, כמפורט בסעיף 11.1.8 לעיל.
- 3.7. הענקת כתב התחייבות לשיפוי על ידי מנורה פנסיה למר ערן גריפל, קרוב של בעל השליטה ויו"ר הדירקטוריון, מר מנחם גורביץ, בגין כהונתו כיו"ר דירקטוריון מנורה פנסיה, כמפורט בסעיף 11.1.9 לעיל.
- 3.8. חידוש הסכם ההעסקה של החברה עם מר ערן גריפל, קרוב של בעל השליטה ויו"ר הדירקטוריון, מר מנחם גורביץ, כסמנכ"ל מנורה נדל"ן, לתקופה של 3 שנים מיום 15 בנובמבר 2011, כמפורט בסעיף 11.1.3 לעיל.

22. החלטות החברה (תקנה 29א)

- (1) אישור פעולות לפי סעיף 255 לחוק החברות: אין.
- (2) פעולה לפי סעיף 254(א) לחוק החברות אשר לא אושרה: אין.
- (3) עסקאות חריגות הטעונות אישורים מיוחדים לפי סעיף 270(1) לחוק החברות:
- ביום 30 במרס 2011 החליט דירקטוריון החברה, לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ביום 22 במרס 2011, לאשר תשלום מענקים לנושאי משרה בחברה (המכהנים במקביל לנושאי משרה גם במנורה ביטוח) בגין שנת 2010, אשר למען הזהירות נחשבו כעסקה חריגה עם נושאי משרה. בהתאם לאישור הדירקטוריון וועדת הביקורת כאמור לעיל הוענק מענק בסך של 1,654 אלפי ש"ח למר ארי קלמן, מענק בסך של 1,700 אלפי ש"ח למר יוני טל ומענק בסך של 750 אלפי ש"ח למר שי קומפל. המענקים האמורים שולמו על ידי מנורה מבטחים ביטוח. לפרטים ראו דיווח מיידי של החברה מיום 30 במרס 2011.
 - ביום 21 ביולי 2011 אישר דירקטוריון החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת של החברה מיום 21 ביולי 2011 וכן אישור האורגנים המוסמכים של מנורה ביטוח), השתתפות בחבות המס הנוספת של מר קלמן. לפרטים ראו סעיף 21(א)(6)(2) לעיל.
 - (4) פטור, ביטוח או התחייבות לשיפוי לנושא משרה שבתוקף בתאריך הדוח:
 - ביום 29 באוגוסט 2010, אישר דירקטוריון החברה חידוש פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה לשנת 2010-2011 (1.8.2010-31.7.2011) בחברה ובחברות בנות שלה שאינן חטיבות בפני עצמן (להלן: "חטיבת מנורה מבטחים החזקות"), לרבות עבור בעל השליטה וקרוביו וכן חידוש פוליסות כאמור בחטיבות נוספות בקבוצה עבור בעל השליטה וקרוביו המכהנים או שכיחנו נושאי משרה בקבוצה. לפרטים ראו סעיף 11.1.10 לעיל.
 - ביום 24 במרס 2011 אשרר דירקטוריון החברה רכישת פוליסת מטריה נוספת בגבול אחריות בסך של 30 מיליון דולר נוספים, לתקופה שמיום 22.02.2011 ועד ליום 21.02.2012, בחברה ובחברות בנות שלה שאינן חטיבות בפני עצמן, לרבות עבור בעל השליטה וקרוביו וכן חידוש פוליסות כאמור בחטיבות נוספות בקבוצה עבור דירקטורים ונושאי משרה, לרבות עבור בעל השליטה וקרוביו המכהנים או שכיחנו נושאי משרה בקבוצה. לפרטים ראו סעיף 11.1.11 לעיל.
 - ביום 10 באוקטובר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר אישור ועדת הביקורת של החברה מיום 25 באוגוסט 2011 ואישור דירקטוריון החברה מיום 28 באוגוסט 2011) חידוש פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי המשרה בחברה ובחברות הבנות, לרבות עבור בעל

- השליטה וקרוביו (לרבות הרובד כמפורט בסעיף 22(4)(2) לעיל), לתקופה שבין 1 באוגוסט 2011 ועד ליום 31 ביולי 2012 (להלן: "שנת הבסיס") וכן עסקת מסגרת לחידוש פוליסות הביטוח לתקופה של 3 שנים ממועד תחילת שנת הבסיס. לפרטים ראו סעיף 11.1.12 לעיל.
4. ביום 24 בנובמבר 2005 אישרה האסיפה הכללית של החברה מתן, מעת לעת, של כתבי פטור והתחייבות לשיפוי לדירקטורים ונושאי משרה אחרים אשר כיהנו, מכהנים ויכהנו בחברה בעבר, בהווה ובעתיד, ובכלל זה לבעל השליטה ולקרוביו, בהתאם לנוסח שאישר הדירקטוריון ובלבד שסך השיפוי לא יעלה במצטבר לאירועים שונים על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדו"ח הכספי שלה ערב מתן השיפוי. לפרטים נוספים בדבר תנאי כתב הפטור והשיפוי ראה דוח מיידי שפרסמה החברה ביום 1 בנובמבר 2005.
5. ביום 5 בינואר 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה הענקת כתבי התחייבות לשיפוי חדשים, לדירקטורים ונושאי משרה אשר כיהנו, או מכהנים או יכהנו בחברה, בעבר, בהווה ובעתיד, לרבות למר מנחם גורביץ, יו"ר דירקטוריון החברה ובעל השליטה בה. לפרטים ראו סעיפים 11.1.5-11.1.9 לעיל.

ארי קלמן
מנהל כללי

מנחם גורביץ
יו"ר דירקטוריון

תל אביב, 29 במרס, 2012

פרק ז': נספחים

הצהרת אקטואר ביטוח חיים

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי מנורה מבטחים חברה לביטוח להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח חיים עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן – ההפרשות) מנורה מבטחים חברה לביטוח ליום 31 דצמבר 2011 כפי שמפורט להלן.

אני משמשת אקטוארית ממונה בביטוח חיים של המבטח ממרץ 2009. אינני בעלת עניין במבטח או בן משפחה של בעל עניין במבטח.

פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

1. חוות הדעת האקטוארית

לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניין הבא:

ההפרשה שחושבה בגין ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מובילה, חושבה כחלק היחסי של מנורה מבטחים בהפרשה שחושבה על ידי המבטחים המובילים.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א. בנספח ב' (טופס 12א' ו12ב') מפורטים סכומי ההפרשות, באלפי ₪, הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר.

1. הפרשה לתביעות תלויות (תביעות שאירעו אך טרם שולמו במלואן, בין אם אושרו ובין אם לאו, למעט תביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אכ"ע והכנסה למשפחה) וההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח) –

Reserve for Unpaid Losses (Incurred but Unpaid Claims) and Unpaid Allocated and Unallocated Loss Adjustment Expenses (Including IBNR)

2. הפרשה (עתודה) הנובעת מתנאי חוזה הביטוח בביטוח חיים בנפרד, לרבות –

א. עתודה לתכנית עם צבירה;

- ב. הפרשה הנדרשת כאשר חלק מהפרמיה הנגבית בשנים המוקדמות של החוזה מיועדת למתן כיסוי עתידי במועד מאוחר יותר, כגון: הפרשה בגין פרמיה קבועה, ברות ביטוח והמשכיות;
 3. חלק העתודה בגין תביעות בתשלום, לרבות תביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אכ"ע והכנסה למשפחה.
 4. הפרשה בגין השתתפות ברווחים.
 5. השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה.
 6. אחר - הפרשות נוספות לפי הוראות המפקח, כגון: הפרשה בגין עתודה להשלמה (DAC), השלמת העתודה לפוליסות גמלא.
- ב. השפעת השינויים המפורטים בהמשך על ההפרשות, באלפי ש"ח, הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר.
- א. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון – סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס ההפרשה.
 - ב. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים.

פרק ג' – חוות הדעת

אני מצהירה ומאשרת כי בענף ביטוח חיים:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
 - א. הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;
 - ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
 - ג. כללים אקטואריים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח חיים, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – הערות והבהרות

1. הערות

פירוט סוגי עתודות הביטוח והשיטות לקביעתן מופיעים בביאור ניהול סיכונים לדוחות הכספיים. הטבלאות בנספחים להלן נערכו עפ"י הנחיות המפקח על הביטוח, והרכב הנתונים בהם אינו בהכרח תואם להרכב הנתונים המופיע בדוחות הכספיים ובביאורים של החברה. סעיף הפרשה בגין השתתפות ברווחים מתייחסת לפוליסות קולקטיביות. הפרשה זאת נרשמת במאזן בסעיף זכאים ולא בעתודות ביטוח חיים. בעתודה המיוחדת להשלמה בפוליסות קצבה שיעורי הריבית השונים עודכנו לפי שיעורי ריבית חסרות סיכון שפורסמו, נכון לסוף שנת 2011. כבכל שנה, אנחנו בודקים את מידת התאמת התביעות התלויות (כולל תביעות בתשלום ו-IBNR) מול ההתפתחות בפועל ועדכנו את גורמי הכפלה.

2. שינויים והתאמות מהותיים

לא היו שינויים מהותיים.

רגינה חייקין

18 מרץ 2012

חתימה

שם האקטואר

תאריך

טופס 12א' תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - ברוטו

שם החברה: מנורה חב' לבטוח בע"מ

ליום: 31/12/2011

(באלפי ₪)

כיסויים (אחרים 1)	סיעודי		אכ"ע	סיכון מוות טהור או מרכיב סיכון מוות בפוליסה		חסכון טהור או מרכיב החסכון בפוליסות (עדיף, מסלול)		חסכון וסיכון מוות (קלאסי, מסורתי)		סה"כ		
	קבוצתי	פרט		קבוצתי	פרט	משתתף	מבטיח תשואה	משתתף	מבטיח תשואה			
6	ב5	א5	4	ב3	א3	ב2	א2	ב1	א1			
70,392	0	0	0	4,336	52,327	8,869	1,459	2,111	4,735	144,229	1000	תביעות תלויות
278	3,808	442,027	774,008	7,078	25,728	10,251,500	1,540,266	1,373,973	2,433,856	16,852,523	2000	עתודה (סה"כ שורות 1א2 עד 6)
2	0	603	19,031	0	1,967	49,178	1,482,974	0	2,138,883	3,692,637	2110	פוליסות הכוללות מרכיב פוליסות שהונפקו עד שנת 1990
0	0	5,566	63,643	0	2,799	6,671,832	0	1,265,018	0	8,008,859	2120	פוליסות שהונפקו בין השנים 1991-2003
2	0	0	180,477	0	11,209	3,423,669	1,864	0	0	3,617,222	2130	לפי מועד הנפקת הפוליסה:
4	0	6,169	263,151	0	15,976	10,144,679	1,484,838	1,265,018	2,138,883	15,318,718	2140	סה"כ (1א2 עד 2א2)
274	1,839	389,683	49,671	5,666	9,753	0	0	0	0	456,886	2200	פוליסות שאינן כוללות מרכיב חסכון
0	1,872	46,175	451,886	0	0	0	0	103,905	282,758	886,596	3000	חלק העתודה בגין תביעות בתשלום
0	97	0	9,300	1,412	0	0	0	0	0	10,808	4000	השתתפות ברווחים
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5000	השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
0	0	0	0	0	0	106,821	55,427	5,051	12,215	179,514	6000	אחר
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7000	עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל

(1) כיסויים אחרים, לרבות: נכויות, כפל תאונה וכד'

0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	א8	השפעת התאמת הפרשות בגין עסקים חדשים
0	0	-6,902	0	0	0	0	0	0	0	-6,902	1ב8	שינויים בהנחות
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2ב8	שינויים בשיטות
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3ב8	השפעת התאמת הפרשות בגין עסקים קיימים
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4ב8	הבדלים בגובה הפרמיה שינויים אחרים

רגינה חייקין

שם האקטואר 1:

תפקיד 1: 18/03/2012

תאריך:

חזרה

טופס 12ב' תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - בשייר

שם החברה: מנורה חב' לבטוח בע"מ

(באלפי ₪)

ליום: 31/12/2011

כיסויים (אחרים 1)	סיעודי		אב"ע	סיכון מוות טהור או מרכיב סיכון מוות בפוליסה		חסכון טהור או מרכיב החיסכון בפוליסות (עדיף, מסלול)		חסכון וסיכון מוות (קלאסי, מסורתי)		סה"כ	
	קבוצתי	פרט		קבוצתי	פרט	משתתף	מבטיח תשואה	משתתף	מבטיח תשואה		
56,668	0	0	0	4,273	47,510	8,869	1,459	1,897	4,175	124,851	1 תביעות תלויות
278	3,393	251,733	686,144	7,078	25,728	10,250,954	1,540,145	1,373,871	2,433,683	16,573,007	2 עתודה (סה"כ שורות 1א2 עד 6)
2	0	316	18,677	0	1,967	49,174	1,482,853	0	2,138,710	3,691,697	1א2 פוליסות הכוללות מרכיב
0	0	2,352	58,474	0	2,799	6,671,290	0	1,264,915	0	7,999,831	2א2 חסכון (לרבות נספחים)
2	0	0	177,138	0	11,209	3,423,669	1,864	0	0	3,613,883	3א2 לפי מועד הנפקת הפוליסה:
4	0	2,668	254,288	0	15,976	10,144,133	1,484,718	1,264,915	2,138,710	15,305,411	4א2 סה"כ (1א2 עד 3א2)
274	1,729	234,342	44,612	5,666	9,753	0	0	0	0	296,376	ב2 פוליסות שאינן כוללות מרכיב חסכון
0	1,567	14,724	377,944	0	0	0	0	103,905	282,758	780,898	3 חלק העתודה בגין תביעות בתשלום
0	97	0	9,300	1,412	0	0	0	0	0	10,808	4 השתתפות ברווחים
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5 השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	106,821	55,427	5,051	12,215	179,514	6 אחר
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7 עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל

(1) כיסויים אחרים, לרבות: נכויות, כפל תאונה וכד'

0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	א8 השפעת התאמת הפרשות בגין עסקים חדשים
0	0	-289	0	0	0	0	0	0	0	-289	1ב8 שינויים בהנחות
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2ב8 השיפוט התאמת
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3ב8 הפרשות בגין עסקים קיימים
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4ב8 הבדלים בגובה הפרמיה שינויים אחרים

הצהרת האקטואר בענפי ביטוח כללי

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי מנורה מבטחים ביטוח בע"מ להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בענפי ביטוח כללי עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן – ההפרשות) מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ליום 31 דצמבר 2011 כפי שמפורט להלן.

הריני שכיר של חברת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ומשמש כאקטואר הראשי משנת 2001. למיטב ידיעתי אין לי קשרים עסקיים אחרים עם המבטח ולא עם בן משפחה של בעל עניין במבטח, ולא עם חברה הקשורה למבטח או גורם אחר המספק שירותים למבטח.

פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

1. היקף חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות בסעיף 2 להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
- ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:
 - (1) ההפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי ("הפול"), נעשתה תוך התבססות על חישוב שנעשה ע"י ה"פול".
 - (2) ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל בוצעה על ידי, לפי ניסיון של חלקנו בעסקים אלה.
 - (3) אין הפחתה בגין העדר מתאם בין הענפים השונים בהפרשה.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א. הסכומים באלפי ש"ח

ליום 31 דצמבר 2011		
<u>שייר</u>	<u>ברוטו</u>	<u>1) הפרשה לתביעות תלויות והוצאות הישירות הנובעות מהן</u>
		(א) ענפים סטטיסטיים
1,524	53,916	אובדן רכוש
9,196	21,091	מקיף דירות
1,135	1,598	בנקים למשכנתאות
8,407	14,271	בתי עסק
89,863	145,604	רכב רכוש
12,941	57,908	ביטוח הנדסי
1,157,972	1,275,172	רכב חובה (1)
191,221	220,693	אחריות מעבידים
109,725	124,890	צד שלישי
57,870	74,491	אחריות מקצועית למעט אחריות נושאי משרה ודירקטורים
23,181	28,341	אחריות המוצר
1,070	78,048	כלי טייס ושייט ומטענים בהובלה
1,664,105	2,096,023	סה"כ ענפים סטטיסטיים
1,866	2,524	(ב) ענפים שאינם סטטיסטיים (2)
1,665,971	2,098,547	סה"כ ענפים סטטיסטיים ושאנם סטטיסטיים
66,777	66,777	(2) הוצאות עקיפות (3)
		(3) הפרשה לפרמיה בחסר:
0	0	רכב חובה
22,545	27,957	רכב רכוש
0	0	מקיף דירות
1,755,293	2,193,281	סה"כ תביעות תלויות, הפרשה לפרמיה בחסר והפרשה לתביעות אקסס ברכב חובה של שומרה המחושבות לפי הערכה אקטוארית

(1) ראה הערה בפרק ד, סעיף 4

(2) ענפים שאינם סטטיסטיים: סיכונים מיוחדים ודמי מחלה

ענפים שלא נכללו בהערכה האקטוארית: ענף אחריות נושאי משרה ודירקטורים

(3) למעט בנקים למשכנתאות וכלי שייט וטייס; התביעות אינן מסולקות בחברה.

אני מצהיר ומאשר כי בכל הענפים למעט אחריות נושאי משרה ודירקטורים :

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי :
 - א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו ;
 - ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח ;
 - ג. כללים אקטואריים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת הפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. הפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 1.א.2, בגין הענפים הסטטיסטיים (אובדן רכוש, מקיף דירות, בתי עסק, בנקים למשכנתאות, רכב רכוש, ביטוח הנדסי, רכב חובה, אחריות מעבידים, אחריות צד שלישי, אחריות מקצועית למעט אחריות נושאי משרה ודירקטורים, אחריות המוצר, כלי טיס, כלי שיט, מטענים בהובלה) מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות, המוגדרות לעיל, בכל ענף סטטיסטי שפורט בנפרד, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
5. הפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 1.א.2, מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות בענפים הסטטיסטיים והלא סטטיסטיים במקובץ, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
6. הפרשה המפורטת בפרק ב' סעיף 2.א.2, מהווה לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הוצאות עקיפות ליישוב התביעות עבור כל שנות החיתום, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
7. הפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 3.א.2, מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין פרמיה בחסר (ככל שקיימת פרמיה בחסר) בענפים שפורטו, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – הערות והבהרות

1. אומדנים אקטואריים מטבעם הינם לא וודאיים מאחר והם תלויים באירועים עתידיים מותנים. יתר על כן, אומדנים בגין עתודות עבור תביעות תלויות והוצאות יישובן נגזרים, בדרך כלל, מניתוח נתונים היסטוריים, בעוד אירועים או סביבות עתידיים שונים לעיתים קרובות מהעבר. גם כאשר טכניקות והנחות אקטואריות מתאימות מצביעות על כך שסכום העתודה הנקוב הינו סביר, הרי הסכום הממשי שיידרש ליישוב התביעות התלויות עשוי להיות שונה באופן משמעותי מסכום העתודה הנקוב. לאחרונה פרסמה אגודת האקטוארים תקן להערכה אקטוארית לתביעות תלויות, כולל עקרונות וכללי מקצוע בנוגע להערכת התביעות התלויות, לרבות התייחסות להיוון, תיעוד, גילוי והצהרת האקטואר לגבי עתודות אלו. ההערכות האקטואריות מבוססות על העקרונות וכללי מקצוע אלו.
2. לא הערכתי את ענף אחריות נושאי משרה ודירקטורים, זאת מאחר והניסיון אינו מתאים לביסוס הערכה אקטוארית.
3. בענף כלי טיס והיהלומים נעשתה הפרשה ל-IBNR בלבד.
4. ענף הרכב החובה כולל הפרשה לביטוח משנה בו חברת מנורה מבטחים ביטוח מבטחת את חברת הבת שומרה ע"ס 3,973 אל"ש.

חתימה

אברהם לוונגליק
שם האקטואר

אקטואר ראשי
תפקיד

18 מרץ 2012
תאריך

הצהרת אקטואר ביטוח בריאות

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי מנורה מבטחים חברה לביטוח להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח בריאות עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן – ההפרשות) מנורה מבטחים חברה לביטוח ליום 31 בדצמבר 2011 כפי שמפורט להלן.

הנני שכיר של חברת מנורה מבטחים ומשמש כאקטואר הראשי משנת 2001. למיטב ידיעתי אין לי קשרים עסקיים אחרים עם המבטח ולא עם בן משפחה של בעל עניין במבטח, ולא עם חברה הקשורה למבטח או גורם אחר המספק שירותים למבטח.

פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

1. נוסח פסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
- ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:
 - 1) הפרשות בגין עסקים נכנסים מביטוח ישיר אי.די.איי. חברה לביטוח בע"מ, אשר הוערכו על ידי אקטואר חברה זו. לעניין זה, "עסקים נכנסים" כהגדרתם בתקנות הפיקוח על עסקי הביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984.
 - 2) ביטוחים משותפים בהם אין החברה מובילה - אין ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטחת מובילה בענפים שהוערכו.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א.

<u>תת הענף:</u>		<u>פוליסות פרט</u>		<u>פוליסות קבוצתיות</u>	
<u>ברוטו</u>	<u>שייר</u>	<u>ברוטו</u>	<u>שייר</u>	<u>ברוטו</u>	<u>שייר</u>

א.1. הפרשה לתביעות תלויות והוצאות הישירות הנובעות מהן, באלפי ש"ח

				<u>עסקים המדווחים בביטוח חיים:</u>	
-	-	250	673	הוצאות רפואיות	
211	211	8,958	24,372	מחלות קשות	
0	0	2	2	תאונות אישיות	
211	211	9,210	25,047	סה"כ	

פוליסות קבוצתיות		פוליסות פרט		תת הענף:
שייר	ברוטו	שייר	ברוטו	
5,623	5,845	14,415	35,654	עסקים המדווחים בביטוח כללי:
4,511	4,511	130	130	הוצאות רפואיות
כלול בפרט	כלול בפרט	868	6,212	שיניים
כלול בפרט	כלול בפרט	38	323	תאונות אישיות
10,134	10,356	15,451	42,319	נסיעות לחו"ל
				סה"כ

א.2. ההפרשה להוצאות עקיפות לישוב התביעות, באלפי ₪

				עסקים המדווחים בביטוח חיים:
0	0	10	10	הוצאות רפואיות
3	3	233	233	מחלות קשות
0	0	0	0	תאונות אישיות
3	3	243	243	סה"כ
				עסקים המדווחים בביטוח כללי:
134	134	849	849	הוצאות רפואיות
68	68	3	3	שיניים
כלול בפרט	כלול בפרט	223	223	תאונות אישיות
כלול בפרט	כלול בפרט	10	10	נסיעות לחו"ל
202	202	1,085	1,085	סה"כ

א.3. ההפרשה הנובעת מתנאי חוזה הביטוח (Contract Reserve).

				עסקים המדווחים בביטוח חיים:
0	0	35,163	35,163	הוצאות רפואיות
9	9	21,808	21,810	מחלות קשות
0	0	123	123	תאונות אישיות
9	9	57,094	57,096	סה"כ
				עסקים המדווחים בביטוח כללי:
3,084	3,084	27,656	96,456	הוצאות רפואיות
1,501	1,501	1	1	שיניים
כלול בפרט	כלול בפרט	284	0	תאונות אישיות
כלול בפרט	כלול בפרט	0	0	נסיעות לחו"ל
4,585	4,585	27,941	96,457	סה"כ

פוליסות קבוצתיות		פוליסות פרט		תת הענף:
שייר	ברוטו	שייר	ברוטו	
א.4. הפרשה בגין השתתפות ברווחים .				
עסקים המדווחים בביטוח חיים:				
201	201	-	-	מחלות קשות
201	201	-	-	סה"כ
עסקים המדווחים בביטוח כללי:				
-	-	-	-	הוצאות רפואיות
2	2	-	-	שיניים
כלול בפרט	כלול בפרט	-	-	תאונות אישיות
כלול בפרט	כלול בפרט	-	-	נסיעות לחו"ל
2	2	-	-	סה"כ

פירוט השפעת השינויים המפורטים להלן על סכומי הפרשות:

פרק ג' – חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בתת ענפי הבריאות הבאים :

- א. הוצאות רפואיות .
- ב. מחלות קשות .
- ג. שיניים .
- ד. תאונות אישיות.
- ה. נסיעות לחו"ל.

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכל כתוקפם ביום הדו"ח הכספי :
 - א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א-1981 והתקנות לפיו ;
 - ב. הוראות המפקח על הביטוח ;
 - ג. כללים אקטואריים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת הפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. הפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח בריאות השייכים לתת ענפי הבריאות שפורטו לעיל, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

1. הערות

1. אומדנים אקטואריים מטבעם הינם לא וודאיים מאחר והם תלויים באירועים עתידיים מותנים. גם כאשר טכניקות והנחות אקטואריות מתאימות מצביעות על כך שסכום העתודה הנקוב הינו סביר, הרי הסכום הממשי שיידרש למלא את ההתחייבויות עשוי להיות שונה באופן משמעותי מסכום העתודה הנקוב.
2. ענף עובדים זרים הינו ענף במסגרת קיפטיציה ואין לענף הערכה אקטוארית.
3. בענף נסיעות לחו"ל נעשתה הפרשה אקטוארית ל-IBNR בלבד.
4. לא ניתן היה להפריד בין הקולקטיבים לפוליסות הפרט בענפי תאונות אישיות ונסיעות לחו"ל, ולפיכך הנתונים נכללו בעמודת פוליסות הפרט.
5. למרות שהחברה דווחה לראשונה על מגזר בריאות נפרד, דו"ח זה מתייחס לענפי הביטוח בדומה לשנים עברו ובהתאם להנחיות הפיקוח בחוזר הערכה אקטוארית בביטוח בריאות, מספר 10-2005.
6. עדכנו חישוב העתודה לפרמיה בחסר בענף הוצאות רפואיות המדווח בביטוח כללי, ובעיקר שיעורי הביטולים והוצאות התחזוקה. ההשפעה של השינויים אלו היתה עליה של 14.9 מלי"ש ברמת הברוטו ו-2.4 מלי"ש ברמת השייר.

חתימה

אברהם לוונגליק
שם האקטואר

אקטואר ראשי
תפקיד

18 מרץ 2012
תאריך

הצהרות אקטוארים

הצהרת אקטואר - ענפי ביטוח כללי (למעט ענף רכב חובה)

הצהרת אקטואר - ענף רכב חובה

הצהרת אקטואר - ביטוח בריאות

הצהרת אקטואר בענפי ביטוח כללי (למעט ענף רכב חובה)

מצ"ב הצהרת אקטואר הכוללת חוות דעת בדבר הערכת ההפרשות לתביעות תלויות. הצהרה זו אינה כוללת את ענף רכב חובה, עבורו קיימת הצהרה נפרדת.

פרק א' – (הצהרת אקטואר) זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "שומרה") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בענפי ביטוח כללי (למעט ענף רכב חובה) עבור הדוחות הכספיים של שומרה (להלן: "ההפרשות") ליום 31.12.2011, כפי שמפורט להלן:

הנני עובד שומרה. בחודש יולי 2007 מוניתי לאקטואר ממונה בתחום ביטוח כללי (למעט ענף ביטוח חובה). למיטב ידיעתי, אינני בעל עניין ואינני מחזיק באמצעי שליטה בשומרה. אין לי קשר עסקי עם בעל עניין בשומרה או עם בן משפחה של בעל עניין בשומרה, לרבות קשרים עסקיים עם חברה בת של שומרה או עם חברה הקשורה לשומרה.

פרק ב' – (הצהרת אקטואר) היקף חוות הדעת האקטוארית

1. נוסח פסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות בסעיף 2 להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
- ד. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה בשומרה מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:
 - 1) ההפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי ("הפול") או בגין עסקים נכנסים – לא רלוונטי.
 - 2) ההפרשה שחושבה עבור כל הביטוחים המשותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל (היו כאלה עד שנת חיתום 2001 בלבד), חושבה על ידי המבטחים המובילים והועברה לידי.
 - 3) לא בוצעה הפחתה בעתודות בגין האפשרות של העדר מתאם בין הענפים.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

ליום 31 דצמבר 2011		
ש"ר (אלפי ₪)	ברטו (אלפי ₪)	
		א. הפרשה לתביעות תלויות והוצאות הישירות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח)
		א. ענפים סטטיסטיים:
51,842	52,146	ביטוח רכב מנועי – רכוש (עצמי וצד שלישי)
1,711	4,307	ביטוח מקיף לדירות
13,022	15,693	ביטוח מפני אחריות מעבידים
11,616	16,951	ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי
1,315	3,844	ביטוח מקיף לבתי עסק
79,506	92,941	סה"כ ענפים סטטיסטיים
		ב. ענפים שאינם סטטיסטיים ⁽¹⁾
65	687	
79,571	93,628	סה"כ ענפים סטטיסטיים ושאנם סטטיסטיים
		א. הוצאות עקיפות ⁽²⁾
1,796	1,796	סה"כ ענפים סטטיסטיים ושאנם סטטיסטיים
		א. הפרשה לפרמיה בחסר:
0	לא נדרש להצהיר	ביטוח רכב מנועי – רכוש (עצמי וצד שלישי)
0	לא נדרש להצהיר	ביטוח מקיף לדירות
		סה"כ תביעות תלויות והפרשה לפרמיה בחסר
81,367	95,424	המחושבות לפי הערכה אקטוארית

(1) ענפים שאינם סטטיסטיים: ביטוח הנדסי, ביטוח קבלנים, ביטוח יהלומים, הגנה משפטית.

(2) ההפרשה להוצאות עקיפות הינה עבור כל שנות החיתום.

פרק ג' – (הצהרת אקטואר) חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בענפים הבאים (כהגדרתם בהודעת הפיקוח על עסקי ביטוח (ענפי ביטוח), התשמ"ה - 1985):

- ביטוח רכב מנועי - רכוש (עצמי וצד שלישי) - סעיף 1(א)(9).
 - ביטוח מקיף לדירות - סעיף 1(א)(12).
 - ביטוח מפני אחריות מעבידים - סעיף 1(א)(7).
 - ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי - סעיף 1(א)(14).
 - ביטוח מקיף לבתי עסק - סעיף 1(א)(12).
1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
- א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א - 1981 והתקנות לפיו;
 - ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
 - ג. כללים אקטוארים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכת.
3. ההנחות והשיטות להערכת הפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. הפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 1.א.2(א) בגין הענפים הסטטיסטיים: ביטוח רכב מנועי - רכוש, ביטוח מקיף לדירות, ביטוח מפני אחריות מעבידים, ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי, ביטוח מקיף לבתי עסק - מהוות, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות, התלויות, המוגדרות לעיל, בכל ענף סטטיסטי שפורט בנפרד, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
5. סך הפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 1.א.2(ב) מהווה, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות בענפים הסטטיסטיים והלא סטטיסטיים במקובץ, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
6. הפרשה המפורטת בפרק ב' סעיף 2.א.2 מהווה, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הוצאות עקיפות ליישוב התביעות עבור פוליסות שהונפקו בכל שנות החיתום, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
7. הפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 3.א.2 מהוות, לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה, הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין פרמיה בחסר ברמת השייר (ככל שקיימת פרמיה בחסר) בענפים שפורטו, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – (הצהרת אקטואר) הערות והבהרות

1. בשנת 2010 פרסמה אגודת האקטוארים תקן להערכה אקטוארית לתביעות תלויות, כולל עקרונות וכללי מקצוע בנוגע להערכת התביעות התלויות, לרבות התייחסות להיוון, תיעוד, גילוי והצהרת האקטואר לגבי עתודות אלו. ההערכות האקטואריות מבוססות על העקרונות וכללי מקצוע אלו.
2. בענפים הבאים לא בוצעה הערכה אקטוארית בשל העדר מובהקות סטטיסטית:
ביטוח הנדסי, ביטוח קבלנים, ביטוח יהלומים, הגנה משפטית - בענפים אלו העתודה התבססה על פי הערכת מחלקת התביעות בחברה.
3. לגבי תביעות מפוליסות "ביטוח משותף", עד שנת 2001 בלבד, התקבלו נתונים כספיים מהחברות המובילות שהינן מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, הדר חברה לביטוח בע"מ, אריה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברות המובילות").

	ניר הרמתי	אקטואר ביטוח כללי	22/03/2012
חתימה	שם האקטואר	תפקיד	תאריך

סוף הצהרת אקטואר - ביטוח כללי (למעט ביטוח רכב חובה)

פרק א' - הצהרת אקטואר - ענף רכב חובה

מצ"ב הצהרת אקטואר בענף רכב חובה בלבד הכוללת חוות דעת בדבר הערכת ההפרשות לתביעות תלויות.

פרק א' – (הצהרת אקטואר) זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "שומרה") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן, בענף ביטוח רכב חובה עבור הדוחות הכספיים של שומרה (להלן: "ההפרשות") ליום 31.12.2011, כפי שמפורט להלן.

הריני עובד של חברת מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ומשמש כאקטואר ראשי בחברה זו החל מינואר 2001. החל מאוגוסט 2010 מוניתי לתפקיד אקטואר ממונה בענף רכב חובה בשומרה. למיטב ידיעתי אין לי קשרים עסקיים אחרים עם אף אחד מהמבטחים הנ"ל ולא עם בן משפחה של בעל עניין אצל המבטחים הנ"ל, ולא עם חברה הקשורה למבטחים הנ"ל או גורם אחר המספק שירותים למבטחים הנ"ל.

פרק ב' – (הצהרת אקטואר) היקף חוות הדעת האקטוארית

1. נוסח פסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

1. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
2. במידת הצורך הסתמכתי בהערכת גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
3. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות בסעיף 2 להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
4. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
5. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:
 - א. ההפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי (להלן - "הפול"), נעשתה תוך התבססות על חישוב שנעשה ע"י אקטואר ה"פול".
 - ב. אין לחברה ביטוחים משותפים עם חברות אחרות בענף רכב חובה.
 - ג. לא בוצעה הפחתה בעתודות בגין האפשרות של העדר מתאם בין הענפים.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף תוות הדעת האקטוארית

ליום 31 דצמבר 2011		
שייר (אלפי ₪)	ברוטו (אלפי ₪)	
		א. הפרשה לתביעות תלויות וההוצאות הישירות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח)
		ענפים סטטיסטיים:
589,091	658,211	רכב חובה
589,091	658,211	סה"כ ענפים סטטיסטיים
		ענפים שאינם סטטיסטיים
589,091	658,211	סה"כ ענפים סטטיסטיים ושאנם סטטיסטיים
		א.2. הוצאות עקיפות
17,736	17,736	רכב חובה
		א.3. הפרשה לפרמיה בחסר:
0		רכב חובה
		סה"כ תביעות תלויות והפרשה לפרמיה בחסר המחושבות לפי הערכה אקטוארית
606,827	675,947	

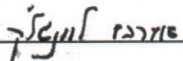
פרק ג' – (הצהרת אקטואר) חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בענף רכב חובה:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
 - א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;
 - ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
 - ג. כללים אקטוארים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת הפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 1.א.2, בגין הענף הסטטיסטי (רכב חובה) מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות המוגדרות לעיל, בענף הסטטיסטי, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
5. סך ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 1.א.2 מהווה, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות בענפים הסטטיסטיים והלא סטטיסטיים במקובץ, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
6. ההפרשה המפורטת בפרק ב' סעיף 2.א.2 מהווה לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הוצאות עקיפות ליישוב תביעות עבור כל שנות החיתום, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
7. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 3.א.2 מהוות, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין פרמיה בחסר ברמת השייר (ככל שקיימת פרמיה בחסר) בענפים שפורטו, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – (הצהרת אקטואר) הערות והבהרות

1. בשנת 2010 פרסמה אגודת האקטוארים תקן להערכה אקטוארית לתביעות תלויות, כולל עקרונות וכללי מקצוע בנוגע להערכת התביעות התלויות, לרבות התייחסות להיוון, תיעוד, גילוי והצהרת האקטואר לגבי עתודות אלו. ההערכות האקטואריות מבוססות על העקרונות וכללי מקצוע אלו.
2. החל מהמאזן השנתי של שנת 2009 נעשה שימוש במודל BF (Bornhuetter-Ferguson) לחישוב העתודה ברכב חובה, לפיו העתודה, עבור כל שנת חיתום, מחושבת על ידי שקלול של העלות באולטימט המחושבת על סמך ניסיון החברה בלבד עם העלות המתקבלת על ידי שימוש בפרמיית הסיכון עליה המליץ ה-ISO. עבור חשיפה שהורווחה בשנת 2010 בגין שנת החיתום 2009-2011 פרמיית הסיכון שנלקחה היא פרמיית הסיכון המומלצת ע"י חברת "רון בינה אקטוארית", מפעיל מאגר המידע לרכב חובה הנוכחי.

	ד"ר לוונגליק אברהם	אקטואר ממונה רכב חובה	22/03/2012
חתימה	שם האקטואר	תפקיד	תאריך

סוף הצהרת אקטואר - ביטוח רכב חובה

הצהרת אקטואר - ביטוח בריאות

מצ"ב הצהרת אקטואר הכוללת חוות דעת בדבר הערכת ההפרשות לתביעות תלויות.

פרק א' - (הצהרת אקטואר) זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "שומרה") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח בריאות עבור הדוחות הכספיים של שומרה (להלן: "ההפרשות") ליום 31.12.2011, כפי שמפורט להלן.

הנני עובד שומרה. בחודש מרץ 2005 מונית לראשונה ממונה בתחום ביטוח כללי (למעט ענף ביטוח חובה). למיטב ידיעתי, אינני בעל עניין ואינני מחזיק באמצעי שליטה בשומרה. אין לי קשר עסקי עם בעל עניין בשומרה או עם בן משפחה של בעל עניין בשומרה, לרבות קשרים עסקיים עם חברה בת של שומרה או עם חברה הקשורה לשומרה.

פרק ב' - (הצהרת אקטואר) היקף חוות הדעת האקטוארית

1. היקף חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות בענפים המפורטים להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
- ד. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

(1) הפרשה שחושבה בגין עסקים נכנסים – אין לחברה עסקים נכנסים.

(2) הפרשה שחושבה עבור תת ענף תאונות אישיות, תת ענף בו לחברה פוליסות משותפות שמקורן בביטוחים קבוצתיים (שנערכו עד שנת 2000 בלבד), הוערכה על ידי המבטחים המובילים והועברה לידיי.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

ליום 31 דצמבר 2011		
אלפי ש"ח		
שייר	ברוטו	
		א. הפרשה לתביעות תלויות (תביעות שאירעו אך טרם שולמו במלואן, בין אם אושרו ובין אם לאו) וההוצאות הישירות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח)
		(א). תת ענף הבריאות תאונות אישיות:
220	2,203	ביטוחי פרט
186	196	ביטוח קבוצתי
406	2,399	סה"כ תת ענף הבריאות תאונות אישיות
		א.2. הפרשה להוצאות עקיפות ליישוב התביעות ⁽¹⁾
54	54	ביטוחי פרט
0	0	ביטוח קבוצתי ⁽²⁾
		א.3. הפרשה הנובעת מתנאי חוזה הביטוח
0	לא נדרש להצהיר	הפרשה בגין פרמיה בחסר
460	2,453	סה"כ תביעות תלויות והפרשה לפרמיה בחסר המחושבות לפי הערכה אקטוארית

(1) ההפרשה להוצאות עקיפות הינה עבור כל שנות החיתום.
 (2) ללא הפרשה להוצאות עקיפות מכיוון וניהול התביעות אינו מתבצע בחברה.

א.4. לא בוצעה הפרשה בגין השתתפות ברווחים - הנ"ל לא נמצא בתנאי הפוליסות.

פרק ג' (הצהרת אקטואר) - חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בתת ענף הביטוח תאונות אישיות:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
 - א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א - 1981 והתקנות לפיו;
 - ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
 - ג. כללים אקטואריים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכת.
3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב' מהוות, לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח בריאות השייכים לתתי ענפי הבריאות שפורטו לעיל, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' (הצהרת אקטואר) - הערות והבהרות

1. בשנת 2010 פרסמה אגודת האקטוארים תקן להערכה אקטוארית לתביעות תלויות, כולל עקרונות וכללי מקצוע בנוגע להערכת התביעות התלויות, לרבות התייחסות להיוון, תיעוד, גילוי והצהרת האקטואר לגבי עתודות אלו. ההערכות האקטואריות מבוססות על העקרונות וכללי מקצוע אלו.
2. לגבי תביעות מפוליסות בתת הענף תאונות אישיות - ביטוחים קבוצתיים ("ביטוח משותף"), עד שנת 2000 בלבד) התקבלו נתונים כספיים מהחברות המובילות שהינן מגדל חברה לביטוח בע"מ ודקלה חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברות המובילות").

 <hr style="width: 100%;"/> <p>חתימה</p>	<p>ניר הרמתי</p> <hr style="width: 100%;"/> <p>שם האקטואר</p>	<p>אקטואר ביטוח בריאות</p> <hr style="width: 100%;"/> <p>תפקיד</p>	<p>22/03/2012</p> <hr style="width: 100%;"/> <p>תאריך</p>
--	---	--	---

סוף הצהרת אקטואר בריאות